

Redactor: Tiberiu AVRAMESCU
Tehnoredactare redacțională: Vasile CIUCĂ
Tehnoredactare computerizată: Constantin NIȚĂ

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
VINEA, ION

Opere / Ion Vinea. – București: Editura Minerva, 1984 –
vol. – (Scriitori români)

Vol. 6: Publicistică. – București: Fundația Națională
pentru Știință și Artă. – 2005. – ISBN 973-7934-15-6

I. Zaharia-Filipaș, Elena (ed.)

821.135.1-821

PS9.0.09
V 62

ION VINEA
O P E R E
VI
PUBLICISTICA

*Ediție critică, note și variante
de
ELENA ZAHARIA-FILIPAȘ*

1576/1

ACADEMIA ROMÂNĂ
FUNDAȚIA NAȚIONALĂ PENTRU ȘTIINȚĂ ȘI ARTĂ
INSTITUTUL DE ISTORIE ȘI TEORIE LITERARĂ
„G. CĂLINESCU“
București • 2005

În privința punctuației, am respectat voința autorului, intervenind numai pentru a omogeniza sistemul de folosire a virgulelor sau a finaliza o intenție a scriitorului.

Am corectat tacit greșelile de tipar, dar nu și acele greșeli specifice autorului: folosirea articolului posesiv *a* și a pronumelui de întărire *însăși* generalizat, acordul gramatical prin atracție. Câteva cuvinte posibil greșite sau sensuri neclare au fost semnalate în text prin [?] sau [!].

Textele cuprinse în acest volum au fost semnate cu pseudonime ori cu inițiale, pe care le menționăm mai jos : Ion Vinea, I. Vinea, Iova, I. Iova, I. V., I. Vn., Vn., V., Aladin, Ald.

E. Z.-F.

PUBLICISTICA (1925–1926)

Cuvântul liber (-1925)
Facla (1925-1926)
Contimporanul (-1925-1926-)
Adevărul (1926-)

PĂCATELE BĂTRÂNILOR

Europa ispășește greșelile generației care nu vrea să moară.

Pașici face parte din aceeași generație care, după ce a pregătit timp de jumătate de veac măcelul cel mare, ne-a dat apoi sinistrul consiliu de patru, de trei, de doi, căznindu-se să odgonească libertatea continentului de crucea mormântului lor în așteptare. Pretutindeni, oameni, scutiți de sentimentul epocii ce se desfășoară, aruncă în pașii timpului buceaua peticită a naționalismului lor steril, a experienței lor perimate. Viitorul își boltește, însă, orizonturile prea departe pentru ochelarii presbiți. Poteca lui își alege o stâncă inaccesibilă și în afara oricărei zone bătute.

Tot ce izbutește mania lor de a tăia veacurile, după cea mai comodă croială furnizată de garderoba istorică până acum, e de a exaspera resemnarea generației noastre intermediare, de sacrificiu.

Matusalemul politiceii sârbe a rămas și el cu sentimentul străvechi că un război victorios nu aduce cu sine altceva decât cuceriri și trofee. În ciuda declarațiilor solemne de egalitate și liberă autodeterminare cari au prezidat unirea Croației cu Regatul sârbesc, Pașici nu și-a schimbat crezul că, purtător al unui război istovitor și glorios, el și cu ai săi, n-ar mai dobândi istoricul drept de cucerire asupra noilor provincii și a noilor supuși, așa cum s-a fost deprins omenirea de când se scrie istoria și până azi. Dar cuceririle sunt de aceeași limbă cu învingătorii. Asta nu poate decât înlesni buna administrație a domeniilor. Cuceririle și-au mai proclamat și bucuria de a fi cuceriti. Asta nu e decât un amănunt sentimental: femeia nu trebuie mai puțin violată pentru că a consimțit iubirii.

Cumplit, însă, țâșnesc pornirile când cuceririle aceștia, tip Versailles 1918, reclamă, în limitele statului, libertatea și stăpânirea bogățiilor milenare, pe baza unui pact pe care ceilalți, „liberatorii“, îl so-

coteau cel mult ca o realizare lirică a unui moment din istoria națională. Acuzările de separatism și înaltă trădare își iau zborul pe aripi de dosare, în tot văzduhul. Un simplu decret dizolvă voința unei întregi națiuni. Regimentele așteaptă semnalul de alarmă, în ținută de război, ca într-o țară dușmană.

Revoluția croată poate nu va izbucni. Lovitura de stat a reușit atunci, dar pe hârtie. Căci ne întrebăm: care mai e valoarea unui stat când jumătatea cea mai civilizată și conștientă a cetățenilor săi se consideră robită celeilalte? Cine ar mai sta să diferențieze, în minutul suprem pe care toți de acum îl așteaptă, între oligarhia sclerozată și Regele-i prizonier, pe de o parte, și mulțimea pasivă și nevinovată pe de alta?

Ne mai gândim la analiza nefastă între situația din Iugoslavia și de la noi, pe care guvernarea Brătianu, fatal, o creează. La îndemnu-rile pe cari evenimentele de acolo le trimit, deopotrivă, taberilor co-respunzătoare din România: cât va crește îndrăzneala oligarhilor prin victoria lui Pașici, cât se va întepi speranța obidiților prin rezistența lui Radici. Ne mai gândim la bucuria uriașă și căpcăună a celui de al treilea: comunismul, care, prin nimicirea partidelor democratice, vede limpezindu-se câmpul de luptă în două tabere implacabile și înfricoșător de inegale. La pânda iridente maghiare, apoi, ne gândim.

Și ne gândim, pentru a nu rătăci în anticipări profetice, la neli-niștea bunului nostru suveran care trebuie de-acum să urmărească drumurile celui de al doilea ginere al său, cu un ochi de părinte îndurerat, și poate încă o dată, ospitalier.

BANCA ROMÂNEASCĂ A SOVIETELOR

Aurul nu e un metal numai nobil. Pe lângă acest titlu ce-l situează în Almanahul Gotha fără discuție, el are și calități de voință și inteligență care-i îngăduie să dejoace, de la sine, meschine tentative umane de încălcare a legilor suveranității sale.

D-l Vintilă Brătianu a crezut, și crede încă, într-o luptă posibilă cu acest monarh.

Până la lupta împotriva capitalului străin, el reușise să impună în țară o distincție arbitrară a banului, după culoarea politică a statului din care provine. Până la a refuza cu hotărâre aurul aliat, ministrul

nostru de Finanțe și, după el, Siguranța statului crease categoria banului roșu, de proveniență moscovită, și de nenocire aducător purtătorului.

Acesta era unul din sensurile de seamă ale politicii intransigentei față de Soviete. „Paza pe Nistru“ devenise un *leit-motiv* analog faimosului *die Wacht am Rhein*¹, și, dincolo de această formulă, d. Vintilă, asemenea unui mediocru jucător de șah care nu prevede mișcările adversarului, – nu întrezărea nimic.

Astăzi încă, în mijlocul Europei care a restabilit raporturile de altădată cu Rusia, bărbații de stat români izbutesc să se mențină, din punct de vedere internațional, cu aproape un deceniu în urmă. Și ar fi poate așa până la sfârșitul veacului, dacă aurul – Măria Sa – pe care astuția și lașitatea complicată a liberalilor îl clasificase în național, internațional și sovietic, n-ar fi năpustit cu strălucirile și forțele sale de simun meterezele de nisip ale micilor dictatori balcanici.

Astăzi e pe deplin dovedit, și întărit prin mărturisirea d-lui Vintilă Brătianu însuși, că Banca Românească se află în relațiuni financiare cu Banca Generală a Sovietelor, în numele căreia efectuează, în țară, plăți. Aurul, deci, sub ordinea de azi, nu cunoaște nici frontiere, nici politică. E surd la declarațiile periodice ale cancelarului Duca, indiferent la măsurile Siguranței statului. E insipid și inodor chiar când e de nuanță mai roșiatică, de vreme ce însuși harpagonul nostru național îi face o primire festivă. Guvernul român, constituit prin fraudă electorală, nu recunoaște, cu comică îndârjire, imperiul, în vecini, al Sovietelor. Banca Românească, însă, a foștilor și actualilor miniștri și politicieni ai țării, recunoaște, în fapt și formă, Banca Generală a Sovietelor. Parlamente, diplomați, samsari și dictatori, aci și aiurea, se agită asemeni umbrelor și se supun mecanic forțelor superioare ale așezării de azi, fără ca vanitatea lor să se resimtă și fără ca închipuirea de sine să se lumineze.

D-l Vintilă Brătianu stăruie în iluzia că poate decide ceva independent de hotărârea dictată de giganticul complex de interese al lumii întregi.

Cu umbreluța lui de profesor, semnaleză sfidări inocente către Răsăritul care clocotește, către Apusul care dictează.

Din băiguiala sa de *quasi*-afon caută să obție o elocință și un accent spre înduplecarea întru milostenie a aliaților. Din conciliabulele

¹ Paza de pe Rin (germ.).

cu doi asasini balcanici, cearcă să monteze un trio de corbi care să impună Rusiei frământate și Asiei profunde definitivul *nevermore*.

D-I Vintilă Brătianu privește viața ca pe o grădină de mititei în care și-ar alege un umbrar, o măsuță și o listă.

Dar împrejurări ca aceea cu Banca Generală a Sovietelor îi dovedesc că poate fi adus fără vrere la ospățul comun și îndopat cu linguroiul – împotriva preferințelor sale –, vai!

LE RAYON INVISIBLE

Suprarealismul lui Breton¹

Până la noi, artistul a copiat natura. A îndrăznit cel mult să fie interpretul ei.

Pe această linie debilă, rupturi, zigzaguri și intervale marchează revoluțiile. Mâini ferme de inovatori veneau să frângă sau să devieze continuitatea imaginară a artei. Ea rămâne pe seama istoricilor demonstratori, cari o regăseau, pe dedesubt, așa cum se pipăie găina.

Sub denumirea de evoluție, rezultatul doctelor cercetări se consemna în manualele estetico-literare, – unde se găsește și azi!

O nouă ruptură (1905–1925), o nouă ridicare de steaguri roșii, un nou exod pe tărâmurile inexplorate și un gol istoric se cascadează între arta de la începutul veacurilor și modestia noastră epocală.

(Rostim cu dinadinsul vorbe menite să întărească ironia spână a constipațiilor literari. Dar poate fi o ironie, spână? Afirmăm că da și ne servim pentru stabilirea adevărului de autoritatea noastră singură. Nu asta era, de altfel, chestiunea, iar veselia suprarealistă nu ne împiedică să ne întoarcem la subiect cu fanatism.)

Artistul, deci, nu mai imită pentru satisfacția puerilă de a *reda asemănător*.

Nici nu mai interpretează prin stilizări decorative sau descompuneri și deformațiuni halucinante. El realcătuiește natura, bizuit pe alfabetul ei plastic și pe legile ei fizice și chimice, eterne. Rezultatul e o natură nouă, un organism independent și fără asemănare cu semnele constituite. Nu

¹ Articolul a fost republicat, sub titlul *Suprarealismul*, în același an, în revista *Spectatorul* (v. nota p. 415).

mai copiem pe Dumnezeu, de vreme ce el însuși e creația noastră. Nu-l mai copiem fiindcă el însuși – suprarealistul – ne-a interzis-o (vezi cărțile sfinte și Coranul). Argumentul acesta îl întrebuițăm pentru a ne acomoda cu Mitropolia și doamnele ortodoxe. Și nu-l copiem, fiindcă noi înșine suntem dumnezeii lumii simțite.

Plastica nouă păstrează, deci, din natură doar materialul și legile ei. Pentru plâsmuirile cele noi, ea se avântă în aspectele și ritmul secolului constructivist sau pogoară în subconștientul mistic.

Lirismul contimporan a încetat de a fi dezvoltarea retorică a unei idei, imagini sau simțiri. El nu mai urmărește soluția logică a unei stări de suflet legată sau nu de o anecdotă. Poezia nu e nici psihologie, nici logică, nici anecdotă. Elementele acestea erau hapuri de pâine cu ajutorul cărora poezii desueți serveau lectorului raza invizibilă.

Vrem azi să emitem, din focarul interior, aceste raze, fără tuburi, fără *cachet-uri*¹, fără prezervative.

Ce ne privește dacă un critic sau altul exige încă aceste precauții de policlinică, atunci când se vrea fecundat?

André Breton descoperă ochilor noștri câmpurile magnetice ale inspirației: „suprarealism – automatism psihic, dicteu al gândirii, în afara oricărui control exercitat de rațiune, în afara oricărei preocupări estetice sau morale“.

Este, oare, rezultatul unui asemenea dicteu, al unei asemenea curse prin mistere, poezia? Fără îndoială, de vreme ce însuși procesul de creație al naturii, zămislițoare de viață și de forme, este poezie.

Fi-vom, însă, cu toții poeți?

Asta depinde de „inconștientul“ pe care aveți cinstea de a-l conține.

Problema e, deci, la fel ca și în vechea artă a hegemoniei conștientului, a rațiunii și a logicei. Unui anumit conștient îi corespunde inconștientul care-l determină. (Cum e turcul și pistolul.)

Singura întrebare care, cu neliniște, ni se impune, e următoarea: unde ne duce captarea secretului inspirației?

Freud ucide simptomul maladiv prin aducerea în lumina conștientului a cauzelor determinante. Procedul similar al lui André Breton nu va stărpi cumva inspirația?

Să nădărdum că nu. Pe măsură ce știința înaintază, tainele creației, ca orizonturile Saharei, se înfundă, se ascund ca pasărea măiastră,

¹ *Cachet* (franc.) = cașetă, capsulă.

se topesc ca zaimful lunii. Și numai cei aleși ne pot conduce pe drumurile minuneii:

„Le parc à cette heure, étendait ses mains blondes au-dessus de la fontaine magique. Un château sans signification roulait à la surface de la terre.“¹

„PIRAȚII DIN AVENUE DU RHOM“

E titlul noii cărți a lui Pierre Mac Orlan. Un roman care poartă subtitlul: *Reportaj* – desigur pentru a accentua partea veridică a relatărilor.

În momentul când se creează un romantism ale cărui elemente de aventură se acomodează atât de perfect cu sentimentalitatea și sensibilitatea sistem 1924, e lucru ciudat să putem cita o întâmplare care, posedând totuși accesoriiile vieții moderne, de la T.F.F.² până la cele mai puternice motoare, rămâne însă calchiată pe vechile cronici ale *Pavilionului negru*. E interesată îndeosebi descrierea acelei bizare „aventuri du Rhom“ care servește de fundal aventurii vasului Mulhouse, vas francez surprins de pirați în larg la Fire-Island.

În jurul vaselor Mulhouse și Patara se agită uimitoare figuri de aventurieri înfinit de pitorești.

Vasul Mulhouse face contrabandă de alcool în America.

Nu e un singur rând care să nu fie un document, în acest roman de aventuri ce îmbină umorul cu tragedia. E un mic amănunt care hărăzește omenirii o mișcare ciudată în mijlocul vitezei ei de suprafață.

PRIMĂRIA

Pentru clădirea Primăriei Capitalei – al cărei maidan așteaptă în pestilență de ani și ani –, comuna București pofteste pe meșterii țării la un concurs. Birourile comunale, azi, funcționează în localul unei școli primare, desființată în acest scop.

¹ În acel ceas, parcul își întindea mâinile blonde deasupra fântânii magice. Un castel fără semnificație se rostogolea pe fața pământului (franc.).

² Telegrafie fără fir.

Inepția procedului, pe de o parte, și întârzierea pusă în executarea unui proiect de primă necesitate și de prim orgoliu pentru cetățenii unui oraș, ilustrează, o dată mai mult, nepăsarea lacustră [!] a bucușteanului față de propriile lui așezări.

Concursul acesta, deci, din care ar fi să rezulte un genial proiect arhitectonic, ar încânta citadinismul nostru, umilit de atâtea triste aspecte de pe țărnițele Dîmboviței, cu fâgăduiala unei urgente realizări în beton și piatră. Concursul, însă, dacă cercetăm situația, nu e decât nou izvor de amânări și încurcături. Peste câteva săptămâni, desigur, reporterii vor preciza cu litere de alarmă despre ce e, în definitiv, vorba: *O mare afacere liberală... Înscenarea de la Primăria Capitalei... Premiera proiectului unui favorit al regimului...* Și în textul reportajului se va ceti, desigur, că premiantul, în grația regimului, era destinat acestei distincții supra-remunerative încă înaintea de alcătuirea juriului.

Concurs suspect prin însăși instituirea lui. Nici o explicație cu putință, alta decât înlesnirea de noi panamale în folosul unui privilegiat constructor și a câtorva societăți și antreprenori. Un edificiu de o asemenea amploare necesită cu ușurință un sfert de miliard. Această cifră, singură, justifică spectacolul unui concurs și al unui juriu, când arhitecții noștri, invitați astăzi la vane exerciții de desen liniar, știau de existența celor două minunate proiecte, pe cari comuna și le însușise, plătind, ale arhitecților Mincu și Antonescu, în parte. De ce au fost părăsite asemenea planuri de o concepție atât de deosebit originală și de un aprofundat studiu și complet? Cum își îngăduie edilii noștri sacrificarea cheltuielilor făcute pentru achiziționarea lor? Planul Mincu sau Antonescu poate oricând fi amplificat dacă nevoia o cere. Oricare din ele poate servi de bază planurilor întregitoare.

Acest absurd concurs, însă, cu cât îl adâncești, îți descoperă, pe lângă părțile lui suspecte și haotice, și inevitabilul ridicul inclus. În primul rând, *juriul* nu există. E mai mult o conspirație de dominouri negre și de măști de fier, al căror nume nimeni nu poate să-l știe. Acest tribunal inchiuzitorial sau francmasonic nu știe alcătui condițiunile unui concurs arhitectural. E cea mai deplină dovadă că în textele comunicate presei n-a intervenit încă un specialist. Singurul interesat pe bază de asigurări certe n-are nici un motiv să-și lămurească eventualii concurenți. Prospectul concursului nu cuprinde un studiu al terenului. Urmează, oare, de aci că studiul acesta trebuie să și-l facă arhitecții, singuri, la fața locului? Nici bazele edilitare – situația

edificiului în raport cu piețele și străzile – nu sunt precizate. Pe lângă alte multe lipsuri esențiale, o supremă rezervă dezvăluie intenția dubioasă a inițiatorilor: *Primăria își rezervă dreptul de a executa proiectul reținut.*

Precauția edilitară cere candidatului numai o schiță de plan. Cine oare va procura studiile, asigurând, fără trădare, realizarea concepției arhitectului? Și de ce să despați pe arhitect de opera lui, printr-un noian subaltern de biurocrați, samsari și antreprenori?

În cele din urmă, prospectul vine cu un deziderat estetic. Se cere anume ca fiecare fațadă a Primăriei să reprezinte stilul unei provincii alipite.

Vom avea astfel o primărie care urlă de împerecherile silnice și monstroase pe cari sadismul edilitar patriotic le impune.

Această concepție de 10 Mai e suficientă, credem, pentru ca toți arhitecții din țară să protesteze – și să renunțe.

GAZETARUL BIUROCRAT

Desigur, presa nu mai e nicăieri liberă și, o dată cu aceasta, gazetarul a încetat de a mai fi un conducător de opinie publică. Nu guvernele, nici parlamentele, nici inofensiva cenzură instituită la răstimpuri nu poate fi învinuită de înjosirea zeiței de maculatură care împodobise, pe primele trepte, între alte figuri, monumentul libertății. Ministerele și adunările naționale și-au pierdut ele înșile libertatea. Presă independentă și guverne de sine stătătoare nu par a mai fi cu puțință decât în țări străbătând faza turbure a prefacerilor fundamentale: de la starea idilică a mării agriculturi și a micii industrii, înspre epoca de fier a băncii și a uzinei. Înainte și după această trecere, care favorizează verbul, gestul și romantismul, întâlnim, în purpură, în haine negre, Dictaturile. Unde să căutăm, deci, presa liberă? În America de Sud? La noi, desigur nu. O stare de lucruri, cu totul stranie, instituie deasupra echivocului sistemului nostru de producție o francă dictatură bancară. În ciuda politicii de rezistență, unificarea Europei lui Jeroboam s-a realizat pe deasupra noastră.

Imperiul cel nou din ce în ce se va consolida. Momentul, însă, parodiind formele apusene ale veacului, aparține Băncii Naționale și Băncii Românești. Ne stăpânește pumnul fragil al lui Hagi-Tudose.

Sub aceste vremuri s-a născut la noi concepția biurocratică a gazetarului. Renunțând, sub amenințarea Jilavei și a foamei, la orice romantism inutil, la orice legătură activă cu publicul, pe care pare a se fi stabilit că nici o stăruință nu-l mai poate clinti și convinge, s-a proclamat, pretutindeni unde se urzesc destinele întregii bresle, cultul chenzinei. Chenzina ca îndreptar, iată formula. E semnul care deosebește pe gazetarii profesioniști de amatori și de diletanți. De aci porcede obligația pentru ziarist de a funcționa zilnic la un cotidian, sub amenințarea de a-și pierde titlurile profesionale. În mai puțin de un an de pauză biurocratică, trebuie să găsească un ziar care să corespundă ideilor și afinităților sale personale. Altfel, întreaga sa activitate se șterge ca urmele lamentabile ale unui avort.

Criteriul duce neapărat la obligația de a nu avea idei. Te perinzi, cu stilul tău și cu vertebrele înmlădiate, pe la tărăbile toate. Meseria se simplifică la traducerea telegramelor și la compilarea marelui Larousse. ceea ce dă, mai târziu, mult de lucru chirurgilor: căci sedentarismul fără riscuri, generator de trănji este. Aceasta e, ca să zicem așa, o față a medaliei. Cealaltă va interesa intens pedicuria¹: alergătura pe la autorități, goana după cele mai proaspete intenții ale câte unei Excelențe. Un astfel de regim, dacă durează destul, sfârșește prin a crea un tip social cu definite caractere antropomorfe: ziaristul-arhivar, ziaristul-factor poștal, cu micile distincții inerente mediului. Se urmărește, ca în crescătoriile de orătânii sau de câini-lupi, constituirea a două rase statornice, cu evoluția de mai înainte știută, cu reacțiunea, în fața evenimentelor, predeterminată.

Rezultatul pare a fi o disciplină profesională. Disciplină întru amorf, banal și tern, disciplină cataleptică și paralizantă. Într-un corp făcut să participe, cu simțurile toate, la ritmul și zvonurile vieții unanime, să se ațintească și să prindă semnalele vremii sau să le prevadă, acest regim de azil și de claustrajie înseamnă lăncezeală și moarte. Pe nesimțite, sub domnia concepției biurocratice a ziaristului, breasla se va asemăna tot mai mult cu lagărele acelei mutilate secte în privirile căreia ivirea unui bărbat valid e jignitoare și suspectă. Suspect cel ce nu s-a înduplecat la rolul de informator simplu sau de blajin comentator de fapte. Suspect cel însuflețit de o cauză. Suspect cel preocupat de idei generale, cel ce s-ar avânta și într-alte

¹ *Pédicure* (franc.) = pedichiurist.

cercetări și culturi. Suspect cel capabil de un curaj. Suspect, deci, cel ce vine cu o lozincă și un stil.

– Iar interesul de a menține acest sistem, al cui să fie?

VORBE GOALE

Metro, metronom, mecanic, constructiv: nickel, express, radium, telefon, T.F.F., cablu, ascensor, termometru, bitum, calcul integral, vermouh, viteză, pașaport, radiator; arc voltaic, pneumatic, motor, alcool, turbină etc.

– *l'opinion courante est que rien qu'en employant un vocabulaire de contre maître d'usine, en guise de paroles en liberté, on devient pour cela, poète moderne...*

C'est une révolution de lexique.

C'est une conception de garçon-coiffeur autodidacte.

À quand la révolution de la sensibilité – la vraie?!

ROMANUL

Cel mai scurt roman și care cuprinde totuși viața întregă a eroului l-a scris Léon Pierre Quint:

Literatura

„Micul Delfin nu cugeta niciodată, căci lucrurile cugetau ele într-însul. Cugetau, cântau și râdeau într-însul. El cânta și râdea cu ele. Și niciodată ele nu se învrăjbeau și nu-și disputau întâietatea. Prin poarta deschisă a minții lui, intrau și defilau în hore zgomotoase și piereau.

¹ Opinia curentă e că nu e nevoie decât să folosești limbajul unui contra-maistru, în chip de cuvinte în libertate, ca să ajungi prin asta poet modern...

E o revoluție a lexicului.

E o concepție de ucenic coafor autodidact.

Pe când revoluția sensibilității — cea adevărată? (franc.).

Delfinul deveni major. Și nimic n-a mai intrat pe poarta minții lui. Mîntea îi rămînea pustie ca o sală de serbări și jocuri. «De ce oare lucrurile nu mai vin la mine?» Era mînios pe lucruri. Porni în căutarea lor. Dar cele pe cari le găsea erau prea mari pentru a putea intra pe poarta minții lui, sau atât de mici că se pierdeau înăuntru.

Se resemnă curînd. Când ceasul morții îl ajunsese, el izbutise să prindă cinci idei, care zburătăiau în mîntea lui ca fluturii de noapte, și tocmai începea să-și scrie memoriile.“

(*Dechéances Aimables*, Kra. ed.).

E un volum de 187 pagini – în acel format din care Kra reușește să alcătuiască un nou tip de carte franceză – și care conține treizeci și cinci de romane. Pentru autor înseamnă o unică izbîndă de conciziune și de notație sintetică și esențială. Vechiul gen al romanului suie treapta ultimelor lui metamorfoze și tinde, printr-un rafinament suprem, la dispariție. Încercarea lui Léon Pierre Quint e poate cea dintâi care a condensat viață și sensibilitate într-o contopire subtilă de lirism și anecdotă: suntem la fruntaria pe care o reprezintă, în lumea corpurilor, eterul volatil captiv în fiole, eterul care șovăie între stările lui aproape simultane de lichid și abur.

Romanul, deci, s-a transformat pentru a redeveni ceea ce a fost: poezie, în care fiecare frază are valoare de vers. Epopeea de odinioară se bizuia, însă, pe anecdotă. Azi toate anecdotele sunt știute dimpreună cu dezvoltările, surprizele și posibilitățile lor toate. De aceea nimeni nu se mai interesează în roman (și teatru) de subiect. Orice subiect se amplifică după o geometrie specială pe care câteva secole de literatură logică au creat-o și au făcut-o tuturor cunoscută. E vorba, de bună-seamă, de cele câteva mii de cititori ideali răspândiți în lumea întregă și cari singuri trebuie să ne preocupe. Pentru a sparge arhitecturile posibile și știute ale subiectului, s-a născocit, cam de pe la 1910, literatura în contrasens, nelogică și fără temă centrală: Urmuz, Dada. Suprarealism, povestirile muzicantului Erik Satie. Din nenorocire, lipsa de logică zămislea ea însăși o logică nouă. Suprimarea asociației de idei dă naștere unui sistem ușor de prins. Formula cea nouă, deși s-a practicat numai de literații de avangardă, s-a banalizat fulgerător de repede. Cei porniți în căutarea unui nou secret profesional s-au întors dezamăgiți.

Romanul-colectiv, în care individul ca erou este înlocuit printr-o mulțime – trib, oraș, instituție – (Marcello Fabri: *L'inconnu sur la ville*) n-a izbutit să alunge urâtul și să travestească trucul. Ro-

manul-monolog interior e o rețetă lugubră ca și a bătrânului roman psihologic pe care-l continuă. Psihanaliza lui Freud n-a dezvelit orizonturi și n-a desfundat virgine poteci. A furnizat metode de investigație pe care mașinal literații le-au aplicat duioaselor lor fanteze. Preferăm, deci, când suntem însetați de psihologie, expunerea științifică a „cazurilor“ amplificărilor fastidioase ale lui Bourget și elucubrațiilor penibile ale vreunui romancier psihanalist. Romanul psihologic s-a refugiat în sanatoriile de lux, unde nevrozații de infinită rezonanță și-ascultă vibrațiile interioare pentru lungi memorii către medicul șef.

Naturalismul, realismul, senzaționalul, romanul social se regăsesc cu prisosință în reportajul sobru și inteligent al marilor cotidiene. Romanul istoric și romanul fantastic – la cinematograful. Biografiile și povestirile de călătorie și-adaugă loviturile lor grele pe sicriul unui gen perimat.

Înflorirea aparentă a romanului astăzi nu e decât viața vegetativă care se multiplică pe un trup răcit: părul și unghiile cari cresc încă din seva râncedă a cadavrului. Romanul de altădată, romanul-diligență, a răposat. Compoziția și tartina pe o temă aleasă alungă pe omul modern în săli de cinema, în reportaje, în cărți de știință, în biografii, în memorii, în rapoartele exploratorilor. Anecdota n-are nevoie de fraze, precum un organ nu se acomodează cu abcese și tumori. Stendhal a presimțit aceasta când a notat puzderie de anecdote, fără a le mai comenta și organiza în nuvele și romane. Ultima metamorfoză ar fi deci romanul-poem, în care tema trăiește eliptic: mireasma respirată noaptea ne scutește de viziunea plantei misterioase.

În ziua în care artele plastice toate se reintegrează în arhitectură, romanul, ca în vremurile mari, face loc teatrului.

Romanul nu mai e al epocii noastre.

PALATUL COMUNAL

Despre înscenarea, pregătită prin publicații, la Primăria Capitalei, revista noastră a vorbit cel dintâi. Concursul instituit pentru clădirea palatului comunal a fost apoi combătut de presa întregă. Corpul arhitecților și elevii Școlii de Arhitectură s-au pronunțat și ei împotriva-i. Rizibilă idee, concursul – din punct de vedere general-estetic

vorbind. În materie de arhitectură, el este un fățarnic obicei al secolului al XIX-lea, denumit, pentru motive cari nu sunt ale noastre, cel stupid. Secolele mari, în cari construcțiile au întruchipat un spirit original și colectiv, n-au cunoscut asemenea licitații. Piramidele, templele și catedralele au fost înălțate fără mezat și fără formalități examinatoare. Arta nu coborâse încă din ateliere în școli, din imperiul cercetărilor practice, în necurmat contact cu realitățile, pe acela al didacticismului pur teoretic și elucubrând.

Decadența stilurilor aduse, mai târziu, concursul. Se nădăjduia, de atunci și până azi, într-o renaștere pe cale de cercetări individuale, cu ajutorul sfântului spirit și al hârtiei de calc, într-un stil dibuit fără colaborarea împrejurărilor, fără constrângerea necesităților, un stil, deci, inexperimental și nefuncțional, de cabinet. În arta de a clădi, apucătura vracilor de a plăsmui pe *homunculus* în tingire nu merge. Și apoi, cercetările acestea nu puteau duce nici la realizări al căror minim merit s-ar fi putut traduce cu titlul de „interesant“ și „singular“. Concursurile presupun un juriu și juriul este pururea nivelator și retrograd. Panica lui de a vedea transgresate reguli pe cari le consideră eterne induce pe concurent la imitație și mediocritate. Dovadă: aspectul pestriț al clădirilor publice în orașele moderne. Încă una: dezideratul edililor bucureșteni al unui palat comunal în șapte-opt stiluri corespunzătoare provinciilor alipite: concepție arhitecturală care numai în d. Brumărescu, inventatorul mobilierului național pirogravat, și-ar găsi meșterul. Chestiunea la noi se complică, însă, cu obiceiurile pământului, cu certitudinea pe care arhitectul o are că lucrările sale nu vor fi examinate nici cu atenție și competență, nici cu imparțialitate. Cel mai izbitor indiciu al farsei, acesteia, edilitare, este, am mai spus-o, anonimatul juriului. Arhitectul se înfățișează în fața unui tribunal mascat, sau alcătuit, în ultimul moment, din oameni ai regimului și din prieteni personali ai primarului. Nici campania de presă, nici protestul arhitecților nu i-a determinat pe acești mistici să apară și să se numească. Nădăjduim că o vor face. Pe urmă abia, Societatea Arhitecților, în cazul în care s-ar pleca absurdității unui concurs, ar avea să discute *modul de alcătuire* al acestui juriu care, pentru moment, prezintă toate aspectele unei comisiuni electorale liberale. Sotim că organizația arhitecților români nu poate participa la concurs fără garanții suficiente de nepărtinire. Juriul, deci, o dată alcătuit după indicațiile acestei organizații, urmează să precizeze și să se publice toate datele tehnice pentru o bază de studii comună. Obiceiul acesta se respectă și la cursele de cai: punctul de plecare și potoul sunt lim-

pede știute. Numai în programul Primăriei, lăsând câmp larg interpretărilor și posibilități infinite escrocheriei, chestiunea tehnică lipsește cu desăvârșire. Închipuiți-vă un proiect care aduce o fațadă sau două mai mult: toți ceilalți uitaseră Maramureșul și Durostorul. Alții întrebuințaseră, pentru realizarea dezideratului Brumărescu, rozalitele, pentru a nu multiplica fațadele și curțile interioare. Dar chestia executării proiectului preferat?

Toată discuția, însă, pentru cei ce cunosc procedeele, e zadarnică și cei ce se pasionează în această direcție, ridiculi. Ca ziaristi, suntem gata să consemnăm într-un plic închis numele favoritului pentru care se joacă renghiul acesta unui oraș întreg. Plicul urmează să fie deschis după ce rezultatul concursului va fi cunoscut. Am ști, însă, spre deosebire de arhitecții noștri, în ce mâini să-l depunem.

Înainte de război, când oamenii nu se prostiseră până la a crede că pot prosti pe ceilalți toți, s-a recurs pentru palatul comunal la talentul unui Mincu și al unui Antonescu. Procedeu tranșant, dar drept, și care ne-a dat două admirabile proiecte. Ele au costat bani. Pentru ce se renunță la ele? Pentru o nouă afacere de trei sute de milioane. În acest scop se invocă, fățarnic, principiul emulației și principiul democratic al concursului... De ce nu votul universal, egal, direct și secret – cu furt de urne la urmă?

Concursul a fost un apel disperat al arhitecturii muribunde...

P. S. În momentul, cum se zice, de a pune sub presă, aflăm că protestul a 130 de arhitecți și cererea Societății Arhitecților Români de a se respecta contractul Antonescu a pus capăt discuției. D. primar este lăsat în *tête-à-tête* cu favoritul său.

CAPITALA BRUMĂRESCU

Vast câmp de sfortare constructivă.

Stupiditatea edililor și nepăsarea cetățenilor a conservat Bucureștilor, până în 1925, aspectul de lagăr oriental, ridicat în pripă, în dezordine, în paiantă, bun pentru a fi părăsit ori de câte ori trec turcii Dunărea. Și pentru a fi realcătuit, după jaf și pârjol, în același spirit de provizorat balcanic.

Dar dacă ultimul război, cruțând populația, ar fi lins, ca de atâtea ori în decursul veacurilor, câteva mai abjecte mahalale? Poate nu

ne-am fi apucat să-i adunăm cioburile. Poate un asemenea dezastru ne-ar fi constrâns la o reconstrucție care n-ar fi fost o reconstituire, o reconstrucție în serie, după legea economiei de material și spațiu, ci după legea, bogată în rezultate estetice, a utilității.

Am fi scăpat, atunci, între altele, de pacostea stilului denumit românesc, prunc hibrid al onanismului romantic-istoric, împerechere de arcade și coloane bizantine cu turnuri turcești, totul chirцит după regula degenerării și a imitației. Căci un stil arhitectonic nu ia naștere pe planșa unui arhitect comandat și nu se impune ca mobilele lui Brumărescu, ci e rezultatul necesităților materiale și spirituale și al efortului colectiv al unei epoci. Stilul impus de edili-cretini pornește și din concepția greșită că neamul românesc și-a trăit epoca de mare și adevărată glorie. Adevărul e că întregul trecut din piesele lui Delavrancea nu valorează cât răstimpul scurt al celor patru ani din care a ieșit statul de azi. Adevărata istorie a românilor de-abia se deschide. Cultura românească începe a fi un deziderat posibil doar de acum încolo.

Generațiile nu pot pași spre acest ideal în stâlcirea pe care le-o oferă formele stilului românesc. Stilul acesta se va găsi cu timpul și înainte de a ne da seama se va ivi, în juru-ne, pretutindeni. O singură condiție: râvna de a construi. Și pentru aceasta înainte de toate: libertatea de a construi.

Capitala noastră trebuie refăcută în toate cartierele ei. Starea înapoiată în care se află îngăduie însă, din fericire, ridicarea orașului-grădină, idealul urbanismului zilei.

Capitala nu trebuie mutată. Parcuri și păduri se pot sădi în jurul ei, ape mari pot fi canalizate în preajma-i pentru o legătură cu Dunărea.

Apropierea de o fruntărie posibil-inamică e un derizoriu argument împotriva Bucureștilor. Spartanii nu-și întăreau orașele și, apoi, o capitală poate fi o amenințare tot atât de serioasă pentru o fruntărie vecină, cât și apropierea acestei fruntării pentru capitala însăși.

În București, sub biciul vremilor moderne, se zămislește stil nou. Vremea noastră va avea un singur stil.

DOI CUMETRI

Asociațiunile de presă vor fi chemate să judece pe Stelian Popescu, om de rând și prost, săltat prin gimnastică sexuală, din patul văduvei rele de muscă, pe frontispiciul unui mare ziar, și să-l pedep-

sească fiindcă a nesocotit cea mai de seamă lege a noii sale meserii: legea secretului profesional. Este cea dintâi mai violentă coliziune a fostului fante cu realitatea. Printr-însa, campionul nocturn al luptelor Theodorei (moștenitoarea cu imperial nume bizantin și poște) – va învăța că e mai grea ispravă să lucrezi la o masă de scris decât să călărești bideul unei babe. Deosebirea dintre un condei și o canulă, dintre un tuș tipografic și pomada mercurială sau vaselină, dintre o coală de hârtie și pielea zbârcită a unei sexagenare, dintre o călimară și cavitățile iritabile ale acesteia, se va lămuri, în fine, ochilor lui deprinși cu clar-obscurul. Și neasemnările dintre epoci se vor preciza luminilor lui confuze. Stelian Popescu va fi aflat, în lecturile lui afrodisiace dintre perini, că în Antichitate denunțătorul, ținut într-o relativă sobornicească stimă, se numea sicofant – mâncătorul de smochine.

Că astăzi, însă, sentimentul public oferă sicofantului, în loc de smochine, fructul animal potrivit stercoreare¹ fapte, directorul *Universului*, foarte curând, o va simți.

Dar nu e vorba numai de a isca într-un stomac de struț, ca al acestui, unic în felul său, Popescu, leșinul penibil și crampa dezgustului de sine. Cariera sa romantică ni-l arată răzbind prin încercări mai rebutante, mai pestilente și mai prelungite decât acest sfert de oră de îngurgitare, infectă, o recunoaștem, dar, în definitiv, pasivă, a consecințelor propriei sale abjecțiuni. Nu pentru câteva infernale clipe de martiraj, pe care zdravăna rânză a Stelianului le va străbate cu un stoicism demn de altă cauză, s-a dezlănțuit, sub porunca indignării generale, o campanie de presă și o agitație cu totul disproporționată, dacă scopul n-ar fi decât o vindictă și o veștejire. Sănătatea neprețuitului Theodorei și buna-i dispoziție, încântătoare pe vremuri, s-ar restabili cu o promptitudine de miracol. Rasputinul nostru posedă arta națională de a se ușura sufletește, cu două degete aventurate în fundul gâtului. Gâdiliciul acesta etic și asanator e una din supremele voluptăți ce i-au mai rămas. După un asemenea oficiu, cu replică instantanee din adâncuri, valoarea combativă a d-lui Popescu ar rămâne intactă și ospățul copios poate reîncepe.

E vorba de a face din succesul obținut prin demascarea unui singur individ un punct de plecare pentru o acțiune îndreptată împotriva tuturor semenilor săi din presă.

Decadența, din ultimii ani, a ziarelor românești e fapt constatat și de public și de profesioniști. În perioada de tranziție, a războiului, s-a ivit piratul de presă, incult și nerușinat, dar întreprinzător, și care se cocoțâ fățiș la direcția ziarelor. Acestui proprietar-director ziaristii de profesie îi furnizează neapărat presa pe care inteligența patronală le-a pretins-o. Cu încetul, în rândurile lor pătrunseră frați de minte și de fire cu patronii. Degradarea se realizează pe nesimțite și fu profundă. Ea nu se poate măsura numai pe stupiditatea textelor, pe meschinăria reportajelor cancaniere, pe lașitatea atacurilor, pe lipsa de răsunet și prestigiu a unor ziare făcute pentru afaceri și scrise pentru bâlci. Numai statele de la Siguranță – cu plumitivii¹ salariați acolo – și recent descoperite cu prilejul scandalului Văitoianu, pot da imaginea adevărată și interioară a decăderii.

Spiritul intrușilor, al patronilor aventurați în gazetărie ca în orice altă întreprindere – și al clientelei lor analfabete – a început să determine aspectul și caracterele breslei. Principiile lor sunt pe cale de a deveni criterii chiar pentru ziaristii dinainte de război.

După cum profitorii războiului s-au erijat în nobleță de sânge, samsarii presei s-au ițit în autentici intelectuali.

Stelian Popescu nu e decât un monumental exemplu. Înlăturarea lui n-ar însemna și stârpirea verminei. Acesta e sensul luptei de azi.

...Un ziarist, odinioară de elită, d. Constantin Mille, întinde mână de ajutor patronului său actual. Sleit și rușinat, Mille nu mai e răspunzător de ceea ce scrie, nici de trista situație în care se află. Remarcăm, însă, că el sfârșește dureros: ca întreținut. S-ar putea parafraza în fața celor doi paradoxali fătați, sacrificând ritmul și potriveala zoologică, proverbul: „pește la pește nu-și scoate ochii“ – și ne-am explica pe de-a-ntregul afinitatea dintre un fante plăpând și dulce și colegul său spătos, de la mahala.

O ANTOLOGIE A PŌEZIEI NOI

A apărut un compact volum intitulat *Anthologie de la nouvelle poésie française*, care cuprinde întreaga mișcare poetică de la Charles Baudelaire – trecând prin Paul Valéry – până la Tristan Tzara, com-

¹ *Stercoraire* (franc.) = care crește pe excremente.

¹ *Plumitif* (franc.) = scrib, scârța-scârța.

patriotul nostru, pus la loc de cinste. Alegerea întocmită de Edmond Jaloux, Valéry Larbaud, André Germain și Philippe Soupault e iscusită și, deci, parțială. O prefață asupra spiritului modern explică de ce au fost excluși din această antologie poeți, de altfel considerabili, ca Henri de Regnier și contesa de Noailles. Desigur, pentru că n-au corespuns nici timpului în care au produs, nici timpului nostru, pe care nu l-au înțeles. Cu toate că prefața nu izbutește și nici nu pretinde să precizeze în ce anume constă „spiritul modern“, criteriul de selecțiune se întrevește de-a lungul celor peste 400 de pagini. Au fost înlăturați, fără milă, poeții de inspirație livrescă și estetism școlar. Admiratorii, pasionați până la uitarea propriei lor vremi, ai epocii greco-romane, nostalgicii medievalității, făuritorii căzuți din lună de strofe à l'antique, morbizii și absenții cu false apucături stilistice de rafinement, migălitorii de palide compoziții gramaticale și logice, au făcut loc poezilor trezi și atenți la vibrațiile atmosferei în care au trăit, poezilor din ce în ce mai conștienți de unitatea planetei și de participarea lor la viața ei. Poeții, în fine, de ton minor au cedat, pe cât posibil, celor de virilă tonalitate majoră. Poeții „blestemați“ ai lui Verlaine au fost reintegrați în mișcarea din care manualele și antologiile pedagogice, oglinzi ale ineptiei profesionale, îi excluseseră. Arthur Rimbaud, genialul precursor al noii poezii, contele de Lautréamont, Germain Nouveau, Alfred Jarry domină și determină spiritul acestei antologii, care readuce, pentru cetitorul până azi dezorientat, ordinea în haos.

IMPRESARUL

Carierea d-lui Argetoianu se precizează.

Până după război, nu era decât purtătorul unei discrete faime de club și ambasadă, un vorbitor de excelentă limbă franceză, observator caustic, cinic și paradoxal, capabil să-și moduleze expresia după interlocutor, dar, în definitiv, deloc primejdios și cu desăvârșire neglijabil. Printre politicieni, în ciuda surâsului trivial care-i despica masca grea, impermeabilă și rezistentă, omul acesta masiv și distins totdeauna, învățat și avut, își crease cea mai dezastruoasă dintre reputații: aceea a unui fin intelectual, flegmatic și spectacular, lipsit de talent, amator de subtilități și de perfidii alambicate, de-a pururi sortit să ră-

mână departe de mulțime și putere. Un asemenea jongler era socotit, cu compătimire, deasupra oricărei răvne: urâște răspunderea și efortul.

Păreră unanimă fu confirmată în 1918.

În virtutea ei, mai întâi, d-nul C. Argetoianu fu plasat într-un minister și într-o delegație de pace. În tratativele cu nemții, spiritul său dezinvolt și sintetic se refuză, în chip jignitor pentru vrăjmaș, oricărei înscenări diplomatice. Nu consimți să uite situația sa de învins, pentru a juca rolul ce i se acordase. Se zice că delegatul bulgar i-a debitat un savant și interminabil text de istorie a Dobrogei și a Balcanilor. Când fu să-i dea replica, d. Argetoianu, așteptat cu emoție de părțile pregătite să asculte dizertația rafinată și elegantă a distinsului diplomat și accentul emoționant al îndureratului patriot, delegatul român, cu zâmbetul său execrabil, purcese în actul al V-lea de-a dreptul: iscălitura, fără discuție.

Dezamăgirea momentului a fost fatală întregului guvern. Pentru a nu supăra prea tare pe nemți, d. Brătianu și Regele – vă amintiți – chemară, grabnic, pe Marghiloman – salvatorul Coroanei, al țării, al Basarabiei și al posibilităților, implicite, de întregire.

Vine pofta mâncând? Singur d. Argetoianu ne poate spune dacă acele câteva săptămâni de guvernare, anume, l-au trezit la voluptățile puterii, sau dacă suspinul acesta zăcea răpus într-însul, ca un șarpe alb de casă într-o pivniță uitată. Cert e că, din acele momente, viitorul dictator și-a pregătit, ocult, revenirea. Conștient de imposibilitatea de a face din persoana sa reținută și lucidă o figură populară, sigur de a nu putea învinge o timiditate înnăscută care-i interzicea cabotismul inerent tribunilor și-l osânda la rigiditate și tăcere, d. Argetoianu se resemnă la soarta de actor ratat pornit pe turnee și regie. Cunoașterea meseriei și profunda ei intuire nu izbutesc, totdeauna, să înfrângă tracul paralizant și inteligența sterilizatoare. Te realizezi atunci însuflețind o mediocritate mai înzestrată dar mai „materie primă“, mai animală. Suflă în trâmbița unei glorii străine, umfli balonul unei voinți dezorientate. Afișe, reclamă, fotografii, critici plătite, propagandă, clacă, banchete, *interview*-uri; impresarul se despăgubește în public de amărăciunea renunțării personale. Concepții, idei, gesturi, intonații, atitudini, coloană vertebrală, saluturi la urmă și ansamblu cronometrizat: regizorul se răzbuună de neputințele mărunte cari i-au tăgăduit, totuși, elanurile și i-au interzis accesul la lumină.

În sine – vorbesc, însă, de impresarii pasionați pentru cari negustoria trece pe un plan inferior – apucătura aceasta e asemenea cu a

voyeur-ilor senili din lupanare. Paharnicul Constatin Sion vorbește de un boier decrepit care întocmise un fecior zdravăn, anume Terinte, pentru juna sa țiitoare. Și stând acest boier lângă pereche, îl îndemna pe slugoi și striga: „Ha, Terinte, ha! Dă-i Terinte, dă-i!“

Acest crâmpoi de neaoșă cronică românească nu trebuie să scandalizeze pe nimeni. Nouă ne-a servit pentru a ilustra entuziasmul și spiritul de sacrificiu de care a dat dovadă d. Argetoianu când buciul său a sunat, prin văile demobilizării, faima cea nouă a lui Averescu, când perspicacitatea sa i-a pregătit matematic momentul înălțării și când fosforescența sa a răsfrânt, asupra idolului de paie și câlți, o năzărire de nimb și de inteligență.

Idolii se trec. D-l Argetoianu l-a părăsit ca pe un Terinte istovit, ca un impresar pe o primadonă răgușită ce se prepară pentru meseria de garderobieră în cabinele unde, pe vremuri, i se șterpeleau, fără consecințe, diamantele. D-l Argetoianu își simte apetiturile sale expectante intacte. În foaierea politicii românești, a descoperit talentul încă proaspăt și reputația, încă virgină, a d-lui Iorga, pe după barba căruia se poate adăposti, ca după un papur de slavă.

Renumerele lui Averescu, amplificat cu dibăcie, i-a înlesnit în alegerile cu vot universal, printre foștii combatanți, o autentică teoroare fascistă și un prestigiu vremelnic asupra întregii țări. Renumerele, speculat, al d-lui Iorga a fascinat astăzi și a indus în fuziune Partidul Național din Ardeal. Aceasta e prima parte, a analogiei, realizată. Partea a doua ar fi: terorizarea suveranului și a Brătienilor cu amenințarea nemulțumirii Ardealului. Din d-l Iorga – un Averescu. Din d-l Maniu – un Radici al Transilvaniei. Veniți la putere, cei doi idoli se vor neutraliza reciproc, sub arbitrajul mefistofelic al impresarului. Și, după uzura definitivă a acestora, cine poate afirma că nu va suna ceasul omului ignorat, muncitorului modest cu textul în mână, din culise? Calități nebănuite se pot dezvălui. În câteva opusculi și polemici, n-am avut oare revelația unui ascuțit stilistic al d-lui Argetoianu?

Socoteala e minunată, dar noul partid n-are, în Regat, consistența necesară pentru a se impune la succesiune. Cele trei minuscule grupări din care se alcătuieste n-au prestigiu, nici număr, nici coeziune. O dovadă o face chiar faptul că fiecare lojă își menține gazeta ei oficială și încă! Concertul lor de presă e strident și cacofonic. Doi șefi țin bagheta și al treilea îi trage de cozile fracului, în public. Partidele puternice, apoi, n-au niciodată multe ziare. La noi, liberalii și țărăniștii țin câte un

singur ziar. Țărăniștii nu izbutesc să asigure viața *Aurorei*, iar *Viiitorul* e întreținut mai mult de Siguranța statului. Acest aparent paradox poate fi susținut cu exemple de pretutindeni.

Lată de ce credem că de data asta impresarul a dat greș.

EXPOZIȚIA DE ARTĂ ROMÂNEASCĂ

„Plasticii“ noștri au primit, mai toți, săptămâna trecută, o stranie înștiințare și invitație. Fundația „Principele Carol“ le aducea la cunoștință că, pentru expoziția de artă românească de la Jeu de Paume, *juriul examinator* îi poștește să-și trimită, până cel mai târziu miercuri 11 martie, operele ce urmează a fi selecționate și trimise, sub personala supraveghere a unui inginer, la Paris, unde are loc înjghebură. Invitația nu cuprinde nici un alt amănunt de seamă.

O ștampilă ține loc de iscălitură. Pictorii și sculptorii s-au întrebat, cu drept cuvânt: Oare ce să fie? Un ordin de recrutare? Mobilizare generală? În asemenea împrejurări, totuși, corespondența e mai precisă. Alcătuirea comisiunilor e cunoscută: medic recrutor, colonel dr. X, președinte, general de infanterie Z... A se prezenta la depozitul... comuna... județul... echipat complet și hrana pe trei zile. În loc de asemenea precizări, li se vorbește artiștilor noștri de strângerea obiectelor – câte? – expozabile, la Palatul Regal din Calea Victoriei și de onorabilul inginer care urmează a le însoți, ca pe niște moaște sufletești, în transportul de mare viteză. Artiștii ar fi putut da abstractei ștampile o interpretare înaltă: semnătura principelui Carol și, în cazul acesta, s-ar fi grăbit, pesemne, să accepte augusta invitație și infailibilul examen. Textul, însă, accentuează, dintru început, existența unui juriu, și juriul își manifestă prejudecata din chiar felul cum trasează, în adresă, specialitatea fiecăruia: „pictură, sculptură, desen și acuarelă“. Juriul, deci, inexistent are totuși opinii și sentimente prestabile. Contrariul nu se poate susține. E admisibil, în cele din urmă, să stabilești de pildă că O. Han e sculptor și Marcel Iancu e pictor. Să-i precizezi, însă, unui pictor că e desenator sau acuarelist, delimitându-i, dintr-o trăsătură de condei, participarea la examenul de-abia pregătit al expoziției, e lucru arbitrar și tâmp, o, da! Artiștii, deci, în cea mai mare parte, n-au răspuns invitației care, deasupra tuturor,

suspendă sentința aprioristică a unui juriu ocult. Procedeul nedelicat amenință cu pustiul cele șapte săli de la Luxembourg. Juriul trebuie dat în vileag și reconstituit după norme cari să asigure reprezentarea tuturor aspectelor artei românești de ieri și de azi. Cu doi pictori pasatiști, cu un bacteriolog și un agronom, cari, după informațiile noastre, alcătuiesc comisiunea cunoscătorilor de la Fundație, nu se poate organiza o expoziție românească deplină și imediat următoare Expoziției moderne internaționale de la Paris. Juriul să fie compus din reprezentanți ai tuturor tendințelor artei contemporane românești. Ocultismul, astfel, încetează: organizarea și planul expoziției devin ospitaliere tuturor sugestiilor și tuturor inițiativelor. Artiștii nu pot fi târâți cu ochii legați, ca la potoul de execuție, într-o acțiune care necesită colaborare și entuziasm.

Peste acestea toate, juriul poate, firește, trece. Numai astfel își va asigura preponderența în sălile de la Jeu de Paume, cari, la rigoare, pot fi populate cu operele lui singure. Critica, însă, își rezervă, aci și acolo, drepturile ei.

MĂSURILE PROVOCATOARE

Focșanii s-au transformat într-o cetate asediată. Guvernul d-lui Brătianu a concentrat acolo mai multă oaste decât știuse întruni, când a trebuit, la Turtucaia. Înfrorătoare măsuri s-au luat nu pentru a apăra de legea lui Lynch, ci pentru a preveni liberarea criminalului Corneliu Codreanu de către populația fanatizată. Oamenii au văzut tunuri și mitraliere la intrarea orașului și regimente în ținută de campanie în jurul sălii de judecată. D-rele Chirculescu și d-ra Iridenta Codreanu, cu o legiune de liceeni teribili, excită cartierele, bântuie satele. Încă puțin și tancurile, avioanele, *flammenwerfer*-ii¹ și asfixiantele vor proteja Curtea cu Juri și magazinele evreiești de flagelul acestor fuste dezlănțuite. Guvernul vrea să facă act de autoritate. Mișcarea care dezbină până la curaj cele două părți ale populației noastre orășenești de aceeași limbă trebuie, la nevoie, brutal zădărnicită. De aceea, pe lângă

¹ *Flammenwerfer* (germ.) = aruncător de flăcări.

această fastuoasă și disproporționată desfășurare de flamuri, se procedă, cu dureroase sacrificii pentru învățământ, la eliminarea instigatorilor dintr-însul. Pentru a obține retragerea d-lui Cuza fără prisosul de emoții pe care l-ar prilejui judecarea sa, guvernul acceptă demisia a încă cinci profesori. Actul acesta oarecum eroic și parada shakespeariană de la Focșani vor îndupleca și pe cei mai bănuitori să creadă în sinceritatea guvernului. Aceștia, într-adevăr, ar putea zice: e dovedit că liberalii au pus la cale dezordinile antisemite, căci procedeul intră în obișnuitul lor sistem de guvernare. Au încurajat pe d. Cuza în momentul când le trebuia un pretext să scoată armata împotriva opoziției ieșită în stradă să împiedice votarea Constituției. Dar cu d. A. C. Cuza s-a repetat povestea ucenicului-vrăjitor: în momentul când i s-a încredințat formula magică și a descuiat din închisoarea lor elementele, s-a folosit de ele împotriva stăpânilor. Guvernul s-a văzut în neputință de a regiza, după plac, mișcările antisemite.

Treziți de asasinarea lui Manciu, liberalii au purces să înăbușe mișcarea: au exclus pe șef din chiar centrul său de agitație, au răpus, în intenție, orice agitație, sub povara regimentelor acumulate. Au greșit, au îndreptat greșeala. Vom avea, deci, liniște. Poate că totul li se va ierta.

Astfel ar fi, astfel s-ar crede, dacă exagerările războinice de la Focșani n-ar dezminți sensul promptului sacrificiu al ministrului de la București. Ce înseamnă oare toate acele regimente, toate acele tunuri, strânse ca pentru o mare lovitură războinică, împotriva isteriei juvenile a câtorva zeci de băiețandri și a trei fete, toată fanfara și zăngănitul acela de arme, în preajma unor sate, altfel indiferente?

Nu cumva guvernul, în loc să înăbușe „mișcarea“ la sate și în mahalale, atrage, tocmai, atenția în sensul ei? Nu s-a organizat, oare, o splendidă reclamă în folosul unei cauze ignorate, cu ajutorul acestor spectaculoase mase ostășești menite să-i exagereze răsunetul și amploarea prin însăși parada lor?

Între acest proiect iezuitic și excluderea, prin surprindere, a d-lui Cuza din învățământ, contradicția e numai aparentă. Guvernul a vrut să expulzeze din fruntea mișcării antisemite, care e o mișcare studențească, pe singurul om influent și care nu se resemna la rolul de simplă unealtă de vremuri încurcate. Izgonirea d-lui A. C. Cuza din universitate îi răpește acestuia prestigiul, puțința de propagandă și aceea de control al tineretului.

Rămasă fără șef, studențimea și mișcarea ei, întărită de fete post-iredentiste și cucoane tardiv ortodoxe, cade iar și definitiv sub regia guvernului și a Partidului Liberal.

Măsurile provocatoare de la Focșani își au rostul lor: Liberalii își pregătesc o armă de opoziție.

EL

Presa detectivilor se ocupă de propaganda culturală ungurească în Ardeal. Teatru, sport, muzică, edituri, reviste și biblioteci întrețin în rândurile maghiarilor conștiința națională și un sentiment de superioritate față de neamurile cărora le rămâne întâietatea doar a numărului și a puterii.

Servitorii cu leafă ai ideii, atât de maghiare în sine, a deznaționalizării minorităților din Ardeal, suspectează până și solitudinea pe care scenele și editurile maghiare o arată dramaturgiei și literaturii române: e un fel de ironie înaltă și rece, menită să confrunte în fața publicului cele două culturi inegale. Comparație defavorabilă, dezastuos, nouă. Politeță, deci, subversivă, iar pentru orgoliul național al minoritarului, excitantă.

Ce e de făcut? Perfidia maghiară stăruie cu o irezistibilă amabilitate să traducă și să reprezinte, din repertoriul nostru contemporan, tot ceea ce presa română trâmbițează ca mai sublim, mai aclamat și mai reprezentativ al geniului latin la Dunăre.

Și toată această glorie balcanică, jerba shakespearilor și cervanților noștri peste munți transplantată, de la Hajdeu și Davila până la eventual Paul Prodan – sperăm că apropierea nu e deloc ofensatoare pentru natura sa profund literară – n-ar servi, prin ricoșeu, decât scopurile oculte ale propagandei maghiare. Sentimentul spectatorului la căderea cortinei, sau al cetitorului la închiderea cărții, n-ar fi decât rușinea de a se găsi sub legea unui popor ai cărui gânditori vădesc, comparativ, o jignitoare debilitate cerebrală.

Ziarele maghiare sunt și ele învinuite. Inchizitorialul spirit al detectivului-scrib de aci tinde să legifereze delictul de intenție. Gazetele ungurești paginează suspect. Telegramele de la Budapesta sunt situate

în pagină înaintea celor de la București; conținutul mai interesant, litera mai *saillant*¹ tinzând să sugereze că ele vin din „Capitala țării“. Detectivul-scrib crede, surprinzător, că adevărata libertate e în spirite. Iluzia, pe care o creează paginația ziarului maghiar că Budapesta e capitala țării Ardealului, desființează ordinea stabilită prin tratate și atențază, deci, la siguranța statului. Și ungerii, cari întâmpină apropierea Budapestei, ne obligă să primim știrile principale de acolo, căci vin mai repede. Exasperantul răspuns al vicleniei – ah!

Din toate, aceeași constatare se alege. Preponderența unei nații se justifică, în cele din urmă, prin superioritatea intelectuală. Supremul orgoliu e să poți numi pe străinul din cetate metec, pe vecini și pe socii², barbari. Armatele aduc în furgoane câte o carte, Coran sau alta. Când armele tac, muzele diverselor nații se iau cu înverșunare de păr, priveriște nelămurită vulgului.

Pentru guvernații de la Budapesta și pentru conducătorii ungerilor de la noi, adevărul acesta e limpede. Rezistența imponderabilă a ideii și a verbului a fost organizată prea serios ca să poată fi prin violențe și amenințări înfrântă. Nici turneele oficiale cu *Vlaicu* și *Când vine viforul*, nici tipăriturile inepte ale Casei Școalelor, nici subvențiile dezorientate ale Ministerului Artelor, nici activitatea ortodoxă a Fundației „Principele Carol“, nici obligația pentru teatrele maghiare de a utiliza repertoriul românesc, nimic din partea regimului care a închis universitățile și suprimă ziarele nu vor înjgheba o concurență în ochii ardelenimei solicitate. Fiindcă pe noi, personal, nu ne preocupă deznaționalizarea minorităților, nu vom detalia, aci, chestiunea propagandei.

Înainte de a întreprinde o asemenea propagandă, trebuie să ai ce propaga. Agentul acestei posibilități și acțiuni ne interesează îndeosebi: intelectualul. Și e desfătător să vezi cum două regimuri în luptă, deopotrivă pline de dispreț pentru el, se căznesc să-și stabilească preponderența printr-însul.

Magnații lui Horthy și vechilii lui Brătianu războindu-se pe tărâmul cultural pe care domnește el, artistul, el, intelectualul. El, eternul pregătitor al reînnoirilor și al victoriilor ideilor sale și al îndestulării altora, el, etern-utilizatul și poate chiar, de-acum încolo, etern păcălitul.

¹ *Saillant* (franc.) = strălucitor, frapant.

² *Socius* (lat.) = aliat.

În răspunsul pe care l-a dat unei anchete din *Les Nouvelles Littéraires* asupra influenței literare franceze în străinătate, dl. N. Iorga caută să rezolve conflictul său faimos cu Panait Istrati: „Și mai ales am dori să nu fim pedepsiți imputându-ni-se, sub formă de reclamă a librăriei franceze, Chire Chiraline și alte emanații ale poezilor noștri internaționali, ca fiind de inspirație românească.“

Ecoul, deci, al polemicii din *Neamul românesc și Adevărul literar* răspunde hăt-colo, pe malurile Senei. Cotonogit de fraza nodurosă și de patosul uneori vulgar dar totdeauna impunător de sincer al lui Panait Istrati, marele nostru istoric – cum i se spune – care, în vanitatea sa croită pe incomensurabila-i personalitate, nu renunță la nici o glorie și nu consimte nici unei înfrângeri, a prins momentul și locul revanșei, cu acel miraculos spirit de *à propos* care-l caracterizează. Dl. N. Iorga a socotit că excomunicarea publicată prin *Ramuri* sau *Neam* a și înlocuit în admirația lectorilor români pe Istrati prin Volbură Poiană, sau alt discipol dezmiardat de magistrul cu profeția unui de aur viitor. Acum, în treacăt, îl anulează sibilin și din admirația Franței. Căci două săbii într-o teacă nu încap: „Ori eu, ori Panait; iar pentru obrăznicia hamalului din Brăila, îi arăt eu lui. Ține!“

Ieșirea d-lui Iorga nu poate avea alt efect, desigur, decât un nou răspuns al d-lui Istrati, care nu cruță defel ocaziile de a vorbi galeriei. Reputația atât de superlativului nostru savant și om politic, în Franța va fi penibil scuturată. Marele om e, din nefericire, întristător de vulnerabil. Agitația francofobă din 1906, ezitarea bogată în subtilități din neutralitatea anilor 1914–1916 pot fi oricând reamintite și dovedite francezilor împreună cu anii de studiu în Germania și opera în nemțește a – repetăm – prodigiosului și sempiternel idolatratului nostru om mare.

Cine va pierde pe urma risipei de fulgi de preț, de pe aripile ciocnite ale celor doi păuni români pe turnul Eiffel?

Match-ul e amuzant și dacă d. Panait Istrati nu va fi cumva mai cuminte decât dl Iorga, vor râde francezii cu lacrimi pentru noi toți.

Dar cine poate fi mai cuminte ca dl Iorga?

Guvernul refuză ocrotirea vadului comercial. Încurajând specula proprietarilor de imobile, un nou val de scumpete se va abate, inevitabil, asupra Capitalei, se va lăți apoi asupra țării întregi. Căci, în cele din urmă, nu comerțianții vor plăti, ci consumatorii. Acest considerent motivează, în parte, și rezistența uimitoare a guvernului. Agitația, destul de amenințătoare, a negustorilor nu pare să-l fi impresionat. Negustorimea, totuși, e singura noastră clasă capabilă să iște o mișcare de protestare serioasă în Capitală, și să o întreție. Nici intelectuali, nici proletarii, cu tot numărul lor, nu au această virtute. Trecutul negustorimii bucureștene este revoluționar. Bălcescu o spune cu entuziasm: răscoala de la 1848 s-a făcut, în bătaia clopotelor, cu ajutorul, aproape exclusiv, al negustorilor de atunci. Între timp, forța negustorimei a crescut. Interesele ei, în momentul de față, sunt tot atât de primejduite, de dictatura liberală, ca și acum aproape o sută de ani de absolutismul oriental-ciocoiesc.

Printr-o acțiune hotărâtă și întreprinsă cu mijloacele de cari dispun, toate, cei loviți de refuzul guvernului de a se ocupa de vadul comercial ar fi putut obține sprijinul mulțimilor cari se află sub aceeași teroare a proprietarilor. Chiriașii din București ar înțelege cu ușurință identitatea de situații și avantajele unei campanii comune. Partidele din opoziție n-ar întârzia să-și adauge steagurile lor banierele atâtor bresle întrunite. Lupta s-ar duce în numele unui ideal, plutitor peste toate interesele: de sute de ani populația cetății lui Bucur e neîncetat dislocată de bejenii și mereu înlocuită cu noi veniți cari copleșesc pe autohtoni și rup cu orice continuitate și tradiție. Un răstimp de stabilitate a îngăduit, însă, formarea unui spirit citadin aci, a unui tip, a unei limbi, a unui început de cultură. Puhoiul războiului și-a semănat totuși fauna ciudată a profitorilor și a refugiaților de pretutindeni. Aceștia au luat în stăpânire cetatea. Vechea populație nu mai poate rezista scumpetei traiului, sporului de chirie și nu se poate adapta cu aceeași elasticitate, caracteristică veneticilor, condițiunilor noi de luptă. A fost zvârlită de la centru la periferie. Cotropitorii au pus mâna pe cartierele monumentale părăsite de latifundiarilor expropriați. Imperceptibil, băștinașii trec barierele, iau drumul provinciei, al satului sau

¹ Republicat în același an în *Facla*, sub titlul *Spre exproprierea urbană* (v. nota p. 419).

al ținuturilor alipite. Așa fac negustorii, micii burghezi și lucrătorii. Iar intelectualul trece, când poate, granița.

Alarma aceasta nu trebuie interpretată în sensul șovin și xenofob. Suntem pentru o cât mai intensă și cosmopolită mișcare, dorim Bucureștilor să devină creuzetul României poliетnice. Să se asigure însă elementului statornic de aci stăpânirea pietrelor natale.

S-a decretat exproprierea rurală, pentru utilitate publică.

De ce nu cerem exproprierea urbană, pentru aceeași utilitate?

Guvernul nu se preocupă nici de probleme sociale, nici de propria lui popularitate. El favorizează pe proprietari fiindcă imobilele lor sunt ipotecate la Banca Românească și la Creditul urban. El nu se teme de negustorii chiriași fiindcă mărfurile și averea lor depind de aceleași instituții.

Bălbâiala d-lui Tancred Constantinescu maschează cu teorii vide toată această contabilitate. Cere „revenirea la normal“. Revenirea la normalul trecut e o utopie. Trebuie căutat un normal nou.

Aceasta însă e o altă problemă.

Între timp, celor interesați, un singur cuvânt: acțiune.

MESERIA DE STUDENT

În Franța studenții n-au voie să se constituie în partid politic, să-și revizuiască profesorii, să revendice puterea. Semnificația măsurilor prompte și energice luate de guvernul francez față de mișcarea studentească aceasta este. Înainte de a face legi, studentul e obligat să învețe e o lege și cum se alcătuiește. O potrivă, altfel absurdă, un paradox fără sens, a vrut să dea pretutindeni studenților în drept întâietatea și inițiativa mișcărilor politice. În cazul, însă, de la Paris, guvernul n-a vrut să recunoască studențimei turbulente drepturi câștigate.

Fără dictatură și fără stare de asediu, s-a făcut ascultat în câteva zile. Numai guvernul Brătianu, care a înăbușit răscoalele din 1907, care a distrus și întemnițat întregul partid muncitoresc și urmărește acum cu jind politica lui Pasici, se declară totuși neputincios și terorizat de efebii asmuțiți de senilul omuleț sâsâit, cu perversități deviate în monomanii criminale. Complicitatea de acum doi ani îl paralizase. O acțiune comună lasă totdeauna, în mâinile părților, dovezi reciproce

de vinovăție și bună înțelegere. Teama de un denunț sprijinit pe dovezi certe împiedică guvernul nostru să recurgă la lege și autoritate. Alte considerente, de viitori opozanți, îi opresc pe liberali de la divorțul definitiv cu studențimea. Aceasta e un instrument eficace și docil. Singura grijă serioasă a guvernului a fost, deci, înlăturarea conducătorului care devenise primejdios și aproape de sine-stătător.

La Paris s-au luat măsuri și contra decanului, și contra studenților. La noi, decanul a fost înlăturat prin surpriză și stratagemă; studenților, însă, nu li s-a făcut nimic. Revenirea liberalilor la putere ne-a întinerit, politicește, cu patruzeci de ani. Intenția lor de a se servi în luptele politice, cu prețul sacrificării învățământului, de studențime, reînvie vremurile când *studenția* era o profesiune tot atât de prost plătită, dar mai subțire ca aceea de agent electoral sau polițienesc. Vom avea din nou studenți cari întârzie, inexplicabil, pe băncile universității. Acaparatori de „centre“ și comitete, vorbitori în numele tuturor colegilor la Mihai Viteazul, cum fu, bunăoară, până la întemnițare Zelea-Codreanu, fiul: omul nostru își termina de mult, și împotriva părerii profesorilor, „dreptul“; profesiunea de student l-a eternizat cu toate acestea, prin sălile de curs, în cari nu-l poftea nimeni, l-a plimbat în misiuni misterioase, între Iași și Berlin, până când, cu un gest intempestiv, s-a exclus singur dintr-o carieră comodă.

SĂ VIE HINDENBURG

În sfârșit, mareșalul de fier s-a smuls propriilor sale ezitări și, ca odinioară blondul Achile, a pășit din cort la luptă.

S-au alarmat, la zornetul zalelor sale, toate „stângile“ și „drepatele“ lumii, toate redacțiile, cluburile, cancelariile, perucile și danturile de cauciuc cari gătesc, în sertare și călimări, soarta popoarelor. S-a emoționat până și figura de papuc inexpressiv a cancelarului lungăreț din Capu' Podului¹. De un fior războinic a tresărit Germania, se zice, toată. Pretutindeni neliniște, pretutindeni teamă și, cu toate acestea, nimic nu e mai puțin redutabil și nimic mai de dorit, în orice împrejurare, decât o clarificare a situației.

¹ Piața Victoriei de azi, unde se afla Ministerul de Externe.

Hindenburg candidat, și mai ales Hindenburg președinte al Reichului, înseamnă, în misterul Germaniei actuale, lumina roșie care împrăștie haosul și dă contur precis nebulozelor. De ani de zile, presa reacționară a Europei se agită pe chestia spiritului de revanșă a lumii germane, prelungind încordarea smintită și înarmările inepte dinainte de război. Fără încetare, de la 1918 încoace, se vorbește de comedia nemțească, de marea farsă democratică montată cu mateloți, soldați și popor, între Vistula și Rin.

Neconținut, ca în legendele Nibelungilor, se descoperă mari fabrici de arme sub pământ, comori de tunuri și explozibile în codri, insule de foc, fortărețe de oțel, Siegfriezi și Brumhilde cari făuresc din nou, pe nicovala inimii teutone, sabia frântă a poporului.

Ne-au obosit rapoartele comisiei de control, ne-au asurzit reclamațiile generalului Foch, ne-a plictisit retorica d-lui Poincaré și germanofobia subită a d-lui Iorga. Spectrul viitorului război ne bântuie nopțile. Să fie o materializare miraculoasă a obsesiilor lui Maurras și Daudet?

Din toate aceste îndoieli, din șicanele contradicției, din chinurile așteptării și a nesiguranței, ne pot mântui, dacă așa este și așa a fost să fie, cizmele mareșalului Hindenburg, pe tronul civil al Germaniei.

Atunci numai, sfoara tainică dintre vertebrele acestuia și exilatul de la Dorn va scânteia în văzul tuturor și mâna ciungului împărat se va proiecta pe cerul planetei. Echivocul, la adăpostul căruia se uneltesc fărădelegile, se va risipi. Vom ști atunci dacă rapoartele spionajului interaliat sunt adevărate, dacă spumele epileptice ale lui Daudet sunt îndreptățite și dacă Germania, demascată, trebuie mântuită, împotriva voinței sale, o dată mai mult.

PRIMĂRIA-FANTOMĂ

Asistăm, de câtăva vreme, la straniile eforturi ale municipalității noastre de a obține, pe cale de concurs, un plan pentru clădirea viitoarei primării.

Asemenea eforturi s-au repetat adesea în ultimii treizeci de ani și, după multă cheltuială și alegere, edilii se și opriseră la un plan, în stil românesc, studiat în toate amănunțele și care nu-și aștepta decât realizarea.

Lipseau fondurile.

Să le fi găsit d. Costinescu?

Așa se pare, și cu prisosință încă, de vreme ce d-sa nesocotește toate cheltuielile făcute, în trecut, pentru dobândirea planului și instituie un concurs și un premiu, la început de două sute, apoi de cinci sute de mii de lei, pentru cel mai frumos plan al ospelului comunal.

Bizar început de realizare, anularea tuturor realizărilor precedente.

Invitațiunei primarului, arhitectii români, poștiți la întrecere în fața unui juriu ocult, au răspuns cu o moțiune de refuz. *Quasi*-unanimitatea arhitecților a semnat refuzul și protestul.

Primăria, totuși, n-a renunțat.

A reînviat invitația, amplificând programele, teribil de insuficiente și trădând o vastă incompetență de la început până la sfârșit.

A amânat de trei ori termenul concursului.

În sfârșit, doar-doar o ademeni ceva concurenți, a sporit premiul de la două sute de mii de lei la o jumătate milion.

Între timp, între esteții Capitalei s-a pornit, în presă, o vajnică discuție de arhitectură și urbanism, pe cale de *interview*-uri și articole.

Ar fi lucru de mare ținută ca nimeni să nu mai ia parte la o dezbatere atât de savantă.

Căci totul – concurs și primărie – se reduce la o chestiune de partizani și de panama în perspectivă. Premiul e bun, iar clădirea poate costa sute de milioane. În cercurile inițiate se cunoaște de pe acum numele câștigătorului: un obscur favorit al regimului. Antreprenorii, însă, sunt mai mulți. E drept că și suma e amețitor de superioară.

Dăm, deci, un sfat esteților: să se abțină de a argumenta pe chestii de stil și material.

Se fac ridiculi în ochii augurilor de la Primărie.

PLĂTEȘTE HINDENBURG

Ziarele anticipează asupra unei intervenții aliate în Germania. Se miră multă lume că francezii n-au trecut încă Rinul, că escadrele britanice n-au luat largul, cel puțin pentru o paradă navală, care e, totdeauna, prin măreție, impresionantă. Oamenii de stat americani

predică, dârz, neintervențiunea, Poincaré e de un calm paradoxal și adversarii săi rămân la cârmă. Iar guvernul englez pare absorbit de preocupări bugetare.

Cum este oare cu puțință să rămâi nepăsător, peste ocean, când în Europa s-au ascuțit săbiile? Cum se menține, Doamne, în Franța un guvern pacifist când peste Rin s-a ivit chivăra teutonă?

De ce atâta timp și trudă peste cifre meschine când, de lângă Hindenburg, von Tirpitz amenință supremația de veacuri a Albionului?

– Pentru că nemții au dat greș și de data asta.

Pentru că, în ochii aliaților, alegerea lui Hindenburg constituie un caz unic de prostie colectivă.

Pentru că francezii își dau seama că domnia lui Hindenburg înseamnă plata, într-o mult mai mare măsură ca înainte, a datoriilor de război, în aur și în natură.

Într-adevăr, întreg zbuciumul dureros al Germaniei, în anii din urmă, avea de scop evadarea din temnița irespirabilă a indemnizărilor. Pentru asta au jucat nemții și tragedie umanitară, și ceea ce s-a numit comedie democratică. Până azi, republica și oamenii săi, i-a scăpat de [o] parte din clauzele mai apăsătoare și de execuția, pe care Poincaré o preconiza brutală, a unui marș spre Berlin. Solicitudinea, sinceră sau fățarnică, a Marii Britanii paraliza exasperatul avânt al francezilor, cari își aminteau de procedeele Regelui-Soare în Palatinat.

Cu Marx președinte, Germania plătea, cum a plătit până azi. În preajma alegerilor, presa oficioasă engleză îi pregătise o considerabilă zestre electorală: fângăduiala unor rectificări de graniță la Est.

Hindenburg alungă azi, îngrozite, privirile protectoare ale Angliei. De acum Germania imperială rămâne pradă învingătorului. Nici un glas nu-i va sprijini protestările. Pe când Marx ar fi putut tăgădui orice, nepedepsit, Hindenburg nu mai poate refuza nimic. Nu numai gesturile, dar și tăcerile lui sunt suspecte.

Oamenii de război atrag, față de dânșii, procedee de război. De calitatea lui de militar și de supus al kaiserului, președintele de azi al Germaniei nu se poate dezbăra cu un surtuc [de] civil și câteva discursuri republicane. Germania militaristă, în locul celei democratice, înseamnă Germania plătitoare în locul celei care, sistematic, se eschiva.

Iată de ce sunt calmi, îndeosebi francezii: fiindcă Hindenburg va plăti.

SALONUL OFICIAL

Surpriză: Salonul Oficial e deparazitat. Ne închipuim ce sudălmi și-au atras membrii juriului nesocotind „competința“ oficială și „gustul“ publicului care va trebui să urmeze o nouă orientare.

Cu toate acestea, am fi dorit mai multă claritate. Avem încă în pictura noastră prea mult talent și prea puțină inteligență.

„Salonul“ ne reamintește că suntem, mereu, cu 50 de ani în urma Europei.

Formula generală, dacă nu reprezintă un impresionism întârziat, se abate în jurul unor stilizări lirice de o slăbiciune exasperantă.

Cei câțiva moderniști par a fi acolo găzduiți mai mult de teamă.

Nina Arbore pășește cu sinceritate spre „descompuneri“. E o perioadă, sperăm, tranzitorie.

Pictura d-lui *Marius Bunescu* e lirică, subiectivă și supără prin intenții de naivitate.

D-na *Bulighiu* va fi curând profesoară de manierism.

În d-ra *Babici* avem mari speranțe.

Băeșu aparține altor generații, dar n-are decât talent.

Horațiu Dimitriu, care e mai național în colorit decât chiar „Deșteaptă-te române“, știe să facă literatură mediocră în tablouri mari.

Daniel Henri ne dă o pictură sensibilă și prețioasă.

Demian este, desigur, un viitor bun meșteșugar.

D-ra *Bălăcesu-Demetriade* știe să deseneze, dar nu vrea să-și părăsească visurile de pension.

Dumitrescu Ștefan are acum o expoziție cu bucați mult mai încheiate.

Greceanu Olga e din ce în ce mai mult sub influența Ninei Arbore.

D-ra *Galaction*, un vlăstar ciudat și tânăr, ne dă nădejdi.

Marcel Iancu, unul din stegarii modernismului mondial și promotorul noii mișcări la noi, aduce o pânză vioaie ca un animal și de o luxuriantă fantezie.

M. H. Maxy încearcă un compromis: peisaj descompus și nud mecanizat. Precizia sa știută nu e la largul ei aci.

Iorgulescu Petre se zbate între formule și-ți scapă observației când ești bine dispus.

Maur Sigismund e turburat de idei lubrice.

D-na *Mütznér Maniu* e liberă și are un desen viu. Sensibilitate măiastră – dar preocupată.

Sabin Popp neprecis în intenții. E tânăr?

D-l *Orleanu Ioan*, un talent feminin, dar cu mari daruri compoziționale. „*Fauvist*“ în formație.

Petrașcu urmează, cu o culoare mai calmă și mai adâncă, materia picturală a lui *Luchian*.

Petrescu-Drăgoe ne silește să scriem despre o pictură vastă, dar incomprehensibilă.

D-na *Pană Buescu* are un talent grafic de valoare reală.

Szelnay aduce mai multe policromii din școala lui *Kadar*.

Scorțescu arată ce poate abilitatea întrebuițară în pictură.

Teodorescu-Sion compune pânze cari nu sunt decorative, cu toate că nici naturaliste.

Tonitza rămâne cel mai sincer și dotat pictor dintre novatorii noștri. Acela care, cu darul vervei coloristice, știe să nu fie limbut. Inteligența sa evită literatura.

Basarab, *Byck-Wepper*, *Cernescu*, *Grimani*, *Haas*, *Ioanid*, *Kristof*, *Kübes*, *Mircescu*, *Mendel*, *Niculescu*, *Neylie*, *Popescu*, *Parissek*, *Saharof*, *Stătescu*, *Serafim*, *Soroceanu*, *Demetrescu*, *Tudor*, *Teclu*, *Toth* și alții ar fi putut face parte din Salonul refuzaților.

Sculptura ne pare mai bună în lucrările cele nepremiate.

Remarcăm bronzurile lui *Medrea*, cele mai expresive bucăți naturaliste din întregul salon. Material viu, sensibilitate în formă, calități decorative și arhitectonică.

Jalea aduce o femeie cu harpă, linii obicinuie de coordonate și liniștite.

Milița Petrașcu simplifică formele spre un puritanism care ajunge la cel mai liric joc de volume, trădând o mare bucurie de forme și un optimism cosmic.

Juriul anului acesta a fost ferm și a dovedit, poate, o independență de judecată și intenții novatoare. Să fie acest Salon un indiciu al orientărilor viitoare?

STAȚI PE LOC!

Astăzi are loc evacuarea chiriașilor sinistrați de legea d-lui *Mârzescu*. În preția termenului fatal, s-a înmănat ministrului o suplică prin care comercianții evacuabili imploră o ultimă amânare pen-

tru cei cari n-au găsit încă un adăpost. Nu ne îndoim că guvernul care a pregătit cu perfidie, pentru a salva ipotecile băncilor liberale, ruina comercianților de dinaintea războiului, adică a celor cinstiți, le va respinge și această cerere *in extremis* și va tolera zvrălirea pe trotuare.

Atitudinea guvernului, nesocotind chiar interesele partidului pe care-l reprezintă, este logică și firească. Față de văicărelile feminine, de elogiile fără ecou și de greșelile unei clase destul de puternice, guvernul liberal nu putea răspunde decât cum a răspuns. El n-a întâmpinat nicăieri, în abuzurile sale, rezistența unei mulțimi tare pe drepturile ei necontestabile, n-a simțit nici o hotărâre, nici o cerbieie stăvilindu-l și n-a văzut, în jurul negustorimii, solidarizarea poporului orașelor, la care ea n-a știut să apeleze.

Toate devastările, toate brigandajele la care se dedau, în liniște, liberalii, sunt de altfel sprijinite pe veșnica și enorma apatie a tuturor, pe abdicarea sistematică și resemnată a cetățeanului la cele mai vitale ale lui interese.

Incriminările noastre, cel puțin în ceea ce îi privește pe negustori, sunt poate tardive.

Le mai rămâne, totuși, în cea din urmă această zi, un mijloc legal de salvare: pasivitatea.

Tuturor celor ce trebuie să se mute azi le zicem: Stați pe loc! Stați pe loc măcar în primele 24 ore. Temporizarea aceasta vă va face conștienți de propria voastră forță și de neputința de a vă evacua a proprietarilor.

Această rezistență pasivă, pe care câteva zeci de portărei nu o pot înfrânge, nu are câtuși de puțin caracterul unei răzvrățiri împotriva ordinii. E o simplă călcare de contract. Chiriașul riscă cel mult un proces de daune din partea proprietarului și are, în schimb, siguranța, pe care i-o afirmăm aci, că guvernul, paralizat, va trebui să acorde, pe rând, și amânarea, și rectificarea legii.

Pentru o asemenea izbândă trebuie cel mai lesne dintre curajuri. Trebuie curajul pasivității.

Oare negustorimea română îl va avea?

UN COLIVAR CINIC

Jandarmii nu sunt totdeauna simple brute, și nu toți. În rândurile lor albastre se întâmplă câte un om de spirit, capabil să dizerteze cu

fineță asupra principiilor și a evenimentelor și căruia nu-i lipsește curajul de a se mărturisi, cu o rafinată voluptate, în contradicție cu legile și cu omenia, biet instrument mânuit de inexorabile interese.

D. deputat Leanca a întâlnit un asemenea rar exemplar de intelectualitate chiar în Basarabia.

E vorba de un șef de post care, după ce l-a arestat, i-a lămurit, cu o curtoazie perfectă, că e foarte conștient de ilegalitatea și silnicia pe care o comite. Împrejurările și oamenii sunt, însă, astfel că, spre marele său regret și silit totuși să-l deție, își atrage pentru acest abuz, de la mai-marii săi, felicitări și recompense.

Toate acestea atenuate, încă, de cel mai spiritual surâs și de accentul cel mai afabil. D. Leanca trebuia să înțeleagă și să se supui. Câteva ore pierdute în arest, cu resemnare, nu înseamnă pentru d-sa mare lucru, pe când din sacrificiul acesta rezultă, pentru șeful de post și de duh, o decorație sau o înaintare. E o datorie creștinească, la urma urmii, să ferești pe un om consimțind la câteva ore de închisoare sau, la nevoie, la o duzină de perechi de palme.

Șeful de post, constrâns, în ciuda conștiinței lui de înger, la fel de fel de acte repugnante, se va fi aflat adesea în situația de a spune unui lucrător sau plugar prins cu manifeste:

– Tovarășe dragă, la cotitura de colo am să te împușc. Știu că n-ai făcut nici un rău și că, în tot cazul, nu eu am dreptul să te judec și să te osândesc. Dar nu-s vremile sub om, ci e bietul om sub vremi. Unde mai pui că, luându-ți zilele, îmi atrag bunăvoința șefilor. Fii bun, deci, și ia-o înainte ca și cum n-ai ști nimic. Dacă vrei să fi gentil pe deplin, fă-te că o iei la sănătoasa. Câțiva pași alergători, pac! și s-a isprăvit. Crede-mă, nu mai ai nimic de pierdut.

Astfel, după tagmă, fiecare cetățean și-aduce jertfa potrivită pentru cariera colivarului. Unul își dă obrazul, altul libertatea, altul viața.

Și, colac peste pupăză, jandarmul rămâne și băiat deștept, și om de treabă. Un criminal care dă din umeri fiindcă n-are încotro...

UN CONCURS RATAT

În jurul concursului deschis, în mod abuziv și inutil, de primăria Capitalei pentru obținerea unui nou plan al visatului Ospel Comunal, s-a polemizat cu înverșunare pe toate căile. În ciuda contractului

anterior și în ciuda protestului aproape unanim al corpului arhitecților din țară, primăria, după șase penibile amânări și după mai multe jalnice apeluri, a deschis totuși concursul și a afișat roadele.

Din o sută optzeci de arhitecți români, și-au prezentat lucrările numai douăzeci. Prin această abținere arhitecții au dat a înțelege că nu vor să facă jocul primăriei, care nu urmărește decât să împartă premiul de cinci sute de mii de lei unor favoriți ai regimului.

Bineînțeles, numele premianților se știu de pe acum și se știe încă de acum trei luni. Între ei vor fi d-nii Cristof Cerchez și Burcuș.

Alcătuirea juriului a rămas, cu toate protestările, un secret de stat.

Lucrările, în schimb, sunt sub orice critică. Invităm cititorii să meargă la Ateneu să se convingă.

GUVERNUL ȘI TALIONUL

Nobilimea franceză, în anii de agonie a regimului, găsisse un mijloc practic de a scăpa de reprezentanții poporului. Când un deputat al Convenției se distingea la tribună și popularitatea lui tulbura liniștea capetelor pudrate, un coleg de-al său din nobilime îl provoca la duel. Era o cinste pe care oratorul revoluționar, al acelor vremuri, nu se cădea să o respingă. Și o plătea cu viața.

Avocatul și intelectualul hrănit cu Voltaire și Rousseau nu avea îndemânarea armelor cu cari nobilul se îndeletnicea din copilărie.

În chipul acesta, obiceiul absurd și sălbatic al duelului acoperea un asasinat ordinar. Dar adversarii regimului feudal se împuținau. Scopul scuza mijloacele.

Pentru a-și suprima vrăjmașii, guvernul Brătianu recurge la un procedeu similar. Dar istoria nu se repetă întocmai. Oligarhia de astăzi nu iese pieptiș la luptă. Jandarmii și agenții asasinează, în schimb, în numele ei, în libertate. Un gest nestăpânit al locotenentului Popescu, și consimțământul plin de înțelesuri al superiorilor săi, arată până unde poate merge sistemul.

Ofițerul, chemat la București pentru anchetă, *provoacă la duel, cu autorizația superiorilor, pe un șef al opoziției*. În loc de pedeapsă promptă și exemplară, guvernul, după ce prin înșeși declarațiile primului ministru, îl acoperă, îl mai îndeamnă să-și împingă brutalitatea până la

crimă. Presupuneți că dr-ul Lupu ar fi ieșit și căzut pe teren. Nu-i așa că locotenentul Popescu ar fi binemeritat de la guvern și patrie?

În gândul său întunecat, zbirul de la Zgurița, trimițând martori doctorului Lupu, în momentul când se afla sub o învinuire mai gravă încă, socotea, desigur, că-și ameliorează situația și își recomanda, o dată mai mult, zelul său prezidentului asasinilor: d-lui Ionel Brătianu. Și n-a dat greș.

Toleranța guvernului e evidentă și devine un îndemn.

Ne-am adresa corpului ofițeresc întreg, întrebându-l dacă îngăduie o asemenea întrebuire și dacă permite astfel de camaraderie. Dar există un mijloc mai eficace de a răpune asemenea pofte.

De câte ori un cetățean, fie el fost ministru, fie bogat, fie sărac, fie cine-o fi, cade victima brutelor guvernului, să se socoată provocat nu de mizerabila unealtă inconștientă care lovește, ci de inspiratorul suprem al sistemului și al ticăloșiei. Palmă pentru palmă, năpastă pentru năpastă. Brătienii, complicii lor din guvern și slugile lor din Parlament să răspundă cu obrazii lor pentru insulta adusă cetățeanului. Să se simtă, fărtații toți, după legea veche a talionului, singura în măsură să corecteze figura lor hădă și primitivă, răspunzători față de umiliții și ofensații epocii de înjosire pe care o străbatem. Nu pedepsirea Popștilor, ci flocăiala scapeților din jurul urnelor cu minciuni și dezmeticirea răsfățaților de pe banca ministerială.

Și, ca prin farmec, meseriașii crimei și cavalerii improvizai ai codului de onoare se vor da la fund.

ULTIMA GREȘALĂ

Fiindcă amenințarea de la Camera n-a speriat nici pe adversari, nici pe Stere, fiindcă d. Iorga nu s-a lăsat speculat sentimental pe această chestie, iar rezultatul a fost, dimpotrivă, coalizarea opoziției, guvernul a purces, pare-se, la fapte. Un dosar de înaltă trădare a fost ticluit și, ca un simplu lucrător din sindicatele unitare, d. Stere va fi dat curând în judecată.

Dictatorul astfel va realiza egalitatea, de toți visată, alături de jandarmul Popescu de la Zgurița. Acesta, se știe, a dovedit că și foștii miniștri pot recepta palme laolaltă cu mujicii. La rândul său, d. Brătianu

va arăta că și celor mai de seamă dintre oamenii noștri politici li se poate înskena un proces de comunism și trădare, întocmai ca unor lucrători deprinși cu greva foamei.

Mâine, agenții Siguranței vor asasina în plină Capitală pe un parlamentar sau șef din opoziție care n-a răspuns somației și a încercat să fugă. E în logica faptelor. Această „artă de a guverna“ d-l Brătianu a învățat-o de la veneratul său părinte care, ne-o spune însuși fiul, de câte ori are prilejul, i-a introdus nasul în hârțiile diplomatice de pe vremea când acest nobil și găunos organ păstra încă, prin dizgrațiile fragedei vârste, o umiditate ofensatoare pentru demnitatea documentelor cercetate.

În sfârșit, învinuirea de șantaj îl obligă, poate, pe d. Brătianu să treacă de la rățoială la mârșăvie.

Fatală greșală în care alunecă astăzi sub porunca destinului său isprăvit. Opoziția, încă mai strâns unită, ar strânge în juru-i toată mulțimea orașelor raliată de acest revoltător pericol: acuzația și procesul de trădare atârnat peste capul oricărui cetățean învrăjbit cu brigandajele ordinare ale brătienismului. Și lângă ea, gata la orice pentru stârpirea țiranului mediocru, gelos de popularitatea altora și bătrân până la incontinență, populația Basarabiei întreagă s-ar ridica în apărarea celui ce i-a condus mințile și mâinile la Unirea din 1918.

Este, poate, dat ca unirea aceasta să se mai realizeze o dată și deplin peste steaua prăvălită în țândări a dictatorului.

SPRE DICTATURĂ MILITARĂ

Documentul citit Camerei de d. Virgil Madgearu, și în care Marele Stat Major ordona unui corp de armată măsuri pentru apărarea Partidului Liberal de cel Țărănesc și Național, dovedește că familia Brătianu, neputincioasă, s-a pus definitiv sub scutul câtorva generali și a regimentelor de jandarmi în acest scop create.

Recunoaștem că scutul e solid și că în țara aceasta, deprinsă să asculte, nimic nu se poate face fără învoirea jandarmului și al Poliției.

Pieirea liberalilor va veni însă din chiar puterea lor.

De pe acum avem semne temeinice să credem că, guvernul sprijinit pe baionete, a devenit prizonierul lor.

De la 1916 încoace, Brătienii n-au mai putut constitui un singur guvern fără concursul generalilor. Nu sunt nici două luni de când un singur general ministru, compromis, dimpreună cu toată familia lui, în vasta escrocherie a pașapoartelor, a făcut, totuși, să tremure guvernul și partidul întreg, redus în ascultare.

Azi Brătienii nu se mai pot dezbăra de generali și nici nu mai pot pedepsi pe jandarmi.

Și dacă azi mai au posibilitatea derizorie de a imprima oștirea, târâtă în politică, o directivă ostilă anumitor partide, mâine această oștire nu va mai primi nici sugestii, nici directive, ci va governa prin ea însăși.

Ce va fi pe urmă nu știm. Dar mai înaintea tuturor vor avea de suferit Brătienii.

E un proces vechi. Istoria Imperiului Roman, istoria revoluțiilor, au făcut din el o lege, căreia mărunții noștri politicieni nu-i vor scăpa.

De aceea privim cu încredere înăsprirea dictaturii, preponderanța mereu mai accentuată a elementului militar. Căci dacă el e azi unealta Brătienilor, mâine va fi, desigur, unealta lor fatală, de tortură și decapitare.

SCLAVII DATORIEI

Un ziar de seară fixează retragerea guvernului în octombrie. Liberalii și-ar fi dat seama că e timpul să plece, pentru a nu fi alungați. A sunat ceasul – iar ei l-au auzit – să ne libereze de prezența lor năbușitoare și să se drapeze, pentru câtăva vreme, în poezia depărtării. Țara, plictisită de strânsoarea lor sifilitică, îi va dori mai aprig, mai târziu. Dar divorțul acesta provizoriu nu se poate face fără formalități. E vorba, deci, să se convoace Camerele pentru o sesiune extraordinară în septembrie. Să se voteze în pripă legea electorală, pe care Constituția, imperios, o reclamă. Pe urmă, d. Ionel Brătianu va demisiona. Cum altfel ar putea să plece, fără a fi votat această lege electorală? Cel mai ingrat dintre soți, ultimul dintre sutenori¹ și tot nu și-ar părăsi ibovnica fără a-i fi lăsat un suvenir durabil și o situație trainică.

¹ *Souteneur* (franc.) = susținător, proxenet.

Așadar, liberalii, cu încheieturile slăbite, cu respirația astmatică și cu scorbutul tuturor ospețelor pe gingii, și-ar libera bucuros gazda dezgustată de atâta persistență și neputință, dacă datoria, prin litera categorică a Constituției, nu le-ar impune un suprem efort, o decisivă opinteală. Ei musai vor să zămislească patriei o lege electorală și de aceea trista bancă a senililor, a obezilor și a insuficienților ministeriali, în spurcată colaborare cu garda celor 300 de mameluci, se resemnează la încă cinci luni de coit constituțional, fiindcă asupra acestui punct legea e inexorabilă. Bordelul e ferecat, storuri de fier sunt trase și jandarmii vor păzi cu jind afară, vara toată, până în toamnă.

Să deschidem însă, *Constituția*. Ce spune această pornografică condicuță, votată cu ajutorul pompierilor, după ce, în puterea nopții, agenții au deșertat urnele ca pe niște găleți necurate și le-au umplut cu falșurile generalului Văitoianu? Articolul 138: „Actualele Adunări, după promulgarea prezentei Constituțiuni, pot funcționa până la expirarea mandatului lor legal. În acest timp ele vor trebui să facă, pe baza principiilor, din aceasta, legea electorală. Până la facerea acestei legi, decretele-legi electorale rămân în vigoare.”

E limpede că pactul fundamental, cum i se mai zice, nu prevede nici o sancțiune în cazul când actuala Constituantă n-ar ticlui legea care să sistematizeze și să veșnicească fraudă electorală. (Acesta, însă, e un alt capitol.) Se mai și lasă expedientul decretelor-legi pentru atunci când Camerele nu și-ar îndeplini o misiune care nu e imperativă, fiindcă eludarea ei nu atrage pedeapsa. E chiar mai cuminte așa. Neprevăzutul e înlăturat.

O presupunere: dacă jumătate din majoritari ar răposa pe neașteptate? Un tignafes, o gălbează, o pestă porcină, un dalac, orbul găinilor, în fine, o epizootie oarecare e de așteptat în tot momentul. Urmează de aci că Parlamentul nu trebuie dizolvat, fiindcă legea electorală n-a fost votată? Pură stupiditate. Scrupulul constituțional, invocat de brătieniști, este excesiv. Îi știam independenți și elastici. Iată-i că nazalizează acum cu toții, ca Vintilă, cupletul datoriei implacabile și al sacrificiului consimțit. Și noi cari vom fi reduși la rolul imoral de a-i îndupleca pe acești fanatici să renunțe la dogmă, să nu facă exces de zel, să nu se istovească în greaua lor misiune! Și cari îi vom convinge mai cu binele, mai cu sila!

A FI SAU A NU FI... BOLȘEVIC

Conducătorul Opoziției Unite anunță guvernului o interpelare puțin obișnuită. Nu mai e vorba de o panama nerușinată, nici de vreă scandaloasă concesie, nici de o cointeresare cinică, nici de o brutalitate sau crimă, nici de o gafă politică. D. Iorga va dezvolta o interpelare ideologică. Vrea să știe omul acesta, deprins să scruteze documente și să reconstituie vremuri dispărute, ce anume înseamnă, pentru Președintele de Consiliu, noțiunea foarte actuală de „comunist“, de „revoluționar“ și „antinațional“ – sinonime toate cu aceea de *trădător* – și cari, toate la un loc, constituie acuzația gata să arunce în lanțuri și să țintească la patul de execuție pe orice om politic sau cetățean simplu învrăjbit cu stăpânirea liberală.

Nu știm dacă d. Iorga va lua ca punct de plecare principiul foarte brătienist că a fi „comunist“ e o vină certă și, deci, demnă de osândă. Știm însă, că nu va izbuti să smulgă șefului guvernului nici o explicație, nici o precizare. D. Brătianu e prea șiret și prea mediocru, deci prea precaut, ca să urmeze pe d. Iorga într-o controversă care l-ar lipsi de acest imponderabil și temut instrument de teroare: o acuzație vagă, cu neputință de dovedit, cu neputință de spulberat... O învăluire misterioasă și mârșavă a adversarului cu toate crimele pentru a-l dăruia cu toate pedepsele. Cine oare a spus cândva: Dați-mi numai două rânduri scrise și trimet și pe cel mai nevinovat dintre oameni la eșafod? D. Brătianu gândește, desigur, la fel. Iată de ce va fugi de lumină, de contur și de palpabil, în ziua când se cere creierului său leneș, deopotentat înăscut, puțină gimnastică și subtilitate.

Și d. Iorga va dovedi fără greutate că, în cele din urmă, a fi criminal și trădător, a fi comunist adică, înseamnă a nu fi liberal. Adică: valet, samsar, complice la hojie și tănuitor de crime.

SĂLBĂTICIA UNUI „CONSUL GENERAL“

S-a prezentat la redacția noastră un muncitor chelner, mic de stat și cu fața scofălcită. Purta în jurul capului un pansament străbătut de sânge. Din ochiul stâng se mai distingea o baltă roșie cu marginile vinete. Pe nas, un cheag înnegrit arăta locul unei lovituri violente.

Tot pieptul cămășii, o pată largă închisă. Chelnerul acesta, Nicolae Răducanu, de la grădina „Pariziana“, n-a fost stâlcit nici de jandarmii sanguinari ai d-lui Tătărescu, nici de agenții anume dresați ai Siguranței. De data asta avem de-a face cu o brută de calitate superioară, cu un zbir subțire și de lux, cu un consul general și director la Ministerul de Externe, cu un sol al cancelarului I. G. Duca. Se numește Const. Brăileanu și demnitățile pe cari le ocupă îl fac irascibil și incontinent. Pentru o ușoară nemulțumire, s-a repezit, luni noaptea, la 11 ore, în grădina localului „Pariziana“, asupra chelnerului și i-a crăpat capul cu bastonul. Vederea sângelui l-a îmbărbătat. Cu un pumn i-a înfundat ochiul, cu încă unul i-a tumefiat nasul și obrazul și, simțind cum îi cresc puterile pe măsură ce gâlgăiau rănile, și-a încălecat vitejește victima și a continuat să o piseze cu bastonul, nu fără a emite urlete de război și de victorie, foarte nepotrivite cu uzanțele compasate și protocolare de la Capul Podului. D. Constantin Brăileanu, consul general, dezlănțuit în bătălie, a fost oprit și calmat de publicul care-l vedea hotărât să lovească până la izbânda finală: chelnerul Răducanu își pierduse cunoștința. Iar d. Constantin Brăileanu n-a fost pus în cămașă de forță. În schimb câțiva consumatori i-au temperat, în chip jignitor pentru un personagiu ca d-sa, veleitățile de a provoca o conflagrație generală.

Comisariatul locului a privit agresiunea sălbatecă a consulului cu o nepăsare respectuoasă.

Sperăm, în schimb, că d. I. G. Duca va lua măsuri.

MILITARISM

Nu e zi în care să nu-ți ajungă, în Capitală, la urechi sunetul strident și țipător al trompeților. De la 10 Mai încoace, exhibiția armatei a luat proporții de mobilizare. E adevărat că suntem în zonă cu stare de asediu. Dar aducerea oastei în orice împrejurare, sub pretextul ordinei, o transformă în jandarmerie sadea. Știm cu toții de ce faimă se bucură, pe drept, acest corp de armată. Măcar devalorizarea aceasta a armatei și desconsiderarea, ca o consecință, ar trebui să constituie un considerent de temperare a abuzului de armată. Tot din această cauză s-a născut și animozitatea care există între „țivili“ și oaste.

În definitiv, faptul acesta e firesc: o dictatură, ca cea brătienistă, nu poate să-și aibă ca instrument decât cohorte de pretorienii, cât mai multe și cât mai brutale. Însă pe lângă interesele brătieniştilor mai stau alături și acelea ale țării, care are nevoie de o armată demnă și respectată pentru eventualități de defensivă.

Pe lângă zvăcnirile ce vor fi simțit mulți cetățeni la spectacolul răpăielilor acelor căliți flăcăi, aduși să strunească manifestarea drepturilor civice constituționale, vor fi simțit cetățenii și criminalul abuz ce se face cu aceste energii nefaste, dar trebuitoare.

Glasuri contra abrutizării ce se practică în instrucția militară s-au ridicat de multă vreme. Ele trebuiesc îndreptate contra instigatorilor regimului brătienist. Nu-i e permis nici unui guvern să înjosească pe cetățean în timpul obligațiunii militare, ca după „scăpare“ să rămâie cu oroarea armatei.

Această spaimă trebuie să se imprime pe viață nenorociților de soldați bolnavi. Închipuți-vă că la spitalele militare, unde bolesc soldați de maladii grele (encefalită, meningită, erizipel, scarlatină, ftizie), companiile sanitare practică –mulțumită aceluiași spirit de abrutizare – toate acele mici exerciții menite să-i ție în inconștiență. Zilnic, la atâtea ceasuri din zi, parcă spre ațâțarea pulsului și delirului, bolnavii sunt torturați de sunetul goarnei iritante, de răsteala comenzilor injuriante, de trăsirea atâtor „să trăiți“, când nenorociții au nevoie elementară de repaos și liniște absolută. Probabil că doctorii militari își închipuie că această apropiere e necesară ca subiect pentru halucinațiile muribunzilor lor.

Dar dacă trăim între baionete, să fie militarie peste tot!

MANTIA SFÂNTULUI ȘTEFAN

Ori de câte ori d. Ionel Brătianu se arată pe banca ministerială, apariția d-sale provoacă o senzație de parcă ar fi vorba de cometa Halley, care apare la 76 ani o dată, iar un discurs al d-lui Ionel Brătianu e socotit drept un fenomen cosmic rar, dar neașteptat, ca de pildă ivirea unei stele noi sau căderea Lunei pe Pământ...

D. dr. Vaida, cu prilejul ultimelor discuții din Parlament, nu a prea cruțat pe nevăzutul șef al tuturor liberalilor României Mari. Și

frunzașul ardelean a avut comparații foarte reușite, dintre care cea cu Metternich, întors pe dos, cu căptușeala în mână, nu este cea mai rea.

Cea mai bună, însă, este, cu siguranță, comparația dintre d. Ionel Brătianu și mantia Sfântului Ștefan, pe care ungurii o țin închisă sub șapte lacăte la Budapesta și nu o arată decât la zile mari.

Numai că mantia Sfântului Ștefan nu a putut salva pe unguri de catastrofa din 1918, după cum, desigur, nici d. Brătianu nu va putea salva Partidul Liberal din catastrofa care-l pândește.

Minuni ca pe timpul zaimfului lui Salambô nu se mai petrec în vremurile noastre...

DUMA

Slăbiciunea unui guvern, impotența unui partid sunt în raport direct cu violențele pe cari le desfășoară.

Rahitic și insuficient dintru început, guvernul liberal a socotit că alegeri silnice și frauduloase îi vor asigura stăpânirea. Din urnele hoțite și-a scos mamelucii, ca din borcane cu spirt lepădăturile. Dar nu i-au ajuns nici furtul, nici violența, nici călușul, nici crima, nici viclesugul.

Mameluc, jandarm și detectiv, toate aceste creaturi pocite ale unor voinți șubrede, au dat greș.

Guvernul a cerșit, a implorat, apoi, o discuție în Cameră, opoziției care refuza, hoților, o asemenea cinste și, implicit, o asemenea recunoaștere. Câtă vreme opoziții au fost dezbrinați, el și-a târăgănit domnia cu sistemul exasperant al excluderii din ședință. Acum, în fața Opoziției Unite, nici starea de asediu și de bun plac, introdusă în Parlament prin acest sumar procedeu, nu îi mai privește. Cu tot brigandajul inițial care i-a dat majorități, cu toată disciplina mamelucescă și cu toate sistemele de suprimare instituite, guvernul nu mai rezistă nici unor blajine și urbane dezbateri. Gura lui fățarnică și spurcată țipă: *obstrucție*. Într-un spasm de reptilă călcată pe mijloc, el spumegă acum regulamentul discuțiilor, menit să amuțească și pe cei scăpați, ca prin minune, de excludere. Parlamentul, în aceste împrejurări, a devenit o simplă Dumă țaristă, o înscenare pentru desfătarea potentatului, un cavou al gândului și al vorbeii, o prevestire sinistră a nopții de mâine. Căci istoria e proaspătă și ne ține în minte și sub priviri, tuturora, ceea ce a urmat Dumei țarului Nicolae și a zbirilor săi.

LIBERALII ÎN UNIFORMĂ

Zmeul de la Zgurița, de-abia debarcat la Constanța, unde guvernul l-a trimis să se repauzeze după atâtea emoții și isprăvi, s-a și făcut vinovat de noi delictе. Comandantul garnizoanei i-a dat, însă, zece zile de carceră, ca unui simplu ofițer de front, și a cerut mutarea jandarmului din localitate. Știm care va fi răspunsul ministrului, deși nu știm care a fost noua scofală a nepofitului. Dar ceea ce e interesant, și mai presus de toate aceste amănunte, e felul de a judeca al agresorului cu soldă, e răsunetul, în mintea lui scâlciată, a unei campanii care a coalizat opoziția, a ruinat autoritatea guvernului, a desființat, printr-o cruntă batjocură, Parlamentul actual, a scos în stradă mulțimea și armata și a pus în evidență farsa constituțională montată de trei frați și o camarilă vigilentă, în bălciul politicii noastre interne. Nimic din acest zbcium nu l-a mișcat pe rătăcit, nimic din aceste violente sfâșieri de cortină nu i-au luminat înțelegerea opacă. Pogorât, arhanghel cu pinteni, pe nisipul mării, ca într-un paradis de făgăduinți varatice, prima lui grijă a fost să accentueze, printr-o rățoială oarecare, subînțelesul de recompensă al vilegiaturii sale penale. În țeasta lui, desigur, s-a împlântat ideea că sfidările nesocotite îi câștigă încrederea miniștrilor, că orice abatere, orice abuz și ilegalitate e necesar întovărășită de răsplată. Și așa cum eroul de la Zgurița gândește, complicii săi toți din garnizoanele Basarabiei macerate gândesc. Treptat, în ultimii trei ani de orgie liberală, pe măsură ce se înmulțeau fărădelegile și înfloreau asasinatele, ei și-au afirmat utilitatea, mai întâi ca unelte oarbe, apoi ca tăinuitori incozozi și, la urmă, ca tovarăși și fărtați de crime ai guvernatorilor și ai miniștrilor. Și astăzi, când teama și neputința conducătorilor de a-și pedepsi făpturile e manifestă, când stăpânul nu mai e în stare să stâmpere nici chiar excesul de zel al lefegiului, ci se dedă cu dânsul la comedia josnică a pedepsei cu vilegiatură, ce alt îi mai rămâne decât să proclame fățiș frăția de cruce dintre instigatorii în haine negre ai Clubului liberal și călăii în veston albastru ai Jandarmeriei?

Acı au ajuns lucrurile: până deunăzi Jandarmeria constituia zestreă tuturor guvernelor. Liberalii, vrând nevrând, au ajuns azi să o încorporeze în partid. Statul va întreține de-acum înainte, cu soldă, hrană, straie și adăpost, cincizeci de mii de liberali în uniformă, însărcinați cu paza în țară. Guvernele viitoare vor trebui să se bizuie și

să se teamă de cincizeci de mii de liberali încazarmați și prevăzuți cu puști, cu mitraliere, cu telefoane, cu munițiuni, gata să asculte și gata să se revolte la un semn, care n-ar fi să pornească de la ministrul de Interne de atunci.

De această amenințare vor avea să țină seamă partidele și autoritățile, până la Rege, și cu toții i se vor închina ei și îi vor aduce plocon indulgența față de abuzuri și îi vor abandona, în schimbul unei liniști derizorii, populația de la sate și din coloniile de peste hotarele vechi, spre exploatare. Decădere și promiscuitate pe care guvernul Brătianu pe îndelete a pregătit-o spre a se menține. Ea se citește, de pe acum, în cele mai mici harțaguri și destrăbălări ale complicilor lui în albastru.

Iar guvernele de mâine îi vor pune, însă, capăt, oricâtă teroare ar inspira această gardă înarmată, această hoardă avidă, a cărei desființare doctorul Lupu a cerut-o încă de acum cinci ani.

CĂINII BUCUREȘTIULUI

De ce nu pleacă în vilegiatură câinii vagabonzi, când asfaltul e un manuscris cu reliefuri și adâncituri de cetit de către orbi, cu buri-cele degetelor? Frații lor, din rasa corcită în căinării, sub grija veterinarilor, ca nu cumva strop de sămânță vulgară să se strecoare în vaginul de preț, ca un portofel de lux, al vreunei ogăroaice pur-sânge, călătoresc, totuși, pe timpul acesta, în *sleeping car*, spre răcoarea brazilor ori spre boarea mărilor, și nara lor s-a deprins de mult cu parfumurile și cu emanațiile giraldozate ale marilor hoteluri. Câinii vagabonzi ai Capitalei, a căror moarte violentă e reclamată de câteva ori pe an de o presă atentă la progresele rabiei, nu pleacă, însă, din București, fiindcă orașul a fost ținta supremă a carierei lor aventuroase. Povestea lor e un capitol de sociologie. Ilustrează mișcarea migratoare de la sate la orașe, lenta cucerire a cetăților de către aiuriștii și deștrădăcinații câmpului. Au sosit toamna după căruțele cu lemne și după butoaiele cu vin, aținuți pe lângă osii, lihniți și răpuși de drum, când i-a înșfăcat, ca o vedenie, viața în patru dimensiuni a Capitalei și i-a rupt din ritmul lor de până atunci și de lângă tinicheaua cu păcură spânzurată între roțile scâlciate. Câțiva și-au zis: „aci e de noi“; alții au gândit: „rămânem doar de curiozitate“; alții au rămas pe nesimțite,

din nebăgare de seamă sau din abulie. Lupta lor e grea, ca a unor eroi balzacieni debarcați cu valize pline de opere inedite și cu buzunările goale. Unii și-au dat seama de valoarea socială a grupului și au așezat tabere în maidane, în grădinile publice sau în ospătării. Își duc zilele haiducește: veghe, pândă, jafuri și ambuscade. Alții au socotit că numai în singurătate insul e întreg și stăpân pe sine, și dintre ei s-au ales câinii-apași, câinii-cavaleri de industrie, pești și tapeuri de-a lungul bulevardelor și al parcurilor de vară. Și s-a ivit apoi câinele-poet, mai flămând ca toți, stingher și inadaptabil, stăpânit de obsesii indescifrabile și de nostalgia semenilor săi toți, lucru ce-l împiedică să scotocească în lăzile cu gunoi și să capete permis de liberă petrecere în câte o mahala pe care o administrează apașii sau haiducii. S-a ivit, apoi, câinele-cerșetor al cărui chip trădează o blazare și o lene profundă. Și vecinul său social, câinele-călugăr, semănând cu acei cuvioși pelerini încărcăți cu ceasloave în cari se înscriu daniile credincioșilor pentru câte o biserică. Încă o treaptă, și avem spectacolul medieval și atât de răsăritean al leprosilui: câinele jupuit și plin de plăgi, acoperit de muși și de soare.

Orașul își mai are și printre câini nebunii săi. Ei caută, bolborosesc, gesticulează: merg cu vântul în față căci astfel li se ia din gânduri și din friguri. Și nu se opresc niciodată.

Aceștia, desigur, sunt cei ce vor descoperi, pentru toți, mijlocul suprem al sinuciderii. Îl vor fura oamenilor, precum și ei au furat zeilor, focul.

APOTEOZA

Peste câteva zile, Partidul Liberal își sărbătorește șeful. Nu vom încerca, în câteva linii, un portret și o biografie.

Sub masca de tiran, d. Brătianu ascunde trăsături complexe, și viața sa comodă de moștenitor a multiple situații și-a avut peripețiile sale cari au frizat și comicul, și tragicul, deopotrivă. Știm, însă, că articolele și discursurile, ce ne pândesc fără greș în *Viiitorul*, și ospete, vor accentua, toate, că e vorba de omul care a făcut războiul și România de astăzi. E o încercare disperată și tardivă de a face din acest bărbat hulit o figură simpatică și populară, atât de trebuincioasă în

aceste vremuri de vot universal, de neprevăzut și de frământare. Banda de psihologi [!] și de spoliatori înrolați în cluburile brătieniste se bizuie pe uimitoarea facultate de a uita a poporului nostru. Din trecut plin de crime, de greșeli și de dezastre al lui Brătianu, ei speră să desprindă și să fixeze doar câteva date actuale pe cari să le prezinte ca isprăvi și victorii ale sărbătoritului. Ce rămâne, atunci, din lugubra și sângeroasa poveste a lui 1907? Nimic alta decât „împroprietărirea țaranilor“ – așa cum s-a făcut. Dar din sinistra și foiletoneasca debarcare a lui Mitiță Sturza, șeful partidului? Desigur, providența care a favorizat cocoșarea „eroului“ la putere... Iar înscenarea cu atentatul lui Jelea? Dovadă că Ion Brătianu e om mare, căci atentatul, mai ales neizbutit, consacră pe bărbatul politic. Controversările, monopolurile și privilegiile se uită în asemenea ocazii. Trecem la război, la Turtucaia, cu tragedia retragerii, cu putinele cu varză ale familiei în capul coloanelor învinse. Cu tifosul exantematic, cu trădarea rusă, cu pacea de la București, cu pierderea tezaurului prin trimiterea lui la Moscova. Ce rezultă din toate aceste dovezi de dezorientare, slăbiciune și incapacitate? România Mare, fără doar și poate. Iar din crimele Siguranței și hecatombele din Basarabia? Din prăvălirea valutei, din dezonoarea generalizată? Numai și numai privilegiul Băncii Naționale și un aranjament privat cu Palatul în privința succesiunii și răssucesiunii la putere. Și orașul va fi pavoazat, detectivii și jandarmii vor organiza, de zor, entuziasmul.

SENILITATE

Suntem unica țară din lume incapabilă să se libereze prin propriile ei forțe. Servitudinea și trândăvia seculară ne-au deprins să așteptăm, în tăcere. Poporul a rezumat, lapidar, secretul și tactica rezistenței naționale: apa trece, pietrele rămân. Pietrele sunt oasele unui peisagiu. Oasele strămoșilor au fost pietrele unei istorii. Istorie dârză și tristă, de pasivități, de tranzacții și de contorsioni reptiliene. O asemenea poveste își are, desigur, frumusețile ei. Cei ce au trăit-o, din tată în fiu, se alege, firește, cu o cută sufletească particular de interesantă. Sub liniștea fermă a frunților pâlpâie o flacără deosebit de vie. În ochii deprinși, din străbuni, cu priveliștea aceluiași cer și țărni și

stâncă, o lumină, cu încetul, s-a topit, așa cum se încheagă focul veacurilor în diamante. Pasiunile noastre joacă iluzoriu și tainic ca limba comorilor pe ape. Lucrurile pământești nu ne înflăcărează, elanul înspre sacrificiu nu ia naștere; totul curge istoric și fără greș, într-o frământare senină de limpezimi și de strălucire, printre râpi smălțuite. În juru-ne, toate popoarele cunoșteau ridicări supreme și prăbușiri mortale. Noi ne-am menținut, printre dezastre, într-o mediocritate și un echilibru clasic.

Și astăzi încă, între extremele ce sfâșie și dezbină omenirea, păstrăm indiferența și cumpătarea ce nu cunoaște nici piscuri, nici abisuri. Ne găsim de-abia decât la porțile Orientului și suntem, totuși, cel mai oriental popor din lume.

De felul acesta de fericire, de ordine și de pace, o bicornică și putredă oligarhie se bucură, fiindcă nimeni nu simte că folosul de a o răpune prețuiește cât efortul de trebuință. De frații Brătianu, desigur, numai moartea lor ne va libera. Liniștiți-vă! Nu e un îndemn la ucidere! Sunt eu însumi prea prudent, pentru a-l da și prea cunoscător, pentru a crede că voi fi ascultat. De o crimă politică, la noi, un singur om e în stare: d. Romulus Voinescu. De o revoluție, o singură clasă: oligarhia. Citiți istoria neamului.

E vorba, deci, de moartea naturală, simplă, moartea în pat, cu spovedanie, cuminecătură, cu găfâieli, cu crispările știute ale degetelor pe așternut, a celor doi frați: Ionel și Vintilă.

Treisprezece milioane de sclavi așteaptă, obscur și subconștient, sughitul liberator. Tiranii au împlinit șase zeci de ani. Înțelepciunea populară își zice: mult a fost, puțin a rămas. Și așteaptă. Așteaptă, cum a așteptat sute de ani sub slavi, sute sub turci, o sută sub fanarioți și încă o sută sub neofanarioți.

Vom reveni, desigur, la scurtul răstimp de libertate din 1920. Căci semnele obștescului și execrabilului sfârșit sporesc.

Priviți-l, în adevăr, pe d. Ionel Brătianu. Sunt doi ani de când nu-l mai recunoaștem. O nervozitate și o pripeală, neobișnuită, îl scutură ca frigurile. O văpaie ciudată îl mistuie. Neastâmpărul acesta nou îl smulge brusc din poza-i studiată și tolănită de padișah, îl dezlănțuie în gesturi macabre de cadavru galvanizat, îi agață vocea de note riscate și stridente, îi răscolește ordonanța frazelor și stratul vocabulelor, așa cum furtuna scoate la suprafață toate măruntaiele, putrefacțiile și pociturile mării. Potentatul, reținut și taciturn, e zgâlțâit de furii epileptice, e târât de un puhoi de vorbe murdare și de amenințări spu-

moase și puerile, ca bolnavii cari blestemă până la epuizare în curțile ospiciilor. Unde îi sunt calmul și stăpânirea de sine? Acest calm și această stăpânire de sine, pe care o avea, pentru cu totul alte motive, și învingătorul său Alex. Marghiloman, au făcut, în cea mai mare parte, succesul carierei d-lui Ionel Brătianu. Grație tăcerii și atitudinii sale de sfînx și-a creat un mister, și-a clădit un prestigiu, sporit mereu de proiecțiunea propriilor sale umbre, enorme. Publicul și-a zis, mai ales în anii neutralității, că o înțelepciune de sfânt s-a cuibărit sub masca lui de calif somnolent și sângeros. Intelectualii au gândit că o știință complicată și subtilă, un talent înnăscut în ale guvernării, o cugtare aristocratică și rafinată l-au izolat într-un superior dispreț, într-un mutism hermetic, într-un turn de fildeș, din care privirile lui infailibile scrutează toate orizonturile. Prietenii săi au lucrat din răspuțeri la lățirea legendei unui Brătianu filosof, artist, prețuitor delicat al lucrurilor de artă, amator de nuanțe imperceptibile vulgului, bibliofil priceput, amant felin, voință de fier, făptură de armonii și de contraste cheltuită în sieste fertile.

Iată, însă, că supraomul nostru intră în faza sa de agitație. Ion dă cu oiștea în gardul turnului său de fildeș. Prin câteva brutalități, în Parlament, izbutește cel mai ușor dintre lucruri: să treacă de la sublim la ridicul. Efigia de satrap asiatic se strâmbă în caricatură: simplă deplasare de linii.

În sfârșit, ține un discurs la Bacău și-și califică opoziția de „câini“. După două săptămâni de spasmi cerebrale, modifică, la Deva, epitetul în acela de „câini turbați“. Iată la ce se reduce finețea șefului taciturn, verbul său corosiv, oratoria sa de om de stat: un calificativ trivial de țafă bătrână, care l-ar fi aplicat, însă, într-un chip infinit mai pitoresc și mai potrivit în disputele sale homerice. Un calificativ, însă, asupra căruia a insistat, cu fel de fel de accente și zorzoane, pentru a-l pune în evidență, pentru a dovedi cât de măgulit se simte bietul bătrân de a fi dat peste o asemenea *trouaille*¹. Dezamăgire! E romanul fecioarei care se revelează iubitelui, curvă.

O constatare se impune, deci. Acea că Ion Brătianu a avut în viața-i un singur talent: al atitudinii. Câtă vreme era stăpân pe sine, a știut să nu-și dea în petic, tăcând cu încăpățănare. Simptomele ramolismului, însă, au apărut. Incontinența senilă, care l-a izbit, l-a divulgat. Farsa a fost jucată bine, afară de ultima scenă.

¹ Descoperire fericită, „găselniță“ (franc.).

Și suntem siguri că incontinenței morale, cea fizică îi urmează. Sfincterele d-lui Brătianu trebuie să fi slăbit. După-mesele, Excelența sa trebuie să fie mai grăbit, mult mai grăbit ca odinioară. Curând, curând nu va mai avea timpul necesar să ajungă, intact, în locul unde re-gii merg fără sceptru și miniștrii fără șef de cabinet. Curând, Ion Brătianu își va lua soră de caritate.

Iată ceea ce țara simte ascultându-i cuvintele.

Iată de ce țara, după uzul secular, așteaptă, mai impasibilă ca ori-când.

ZMEI ȘI CĂPCĂUNI

Săpători mexicani au dezgropat, într-o regiune inexplorată, schelete „omenești“ măsurând până la trei metri și jumătate înălțime. Basmele, cu încetul, se adevăresc. Amintirea confuză și anonimă a popoarelor străbate bezna timpurilor și, ceea ce ea smulge acelor depărtări, ni le readuce ca plâsmuiri ale minții, avânturi naive pe tărâmurile mișcătoare ale poeziei. Cai înaripați cu suflarea de jărat, balauri cât peșterile, femei de mare și păsări monstre, într-o încurcătură divină de calități și atribute, cercetările treptate le-au răpit basmului și închipuirii. Substituindu-se poetului popular, Cuvier le-a reconstruit și muzeele ni le oferă, ca pe un vânat banal, încremenite în poze apocaliptice, dar cu acte de identitate în regulă, după bare de fier și lespezi de sticlă. A venit, apoi, rândul orașelor scufundate și a cetăților încremenite de o vrajă, în inimi de codru nepătruns. Farmecul a fost risipit și legenda e autenticată de explorarea pădurilor virgine și de turburarea adâncurilor de cristal.

Porturi fără nume, temple fără zei se descoperă într-o tăcere de liane, de musculițe sau de înotătoare fără glas, în fiecare an.

Poate vom captura într-o zi și vasul-fantomă? Noi credem, tot mai cu tărie, în realitatea lui. Și până când îi vom pipăi pânzele de zăpadă și-i vom auzi bârnele înverzite și lanțurile de rugină, iată, din Mexic, adevărul zmeilor, zmeoaicelor și căpcăunilor cari ne populau visurile copilăriei. Ne grăbim să credem în ei fiindcă, mai de mult, Statu-Palmă-Barbă-Cot și piticii săi au fost verificați în nu mai știm care țară.

Fiindcă și Baudelaire a vorbit, cu vorbe veșnice, de o gigantă din vremea când verva puternică a naturii zămislea zilnic copii monstruoși...

Fiindcă poezia, mereu sprijinită de știința care, târâș-grăpiș, o urmează, nu ne mai apare decât ca răsămintirea unei creațiuni fabuloase ce și-a lăsat vedeniile în adâncurile sufletului nostru milenar.

MINUNEA DE IERI:

Au lins unde au scuipat!

Cinci zile după măgăria de la Fundație și două după mascarada polițisto-studențească de la Sindicatul Ziariștilor, ziarul imund al guvernului intervine în chestia Guernut cu scuze plate. În tot acest timp, guvernul care primea, cu o nerușinare într-adevăr brătienistă, darul pe care solul Franței și al Drepturilor Omului îl aducea, din partea d-lui de Monzie, tinerimei române, a tăcut, tăcerea suspectă a spionului și a trădătorului. Ne-am întrebat, în răstimp, care putea fi motivul înscenării abjecte, a agresiunii ticăloase și inutile, a cărei victimă fără apărare a fost una din cele mai de frunte personalități intelectuale franceze?

Ne căzneau să descifrăm tâlcul acestei greșeli infame, interesul guvernului nostru de a-și crea în opinia Franței și în cercurile ei conducătoare o ostilitate redutabilă și binemeritată. Oricâtă îngustime de spirit atribuiam d-lui Tătărescu, oricâtă decrepitudine intelectuală presupuneam d-lui Brătianu, și nu găseam, totuși, explicația faptului că acești oameni au trimis un asasin calificat și douăzeci de agenți să insulte pe un conferențiar, capabil, cu vârf și îndesat, să ne întoarcă jignirea.

Oricât de constipat e Vintilă, regizorul suprem al tuturor mârșă-viilor de la noi, el știa că în apropiata sa călătorie la Paris va trata cu un guvern în care sunt doisprezece membri ai Ligii Drepturilor Omului, doisprezece prieteni personali ai lui Guernut. Și față de aceștia, nu puteam crede că Vintilă își închipuia să joace cu succes farsa nevinovatului, surprins de „fascismul român“.

Adevărul s-a dezvăluit ieri, miercuri, la 8 dimineața, unui redactor al *Faclei* care, cerând la telefon agenția „Rador“, a găsit-o în legătură cu „casa primului ministru“. Dictatorul României dorea să cunoască rezultatul votului din Camera Franceză. Îl știți: prim-ministrul Painlevé se bizuie pe o majoritate refăcută de 500 voturi. Vă închipuiți acum cari au fost speranțele d-lui Brătianu, dacă d-sa a făcut

efortul catastrofal de a veni la ora 8 dimineața la telefon – și cât de cumplită i-a fost dezamăgirea.

Și, o dată cu aceasta, misterul mișeliei de la Sindicatul Ziaristilor se risipește. D. Brătianu provocase pe d. Guernut fiindcă se aștepta la *căderea Ligii Drepturilor Omului, adică a guvernului Painlevé, de la putere*. D. Brătianu scontase, cu faimosul său spirit de prevedere, care ne-a dus la Turtucaia, votul de blam al socialiștilor francezi, răsturnarea lui Painlevé pe chestia Marocului.

De aceea, criminalul și scandalagii, tocmiți, strigau în sala Sindicatului: „trăiască Poincaré, vive Millerand“. Zelul deputatului Ianculescu și al unui ziarist de la *Viitorul*, mașinația aceasta ieftină, constituia, în același timp, un act de slugărnicie față de viitorul guvern francez Poincaré-Millerand, care avea să acorde împrumuturi zeloșilor și obraznicilor insultători ai d-lor Guernut și Painlevé.

Tardiv și pocăit și plat, comunicatul de scuze penibile al *Viitorului* aruncă asupra „studentimei“, care n-a avut nici un amestec în această chestie, răspunderea ireparabilei și josnicei gafe. Încă o dată, încercarea politicianilor noștri de a face politică „externă“, de a jongla de aici cu ministerele Europei, a dat, lamentabil, greș. Aproape că regretăm timpurile când aceste caricaturi de Cromwelli și Metternichi erau de aproape supravegheate și tutelate de răposatul Rege, care le cunoștea, le disprețuia și le inspira teamă.

A TREIA FUNDAȚIE

O veste ciudată ne-au adus ziarele de ieri. Pasă-mi-te, cu prilejul apropiatei sărbători a d-lui Ion Brătianu, familia care ne guvernează, prietenii ei, partidul și țara, evident național-liberală, se vor cotiza pentru a dăru, generațiilor de azi și de mâine, o fundație de cultură nouă, sub numele inebranabilei și pământenei dinastii de la Florica. E un omagiu pe care căpătuții și îndopații casei năzuiesc să-l aducă marului om, totalmente incapabil de rezistență când e amenințat să i se ridice astfel un fel de monument anticipativ.

Mai ales când întreprinderea aceasta, cu atâtea naționale scopuri proiectată, se va săvârși fără concursul pecuniar al șefului și al rubedeniilor sale. Fiindcă e o chestie de elementară delicateță din partea

clienților și a partizanilor ca „strângerea fondurilor“ să se efectueze fără târabo și, în același timp, cu o discreție și o rapiditate care să nu permită premierului să se sesizeze. Providențialul făuritor al României Mari și predestinatul său frate de la Finanțe vor ști, în această privință, să se facă n-aude, n-a vede. E o artă ușoară și pe care, îndeajuns, ei o posedă. Când geamătul temnițelor pline nu le supără urechile, cum oare să-i impresioneze o vertiginoasă chetă, un sfios foșnet de bancnote menite să le gâdile vanitatea și să le nemurească numele? Bani se vor aduna, firește, cu nemiluita și în primul rând instituțiile publice vor fi cele mai grav tapate. Țara va contribui, deci, cea dintâi și cel mai mult la proslăvirea în cărămidă și beton a celei mai costisitoare și cărpănoase dintre familii. Întreprinderile particulare, apoi, din Regat și din colonii, întreprinderi românești minoritare și evreiești, mai cu seamă evreiești, vor fi fără cruțare impuse. Capacitatea de amenințare și șantaj a Partidului Liberal e imensă. Cum să dea, oare, îndărăt un Blank, un Bercovici și industriile din Ardeal și atâtea altele de la o cât de hapsână și dureroasă indemnizație? Suntem siguri că vor figura în fruntea listei și că băncile, asociațiile și cointeresările regimului, de formă incitate la un modest sacrificiu, se vor clasa, prin modicitatea contribuției, de-abia la coadă. Totalul va fi, însă, impozant. E ceea ce, desigur, îl consolează pe d. Vintilă Brătianu, adversarul cheltuielilor inutile. Cât trebuie să-l fi indispus pe harnicul spoliator ideea ridicării unui așezământ de cultură. Iarăși cărți, iarăși tipar-nițe, iarăși cugetare și discuții. E atât de bine în clar-obscur și mediocritate! Poporul acesta „sărac“ n-are nevoie nici de prea multă lumină, nici de absolut întuneric. Gândirea îl atacă mai crunt ca pelagra, alcoolismul și sifilisul. O pătură suprapusă de dascăli și popi, de câteva mii de contabili, de contraameștri și de plutonieri-majori îi pot asigura, pe veci, fericirea. Ce năstrușnică idee să zidești pentru bucoavne și studenți! Studenții – lucrul s-a dovedit – nu sunt buni decât pentru spargeri de geamuri, pentru zădărnicierea conferințelor și lecturilor. Inconsecvența de a le oferi astăzi cărți le poate fi fatală... Și, chinuit de asemenea negre îndoieli, fratele olimpicului, de altădată, șef, ar fi zădărnicit totul dacă nu i s-ar fi sugerat că o fundație, cu tot caracterul ei dezinteresat, poate deveni o afacere ca oricare alta: citadelă bine și anual subvenționată, pentru creșterea partidului.

Așa se face că familia Brătianu a consimțit unei acțiuni care îi dezmine întreaga concepție și întreg trecutul. Oamenii aceștia cari nici în țară, nici peste hôtare, n-au asistat la un spectacol, n-au audiat

un concert, n-au vizitat un muzeu sau o expoziție, nu s-ar fi decis să înalțe o Fundație fără siguranța că nu vor avea să-și dezlege pungile ghiftuite și fără certitudinea că totul se va realiza după tipicul cointeresărilor. Fundația Ion Brătianu își mai are, însă, și tâlcul ei. E cea de a treia fundație culturală, alături de a lui Carol I, unde flutură barba morcoveață a lui Samurcaș, și după aceea a prințului Carol, de unde poetul Nichifor Crainic propovăduiește, cu o seriozitate dezarmantă, ortodoxia. (Nu pomenim de Fundația Elias în această înșurire augustă.) Și atunci, gestul Brătienilor se intercalează, cu atât mai semeț, între acel a trei generații regale. Dinastia Brătienilor își va avea piramida ei, între a lui Carol I și a lui Carol al II-lea, pe locul hărăzit, în timp, fundației Regelui Ferdinand și marcându-i, cu perfidie, absența.

AUSTRIA ȘI AUTODETERMINAREA

Spaima cea nouă și cumplită a războinicilor din toată lumea e pricinuită de mișcarea unionistă din Austria. Poporul cere unirea cu Germania. Voința lui e atât de evidentă, firească și dreaptă că nimeni nu o tăgăduiește când toți, totuși, o reprimă. Marile puteri și vecinii caută, în friguri, o soluție care să devieze, cel puțin vremelnic, Austria de la destinele sale. S-a arătat de atâtea ori că, în organizarea de astăzi a continentului, mica republică nu poate viețui. Țărișoară cu o capitală hipertrofică, asemenea micilor monștri hidrocefali din iarmaroace, ea are de ales între moarte, pe de o parte, și unirea cu Ungaria, ori cu Germania, sau intrarea într-o confederație danubiană, pe de alta. În toate aceste direcții, însă, pașii ei împleticiți calcă pe interese profund dureroase, pe susceptibilități suprasensibile și pe previziuni politice depărtate și complicate.

Să fie oare Austria sortită morții prin asfixie ori prin congestie, cu diadema Vienei pe tâmple? Un simplu cadavru pe țărmul Dunării? E și asta o primejdie de miasme și pestilențe pentru mult prea bătrâna Europă. Și, fiindcă vecinii și puterile nu se încumetă să privească eroic realitatea, s-a recurs la cea mai răsuflantă medicină: a ventuzelor și a luărilor de sânge. Din când în când, granițele se deschid și industria Austriei își scurge produsele. Între timp, diplomația caută un sis-

tem de a prelungi această agonie și de a o face cât mai suportabilă. În acest scop, în fiecare an copiii Vienei sunt găzduiți câte o vară întreagă în străinătate.

Umanitarismul Societății Națiunilor e, astfel, satisfăcut.

Cum rămâne, însă, cu autodeterminarea?

Pentru acest principiu s-au sângerat patru ani popoarele și, în numele lui, steagurile pacifice ale Americii au trecut războinic oceanul. Astăzi, aceleași tratate, cari îl consacără și-l pun la baza noilor așezări etnice, îl suprimă, printr-o clauză ipocrită, când s-ar întâmpla să fie invocat în favoarea Austriei. „Pericolul german; Germania mărită, deși învinsă“... Ce importanță mai au aceste jalnice argumente când e vorba de triumful unei mari idei de dreptate și de pace omenească? Și cât timp încă meschinele intrigi și tergiversări ale diplomației pleșuve și sclerозate vor mai putea să împiedice acest triumf?

ÎNCĂ O LECȚIE

Léon Daudet, apostolul regalismului francez, a căzut în alegeri. Angevinii săi, căroră le scria prin gazete lucrări duiioase și fade, n-au răspuns, așa cum sperase, atâtor îmbieri și ispite. Faptul acesta mărunț, care vine după reîntărirea cartelului francez, după victoria din ce în ce mai marcată a țărăniștilor croați și după lovitura democratică din Grecia, constituie încă o lecție pentru cei ce caută, în frământările de aiurea, un indiciu că Europa se reconstituie pe baze anterioare Mării Revoluții și un îndemn în sensul uneltilor lor revoluționare.

Sunt câteva zile de când o bandă plătită împiedica pe Guernut să vorbească, zbirând, în numele studențimei române și al „Franței adevărate“, *Vive Daudet!* Nu discutăm aci nici pretenția ei de a reprezenta studențimea, nici aceea, cu atât mai ridiculă, de a urla pentru adevărata Franță, nici măcar capacitatea de a înțelege fie și acțiunea retrogradă a regaliștilor francezi.

Pentru cei treizeci de ignoranți cari alcătuiau fascia română, votul de la Angers nu are nici o semnificație. Are, însă, una pentru cei ce i-au trimis. Nefericitul Daudet n-a izbutit să intre în Parlamentul actual. În trecuta legislație el n-a figurat decât grație jocului, adesea absurd, al proporționalei. Invectivele, astăzi, calomniile și amenința-

rile nu i-au mai servit la nimic. Republica respinge pretutindeni și pentru totdeauna pe cei ce îi oferă un al patruzeci și unulea rege și importează, cu o lipsă de originalitate care necinstește spiritul francez, în orice direcție inventiv și creator, violențele și sistemele lui Mussolini. Exemplul acestuia, desigur, a întărit pe mulți. S-a văzut că o mână de oameni hotărâți și energici, o ceată disperată care nu mai poate da înapoi, răstoarnă guverne și terorizează o țară. La Paris, cameloșii Regelui s-au organizat după această pildă și în același scop. Agitația lor e sprijinită de o presă și o doctrină cu succese de suprafață, datorită prestigiului intelectual al lui Maurras și curajului de biuro al lui Léon Daudet. Foburgurile nobleței de altădată, clerul și noblețea de provincie, refugiată, parte, în afaceri, susțin această campanie care, până la restaurarea Regelui Franței, a îmbogățit pe stilisții ei. Procese de șantaj, de altfel, au contribuit la aceasta. Și campania continuă, abundentă în afurisenii, în condamnări la moarte, în excluderi din viața publică, în certificate de patriotism sau trădare, asemenea, în această privință, cu stăruința prostăcă a *Viiitorului* de a-și clasifica vrăjmașii în mișei și vânduți Sovietelor. Peste nouă țări și mări, servitorii acelorași interese se simt solidari în luptă și avem, atunci, spasmurile epileptice de la București și îndârjirea asasină dar neputincioasă de la Sena. Acestei solidarități a minorităților neputincioase și violente îi răspunde, însă, marșul irezistibil al evenimentelor, între cari micul fapt electoral din Angers spune că niciodată republicanismul și democrația n-au fost, totuși, mai puțin primejduite decât azi.

REPUDIAREA LUI POPESCU-ZGURIȚA

Parchetul Militar din Iași a săvârșit un act de o eleganță fără precedent în analele instanțelor marțiale. Și-a declinat, anume, competența în afacerea faimosului locotenent Popescu-Zgurița și, motivând că inculpatul aparține Jandarmeriei, deci Ministerului de Interne, a deferit – cum se zice – cazul tribunalelor civile. Înțelegem toată semnificația acestei trimiteri. Nu e vorba numai de o satisfacție care s-ar da publicului, sau opoziției, sau surtucarilor în general. Pentru a stămpăra marea furioasă, mateloșii sacrifică pe unul dintre ai lor. Se dă un om

mării. Parchetul Militar n-a adus nici o jertfă, fiindcă, mai ales după renunțarea sa de a sustrage pe un ofițer răzbunării publice, este exclus ca judecătorii civili să-l sfășie.

Blândul Pantelimon Halippa n-ar îngădui, cel dintâi, aceasta. Populația n-ar mai cere moartea păcătosului.

Tactul celor de la Iași a îndrumat totul pe cale indulgenței și a împăcării. Dar hotărârea lor mai spune ceva. E începutul divorțului dintre armata de linie, menită să apere țara, și armata de poliție, pusă în slujba Partidului Liberal, înjghebată anume pentru asuprirea populației, pentru terorizarea adversarilor d-lui Brătianu și devenită o anexă a cluburilor brătieniste. Trebuie să amintim aci prompta reacțiune a comandantului garnizoanei din Constanța față de apucăturile jandarmului trimis acolo în vilegiatură: cele zece zile de arest și cererea adresată ministerului de a strămuta pe nepoftit.

...Semne sigure că în rândurile ofițerimii conștiința cetățenească se trezește tot mai vie și începe să respingă contopirea ei cu trupele de violență și de afaceri, cu personalul în uniformă al unui partid petrolist și bancar. Din ce în ce mai mult, din ce în ce mai limpede, se înțelege că mult discutatul antagonism dintre elementul militar și civil e un fenomen superficial și este opera liberalilor. Iată de ce aplaudăm hotărârea unor tribunale cari, de câte ori au depășit stricta lor competență disciplinară, deveneau odioase instrumente de brătienism și de reacțiune. Repudierea locotenentului Popescu înseamnă desolidarizarea ofițerimei de Brătieni, de zberi, de hoți și de călăi. Și, prin aceasta, s-a și făcut nefericitului agent de teroare un suprem serviciu: a atras asupra-i, ca un necesar schimb de eleganță, indulgența judecătorilor civili.

MÂNA MOSCOVEI

După legația de la Paris a Chinei, veni rândul celei de la Berlin să fie cotropită de Fii Soarelui. Iar guvernul Cerescului Imperiu trimite o circulară- ultimatum capitalelor europene. Răscoala, în răsăritul cel mai depărtat, se întinde. Ca un codru dezmoșit de primăvara dintâi, lumea galbenă se înfioară de libertate. Supremația bătrânei și neroade Europe e pe sfârșite. Zvonul care vine din Orient trece peste un lung șir de steaguri roșii. Revoluții sociale? Mișcări naționale?

Pentru noi, albi, cari ne măgulim laolaltă de preponderența culorii noastre pe planetă, e tot una dacă furtuna care ne alungă pe Vistula, pe Rin sau pe Danubiu se datorește urii negre sau palide, ori fanatismului mahomedan, ori patriotismului disprețuit al Egiptului. Visul orgolios și crud al lui Gourmont, care sperase într-o rasă aristocratică — cea albă —, servită și adulată de toate celelalte chipuri ale pământului, se risipește. El atribuie sentimentalismului creștin această renunțare. O datorim doar fabricanților de arme și muniții, nesățiosului capitalism care a pus la îndemâna robilor mijloacele stăpânilor. Iar acum prorociile umoristice ale Kaiserului Wilhelm încep să se adeverească. Anglia, Franța și America întrezăresc clipa când legiunile străine și trupele coloniale vor trebui licențiate și când trufașele lor escadre se vor întoarce în vechile porturi. Teama politicianilor până aci merge. Dar profeții epocii noastre, poeți și filosofi, se așteaptă la destrămarea a însăși felului de a gândi european. În locul cugetării clare, active și precise a Occidentului, se vor așeza negurile Răsăritului, tristețile lui supreme, abdicările și extazul potrivnic vieții, vrăjmaș creației. Și această stare sufletească netezește calea invaziei, sosirea noului Tamerlan în fruntea milioanelor de asiatici, cu ochi pieziși, cu guri flămânde! Restriștea crește în fața ăstor viziuni apocaliptice, în cari Romulus-Voineștii Europei disting mâna Moscovei repartizând tonurile, fixând contururile, echilibrând masele. Să întâmpinăm că, în toate aceste incendii premergătoare cari mistuie puterile Europei, în Asia, în Anatolia, în Africa, vina cade tot asupra bătrânului continent sfâșiat de războaie și incapabil de solidaritate? Rusia și Germania, e drept, nu mai au motive să se solidarizeze cu frații de culoare și de civilizație. Dar a vedea mâna Moscovei pretutindeni, e cel puțin o inconsecventă din partea celor ce, atribuindu-i, într-un moment, o forță și un rol atât de mare, se acordă, într-altul, a o nesocoti. Cum pot fi oare, simultan, comuniștii atât de slabi și atât de puternici încât să înarmeze lumea galbenă și musulmană și, în același timp, să fie în tot minutul gata de prăbușire?

Diplomațiile și guvernele paralitice ale Apusului caută în „mâna Moscovei“ numai pretextul evacuărilor viitoare și justificarea iminenței și imensei lor înfrângeri coloniale. Iar cauza reală este sleirea și dezorganizarea unei lumi care nu mai poate reacționa solidar în fața loviturilor din afară, căci concertul european de altădată e dezagregat.

Și nu se mai poate reconstitui înăuntru din pricina dezbinărilor neîmpăcate și a prăpăstiilor sociale, fără de fund, de-acum.

O AFACERE TENEBROASĂ

Elanul intempestiv al unui avocat, care și-a provocat la duel maestrul, a dat naștere unui scandal cu repercusiuni surprinzătoare. Presa, baroul, asociațiile profesionale se agită. Prestigiul magistraturii e în joc. Se pronunță, cu o stăruință din ce în ce mai suspectă, numele unui înalt magistrat. Obscurul, până mai ieri, Van Saanen dispăre în propria sa chestie, în ciuda mișcărilor sale dezordonate de om osândit să se scufunde. Rigori excesive, urgii disproporționale s-au abătut asupra lui și a micii sale fapte. În țara celor mai vaste panamale, în zilele celei mai pestilențiale corupții, când jumătate din membrii guvernului și Parlamentului n-au înfundat încă Văcăreștii, soarta junelui avocat, chiar dacă vina îi va fi dovedită, ne apare vitregă din cale afară. Mai ales că șoaptele cari forfotesc prin oraș, și pe cari nimeni nu cutează încă să le divulge, descoperă în tot acest surprinzător scandal mașinațiile sinistre ale ministrului Mârzescu, năzuința Partidului Liberal de a descăuna pe unul din cei mai independenți magistrați și interesele, de data asta paralele, ale unei bănci atentă la nevoile și procesele importante sale clientele.

Se vorbește, cu prilejul acesta, de salariile magistraturii. Momentul pare a fi sunat pentru ameliorarea situației materiale. Cine să aibă, însă, interesul să înalțe magistratura deasupra nevoilor zilnice și a presiunilor concupiscente? Toată lumea cunoaște uneltirile liberalilor pentru a-și aservi magistratura și pentru cucerirea locului de prim-prezident la Apel, în jurul căruia tocmai se dă lupta. Și știm cu toții că regimurile oligarhice nu pot tolera o justiție independentă.

Să sperăm, totuși, dar speranța noastră e plăpândă, că magistrații își vor lua singuri, cu prilejul acesta, destinele în mâini. Mântuirea lor, prin ei înșiși. Să așteptăm. Poate că afacerea Van Saanen nu se va mărgini la strivirea unui tânăr și compromiterea unui magistrat.

DUPĂ AUTODETERMINAREA BASARABIEI

Calomnie, corupție, amenințare, violență, teroare, tot ceea ce caracterizează regimul oligarhic în Basarabia, tot ceea ce s-a afirmat, încă o dată, într-o disperată înțetire, în zilele acestea de alegeri partii-

ale, n-a izbutit întru nimic. Populația și-a spus cuvântul, scuișând în obrazul asupritorilor călușul pe care aceștia i-l apăseau pe gură, cu patul puștilor. Lupta neleală și anevoioasă s-a dat într-o capitală și într-un județ cu o populație, întâmplător, mai puțin urgisită. Căci la Chișinău forța îmbracă mănuși și moartea poartă surâs afabil. Centrul e stăpânit de aristocrați ruși și moldoveni, negustorimea, numeroasă, face afaceri, biurocrația își completează lipsurile bugetare, samsarii mișună: un ansamblu amator de ordine, în cel mai brătienist sens al cuvântului. La lumina acestor considerente, izbânda opoziției capătă cu atât mai neașteptată amploare. Nu e vorba numai de înfrângerea unui partid care urmărea să-și valorifice, printr-o biruință electorală, drepturile de moștenire asupra puterii. Aversescanii încearcă acum să diminueze succesul și semnificația votului. Ei nu vor izbuti nici măcar să ia parte la discuție. Absenți în propria lor restriște, rușinea zilei revine în cea mai mare parte guvernului care le-a procurat, cu dărnicie, mijloace, baionete, contingente, cenzură, administrație și morți să le completeze numărul. Nu e o simplă întâmplare că aversescanii și liberalii s-au prezintat aliați în alegerile dintr-o provincie în care ei înfățișează acel regim, cu aceleași proceduri în continuare. Răspunsul categoric, verdictul implacabil al populației nu lovește deci un candidat momentan și două vremelnice partide. Chișinăul s-a rostit împotriva chiar încă o dată, dar zadarnic și-a dezlănțuit apucăturile pentru un suprem efect. Basarabia și-a condamnat cu glas limpede călăii. Și, în ciuda celor ce stăruie să-i înăbușe voința, s-a autodeterminat. Acum când Chișinăul s-a rostit cu o atât de impresionantă majoritate împotriva celor ce reprezintă acolo asuprirea și spoliațiunea, cu atât mai mult se poate ghici care ar fi eventual rezultatul unor alegeri în întreaga nefericită provincie. Am ști, anume, sfârșitul războiului dintre Stere și Ionel Brătianu și concluzia în chestiunea a ceea ce fiecare dintre aceștia, printre noi, reprezintă.

Le-a rămas, firește, averscanilor și liberalilor calea insinuării și a injuriei. Comparații au și apucat pe acest drum și ziarele lor de sâmbătă seară atribuie victoria opoziției, voturilor sovietice, antipatriotice și ruso-file. Exasperarea și inconștiența celor două partide oligarhice, cari tind să restaureze dulcele, de altădată, sistem al alternării la cârmă, nu s-a sfiit să proclame, astfel, că cel mai mare oraș și cel mai avut și populat județ al Basarabiei s-a pronunțat, votând cu țărăniștii, pentru... unirea cu Rusia. E interpretarea dată de patriotismul aversco-guvernamental superbului act de autodeterminare pe care-l

constituie votul din săptămâna trecută. După logica aceasta, clasa noastră conducătoare se va pomeni, în curând, că toată țara, de la Nistru la Tisa, trece la inamic. Semnele de până acum sunt nu se poate mai prevestitoare. Țărănismul a devenit o primejdie și, după zdrobitorul succes de la Chișinău, liberalii se vor strădui din răspuțeri să-l sugrume. Aducerea averscanilor la putere are desigur acest unic scop. Din rândurile lor lipsește însă, Argetoianu, iar alături de țărăniști mai sunt două puternice partide. Dacă toată această coaliție va ști să-și alieze și muncitorimea orașelor, a sistemului de guvernare care să o reorganizeze și să-i apere cu sinceritate interesele, visurile de dominație și de exploatare ale liberalilor se vor spulbera, din toamna care vine, pe veșnicie.

IERI, ASTĂZI ȘI MĂINE

Sosesc la redacție telegramele Rador, tipărite pe foi volante, cu litere Yost. Berlin – Roma – Paris – Londra – Moscova – New-York: din toate părțile lumii sosesc veștile printr-un miracol al unei substanțe poate vecină, poate mai subțiată și, în sine, aceeași cu tot ceea ce simțim și trăim în sufletele noastre infirme. Și am născocit, pentru acestea, proteza aparatelor de telegrafie și de telefonie fără fir. Spațiul a fost, deodată, biruit, timpul întrecut, materia, prea fluidă, prinsă și robită. Ultima invenție nu e superioară, în scop, ochelarului, tubului acustic, piciorului de lemn, dintelui cu șurub. Totuși, ce transformări au fost, mulțumită ei, cu puțință! Ce incalculabile repercusiuni pot avea ele, în viitor, pentru soarta omenirii, cu micile ei naționalisme, pentru soarta planetei, izolată în haos, pe un cerc de trei sute șase zeci de zile. Toată viața ei, în clipa de față, în ceea ce are mai important, s-a precipitat în cele câteva file Rador. O simplă căutătură și cele cinci rase de muritori se frământă sub ochii tăi calmi. Formidabila orchestră a omenirii zace, ca pe o placă telefonică, pe o coală de hârtie, iar conștiința, asemeni acului care trezește sunetele, va însufleți toate aceste slove fără de sens, toate aceste fraze fără de viață. Ideea miracolului se impune și te exaltă. Nimic nu se pierde, nimic nu se ascunde, totul se petrece, aproape simultan, pretutindeni. Înțeleg azi de ce ochiul lui Dumnezeu vede toate, când orice rază îl caută, iar pe

mine orice zvon, orice șoaptă mă iscodește. Chiar acum, fără să aud, mulțime de concerte minunate mă înconjoară. Ele trec, în roi sonor, într-un raport, supranatural menținut, de acorduri, trec mări și țări, păduri și munți, ziduri de cremene și de beton, până la urechile mele și ale tale. O apăsare de buton mă va înălța în acest mediu fermecat în care mă scald, fără să simt. Sculptorul Milița Petrașcu mi-a înlesnit, cu amabilitate, de câteva ori, această încântare naivă. Ce secol! ce epocă! ce fericire s-o trăiești, să fi asistat la începuturile ei!

Și privirile cad pe filele Rador, cu dragoste: *Șomajul în Anglia* (un milion două sute cincizeci de mii de oameni fără lucru) e în creștere. *Tratatul dintre tradeunionuri și patroni s-au întrerupt. Greva minerilor belgieni continuă. Războiul vamal germano-polon s-a înțepit. Industriile Austriei se închid. Ungaria n-are materii prime... Abd-el-Krim refuză propunerile de pace. Dezordinile din China iau proporții...*

...Ce înseamnă toate astea? Cine turbură beția secolului-minune?

Cum e cu puțință ca mintea omenească, atotputernică și atotînțeleaptă, fiindcă a răpus natura, i-a scrutat tainele, i-a risipit amăgirile, i-a înfrânt capriciile și i-a încălecat forțele, să nu fie în stare să lecuiască aceste rele meschine, aceste fără de rost mizerii? Măine, voința omului va utiliza fluxul mărilor și energia soarelui, cum ar îmblânzi un armăsar tânăr, și va chema din criptele lui iluzorii trecutul, cum și-ar pune ochelarii să citească gazeta. Și aceeași voință, aceeași inteligență nu poate să împace două popoare vecine și două clase învrăjbite?

– De ce a rămas pe drumuri un milion de lucrători englezi?

– Fiindcă dominionurile și coloniile de altădată nu mai sunt de bușeuri, ci centre producătoare...

– Dar concurența germano-polonă de ce duce la război?

– De ce se irosește industria Austriei și a Ungariei?

– De ce se deschide cu sânge drum produselor franceze și spaniole?

– De ce asmute Rusia hoardele galbene asupra-ne?

– De ce se rup relațiile atât de proaspete între Apus și Răsărit?

– Cine dă această nesocotită și absurdă osândă punând Europei să se înăbușe, ca un negustor, în propriile ei mărfuri și Americii să cadă, ca un bancher, în capcana pivnițelor ei cu aur cari nu se mai deschid pe dinăuntru?

Gândul caută o soluție pe baza acestor date. Un control al producției generale care să impună anumite limite... O repartiție a de-

bușeurilor, o participare, entuziastă, la sacrificii. Atunci poate cei puțini n-ar mai trăi atât de inutil de bine și cei mulți n-ar mai flămânzi. Evident, acesta e scopul dictaturilor răsărite pe ruinele democrațiilor. Ele înăbușă cel puțin strigătul făcut pentru toate urechile, pentru a nu da ascultare decât armoniilor din radiofon. Și la capătul acestor dibuieli febrile de a găsi o ordine nouă, care să fie, însă, tot cea veche, avem cu toții o cunoscută scăpare: un război tânăr, crâncen, admirabil, un război chimic, cu gaze, cu raze, cu surprize științifice fioroase și inedite, un război general, firește, care să ne poarte, cu secole, înapoi.

Altfel, timpul nostru blestemat e în stare să ne împingă înainte!

UN CAZ DE INFLUENȚĂ LITERARĂ

Gloria beletristică și retorică a d-lui Brătianu, proclamată în zăfeturile de la Bacău și de la Deva, nu-l mai lasă pe d. Chirculescu să doarmă. Cel mai șters și neobservat dintre miniștrii actualului cabinet (il rugăm pe rivalul său, Lapedatu să nu se supere) a fost și cel mai profund impresionat de vehemența subită a șefului, incapabil de a se stăpâni, sau cel puțin de a se înnoi, și evident căzut în senilitate. Pentru d. Chirculescu, senil înăscut, semnele cari trădau decrepitudinea d-lui Brătianu erau inexistente. Ceea ce vedea și auzea nu era o agitație superficială și premergătoare paraliziei, ci un superb elan dictatorial, o izbucnire de forță a unui temperament despot și supravital. Fascinat, blajinul, ștersul și comodul Chirculescu s-a văzut, deodată, cu uimire, pe sine, țâșnind din obiceiurile mironosite și modeste care-l prindeau atât de bine. Iată-l, fără să-și dea seama ce se petrece cu el însuși, scuișând trivialități disproporționate; răcnind amenințări infernale, la nu mai știm ce ospăț și ce întrunire, la adresa opoziției unite. Dacă inectivele inepte și vulgare, de mai deunăzi, ale d-lui Brătianu au stârnit la unii uimire, la alții indignare, ieșirea, în schimb, a Chirculescului său n-a trezit nici răs, nici măcar compătimire. Presa i-a înregistrat vocabularul și accesul, și atâta tot. Gloria literară retorică a șefului l-a îmbrățișat și pe dânsul. Sărmanul Chirculescu, era și timpul! Ani de-a rândul a așteptat, fără să crâncească, grația mai-marilor și când aceștia s-au convins că e îndeajuns de dezarmat de zgâr-

cenia naturii, și de compromis (vezi Tișița) pentru a nu reprezenta decât o unealtă docilă în mâinile stăpânilor, l-au numit ministru, ni se pare, al Muncii. Al Muncii, cum ar fi putut și al Artelor, al Minorităților, al Școlilor, al vreunei provincii alipite... Chirculescu ar fi dus, în politică, aceeași viață subalternă și înceată a făpturilor sărace și de viață și de duh, fără acest fenomen de influență literară, grație căruia s-a pomenit maimuțărindu-și, cu patos și cu bale, șeful. Farsele subconștientului! Vâlva unei zile l-a ridicat pe creștetul valurilor. E ziua cea mare a unui mic și umil ministru. Fieștecine își are clipa lui de actualitate. Efemeră serbare! Dar deșertăciunea e satisfăcută.

De ce însă d. Chirculescu a nimerit tocmai invectivul, ca trăsură care să-l ridice în norii de praf ai actualității? Înjurătura e cea mai grea dintre artele cuvântului, și pentru a o întrebuița cu folos și cu frumuseță, trebuie cu totul alt individ, alt sânge, altă voce, alt accent, altă inspirație! Bagă de seamă, mi-nistrule! Simplelor revărsări verbale, bruştelor deconstipări bucale, se răspunde scurt și rustic. Nu te mai expune. Du-te...!

UN SUCCES ȘI UN VIS

În sfârșit, liberalii au un succes diplomatic.

Ruptura, zice-se iminentă, dintre Anglia și Rusia, repetatele declarații ale mai multor personalități politice din Occident că recunoașterea Sovietelor de către statele apusene a fost o greșală și constituie, de acum, o primejdie, bucură și exaltă sufletul liberalilor. România, se spune, a fost singura țară care, deși stăruitor solicitată, n-a vrut să recunoască și n-a reluat relațiile cu guvernul roșu rus. Ea n-a fost înduplecată nici cu făgăduieli și nici amenințărilor n-a cedat. A respins ispita întoarcerii tezaurului, atât de prostește trimis la Moscova, și oferta recunoașterii Basarabiei. A disprețuit amenințările de peste Nistru și a preferat izolarea, când marii aliați, porniți singuri pe calea tratativelor, au găzduit, sub denumirea de ambasade, veritabile oficine de propagandă și de comploturi comuniste. Și acum, după ani de aberație, Europa întregă se raliază, fără să prea știe, politiciii d-lui Ionel Brătianu și a cancelarului său de paie. Succes mai deplin și mai demonstrativ nici că se poate. Cu atât mai mult cu cât un nou război

pare că paște întreaga omenire. Anglia nu prea suferă să i se încalce interesele. Cu greu acest mare imperiu, iubitor de anumite echilibruri și *statu-quo*-uri, suportă hegemonii, expansiuni și alte de-astea. Istoria spune ce noroace s-au abătut pe pământ ori de câte ori englezii s-au apucat să facă o pace nouă. Rând pe rând, Spania, Olanda, Franța, Germania, printr-un lung șir de glorie și de binefaceri, au fost răpuse. Veni astăzi rândul Rusiei să fie abătută. Treabă de zece-cincisprezece ani. Fericirea e la culme!

...Mai cu seamă că, în locul bolșevicilor cu pseudonime, vor fi readuși, în capul împărăției, țariști și reacționari cu autentice nume de pe listele nobiliare. Oameni cu tradiție autocratică și militară, în-suflețiți de un integral și hipersensibil naționalism, a căror cea dintâi grijă, după restaurare, va fi să consfințească, pe lângă independența Poloniei, a statelor baltice, a Ucrainei, a Caucazului, pe lângă recunoașterea vechilor datorii, a concesiunilor miniere, forestiere, petrolifere, și alipirea, îndeosebi alipirea Basarabiei la România: în numele patriotismului rus și al onoarei țărilor liberatori. Cu prețul acesta vom avea liniștea visată între hotarele de toți poeții neamului cântate.

Așa gândesc și de aceea exultă liberalii. Nimic mai potrivit intereselor noastre nu se poate, după ei, petrece, decât reîntoarcerea unui țar, a emigranților și a generalilor săi pe tronul Romanovilor. Toată activitatea, de altfel, a Denikinilor, Vranghelilor, Miliukovilor, refugiați la Berlin, la Londra și Paris, se reduce la pasionate declarații de dragoste la adresa României și la efuziuni lirice pe seama Sfântului Țării. Presa străină e plină de consimțirile lor entuziaste! Un singur război, și toate aceste platonisme vor căpăta putere de lege!

Anglia n-are, deci, decât să-l înceapă: tromba va trece pe la noi.

PANICA

Câteva zile după strălucita izbândă de la Chișinău, oficiosul guvernului se străduiește să dovedească descompunerea țărăniștilor. În această direcție, argumentele, de regulă plate, ale *Viitorului* au atins nebunia, iar stilul obișnuit, fără viață, trădează o primejdioasă exasperare. Se proclamă, astfel, că alegerile din Basarabia nu sunt decât un

plebiscit parțial în favoarea Sovietelor. Mai mult de două treimi din totalul voturilor unui județ și al unei capitale s-ar fi rostit împotriva Unirii. Cele trei mai mari partide politice din țară au făcut, deci, propagandă antinațională.

Ziarele străine, în special cele rusești, s-au și sesizat de aceste mărturisiri senzaționale și, după chiar spusa lor, neașteptate. „Un ajutor în care n-am nădăjdut – spune o foaie naționalistă rusească – ne sosește chiar din partea presei oficioase române; gazeta guvernului actual, *Viitorul*, alături de organul guvernului de mâine al României, *Îndreptarea*, ne aduc în coloanele lor dovada că populația Basarabiei, în alegerile senatoriale de la Chișinău, și-a afirmat, cu o covârșitoare majoritate, sentimentele rusofile. Este, cel puțin, interpretarea pe care aceste organe autorizate o dau succesului opoziției național-țărăniște care, în lupta electorală din capitala Basarabiei, ar fi reprezentat punctul de vedere rusesc față de ideea de stat unitar român – interpretare la care, fără aceste revelații oficiale, noi nu ne-am fi gândit niciodată“.

Urmează, firește, somația de a retrage trupele „de ocupație“ și a proceda, sub control internațional, la un plebiscit „care va duce, fără îndoială, la reîncorporarea provinciei pierdute în marele imperiu al Rusiilor“.

Somația care, de bună-seamă, este în linia logică a *Viitorului*. Ne vom feri să-l acuzăm însă, a ne fi pus în slujba inamicului. Delirul absurd al oficiosului nu este pentru noi decât expresia imensei panici care, de câteva zile, i-a cuprins pe liberali și clientela lor de alternație. Liberalii se știau impopulari și antipatici. Dar nu sondașeră încă adâncul urii tuturor și nu-și dădeau seama de imensitatea dezastrului care-i amenința. Catastrofa lor electorală, a lor și a complicilor lor, le-a prilejuit o viziune rapidă și tragică a destinului apropiat. Ceva asemenea fulgerului care îți descoperă, o clipă, nemărginitul abis al furtunii ce te poartă. În asemenea împrejurări, orice nădejde e o deșertăciune și orice întârziere o crimă împotriva ta însăși.

Nici furtul de urne, nici teroarea, nici interpunerea unui răstimp de guvernare averescană nu vor mai salva pe corsarii brătieniști de pedeapsa dezlănțuită. Lupta nu mai pare cu puțință, fie și cu mijloacele perfidiei și ale asupririi. Gândul nici el nu te mai servește și organismul, fără cârmă, se zbate amarnic, ca o ființă în înec. Căci semnele pieririi apropiate s-au înmulțit. În Bulgaria, Tankov seamănă spânzu-

rători din ce în ce mai multe, dar, la suflul rece al atâtor agonii, simte cum însăși puterea sa se răcește.

La Belgrad, bătrânul Pasici, sleit de gălbinarea pe care i-au stârnit-o furiile-i neputincioase, întinde o mână învinsă țărăniștilor croaiți și împarte cu ei stăpânirea. În amândouă țările vecine, partidele verzi ridică dârz capetele lor multe și înalte, asemeni codrilor. În Rusia, ziarele oficiale mărturisesc și acolo greutatea din ce în ce crescândă de a guverna fără sprijinul țărănimii.

Grele zile pentru o oligarhie mișelnică și puțină, în rândurile căreia voturile de la Chișinău au fost ca grindina căzând în plin câmp, peste o turmă de oi. Menirea țărănismului de a ralia în juru-i, prin partidele în coaliție cu dânsul, atât mica burghezie a orașelor cât și proletariatul industrial și intelectual, pentru o irezistibilă alcătuire democratică, apare, în ochii zgâiți de panică ai acestei oligarhii, tot mai limpede.

De aci se trag toate gesturile bezmetice, campania deșănțată, învinuirile exasperate, spasmele și blestemele unui organism care nu se mai poate apăra, dar care – luați seama – e capabil încă de sforțările neprevăzute și supreme ale câinelui turbat.

O NOUĂ VIOLENȚĂ

Ziaristul și avocatul foarte cunoscut Titel Petrescu a fost condamnat la un an de temniță și zece mii de lei amendă de către Consiliul de Război. Titel Petrescu este unul din conducătorii mișcării socialiste. Vina sa e de a fi protestat, prin *Socialismul*, împotriva ofițerilor cari au lovit pe fostul decan al Baroului, d. Dobrescu, și pe D-rul Lupu cu prilejul alegerilor din Gorj. Condamnatul s-a rostit, deci, contra apucăturilor de bătăuși electorali și contra întrebuițării, ca atare, a unei părți din ofițerime. Această atitudine a fost interpretată ca un ultraj la adresa armatei, în ciuda evidentei intenții a autorului de a servi tocmai oștirea, prin scoaterea ei din funcțiunile cari o înjosesc și cari îi contrazic menirea. Săvârșind o asemenea nedreptate, printr-o sentință de castă, justiția militară a făptuit mai întâi o violență călcare de lege. Constituția – cuvânt cu accepțiuni umoristice în mintea multora –, Constituția cea nouă și înăspriată a liberalilor, oprește totuși pe militari de a judeca, fie și sub stare de asediu, delictele de presă. Și ul-

trajele prin gazetă sunt, fără putință de alte interpretări, delict de presă. Nu suntem, desigur, la prima nesocotire și violare a Constituției de către instanțele militare. Casația va nimici, fără doar și poate, și această nelegală, abuzivă și răzbunătoare sentință, dar ne întrebăm dacă acestui sistem, care te ține, provizoriu, la discreția tribunalelor militare, pentru ca, după un lung calvar de dețineri, privațiuni, interogatorii și dezbateri, să-ți recapeți prin Casație libertatea, nu trebuie să i se pună capăt. „Triumful dreptății“, după luni de închisoare și umilire, este o prea iluzorie și costisitoare consolare pentru prigonitul care, în văzul tuturor, se zbate în ghearele inechității. Asociația avocaților, Baroul și asociațiile de presă au, deci, în sensul acesta, o îndoită luptă de dus.

Eludarea Constituției, prin asemenea ipocrite și lăturalnice procedee, și restabilirea ei după un simulacru de justiție trebuie, pentru totdeauna, zădărnicită. Până atunci, vom cere cu energie liberarea ziaristului Constantin Petrescu, sustras judecătorilor săi legali de către o putere silnică și răzbunătoare.

O SOLUȚIE NEAȘTEPTATĂ

Învățătoarea din Mărgăritești a fost ucisă de săteni, fiindcă luase severe măsuri pentru aducerea copiilor la școală.

Vestea e de natură să-l bucure profund pe d. Vintilă Brătianu. Țăranii sunt contra învățătorilor și a școlilor. Cu atât mai negru și mai statornic va năpădi întunericul satele. Și, în aceeași măsură, se va eterniza la putere dictatura, favoritismul, corupția, jaful și violența. D. Vintilă Brătianu știe că școala este pricina tuturor relelor. Fără ea și astăzi încă, aci și aiurea, am fi trăit fericirea zilelor patriarhale. Mai de mult se trăia prost și se suferea în tăcere. Nimeni aproape nu-și dădea seama de durere și de mizerie. Domnul a dat, Domnul a luat! *Biblia* găsea leac și răspuns, în câte un verset, la toate. Au intervenit, însă, pe nesimțite, câțiva, denumiți mai târziu, intelectuali și au stricat totul. De la o vreme, durerile devin sensibile și țipetele încep să se audă, să se strângă în mănunchiuri din ce în ce mai ascuțite, mai străpungătoare. Cine dă cuvânt și glas atâtor nemulțumiri până atunci și mute, și inconștiente? Blestemații

plugari ai literei tipărite! Bastilia, privilegiile, capul Regelui căzură din vina lor una după alta și nenorocirile se ținură lanț, pe urmă interveni aburul, electricitatea, mașinismul, toate transformările din ce în ce mai incalculabile, mai vertiginoase, suprimând orice stabilitate în așezări, orice siguranță în prevederi. Vina și pricina: creierul omului străbătut de slove cari plimbă printr-însul numere, cuvinte, idei, calcule.

E timpul să punem capăt. E momentul să ne oprim să răsuflăm. Soarta zeloasei învățătoare e un bun tratament pentru cei ce-și simt vocația de luminători ai poporului și un fericit pretext pentru cei ce preconizează economii școlare. Soarta tuturor intelectualilor, în vremea noastră postbelică, de altfel, e un îndemn spre neștiință, spre manualism, spre sport, spre bezna ferice. O statistică europeană arată răzbunarea vremilor asupra cărturarilor, decăderea și deșertăciunea lor actuală. În Austria, un profesor universitar sau un director de Conservator câștigă de-abia cât un lucrător din uzină. O lecție particulară se plătește un leu-aur ora. În Ungaria profesorul universitar câștigă o sută treizeci și cinci de lei-aur pe lună. În Germania, înfrângerea, revoluția, transformările financiare au adâncit pe profesori și studenți în mizerie. Studenții lucrează în fabrici, în uzine, în bănci și învață noaptea. Franța suferă de prea mulți ingineri, Germania de prea mulți medici. Olanda oferă intelectualilor o mie cinci sute de locuri pe an față de două mii cinci sute de cereri. Ungaria produce anual trei mii de titrați de prisos. În Elveția sunt trei mii cinci sute șomeri cu instrucție superioară...

Și România? Pentru a stăvili mersul epocii și pentru a pregăti medievalismul, oligarhia a găsit mijlocul. A suprimat învățământul superior, transformând liceele și universitățile în ringuri de luptă antisemite. Pentru intelectualii astfel dresați a deschis larg birourile Poliției și ale Siguranței. Singură învățătorimea scăpase de ispita școlilor de spionaj ale guvernelor. Izolarea ei o pune la adăpost. Din rândurile ei s-a ivit Mihalache și din Mihalache un partid țărănesc. Dar cazul tragic al învățătoarei din Mărgăritești poate fulgera o soluție în creierul clasei conducătoare. Așa ceva s-ar putea sistematiza. Necazul țăranilor pe școală poate fi organizat și speculat întocmai ca antisemitismul la orașe. Să devină învățătorul o fiară urâtă și încolțită. Și atunci nimic nu ar mai turbura ordinea dulce a jandarmului, agentului, a stării de asediu și a naționalizărilor, la sate și orașe.

Nu s-a dus încă vestea faimosului ordin prin care, sub grea pedeapsă, se instituie pentru prinderea bandiților concursul forțat al populației cu autoritățile și, iată, din Ardeal sosește știrea, potrivit în aparență, că cetățenii deznădăjduiți de anarhie și dezordine au hotărât să organizeze o poliție particulară pentru paza avutului și siguranței vieților la tot pasul amenințate.

Două acte, deci, emanând din surse contrare, proclamând, însă, același dureros sentiment și același adevăr penibil:

Pe de o parte, ordinul Ministerului de Interne – indemnizarea satelor, colaborarea silnică –, mărturisire rușinoasă a definitivei nepuțințe potricești și a întregii forțe executive, mărturisire jalnică și dezastruoasă a neîncrederii în sine și a renunțării...

De cealaltă parte, răspunsul unei populații care, fără să aștepte invitația tardivă și făcută într-un fals ton autoritar a ministerului, se substituie autorităților inutile și-și ia singură soarta în mâini.

Un blam mai categoric și mai elocvent nu se poate. Inutilelor forțe constituite li se asignează¹, de acum, rolul lor neoficial de unelte de asuprire și de spoliație, sau de organe electorale în serviciul guvernelor ilegale și ale parlamentelor falsificate și hrăpărețe.

Strânsă astfel, între bandele de la putere și bandele din suburbii și din codrii, între două categorii de tâlhari, cu procedee diferite dar identice în rezultate, populația României nu înțelege să sprijine pe nici una din ele în folosul celeilalte. Față de lupta care se desfășoară sub ochii ei, adesea amuzați, ea este sensibilă doar prin ricoșă. Victoria definitivă a uneia din părți s-ar răsfrânge asupra-i cu un spor de năpastă și urgie. De aceea vestea venită din Ardeal e semnul, pentru toată țara, a celei mai înțelepte dintre atitudini: apărarea prin propriile forțe contra răufăcătorilor de sus și de jos. Ar fi un bun început această organizare a pazei cetățenești. Ea s-ar putea întinde în ateliere, fabrici, instituții, în industrie, comerț, finanțe, transporturi... Și cine știe ce minunate roade ar da cinstita inițiativă particulară, dacă, vigilente și la pândă, cele două categorii de hoți, învrăjbite, nu s-ar împăca și întoarce, în ultimul moment, împotriva-i. Că doar interesul lor suprem e același: haosul și dezorientarea.

¹ *Assigner* (franc.) = a atribui.

Statele Miciei Antante își vor avea, pesemne, micul lor pact de arbitraj, la care ar fi să adere și Grecia, pentru o mai deplină garanție a păcii. Un plan precis al acestui nou petic de hârtie nu se cunoaște încă. De aceea trenurile speciale se vor pune în mișcare, cu diplomați, ziariști și stenodactilografi, spre diversele mici capitale. De remarcat că tot ceea ce se petrece, de la un timp, în acest colț al Europei, capătă drăgălașul epitet de „mic“. Micii bărbați de stat ai acestor meleguri se întâmpină, în discuția marilor probleme, cu diminutive. Nincici, Beneș, Duca și Brătianu (cancelarul nostru nu apare niciodată necăptușit de prezența olimpică a șefului) nu se mai scot de la o vreme din „ascultă, micule“. Țankov și Pangalos e vorba să participe și ei pe curând la acest duios și microman – iertați neologismul – trio, cu patru capete, dintre cari două nu fac nici cât unul. Prilej de toasturi, ceaiuri, *interview*-uri și banchete. Prilej de invitații la călătorie. În această privință, ca gazetari, avem „micul“ nostru cuvânt de spus și ne exprimăm aci dorința ca viitoarea vizită de presă să aibă loc pe coasta dalmatică, în plin sezon, în Iugoslavia. Și în felul acesta vom încheia poetic o activitate grațioasă și elegantă, în care conducătorii popoarelor balcanice își oferă cu dărnicie iluzia de a trasa viitoarele drumuri ale istoriei și de a-și fixa, la răspântiile lor imaginare, chipurile și numele pe câte un soclu. Vom îndeplini, pe lângă acești minusculi potentai ai vremurilor, rolul nostru miniaturistic de Tucidizi, Tit-Livi, Tacii și Machiavelli ai anticilor tirani și ai medievalilor condotieri din Italia. Și vom ști, poate, mai mult decât împuterniciții popoarelor balcanice, că pacea și războiul nu se hotărăsc, chiar când e vorba de mediocrele păruiele locale, aci, între Sofia și București, ci hăt departe: în Indii, în Egipt, în Maroc, între două lumi, față de cari, laolaltă, suntem ca grăuntele între pietrele morii.

Micul pact de garanție, deci, nu ne interesează nici cât o pagină din proza d-lui Jean Bart, chiar de pe acum. Fiindecă, trecând chiar și peste irefragabilele lor conflicte naționale, statele balcanice nu prea au ce să-și garanteze. Cel mult dacă între Brătianu și Țankov ar putea interveni un pact prin care cei doi sclerați și-ar garanta reciproc crimele, impunitatea și un eventual adăpost.

Dar pentru un atât de simplu simulacru, atâta punere în scenă...

Ce farsă și ce bogat și plin spectacol pentru un reporter sceptic și surâzător!

DE LA ANA LA CAIAFA

O delegație de avocați și ziariști au fost plimbați de la Ministerul de Război la comandamentul Corpului II cu cererea de liberare a colegului Titel Petrescu. Au fost refuzați. Cel condamnat pe nedrept, de niște instanțe incompetente, rămâne mai departe prizonierul unei caste puternice și răzbunătoare. Nu mai există, deci, nici un mijloc pentru salvarea unei victime. Ministrul și, prin el, guvernul și-a declinat autoritatea în fața comandantului Corpului. Aflăm, cu acest odios prilej, că în mâna acestuia stă viața și avutul cetățenilor. Nu există forță constituită, nici instituție care să-l primeze. Casația s-a dovedit neputincioasă. Înalta Curte, suprema dispensatoare de justiție, e paralizată printr-un mic accident de formă: Consiliul de Război, care împarte cu nemiluita secole de temniță, nu transcrie sentința. Fără transcriere, nu există sentință. Fără sentință, Casația n-are ce judeca... Și, între timp, osânditul zace în temniță, fără drept de plângere, fiindcă nu are, în drept, ce ataca. Un prevenit ținut cu lunile prin beciuri, poate, cel puțin, cere darea sa în judecată. Un condamnat căruia nu i s-a transcris sentința nu mai poate pretinde, pe cale legală, nimic.

Justiția militară care s-a găsit adesea ofensată de casările fără trimiteri, de casările sistematice ale supremei Curți, a găsit ingeniosul mijloc să evite și această tardivă reintrare în legalitate. Chestie de prestigiu și de amor propriu. Nu ne mai rămâne, astfel, nouă, victime, sau prieteni ai victimelor, avocați, ziariști, oameni liberi și oameni de onoare, decât să renunțăm la prestigiul și amorul nostru propriu și să implorăm, cu prosternări înduioșătoare, mila implacabililor inchi-zitori. Poate astfel, în fața unui barou și a asociațiilor de presă și a partidelor socialiste și a tuturor intelectualilor așternuți ca într-o geamie cu coapsele mai sus decât capul, Tribunalul Marțial se va îndura să transcrie sentința.

STRIGOII

Un sistem conservator

Victoria de la Chișinău, pe care opoziția, conștientă de posibilitățile ei cu mult mai mari, a și uitat-o, neliniștește încă guvernul și

partidul cu drepturile de succesiune cele mai asigurate. Comentarii absurde, glose inepte se succed în coloanele ziarelor în jurul acestui semnificativ eveniment. O întreagă literatură – proastă – a răsărit, cu tendința de a diminua însemnătatea alegerii și de a-i denatura înțelesul. Ziarele rusești s-au sesizat cele dintâi, cu o bucurie vădită, de interpretarea pe care officiosul guvernului actual, dimpreună cu presa guvernului viitor, o dădeau votului de la Chișinău.

Campania, însă, trebuie continuată, căci ea nu e decât o introducere la viitoarele măsuri de represiune ce se vor lua față de primejdia țărănistă crescândă. În linia acestei necesități, unul din *leader-i* partidului succesor a adoptat o dialectică opusă cu desăvârșire devergon-dajului¹ pamfletăresc și delirului injurios al confracților săi de club și redacție. Teza d-lui Corteanu, din *Țara Noastră*, pentru a fi fost susținută cu bravură și eleganță, nu e totuși mai puțin odioasă ca insultele și defăimările din foile surate. Lipsa de ipocrizie scuză însă, în parte, sceleratețea. Cinismul și brutalitatea înmănușată a *Țării Noastre* ne lasă avantajul de a cunoaște felul de a gândi al adversarilor și de a-l da în vileag.

Proza d-lui Corteanu trebuie, deci, tradusă. Ea va fi cunoscută nu numai de o mână de intelectuali nietzscheieni, ci de masele profunde ale cetitorilor.

Pentru d. Corteanu, singurul partid care poate prelua puterea este cel cu mai puțini reprezentanți în actualul Parlament. De ce? Fiindcă în 1922 situația era identică aproape cu aceea de azi. Minoritatea cea mai numeroasă în Parlament era, ca și acum, a țărăniștilor și a naționaliştilor. Regele a chemat, totuși, la cârmă Partidul Liberal, aproape inexistent în Camerele de atunci. Un precedent care îndreptățește și chiar dictează acum Suveranului o atitudine aceeași. Fiindcă, prin unirea lor și diversele fuziuni, partidele Național și Țărănesc devin și mai puternice, în Parlament, și mai temute ca acum trei ani. În consecință, minoritatea averescană e cu atât mai mult inexistentă. În virtutea acestei slăbiciuni, ea va prelua, prin urmare, din ordin regal, succesiunea d-lui Ion Brătianu.

Logica aceasta seamănă mult cu faimosul „dicteu subconștient“ al poeziei suprarealiste. Ceea ce poate duce, însă, în anumite condițiuni, la strălucite realizări poetice, când e vorba de politică, nu provoacă decât confuzie și stupefacție.

¹ *Dévergondage* (franc.) = nerușinare, deșănțare.

D. Corteanu are motivele d-sale. Să le reluăm:

Prin alianța cu Maniu-Iorga-Argetoianu, țărăniștii au devenit o forță redutabilă. Cu atât mai mult ei nu trebuie chemați la putere. De ce? Fiindcă – zice d. Corteanu –, sprijiniți pe votul universal, își vor realiza programul. Adică:

Dărâmarea liberalilor, desființarea Constituției actuale (a Parlamentului urnelor furate), dizolvarea Senatului liberal, reintroducerea proporționalei în alegerile de Cameră, limitarea puterii Regelui de a dizolva Parlamentul și constrângerea acestuia de a se adresa, la sfârșitul unei legislaturi, grupului minoritar cel mai numeros din Adunări, pentru formarea noului guvern...

Un adevărat cataclism, cu alte cuvinte, o viziune de apocalips: Regele, care ar trebui să țină seamă de indicațiunile corpului electoral, în loc să ofere, ca ieri și astăzi, puterea partidului cel mai puțin reprezentat. Abilitatea d-lui Corteanu, după ce va fi impresionat prin asemenea sumbre imagini nervii sensibili ai monarhului, expune în tablouri tragice situația de mâine a Partidului Liberal. Cu accente de Casandră, le prevede liberalilor excluderea din Banca Națională și din toate organizațiile lor politico-economice.

În asemenea condiții, nu mai încapă îndoială că singurul partid care poate fi chemat să guverneze este Partidul Poporului. Lipsa lui, mărturisită, de popularitate și de vlagă îl fac incapabil de asemenea temerare acte și-l pun la adăpostul oricărei bănuieli că ar putea lua inițiative cari să lezeze dictatura liberalilor și absolutismul suveranului.

La capătul acestei sforțări dialectice, d. Corteanu ține să se explice cu votul universal, cu parlamentarismul și opinia publică. Procedează cu trăsături simple, categorice și mari. Parlamentul, pentru d-sa, oricât ar exprima voința națiunii, rămâne, într-o țară înapoiată, o concesiune pe care puterea centrală o face dreptului de control al opiniei publice. El nu trebuie luat în serios și nu trebuie să se ia singur în serios, sub pedeapsa urgentă a dizolvării. Să rămână, dacă vrea să trăiască, un simplu spectacol național, în care se relevă, uneori, talente și se salvează, democratic, aparențele. Puterea executivă însă, ca în sistemul proaspăt al lui Mussolinii, își păstrează întreaga autoritate, deasupra și în disprețul tuturor urnelor.

Iată, după d. Corteanu, de ce pretind și de ce li se va încredința averescanilor puterea. E un articol odios de sincer. Dar nu ni se mai vorbește nici de voturi, nici de țară: „puterea centrală“ și atât. Petre

Carp a denumit-o, altădată, mai plastic: „Regele și Dorobanțul“. Defunctul conservatorism reînvie, învăluit în giulgiuri și în măști noi. Dar îl recunoaștem, cu toții, după miros.

PENTRU LIBERAREA AVOCATULUI PETRESCU

Pornirea răzbunătoare a justiției marțiale a zădărnicit, pentru o vreme, orice acțiune legală în favoarea Condamnatului. Până azi, tribunalele militare funcționau numai în disprețul Constituției și a legilor civile. În cazul lui Titel Petrescu, aceste instanțe s-au întrecut. Ele au nesocotit propria lor pravilă care prevede suspendarea pedepsei în caz de recurs la Consiliul de Revizie și care îngăduie Comandamentul să-și libereze, provizoriu, victima până la judecarea recursului. Când e vorba, deci, de resentimente de castă, se trece nu numai peste pactul fundamental; însăși legea stării de asediu și cu al ei prețios auxiliar, Codul justiției militare, se consideră literă moartă. Singură, una singură, răzbunarea dictează. În fața acestei puteri, orice ordine și orice autoritate dispare. Sunt unii cari așteaptă hotărârea Casației. Ea trebuie să inducă pe rebeli în ascultare și legalitate. Deciziunile ei au mai spulberat sute de alte sentințe arbitrar. Intervenția ei supremă va pune, și de data asta, capăt odiosului și cinicului atentat împotriva legilor și a libertății unui cetățean.

Am mai spus-o, însă, și o repetăm. Recursul la Casație nu e o soluție. Până la Casație, puterile uzurpatoare te pot întemnița luni de zile. Și deciziile Înaltei Curți nu înseamnă pentru ele nici chiar o modestă lecție. Răzbunătorii sunt pe deplin satisfăcuți cu marja de abuz și de arbitrar care li se lasă și de care se folosesc cu bucurie. Nu e vorba, deci, să așteptăm și să cerem, pentru câțiva judecători marțiali, rătăciți pe căile bunului plac, lecțiuni de drept public și penal. Abuzurile, sfruntarea și acel „așa vreau, așa fac“ al instanțelor unei stări ilegale vor înceta numai în fața unei energice reacțiuni cetățenești. Cine să o înjghebe, cine să o pornească?

Partidului Socialist, din care face parte Titel Petrescu, îi revine, imperativ, această inițiativă. Sunt forțe destule și entuziasm suficient în țară să-l secondeze. Prin întruniri publice, prin protestări hotărâte și demersuri multiplicare, această campanie în favoarea nu a unui

nedreptățit, ci a unei ordini și a unei legalități, va zădărnici dictatura și junkerismul câtorva. Nu suntem în Prusia lui Wilhelm. Nici în Rusia țarilor. Nici în pašalâcurile lui Abdul-Hamid. Iată sensul acțiunii noastre.

Un apel al Partidului Socialist va ralia, desigur, în jurul cauzei, care azi se întrupează într-o nobilă și vitează victimă, sindicatele muncitoare, în primul rând. Baroul, asociațiile de presă, intelectualii din Liga Drepturilor Omului, Partidul Țărănesc, Opoziția Unită, poate, așteaptă, toate, o chemare, un semn. Să-l facă. Suntem siguri de răspunsul tuturor și chiar și de aprobarea tacită a ofițerimii care nu vrea să se despartă, într-o castă, de țară și de poruncile ei.

GRĂDINA SPIONILOR

Spune d. Stoenescu, judele de Instrucție, că, până la prinderea prevenitului Dâmboviceanu, a primit nu mai puțin de o mie de scrisori anonime. O mie de denunțuri prin cari se designau amantele evadatului, prietenii lui de azi și de ieri, faptele știute și neștiute, complicitățile certe sau numai probabile. O mie de adevăruri sau de minciuni, de intrigi, de calomnii sau de răzbunări, o mie de infamii, în tot cazul, din care desprindem o singură certitudine: că s-au ivit, la un moment dat, din poporul Bucureștilor, o mie de detectivi improvizați, de spioni voluntari, gata să colaboreze cu Poliția și cu Siguranța pentru prinderea unui amărât. O mie de indivizi-cetățeni, cari se folosesc de cel dintâi prilej pentru a-și asocia forța și autoritatea publică întru satisfacerea resentimentelor lor meschine: pentru regularea micilor rivalități și vendetelor lipsite de tragic și măreție ale foburgurilor bucureștene.

Și ne amintim, totdeodată, de ceea ce ne povestea, nu de mult, un ofițer ardelean, din fostele trupe de ocupație, detașat în vreme de război pe lângă Comandatura germană. Nu o mie, ci sute de mii de scrisori denunțătoare a primit, în calitatea sa de interpret, acest ofițer, din partea populației băștinașe. Zeci de mii de pârâți ar fi fost cercețați, prinși și osândiți pentru a fi tănuț fugari din lagăre, pentru a fi fost agenți ai guvernului român, pentru a fi rostit necuviințe la adresa autorităților ocupante. Se pârau cetățenii, între ei, că unii ascund can-

tități mari de zahăr și ulei, că alții dosesc blănuri, vestminte, scoarțe și alămuri. Capitala întregă ar fi fost răscolită și devalizată pe baza scrisorilor acestora, dacă ofițerul însărcinat cu cetirea lor n-ar fi făcut, o iarnă întregă, focul cu ele. Și a avut un foc bun și un adăpost călduros, cu toate rigorile gerului din 1917.

Cel ce observă, cu dezinteresare, moravurile bucureștenilor, știe că manifestările lui polițienești nu sunt simple și depărtate, în timp, accese. La începutul războiului, plouau denunțurile contra celor ce fac semnale cu lămpile și cu feștilele, noaptea, inamicului din cer. Bârfa și scandalul iau constant naștere dintr-o „anonimă“. Poporul, în majoritate poporul pestriț și fără coeziune al orașelor, se dedă pătimaș literaturii denunțurilor. Cu toții se țigănesc în fața autorităților, se prosternă cu șalvarii în sus în fața unui nasture de metal sau a unei panglici roșii.

Se bălbăie, ca niște făpturi fără drepturi și fără ocrotire, niște delincvenți perpetui, în prezența figurilor oficiale. Această stare de panică nu le dă, însă, nici de încercare, o tresărire de demnitate. Amintirea protectoratului turcesc îi apasă prin moștenire. Câți ani au trecut de la 1877?

Foarte puțini – nici unul, poate –, dacă ne gândim la aptitudinea și avântul rumânului *de la oraș* de a se improviza spion, de a-și însuși capacitatea de urgie a forței executive împotriva semenului său. Vinovat, acesta, sau nu, ce însemnătate are? Mai ales când, se știe, de cele mai multe ori, patima lui inferioară și sălbatecă se folosește de prilej nu pentru a servi, ci pentru a se satisface. Iar el se înscrie spontan în rândul celor din urmă spioni: acei fără de risc, fiindcă sunt fără de chip, fără de nume și cu scrierea, dintr-un suprem spirit, prefăcută.

Guvernele toate încurajează din răspuțeri acest nărav care dovedește apatrizarea cea mai orientală și cea tihnitoare, pentru o stăpânire leneșă și absolutistă, a populației orașenești. Nemții înființaseră la București o școală oficială de spionaj. A fost un elan, un iureș, o grindină de înscrieri. Brătienii n-au putut menține școala. Dar d. ministru de Interne mi-a confirmat că Siguranța, Poliția și Internele sunt pline de studenți și studente cari își fac cu zel datoria. Cultivăm, sistematic, după cele mai moderne mijloace, grădina spionilor. Paradisul denunțurilor e plin de suflete apte și pregătite în acest sens. La poartă d. Voinescu ține cheile ca Sfântul Petru și arhanghelul Guță comandă legioanele de jandarmi cu aripi. Iar Dreptii și Păcătoșii așteaptă trâmbița judecății din urmă îmbulzindu-se, deopotrivă, spre cutia cu denunțuri.

SOCOTELI BRĂTIENISTE

Fără voia lor, liberalii au tactică ingenioasă. Minte lenesă a d-lui Ion Brătianu, duhul sărac și ursuz al fratelui Vintilă n-ar fi putut-o născoci. Liberalii sunt singurul partid pe lume care ia puterea fără nici o intenție de îndreptare, fără a se preocupa de greșeli sau succese. Sistematically duc țara la dezagregare și anarhie. Totdeauna se retrag în pragul disoluției complete. E unicul lor tur de forță acest recul bruscat pe marginea prăpastiei. Ei știu, pe urmă, că guvernul succesor se va slei în strădaniile sterile de a restabili o autoritate și o ordine. Căci e obligat la aceasta de necesitatea de a vedea limpede și a opera, în urmă, pe cât posibil, după maniera Brătienilor.

Dar grajdurile au fost timp de patru ani necurățate. Eroul indigen și derizoriu care își va fi asumat această trudă herculeană se oprește înăbușit. E momentul în care populația, care nu-și amintește de pricina relelor, ci vede numai neputința conducătorilor, cere, conform unor sugestii abile și stăruitor infiltrate, un guvern tare. Atunci se ivesc din nou liberalii, ducând din nou și fără greș lucrurile în starea în care le-au lăsat. Procedeu le-a reușit timp de cincizeci de ani. Dar după dezastrul nepregătutului război, n-ar mai fi prins. Dovada incapacității lor depline făcea intolerabilă, în sufletul poporului, ideea unei reveniri a liberalilor la putere. Cântecul popular și soldărești din 1918 îl blestemau pe Ion Brătianu. Acesta, însă, avu inspirația să arunce, în mersul șovăitor al democrației, butucul popularității lui Averescu. Bietul general și-a uzat prestigiul pentru a pregăti liberalilor și vechilor politicieni compromiși o guvernare destrăbălată și mănoasă, fără opoziție și fără partid socialist. (Căci unde nu există partid muncitoresc, nu se poate vorbi de o opoziție fermă și activă.)

Astăzi, pentru a doua oară, oligarhia, refăcută în cadrele liberale și averescane, vede învierea unei amenințări, odată înlăturată. Din nou, sunt pe punctul de a fi trântiți de la putere și de a fi scoși din viața publică. Visul urât din 1918 se repetă. În fața lor stau Basarabia și Ardealul, și masele țărănești din Regat, și mulțimea risipită, dar vie și ostilă, a muncitorilor cu mâna și mintea de la orașe. Privirea îngrozită a d-lui Brătianu nu mai găsește ce să interpună între ai săi și valul de asalt care crește, apropiindu-se. Din această necesitate a spaimei s-a născut mișcarea antisemită. Cu ajutorul ei, cu mijloacele ei sălbatice, cu elementele pe cari i le cunoaștem, dl Ion Brătianu speră, la sfârșitul

legislaturii sale, să învingă în alegerile comunale. Dl Brătianu ține să prezideze alegerile comunale.

Banțele clandestine de agenți cu *hackenkreuzler*-i¹ au menirea să terorizeze orașele, pe muncitori, pe funcționari, pe micii industriași și comercianți, împiedicându-i de a vota contra Brătienilor.

Cu aceleași banțe speră d. Brătianu să governeze mai departe. În alegerile generale, liberalii știu de mai înainte că vor fi răpuși. Ei cred, însă, că antisemitismul susținut, propovăduit și speculat mai ales la sate, ar izbuti să trimită într-un viitor Parlament, al actualei Opoziții Unite, un număr de treizeci de deputați. Cu treizeci de deputați antisemiți și cu propaganda corespunzătoare antisemită, nu se poate governa. Va fi atunci nevoie de un guvern tare care să dizolve Camerele și să desființeze facțiunea antisemită. Liberalii se văd, de pe acum, designați cu alcătuirea aceluia minister... Și istoria, blândă, se repetă.

Iată-le socotelile. În ce măsură le vor ieși oare? Și fiindcă până atunci banțele băntuie, oficial asmuțite și întreținute, ce atitudine ni se impune?

Opoziția Unită are cuvântul. În lipsa poliției complice și a jandarmeriei de partid, îi incumbă sarcina de a organiza apărarea claselor și a cetățenilor al căror vot îl va solicita.

ÎN CONTRA STĂRII DE ASEDIU

Recursul avocatului Titel Petrescu a fost respins. Ne așteptam. Argumentele și pledoariile sunt zadarnice acolo unde numai interesul, forța și spiritul de răzbunare dictează. În zadar s-a reamintit judecătorilor militari ceea ce știau de mult: că au călcat Constituția, care trimite delictul de presă tribunalelor ordinare; Constituția, care interzice arestul preventiv în materie de presă; Constituția, care, revizuită și înăspriată de liberali, rămâne, totuși, un instrument de teroare și represiune pentru presă. Tribunalul de castă n-a ținut seama de asta. Nici modificările reacționare aduse pactului fundamental nu i-au părut suficiente. Pentru o satisfacție de amor propriu hipertrofiat, pentru îndestularea unei răzbunări, nici o lege, cât de fioroasă și cât de scelerată, nu mai e

¹ *Hakenkreuzler* (germ.) = purtător de zvastică, fascist.

bună. N-a fost greu apărării să demonstreze că judecătorii marțiali au suprimat, în patima lor, propria lor pravilă. Au nesocotit articolul din Codul militar care suspendă osânda în intervalul recursului. Și vor fi răs, desigur, în sinea lor când au aflat că există și sancțiuni împotriva celor ce aplică arestul preventiv pentru delict de presă.

În tot timpul dezbaterii, în toată atitudinea lor, s-au întemeiat pe un singur lucru: pe starea de asediu. Starea de asediu, însă, nu e legală și e anticonstituțională: acesta e un adevăr. Dar ce poate un adevăr contra unei stări de fapt?

Starea de asediu reprezintă puțința de a desființa nu numai garanțiile fundamentale, dar orice fel de lege și de judecată, orice urmă de formă sau de omenie, și de a instaura bunul plac, în folosul unei oligarhii absolutiste. Starea de asediu, cu timpul, desființează orice autoritate, suprimă orice guvern, în favoarea celor chemați să o aplice. Generalii, în mâna cărora stă, de fapt, puterea executivă, înlătură, în cele din urmă, pe cei cari și-au închipuit că îi vor utiliza fără sfârșit.

Procesul ilegal și monstruos al lui Titel Petrescu, osândit și reosândit în sfidarea legilor și a țării, deschide procesul acestei stări de asediu. Peste câțiva timp, pentru a nu știu câta oară, Casația se va pronunța din nou, proclamând ilegalitatea sentinței și, deci, a stării în virtutea căreia a fost dată. Dar justiția de castă își bate joc de asemenea dezavuări. Ea își realizează răzbunările în spațiul larg de timp care curge între data săvârșirii abuzului și ziua când reintră, scrâșnind, în legalitate. (Și câtă vreme încă va mai admite să reintre și să-și scape prăzile?)

Nu pe cale de formă, deci, pe cale de fapte să înceapă procesul stării de asediu. În Parlament, în cluburi, în săli, în presă, în mitinguri și manifestații la cari să participe mulțimea, toată, a orașelor. De izbânda acestei întreprinderi depinde soarta tuturor partidelor libere din țară. Legalitatea trebuie reîntronată, cu orice preț, împotriva celor ce o suprimă. E o luptă care, paradoxal, se dă pentru susținerea chiar a Constituției liberale: o lege oricât de rea e preferabilă bunului plac.

Și, încă o dată, Partidului Socialist îi incumbă inițiativa acestei acțiuni. Opoziția Unită, asociațiile de presă, Baroul, Liga Drepturilor Omului, sindicatele de funcționari și muncitori, cetățenii negrupați în nici o alcătuire profesională dar care vor să trăiască liberi, pe baza unor garanții înlăturând amenințarea brătienisto-marțială, vor răspunde cu entuziasm unei chemări așteptate.

Guvernul și clientela sa opoziționistă n-a înțeles nimic din înfrângerea electorală de la Chișinău. Ziarele oficiale i-au dat, totuși, o interpretare sfruntată și neroadă. Anume că un întreg județ s-a pronunțat contra unirii cu țara și pentru realipirea la Rusia Sovietică. Dacă un ziar de stânga ar fi cutezat să insinueze asemenea elucubrații polemice, starea de asediu și Curțile Marțiale, Jilava, cazna, cătușele și focul de pușcă, pe urma clasicei „încercări de fugă”, s-ar fi dezlănțuit fără greș, ca într-o hartă de prevederi astronomice. Nimeni, însă, n-a învinuit *Viitorul* și *Îndreptarea* de înaltă trădare. Numai presa democratică s-a sesizat, pronunțând, însă, nu o acuzație, ci un diagnostic: stupiditate.

Și, totuși, presa reacționară nu e izbită numai de tâmpenie. E o fulgerătoare doză de perfidie și scelerateță în blestemele și în epilepsia ei homicidă. E un plan chibzuit în campania calomnioasă și în mârșăviile ce se desfășoară paralel. La adăpostul veninos al minciunilor stereotipe și stăruitoare, se dezvoltă acțiunea de nimicire a Partidului Țărănesc din Basarabia. Guvernul nu și-a dat seama decât de importanța votului de la Chișinău, de întinderea și de iminența pericolului țărănist, vestind zdrobirea dictaturii și sfârșitul destrăbălării brătieniste, acolo. El n-a priceput că votul acela rostit împotriva baionetelor, împotriva lanțului și a călușului, împotriva amenințării și a fraudei, proclamă zădărnicia tuturor acestor mijloace în fața unei voinți luminate și dârze. Cu ochii închiși, ca în marginea prăpastiei, cârmuirea netrebnică și ticăloasă, bicisnică, ursuză și răsuflată a Brătienilor a poruncit înțețirea teroarei, îndrăcirea zbirilor, schingiuirea populației fugărită peste toți câmpii în părăsire, stâlcierea întregii provincii pustiite ca un ținut bântuit de ciumă. Scrisorile primite din Chișinău abundă în amănunte fioroase. Peste nefericita noastră Basarabie s-au năpustit lăcustele albastre ale jandarmeriei liberale. Sate întregi au fost ridicate și mucenicite. Populația fuge la oraș unde cere de lucru sau de pomană. Autoritățile se poartă mai rău ca în țară dușmană. Cei ce au curiozitatea să cunoască regimul lui Țankov, îl pot găsi, cu deosebire neînsemnate, în județul acelei nesupărate jivine care se numește prefectul Țonțu. Dar nu-i sfătuim să întreprindă această ultimă călătorie până ce fiara nu s-ar găsi între zăbrele.

Toate aceste urgii fără seamăn, chiar sub regimurile trecute, ale tătarilor din Bugeac, ale cazacilor, ale rușilor, sunt puse azi la cale, se zice, pentru asigurarea alegerilor agricole. Toate aceste neomenii cumplite, credem noi, au de scop nu numai asigurarea unor banale alegeri. Ele ținesc, cum am mai spus, nimicirea Partidului Țărănesc în Basarabia.

Guvernul reacționar și incapabil al Brătienilor și complicii săi compromiși și neputincioși din opoziție au hotărât să desființeze citadela democratică dintre Prut și Nistru. La fel au procedat față de puterea muncitorească de la orașe. Au reușit. Astăzi se începe cu județul Chișinău. Organizațiile țărăniste sunt arestate în masă; cluburile sunt închise. Operația se va repeta cu fiecare județ în parte.

Ce face Partidul Țărănesc? Ce face Opoziția Unită?

Răspunsul trebuie să se facă simțit, cu tărie, mai întâi aci, în Capitală. Pentru că numai în centrele mari opoziția se poate sprijini pe o mulțime conștientă și promptă și pentru că numai această mulțime, din bănci, ministere, din ateliere, fabrici și uzine, poate paraliza loviturile asasine și samavolnice ale unei minorități experimentate și fără de scrupul. Exemplul lui Stambuliski, doborât de o mână de politicieni și de avocați, împotriva a patru milioane de țărani, dovedește că țărănimea singură n-are coeziunea și rapiditatea necesară pentru a-și apăra guvernul. Țărănismul bulgar s-a năruit fiindcă orașele au asistat nepăsătoare la luptă. Și țărănismul român nu e nici la putere, nici nu se bazează pe un țaran pătimăș și educat politicește ca bulgarul. Iată-l, deci, în ceasul al unsprezecelea, pus în situația de a atrage și organiza, pentru rezistență, mulțimea dezorientată a Bucureștilor și a marilor centre. Nu e vorba, în cele din urmă, numai de intimidarea Brătienilor. Soarta Basarabiei, pe care aceștia prin brutalitățile lor o înstrăinează de țară, e legată de reușita apărării populare a orașelor și satelor unite.

CÂNTEC RĂSUFLAT

D. Tătărăscu și-a chemat reporterii și le-a dictat o compoziție oratorică. Miniștrii tineri au vanități de actriță. Nu e, deci, deplasat să notăm aci dicțiunea impecabilă a d-lui Tătărăscu, timbrul său cald și

metalic, accentul viril și ținuta care, fără să tulbure liniile, adaugă frământare și dinamism discursului.

Relativ, junele subsecretar de stat e, în orele libere și în năzuințele cele mai tainice, scriitor. Preferă, în sinea sa, imperiul incontestabil al literelor derizoriei stăpâniri asupra câtorva zeci, sute și mii de serdari, zapcii și poterași.

Râvna sa intelectuală a dat unei comunicări banale proporții de expozeu. Citindu-i textul, avem impresia unei repetiții generale în vederea visatului mare discurs la Cameră. În formă a atins, pe alocuri, frumusețea.

Fundamentul întregii construcții, însă, e cât se poate de șubred. Sufletește, ar fi greu de închipuit ceva mai detestabil. Iar abilitățile sunt școlăresc de naive.

Aflăm, în primul rând că, pentru reprimarea mișcărilor antisemite, s-a extins starea de asediu și asupra județului Putna. Presa democratică jubilează. Pe noi ne cuprinde mirarea că pentru a stămpăra pe Tița Pavelescu din Focșani, dimpreună cu vreo sută de liceeni și studenți care n-au știut să-și plaseze mai fericit idealul feminin, întregul aparat de poliție și jandarmerie nu e suficient. Stare de asediu împotriva efuziunilor nedeslușite și necanalizate ale tinerimii pubere? Legi marțiale, cenzură, judecată sumară pentru a calma fierbințeala naționalistă a unei sufragete în prada vârstei critice? Socotim că legile ordinare și Regulamentul ordinei publice ar fi fost prea suficient pentru atâta lucru. Trebuie numai hotărârea de a le aplica. Declarația d-lui ministru că viața politică nu va fi stânjenită nu ne mulțumește. E, dimpotrivă, suspectă. Odată mai mult constatăm că turburările antisemite au folosit guvernului liberal care a suprimat, încă într-un județ, libertățile publice. Încă un județ în care propaganda electorală, presa și întrunirile opoziției vor fi, sub pretextul antisemitismului, zădărnice.

D-l Tătărăscu n-a surâs oare, fie și în gând, când a afirmat că violențele antisemite sunt opera Sovietelor Ruse? Ce poate fi mai amuzant totuși decât ideea că bătrânul maniac A. C. Cuza e printre noi principalul agent al uneltirilor bolșevice? A. C. Cuza – ochiul Moscovei. Tița Pavelescu, o Roză Luxemburg a revoluției românești de mâine! Și în mâinile acestei inefabile perechi, o ceată de agitatori și de agitați lucrând, inconștienți, la realizarea planurilor roșii! Cât de umoristic ar fi argumentul, el a servit totuși prea mult, pentru a permite literatului Tătărăscu întrebuițarea unor clișee atât de învechite. Căci, de la o vreme, nimic nu se mai poate întâmpla împotriva autorității debili-

tate fără ca Sovietele acelea să fie de vină. Se dezorganizează transporturile, se strică liniile? – Sovietele sunt de vină! Scade leul? – Căutați mâna Moscovei! Ni se refuză împrumuturi? – Propaganda rusească! Terorizează Munteanu, Tomescu sau Terente întreaga țară? – Sovietele îi trimit arme și munițiuni! Dă Jandarmeria dovezi de o lașitate fără pereche? – A corupt-o banul sovietic! Scad puterile bărbătești ale d-lui Ionel Brătianu? – Agenții Moscovei i-au strecurat camfor în cafea!

Acesta e argumentul pe baza căruia ne guvernează, fără sfârșit, liberalii. Acesta e *lei-tmotiv*-ul cântăreților lor de tribună. Ne întrebăm ce s-ar face liberalii dacă imperiul bolșevicilor s-ar năruși? Ar fi o zi de mare doliu de partid și de familie. Până atunci însă, cu maximum de fățarnicie și de cinism și uzând deopotrivă de huliganii în simbrie secretă și de coardele vocale armonioase ale d-lui Tătărescu, ei trec, județ cu județ, țara întreagă, sub stare de asediu. Alegerile agricole și comunale și alegerile mari de la toamnă se vor desfășura sub acest regim „care nu stânjenește viața politică“. Această minciună o vom mai auzi. Se cântă pe aria: Moscova e de vină!

APROPIATĂ DESCINDERE LA VIITORUL

Siguranța Generală se află în posesia unui extraordinar document care dovedește că propaganda sovietică la noi a făcut, cu toată rezistența patriotică a guvernului și a partidelor de ordine, ravagii mai întinse decât s-a putut crede. Activitatea de subminare a statului român a câștigat aderenți până în cercurile despre cari, pe drept cuvânt, se presupunea că sunt cele mai ferite de asemenea influențe anarhice și trădătoare. Documentul în chestie va pune, desigur, Siguranța pe urmele unui vast complot, în care trebuie să fie implicate persoane sus-puse, bine-cugetătoare și de dreapta. El n-a fost descoperit prin vreun denunț sau grație ingeniozității – pe care faptele au pus-o mereu la îndoială – a poliției noastre secrete. El a apărut, și a putut fi în mâinile tuturor, în *Viitorul* de aseară. Numai întâmplarea, însă, a vrut ca el să cadă în mâinile Siguranței. Unul din puținii redactori ai *Viitorului* cari nu ia leafă de la d. Romulus Voinescu i l-a semnalat acestuia, cu titlul de curiozitate. Îl reproducem, pentru edificarea cetitorului, în altă parte a ziarului. E vorba de un reportaj asupra situației din Rusia și a uneltirilor

țariste de acolo. Reportajul acesta e în contradicție cu întreaga atitudine a oficiului guvernamental, cu întreaga campanie a acestuia împotriva revoluției ruse. Se afirmă într-însul, pe un ton categoric, adevăruri cari tind să destrame toată țesătura de știri false aruncată, în ultimii ani, asupra Republicii Sovietice. Se remarcă, îndeosebi, ironia dusă până la sarcasm a *Viitorului* când vorbește de agitațiile monarhiștilor ruși, de certurile dintre Excelența sa Marele Duce Chiril, bărbatul surorii M. S. Reginei Maria, și Alteța sa imperială Marele Duce Nicolae Nicolaevici, pentru tronul tuturor Rusiilor. Oficiul guvernului întrebuițează termenii cei mai amari față de Excelențele lor generalii Vranghel și Denikin, eroii contrarevoluției, pe cari d. Brătianu i-a susținut oficial cu bani, arme, muniții și ștafete, nu de mult. În fine, se ia cu pasiune apărarea „compatriotului nostru generalul Frunză“, despre care până mai ieri redacția fără de talent a *Viitorului* nu găsea vorbă mai de ocară și, pentru a pedepsi pe reneșat, îi tipărea numele cu ortografie și pronunțare străină: „Frundze“. În privința atentatelor, conspirațiilor și revoltelor cari zdruncină dictatura proletariatului peste Nistru, *Viitorul* dă dezmințiri stăruitoare. Tot el se liniștește asupra pretinselor sentimente monarhice ale poporului rus: nici vorbă nu poate fi de așa ceva. Niciodată comisarii poporului n-au fost mai solid înscăunați la putere și, dacă e forță pe lume să-i urnească și să conteze și pe simpatia conducătorilor români, apoi ea nu e reprezentată decât prin Troțki, revoluționarul „moderat“.

Toate aceste afirmații de bun-simț, apărute în *Viitorul*, ar fi un indiciu că guvernul Brătianu se pregătește a relua relațiile cu Sovietele și, pe baza unor atât de duioase raporturi, să obție de la ele recunoașterea unirii Basarabiei. Așa ar fi dacă acel reportaj n-ar fi fost strecurat în pagină de un periculos bolșevic, unul din acei agenți plătiți în ruble-aur cari mișună prin toată țara. Siguranța caută cu febrilitate manuscrisul, pentru moment intruabil. Dl Alex. Mavrodi, directorul ziarului, și d. Mihail Burileanu, conducătorul său de fapt, vor fi interogați chiar azi. Este de presupus că se vor acuza reciproc.

ATENTATUL

Moartea țarului, fuga kaizerului, renunțarea și sfârșitul tragic al lui Carol de Habsburg păreau a fi pus capăt acestui somptuos prilej de

emoție populară: asasinarea unui rege. Mulțimile inerte se comportă, în fața zvârcolirilor politice, ca la spectacol. Un suveran tăvălit în purpură și în sânge îți exaltă imaginația și îți răscolește pasiunile. Autorii dramatici au înțeles această cută istorică a sufletului popular și au devenit, din culise, cei mai înverșunați regicizi cu putință și cei mai nepedeșiți.

Au priceput regii ceva? Pilda lui Ludovic al XVI-lea n-a servit la mare lucru, căci Restaurația nu admitea formula suveranității prin voința națională. În schimb, de atunci încoace, în Franța, regii nu mai învie decât în visele isterice ale lui Léon Daudet. Numai suveranii Angliei s-au cumișit. Capul frumos al lui Carol al II-lea n-a căzut în zadar. Monarhii Marii Britanii cunosc, de atunci încoace, zile pașnice și fără de tragedie.

Recentul atentat neizbutit din Spania și încercările de a curma zilele lui Boris de la Sofia iscă întrebări pline de grijă pentru soarta dinastiilor, încă pe tron, din Europa.

De ce, de pildă, nu se atentează la viața unui monarh strict constituțional din continentul nostru? (Căci Europa are privilegiul de a păstra încă ceea ce în civilizațiile robuste a devenit material de recuzită: tronuri, mantile și coroane.) De ce se plimbă nesupărați, fără detectivi, fără gărzi, fără stare de asediu regii Suediei și Norvegiei, ai Danemarcei, Olandei, Belgiei și Angliei? De ce măsuri de pază și de teroare înconjură doar viețile suveranilor medievali cari guvernează prin favoriți și camarile, sprijiniți pe armată și pe așa-vreau-așa-fac?

Cascada tronurilor, în Europa de după război, impune încă o constatare. Că pentru indivizii întârziți, cărora o educație anacronică le-a întreținut ideea fixă că trebuie, printr-o hotărâre a sorții, să domnească peste popoare, numai lecția sângelui este elocventă. Pretutindeni, aproape, au existat suverani izgoniți. Și pretutindeni cursul istoriei este turburat de uneltirile monarhilor pribegi, îndârjiți să-și ferească supușii cu nepoftita lor prezență. Grecia, Portugalia, Turcia, Germania, Ungaria nu-și găsesc, din această pricină, liniștea necesară unei așezări noi. Numai în țările în cari acești trimiși ai divinității au plătit cu capul stăruința de a purta o coroană absolutistă, patima tiraniei nețârmurită s-a resemnat să accepte o constituție și un control. Pe alocuri a renunțat cu desăvârșire la sceptru. Și în toate aceste state nu există nici teroare, nici convulsii, nici atentate...

Regele Alfons a scăpat. Regele Boris așijderi. Zilele lor sunt triste, nopțile lor sun neliniștite și numărate. Omeneste îi plângem. Nu

facem apologia atentatului. Dar păcatul de a-i bate nu e oare pe măsura crimei lor de a-și guverna popoarele prin asasini ca Țankov și Primo de Rivera?

EPILOGUL UNUI VECHI PLAGIAT

D-l A. C. Cuza, regele plagiatorilor, a dat în judecată Ministerul Instrucțiunii Publice fiindcă i-a tipărit faimoasa *Poporație* fără adăogirile și revizuirile ulterioare primelor ediții. Cititorii, desigur, își amintesc. *Poporația* e o lucrare mai puțin ridiculă, mai sistematică și mai adâncită, fără îndoială, decât *Cursul de economie politică* al aceluiași autor. „Cursul“ acesta ar merita să fie publicat în *Pardon* sau *Furnica*. Nu cunoaștem tratat mai haotic și mai amuzant, totdeodată. Unii au văzut într-însul un murdar pamflet, un îndemn sălbatec la crime și pogromuri.

S-au înșelat fără îndoială. E mai mult povestea unei stăruitoare obsesii, a unei incurabile monomanii. Psihiatria se va ocupa într-o zi de ciudatul caz al profesorului Cuza și de lecțiunile în care amestecă teoriile altora cu pasiunile sale morbide. Până atunci, pentru noi, conștientim, nota veselă e dominantă și veselia pe care lectura d-lui Cuza o iscă și celui mai mediocru elev înlătură orice primejdie, neutralizează orice tendință.

Dar d. Cuza a mai scris și *Poporația*, în care găsim o coordonare, o construcție și o sinteză. *Poporația* ar fi bună, dar e plagiată filă după filă. D-l A. C. Cuza, după ce s-a zbatut amarnic și fără izbândă împotriva dovezilor acumulate, a găsit prudent să-și retragă opera din librărie. *Poporația* era de mult intruabilă. Ea nu mai există decât pe lista operelor autorului, alături de un volum de versuri proaste și de câteva epigrame imitate. Se știe, astfel, că profesorul Cuza are la baza activității o lucrare de erudiție în jurul căreia s-a polemizat furios pe vremuri și care e cu desăvârșire epuizată. Obține, în modul acesta, un spor de prestigiu. Prestigiul acesta era durabil atâta vreme cât *Poporația* nu se găsește și conținutul ei nu poate fi confruntat cu izvoarele expropriate.

Astăzi, însă, ministerul îi face d-lui Cuza farsa de a-i reedita lucrarea.

Tot planul bătrânului profesor se năruie. Trecutul îl urmărește ca pe Machbet și nu poate fugi de el. Păcatul tinereții reînvie. Trebuie cu orice preț ca *Poporația* să nu reapară în librărie. Avocatul Cuza cunoaște legile. Ministerul e obligat să reție sau să retragă ediția până la judecarea procesului, căci d. Cuza l-a dat în judecată. D-sa cere publicarea unei ediții cu *revizuri și adăogiri*, și va obține, desigur, câștig de cauză. Când apare, însă, ediția revăzută și adăogită? Niciodată! Așa cere interesul d-lui Cuza. Căci d-sa n-ar avea *alt adaos și altă revizie de făcut decât o apărare desperată în prefață și restaurarea batalioanelor de ghilimele și de citate izgonite*.

Romanul lucrării d-lui Cuza e revoltător, dar e comic. D. Cuza ne dezarmează cu râsul. Efectele sale, în acest sens, sunt sigure și ne gândim ce frumoasă carieră cinematografică ar fi făcut d-sa dacă se năștea cu douăzeci de ani mai târziu.

Dar ministerul care își permite să publice o scriere furată, un plagiat dovedit?

Dar contribuabilul care plătește acest certificat de originalitate dat de minister plagiatorului, sau – cine știe – această „lucrătură” bizantină a d-lui Anghelescu?

APĂRAREA PARTIDULUI ȚĂRĂNESC

Aurora publică protestul Partidului Țărănesc, adresat, prin d. Virgil Madgearu, ministrului de Război. Aflăm, din cuprinsul acestui protest, că la Chișinău comandamentul Corpului III de Armată a interzis Casele de sfat și comitetele sătești ale partidului. E o măsură care înseamnă, nici mai mult, nici mai puțin, decât desființarea Partidului Țărănesc în Basarabia. Ea ne amintește de procedarea riguros identică, în fond, a guvernului averescan față de înfloritoarea mișcare muncitorească din vechiul Regat. Și atunci și acum, un guvern oligarhic izbește în opoziția care i se pare cea mai primejdioasă, la adăpostul stării de asediu și folosindu-se de armată. Și atunci și acum, opoziția cea mai reductabilă e răpusă acolo unde se arată mai puternică și mai amenințătoare. Socialismul, mișcare a marilor centre industriale, a fost atacat samavolnic la București.

Țărănismul e sugrumat la sate, în Basarabia, departe. Crima e mai puțin vădită, dar e aceeași.

Am avut trista întâietate în precizarea nelegiuirilor din Basarabia. Faptele confirmă, mai curând decât ne-am așteptat, hotărârea liberalilor de a sfârși cu Partidul Țărănesc, mai întâi în Basarabia și apoi în celelalte provincii. În fața acestei hotărâri, țărănismul ridică un protest judicios, o lecție de drept constituțional adresată ministrului de Război. E prea puțin lucru. Recunoaștem însă, că, pentru moment, țărănismul nu poate face mai mult. Partidele cu cari se află în alianță nu-l pot nici ele ajuta. Singurul aliat eficace îi este muncitorimea, căreia, însă, țărănismul pregetă să i se adreseze. Amenințările liberalilor și dezorganizarea partidelor socialiste explică, îndeajuns, această ezitare.

Rămâne o singură cale pentru ajutorarea țărănismului, puternic dar neputincios prin chiar alcătuirea lui risipită, adâncă și greoaie: muncitorimea singură să i se alăture, să-i îmbrățișeze cauza, să-i sporească, pe toată durata crizei ce se anunță, rândurile și capacitatea de rezistență la orașe. Ea trebuie să întindă mâna mai întâi. Dar acest gest atât de omenesc și de simplu cere o conștiință cetățenească și un spirit de inițiativă încă neîntâlnit în țara noastră. Să fie oare muncitorul român atât de pregătit încât să sară el singur în apărarea fratelui său de la sate?

ÎNCURAJĂRILE D-LUI LAPEDATU

Un destin ironic, prin voința d-lui Vintilă Brătianu, l-a adus pe d. Lapedatu la Ministerul Artelor. Nu știți, firește, nimic mai mult despre această Excelență. Viața și opera d-lui Lapedatu vă sunt, ca și nouă, necunoscute. Desigur, nu din vina d-voastră, nici a noastră, nici chiar a d-lui Lapedatu. Bănuim, numai din resemnarea cu care d-sa s-a plecat în fața sorții vitrege care l-a uns ministru, și mai ales ministru al Artelor, că ne aflăm în fața unui filosof de un antic stoicism și de o nobilă modestie.

Dar ce este un ministru al Artelor? Până acum, un simplu ghișeu la care se îmbulzesc actorii particulari sau de la Teatrul Național și directorii trupelor particulare – teatru, operă, operetă, revistă – pentru

subvenții. Sub pretextul unui „turneu de propagandă“, orice director deficitar și histrion, la ananghie, pompează anual, de la înființarea ministerului încoace, sume variind între o sută de mii și câteva milioane de lei. În afară de acest sprijin lichid, propagandiștii noștri de teatru, sau generoșii sprijinitori ai dramaturgiei naționale, obțin avantaje pe căile ferate și, apoi, decoruri, recuzită și costume de la scenele oficiale. Administrația provincială se consideră, de drept, auxiliara acestor turnee cu beneficiu asigurat. Publicul este adus la spectacol aproape ca la urnele de vot. Penibilă priveliște, care nu egalează, însă, nici pe departe, țigăneala din fiecare început și sfârșit de stagiune de la Ministerul Artelor.

În felul acesta Ministerul înțelege să sprijine artele românești. Ele sunt întruchipate de câteva știute figuri de „tapeuri“ dramatici, printre cari notăm măștile, crețurile și faldurile obeze ale unor antice june-prime.

De curând s-a inventat și sprijinul celor douăzeci de mii de lei seral ce s-ar acorda teatrelor cari reprezintă piese originale. Mania și vanitatea de a stoarce inspirației române o dramaturgie cu orice preț, ne-a costat azi, în ultimii ani, cincizeci de milioane. Recenta subvenție va pune vârf acestei risipe ridicule și sterile. Publicul, îndopat, ca o găscă, peste poftele lui, cu bizanțuri și tebaide, pentru a facilita subvenționarea câtorva matroane, se va refugia tot mai mult în sălile de cinematograf, unde nu i se servesc plagiate, prelucrări și pastişe cari îl costă de două ori.

Ministerul sau ministrul care poartă grija literaturii originale are o singură cale de urmat: încurajarea oricărui spectacol, facilitarea oricărei tipărituri. Teatre, deci, liberate de orice taxe, tipografie și hârtie ieftină, biblioteci publice, căroră să li se sacrifice milioanele spulberate în bacșișuri. Și mai cu seamă, prejudecata primară, a dramaturgiei originale mai presus de toate celelalte genuri, trebuie părăsită. Nu putem, în cadrul unui articol, să schițăm, bunăvoinței d-lui Lapedatu de a se face util, un program de activitate eficace. Nu putem, mai ales, fiindcă un ministru și un director al Artelor e prea puțin. Necesitatea unei propagande susținute exige și la noi ca Ministerul Artelor să fie deservit exclusiv de scriitori și artiști. Acesta ar fi primul pas. Până atunci, constatăm că Ministrul de Domenii care se îngrijește îndeosebi de îngrășăminte [pentru] dobitoace, arată nespus mai multă sollicitudine artiștilor decât colegul său de la Arte.

DATORIA

E probabil că, după cumplita înfrângere suferită în alegerile agricole, guvernul va înteeți măsurile sale de teroare. Starea de asediu se va extinde în noi regiuni. Temnițele se vor deschide tot mai încăpătoare, căci e vorba ca întregul Partid Țărănist să le înfunde. Cenzura va fi instituită aproape pretutindeni, iar contra presei, în general, se vor dezlănțui procese marțiale și prigoniri administrative. Toate acestea fiindcă cele câteva sute de samsari cari ne guvernează și-au dat seama că nu mai pot intimida și răpune voința poporului. Minciuna, calomnia, corupția, amenințarea, violența sunt de prisos. În fața conștiinței trezite a țării întregi, bandele guvernului, detectivii, bătăușii și jandarmii nu mai sunt în număr îndestulător. Cu șase zeci de mii de zbiri și de clienți nu se poate stăpâni o mulțime de douăsprezece milioane. Armata va fi chemată să completeze lipsurile mercenarilor. Nu știm încă ce va zice armata. Știm însă, ce va răspunde masa victorioasă. În aceste zile ea și-a dat seama de forța ei. Exasperarea învinsului n-are să o îngrozească. Slăbiciunea plină de spaimă care și-ascunde demoralizarea sub gesturi de trufie și de brutalitate neputincioasă n-are să determine democrația să treacă în apărare. Vremea pasivității a trecut. Guvernului în derută nu-i vom da răgazul să se refacă și să pună la cale noi nelegiuiri. Oligarhia senilă și nevolnică trebuie să îndure iarăși zilele de dreaptă restriște, de umilință și izolare de după război. Interregnumul scurt al Brătienilor să se sfârșească pe veci. Pentru asta e necesar ca tot cetățeanul conștient să devină propagandistul activ al ideilor sale.

Această sarcină incumbă cu deosebire intelectualului de la oraș, profesionistului liber și slujbașului, surprins și uimit de eroismul civic al țaranului român în alegerile agricole. Să accentuăm însemnătatea acestei victorii pe care nici fruntașii opoziției n-au așteptat-o atât de deplină. Să gornim marea revoluție a sateanului dârz și luminat, în care n-am crezut. Să pregătim pe fratele său de la oraș, muncitorul, care va ști, de acum, că nu e singur în fața urgiei. Toți cei ce știu că legile sunt nesocotite, dar că avem puțința de a le reîntrona, s-o strige celorlalți. Orice nemulțumire să fie împărtășită aproapelui, orice nedreptate să întâlnească rezistență, iar rezistența să apeleze la ajutorul vecinului, al fratelui, al ziarului. Nici un geamăt să nu se mai ridice în zadar: geamătul să întâlnească mii de glasuri cari să i se adauge și să-l

schimbe în tunet de furtună. O mare acțiune de libertate poate naște din sprijinul reciproc al cetățenilor, din protestul lor neobosit, din propaganda fiecăruia. Stăpânirea hoțască și destrăbălată a liberalilor e ingenuncheată și împinsă pe marginea prăpastiei. Nu vă înfricoșați de ultimele ei zvârcoliri. Zbirilor cari vin să vă intimideze opuneți-le porunca legilor și protestați în așa chip ca protestul vostru să fie auzit; nimic nu-i sperie mai rău ca zgomotul pe acești răufăcători îndrăgostiți de întuneric și tăcere. Curând nu vor mai îndrăzni să calce locuințele cetățenilor, să insulte demnitatea omenească. Votul de ieri cuprinde înțelesuri cari au pătruns până și în capetele lor obscure.

Datoria intelectualului – a profesionistului, a slujbașului, a muncitorului conștient – este de a pregăti, de pe acum, alegerile comunale. Va fi repetiția generală a marelui spectacol de la alegerile pentru Cameră și Senat. Să se împrăstie pretutindeni bunăvestire că țaranul a săvârșit, în ceasurile acestea, o mare revoluție. Că baioneta nu mai poate împinge călușul în gura alegătorului, că furtul urnelor nu mai e cu putință, că în lupta dintre țară și o bandă de jefuitori nimeni nu mai stă deoparte. Numărul și voința de a trăi liberi va învinge cu atât mai decisiv, cu cât teroarea deznădăjduiților se va dezlănțui mai cinică, mai criminală și mai zadarnică!

ȘI BĂTUT... ȘI... CĂZUT... ȘI CU BANII LUAȚI...

Partidul de ordine al averescanilor s-a prezentat, în coaliție cu guvernul, în alegeri. Generalul Averescu și-a pierdut talentul strategic care i-a adus faima și, pe vremuri, puterea. Nu se explică altfel cum de a repetat, la un atât de scurt interval, greșeala de la alegerile senatoriale din Chișinău. Lecția de atunci fusese prea explicită și fioros de contondentă. Averescanii înșiși repetau, cui vroiau să audă, înțelesul ei: „Nu trebuia să ne aliem cu liberalii... Am fi obținut mai multe voturi dacă nu ne înfățișam alegătorilor umăr la umăr cu cei mai odioși politicieni din țară...” Astfel se consolau, se pocăiau și se îndreptau averescanii, după dezastrul lor și al guvernului, la Chișinău. Foști miniștri ne încredințau că nu vor mai cădea în aceeași greșală. Generalul, ca după o manevră, ca după o bătălie, făcuse critica acelei campanii. Și, totuși, la alegerile agricole, împrumutând liberalilor un

rest de aureolă, luându-i sub imaculatul său prestigiu de ostaș viteaz, generalul Averescu a înfruntat, dimpreună cu ei, disprețul și revolta maselor populare. Păcatul de a se fi improvizat în paratrăsnet al liberalilor l-a ispășit din greu. A atras asupra-și toate descărcările mulțimii întărite. A candidat pretutindeni și a căzut pretutindeni. Partidul averescan, care însemnase, nu de mult, toată țara, a smuls abia patru locuri. Nu cunoaștem pedeapsă mai cumplită. Nu ne amintim, în istoria politică a țării, de o cădere mai grozavă. Partidul Poporului iese desființat din aceste alegeri. Tot ceea ce ar mai fi obținut, dintr-o luptă dreaptă și cu propriile mijloace, a trecut la liberali. Desigur, în nici un caz, averescanii nu scăpau de înfrângere. Nici o putere, nici un abuz, nici o crimă nu mai împiedica triumful țărăniștilor și al opoziției-unite. Rușinea, însă, s-ar fi putut evita. Averescanii pierdeau, oricum, totul, nu însă și onoarea. Astăzi, partidul lor e o simplă firmă, lovită de faliment. Existența averescanilor ca partid e o ficțiune. Forța lor – o abstracție în calculele de inginer politic ale d-lui Brătianu. Din gloria generalului a rămas un portret și o dată pentru manualele oficiale. Și nu se știe încă dacă tot liberalii nu-l vor urmări și scoate până și de acolo.

Cu toată nulitatea lor combativă, averescanii cer încă puterea. Sunt unii cari cred că li se va mai da. Regele vrea un partid de ordine. El a mai dat lovituri de stat. Va trece, deci, încă o dată peste voința populară. Va înlătura și nu va ține seama de porunca votului universal. După retragerea liberalilor, îl va chema pe „general”. Toate astea, zice-se, sunt hotărâte. În ciuda alegerilor agricole, în cari a biruit opoziția; în ciuda alegerilor comunale, în cari va birui opoziția; în ciuda alegerilor generale, în cari, oricâtă teroare s-ar mai dezlănțui, va triumfa tot opoziția-unită, averescanii stăruie să ceară puterea și Regele tot le-o va da, dizolvând Camerele, făcând noi alegeri comunale, noi alegeri agricole. Așa spun liberalii și averescanii: Regele luptă și riscă alături de ei. Credință care, chiar dacă s-ar adeveri, nu le asigură izbânda... Cât mai repetate alegeri înseamnă, pentru conspiratorii împotriva votului universal, cât mai decisive înfrângeri. Nu credem că reacționarii acestei țări vor multiplica, prin alegeri, prilejul pentru mase de a-și desăvârși educația politică. Ultimele rezultate arată de pe acum o irezistibilă trezire. Nu se va încheia bine anul politic, și camarilele și clanurile de samsari cari alcătuiesc clasa conducătoare se vor dumiri că votul universal nu e o vorbă goală.

Istovit și răpus, guvernul nu mai poate duce o luptă deschisă în noi alegeri. Nici teroarea marțială nu-i mai folosește. Mulțimile treze și solidare de la sate nu se mai înspăimântă de baionetă. Iar această baionetă docilă a început să fie refractară serviciului de propagandă și asuprire brătienistă. În asemenea împrejurări, liberalii văd întorcându-se zilele de după război, când ciocoimea, expropriată și ajunsă în sapă de lemn, fusese și scoasă din viața publică. Istoria amenință să se repete. De data asta, însă, o lovitură de stat n-ar mai avea efectul de acum câțiva ani. O debarcare prin surpriză a guvernului Opoziției Unite nu s-ar mai putea face fără pericole. Regele nu s-ar mai încumeta să dizolve un Parlament țărănist când știe că prin teroare nu se mai obțin majorități reacționare. Deci liberalii se gândesc serios la ziua de mâine. Mântuirea, numai un nou război le-ar putea-o aduce, pentru o bucată de vreme. Dar nu se pot hotărî, cu inima ușoară, la o astfel de aventură. Până la mijloacele cele mai desperate, încearcă procedeul subtil, și bine cunoscut lor, al intrigii. Urmăresc dezbinarea țărăniștilor de ardeleni. Li se șoptește acestora că, din alianța cu un partid anarhic, nu au de câștigat nimic. Regele n-ar trata niciodată cu o opoziție în a cărei alcătuire intră, ca element hotărâtor, țărănismul. Pe de altă parte, țărăniștii sunt asaltați cu argumente și propuneri. Li se pune sub ochi rezultatul alegerilor în Ardeal. Ce reiese dintr-însul? Desigur, că naționali nu dispun, electoralicește, de Transilvania. În consecință, țărăniștii sunt îndemnați să renunțe la un aliat neputincios și nesigur, și să caute aranjamente practice înlăuntrul vechiului regat.

Între acestea, Opoziția Unită își realizează programul de cât mai strânsă și armonioasă cooperare. Organizațiile centrale și cele din provincie pregătesc campania pentru alegerile comunale. Solicitudinea, în partidă dublă, a liberalilor, fie pentru țărăniști, fie pentru ardeleni, nu-i va determina nici pe unii, nici pe ceilalți să joace rolul corbului din fabulă. Toată grija acestei coaliții victorioase, care și-a dat seama de valoarea maselor, va fi, de-acum, organizarea mulțimilor de la orașe și de la sate. Muncitorii și funcționarii, rămași fără partid, vor fi chemați să împlinescă și să închege rândurile adânci ale satelor. E o sfortare de câteva luni la capătul cărora, oligarhii și rectorii se vor găsi în fața celei mai formidabile alcătuirii democratice cunoscută în istoria noastră politică.

Succesul opoziției în alegerile agricole se datorește țăranului. Succesul opoziției în alegerile pentru Camerile de Muncă și pentru comună se va datorî, în mare parte, muncitorimii de la oraș. Iar victoria definitivă a democrației și legalității în țară se va realiza numai prin colaborarea maselor de la sate și din centre. Menirea opoziției e să realizeze, sub steagul ei, această colaborare. Chestiunea de viață și de moarte a guvernului liberal este să o împiedice.

Arestarea de ieri, a Consiliului General al Sindicatelor înseamnă începutul războiului preventiv al guvernului împotriva orașului. E fără îndoială că alte mărșăvii se vor petrece în curând, toate în același scop, al intimidării alegătorului.

Guvernul se teme de muncitori, nu numai în cadrele unui partid revoluționar care nu mai există. Se teme de ei ca masă conștientă, capabilă să voteze cu opoziția, contra liberalilor.

Liberalii urmăresc stărpirea oricărei solidarități de breaslă sau de clasă, stingerea oricărei conștiințe politice în rândurile mulțimii.

Ei știu că această conștiință înseamnă, în primul rând, osândirea brătienismului. De aceea se apără împotriva-i invocând siguranța statului. Nu mai discutăm aceste răsuflet argument.

În contra lui s-a pronunțat de câteva ori Casația. În toate procesele, în toate prilejurile de sălbatică torturare a muncitorimii, Casația a intervenit, într-un târziu, și a proclamat limpede nevinovăția acuzaților. Sistemul, totuși, al loviturilor de teatru și al înscenărilor țariste continuă și azi, sub ochii justiției nepăsătoare și al Opoziției Unite care, prin șefii ei, asistă, intimidată, la siluirea și martirizarea uneia din cele mai productive categorii ale poporului românesc. Cum îngăduie oare oamenii politici, cari se bucură, azi, de încrederea țăranului și a orășanului, asemenea bestială și repetată crimă împotriva libertăților cele mai garantate, și împotriva ființei omenești însăși? Acuzația de comunism și de complot au spulberat-o cele mai înalte instanțe judecătorești. Teroarea cinică și indiferentă de dreptate s-a dovedit, în alegeri, neputincioasă.

Atunci cine oare îi împiedică pe acești șovăielnici șefi să ia conducerea maselor care îi așteaptă? Ei știu că liberalii încearcă astăzi nu stărpirea comunismului înăbușit, ci înlăturarea muncitorului de la orice viață politică.

Pentru asta porcede la nimicirea oricărei vieți de breaslă, oricărei posibilități de reunire și de solidarizare. Reușita acestei politici nu duce numai la înfrângerea socialismului, ci la zădărnicierea întregii democrații, la suprimarea legilor, la domnia prin teroare, abuz și corupție a brătienismului. Opoziția fără suportul orășenesc al muncitorimii și al intelectualilor (al căror curaj civic e din nenorocire condiționat de participarea muncitorului la viața politică) e asemenea evadatului din celebra litografie: un om agățat de o frânghie a ieșit pe ferestruica unei temnițe de-a lungul zidului. La zece metri de pământ și-a dat seama, cu groază, că frânghia e prea scurtă. Țărănimea, ca și pământul, e prea departe pentru a da ajutor opoziției. Ea e la discreția Brătienilor și a stării lor de asediu. Pentru moment, interesul liberal nu cere suprimarea oricărei opoziții. Suprimarea se poate săvârși ori când: nimeni nu va protesta. Ea se și realizează, treptat, în Basarabia.

Dacă șampionii noștri politici, Iorga, Lupu, Maniu, Stere, își înțeleg existența altfel decât în marginea toleranței brătieniste, ei trebuie, prin scris, prin grai, prin conferințe, prin întruniri să cheme în jurul lor muncitorimea. Abuzuri scelerate se pun la cale. Lovituri drăcești se plâsmuiesc. Liberalii au, desigur, dreptate: nu întâlnesc nici o rezistență și, apoi, își apără pielea. Au pus chestia așa cum trebuie. Să o pună și opoziția.

AUSTRIA ȘI EUROPA

Vizita d-lui Loebe, Președintele Reichstagului german, la Viena, readuce, cu acuitate, în discuție chestiunea unirii Austriei cu Germania. Motive numeroase pledează pentru această unire. Cel mai de seamă e, fără îndoială, voința poporului austriac și german. Omenirea s-a bătut patru ani pentru principiul autodeterminării. Pe acest temei s-a reîntors Alsacia-Lorena la Franța. A reînviat Polonia, alcătuindu-se, din nou, ca urciorul din poveste, din cioburi despărțite. S-a liberat Cehoslovacia. S-au emancipat croații, slovenii, lituanii, estonii, livonii și, nu cumva s-o uităm, românii. Basarabia însăși s-a smuls răpitorilor ei, după un secol, pe baza magiceii formule a autodeterminării. Am văzut cu toții în ea un mijloc de dreptate și pace. Autodeterminarea nu a fost născocită numai pentru învingători. Austriacii nu

pot fi tratați ca marocanii sau ca zulușii. Nimeni să nu-și ia dreptul de a le impune, cel puțin la noi, o formă de viață, națională și de stat, pe care ei nu o acceptă. Să nu venim, în fața realităților vii, cu peceți și tratate. Două brațe, ale aceluiași fluviu național, clocotesc de dorința de a-și contopi fluviul lor milenar de sânge. Nici un argument politic și diplomatic, nici o obiecție de polițism internațional nu are valoare în fața năzuințelor acesteia. Se spune: Dar vom avea o Germanie de optzeci de milioane! Vom putea, oare, împiedica, prin tratate, pe germani să fie în număr de optzeci de milioane? Rușii sunt în număr și mai mare. Nimeni nu s-a gândit, totuși, să-i dezbine. Și să nu uităm că argumentul numărului s-a ridicat și împotriva noastră, de către bulgari și unguri. Să nu-l ridicăm și noi împotriva altora. S-ar putea din nou întoarce, cândva, în contra noastră.

Se propun compromisuri și paliative. E o amânare enervantă a unei soluții inevitabile. Franța, Italia, Polonia, Mica Antantă cari supraveghează Austria și Germania, în parte, le vor controla tot atâta de ușor și când vor fi împreună. Dacă e necesar controlul și dacă e mai anevoios, țările aliate să furnizeze noul efort în proporție cu noul pericol. Numai diplomații senili, strategii de salon și financiarilor fățarnici și fricoși de noile probleme, favorizează absurda campanie în contra autodeterminării Austriei. Numai cei ce-și închipuie că Europa va rămâne așa cum au apucat-o, brăzdată de granițe inamice, se alarmează de concentrațiunile etnice premergătoare mării federații europene.

Unirea germanilor, a românilor, a francezilor, a tuturor popoarelor rășluite, duce spre marea alcătuire continentală de care atârnă întreaga civilizație de astăzi. Cei cari judecă altfel aparțin altor vremuri. Urletul lor va răguși în pustiu.

DATORII INTERALIATE

D. Vintilă călătorește în străinătate. Are covârșitoarea misiune, acest om care nu inspiră nimănui încredere, nu numai să reguleze chestiunea vechilor datorii, dar să obțină, la sfârșit de guvernare, credite noi pentru România.

Mediocru, veros și suspect, Vintilă va eșua în îndoita lui misiune.

În același timp, colegul său de la Finanțele franceze, d.Caillaux, străbate oceanul pentru a găsi, dimpreună cu delegații capitalismului

american, o modalitate de plată a datoriilor Franței. D-l Caillaux face acest drum a doua zi după succesul negocierilor similare cu Anglia. A doua zi după definitivul aranjament belgo-american. Aranjamentul acesta pare să fie modelul tuturor înțelegerilor dintre Statele Unite și provinciile ei din Europa. El cuprinde suma concesiilor la cari sunt dispuși bancherii americani. El arată că nu ni se iartă nimic, nouă, „europenilor“. Trebuie să plătim tot, absolut tot, în 62 de ani cu 3 și jumătate la sută dobândă. Plățile acestea se vor efectua indiferent dacă Germania, la rândul ei, plătește despăgubiri. Anuitățile interaliate sunt independente de anuitățile Dawes. Mai rău nici că se poate. Dacă Germania nu se execută, Europa, datoare Americii, e ruinată! Acesta e strigătul continentului căzut în decrepitudine. Dar dacă Europa aliată ar fi tratat, în bloc, cu Statele Unite? Nimeni n-a prevăzut acest lucru afară de însăși Statele Unite. Ele și-au luat precauția de a trata cu fiecare datornic în parte și de a-l constrânge, sub amenințarea falimentului, separat. Amenințare eficace, mai cu seamă față de micile state. Mai cu seamă față de noi, cari nu avem mai nimic de încasat de la Germania, n-avem nici de unde plăti și nici la indulgența și generozitatea americană nu ne putem aștepta.

Ce va face deci d. Vintilă Brătianu? Ce se va alege din „prin noi înșine“? Nu-i așa că toate concesiile și participările pe cari le puteam acorda capitalului străin, de bunăvoie și pe bază de negociere, le vom abandona mâine, în condiții dezastruoase, pentru plata datoriilor, de teama falimentului?

Totuși, pentru d. Brătianu soluția e simplă: să lase toate aceste capitulații pe seama guvernului viitor.

ILUZIILE D-LUI VINTILĂ BRĂTIANU

De îndată ce d-l Caillaux și-a anunțat plecarea în America, era de prevăzut că toate micile state recalcitrante își vor grăbi supunerea: exemplul așteptat, al rezistenței marilor aliați în fața somațiunii de plată a Statelor Unite, nu s-a produs. Marea Britanie cea dintâi și-a regulat socotelile. Belgia, fără întârziere, a urmat-o. Franța, acum, răspunde chemării marelui cămătar al lumii. Micii aliați, pe cari listele americane îi clasifică în stare de faliment, înțeleg că nu mai poate fi

vorba de tergiversări și de distracții. Bătaia în ușă a creditorului e insistență și sonoră. Iată de ce până și urgisitul nostru zgârie-brânză, vistiernicul cu privirile piezișe și urechile astupate, e nevoit să vadă și să audă. Din vilegiatura sa factice de la Royat, unde d. Vintilă Brătianu simulează, în ochii Europei credule, o cură oarecare, d-sa face ziarului *Le Temps* câteva declarații în chestia datoriilor interaliate. *Le Temps*, ziarul subvenționat de guvernul român, se pretează profesional acestor pseudo-interview-uri, cu ajutorul cărora, bieții diplomați balcanici, lansează baloane de încercare. D-l Brătianu, îngrozit de perspectiva unui examen financiar, al capacităților sale de vistiernic și al capacității de plată a României, ține cu deznădejde un langaj ferm. Nu ne îndoim că cel puțin de data asta vrea să-și servească țara. E singurul moment când îi dorim, chiar și d-sale, succesul, pe care, din nefericire, nu-l va avea. Strigătul său va răsuna în deșert. În clipa când se discută la Washington, cu comisiunea franceză, regularea unor datorii mult mai importante, nimeni nu va lua în seamă preludiile financiarului român, nici nu se va excita de aceste pipăiri intempestive. Creditorii americani au câte o piele pentru fiece împrejurare. Astfel că d. Brătianu va mai fi nevoit, nu o dată, să se repete. Și tonul său se va potrivi realităților. Astăzi a vorbit mai mult decât imperios: „România va face eforturile necesare pentru a da o soluție definitivă datoriilor inter-aliate, dacă această soluție va fi căutată în spiritul real al tratatelor... dacă i se vor acorda scăderile de capital și de dobânzi la cari are dreptul...“ D-l Vintilă Brătianu suspendă, în chipul acesta, dorința capitalului american de un lung șir de asemenea „dacă“. Numai dictatorul unui mare și puternic popor poate vorbi astfel și d. Vintilă Brătianu e unicul om de finanțe care se rătăiește, în fața oceanului, astfel. Mai mult încă: d-sa pretinde că înainte de a plăti, trebuie să fie despăgubit. Știe că aliații au făcut zadarnice eforturi de a subordona plățile lor în America anuităților germane ale planului Dawes. Eșecul acestor pretenții, ale Belgiei și ale Franței, nu-l impresionează. D-sa încearcă să realizeze ceva mai mult: să subordoneze, anume, datoriile noastre, către aliați, despăgubirilor pe cari aceștia ni le datorează pentru distrugerile voluntare ale anului 1916, în zona petrolieră. Desigur, această pretenție românească e cel puțin tot atât de îndreptățită ca a francezilor și a belgienilor de a lega plata datoriei lor de plățile de război ale Germaniei. Interesul american, însă, nu se va poticni de revendicările noastre.

D-l Vintilă Brătianu e obișnuit cu refuzul. Ce va face în fața noului eșec către care merge?

D-sa are impresia că a ridicat la masa datoriilor, de tot felul, un argument mai valabil. Are apoi rezerva demisiei guvernului său și a unei impresionante declarații de rezistență în ziua retragerii.

E veșnica soluție a liberalilor. Ei au mai recurs la ea în anul când pierdeau Torontalul. De câte ori țara și poporul român se află în prezua unei înfrângerii, liberalii, cari nu lipsesc de la cârmă în asemenea împrejurări, fac mari gesturi de teatru, întocmai ca cele din interviul d-lui Brătianu în *Le Temps*.

LEGEA ELECTORALĂ NU VA FI VOTATĂ

Suntem în măsură să anunțăm cetitorilor, cu o aproximație de cel mult două-trei săptămâni, irevocabilă și – sperăm – definitivă retragere a guvernului liberal. Această retragere se va întâmpla aproape îndată după întoarcerea șefului guvernului din străinătate. Motive puternice și de cari atârnă soarta Partidului Liberal îl determină să lase cârma cât mai curând. Ele sunt știute și temeinicia lor e recunoscută de conducătorii partidului. Cu toții sunt de acord că, printr-o retragere la timp, s-ar evita defecțiunile, dezagregarea și nimicirea coteriei care până azi nu s-a impus decât prin disciplină și solidaritate. Astfel că s-a și decis sacrificarea amorului propriu și al politiceii de pană pe care apucăturile ciocoiești ale d-lui Brătianu o dictează adesea. Arestările de țărani și muncitori, sugrumarea presei din provincie, toate semnele cari vestesc, dimpotrivă, cramponarea de putere, nu alcătuiesc decât aparențe menite să acopere adevărul apropiatei retrageri.

Lovitura pornită în alegerea senatorială de la Chișinău și, îndeosebi, rezultatul alegerilor agricole, a fost pentru liberali semnalul pieirei.

Ei au înțeles, din felul cum a trecut poporul peste amenințările și violențele administrației și armatei, că aceste măsuri au devenit, pe viitor, ineficace.

Seria de alegeri speciale care urmează să aibă loc până la alegerile generale, nu pot decât să îmbunătățească experiența alegătorilor și să uzeze forța represivă a jandarmeriei și a armatei. Liberalii au înțe-

les acestea și au mai înțeles că timpul lucrează împotriva lor. Subprefecții, prefecții, judecătorii și comandantii, pe cari contau pentru falșuri și violențe, sunt într-o stare sufletească îndoielnică. Zelul lor, după alegerile agricole, șovăie. Ei nu se mai tem atât de liberali, pe cari îi văd dezarmați și neputincioși, și cari, de altfel, i-au înșelat sistematic și i-au purtat când cu amenințarea, când cu teroarea, cât se tem azi de guvernele de mâine sprijinite pe voința populară.

Liberalii se tem, deci, de defecțiunea zbirilor, după ce au constatat, de curând, un alt fenomen funest pentru dânșii: armata n-a mai intervenit între popor și guvern.

Pentru a controla viața politică a țării și cenzură cu eficacitate, viitoarele guverne, liberalii, prin Constituție și legile lor secundare, întocmiseră în așa fel lucrurile încât să stăpânească în orice caz Senatul.

Camerile agricole, Camerele de comerț, Camerele de muncă și județele aveau să-și trimită în Senat reprezentanții lor de drept. Acești reprezentanți urmau să asigure, prin Senat, controlul liberalilor asupra Camerei Deputaților și, deci, asupra tuturor guvernelor țării. Dar pentru asta mai trebuia esențialul: la aceste alegeri speciale să reușească liberalii.

La Camerele agricole, însă, i-au trântit țărani. Locurile senatoriale sunt pierdute!

La Camerele de comerț, unde negustorii își vor aminti că liberalii i-au azvârlit pe drumuri din prăvălii, înfrângerea guvernului e asigurată, iar locurile de senator pierdute.

Camerele de muncă se vor constitui și ele, fără doar și poate, în pofida brătienismului, iar senatorii lor nu vor fi liberali.

Speranța oligarhică a unui Senat liberal e spulberată! Nimeni, în cluburile brătieniste, nu-și mai face iluzii despre eventualul rezultat al unor alegeri comunale. Și, odată înlăturată posibilitatea unui Senat al Brătienilor, singura lor scăpare ar fi să pătrundă în Cameră în număr suficient pentru a forma minoritatea cea mai importantă.

Deci, înainte de a vota noua lege electorală, guvernul va demisiona, fără să mai piardă vremea cu alegerile, adică înfrângerile comunale. În orice caz, este de pe acum hotărât că actuala Constituantă nu va mai avea să voteze legea electorală. Liberalii vor spune că articolul din noua Constituție, care cere votarea reformelor, nu e imperios categoric. În felul acesta vor avea norocul să candideze, din opoziție, sub regimul proporționalei, baza vechiului sistem, și să profite de jocul ei, adesea absurd. După noul proiect, care vorbește numai de reprezenta-

rea minorităților și anulează „noaptea sinistră“ a furtului urnelor, anevoie liberalii ar mai smulge zece locuri de deputat.

Dar cu vechiul sistem al proporționalei, sorții lor sunt mai numeroși. S-ar putea găsi în situația din 1919, când formau guvernul opoziționist cel mai reprezentat. Iar dacă ar izbuti să impună Suveranului un guvern neutru – de acea neutralitate care a ilustrat cabinetul Văitoianu –, s-ar mai încerca, în „noaptea sinistră“, și lovitura furtului de urne, ceea ce le-ar înmulți incalculabil șansele de succes.

Acesta e marele motiv care determină guvernul la o retragere înainte de alegerile comunale, înainte de votarea bugetului, lăsând moștenire succesorilor toate încurcăturile cu puțință, înlăuntru și în afară.

În privința succesiunii și a alegerilor, liberalii își au și aci socotelele lor, întemeiate pe dizolvarea, prin intrigi, a „Blocului Național“ reconstituit.

Într-un interval zdrobitor, pentru ei, de scurt, istoria din 1919 se repetă.

DE LA MOȘOI LA EINSTEIN

Faima țării în străinătate a crescut. Vom înceta, cu vremea, să mai fim anonimii Europei. Azi ni se băjbăie încă, cu aproximații de câteva mii de kilometri, locul pe hartă. Măine orice student, orice reporter, orice politician strein are să ne găsească în coasta Rusiei, cu siguranță și precizie.

Amara glumă: *Bucarest–Bulgarie* se răsufală. Faptele lui Tankov și ale lui Brătianu au contribuit covârșitor să ne distingă, geograficește, pe noi și vecini, în aceeași, însă, sângeroasă lumină. România și Bulgaria devin țări interesante.

România, țara în care se împușcă pe la spate! Bulgaria, țara în care se spânzură din belșug, dar cu judecată. Pe dreapta și pe stânga aceluiași fluviu se răsfață regimul a doi scelerați, dintre cari nu al nostru e cel ce se ridică, dacă se poate, dintre criminali și mișei, prin curaj și sinceritate. De câteva luni, reclama, oarecum naturală, pe care o atrag isprăvile lor ucigașe, este înțetită, mai ales în ceea ce ne privește, de protestele intelectualilor din lumea întreagă. Scriitori și savanți cu nume care, ca și al constelațiilor veșnice, strălucesc dea-

supra omenirii, semnează plângeri împotriva regimului românesc. Ne întrebăm unde ne duce această nefastă publicitate. Cunoaștem faima și înrăurirea acelor oameni asupra faptelor și semenilor din țara lor și ne gândim la reputația și situația ce ni se creează azi, pentru multă vreme. Căci scrisul acela îndreptat împotriva unui singur guvern lovește, oricum, și în neamul dovedit că-l suportă. Guvernele de mâine vor moșteni renumele creat, cu drept cuvânt, actualului cabinet al complicilor și patronilor de violențe și asasinat. Și un renume, o dată alcătuit, anevoie se schimbă. Vom ispăși păcatele tuturor Brătienilor, civili și jandarmi, ori cu insigne de detectiv pe reversul butonierei.

Singur *Viitorul* nu se emoționează de campania pornită împotriva-ne de purtătorii de cuvânt ai veacului. În fața lui André Gide și a lui Romain Rolland, se ridică, înarmați cu pana lor de gâscă, niscai reporteri polițiști ai oficiosului. Tot ce pot ei, desigur, determina este o intervenție diplomatică a guvernului, direct inspirat de cugetătorii săi cotidiani, și care să ceară cabinetelor europene măsuri contra iluștrilor protestatori subversivi. Putem afirma că s-au și ridicat glasuri, în minister, cerând un asemenea demers, menit să ne împingă mai departe pe cale ridicolului și a infamiei. Există o perfectă armonie între mărginiții din guvern și agramații din presa respectivă. În privința lui Romain Rolland, a lui Einstein ori a lui Gide, competența d-lui Vintilă Brătianu, a generalului Moșoi, a lui Mavrodi ori a inefabilului M.B.¹ nu depășește, desigur, pe aceea a oricărui agent de urmărire, de rând. „Scriitori“ au mai zărit miniștrii noștri pe la Interne ori pe la Siguranță. „Savanți“ au mai cunoscut la Universitatea din Iași. Despre confrății acestora din streinătate își fac, bineînțeles, o idee similară. Nu i se poate, desigur, năzări unei excelențe brătieniste că direcția opiniei publice în Occident aparține, definitiv, luminătorilor ei și că acolo lumea politică, a finanțelor și a cugetării nu trăiește în țarcuri despărțite și pândite de spioni. E poate momentul ca directorul Siguranței să-și impună un repaos: dacă ar mașina mai puține comploturi și piese de teatru, i-ar rămâne timp să țină patronilor și subalternilor săi un curs despre Gide, Einstein, Barbusse, Ibanez, pe cari, se zice, că nu-i cunoaște numai din rapoartele brigăzii de moravuri și ale atașajilor din politică și presă. Le-ar lămuri câte ceva din prietenia dintre Einstein și Painlevé. Le-ar vorbi despre ascultarea și entuziasmul milioanei de cetitori alcătuiind laolaltă conștiința epocii, al cărei cel mai sensibil și mai înalt punct stă în sufletul câtorva gânditori. Le-ar spune, poate, zbirul diferența dintre aceștia și parte din colegii săi

de la S.S.R.¹ Ar fi momentul unic, pentru șeful Siguranței, să facă operă caritabilă și utilă. Dar ce interese poate avea d-sa să lumineze pe imbecili pe cari îi duce de nas atât de lesne? E atât de bine, altfel, în țara în care burilenii polemizează cu Newton al timpului nostru și în care Siguranța poate, la nevoie, să se transforme în Universitate de literatură pentru politicieni, ziariști și miniștri.

INTELECTUALII ROMÂNI ȘI BASARABIA

Ziarele *Cuvântul* și *Lupta* se ocupă de protestele intelectualilor străini împotriva regimului ciocoiesc din Basarabia. Iată-ne departe de atitudinea incultă și de invectivele stupide ale ziariștilor-spioni de la gazetele reacționare. Colegii de la *Cuvântul* și *Lupta* restabilesc linia de respect și recunoștință pe care cultura românească o datorează gânditorilor apuseni învrăjbiți cu guvernul și administrația noastră de peste Prut. Alarma lor firească față de consecințele posibile ale acestei campanii de opinii, dusă cu atâta prestigiu în contra României, propune însă măsuri de apărare.

Nu pe cale de tâmpă și neputincioasă insultă, cum face *Viitorul*. Un Român Rolland, un Einstein, un Gide nu mai sunt aruncați în slujba Sovietelor, ca niște simpli scribi liberali din anticamera d-lui Tătărașcu. Ci cu aceleași mijloace intelectuale: un contraprotect al inteligenței românești. O pledoarie în care să se arate că ciocoimea noastră, prin organele ei, n-a furat și n-a ucis în Basarabia. O culegere de dovezi că nefericita provincie moldovenească e bântuită de ofițeri sovietici cari au și organizat o răscoală: la Tatar-Bunar, unde au fost prinși. O enumerare de fapte doveditoare că faima sinistră a lui Morărescu e neîntemeiată. Că orice ziarist străin sau român e liber să străbată Basarabia în lung și în lat și să-și comunice impresiile, prin telefon, telegraf, poștă, presă și orice mijloc al civilizației moderne. *Cuvântul*, mai stăruitor, invită pe intelectualii români să-și „facă datoria“ în acest sens. *Lupta* îl „sprijină“ în numărul său de ieri.

Suntem de acord. Renumele țării în străinătate trebuie apărat de toți, chiar când sunt liberalii la cârmă. Și mai ales soarta Basarabiei trebuie să intre în preocupările intelectualilor români. Ei au poruncă

¹ Societatea Scriitorilor Români.

să o smulgă din mâinile unei ciocoimi incapabile și venale și să-i creze o viață liberă, înlăuntrul țării. Guvernul, prefectii, ispravnicii și găinarii prepară, orbește, a treia pierdere a Basarabiei. Intelectualii români să prevină acest dezastru. Dar nu cu texte și pledoarii minci-noase. Desigur, unul din primii pași necesari este o adresă de răspuns către scriitorii și savanții străini.

– Să-i informăm, spun confracții.

– Să le arătăm adevărul. Dar cel mai sfânt adevăr, în clipa de față, este că, în ceea ce privește Tatar-Bunarul, noi înșine nu știm nimic. Versiunile oficiale și semioficiale și dârzele afirmații pornite din cealaltă tabără nu ne-au lămurit întru nimic. Și că nici un ziarist român sau străin n-a putut răzbi până la locul măcelului, e iarăși strict adevărat. Și că nici un singur „ofițer sovietic“ nu ni s-a arătat, nici măcar în halucinație, e iarăși riguros adevărat. Cum vom răspunde, atunci, intelectualilor străini? Pe baza comunicatelor suspecte și contradictorii? Să căutăm, deci, singuri adevărul.

O anchetă a unei comisiuni de savanți, autori, ziariști, cărora guvernul să le acorde toate înlesnirile și toate libertățile, ar fi singură în măsură să-l găsească. Nu știm acum, în amănunt, cum ar trebui conduse cercetările.

În tot cazul, această comisiune va cere să i se arate fantomaticul soldat sovietic, care se arată pretutindeni și nicăieri nu se găsește. Viu sau mort, în lanțuri sau în spirt, teribila lui apariție trebuie cu orice chip pipăită de privirile comisiei de anchetă. Și după ce, ca și Toma Necredinciosul, intelectualul român va fi văzut minunea în carne și oase și după ce, de asemeni, va fi cercetat în sensul tuturor acuzațiilor și plângerilor ce i se aduc la cunoștință, numai atunci el are dreptul să semneze, alături de pocăiții de la *Facla*, răspunsul izbăvitor.

OPOZIȚIA ȘI STAREA DE ASEDIU

Lichidări politice în perspectivă • Liberalii pleacă, averescanismul se dizolvă • Viitorul guvern va ridica starea de asediu • *Interview*-ul generalului Averescu

Interviul generalului Averescu a dat loc la interpretări foarte variate în cercurile politice cari obișnuiesc a se denumi „înalte“. Unii s-au emoționat și s-au înveselit: e semnul rupturii dintre Partidul Po-

porului și liberali. Generalul se liberează de tutela brătienistă. Dar pierde, totdeauna, singurul sprijin serios pe calea care duce la putere. Alții au surâs iezuistic: e un șantaj în stil mare. Generalul îi va sili pe liberali să se retragă mai repede și să-i treacă guvernul mai curând.

În sfârșit, cei mai mulți afirmă: e o gafă de-a generalului... una nouă și boacăină... Vă amintiți că ori de câte ori generalul vorbește în public sau scrie, totdeauna face câte o șotie. Pe vremuri îl avea pe Argetoianu să dreagă lucrurile. Azi nu-l mai are decât pe Jenică Atanasiu, un pitic politic... un zapciu care s-a pomenit ministru. Nu e tot una. Bietul domn general!

Viitorul ne vine în ajutor și ne dumirește. Generalul a făcut, ca de obicei, o gafă. Însă, chiar când face o gafă, generalul tot izbutește să-i sperie puțin pe liberali: atât sunt de sleiți, de incapabili și dezbinați.

N-au ajuns încă la ruptură. Dar capacitatea de șantaj a averescanilor nu e îndestulătoare pentru a-i goni pe liberali de la putere înainte de alegerile comunale. Și răbdarea „Opoziției miluite“ nu poate ține până la această dată. Astfel că, în rândurile averescanilor se fac pregătiri în vederea inevitabilei rupturi, pricinuită de nefasta prelungire a guvernării liberale dincolo de alegerile comunale, cari vor însemna, generalul o știe, încă o indicație, mai imperativă și mai categorică decât a alegerilor speciale, în favoarea opoziției-unite.

Deci, Partidul Poporului e în tristele zile care preced lichidarea. Generalul Averescu știe că nu mai are nici un rol de jucat. A și împărțit prietenilor săi această impresie despre sineși și sentimentul inutilității sale pe viitor. Pentru partidul său nu vede altă matcă primitoare decât marele fluviu al țărănismului. Sunt acolo câteva talente și câteva energii curate, a căror acțiune s-ar dezvolta binefăcător în mediul sănătos și prielnic al țărănismului.

Rămâne însă fracțiunea din Ardeal a d-lui Goga.

Prea neînsemnată pentru a râvni la o existență independentă, ea nu va întârzia să umple, dimpreună cu vreo câteva epave de-ale averescianismului, golurile liberale. D. Goga va pune astfel, printr-o căsătorie, capăt unui vechi flirt. Va da satisfacție afinităților sale cu brătienismul.

Cine l-a cetit și l-a cunoscut și-a dat seama de potrivirea de gândire și sentiment dintre d-sa și frații Brătieni. *Țara noastră*, revista d-lui Goga, n-a fost adesea decât un supliment intelectualizat al *Viitorului*. Aceeași ideologie șovină, aceeași mentalitate în legătură cu „Siguranța statului“, aceeași sisteme de amenințare și delațiune. D. Octavian Goga va completa, în curând, cu cinste Partidul Liberal

peste munți. Norocul d-lui Goga n-a vrut să rămână în literatură și în teatru. *Domnul Notar* nu va avea nici un frate.

Față, deci, de risipirea iminentă a ultimilor averescani și de dezagregarea liberalilor cari se pregătesc să fure câteva locuri la Comună și să plece, Opoziția Unită își întocmește cadrele de guvernare. Nu e vorba de repartitia ministerelor, ci de stabilirea unei tactici generale. Noul guvern năzuiește să risipească atmosfera irespirabilă creată de liberali și să dea din primele zile un regim de libertate care să provoace, în special în Basarabia și în ținuturile alipite, un reviriment în favoarea României. S-a discutat, deci, în primul rând chestiunea ridicării stării de asediu. D-l Stere este perfect convins că se poate garanta ordinea, chiar în Basarabia, cu legile și măsurile de poliție normale. D-l Iuliu Maniu este cu atât mai convins de acest adevăr pentru provinciile de peste munți. D-l dr. Lupu a mai guvernat fără stare de asediu și nici o crimă și nici un atentat, în nici o parte a țării, nu s-a săvârșit sub regimul d-sale.

D-l dr. Lupu comisese însă, greșala de a suspenda starea de asediu, în loc de a o ridica definitiv. În momentul când se pregătea să desființeze complet măsurile excepționale, liberalii au pus la cale cunoscuta lovitură de stat și guvernul oligarhic al generalului n-a avut decât să suprima din nou libertățile constituționale restaurate provizoriu de d-rul Lupu.

Putem, deci, afirma că șefii Opoziției Unite au hotărât să ridice, în orice caz, starea de asediu, chiar dacă liberalii ar fermenta mișcări antisemite pentru a zădărnici acest proiect. Un guvern tare, gândesc oamenii viitoarei cărmuirii, nu are nevoie de acea armă de teroare, care va fi fost starea de asediu, pentru a reprima mișcările de stradă antisemito-liberale.

Nici nu se îngrijește să pună la păstrare această armă pentru uzul oligarhiei: o va nimici.

Țara, de altfel, se așteaptă, firește, la această măsură din partea viitorului guvern. Ea e în drept să exițe o declarație pe care, desigur, Opoziția Unită o va face anticipat. Orice ezitare ar fi suspectă.

PRIN POGROM LA 1907

Dintr-un comunicat al Ministerului de Interne aflăm că A. C. Cuza și ciracii săi fac nesupărată propagandă antisemită la sate. Împart manifeste, țin discursuri, propovăduiesc crima, jaful și pârjolul.

Pentru izgonirea evreilor din târgurile Moldovei, asmut satele împotriva orașelor. O asemenea ispravă s-a întâmplat la Băcești. Orașelul, aparat de armată, a suferit un veritabil asediu. Țăranii recrutați de A. C. Cuza și de Zelea Codreanu erau puși sub comanda unui colonel și a unui maior în retragere.

Ministrul Tătăreanu susținuse, cândva, că mișcările antisemite la noi sunt opera trimișilor Moscovei. *Viitorul* de aseară îl confirmă. Guvernul e aspru din cale afară cu cei numai bănuți că ar fi agenții Sovietelor. Sub ochii noștri se arestează zilnic muncitori nevinovați. Sunt schingiuiți în beciurile Ohranei, sunt martirizați luni după luni în procese nesfârșite în cari, totuși, nu li se dovedește vinovăția. Nu-i ascultă și nu-i apără nimeni. Văduvele lor anticipative – căci regimul Brătianu a creat acest tragic tip – bat zadarnic la ușile autorităților, unde sunt îmbrâncite, și la ușa redacțiilor de la cari obțin arar și anevoie un articol de platonice protestare. S-a iscat, în câțiva ani de după război, atâta suferință în țară, câtă n-a cunoscut istoria unui întreg secol mort, de veșnică bejenie și de trudnică rumânie, sub turci sau sub fanarioți. Eram un popor anonim și anodin care nu atrăgea în hotarele sale pe cercetătorii de ciudățenii și moravuri. Singur străinul căutător de grâne, de păduri și de petrol venea să ne cerceteze. Am devenit, într-un fulgerător răstimp de hoție dezmațată, de tortură bestială și de ucidere sadică, una din curiozitățile de groază ale pământului și ale timpului. Oameni cari nu se pot convinge, din auzite, că cele ce se spun se și petrec aieva, vin între noi să observe, să vadă, să-și frece pleoapele, să-și creadă ochilor.

De bună-seamă, guvernul român nu glumește cu cei ce turbură ordinea. Strașnice măsuri sunt luate contra sindicaliștilor cari se plimbă, câte doi, pe stradă ori stau dimpreună la o cafea cu gândul la manifeste clandestine, sau – „moarte lor!” – le și împart, ziua-n amiaza mare, lucrătorilor la intrarea în uzină. Dar toate urgiile cu puțință nu izbutesc să oprească pe tovarășii lor din Moldova să răscoale satele, să le organizeze militărește și să asedieze târgurile. A. C. Cuza și ai săi, instigat și plătit, după spusa ministrului, de însăși Sovietele, și-a întocmit liber oștile și a dat o bătălie în câmp deschis, cum se zice că ar mai fi fost una la Tatar-Bunar. A lăsat un mort pe teren, și-a licențiat partizanii și acum se plimbă slobod, cu complicități, prin Iașii cărora le pregătește un pogrom cu o invazie. Și, totuși, guvernul nu găsește cu cale să ofere maniacului senil și sângeros o celulă zăbreliată sau o cămașă de forță. Un pumn de înapoi și de smintiți, cu apu-

cături criminale, prinși adesea cu revolverul fumegând lângă sângele victimei, sunt lăsați să răscoale satele, să le izbească cu piepturile soldaților la bariere, să pregătească sufletele pentru războiul civil, pe care-l visează și neconținut îl proclamă. Împotriva lor, în loc să se procedeze cu ultima strășnicie, guvernul, care înăbușe viața politică desființând cluburile țărăniste, oprind întrunirile opoziției, stâlcind în bătăi muncitorimea, procedează cu simple comunicate și umflete discursuri ministeriale. Sub larga ocrotire a autorităților, asasinii își întesc pregătirile. Ce înseamnă asta? Nici slăbiciune, nici inconștiență, ci simplă și vădită complicitate. În preajma căderii lor definitive, liberalii pregătesc viitorului guvern, întocmai ca acum optsprezece ani, prin antisemitism, o nouă revoluție țărănească. Lozinca secretă a brătieniștilor este: prin pogrom la 1907!

ÎNCHIDEREA SINDICATELOR

Cu obișnuitul aparat marțial și polițist, guvernul a sigilat localul Sindicatelor Unitare. Nu-i discutăm pretextele, nu-i divulgăm minciunile. Povestea Moscovei, care vede și pune totul la cale, nu mai merită discuție. Sentințele Curții de Casație au dezmințit, cu un înalt prestigiu, comploturile și trădările pe cari guvernul le înscena, cu risipă multă de fonduri secrete și cu o desfășurare sadică de suferință omenească.

Peste acestea toate, ajutat de lașitatea generală și motivându-și violențele cu retorica de cutră a *Viitorului*, guvernul liberal și-a urmărit scopul. Sigilarea sindicatelor înseamnă zădărnicierea vieții muncitorești. E un fapt care va dăinui cel puțin atât cât vom fi sub starea de asediu. Cunoaștem sistemul de manevră pe linii interioare. Delegațiile muncitorești vor fi plimbate de la Ministerul de Interne la Comandament și înapoi: autoritățile își declină competența rând pe rând și, în cele din urmă, cererea muncitorilor cade fără măcar să fi fost respinsă. Iar între timp, arestări, percheziții, bătăi, caznă și greva foamiei. Totul spre marea surprindere a vreunui oficios pus în fața protestărilor străinătății.

Deci, muncitorii nu mai au viață de breaslă. Interesele lor le vor rezolva patronii laolaltă, strânși în fața fiecărui muncitor, în parte, nevoiaș. Se desființează, printr-o lovitură ilegală, alcătuirii obștești cari au, aiurea, vechimi de secole. Liberalii n-au vrut ca muncitorii să aibă

o viață colectivă. Aceasta ar fi fost un permanent pericol. Nu pentru stat, ci pentru cointeresări, pașapoarte și perimetrri. Muncitorimea e dușmana liberalilor și de votul ei aceștia se tem. Să fie, deci, îndepărtată din viața publică. Să piardă orice prilej de a se simți și manifesta solidar și, din punctul acesta de vedere, o reuniune profesională, o șezătoare, o seară de jocuri sau o serbare de câmp sunt deopotrivă de primejdioase. Muncitorimea nu trebuie să se vadă, nu trebuie să se adune și să se cunoască. De aceea, în liniștea de acum, când nimic nu ne amenință în afară de prostia fricoasă a conducătorilor, când fiecare e absorbit de griji crescânde, de la un capăt la altul al țării, guvernul a pornit vânătoarea de oameni. E toamnă, doar! Și lucrătorii sunt smulși din case și din ateliere, sunt închiși ca fiarele, sunt căzniți ca hoții. E sistemul sălbatic al măsurilor preventive. Nu care cumva, mai târziu, sindicaliștii să facă politică. Nu care cumva să se ocupe la noi de treburile publice alții decât boierii. Nu care cumva Opoziția Unită să se apropie și să se folosească de această forță de rezistență în fața abuzului, de această mulțime conștientă și gata de apărare, care ar fi o muncitorime unitară și bine condusă.

Noi credem, îndărătnic, că prin desființarea Sindicatelor nu s-a dat numai o grea lovitură muncitorului, ci s-a redus la neputință opoziția. Din neatenție, din nepăsare sau din lașitate – căci basmele *Viitorului* sunt mai sugestive decât sentințele Casației –, șefii opoziției au lăsat să se îngenunche și să se împrăștie, sub ochii lor, o admirabilă oaste cetățenească, ce nu aștepta un Spartacus, ci numai un tribun. Suntem încă în primele zile ale nelegiuirii. Un protest energic al presei, al partidelor, al tuturor asociațiilor, dar mai ales al capilor politici, ar salva încă totul. Dar cine să realizeze aceasta? Cine în țară își cunoaște datoria și interesul în afară de liberali? De aceea, puțini și slabi, huliți și nevolnici, ei, totuși, ne guvernează. De aceea, stăpâni acum la orașe, vor stăpâni prin măsuri similare și la sate, căci le vine rândul și satelor, și pretutindeni. Fiindcă știu ce fac!

D. DUCA LA SOCIETATEA NAȚIUNILOR

Ministrul de Externe al României a oferit popoarelor, reprezentate prin fracuri și babe (ne gândim la d-ra Văcărescu) o ramură de măsline. Discursul dumisale exprimă idei și sentimente în cea mai ire-

ductibilă vrăjmășie cu frazeologia curentă a *Viitorului* și cu starea de spirit înapoiată a Brătienilor. Două mii cinci sute de kilometri depărtare de atmosfera irespirabilă, care de la Florica năpădește țara toată, să fi realizat acest miracol? Să fie d. Duca mai tânăr, mai înțelegător și mai generos decât patronii săi? În cazul acesta, d-sa are datoria să-i pună de acord cu dânsul. Are și puțința, fiindcă o bună parte a partidului l-ar susține. Fiindcă ceea ce poate, d. I. G. Duca, proclama la masa Națiunilor, în deplină libertate și cu mare răsunet de presă, aci, în țara pentru care vorbește, nu constituie decât un langaj subversiv al trădătorilor și al revoluționarilor. Libertatea minorităților de a se instrui și de a se administra în limba lor nu poate fi susținută la Dunăre, de un publicist, fără să cadă sub una din aceste grele acuzații. Pacea cu Rusia, reclamată imperios de d. Duca, nu o dată l-a pus pe ziaristul temerar, care l-a premers pe d. ministru de Externe în această direcție, sub amenințarea Jilavei. Deci, cancelarul nostru e ținut, la întoarcere, să realizeze, împotriva, orișicui ceea ce a făgăduit, în franțuzeasca sa impecabilă. Altfel, se va putea spune că a mințit, după obiceiul diplomatului oriental rumân, și a mințit târziu și fără originalitate. Fiindcă politica sa de la Geneva a mai fost preconizată, cu alt ton, cu altă sinceritate, de d. Vaida Voevod. De d. Vaida, care a fost răsturnat din pricina acestei politici. De d. Vaida, care o inaugurase pe vremea când s-ar fi obținut printr-înșă toate foloasele cu puțință: o pace trainică înăuntru și în afară; finanțe însănătoșite și o Basarabie retrocedată oficial de către Soviete. Moment unic și fără nădejde pierdut. De ar fi, cel puțin, pocăința d-lui Duca sinceră. Ar însemna că avem în conducerea Partidului Liberal un om care nu ne rezervă războiul cu orice preț, războiul ca o diversiune și ca un expedient pentru vremuri rele.

LIBERAREA D-LUI TITEL PETRESCU

Astăzi Curtea de Casație se pronunță asupra recursului d-lui Titel Petrescu, închis și osândit de câțiva ofițeri cari au săvârșit asupra-i o răzbunare de castă.

În urma cuvântului Procurorului general, nu mai există îndoială asupra sentinței. Cu sau fără trimitere, avocatul Titel Petrescu va fi pus în libertate. Hotărârea iminentă a Casației va proclama, totdeo-

dată, limpede: instanțele militare n-au competența să judece un delict de presă. Autoritățile marțiale au siluit textele, au abuzat de forța lor, din resentimente de cari justiția trebuie să rămână străină.

Atunci?

Cum rămâne cu omul care a fost închis preventiv, condamnat și apoi ținut în temniță timp de trei luni? Cine oare îl va despăgubi și în ce chip? Liberarea lui Titel Petrescu nu e o satisfacție. Calea abuzului rămâne deschisă. Până să ajungă la Casație, un cetățean, dintre cei mai culți și mai înzestrați în cazul de față, poate fi smuls dintre ai săi, închis și nimic, fără posibilitate de a-l ajuta grabnic. Trebuie o luptă dârză, dusă cu concursul câtorva categorii de cetățeni solidari și luminați, ca să izbutești să apari înaintea judecătorilor naturali. Dar dacă, din întâmplare, un sinistat nu are acest ajutor – care e și el un privilegiu –, și dacă, până el izbutește, omul este înfrânt? Care Casație, care instanță mai poate face o cât de târzie dreptate?

Iată de ce, prietenii lui Titel Petrescu, și Titel însuși, nu se pot mărgini la un succes atât de mare dar și atât de derizoriu ca mântuirea aceasta, a unui singur individ. Ci trebuie să ducă lupta până în momentul când sentința de azi va fi proclamată lege.

Până când libertatea individuală va fi pusă la adăpost de atacurile și uzurpările, cele mai vremelnice, ale câtorva militari îmbibați de prusianism și clintii în cumpătul lor de anomalia stării de asediu.

CONSILIUL LITERELOR

Scriitorii români s-au revoltat contra maniei teatrale a conducătorilor. Cele două milioane anuale acordate dramaturgiei originale, peste îmbelșugatele subvenții date Teatrului Național și peste revărsarea tomnatecă de bacșișuri pentru turnee, au provocat reacțiunea celor ce nu scriu dialoguri. S-a clintit nițel credința că actorii, fără deosebire de talent, trebuie puși la îngrășat pe socoteala statului. Teatrul Național are 160 de actori, Comedia Franceză numai 60. Nu cunoaștem numărul întreținutărilor de la teatrele subvenționate din provincie. E, fără îndoială, inutil de mare. Și, totuși, deodată cu cele două milioane, se deschidea seria noilor teatre subvenționate. Se supra-

hrănea superstiția pieselor originale cu orice preț. Grație protestului de care am vorbit, această pasiune pentru autorul dramatic indigen a pierdut în intensitate. Nu puțin au contribuit la acest reviriment sentimental spectacolele penibile pe cari ni le-a hărăzit, în ultimii zece ani, inspirația seacă a compatrioților.

Deci d. Lepădatu și-a îndreptat privirile protectoare spre cealaltă literatură, să-i zicem, statică și nedialogată. Și-o fi dat seama că mult-puținul merit al muzelor române nu stă în scenă.

În teatru, Caragiale a fost un vodevilist; în nuvelă, însă, mare poet. Eminescu, Duiliu Zamfirescu, Macedonski, Anghel, Arghezi, Bacovia, Davidescu n-au fost, sau nu sunt, dramaturgi. Limba românească n-a fost frământată și realcătuită în piese de teatru, ci în paginile de proză și versuri ale poezilor.

Se cuvine aranjarea acestei literaturi. Dar nu printr-un consiliu al literilor, așa cum a decis d. Lepădatu. Controlul traducerilor, al literaturii și al pornografiei, efectuat de acest consiliu, duce de-a dreptul la cenzură. Subvenționarea, după indicațiile acestui consiliu, la favoritism, la nemulțumire și țigănie. Scriitorul nu trebuie subvenționat nici când are talent. Și apoi, cine posedă oare lactometrul care să-l constate? Și e, în cele din urmă, rușinos pentru individ să ceară subvenții numai pentru că scrie. Căci ce poate el altceva dovedi decât că scrie? Pentru adoptarea acestei măsuri trebuie, în prealabil, admis principiul că fiecare zgârie-hârtie e un om de geniu, cu drepturi la sacrificii din partea colectivității. Să nu cădem în ridicul. Consiliul Literelor nu rezolvă nimic.

Omul de litere să aibă o meserie. Creația e o chestie de vitalitate: după o muncă utilă de cinci ore pe zi, mai ești sau nu în stare să produci poezie și artă? Iată întrebarea.

Ministrul Artelor să procure scriitorului o meserie. Dacă funcționarii celor câteva zeci de muzee, biblioteci și teatre din țară și cei de la Departamentul artelor ar fi scriitori, s-ar rezolvi onorabil problema încurajării literaturii. Fără risc și fără risipă pentru stat: scriitorul își face datoria de funcționar și, dacă din pricina asta va produce mai puțin, în schimb economia de timp și de efort îl va constrânge să spună numai esențialul. *C'est autant de gagné*¹.

¹ E tot atât de câștigat (franc.).

PRESA SÂRBEASCĂ ȘI D. DUCA

Nicăieri n-a fost mai batjocorită România ca în presa sârbească. Săptămâni întregi, ziarele de la Belgrad publicau zilnic câteva coloane de invective împotriva noastră. Nu cruțau nici guvernele, nici administrația, nici ofițerul, nici ostașul, nici poporul. Evenimentele tragice din 1916 constituiau subiectul unui umor grosolan. Drepturile de libertate ale românilor din Ardeal și Basarabia erau tâmpit contestate.

Suntem pe vremea delimitărilor româno-sârbe. Conducătorii politici vecini se afirmă în neputința de a potoli această epileptică revărsare de injurii. Îi paraliza principiul libertății presei. Explicau totul prin excitarea sentimentului național, în momentul când se gădila cu jaloane și panglici ingineresti pământul sacru al patriei.

Pe malurile Dâmboviței, totuși, guvernării, „spurcați“ după cea mai autentic balcanică formulă, păstrau o nobilă ținută de ambasadori de-ai Regelui-Soare. Marile și micile ziare în soldă aveau indicație de-a dreptul din Capul Podului să nu răspundă, să nu reproducă, să nu polemizeze, pentru a nu „învenina“ raporturile. În fața dezvățării verbale trădând ura organică și cronică a bunilor aliați, cel mai impasibil și mai glacial dintre diplomați ridică din umeri: – „Niște sălbateci! Amintiți-vă cum se poartă în război cu prizonierii: le taie c... Vă rog, nu vă impacentați: vor înjura până vor obosi!“

Deci, diplomația și presa română și-a păstrat calmul. Nimeni nu și-a smuls poalele și mânecile și nu și-a dat frâu gurii pe țărmul nostru al Dunării. Atitudine, desigur, inteligentă.

Dar se poate afirma că, grație lătrăturilor de la Belgrad, comisiunea română din Torontal, incomodată, ni s-a retras cu vreo câțiva kilometri... Ni s-au ciupit câteva sate. Incidentul a fost uitat. În schimb, ni s-a reamintit că avem o regină la vecini... S-a proclamat, în conferințe, solidaritatea sau, mai degrabă, coeziunea de stâncă a Micii Antante. Mai mult încă: d. Duca pofti la Sinaia pe ziaristii de la Belgrad nu ca să-i jugănească, ci pentru a funda „Mica Antantă a Presei“, în care să fraternizeze cele trei tipuri atât de pitorești ale gazetăriei din *Proche-Orient*: cel sârb, român și ceh. Fracuri, discursuri, șampanie... În automobil, pe Valea Prahovei...

Imaginea cercetașilor pe un vârf de munte... Bărbați și femei, în cămăși de borangic cu flori, spărgând piatră... Un buciom în adânciri nostalgice, pe liniștea galbenă de lună... Trompeta vânătorilor de

munte sunând stingerea dinspre Predeal. Un hohot cristalin de râs de femeie, prin mânia motorului. Și, iată, Mica Antantă a Presei s-a încheiat pe veci, pe un fond de imagini, de impresii estivale, de făgăduinți efemere. Vai, cât de efemere! Vom vedea!

D. Duca s-a dus la Geneva. A ținut un discurs elocvent și plin de bune intenții zadarnice. Presa mondială i-a notat debitul curgător, frazarea, franțuzeasca impecabilă. Presa română s-a prosternat într-un elan direct proporțional cu prodigalitatea valutară a ministrului de Externe. De unde, însă, pornit-au acele stridențe cari au sfâșiat, cu răgușeli infernale, corul îngeresc al laudelor? – Din sânul Micii Antante a Presei!

Cele mai însemnate două ziare sârbești, *Politika* și *Vremea*, au redat tendențios și au comentat cu ostilitate cântecul pacifist al d-lui Duca. Doi corespondenți ai ziarelor cari au fost reprezentate la Sinaia, doi ziaristi cari s-au întâlnit cu amabila lor gazdă de mai deunăzi, pe culoarele Societății Națiunilor, l-au trădat. Urmările?

Astăzi *Viitorul* e în polemică fermă cu *Politika* și *Vremea*. Antanta Micii Prese e pe cale de a se desface oficial. În orice caz, va fi revizuită și „epurată“.

...Ca să se mai poată zice Antantă!

SADOVEANU ȘI PANAIT ISTRATI

Revista *Lumea Literară* publicase câteva rânduri nedrepte și răuvoitoare asupra volumului *Trecut și viitor* de Panait Istrati. Sunt, în acest volum, pagini autobiografice pline de lumină și restrîște. Viața se perindă și se fixează în imagini ușoare, în chipuri de trudă și pitorrești, într-un lirism crispat, pe alocuri, de o durere reținută. Uneori revolta se desprinde din țesătura de dur metal a cuvintelor. Se încordează ca sfortarea minerului cu târnăcopul în mâini. Atunci Panait Istrati nu mai e povestitorul-poet din *O mie și una de nopți* de chin, de așteptare, de trudă și izbândă. E un polemist proletar care azvârlă cuvântul ca pe-o grenadă, fără eleganțe de arenă, fără poză, fără stil. Ci astfel cum se aruncă grenada în luptă: la țintă, și nimic mai mult. Toate acestea le uitase recenzentul *Lumei* care, trecând peste măiestrită evocare din *Căpitanul Mavromati*, cerea polemicilor vulcanice și destăinuirilor calde din *Trecut și viitor* false grații de expresie și ismeneli stilistice.

În ultimul număr al *Lumei*, d-l Mihail Sadoveanu intervine cu un portret al lui Istrati, tras cu o pană nouă și ferventă, înălțat într-o zonă apologetică printr-o vrajă de dragoste prietenească și de simpatie literară.

Din acest portret, care e un poem și o reabilitare a omeniei, în care adesea nu mai credem, reproducem numai sfârșitul:

„Așa îl văd eu pe Istrati în acțiunea lui publicistică. Am avut prilejul să-l văd și de aproape, după ce-i puseseam o frățească diagnoză de departe. Nu m-am înșelat. Sufletul lui, răsădit iarăși în viață, a izbucnit mai cu putere, alimentat de reziduurile mizeriilor trecute, și se îndreptează acum spre toate c-o dragoste nesfârșită. Spre cei cari sufăr și plâng, spre cei nedreptățiți, spre cei umiliți. Spre mormântul mamei lui sărmane, spre lumina care i-a încălzit copilăria. Spre soarele care a aurit Dunărea și plaiurile țării noastre. Spre poezia poporului care-l cântă în amintire. Spre tot ce-i al nostru, al trecutului și a acestui neam nefericit și înapoiat. Întâmplarea hotărându-l să scrie într-o limbă străină, pulsează, totuși, în tot ce scrie el dragostea aceasta de toate, – pe lângă ura și groaza de infernul prin care i-a fost dat să treacă.

Înțelegându-l așa, întindeți-i mâna și zâmbiți-i ca unui frate“.

AVIATORI ROMÂNI PENTRU MAROC

Această uimitoare veste, apărută în ziare, n-a fost deloc comentată. S-ar zice că e vorba de ceva firesc și de toate zilele, de o simplă excursie peste graniță, cum fac ades studenții ori societățile sportive. Câteva zeci de ofițeri ai armatei române, cu învoirea ministrului de Război, care le va plăti o soldă, și prin înlesnirea Legației Franceze, vor intra în slujba sultanului vasal din Fez pentru a lupta sub mareșalul Pétain contra rebelului Abdelkrim. Nu știm care clauză și din care tratat interzice Franței să primească voluntari străini, de-a dreptul sub drapelele sale. Aviatorii români ai expediției Ronsard – denumire evocativă, plină de nostalgie și delicate aluziuni istorice – se vor camufla, deci, în ostași marocani pentru gloria de a lupta cot la cot cu zuavii autentici.

Ministrul de Război român se ocupă de aproape de această echipă. Iată-ne în război cu Abdelkrim. În curând vom fi învinuiți de

trădare, defetism sau înțelegere cu inamicul, cei ce dorim salvarea mi-cului și viteazului popor al Rifanilor. Ni se va opune datoria de recunoștință către armele franceze, ca și cum această datorie nu ne-am fi plătit-o, ca și cum n-am fi gata să o plătim încă o dată, dacă adevărata Franță ar fi, neîndoios, în primejdie. Și nimeni nu se gândește la hidoasa răscolire de instincte pe care un exemplu ca al expediției române plecând la vânatoare de mauri o prilejuiește. Nimeni nu recunoaște că e rușinos pentru români să lupte în contra unui popor care își apără libertatea în munții natali, copleșit de armatele a două mari și disproporționate imperii. Nimeni, în fine, nu-și amintește de tragedia asemănătoare a neamului românesc în Carpați, în 1916: fără număr, fără arme, sub focul mașinilor distrugătoare a două formidabile împărății. Căci atunci și-ar da toată lumea seama de absurdul, imoralitatea și crima participării noastre, sub orice formă, la vânatoarea din Maroc.

MIJLOACE DISPERATE

D-l I. G. Duca a plătit cu două sute de mii de lei o scrisoare autografă a dr-ului Racovski. Manuscrisele dr-ului roșu au ajuns la preț. Era o vreme când d. Duca putea să și le procure pe nimic: o simplă și cotidiană descindere la redacția *României Muncitoare* l-ar fi fericit cu vrafuri întregi din marfa căutată. Oamenii noștri politici, însă, n-au darul previziunii. Bărbat de stat, d. I. G. Duca n-a crezut în steaua doctorului Racovski. În timpul războiului au și închis-o, într-o casă particulară, ca pe o decorație. Steaua însă a evadat, ca orice stea, pe fereastră. A strălucit într-un amurg de mai deasupra Iașilor, stârnind o panică rămasă de pomină. L-am auzit pe dr-ul Racovski vorbind de pe treptele statuii [lui] Cuza soldaților ruși, stăpâni pe capitala Moldovei, părăsită în paza Domnului și a prefectului de poliție. Miniștrii fugiseră la Bicaz. Când s-au întors, Racovski plecase, fără să fi devastat orașul. Miniștrii liberali l-au dat în judecată pentru că ieșise din arest. Această condamnare infamantă nu l-a împiedicat pe buclucașul doctor să „parvină“. A făcut carieră: polemizează (fără dreptate) cu d. Titulescu, iar d. Duca îi cumpără manuscrisele cu aur greu. Nici de data asta, însă, ministrul de Externe n-a făcut o afacere strălucită. Scrisoarea dr-ului Racovski, departe de a fi un document contra țără-

niștilor, pledează, de la sine, în favoarea lor. Reiese dintr-însa că țărăniștii n-au luat bani sovietici și, pe de altă parte, că nici Sovietele n-au de gând să dea țărăniștilor parale. Dr-ul Racovski, specialistul Moscovei în chestiile române, e împotriva acestui fel de propagandă. Scrisoarea, deci, va îmbogăți colecția personală, a d-lui Duca, de autografe și manuscrise. Atât. Ce rămâne din toate acestea? Mai întâi, îndârjirea liberalilor în contra țărăniștilor și mijloacele infame și disperate la cari recurg în lupta cu cămașa d-lui Mihalache. Apoi, dovada mentalității de polițist subaltern a ministrului de Externe, lipsa lui de bravură și de forță, lașitatea și ignominia unui întreg regim care nu se mai menține decât prin falsuri, înscenări și plastografii mărunte. Și hotărârea de a zdrobi, cu orice preț, pe țărăniști cari reprezintă, în ochii lor zgâiți de frică, marele pericol al ceasului. Demascați din vreme, liberalii, în aceste ultime săptămâni de guvernare, au dat greș. Scrisoarea anodină a d-rului Racovski, scrisoare care și altfel n-ar constitui o dovadă, știută fiind tactica Sovietelor față de democrație, și încercările lor de a o discredita, nu servește a nimic. Mai mult încă: e falsă. D. I. G. Duca a fost victima unui ingenios *rastaquer*¹, Rozescu, plastograf. pește și escroc, cunoscut mai cu seamă în lumea marilor cocote pariziene cărora, sub un nume de duce castilan, le trecea drept monedă spaniolă niște coroane austriece, pe când complicele său, în rol de secretar și de proxenet al ducelui, încasa din partea femeii încântate o remiză în bună valută franceză. D. Duca a marșat ca o „creatură“ de la Moulin Rouge. Dar trecând peste acest amănunt umoristic, al autenticității scrisorii dr-ului Racovski, ea ridică, totuși, încă o chestie:

Ce înseamnă acest delict: „a fi în slujba Sovietelor“ sau „a avea relații cu ele“? Suntem oare în stare de război cu Rusia? Până când oamenii noștri vor tolera șantajul permanent, amenințarea gratuită și gata oricând, a acestei acuzații, care nu corespunde nici unei culpe? De câteva zile, în cazul Sadoul, Curtea de Casație franceză a stabilit că acest delict nu există, întrucât relațiile Franței cu Sovietele au fost numai întrerupte. Starea de război n-a existat și n-a fost nicicând declarată. Delictul teribil n-a fost statuat decât în polemicile de presă și în rapoartele detectivilor.

De hotărârea Casației franceze trebuie să se țină și la noi seama, la noi unde oamenii politici acceptă teroarea „legăturilor cu Sovietele“

¹ *Rastaquouère* (franc.) = persoană care trăiește pe picior mare din venituri dubioase.

tele“ ori cu „Internaționala a III-a“ ori cu „Internaționala Verde“, fără ca nici un text de lege să facă din aceste legături, *de altfel niciodată dovedite*, un delict pasibil de pedeapsă... Și fără ca între noi și Rusia să existe stare de război.

Casația română, în cele din urmă, va interveni și în această confuzie, cu sentințele ei clare de cari ministrii și spionii fug ca ploșnițele de lumină.

SÂNGE ȘI DREPTATE

Când nu-și poate asasina, pe la spate, adversarii politici, regimul liberal îi schingiue și îi căznește. E un sistem pe care-l aplica îndeosebi muncitorilor și țăranilor. Sunt oameni răbdători cari îndură și uită. Răzbunarea lor, când are loc, nu trece dincolo de călăul direct. Adesea, jandarmul și agentul au plătit, cu viața lor, păcatele stăpânilor. Mișelia acestor autori morali egalează bestialitatea slugilor, asupra cărora, paradoxal, cade răspunderea. Va veni, însă, ziua când poporul are să înțeleagă contra cui să se apere. Atunci inchizitorii nevăzuți și iresponsabili, ministrii, prefecții și guvernatorii vor reîntrona singuri legalitatea și vor reaminti găzilor și fiarelor din slujba lor poruncile omeniei. Credem în ceasul acesta. Altfel, cei puși în afara legii vor suprima, la rândul-le, orice lege pentru prigonitorii lor. Una singură va dăinui printre ruini: legea veche și sfântă a talionului, la care se întoarce, totdeauna, omenirea, fiindcă e scrisă în sângele și în rădăcinile vieții ei. În așteptare, conducătorii netrebnici, jefuitorii publici sulemenți cu panglici și decorații, gătiți cu grave titluri de dregători obștești, își ocrotesc porceștile ospețe, grețurile și anevoioasa mistuire, cu bandele de perceptori, ispravnici, jandarmi și spioni cari fură ceea ce a mai rămas, storc și bat și chinuie și omoară în numele ghiftuiților de la cârmă. Acum două sute de ani, în locul jandarmului era ceaușul de arnăuți, erau poterașii, lefegiii și seimenii. Numele s-au schimbat, mijloacele au rămas.

Înfruptații și prădătorii de astăzi și-au întocmit și curți de judecată care să le consfințească vărsările de sânge și ferecarea și nimicirea celor nevinovați. Au statornicit starea de asediu. Prigonitul nu se mai poate apăra și nici nu mai poate răzbi până la judecătorul firesc,

fără a plăti cu ani de temniță prețul unei achitări meritate. Cu chipul acesta, orice om poate fi smuls dintre ai săi. E purtat între baionete, ca un ucigaș, e legat ca cel cuprins de turbare, e bătut și căznit ca în mânăstiri și în casele de nebuni, în veacurile întunecate. În asemenea împrejurări, ce poate să mai însemne o achitare? Cum poți răscumpăra cu o sentință, greu obținută, agonia de luni de zile a unui om și a familiei sale? Mai ieri s-au judecat două procese noi, două mascarade brătieniste, în cari, însă, aproape treizeci de acuzați s-au zbătut și și-au blestemat soarta luni de zile. La Corabia și la Galați, după anchete și răsanchete, după insulte, bătăi și amenințări, după ce au fost plimbați prin țară de-a lungul și de-a latul, victimele fanteziei sângeroase a câtorva zbiri au fost, în cele din urmă, achitate.

S-a făcut oare dreptate? S-a reintrat în lege? A izbândit dreptatea? Criminalii și bestiile și-au atins, prin asta, mai puțin scopul? N-au lovit, n-au însângerat, n-au dănțuit de bucuria bolnavă de a chinui, fără primejdie, o făptură cu nervi, cu vorbe și priviri, o ființă omenească? Nu s-au poluat de plăcerea de a auzi un vaiet?

Cineva chema pe cărturarii țării la lupta împotriva defăimării României de către străini. Îi chemăm, noi, la lupta pentru zădărnicierea crimei în marginea legalității. În contra atotputerniciei zbirului la umbra judecătorului, la poarta justiției. În contra umilirii și abrutizării poporului, în care sentimentul de demnitate va fi, curând, desființat. În contra pieirii prin apatie și lașitate, sub oblăduirea câtorva spurcate fețe de oligarhi cinici, sătui și neputincioși!

PEDEPSIREA ZBIRILOR

Muncitorimea, prigonită cu o criminală sălbăticie de mercenarii regimului Brătianu, a înțeles că trebuie să se apere singură. Ea nu mai are nimic de așteptat nici de la oamenii politici, cari tremură când apare un denunț în *Viitorul* sau când, cu aere de Caligula, d. Ionel Brătianu se încrunță și vociferează în Parlament. Nici din partea intelectualului, scriitor, liber profesionist sau student, nu poate nădăjdui un ajutor... Nici masa orășenească indiferentă nu-i va da la nevoie un sprijin. O posomorâtă apatie a cuprins țara aceasta fără tresărire și fără elanuri. Sunt vorbe cari și-au pierdut, la noi, tragicul înțeles.

Crimă, sânge, tortură, lovire, nu mai înseamnă nimic. Sunt cuvinte cari au murit prin lașitatea și resemnarea generală. Ele nu mai mișcă pe nimeni. Iar spectacolul unui om schingiuit și al unui cămin devastat, în puterea nopții, nu mai revoltă pe nimeni, nici el. Sindicatele muncitorești se vor adresa, deci, judecătorilor. Se găsec în magistratură, și nu numai în aceea de la Casație, firi drepte cari să aibă vitejia elementară de a nu mai tremura în fața unei insigne de detectiv ori a unei trese de comisar. Se va reaminti bestiilor cari sfășie sufletele și căznesc muncitorimea și cari, pentru o mizerabilă simbrie și un murdar bacșiș, își bat joc de orice omenie, că legile pun margini puterii lor ucigașe.

Zbirii cari au arestat, împotriva legii, cari au bătut și au torturat, cavalerii biciului și a ouălor răscoapte puse la subsuori, meșterii cleștelui de smuls unghiile, virtuozii fățanelor de strivit degetele, eroii nocturni ai perchezițiilor legale, temnicerii oamenilor pașnici și cinstiți vor da socoteală de toate urgiile și de toate cumplitele mârșavii, cu veselie săvârșite. Vor fi târâți la judecată, dovediți și osândiți. Bacșișul Brătienilor va merge pe amenzi și zelul lor asasin va fi pus la păstrare. Poliția civilizată și cultă are să ne scape de nebuni furioși, de brutele sanguinare, recrutate și asmuțite de un regim care nu se putea menține fără ele. Muncitorimea și-a pus astăzi nădejdea în magistratură. Urmărirea începe. Făgăduiala Opoziției Unite că va destitui și condamna pe toți funcționarii abuzivi cere prea mult timp pentru a fi adusă la îndeplinire. Temnițele pline de nevinovați și cerul plin de vaiete exige o acțiune grabnică.

OPOZIȚIA ȘI PROBLEMA LOCUINTELOR

O soluție și o atitudine

În ajunul alegerilor comunale, Liga Chiriașilor adresează șefilor Opoziției Unite câteva întrebări. Contractele de locațiune, prelungite în virtutea unei legi parcimonioase, expiră în 1927. Chestia chiriilor redevine de o acută actualitate. Proprietarii cer de pe acum sporuri de speculă. Un apartament pe un an costă de optzeci de ori cât în 1916. Casele noi sunt inaccesibile orășanului sărac. Case ieftine nu s-au construit. Ce va face guvernul de mâine? Șefii Opoziției Unite au fost imbițați să se explice.

Din cuvintele în doi peri ale d-lui Argetoianu am înțeles că punctul d-sale de vedere este același cu al Partidului Liberal. Pentru d. Argetoianu revenirea la normal înseamnă libera tranzacție. Reticențele pe cari le face astăzi și promisiunile d-sale evazive sunt de ordin electoral.

D. dr. Lupu, deși s-a pronunțat categoric pentru o nouă prelungire a chiriilor, ne pare, însă, destul de departe de programul său din 1919. Sperața în construcții noi, pe care o afișează Opoziția Unită, e mai mult un mijloc de a evada din subiect. Afirmăm, fără teamă, că problema locuințelor nu poate fi definitiv rezolvată prin construcția modernă. Betonul și cristalul, chiar în construcția în serie, costă destul de scump. Apartamentele noi, după un model-tip, construite de comună, vor fi aproape tot atât de inabordabile ca și casele noi particulare. Nu vrem să descurajăm construcția. Dar ea cere un lung timp pentru a da roade. Realizarea unui gigantic program de clădire exige cel puțin zece ani. În vremea aceasta, singura bază reală de discuție și de soluționare rămân locuințele vechi. Pentru a nu da populația muncitoare pradă proprietarilor speculanți, legea chiriilor trebuie prelungită pe tot acest răstimp. Comuna, în schimb, ar putea impune un impozit, egal cu o sporire de sută la sută asupra chiriilor actuale, tuturor beneficiarilor legii de prelungire. Impozitul va însemna participarea chiriașului la construcțiile comunei și îi va da drepturi în raport.

Iată schița unei soluții. Ea pornește de la realitatea că populația orașelor n-are unde să se mute și n-are de unde să plătească mai mult. Ea nu trebuie sacrificată nici proprietarului, nici invaziei străine care plătește pentru a cotropi. În alegerile comunale și pretutindeni și ori de cine ar fi solicitat, alegătorul va cerceta atitudinea candidatului în litigiul chiriilor. Opoziția Unită să aleagă și ea între proprietari și chiriași. Echivocurile nu folosesc la nimic. Lumea orașelor vrea un program limpede și precis.

PERTRACTĂRI!!!

Desigur, intrigile liberale nu vor reuși. Blocul opoziției nu va fi dizolvat. Zvonurile, insinuările, reportajele cari anticipează asupra acestui vis politic al Brătienilor nu adevăresc decât spaima și dispe-

rata lor străduință de a dezbinda pe adversarii, virtual, biruitori. De fapt, liberalii înșiși sunt în descompunere. Principala lor preocupare ar trebui să fie refacerea propriei lor coeziuni, restabilirea disciplinei și a solidarității. E o anarhie de sfârșit de ospăț la masa guvernului. Ghiftuiți, și-au pierdut orice ținută și întreg cumpătul. Cu jiletca deschiată, cu șervetul căzut și cravata în diagonală, frânți în scaune, își aruncă vorbe și priviri turburi și, scârbiți reciproc, se uită spre ușa de ieșire. E cunoscut tuturora conflictul Văitoianu-Porcu, de o parte, și Brătienii, de alta... Și rivalitatea Mârzescu-Duca... Și nesiguranța miniștrilor de paie... Nu, desigur, nici o primejdie nu amenință democrația din parte-le.

...În schimb, în tabăra victorioasă, care nu așteaptă decât un semn pentru a lua cetatea sleită, este un om capabil, prin ezităările lui, am putea zice, prin trădările lui repetite, să saboteze încă o dată, și pentru ultima și cea mai funestă dată, biruința. E d. Iuliu Maniu. E șeful Partidului Național, cel mai nesigur om politic, cel care mai degrabă și mai sigur inspiră teamă prietenilor decât adversarilor. E politicianul cu cele mai multe rezervații mintale. E poate victima propriilor sale scrupule, martirul socotelilor sale migăloase. Ne aflăm, pesemne, în fața unui tipic caz de timiditate, dacă nu avem de a face cu un abulic. Și după cum România a fost patru ani guvernată de Mitiță Sturdza, nebun, astăzi lumea politică, Ardealul, țara întregă nu-și dă încă seama că e jucăria uni bolnav al voinței. Ce altă explicație să dăm tacticii sale de cunctator¹ fără rezultate? O gândire genială? O viziune profetică? O superioritate enigmatică? În ultimii ani, sfinxul n-a tăcut destul. Ne-am apropiat de el și am descifrat cu toții taina științei lui. D. Iuliu Maniu nu e nici genial, nici elocvent, nici proroc, nu are nimic extraordinar de spus, nimic nemaipomenit de ascuns. Nimic care să corespundă pozei sale de ermetic și de impenetrabil. Și e un om prea cinstit ca să joace, până într-atâta, teatru și nici chiar pentru farsă nu e înzestrat de natură așa cum trebuie.

Îi lipsește talia, linia, debitul, verva și gestul. Ce o fi având, atunci, modestul avocat de la Cluj? În clipa încordării supreme de acum, redutabilul nostru Radici a izbutit din nou să-și exaspereze aliații. El posedă de minune arta de a istovi orice bunăvoință, de a zădărnici orice avânt. Rezistențele sale în fața înfăptuirilor, spaima sa de

¹ Om care chibzuieste îndelung, fără a se putea decide (lat.).

precizare și de acțiune nu pot avea explicare și leac decât într-o clinică. E un caz trist și mărunț, dar de o fatală și obștească gravitate.

Facla va deschide, printru specialiști, o anchetă în această pricină. Și dacă avem dreptate, d. Maniu trebuie sacrificat și mântuit.

ÎNAINȚĂRI ȘI NEMULȚUMIRI ÎN MAGISTRATURĂ

Nu era nevoie de aceste ultime înaintări pentru a nemulțumi adânc magistratura. Suntem, și fără asta, în fața breslei celei mai nedreptățite, fiindcă e cu dinadinsul, și nu din calcule materiale, nedreptățită. Nu exagerăm și nu greșim afirmând acestea. Desigur, sunt și alte bresle cari se frământă cu salarii și câștiguri de foamete. Dar pe când clasa muncitorească suferă în interesul capitalului, iar funcționarii se zbat fiindcă d. Vintilă nu izbutește să-și echilibreze altfel bugetul, magistratura trăiește o mizerie umiltoare, nu din venalitatea altei clase, nici de dragul unor calcule bugetare, ci fiindcă așa cere interesul oligarhiei stăpânitoare.

Judecătorii sunt înținuți în sărăcie pentru a putea fi asupriți. Pentru că o magistratură săracă nu poate asigura respectul legilor. E supusă ispitei, e prada fâgăduințelor și favorurilor, e victima șantajului și a amenințării. Pentru că o minoritate conducătoare nu tolerează legi decât pe hârtie. Ea are nevoie de abuzuri și ilegalități ca să se menție.

Principala ei necesitate e o justiție comandată și de bun plac. De aceea luptă liberalii împotriva Casației. De aceea, sărăcia rușinoasă, salariul injurios care se dă magistratului. De aceea, înaintările scandaloase de acum.

Înaintările le face însuși d. Mărzescu. Mașinațiunile sale tenebroase sunt asumate de un consiliu de paie, „Consiliul Superior al Magistraturii“. A fost înaintat, de pildă, împotriva oricărui drept și spre indignarea tuturor oamenilor de legi, un magistrat înrudit de aproape cu un foarte influent ministru. Alte două rubedenii ale unei alte ilustre excelențe au avut aceeași soartă privilegiată.

Un consilier cu legături de sânge la Palat s-a văzut săltat pe disproporționate culmi. Alt jude, care a instruit într-un scandal politic cu complezență, a câștigat, ca pe câmpurile de bătaie napoleoniene, două grade în patru luni.

Lista favorurilor și a nedreptăților nu e încheiată, nemulțumirile cresc, demisii numeroase sunt iminente. Și, cu acest revoltător prilej, suntem siguri, întreaga problemă a libertății magistraturii se va dezbate în public.

DRAMATURGIA ORIGINALĂ A SIGURANȚEI

Nimic nu-i descurajează pe fanteziștii de la Siguranță. Munca, acolo, e împărțită după sistemul de producție cel mai modern. O parte inventă, pune la cale, înscenează, face publicitatea, serviciul de presă, creează atmosfera noului număr de senzație. (N-ați remarcat, bunăoară, simetria riguroasă dintre denunțurile prealabile ale *Viitorului* și arestările Siguranței?) Cealaltă parte supraveghează, urmărește, execută și căznește pe actorii fără voie ai sângeroasei drame. Colaboratorii acestor vaste construcții, în timp și în spațiu, nu obosesc, grație sistemului, niciodată. Nici dezmințirile anchetelor, nici brutalele spulberări de sentință, la care se dedă, fără greș, Casația, nu-i descurajează. Ei merg în același ritm, cu o viteză de cel puțin un complot pe săptămână. E ceva din automatismul albinelor cari continuă să strângă mierea, deși li se fură fagurii și li se înlocuiesc cu alții goi, e ceva din hărnicia lor oarbă, în truda crâncenă și stearpă a viesparului de la Siguranță. Capul relelor e d. Romulus Voinescu și de vină e, desigur, și patima lui pentru teatru. E un creator sângeros d. Voinescu și care își oferă luxul imperial de a da strictă realitate viziunilor sale de dramaturg. Șahul Persiei însuși nu și-a îngăduit mai mult decât o dată să pună pe eșichier ființe umane. Șeful Siguranței românești sculpează drame în suferință și carne omenească aproape în fiecare săptămână. Piese sale, odată montate, au originalitatea de a se dezvolta și singure, independent de voința autorului. Jandarmi, avocați, ziariști, judecători intervin, toți personaje pe cari creatorul nu le-a prevăzut decât aproximativ. Din acest punct de vedere, d. Romulus Voinescu este, în felul său, un Pirandello, cucerit și depășit, cum i se întâmplă să fie, de complexiunea eroilor săi. Ce l-a îndemnat, oare, pe șeful Siguranței să-și realizeze visele în viață, în loc să le păstreze hârtiei de scris și scândurilor de scenă? Frica de insucces? În cazul acesta, chiar în piesele sale complotiste și reale d. Romulus Voinescu este un neînțeles, căci dacă

subalternii îl aplaudă cu zel, marele public îi e ostil, iar Curtea de Casație îi respinge, regulat, piesele și i le-ar și fluiera, desigur, cu poftă, dacă demnitatea înaltului pretoriu nu s-ar opune unor apucături de galerie. Să-l sfătuim, oare, pe colegul amabil de la S.S.R. să se realizeze mai mult în scris decât în faptă? Nu ne putem lua, în fața muzelor, o asemenea răspundere, deși conștiința ne-ar ierta pentru mica noastră crimă.

Precedată de trâmbițașul său de la *Viitorul*, de vajnica sentinelă și de heraldul tuturor marilor înscenări populare, Siguranța trece pe afix un nou uriaș și senzațional complot în Basarabia. S-au descoperit arme, puști, pistoale, muniții, îngropate în curțile sătenilor basarabeni. Se pregătea o răscoală în masă. Sherlock-Holmeșii noștri au prevenit-o. Armele au fost confiscate, arestările efectuate, nu s-a sfârșit încă procesul Tatar-Bunar și un altul proaspăt se instruiește.

De unde armele și munițiile? De peste Nistru?

Nicidecum. Vă amintiți, desigur, de retragerea trupelor ruse din Moldova. Cum își vindeau pe nimic puștile, lunetele, caii, cum te implorau să ieși în păstrare o mitralieră, un tun sau să le cumperi ca fier vechi. Moldova și Basarabia sunt pline azi de aceste unelte ruginite de trecerea anilor, căci țărani le-au îngropat ca să nu le predea autorităților. Anul 4000 le va găsi în același loc, desigur, și ele vor stârni curiozitatea arheologilor vremii.

Un denunț anonim a pus poliția pe urmele unui asemenea depozit, risipit, de arme stricate și inutilizabile. Atât a fost de-ajuns. Nu mai era nevoie de o imaginație shakespeariană ca să se monteze, de aci, încă un complot, încă un spectacol de *guignol*, cu privilegiul tragic al unei realități palpabile. Talentul unui modest membru al S.S.R.-ului e prea de-ajuns. Și asistăm, de ani de zile, și vom asista încă la această producție dramatică originală, cu spectacole în Capitală și turnee în provincie, pentru încurajarea cărora toată risipa bugetară a d-lui Lapedatu ar fi o nimica toată.

SINUCIDERILE BIZARE

În câteva săptămâni, Siguranța din Galați a bătut recordul sălbăticiiei. Sora sa mai mare de la București nici nu se gândește să-i mai dispute campionatul. Într-un fel, îi și convine să stea la umbra

sucursalei dunărene. De la un timp, baraca sinistră din Galați îi face serviciul de paratrăsnet. Fulgerele de bengal al presei și indignarea, prea multă vreme, mută a muncitorului sunt atrase hăt-colo, departe de Centrala din Pake. S-a luat chiar măsura de a se trimite secției din Galați toate elementele suspecte pentru a fi cotonogite. Șefii din Capitală se degajează de orice răspundere. La răstimpuri, își permit chiar ironia de a interveni, între aparatele de tortură de acolo, cu o figură umanitară.

E o concesie benevolă pe care zbirii înmănușați o fac spiritului public, foarte puțin treaz și foarte puțin primejdios când e vorba de stâlcirea unui muncitor român sau de asasinarea câtorva basarabeni. Mulțumită ziarelor democratice și de dreapta – înțelegem prin ziare de dreapta pe cele scrise de-a dreptul de agenții clandestini ai oligarhiei noastre –, s-a înrădăcinat la noi credința că un muncitor e făcut ca să fie snopit și deșurubat os cu os, încheietură cu încheietură. Muncitorul, în ochii publicului, s-a și deprins cu tratamentul acesta pe care-l îndură cu o supranaturală rezistență și, printr-un fel de sfidare a muritorilor de rând, cu mădulare plâpânde și piele sensibilă, îl înăsprește singur precipitându-se într-un post prelungit și absolut: greva foamei. Cu basarabeianul se petrec lucrurile mai simplu: el e un vânat special și rezervat marilor serbări judiciare oligarhice.

Și, ca orice vânat, poate fi ucis cu voieșie și fără primejdie de pedeapsă: în Basarabia nu există sezon interzis în materie de vânatoare, nici terenuri rezervate. De toate chestiunile acestea era străin, bunăoară, lucrătorul Alexandru Budaci, care cumula primejdioasa calitate de a fi, în același timp, și muncitor și basarabeian. Se mutase la Galați, fiindcă găsisese acolo de lucru. De Siguranța locală nu auzise, fiindcă nu știe carte și, deci, ziare nu citește. Într-o noapte, adulmecați de mirosul de basarabeian, copoii i-au înconjurat casa și au vrut să-l înșface.

Nu le-a izbutit însă planul, căci mizerabilul, ca să-i contrarieze pe detectivi, a preferat să li se ofere în stare de cadavru.

Ar fi intrat și în putrefacție, numai ca să le facă în necaz, de i-ar fi fost cu putință. Dar descompunerea voluntară și postumă nu mai atârnă de voința noastră. Avem destul de furcă și până ne luăm zilele. Alexandru Budaci s-a străduit cu un laudabil zel, a făcut totul cu putință să isprăvească mai repede, însă n-a izbutit dintr-o dată.

A trebuit să-și aplice 7 (șapte) lovituri de cuțit și n-a nimerit în același loc, ci și-a spintecat pretutindeni pieptul. Se vede că întunericul îl împiedica să se înjunghie cu precizie. Ce perseverență însă,

câtă tenacitate! Șapte lovituri, una după alta! Ne aflăm în fața unui caz a la Edgar Poe: omul acesta, din Basarabia, continua, desigur, să se lovească chiar după ce murise. Fără îndoială că, la urmă, agenții Siguranței, cari respectau voința individului de a sfârși cu viața, s-au înduioșat de soarta cadavrului epileptic, care continua să se înțepe, brambura, ca un derviş în bairam. Au intervenit și i-au luat cuțitul dintre mâini. Altfel s-ar fi transformat, singur, în tocătură...

...Iată un rar exemplu de sinucidere. L-am relatat în felul de mai sus, de teama de a părea, altfel, ridiculi în ochii confracților și ai lumii intelectuale. Un basarabean s-a sinucis cu șapte lovituri de cuțit în piept, pe când casa îi era înconjurată de poliție! Dar toți basarabenii se sinucid!

Influențe asiatice i-a deprins cu harakiri.

Nistrul ne poate spune asemenea povești, o mulțime!

„MEȘTERUL MANOLE“

Piesă istorică în 5 acte de Victor Eftimiu, la Teatrul Național

Sunt lucruri de cari nu știi să te apropii, chiar cu mătură și fâraș. Te târcolești în preajma unei piese originale, ca în jurul necuviinței lui Azor. Cum să începi, de unde să apuci, când totul e o masă deopotrivă de flască și fetidă? *Meșterul Manole*, piesa prietenului Victor Eftimiu, ne indignează ca o trivialitate depusă dinadins pe pragul teatrului, dar ne ține într-un respectuos dezgust prin virtuțile ei pestilențiale.

Mărturisim că în critica noastră dramatică se găsesc colegi mai bravi. Ei se încumetă să aleagă grăul din neghină, scenele bune din puzderia celor rele. Vrăbii sânguitoare își culeg grăunțele nemistuite din masa omogenă a ofrandei publice victor-eftimiene. N-avem acest curaj și, poate, nici acest interes, nici această complicitate. Nu găsim celor cinci acte de alaltăieri seară nici o calitate. Cele câteva momente norocoase, întrezărite în procesiunea barometrică a banalității și tricurilor în descompunere, se datoresc mai mult frumuseților imperiative ale baladei populare, decât inspirației sau cel puțin iscusinței autorului. D-l Victor Eftimiu s-a servit de o legendă ca să o scoboare, să o dilueze, să o bosumfle. Pe ritmul popular, alexandrinul său s-a suprapus ca o brâncă. Flașnetăria înăscută a poetului din *Înșir-te...*

se revarsă fără control printre tablouri somptuoase. Spectatorul, de la o vreme, renunță la text pentru a urmări desfășurarea pur cinematică. În cele din urmă, autorul însuși părăsește verbul ca pe o inutilitate și dezlănțuie copios coruri, muzică, procesiuni, fulgere, trăsnete, clopote. Din aproape două mii de versuri, nu se desprinde unul singur care să aibă trăinicia realizărilor originale și perfecte. Aducem această sfidare Comitetului teatral, direcției și criticii afiliate: să ni se citeze numai un vers de preț și suntem gata la toate pocăințele.

În schimb, scăpările fugitive determinate de mersul acțiunii sunt repede copleșite de logodiarea eroilor cărora d. Victor Eftimiu le-a admonestat purgativul lirismului său facil.

Acte întregi prisosesc. Scene, câte vreți, sunt injectate în acțiune cu clistirul. La început asistăm la un ceremonial mozaic, copiat din istoria breslelor: tablou de cinematograf germanic. În actul al II-lea, la curtea lui Neago Basarab. Un Voevod și o Doamnă ridiculă. Boierii convenționali, poporul convențional, din cea mai convențională dramaturgie română, apoi logodna celor zece fete cu cei zece meșteri, scenă crispantă prin ieftinătatea cu care se cerșește un surâs publicului, un păsturel, apoi, adus expres, scurge robinetul unei doine timp de cinci minute, în nervii spectatorului sufocat. Tombola ia sfârșit. Tot spectacolul, de altfel, e alcătuit din atacuri de cea mai răsuflată alegere la sentimentele și la simțurile sălii, care n-a mai cunoscut atâta înțepire de dezmierdări, apeluri și protestări asupra-i. Culoarele curcubeului, orgă, fanfară, muzică vocală, muzică bisericească, Beethoven, Muzicescu, patriotism, doină, paternitate, maternitate, religie, amor, un prunc de câteva luni pe scenă, masonerie, vrăjitorie, caritate, văduvie, sinucidere, moarte, transfigurație, toate sunt eşalonate înspre inima omului, stoarsă cu atâtea profesionale procedee. Într-un bordel infect, o târfă trecută nu pune atâta zel și prostituție să ispитеască și să aprindă pe vizitatorul indiferent. Zidirea soției meșterului în stâlp, printre tânguirii cari, de îndată ce ies din balada populară, cad în cea mai fleșcăită melopee eftimiană și aureola care, la moarte, răsare ca o tipsie sub plăcintă, sub capul eroicei interprete, e una din cele mai cumplite ilustrații ale mizeriei poetice a autorului. El insistă asupra tragicului până la oboseală, smulge lacrima ca bărbierul dinții. Meșterului Manole îi ia mai întâi mințile, îl sinucide în afara scenei și îl târăște la rampă spre a-l omorî, încă o dată, de față cu spectatorii. Și nici un personaj clădit, motivat și însuflețit. Rețete râncede de melodramă, aplicate furios ca o bătaie la ospiciu în văzul lu-

mii: rețetele pentru cari admiratorii și complicii lui Eftimiu îl numesc „om de teatru“. Rețetele, să le repetăm: costumul, clopotul, procesiunea, trăznetul și mai ales muzica, veșnicul auxiliar, eterna scursoare.

O interpretare superioară s-a străduit să așeze realitate în vidul textului în pustiul străbătut de păpuși, plantat cu mucava și tărâțe, actorii au căutat să dea înțeles și avânt versului afănat și o dără de voință și gândire sterpelor nume și costume istorice. Deplângem atâta vană sfortare.

Direcția Teatrului și Comitetul, cari au primit o asemenea piesă și au cheltuit aproape două milioane cu montarea, au săvârșit un act incorect. D. Corneliu Moldovanu, care și-a început stagiunea cu Goethe și Bernard Shaw, și-a compromis-o acum iremediabil.

D-sa nu poate invoca argumentul piesei de succes. Teatrul Național nu trebuie să câștige cu orice preț. D. Moldovanu trebuie să aleagă între tarabă și teatru.

De altfel, piesa n-a avut alt succes decât acela de clică și clacă.

PARIS-LOCARNO

Războiul n-a folosit numai profitorilor: pahonții, samsarii și noii bogați, cu toată înălțarea lor subită, nu cunosc, încă, fericirea. Automobile, blănuri, abonament la operă și diamante nu compensează, niciăieri pe lume, strădania fără răgaz a îmbogățitului de a maimuțări defectele și obiectele burghezului autentic. E un chin pe care i l-a impus aurul și care îi strică toată poezia vieții. Asemeni cămășii învenitate a lui Hercule, plastronul îl înăbușă, iar unealta de oțel nichelat a chirurgiei cotidiene îi căznește, infernal, unghiile. Și pentru că durerea e relativă, profitorul se socoate, de drept, la fel de nefericit cu orfanul și văduva, cu invalidul, pensionarul și slujbașul, cu proprietarul expropriat și, în fine, cu muncitorul fără de lucru.

În schimb, s-a deosebit după război o grotă senină și voioasă care exultă peste monumente și ruine.

O breaslă splendidă, șlefuită și robustă, care trece prin existență ca o nacelă de hârtie poleită, seara, prin cerul prăfuit al iarmarocelor. În fața lor, lumea e în așteptare și istoria își pregătește pagini virgine și cerneală neîncepută și cele șaptezeci de neamuri, în opt sau în nouă

culori, ale pământului, cască gurile lor pestrițe. Fiecare, din aceste seminții și-au trimes în existența cea supraterestră, solii ei, ca pe niște îngeri rătăciți pentru ele. Scopul lor: să ridice iar Turnul lui Babel. Și diplomații, negri ca gândacii sau ca popii, în scrobeală, în lac și în mătase, însoțiți de o grădină portativă de valize de piele fină ca pielea de femeie, protejați de un păienjenis de unde herțiene, prevăzuți cu stilouri, joturi¹, secretari, ziariști și dactilografe – cari se parazitează pe această lume ca păduchii petrandafir –, plutesc în visul lor de fluturi ai omenirii, purtați în slava pneurilor și a liniilor electrificate, în ritmul magnetic a o sută de kilometri pe oră: din capitală în capitală, din primăvară în primăvară. Sunt vânătorii perfizi ai primăverii, pe care, în ciuda calendarului, o regăsesc, din lună în lună, pe câte o coastă fermecată, cu nume sonor. Sunt șapte ani de când paradisul lor vagabond și vertiginos dăinuiește, printre soare, discursuri, zornet de aur, fanfare, radiofonii, miresme, câini-lupi și alte glorii ale vremii noastre epocale. Nici un război n-a fost înlăturat, nici o dușmănie nu s-a potolit, nici o singură țară n-a dezarmat, nici un rău nu s-a topit în surâsul lor splendid de supraomeni. Măine se vor întâlni din nou pe vreun promontoriu de safir, printre săbii și hetaire și vor trăncăni dulce și iluzoriu și își vor expune capul pomădat cinematografului, căci, chiar de acum, expresurile triumfătoare asupra întunericului îi poartă cu vuiet, printre soneriile de gară ale Europei iluminate.

UN COMPLIT

Se uneltește împotriva clădirii Universității. Nu e un simplu zvon, nici o fantezie a Siguranței Generale. Primul comentariu a apărut în *Mișcarea literară* semnat de arhitectul Marcel Iancu și, ceva mai înainte, în *Contemporanul*. Acum, aseară, *Adevărul* se ocupă de aceeași chestiune. E vorba ca unul din puținele monumente istorice ale Bucureștilor, atât de sărac în relicve, să fie dărâmat în scopul unificării celor două colțuri noi de edificiu. E o profanare demnă de spiritul de șatră pe care bejeniiile l-au impus, cu încetul, poporului nostru pestriț din șesurile dunărene. Nimic stabil, nimic impozant,

¹ Jotter (engl.) = carnețel, blocnotes.

nici o voință de dănuire nu s-a manifestat în așezările acestei populații deprinsă cu exodurile, cu pârjolul și vremelnicia. Giurgiul, Brăila și Bucureștii sunt, prin stârpiciunea lor arhitectonică, o ilustrație a provizoratului cu care s-a deprins săteanul și târgovețul din aceste locuri. A trebuit să vie Regele Carol pentru a stăvili întrucâtva barbaria distructivă de monumente. Totuși, pe locurile pe cari se ridicau amintiri, avem azi Spitalul Colței, Brâncoveneasa, Arhivele Statului. Unealta stricătoare pândește acum clădirea Universității. E o bucată de pur stil neoclasic, minunat echilibrată, sobră, spațioasă și clară. I s-au adăugat la colțuri două orori semifranțuzești, ca două zorzane de cremă, fructe confiate și tort. Năzuința meșterilor cofetari cari au ridicat aceste monumente de ciucalată e să-și unească barsuflura, dospind-o peste locul vechii universități de stil lucid și *quasi-atic*. Jos mâinile! Și dacă sunt și interese coalizate în sensul acestei profanări, le vom divulga și le vom zădărnici.

FOȘTII TAKIȘTI

Vreți asanarea politicii noastre interne? Eliminați și din partidele noi oamenii vechi. Lor li se datorește dezastrul speranțelor democratice ale ultimilor ani. Simțind valul limpede care îi cotropește, s-au înrolat, la întâmplare, în toate echipele, sub orice pavilion. Sunt cei cari au transformat nava sprintenă a Partidului Poporului în arca hidoasă a lui Noe. Nu tăgăduiește nimeni că, după război, acțiunea generalului Averescu întrunise toată încrederea și toate glasurile. Dar făgăduințele sale din 1918 nu și le-a ținut. Faimoasele „răspunderi“ n-au fost stabilite. Guvernarea sa, întreagă, a fost un rușinos spectacol de înțepte apucături politicianiste. Corupția și descompunerea averescanismului se datora transfugilor liberali și conservatori, primiți în masă, în rândurile lui adânci și proaspete. Lovitura de grație i-au dat-o – vă amintiți – Take Ionecu și takismul. De atunci, mulțimea dezgustată a părăsit Partidul Poporului. În schimb, politicianii compromiși, ai României vechi, au rămas. Parte din ei, takiștii, constituți în grup călător, migrează an cu an, purtând moravurile lor dintr-un partid într-altul. Vermina, totdeauna, părăsește trupul mort. Takismul l-a abandonat pe Averescu.

Takismul nu reprezintă o doctrină, nici un program, nici o mișcare, nici o tendință.

Înfățișează numai o sumă de apucături, o chintesență de defecte politicianiste proprii României vechi. Nu cuprinde nici personalități, nici talente. E un epitaf în mers. S-a parazitat de curând pe vigurosul organism al Opoziției Unite. Intrigile și zvârcolirile takismului au împiedicat până azi o fuziune și zădărnicesc, încă, acțiunea de răsturnare și o înțelegere trainică pentru guvernarea de mâine. Se zice că îi mână interese. E posibil: gruparea numără zece foști miniștri de o lună, deci zece ministeriabili, zece nulități din guvernul care s-a războit cu cortina lui Ressu. Cum să-i împaci? Se mai zice că sunt agenții liberalilor în mijlocul opoziției. Tot ce se poate. În schimb, o certitudine: așa cum sunt, puțini la număr, inexistenți și sterpi, ei totuși, prin postul pe care-l dețin, prin intrigile și procedeele lor rămase din vremea celor trei colegii, prin neliniștea și nesiguranța pe care o inspiră și o propagă cu iscusința perfidiei, paralizază acțiunea de unificare și avântul opoziției întregi. Grație lor, partidele incerte văd prelungindu-se guvernarea liberală. Hoți și asasini dovediți, cei de la cârmă, totuși, ierneză acolo unde sunt.

E vremea ca partidele să se întrebe: să fie atât de anevoios lucru eliminarea a zece târături ale trecutului din rândurile tinere și dormice de faptă?

6000 DE ROMANCIERI

Aceste e numărul romancierilor în Franța. Câți avem noi? Poate numai a mia parte. Să fericim Franța, – să plângem România? Nu cunoaștem proporția justă și cifra de plumitivi¹ la care am avea dreptul. Recensământul nu are cuvânt aci. După el, ar trebui să ne mândrim cu aproape două mii cinci sute de romancieri, Rusia cu 16.000, China cu 50.000. Omenirea ar fi amenințată de o seculară plictiseală, de o istorică durere de cap.

Trebuie să ne raportăm cronologicește la Franța pentru a constata lipsurile noastre numerice pe domeniul muzelor. În ce secol literar ne

¹ *Plumitif* (franc.) = scrib, scârța-scârța.

aflăm în raport cu antologia franceză? Dar ca civilizație? Dar ca grad de cultură? Răspunsul ar fi lesnicios dacă am apropia începuturile noastre de începuturile Franței, luată ca etalon de artă și cultură. Dar noi am traversat etapele vertiginos. Într-un singur secol, al XIX-lea, am condensat o întreagă evoluție literară. Manualul îmbăcsit, inept și rizibil, pe care ministerul îl recomandă tineretului, ne insinuează că am avut epopee, rapsozi, truveri, pleiadă, romantici, clasici, țărăniști, neoclasiști, simbolism, – și pe zi ce trece se descoperă, în trecut și în prezent, noi clasici, ca stele de beteală pe firmamentul de șifon al literelor române. Mii de elevi și de studenți se lasă îndesați, ca niște fotolii, cu predica de călți a profesorilor de literatură. Seria care pufuia în nasul belferilor când cutezau să „analizeze“ pe Budai Deleanu ori pe Vlahuță, la zece minute distanță de ora cu Lucrețiu sau Tucidide, nu se mai întâlnește în școli.

Dar mișcarea de azi nu admite asemenea apropiere. Deși nu înregistrăm decât o serie de începuturi fără deznodământ, începutul de azi are aspectul modern al unei faze dintr-o lungă poveste. Cultura europeană ne-a dispensat de tradiție și experiență, întocmai cum Școala Navală scutește pe cadeți de încercări și naufragii. Și atunci ne prezintăm cu bătrânele literaturi, calitativ, pe același plan. Aceleași pretenții de universalitate, la o mână de scribi, repede cunoscuți în țara lor, ca și pentru cei șase mii de supraproductori ce se înăbușă și forfotesc spre lumină ca racii din coșurile marilor magazine.

Să notăm, pentru noi, un dezavantaj: capodopera deceniului sau a secolului se selecționează acolo din munca și întrecerea a șase mii de inși. Dincoace, absolut toate lucrările sunt colegialmente geniale și împinse ca atare în public, în școală, în academie, în posteritate. În schimb, la ei, scrisul, prin fâgăduințele lui în aur, glorie și femei – cele trei veșnice mobiluri umane –, a devenit o ispită și o carieră, în care sucombă cei mai mulți. Pentru noi aceste fâgăduieli ale muzei sunt cu totul îndoielnice. Ne bizuim, în aceste nobile scopuri, pe meserii mai bine determinate, pe stăruință și artere. Cei cari se apucă de scris o fac poate mai degrabă din vocație decât din vanitate, fiindcă foamea totdeauna înăbușă vanitatea. Concluzia e măgulitoare: toți scrim, fiindcă avem talent. Dar cine ne-o garantează?

Cei șase mii – atât de mulți fiindcă așa a vrut pedagogia –, prin existența lor, mai pun și problema de ordin religios a revelației în literatură. Cine să-i mai citească, să-i mai judece și să-i mai distingă? Criticul nu poate și nu se pricepe. Scriitorii s-ar lansa ei între ei, căci

artistul are această cădere. Dar n-are răgazul s-o facă. Dreptatea rămâne, deci, în sarcina providenței, dreptatea literară care trebuie să fie și ea ca toate celelalte dreptăți: precară.

VIESPARUL

Focul pornește mereu din Balcani. Nici victoria unora, nici înfrângerea altora nu par a hotărî la liniște popoarele de acolo. Războaie grele și revoluții sângeroase se succed după pierderi sălbatice, pe urma cărora s-ar părea că balcanicii s-au exterminat reciproc ori s-au sinucis cu furie până la a nu fi rămas teferi decât bătrânii, femeile și copiii. Totuși, după o scurtă acalmie în care s-a mai schimbat vreun regim și s-a mai constituit, într-o capitală sau alta, vreo nouă tiranie, la cel dintâi foc de pușcă, noroadele răsar la frontieră în pitoreștile lor costume, anacronic încadrate de cele mai moderne tunuri, și în suficient număr pentru a oferi o nouă și curioasă jertfă de sânge aceluia bătrân pământ al tragediei.

Puțini, dar inepuizabili, balcanicii se căsăpesc, de-a lungul istoriei, cu un sadism care, mai todeauna, s-a arătat molipsitor.

Nu o dată Europa a lunecat în părția lor de sânge când a purces să-i despartă și a trebuit să joace în hora lor de foc.

Astăzi, prin guvernul suprem al planetei, Europa are aceeași misiune. Din senin, grecii și bulgarii s-au pomenit cu puști, artilerie și avioane pe teritoriile reciproce.

Soldații cad și îmbibă cu viața lor roșie din nou râpile de lut nesățios. Din ce pricină? Simplu incident de frontieră? Sau vrut-au guvernele respective, în grea cumpănă din motive interne, să-și ofere unul altuia serviciul amical al unui simulacru de război, al unei diversiuni externe? Cunoscând cinstea sufletească și excesul de scrupul al tuturor conducătorilor de popoare și al politicienilor balcanici în special, această presupunere nu e deloc temerară. Se mai spune că grecii urmăresc numai ocuparea orașului Petrici, sediul celui de-al doilea guvern bulgar, cel care nu ascultă de Sofia, guvernul revoluționar și secret macedonean, cu miliție proprie și depozite de munițiuni, în acea regiune, ignorate de Liga Națiunilor și de Comisiile Interluate de control... Și se insinuează că guvernului central de la Sofia nu i-ar

displace în totul această întreprindere dacă s-ar mărgini la un asemenea rezultat.

Orice ar fi, Liga Națiunilor va depune azi în fața pământului întreg, cu șaptezeci de neamuri holbate la spectacol, solemnitatea primului examen. Va izbuti să se impună? Va ști să dea soluții? Și pentru câtă vreme?

ULTIMA SESIUNE

Se redeschid, de-a binelea, Camerele trimise în vacanță precoce.

Liberalii hoți și averescanii complici se pregătesc cu o riguroasă gravitate de ultimul simulacru. Rolurile sunt bine precise și studiate. Liberalii discută, averescanii controlează. Mascarada este strict necesară pentru a menține, în fața veacului, iluzia parlamentarismului și a constituționalității. Atmosfera întregului continent ne constrânge să respectăm și să întreținem aceste paravane ale feudalității noastre ciocoești și mexicane. De altfel, teoreticianul partidului care va veni la putere, d. Andrei Corteanu, într-o revistă „pentru puțini“, a și aruncat peste bord ipocrizia formalităților. Mai întâi, puterea executivă, zicea d-sa. Restul e o concesie deșartă și facultativă. Nici corpul electoral, nici națiunea, nici Parlamentul n-au trecut într-o țară cu rege, ciocoi și junkeri... Întemeiați pe o asemenea ideologie, liberalii și corespunzătorii lor din opoziție prepară discursuri sub trompetele, petardele și țiglele opoziției.

Căci Opoziția Unită nu va consimți. Ea nu uită că e singura reprezentantă valabilă și autentică într-un Parlament de frauduloși și siluitori. Nici prin abținere, nici prin participare, ea nu va putea permite ca ceremonialul parlamentar, neturburat, să investimânte într-o aparență de serios și demnitate jocul unor intruși, mameluci și marionete – șnapani electorali, în tot cazul.

Lucrările acestei Constituante, al cărei dosar îl are generalul Văițoiănu, trebuiesc înăbușite în ridicul, stigmatizate cu tifle și batjocură. Pactul ei fundamental, condicuța de târfă a bătrânei oligarhii române și toate legile de rușine votate cu forța în ultimii patru ani, trebuiesc apoi măturate ca niște pansamente infame. Așa va fi!

DICTATORII

Suntem în zodia dictatorului.

Mussolini a avut, deunăzi, curajul sincerității. A declarat că rămâne la putere așa cum a venit: cu forța. Atitudinea fascistului față de democrație nu diferă de cea a comunismului. Aceeași critică a ideologiei turburi, a formulelor ipocrite cari afirmă libertatea presei și a votului sub imperiul aurului burghez. Același apel la lovitură și violență. Aceeași ofertă de provizorat dictatorial din care, mai târziu, când își vor fi realizat programul dictatorii, să rezultate domnia maselor și libertatea cea mai paradisiacă. Facem însă, deosebirea că fascismul se sprijină, momentan, pe organizații înarmate, iar comuniștii pe înjghebări de breaslă.

Brutalitatea disciplinată de o parte, forța constructivă de cealaltă. Cele două amenințări ale momentului stau față în față pe linia incertă care desparte apusul de răsărit. Amândouă tind să curețe terenul și, în vederea fericirii făgăduite, să-și facă loc de luptă.

Democrații încurcă lucrurile.

Dictatorii, dimpotrivă, le precizează. Din această necesitate a momentului se desprinde înfățișarea epocii noastre.

Figurile dictatoriale se înalță ca arborii puși să fixeze dunele și tărâmurile mișcătoare. Suntem în faza care premerge marele cataclism. Două lumi se vor ciocni inevitabil, fiindcă echilibrul de astăzi e provizoriu și fiindcă are tocmai nevoia de a se bizui pe dictaturi, pe negația oricărei libertăți, pe afirmarea cinică a forței. Iar Mussolini a vorbit în numele tuturor fătaților săi, mai fățarnici sau inconștienți de misiunea și rolul lor, și lipsiți, jalnic, de bravură. A vorbit pentru Primo de Rivera, care caută victorii de operetă în Rif. A vorbit pentru Pangalos care adulmecă dezastre în Macedonia. Și pentru ministrul Tankov, căruia i se turbură pacea cadaverică, a vorbit. Și pentru nazalul, trândavul și bicisnicul Brătianu... Pentru criminalul Horthy... Pentru Pașici... pentru marile state în care capitalismul, deplin evoluat, e destul de stăpân ca să păstreze simulacrele legalității și să se dispenseze de mutra cezariană și anacronică a dictatorului... Cuvintele lui Mussolini rezolvă nedumeririle, dacă mai sunt, și așteptările zadar-nice. Momentul aparține dictatorului. Câțiva efemeri își vor îngădui vanitatea câtorva gesturi și vorbe de manual de istorie în fața gloabelor, în fața oștilor, în fața steno-fotografilor și în fața femeilor visă-

toare de eroi și de glorie. O vreme, încă, ziarele aduc efigii în care senatorii se străduiesc să schimonosească figurile mussolinilor după chipul lui Cezar, al lui Napoleon sau, pentru Orient, al lui Ilderim.

Sterilă paradă și vană beție a cabotinelui în fireturi pe o scenă de bâlci, pândită de vântul de la miazănoapte. Cât timp vor mai sta spectatorii sub magia jocului ieftin și știut? E greu să nădăjduim într-o mișcare pornită din adâncul popoarelor. Dictatorii și oligarhiile cunosc, de-acum, mecanismul revoluțiilor. Ei le vor preveni și se vor arunca unii împotriva altora. Războiul e, pentru fiecare tabără în parte, speranța că totuși ea va supraviețui. Aci ne duce ordinea factice pe care ne-o asigură, cu violență, zeii momentul, dictatorii.

PRINCIPII PENTRU TIMPUL NOU

- Poezia e o stare sufletească.
  - E o zonă aparte, o atmosferă în lumea simțirii, o treaptă pe scara sensibilității.
  - E un element precum: apa, eterul, lumina.
  - Pentru a fi redată, nu necesită nici obiect, nici anecdotă, nici logică, nici punere în scenă.
- Toate acestea erau vehicule cu cari vechii poeți te ridicau în zona interzisă, alături de viață și totuși în plinul ei.
- Năzuim către poezie, dintr-o dată, fără ajutorul vechilor mijloace de transport – diligența am părăsit-o în drum.
  - Poemul e rezultanta tuturor artelor: muzica, plastica, literatura – sunetul, materia, verbul – se rezolvă în poezie.
  - Lumina față de orb nu există, totuși ea poate fi.
  - Sunetul față de surd nu există, totuși el poate fi.
  - Concertul radiofonic trece pe lângă auzul nostru fără să-l prindem, dacă nu ne sprjinim simțul cu proteza aparatelor speciale.
  - Poezia e și ea pretutindeni.
  - Ea trebuie exprimată pentru ca toți să trăiască, simplu, într-însa.
  - Poetul este ortopedistul infirmilor unui singur simț: al frumosului.

- Fachirii și sfinții cunosc regulile prin cari se ridică în stare de grație, în extaz.
- Poeții posedă secretul stării de poezie.

CONFERINȚA D-LUI TORRÈS

Celebrul avocat și om politic francez a expus, într-o conferință la sediul refugiaților basarabeni din Paris, situația creată în Basarabia și adevărul asupra procesului Tatar-Bunar. Nici o pornire răuvoitoare, nici o exagerare, nici un fals. Pentru d. Torrès, Basarabia este etnicește o provincie românească, dar nu e mai puțin o provincie nenorocită. Faptele și constatările pe cari le împărtășește opiniei publice franceze nu sunt noutăți pentru noi. Până și cel mai servil agent al guvernului le recunoaște. Mistificarea sinistră de la Tatar-Bunar nu mai găsește nici la București, nici chiar în clubul liberal, susținători convingși.

Cel mult, lefegiii brătienismului aprobă procesul ca pe o măsură disciplinară sângeroasă aplicată întregii Basarabii, ca pe o oroare necesară, o crimă colectivă de stat. Interesele unității patriei ar cere sacrificarea, prin tortură, temniță și împușcare a celor câteva sute de implicați în răscoala la care n-au participat.

În această înaltă socoteală a guvernului au intervenit, însă, factori neprevăzuți. S-a sperat, de pildă, în lașitatea publicului românesc și în tăcerea complice și poltronă a presei. Fără să se prea depărteze de caracteristicile pe cari i le recunosc guvernării, atât publicul cât și presa s-au arătat ostili comediei marțiale, chinului și măcelului înscenat cu o scelerată obiectivitate oficială. Speranța de frunte a guvernului liberal a fost, însă, misterul procesului și în consumarea crimei în interiorul granițelor. Iată, însă, că toată străinătatea, prin gânditorii cei mai de frunte ai omenirii, se ocupă de fărădelegea menită să se petreacă în tihnă, între zidurile temniței din Chișinău, pe drumurile neumbulate ale Basarabiei și în valurile înroșite ale Nistrului.

Chestia Tatar-Bunar a devenit o chestie europeană. Ea periclitează nu numai starea de asediu și administrația de azi a provinciei. Printr-o confuzie ușor de exploatat de cei interesați să o facă, ea denaturează fondul lucrurilor, adevărul istoric, realitatea etnică a unei jumătăți de Moldovă. Crima de umanitate a zece incapabili miniștri,

și a creaturilor nesățioase pe a căror mână au dat Basarabia, devine și o crimă de neam.

Războiul cu Rusia, spre care împing orbește liberalii, e din ce în ce o certitudine. Și acest război oligarhia îl pregătește în așa fel, ca în ceasul fatal lumea toată să fie de partea dușmanului și împotriva noastră. Aceasta din punctul de vedere al pregătirii externe. De partea cui ar fi, însă, Basarabia însăși? Dacă guvernul actual și sistemul lui se vor eterniza peste Prut, chestiunea nu e deloc complicată.

GARANȚIE, DEZARMARE

Mare succes al Societății Națiunilor: Bulgaria și Grecia și-au retras oștile de pe fruntarii și s-au supus, anticipat, supremului arbitraj. S-ar putea, deci, conchide că dese și fastuoasele conferințe pentru dezarmare și garanție nu sunt simple spectacole pentru desfășurarea popoarelor, nici realizările pe hârtie ale unei ideologii sentimentale și vetuste. Societatea Națiunilor și-a dovedit puțința. Ea potolește și pune în cămașă de forță pe Ares cel furios. Războiul de-acum înainte nu mai e nici accident, nici fatalitate, nici crimă premeditată. Poliția popoarelor previne și înăbușe delictul plutocrațiilor aventuriere.

Să ne amintim, însă, că nu de mult și într-o împrejurare similară, aceeași triumfătoare Societate a Națiunilor n-a putut face alt decât să ratifice, pentru a nu fi înfruntată, ultimatumul dat de Mussolini guvernului grec. Demersuri amicale și lăaturalnice l-au sfătuit pe acesta să facă sacrificiul de a accepta condițiile riguroase ale Italiei. Pacea, altfel, ar fi fost amenințată. Și Mussolini și-a realizat succesul diplomatic urmărit pe atunci.

Există, prin urmare, o Societate a Națiunilor care poate interveni și decide în conflictele dintre popoare. Dar hotărârile ei sunt legi numai față de popoarele mici. Acestea singure pot fi amenințate, blocate, discreditate, constrânse... Cum va fi însă constrânsă, eventual, Rusia sau, astăzi, coaliția fraco-spaniolă care asasinază pe rifini în Maroc?

Garanțiile diverselor guverne sunt petice de hârtie, când interesele bancare vor exige altă stare de lucruri, cum de pildă: starea de

război. Ordinea actuală nu poate hotărî nici pacea și nici dezarmarea; mai întâi, fiindcă n-are interes să o facă. Și cea mai bună dovadă e că n-a făcut-o până acum. Dezarmarea Danemarcei e un act izolat și voluntar, iar dezarmarea generală va fi numai efectul unei perfecționări diabolice a tehnicii războiului. Numai războiul chimic va desființa, ca inutile, armatele permanente și națiunile înarmate, când toate uzinele, când orice industrie va fi, totdeauna, un acumulator și un descărcător de energie distrugătoare.

ORTODOXIE

Serbările Patriarhiei s-au desfășurat într-o atmosferă de perfectă indiferență religioasă. Credincioșii de pe cele două trotuare nici n-au îngenucheat, nici nu și-au bătut fruntea de caldarâm la trecerea sanctităților blagoslovitoare. Istețimea și măsura românului a păstrat o respectuoasă rezervă la trecerea anacronicului cortegiu, dar fiori de credință colectivă și explozii mistice nu s-au semnalat nicăieri. Părerea generală a fost că procesiunea în odăjdii a reușit și a întrecut cu mult parăzile de Zece Mai, iar corurile bisericești au delectat sufletele altfel decât tromboanele muzicilor militare. Un succes de curiozitate și de pitoresc, ca în fața unui *Priestermarsch* de Meyerbeer sau al actului V din *Meșterul* lui Eftimiu, și atât. Propaganda ortodoxă, întărită, în ultimul timp, nu prea se știe de cine și nu se știe pentru ce, n-a obținut, mai mult, nimic. Nepăsarea filosofică și toleranța spirituală a românului față de mijlocitorii Celui prea Înalt n-a fost cătuși de puțin înrăurită. Păgânismul limpede al poporului a traversat momentul istoric în care „domnul Domn“ Miron Cristea își schimba mitra și denumirea nevătămat. Totul ar merge de minune, birjarii, deputații, ziaristi și publicul s-ar deprinde ușor să spună, de-acum, „Dealul Patriarhiei“ în loc de al Mitropoliei, așa cum zice astăzi Calea Victoriei, Podului Mogoșoaiei. Pentru unii, evenimentul, însă, nu se reduce la atât. E vorba, pasămite, să luăm, printr-o simplă modificare de carte de vizită, comanda spirituală a Răsăritului. Colina banală care face față Văcăreștilor tinde să devină focarul ortodoxiei, răscrucea rugăciunilor și a năzuințelor de la Urali și de la Damasc. Întru pregătirea acestui rezultat se plănuiește „ridicarea preoțimei“ de la sate și orașe,

pentru ca șovăiala cetățeanului între crăsmă și sfintele locașuri să se rezolve în favoarea celui din urmă. E vorba, prin urmare, de sacrificii fiscale impuse pe cale de stat credinciosului considerat contribuabil. Tot în vederea apogeului nostru autocefalic se înăbușă, cu blândețe, celelalte biserici și secte. Plângerile analfabeților ne stau dovadă. Ele ne îmbulzesc, zilnic, sertarele. Iar nemulțumirea ardelenilor uniți, prea manifestă pentru a mai fi făgăduită, îmbracă, deocamdată, forme constructive: o impozantă catedrală a uniților în București. Spiritul de concurență ne va impune oare un bir pentru ridicarea unei Patriarhii echivalente? Și dacă noi, pravoslavnicii, avem un Patriarh, nu vor exige și uniții un Papă? Și pentru a-și menține prestigiul între atâtea mări curioase, Regele de azi sau cel de mâine nu va socoti cumva necesar să-și mai adaoge un bumb de coroană, proclamându-se Împărat sau Țar?

Ar fi trist să ni se tragă atâtea plictiseli pe urma unei inocente reconstruiri festive și costumate.

*

Îndreptarea saltă de bucurie într-un articol cu moț antisemit că, în sfârșit, afacerea Mosse, după cum arată un ziar care nu este adversar al socialiștilor (*Facla*), dovedește că frunțașii socialismului român sunt niște „potlogari și spioni”.

De când ciracii tembeli ai lui Tăslăoanu, Schuller et C-ie au devenit notari ai moralității civice și politice de la noi?

TEAMA DE UN OM

În locul acesta trebuia să apară articolul *Din pragul temniței* de N. D. Cocea. Pe foaia uitată, albă, pe masa de lucru, citesc titlul rămas fără text și scris cu slova știută. Pricina și urmarea, cetitorii o găsesc în manșeta de azi a ziarului: cele câteva rânduri trimise în grabă de la Prefectura Poliției, un rămas bun vremelnic, o întâlnire peste cele optsprezece luni, o făgăduință de lupte noi. Până atunci, sau poate nu tocmai până atunci, atât au reușit Brătienii cu ura și nestinsa lor înverșunare împotriva lui Cocea de ani și ani: să zădărnicească un articol, să înăbușe un glas, ori un hohot de râs, să amâie, să întârzie o nouă

pecetluire, din cele zilnice și fioroase, cu care pielea lor, la apropierea familiară a *Faclei*, totuși încă nu s-a desprins.

E veche și lungă povestea războiului dus de guvernul aceluiași oameni de azi împotriva unui singur om. De atâtea ori în trecut l-au abătut, ca și acum, din drum, cu haita lor în care înrolaseră tot ce se poate cumpăra prin amenințare în această țară: adică aproape totul. De atâtea ori, omul singur a rupt cătușele și le-a scuipat în obraz călușul și a spart tăcerea, propice crimelor, în care ei îl învăluiseră. L-au purtat sub iminența omorului... în 1907. Nu l-au putut suprima, și atunci, prin uneltele lor gata la orice mișelie, au întezit asupra-i, și fără dovezi, insultele și calomniile.

Ce a rămas din ele? Au asmuțit împotriva-i poliția, justiția, finanța, biserica, armata, prin procedee rușinoase de simple, puizate în abecedarul minciunii și al politicianismului. În contra acestor coaliții, omul de care se tem Brătienii se apăra cu stindardul derizoriu al unui petec de hârtie: *Chemarea, Facla*, în fața cărora se da de ceasul morții formidabila organizare bancară în bancrută frauduloasă a liberalilor.

De ce această panică disproporționată? Fiindcă N. D. Cocea apela la masele profunde ale cetitorilor și fiindcă în scrisul său ororile guvernărilor oglindeau, infinit mai expresive, danțurile lor macabre, iar măștile criminalilor de stat, sub lumina crâncenă a sarcasmului, apăreau în adevăratul lor grotesc... În 1917, în Moldova, când guvernul liberal lunea în gheena propriilor sale păcate, Cocea a fost din nou arestat și dus într-un cătun fără nume: era pe vremea când se inauguraseră „încercările” de fugă și împușcăturile pe la spate. Dar nu s-a găsit nici un călău. De atunci încoace, în pepiniera costisitoare, guvernele liberale și-au asigurat cu prisosință asemenea mână de lucru. În 1922, grație acestor pregătiri oficiale și pe îndelete, guvernul a pus la cale un asasinat în toată regula. Atentatorul de pe Sărindar n-a izbutit întocmai.

Cocea nu și-a lăsat nici viața, nici mințile pe trotuarul pe care își lăsase în șiroaie sângele. Atunci guvernul a înjghebat procesul acesta de *lèse-majestate* – și după sforțări îndârjite a obținut, în fine, o condamnare.

Arestarea lui N. D. Cocea dovedește o dată mai mult spaima și ura unui guvern și a unui partid împotriva unui singur om. O vom tălmăci altădată. Să se știe, pentru un moment, că ziaristul Cocea a fost transferat, din ordin, la Craiova, fără cel puțin a fi fost depus la Văcărești... El a fost sustras îngrijirilor familiei, vizitelor colaboratorilor și pelerinajului prietenilor.

În mizeria lor morală, liberalii s-au temut de vizitele prietenilor la Văcărești, ca de niște manifestații politice. Altă explicație nu e posibilă în privința acestei transferări odioase și absurde. Guvernul se teme nu numai de libertatea lui Cocea, ci și de captivitatea lui. Cât mai departe și cât mai mult! iată lozinca. De aceea, ieri între orele 5 și 7 (când pleca trenul de Craiova) au ținut să-l aducă la Parchet și să-i însceneze un nou proces pentru subscripția de un leu, menită să acopere amenda. Îngroziți, îi și pregătesc o nouă condamnare de un an, adică de maximum de pedeapsă.

Socoteală greșită: amenda lui N. D. Cocea e acoperită de cauțiunea depusă la tribunal. Obolul cetitorului va fi închinat unei opere de binefacere.

Menținem subscripția și semnificația ei întregă: o solidarizare a cetățenilor cu ziaristul care plătește cu libertatea sa libertatea scriului.

TÂLCUL UNEI CONDAMNĂRI

Nu e un secret pentru nimeni că judecarea și osândirea lui Cocea e o josnică răzbunare a familiei Brătianu. Regele Ferdinand e atât de străin de acest proces, ca și de ultima ofensivă a lui Abdel Kerim. Și mai ales, nimeni nu ignorează că prin îndepărtarea lui Cocea, în momentul de față, se urmărește, în primul rând, dispariția *Faclei*. Interesul Partidului Liberal, în ultimele lui zile de guvernare, reclamă imperios sugrumarea ziarului nostru. Am convenit, de mult, că Brătienii își cunosc interesele și știu să guverneze pentru ele. Opoziția, unită sau dezunită, nu are această superioritate de a ști ce voiește. Brătienii, în schimb, de acord totdeauna cu propria lor piele, și-au dat seama, în cele din urmă, cât i-a costat ivirea *Faclei*. Istoria anilor de la 1907 încoace, istoria prăbușirii oligarhiei și a ridicării claselor producătoare, le-a dovedit-o îndeajuns. Până după înăbușirea răscoalelor țărănești, nimănui dintre noi nu-i dăduse prin gând că s-ar putea încredința conducerea țării altora decât celor două partide alterne și istorice. Îmbunătățiri, reforme și înnoiri urmau să se realizeze numai din acordul acestei protipendade și în măsura în care ea va consimți. Totul pentru popor, proclamau boierii, dar adăogau în conștiință: nimic printr-însul.

Câte un Dincă Schileru, în cămașă creată, înfățișa la Cameră, printre sacouri negre, asentiemntul resemnat al țărănimii. Ziarele celor două partide se spurcau, respectuos, între ele, până la limita unei ieșiri pe teren, când floretele le înșfăcau numai latifundiarii. E drept că și pe atunci marile discursuri parlamentare, aplaudate și afișate, le scriau tot ziaristii. „Omul de pe stradă“ care și-a început precoce cariera, ne-ar desfăta, poate, cu destăinuirile sale. Totuși, până după răscoală, nimeni nu se atinsese de sfintele figuri neofanariote. *Facla*, revista lui N. D. Cocea, a violat misterele politicii oligarhice. Faimoasele portrete, semnate „Nicoară al Lumii“, au suflat, rând pe rând, falsele aureole ca pe niște pufuri de păpădie, și statuile venerate ale pontifilor au apărut în nuditatea și neputința lor scabroasă. Publicul reținut sau apatic, al acelei epoci, s-a dezmoțit și a izbucnit în aplauze și ovații. Oligarhia nu s-a mai putut restaura în respectabilitatea ei originară. *Facla* chemase la viața publică marea mulțime de intelectuali și liber-profesioniști cari practicau, din dezgust, un funest indiferentism politic.

Poate că, față de mișcarea și evenimentele cari au urmat, acțiunea *Faclei* se reduce la bobârnacul lui Democrit care a turburat cădere verticală a atomilor. Noi revendicăm, pentru Cocea, meritul de a-l fi schițat: prin trezirea spiritului critic și a pasiunii pentru viața publică, prin dezvelirea atâtor prostituții costumate în vestale.

Au trecut două războaie, am avut o mică revoluție pașnică și o restaurație, în mic, a liberalilor supraviețuitori ai dezastrului ciocoiesc. Auzim ultimele sughițuri. *Facla* a reapărut cu o nouă misiune: reorganizarea muncitorimii, împăcarea proletariatului, dezbinat prin meșteșugite intrigi, coruperi și terori politicianiste. Brătienii și *Facla* erau deopotrivă conștienți de un lucru: câtă vreme există la noi o muncitorime organizată și trează, ilegalitatea, prigoana și abuzul nu sunt cu puțință. Opoziția în luptă cu guvernul, care dispune de jandarmi, armată și poliție, e numai o umbră. Opinia publică, o masă fără coeziune. Proletariatul singur poate da o mulțime ageră și gata să pareze violența. Brătienii, deci, și cu ei politicienii toți, aveau interesul ca muncitorimea să nu se mai reconstituie în partid. Ei reușiseră să îngrozească, separat, fiecare categorie de cetățeni în parte, să înăbușe protestările, presa, plânsetele însăși [sic!]. Până la apariția *Faclei*, nimeni nu mai vorbea de înscenările și torturile la cari e supusă populația săracă, nici de martirizarea Basarabiei nu se mai auzea, nici despre chestia de la Tatar-Bunar nu se zvonise ceva în afara relatărilor oficiale. Lumea trăia sub spaima acuzației de bolșevism și șantajul guver-

nului reușea față de oamenii publici cei mai dârji. N. D. Cocea, trecând printre sperietorile guvernamentale, a dat glas plângerilor muncitorești, a făcut să se audă geamătul care vine de peste Prut, a ajutat, într-un cuvânt, muncitorimea să se salveze și să se recunoască. Liberalii au văzut, cu groază, ca un corolar al acestei acțiuni, reînvierea unui partid muncitoresc unificat. Și asta însemna, pentru ei, moartea abuzului, a teroarei, a crimei, a jafului: nimic altceva decât sfârșitul sfârșitului – înlăturarea liberalilor de la putere.

Iată de ce încearcă ei astăzi, în agonie, suprimarea *Faclei*.

Le amintim însă, un lucru: totdeauna, în socotelile lor cu N. D. Cocea, s-au înșelat.

Îi încredințăm că s-au înșelat și de data asta.

EXPOZEUL D-LUI I. G. DUCA

Apare titlul acesta în gazete și nimeni nu râde: cetitorul, redactorul și ministrul sunt de un serios imperturbabil. E cea mai bună atitudine în viață: să crezi în ceea ce faci, sugrumând spiritul autocritic ca hoțul de găini orăntania găbuită în coteț. Astfel se creează un decor, un costum, o atmosferă... O mască și un text. Mateloți, popor și soldați completează vicleimul. Și avem, la urmă, un teatru în viață, în care fieștecine își joacă rolul, convins și cu desăvârșire transpus în personajul râvnei și ideii sale despre sine. D-l I. G. Duca și-a ales, dintre idealurile arivistice cunoscute, pe cel mai imposibil. Cel mai cusut ministru din actualul guvern, întruchipează, cu fervență, tipul bărbatului de stat mondial și al cancelarului strălucit, a cărui inteligență și al cărui gest deplasează, liber, orizonturile omenirii. Anturajul său politic, suita sa de jurnaliști, alcătuiesc corul antic menit să întrețină iluzia, să despartă, adică, pe protagonist de parterul său de gură-cască. Și iată-ne cu o politică externă a României, cu un cancelar și vreo câteva expozee pe an. Iată-ne cu amăgirea liberului-arbitru în chestii de atitudine internațională. Și unde pui că patriotismul nostru mai iese și măgulit, la răstimpuri, de succesele d-lui I. G. Duca la conferințele din Elveția, unde, sistematic, d-sa vorbește în numele Miciei Antante. Uităm atunci, în beția spectacolului, că izbânzile d-lui I. G. Duca se datoresc, în primul rând, guvernantei sale; că d-sa ia cuvântul deoa-

rece colegii sârbi și cehi o rup mai greu franțuzește... Și aplaudăm cu ochii închiși, cu întreaga sinceritate a dorinței noastre de desfătare.

Dacă toate acestea s-ar petrece veșnic departe, în fastuoasele montări diplomatice cosmopolite, într-o zonă socială inaccesibilă, într-un fel de empireu învecinat cu noi, dar totuși departe, cât mai departe, triumfurile și expozeurile d-lui Duca ar fi mereu, cel puțin, suportabile. Ne-am resemna să-l ascultăm, cum ne-am resemnat să vișăm noaptea. Dar nu cumva să pogoare aci între noi cu aceleași fraze, același chip, aceleași gesturi, aceeași arie și cu pretenția de a convinge și de a prosti prostimea. *Mais qu'il ne vienne pas nous emmerder ici...*¹ Am fi nevoiți să-i spunem tot ce știm despre independența sa în cabinet, despre posibilitatea unei politici externe de inițiativă, despre politica sa însăși, despre discursurile, despre...

Ideologia d-lui I. G. Duca este onorabilă, este curentă. (Cel puțin la oamenii civilizați.) În salonul european, d-sa a reușit să reprezinte un tip banal, să nu supere, să fie, deci, acceptat, să fie ceea ce nu ne trebuie nouă.

În politica externă – pentru a sfârși – reiese din chiar expozeul d-sale (întrebuințăm termenii în grație) că, după ani de străduință, stăm prost cu vechii prieteni și rău de tot cu vechii dușmani. Ca un perfect ministru de Externe, ne-a păstrat toate știutele vrăjmășii, dimpreună cu posibilitatea unui nou război. Căci numai după război, după victorie sau înfrângere, la masa verde, își vădesc însușirile și se afirmă marii miniștri de Externe. Dinspre partea asta, d. I. G. Duca ar fi un exemplu reușit.

Dar unde e ministrul care să ne anunțe că nu mai există „enigma rusă”, nici „pericol maghiar”? În politica externă abilitatea constă nu în a te certa cu aliații, ci în a te împrieteni cu dușmanii. D-l I. G. Duca ce-a făcut?

CEI DOISPREZECE

Se împlinesc astăzi opt ani de la Revoluția din Octombrie. Opt ani de la răsturnarea minimalistului Kerenski, ideologul care n-a putut stăvili cursul roșu al vremurilor și nu l-a știut urma. Opt ani de când

¹ Dar să nu vină să ne agaseze aici (franc.).

proletariatul rus a preluat destinele imperiului și le-a stăpânit, învin-gând, în afară și înăuntru, încercări și dificultăți fără seamăn.

Ne gândim la toate întâmplările, criticile, sarcasmele, insultele și profețiile cari au salutat statul muncitoresc. La contrarevoluțiile pe cari le-a înăbușit, la războaiele civile pe cari le-a răpus, la invaziile pe cari le-a respins. La foametea de pomină pe care a îndurat-o, la blocusul puterilor, care a pus pe fruntea tragică a muncitorului, stăpân pe sine, cununa de spini, aureola de martir; la crimele lui demente și fioroase, la izbânzile lui sublime. La organizarea aceluia haos frământat și bezmetic al Rusiei după 1917, — al Rusiei bântuite de toate urgiile dinlăuntru și din afară. La această organizare și plâsmuire din nimic și împotriva lumii întregi, ne gândim, îndeosebi și aproape că justificăm sentința extremă a nu mai știm cărui fanatic: proletariatul poate dărâma totul, fiindcă el a construit totul. La chipul palid al mortului poet Alexandru Blok ne gândim și la marșul celor doisprezece guarzi roșii din straniul său poem, care rezumă, într-un scrâșnet și o strângere de inimă, toată revoluția rusă.

Unde s-a oprit rătăcirea și beția lor, cu imaginea lui Hristos luminându-le pașii? Unde se va opri revoluția rusă, înarmată și totuși cu steagul alb dinainte? N-avem curajul, n-avem întunecarea nici de a râde, nici de a urma, nici de a plânge. De opt ani se zvârcolește acolo un duh nou. Nimic nu l-a putut stinge. Și astăzi Asia profundă se închină la el. E tot ce putem constata. Ce s-a făcut, în răstimpul acesta, dincoace, la noi, în zona capitalului? S-a ajuns la o ordine nouă? Întorsu-ne-am, cel puțin, la ordinea veche? Iar dezorientarea și agitația care cuprinde pământul să fie pricinuită de împotrivirea lumii vechi la reînnoirea de pe Volga, sau poate atacul revoluției roșii asupra așezărilor venerabile e de vină? Și dacă alt răspuns, în afară de acestea două, nu e cu puțință, asta înseamnă osândă, ciocnire, război... „Cei doisprezece“ vor război prin Europa până îi va slăvi Parisul cu inmuri și cu flori. Sau vor fi spânzurați de cel mai înalt brad de pe Urali, deasupra minelor în cari răsună robia târnăcoapelor automate? ...Epopoea e dezlănțuită. Ritmul ei e al omenirii întregi și al mașinilor supuse aceluiași dans frenetic. Poate că totul se va sfârși sub dărâmături și fum.

Să nu privim, însă, cu brațele încrucișate: cântăreții acestei epopei vor muri de scorbut; boala inactivilor, ca Alexandru Blok, poetul „celor doisprezece“. Dar încotro? Încotro?

AGITAȚII

Au reînceput turburările studentești. La Teatrul „Regina Maria“, deunăzi, spectacolul a fost aproape împiedicat de prezența în sală a unui grup de tineri: Seară de înjosire și dezgust. Din balcoanele ocupate de tineretul cultural se năpustea un huiet de întrunire suburbană. Te gândeai la *Scrisoarea pierdută*, la sălile Colegiului al II-lea de acum aproape cincizeci de ani. Din când în când, se deslușeau, în vârcam, discursuri.

Oratorii universitari rivalizau cu cele mai plate pamflete de afiș electoral. Nici un glas inspirat, nici un accent personal, nici o întrerupere spirituală care să denote calitatea cărturărească a manifestațiilor. Când au intervenit, în fine, jandarmii, unul dintre conducătorii grupului a făcut apel la public: „Îngăduiți d-voastră ca noi, floarea României, să fie scoasă din teatru cu baioneta?“ A fost singurul moment de spontană veselie a sălii întregi. În urmă, publicul s-a reîntors la tristețea lui reflexii. Să fie oare cu puțință, să fie adevărat, să fie durabil regresul intelectual de care dă dovadă generația de după război? Grupul turburătorilor, erijați în cenzori și judecători, reprezintă partea cea mai activă, mai atentă, mai pasionată și, deci, mai valoroasă a întregii generații? Sau mai degrabă, și dimpotrivă, doar coada studențimii formează contingentul amorf și maleabil de care au nevoie agenții provocatori și agitatorii guvernelor pe ducă? Fiindcă, ceea ce se vedește sistematic, la fiecare prilej, e indulgența autorităților față de manifestații și e disprețul cel mai expresiv al manifestațiilor față de autorități. Acestea fac, ori de câte ori au asemenea ocazii, impresia că au mâinile legate, că sunt paralizate de un consemn care le interzice orice intervenție în defavoarea manifestațiilor. E tot ce trebuie pentru ca o mână de universitari certați cu biblioteca să-și aroge dreptul de a controla totul: o conferință, o întrunire, un spectacol, astăzi; iar mâine, o ședință a Parlamentului, un consiliu de miniștri. Guvernul liberal își pregătește, astfel, uneltele prin cari va teroriza pe succesori, din opoziție. Acesta e tâlcul. Un fapt recent îl dovedește suspendarea *Vieții universitare* și dizolvarea „Asociației Studenților Independenți“. Era un ziar care nu îndemna la agitații de stradă. Era o asociație care își propunea să adune tinerimea de pe uliți, să o grupeze lângă rafturile cu volume. Guvernul, însă, n-are nevoie de o studențime culturală. Tipul studentului cărturar îi displace și îl întărește, ca orice puțință de

critică și de personalitate. De aceea îi suprimă ziarele, îi interzice asociațiile și îi confiscă bibliotecile.

O țară săracă și întunecată se guvernează mai ușor. De aceea se cultivă violența și vulgaritatea. De aceea, de patru ani, ministrul Angelescu sabotează universitățile.

ANOMALII

Asistăm, de câteva luni, la sforile sterile ale opoziției de a ajunge la un acord.

Am cunoscut starea de interes pasionat, hrănită de surprize: revelația din sesiunea trecută, a unui bloc opoziționist, spre mirarea buimacă a majorităților parlamentare... Concilierea Iorga–Stere și succesul alegerilor agricole... Am cunoscut, apoi, starea de exasperare: intrarea în scenă a d-lui Iuliu Maniu, al cărui caz nu ni l-ar putea lămurii nici subtilul diagnostician și profesor Marinescu... Și am căzut, la urmă, într-o plictiseală soră cu dezgustul: tratativele se prelungesc, se întind, fără să se lege, fără să se rupă. O imagine din copilărie ca firul de halviță, când e moină, ar lămurii spectacolul acestor pertractări fără sfârșit. Sau poate dezbaterile unor bătrâni maniaci, la ospiciu, unde fiecare își cultivă, blajin, ideea fixă, ne-ar prilejui o analogie riguroasă cu cele ce se petrec sub ochii noștri, ai tuturor.

Cine să fie de vină?

Liberalii cari trag sforile?

Averescanii cari îi secondează?

Takiștii cari sunt, în mare parte, agenții liberalilor și flirtul averescanilor?

Sau nehotărârea bolnăvicioasă a d-lui Iuliu Maniu?

În aparență, nu pot exista alte pricini. Înțelegerea dintre d-nii Iorga și Argetoianu, de o parte, și țărăniștii, de cealaltă, este pe deplin stabilită. S-ar impune, deci, o concluzie riguroasă: excluderea takiștilor din Partidul Național. Valoarea lor numerică și calitativă e nulă. Sacrificarea lor înseamnă, pentru partidul care se dezbară de dânșii, o salutară operație și o grea lovitură adversarului. Fiindcă adversarul s-ar grăbi să-și deschidă porțile acestui cal troian afectat de răpciugă.

D-l Iuliu Maniu, însă, n-ar consimți acestei eliminări. Dar dacă i s-ar impune acestui șef, atât de lipsit de calitățile șefiei, un repaos prelungit într-un sanatoriu, în care și-ar depăna interminabilele conversații cu un psihiatru? Ar însemna să spargem comitetul de o sută și Partidul Național din Ardeal. Ar însemna să-l trimitem pe urma takiștilor, adică, mai curând sau mai târziu, în rândurile liberalilor. În schimb, situația politică s-ar clarifica. Partidul averescan, după o guvernare derizorie, s-ar risipi, negăsind nici substrat teoretic, nici material, nici legendă, nici chip în jurul căruia să se realizeze. Iar restul opoziției, care s-ar grupa corespunzător claselor sociale, ar da, în sfârșit, partide reale capabile să delege, prin majorități parlamentare, un guvern al popoului. D-nii Iorga și Argetoianu ar înjgheba un partid al micii burghezii și al inteligenței liber-profesioniste a orașelor.

Țărăniștii, baza întregului sistem, ar fi ceea ce sunt azi: partidul satelor, al târgurilor și al micii proprietăți. Iar armătura, fără de care nu se poate, o așteptăm de la un partid muncitoresc reconstituit. Fără el, viața noastră politică e anormală și falsificată. Tot ceea ce se încearcă, tot ceea ce se decide, n-are nici un preț. O analogie: Europa, fără Germania și fără Rusia: toate tratativele sunt petice de hârtie.

Iată, deci, ceea ce întârzie și zădărnicește acordul Opoziției Unite: raporturile anormale dintre Argetoianu–Iorga–Mihalache și d. Iuliu Maniu... Și excluderea populației muncitorești din viața politică, agravând anomalia și dezechilibrul situației interne. E motivul pentru care credem că singuri Iuliu Maniu și takiștii se comportă conform instinctelor și intereselor lor, zbatându-se amarnic contra unor legături provizorii și nefirești. De aceea, tocmai, trebuie excluși. Procesul, însă, e anevoios și lung. Și, până atunci, liberalii guvernează, guvernează...

„TRĂIASCĂ REGELE“

În țara țâfnosului Pristanda și soarta imnului regal devine tragi-comică.

Și aceasta numai grație celei mai hazlii și buclucașe mentalități de ipistat, cum doar în imperiul țarilor și în patria lui Caragiale s-a pomenit.

Dacă vreunui chefliu îi vine poftă să strige la un pahar de vin: „Trăiască Ludendorff!“ sau Trăiască Troțki!“ (cum a fost cazul celor 5 studenți basarabeni din Cluj), aparatului polițienesc îi sare îndată muștarul, arestează, bate și trimite în judecata Consiliului de Război.

Dacă, însă, niște bătăuși, bețivi, spărgători de geamuri și de capete au buna inspirație să intoneze pe loc imnul regal, atunci zelul poliției încremenește și-și pot continua nestingheriți isprăvile. Ba, punem rămășag că s-ar putea săvârși și o revoluție sub nasul și săbiile poliției hipnotizate de acest imn.

Acest tic al poliției și armatei române l-au sesizat, cu acea intuiție de personajii caragialești, și antisemiții noștri.

Am văzut de nenumărate ori aceste „secături entuziaste“, cum le numea altădată profesorul Iorga, instituții în cerberi ai patriotismului, spărgând întruniri, reprezentații de teatru, procesiuni mortuare, capete de cetățeni și vitrine, iar atunci când au intervenit, dacă au intervenit, autoritățile, dezarmându-le nu cu gaze puturoase sau lacrimogene, nu cu bombe, bate sau arginți, ci pur și simplu cu... imnul regal.

Ba, ceva mai mult, mai nostim și mai trist.

Dacă oratorii sau artiștii întreruși, dacă publicul plictisit și cetățenii cu tidvele sparte nu se scoală în picioare și nu-și scot imediat pălăriile la sunetele faimosului imn, atunci vai de ei! Furia antisemită, secundată de furia poliției sau armatei, se năpustesc asupra-le cu toate argumentele disponibile.

E ceea ce s-a petrecut deunăzi la Teatrul „Regina Maria“, unde câteva zeci de derbedei s-au instituit în cenzori teatrali, oprind reprezentarea premierei d-lui A. de Herz!

Același lucru s-a petrecut și la Moissi, la cursurile d-lui Reiner sau Parhon etc.

Nu cerem, căci n-avem de la cine cere, măsuri.

Remarcăm doar ce zile a ajuns să „trăiască Regele“.

UN COMUNICAT STRANIU

Emană de la Ministerul de Interne și îl găsiți la rubrica „Informațiuni“.

E în legătură cu mișcările studențești și trădează interesul guvernului pentru fiecare din ele. Se vor dizolva, spune comunicatul, toate asociațiile universitare în care sunt înscriși studenți *comuniști*. „Asociația Studenților Independenți“ a și avut o asemenea soartă.

Comunicatul e menit să dea o explicație tardivă unui act samavolnic.

Termenul de „comunist“ devine, pe zi ce trece, o acuzare infamantă și gratuită care te scoate de sub scutul legilor și te lasă în voia bunului plac al temnicerilor săngeroși și al escortelor tragice. Până acum se aplica numai șefilor opoziției. Era și este un sigur mijloc de șantaj. Astăzi, același termen, care sună ca o sentință, se aplică studenților. Avem, deci, studenți „comuniști“, cum avem un Iorga, un Stere, un Lupu – comunist. Ca de obicei, comunistul student e studentul care nu convine guvernului. Studentul care nu coboară în uliță. Studentul care-și vede de carte și nu poartă cruce-secură, la butonieră. Altă definiție, mai precisă, nu găsim. E de altfel în interesul guvernului ca denumirea de comunist să fie cât mai nelămurită. O învinuire cu granițe vagi și elastice, în care să poată intra întreaga țară antiliberală.

N-avem naivitatea să cerem guvernului definirea a ceea ce este și nu este comunist. Amintim, însă, că, după starea de fapt, n-avem un asemenea partid la noi. Când un comunicat vorbește, în mod oficial, de studenți comuniști, afirmă un nonsens. E o simplă și hidoasă ipocrizie și un pretext pentru a netezi terenul pe care va pași partidul surrogat al brătienismului: cuzismul, în care guvernul vrea să înroleze, de voie de nevoie, întreaga tinerime universitară.

Iată însă că măsurile guvernului nu se mărginesc la controlul vieții universitare și al presei studențești. Prilejul s-a ivit pentru introducerea unei cenzuri noi. Autoritățile, spune comunicatul, vor suspenda toate publicațiile la care scriu studenții comuniști. Iar studenții comuniști! Cum îi identificați? Desigur, prin participarea lor la societățile anterior dizolvate. E un fel original de dovedire și punere sub acuzație. Tot așa de originală e cenzura care se instituie. Până acum, cenzura – când funcționa – era preventivă sau represivă. *Ea se exercita numai asupra textului*. Aspasia nu cunoștea alte obiceiuri. Iată-o în vremea noastră, chirurgicală, că întinerește. Inovează: *de azi înainte cenzura se exercită asupra colaboratorilor*. Un ziar primește articolul, indiferent de conținut, al unui student presupus comunist (adică necuzist). Ziarul va fi suspendat. Atitudinea ziarului nu interesează, ci numai colaboratorul. De acum, numai actele guvernului sunt ferite de

orice critică. Dar oamenii neplăcuți guvernului trebuiesc înlăturați de la orice activitate. Se înființează leprozerii. Până mai ieri, prigoana aceasta se exercita numai în uzine și în ateliere. Azi s-a năpustit în universități și în presă. Măine, în toate celelalte întreprinderi și instituții. E odios, desigur. Dar lășitatea generală justifică totul. Acuzăm, chiar, guvernul de moliciune și lipsă de curaj. Îl asigurăm că poate merge până la ultimele consecințe ale politicii sale abuzive. Să desființeze ultimele simulacre: presa, Parlamentul, controlul fictiv al vieții publice. Nu se va clinti nimeni. Suntem copti pentru o guvernare liberală de încă cel puțin patru ani. Și poate să o și avem. O merităm în tot cazul.

*

Mai e nevoie să adăugăm că paginile *Factei* rămân deschise oricui are ceva de spus, oricărei plângeri, oricărui protest? Că suntem dintre cei ce nu acceptăm listele de proscriși ale guvernului și amenințările lui? Acesta e cuvântul nostru. E rândul întregii prese să vorbească.

GĂLBINAREA D-LUI MĂRZESCU

De curând, preacinstitul ficat al păstrătorului de peceți a părăsit din nou căile normale de funcționare. Pe urma unei revărsări de fiere în sânge, fața dalbă a ministrului de Justiție e galbenă ca șofranul, iar albul ochilor a luat culoarea maionezei. Care e pricina revoltei nobilului organ care, la peștii de mari dimensiuni, are virtuți și deprinderi tămăduitoare? De ce ficatul unui ministru se comportă într-alt chip decât ficatul de morun?

Pasămite, dl Mârzescu a avut deunăzi o întrevedere furtunoasă cu primul ministru Ion Brătianu. Premierul i-ar fi tras un zavrac, care nu e cel dintâi, nici cel de pe urmă, celui mai poznaș și mai pieziș dintre sfetnici săi. De data asta nu e vorba de vreun scandal politic, nici de vreo lucrătură savantă în dauna unui coleg. De la un timp, d. Mârzescu lasă atât pe d. Văitoianu, cât și pe d. Duca, în pace. În schimb, premierul însuși i-a căzut, recent, victimă.

Se știe că d. Brătianu vrea să se disculpe de acuzația că favorizează mișcările antisemite. E un adevăr supărător, acesta, și care

strică demersurilor sale în străinătate. E o bănuială dreaptă, dar care trebuie risipită. Și iată că d. Mârzescu a zădărnicit orice dezmințire. Cum? Autorizând „crucea încârligată“ ca semn electoral pe buletinele de vot. E o toleranță incendiară și o dare pe față a raporturilor dintre liberali și antisemiți. D. Mârzescu a făcut o greșeală grosolană, pe urma căreia va suferi, în țară și peste graniță, întreg guvernul. D-l Brătianu, căpruia îi place acțiunea subterană, s-a indignat pe ruinele antisemitismului său clandestin. Și indignarea sa, după câte se spune, a fost atât de jupiteriană și de homerică, încât d. Mârzescu, copleșit, distrus în toate speranțele sale de promovare și șefie, s-a îmbolnăvit de gălbănare. Îi dorim însănătoșire.

MUSAFIRII

Vizita parlamentarilor polonezi preocupă guvernul, opoziția, Siguranța generală, presa. Constatăm, în treacăt, că nici un nou complot nu s-a descoperit în legătură cu sosirea distinșilor oaspeți. Nici o șină dezbulonată, nici o bombă sub vreun pod de cale ferată, nimic extraordinar, care să dea străinilor fiorul neprevăzutului, nu s-a petrecut. Dacă se găesc, printre solii nobilei Polonii, amatori de senzații violente, îndrăgostiți de situații primejdioase, însă traversate cu bine, ca toate înscenările oficiale, ei vor pleca din țară dezamăgiți. Ce păcat, ce păcat! Căci am fi dorit, dintr-un legitim orgoliu național, să lăsăm soliei vecine un suvenir distins și durabil. Și nici șampania de la Ministerul de Externe, nici ceaiul din Dealul Patriarhiei, nici biscuiții, nici elocința ocazională a *leader*-ilor noștri de toate nuanțele nu sunt menite să se răbojească pe amintirea parlamentarilor polonezi. De aceeași părere a fost, desigur, și guvernul găzduitor când avu ingenioasa inspirație de a-și plimba musafirii prin pivnițele blindate ale d-lui Oromolu și prin atelierele de tutun de la Belvedere. Și nu pare exclus ca, pe drumul spre aceste drumuri intruabile, aiurea, curiozități, ciceronii noștri parlamentari să fi atras atenția colegilor veniți de peste graniță și asupra altor spectacole demne de a fi privite și reținute: „*ça c'est une maison... ça c'est une cheval... ça c'est une caserne... ça c'est une auto...*“ Amănunte interesante alături de teascurile și baloturile de hârtie-monedă din beciurile Băncii Naționale.

De bună-seamă, parlamentarii polonezi nu s-au desfătat la noi decât, poate, ca fini observatori ai pustiului balcanic. În cazul acesta, mai trebuiau duși la un spectacol la Național cu *Meșterul Manole*... Bagajul umoristic al fiecăruia ar fi sporit. Dar guvernul a ținut morțiș să menție o atmosferă oficială și lugubră. Le-a interzis musafirilor accesul în domeniul caragialesc al moravurilor noastre politice și administrative. Le-a prohibit, deci, surâsul și veselia. Le-a mascat, apoi, aspectul profunde dezorganizări economice, industriale, haosul transporturilor. Le-a răpit, deci, satisfacția, superioară, de a se înduioșa. Le-a ascuns, în sfârșit, cu aspră grijă, priveriștea mizeriei unanime a omenirii mutilate în aresturi, înăbușite în temnițe și cazemate, martirizate pe lungile căi dintre două aresturi, dintre două anchete. Și oaspeții polonezi nu s-au ales nici cu strângerea de inimă care le-ar fi împins prin trup sentimentul, ce nu se uită, al tragediei de la Dunăre. Și s-au plictisit, astfel, în chipul cel mai monoton. Și nici nu se poate spune că guvernul n-avea încotro, cu aparatul său polițienesc atât de dresat, cu mării săi regizori de înscenări de stat. Afirmăm, da, stăruitor, că numai un complot, un atentat prevenit [...] ¹ sentimentul, ce nu se uită, al plictiselii, ar fi smuls pe iubii vizitatori din urâtul în care i-a scufundat toastul d-lui I. G. Duca. Altfel, uitarea ne paște, iremediabil. Cu nimic, România nu s-a întipărit în mintea celor veniți să o vadă și să o iubească. Peste ani de zile, poate, un parlamentar va descoperi, între inutile hârtii, un carton, luat din greșală de pe masa din sala cea mare a Ministerului de Externe din București.

Iată-l, și atât:

MENU

Servit de casa „Capșa“

Caviar frais

Consommé Sévigné

Sterlet du Danube a l'anglaise

Selle de veau Capsa

Faisans rotis

Salade demi-doeil

Fonds d'artichants sauce hollandaise

Glace Nesselrode

Bonbons

¹ Un rând sărit la tipar.

Corbeilles de fruits

Café

Drăgășani extra-vieux

Dealul-Mare 1907

Champagne Capsa brut

Rhein extra

Liqueurs Cointreau

E ceea ce rezumă orice vizită oficială.

SCANDALUL CU FURNITURILE C.F.R.

Afaceri de milioane • Risipă de bani pe material nelivrat

Liberalii și-au pus oamenii lor în fruntea Consiliului de administrație C.F.R. pentru a-și putea face afacerile nestingheriți de nimeni. Vom arăta, rând pe rând, toate potlogăriile săvârșite în ultimul timp de către cârțița liberală la diversele instituțiuni de stat și în special la C.F.R. Pentru azi publicăm următorul fapt de o extremă gravitate:

Prin intermediul unei firme înființată și condusă de un escroc internațional, austriacul Theodor Beer, purtând emblema bizară de „Ebilag“, liberalii au obținut, prin oamenii din imediatul anturaj al d-lui ministru al Comunicațiilor și cu concursul inginerului Andrei Filorian de la C.F.R., de la Direcțiunea specială a atelierelor și materialului rulant, comanda No. 17349 din 8 aprilie 1925 în valoare de dolari 54.400, pentru 10.000 metri plus necesar la tapetarea vagoanelor-clasă. Pentru suma de dolari 54.400, Ministerul de Finanțe a deschis, cu aprobarea specială a d-lui Vintilă Brătianu (întrucât era vorba de ajută partizanii), acreditiv la o bancă vieneză.

Or, nici până astăzi numita Societate „Ebilag“ n-a predat nici măcar o parte din furnitura în chestiune, pentru că între timp fabricile străine au urcat prețul acestui material. Acum numita societate se eschivează de la furnizare, cauzând, prin aceasta, mari pagube atelierelor C.F.R. care au așteptat în zadar materialul comandat acum 7 luni și al cărui termen de predare expirase de mult. De asemenea, nu se poate lua nici o măsură contra acestei firme, întrucât orice reclamație

este imediat înăbușită de către partizanii liberali. Pe de altă parte, banii statului stau închiși în acreditive, cu anii, pentru materiale cari nu se livrează niciodată.

În schimb, aceeași firmă „Ebilag“, cu ajutorul d-lui Cotescu, președintele interesat al Consiliului de administrație al C.F.R., a pus la cale, pentru același material, o nouă lovitură. Consiliul de administrație C.F.R. a cerut ieri, 12 noiembrie 1925, *oferte telegrafice* de la fabricile indicate de gheșeftara firmă „Ebilag“ și, de formă, și de la alte două fabrici și anume: „Stein et Co. Wien“ și „Sileiner Tuchfabrik Silein Cehoslovacia“, urmărindu-se cumpărarea *fără licitații* a numărului de 8000 m. materii pluș pentru vagoane-clasă la un preț cu 50 la sută mai scump decât acela la care este obligată firma Ebilag a furniza conform comenzii No. 17439 din 8/IV din 1925.

Deci, C.F.R. vor plăti azi 4 milioane lei în plus: bani cari vor intra în buzunarul austriacului Beer, conducătorul firmei „Ebilag“ și al cointeressaților liberali din jurul Consiliului de administrație C.F.R.

Acești domni liberali din Consiliul C.F.R. și-au inaugurat activitatea printr-o serie de acte cari tind a distruge C.F.R., numai în scopul imediatei îmbogățiri.

Suntem informați că se pun la cale cumpărături de materiale, prin aceeași firmă „Ebilag“, fără nici o licitație, ci numai în mod ocult (oficial, zis prin bună învoială), excluzându-se astfel de la concurență toate uzinele mari românești și străine, vechi furnizoare de material de cale ferată, numai spre a se da posibilitatea oamenilor regimului liberal de a se îmbogăți *acum*, înaintea plecării guvernului de la cârmă.

Spre edificarea tuturor, ținem să arătăm că firma „Ebilag“ nu este decât o casă de agentură care nu are nici un capital pentru a finanța afacerile cu C.F.R., ci face exclusiv trafic de influență între industriașii austrieci și instituția C.F.R. prin intermediul liberalilor, a cărei creațiune este și de care se servesc pentru necinstitele lor afaceri.

Partea cea mai gravă este, însă, că firma „Ebilag“ a încasat de la băncile vieneze o parte din acreditivele deschise de d. Brătianu pentru numeroasele comenzi primite *exclusiv* de la Direcțiunea specială de ateliere și material rulant al C.F.R. Încasarea parțială a acestor acreditive s-a făcut pe baza numai a proceselor verbale de recepție la fabrică, întrucât acreditivele d-lui Brătianu au fost special ticluite în acest scop, fără ca, în schimb, marfa recepționată să fi fost expediată

la adresa C.F.R. Deci, această societate manipulează acum cu banii statului, fără ca să-i fi livrat măcar ceva.

Toate cele enumerate mai sus se pot controla *oricând* foarte ușor, cercetându-se cu atenție dosarele respective la Direcțiunea specială de ateliere și material rulant C.F.R. din Gara de Nord.

DE VORBĂ CU HENRI BARBUSSE

Pentru ce a venit marele scriitor francez la noi • O anchetă a gânditorilor occidentali în România • Rolul intelectualului azi • Scopul unei lupte • Interesul asuprașilor de pretutindeni

Credem de prisos să-l prezentăm cetitorilor *Faclei* pe Henri Barbusse.

Autorul pateticului roman de război *Le Feu*, al vibrantelor manifeste din *Paroles d'un combattant* și *Clarté*, al tragicei epopei în proză din *L'Enfer*, povestitorul profund și duios din *Nous autres*, poetul sugestiv și muzical din *Pleureuses* e cunoscut, până în amănunt, întregului nostru public, cum e cunoscut întregii lumi. Henri Barbusse e una din puținele personalități întregi ale timpului. Viața sa nu e o dezbinare între voința de putere și contemplație. A împăcat gândul cu acțiunea, visul cu realitatea. În arta lui a găsit cuvântul care să sune și să însemne deopotrivă pentru toți. Versurile rafinate din *Les Pleureuses* succed paginile pasionante și umane ale atâtor opere cari exprimă și raliază, într-o superioară zonă de frăție, lumile, artificial despărțite, ale intelectualilor, ale muncitorilor, ale țăranilor-soldați. Un înger, prins între noi, a găsit limba și graiul care să ne strige durerile. Această icoană pe care ne-am făcut-o despre Barbusse se adeverește la vederea omului. El n-are chipul energic din portrete și nici tipul mântuitorului de mulțimi. Barbusse, propagandistul păcii dar printr-o energică luptă de clasă, conducătorul Internaționalelor Intelectualilor și a Foștilor Combatanți, sufletul congreselor și ale manifestelor celei mai năvalnice avangarde, e un om fără chip și fără trup, e o coloană iluzorie care nu susține o mască, ci un nimb. Te gândești, văzându-l, la *Cina cea de taină* a lui Da Vinci în care obrazul lui Hristos e de-abia o lumină în care omeneștile trăsături s-au șters.

Și nu te miri când Barbusse, întrebat fără înconjur, îți răspunde:

– „Cauza, cred eu, a celor mai strălucite evidențe se încarnează în aceea a tuturor săracilor, a tuturor oamenilor...”

Descifrez în figura lui Barbusse, ca într-o filigramă, linii de o feminină fineță. Capul acesta spiritualizat e supremul avânt al unei vieți care s-a slujit de un corp numai ca să ajungă la el. Tot astfel, în jocul fântânilor, lungă tulpină de apă se istovește și se rezolvă într-o spumă de argint. Trupul deșirat al lui Barbusse nu există. Totuși, la capătul unor brațe de umbră, se încheagă mâinile descarnate și febrile, împletire de nervi în neastâmpăr și acțiune. Mâinile acestea, de vrăjitor al unei omeniri noi, scandează gândurile:

– „Spiritul cel nou de liberare, de nesupunere față de vechile legi barbare, spiritul care freamătă și se agită pe întreg pământul, năzuința populară, sigură și adâncă ce urcă pentru a domni și a prefăce societatea, au fost create de gânditori. Muncitorii inteligenței pretind, și au datoria, să-și aibă partea lor de lucrători în această definitivă renaștere care e și simplă și justă.

...În numele acestei inteligențe, al acestei elite“, continuă Barbusse, „am venit la d-voastră. Am venit, cum puteți bănui, cu un scop precis. Am cetit broșura d-lui Costaforu. Am auzit, pe de altă parte, numeroase plângeri însoțite de documente și dovezi. Protestele noastre, pe cari le cunoașteți, sunt rezultatul unei acuzații formale care vi s-au adus și pe care oficialitatea d-voastră le-a dezmințit. Printre semnatarii protestelor se numără și un Einstein, un Romain Rolland, un Margueritte, o Séverine, care vor să știe pe ce se întemeiază aceste dezmințiri și aceste acuzații. E în interesul atât al dv. cât și al omenirii întregi: sunt adevărate crimele și ororile Siguranței? Sunt adevărate înscenările judecătorești ale stării de asediu? Sunt adevărate arestările, perchezițiile, bătăile, omorurile, întemnițările, fără motiv și fără sentință legală, făptuite din îndemnul regimului? Delegația noastră are misiunea să cerceteze aceste lucruri.“

– Din cine e alcătuită această delegație?

– „Suntem trei. Mă însoțesc: d-ra Paule Lamy, avocatul Baroului din Bruxelles, și d. Vernochet, Secretar general al Internaționalei Muncitorilor din Învățământ.“

– Și în ce mod se va documenta delegația dv.?

– „Printr-o anchetă riguroasă imparțială și fără de pornire. Ne vom adresa lumii oficiale în primul rând. Măine, marți, luăm contact cu d. I. G. Duca și Tătărăscu. Vom convorbi cu șefii tuturor partidelor. Ne vom adresa reprezentanților muncitorimii. Vom asculta, bineînțeles,

și muncitorii. Vom apela la sprijinul și informația presei. Sperăm că toată lumea românească ne va facilita ancheta dezinteresată pe care o întreprindem în scop de informație mondială.“

– Ancheta dv. se va mărgini aci, la București?

– „Vom cere autorizația de a asista la procesul de la Chișinău, care, ca orice proces, e public, desigur. Am dori să vizităm două-trei închisori. Apoi, vom continua ancheta noastră în Bulgaria. Vrem simple constatări asupra acestui oribil război de clasă care se duce, pare-se, pentru moment, de sus în jos... Repet, însă, că nu în calitate de revoluționar militant am venit în această țară în care am întâlnit, dintru început, atâți prieteni.“

– Sunteți împotriva luptei de clasă?

– „O vom duce (nu aci) până la sfârșit, pentru ca pacea finală, contopirea claselor să aducă pacea adevărată și durabilă în omenire.“

– Cum se va realiza această pace?

– „Prin unirea celor asupriți, desigur; susțin că, precum interesele cinice ale stăpânilor sunt pretutindeni aceleași, și interesul poporului e peste tot același. Toate popoarele au o tendință naturală și sfântă de a se uni, de a se amesteca și a face un singur nivel, ca valurile mării.“

– Dar dacă o asemenea contopire nu se poate face, mulțumită rezistențelor interesate, fără zguduiri cari...

– „Cunosc obiecțiunea. Ni se spune: Munciți pentru a salva civilizația, adică pentru a reface bogăția celor bogați și pentru ca ei să continue, înlăuntrul și în afară, îmbogățirea lor sângeroasă... Observ însă, pretutindeni, semne de dezagregare și sfârșit.“

– Care e situația politică în Franța?

– „Vom avea probabil, cât se poate de curând, un nou guvern Herriot. Dar nu cred că, în cadrele actuale, teribila criză financiară va mai fi rezolvită. Și războiul din Maroc și cel din Siria...“

Henri Barbusse face un gest de oboseală. În cameră, nori grei de tutun negru, franțuzesc.

– Toate aceste preocupări și activități vă lasă, totuși, răgazul de a scrie?

– „Am scris, la Flammarion, un nou roman în două volume *Les Enchainements* (Înlănțuirile), lucrare în care încerc să reconstitui, cu ajutorul unor mari personalități, istoria omenirii.

Pregătesc, apoi, o *Viață a lui Isus*, în formă de Evanghelie. Sunt poate pretențios. Însoțesc această nouă Evanghelie de o notă tehnică, istorică și filosofică, asupra personalității lui Cristos: personalitate de

mare valoare, de neîntrecută perspicacitate; un zdrobitor de idoli și de idealuri; un om care a redus pe om la el însuși, la ceea ce este; un distrugător al verbalismului epocii. După aceasta mă voi odihni citind operele contemporanilor mei.

– Este vreun scriitor nou care să vă placă îndeosebi?

– „Îl cheamă Ramuz și cartea sa principală *La Guérison*, deși de un misticism cam anacronic, are o mare valoare stilistică.“

– Romain Rolland, îl îmbii la...

– „Romain Rolland, în timpul războiului, a avut marele merit, marea bravură de a se ridica, singur, împotriva tuturor contemporanilor săi. Și continuăm astăzi lupta pe care a început-o. Scopul acestei lupte este ca oamenii, în ansamblul lor, să înceteze de a mai fi instrumentele câtorva dintre ei. Fiecare om să-și poată trăi viața și să se dezvolte, să înflorească printr-înșă și pentru dânsa, nestânjenit de nici o apăsare, de nici o robie.

E o renaștere pe care o așteptăm, în viață, în artă, în teatru, de la posibilitățile profunde, proaspete și necunoscute ale *poporului*.“

ANCHETA

O delegație, în frunte cu unul din cei mai mari scriitori ai timpului, pleacă în Basarabia să ancheteze crimele regimului.

Ministrul Statelor Unite călătorește, peste Prut, în același scop.

Oricât a vrut d. Ion Brătianu să facă din soarta nefericitei provincii românești o chestiune de jandarmerie și poliție, în cele din urmă n-a reușit.

Basarabia este astăzi o chestie a omenirii întregi.

La fel se va întâmpla cu toate problemele românești, pe cari Brătienii vor să le înăbușe între granițele și temnițele bine păzite, ca între hotarele și ca în beciurile moșiei familiale. O țară nu se mai poate izola de restul civilizației de care continuă, totuși, să beneficieze.

Statul care vrea cultură, industrie, transporturi și credite, trebuie să se supună regulilor de omenie ce domnesc peste restul lumii. Cei ce s-au crezut pe o simplă moșie moștenită, cu robi, vite și unelte, s-au înșelat amarnic. Omenirea are dreptul că cerceteze să nu fie nicăieri înjosită. După cum ea a intervenit cu sacrificii să pună capăt

canibalismului și comerțului cu negri, are astăzi datoria și putința să interzică asasinatul, tortura, antisemitismul, teroarea. Și pentru a scăpa de o rușine unanimă, țara singură să denunțe pe răufăcători: sunt Brătienii!

MIZERIA FUNCȚIONARILOR

Față de scopurile ridicole ale d-lui Vintilă Brătianu, funcționarii statului se agită. De ani sunt duși cu vorba, cu făgăduiala și amenințarea. De ani sunt încolțiți de foamete, sinucidere, delapidare, fraudă și luare de mită. Moravurile administrative s-au detractat, demnitatea profesională a rămas un cuvânt fără înțeles, bugetul cetățeanului și al slujbașului s-a complicat cu birul rușinos al bacșifului: întreaga viață publică s-a falsificat, prin teama de adevăr și de soluții eroice a ministrului de Finanțe. În schimb, s-au îmbogățit samsarii regimului cu acces în birourile ministerelor. Din sărăcia unui popor în haine negre s-au servit diurne și tantieme, s-au procurat misiuni în străinătate, s-a întreținut luxul mandarinilor și favoriților, s-a alimentat fastul târfelor de rasă. Și pe măsură ce funcționarul cădea în prostrație și în apatia foamei ori în destrăbălarea mitei și a delapidărilor, guvernul bugetelor astfel echilibrate își întărea situația, își etala depravarea și abuzul. Puterea și autoritatea lui cinică se întemeia tocmai pe această flămânzire ori pe această corupere a administrației care nu-i poate nimic pretinde și nimic refuza. Izvorul indignării a secat în funcționarul amețit de nemâncare și copleșit de suferința alor săi. A secat, deopotrivă, în cel ghiftuit de venituri nepermise și amenințat la tot pasul de anchetă. Guvernul liberal, peste funcționăria istovită domnește numai prin lipsa sa de scrupul și excesul său de brutalitate. Iar peste creaturile venale și dedate cu obiceiurile vremii, printr-un șantaj permanent și tacit. Aceasta e situația, și guvernul nu are nici un interes să o schimbe. Bunul său plac se desfată peste un popor sărăcit și preocupat.

Funcționarii, astăzi, vor, însă, o altă soartă. Nu sporuri iluzorii și repede năpădite de valul de scumpete care le urmează. Nu teancuri de falsă hârtie-monedă, ci salariu-aur. Cifra de bază trebuie să fie cea din 1916, cu adaosul de urcare a costului vieții, leul înmulțit cu 45, –

scara de depreciere a leului. Fără tocmeală și fără compromisuri trecătoare, guvernul trebuie să găsească, în veniturile statului, resursele trebuincioase. O viață stabilă, o viață a realității va urma normalizării obținută pe această cale. E drept că jaful proiectat în averile statului, prin legea comercializărilor, va fi zădărnicit. Dar nu interesele sămsărimei liberale interesează pe funcționari. Ei trebuie să-și repete, până la convingere, adevărul că, în totalitatea lor, reprezintă, în stat, principalele simțuri și organe ale unui timp. Pot pieri într-un accident zeci de miniștri, sute de parlamentari. Nimic nu se simte dacă serviciile publice continuă să funcționeze. E o dovadă de forța și utilitatea funcționarilor. E un motiv ca revendicările lor să fie reprezentate de un bloc profesional, de solidaritatea lor, a tuturor. Câtă vreme se vor încurca în demersuri izolate, pe grupuri, pe categorii, pe ministere, ori cu proteste anonime prin gazete, guvernul va zdrobi fără preget acțiunea lor disperată. Înainte, deci, de a întreprinde o luptă de care depinde o viață omenească și demnă, sau o înjosire definitivă, funcționăria să se organizeze astfel ca drepturile stipulate să fie sprijinite, până în pânzele albe, pe unanimitatea ei. Nici prin concedieri individuale sau în masă, nici prin arestările, nici prin inevitabilele și abuzivele învinuiri de bolșevism și trădare, pe care guvernul cu ziarele și uneltele sale i le va zvârli cu o criminală dărnicie, să nu renunțe, în clipele cele încordate, la dreptul ei la viață. E o chestie de conștiință în primul rând! De organizare în urmă. Vor ști oare să se recunoască și să se aleagă vitejii de fricoși, de agenți provocatori și de spioni? Și e apoi o chestie de rezistență această luptă a funcționarilor pentru salariu-aur în contra salariului-minciună, – pentru certitudine în contra haosului. Căci guvernul nu va ceda cu una, cu două. Vor ști să ducă lupta? Din trista experiență a încercărilor de până acum să-și tragă, deci, funcționarii porunca momentului: UNIRE!

CONCURS DE FIDELITATE

Cu prilejul unor explicații survenite în jurul cazului Barbusse între *Facla* și *Cuvântul*, d-l Pamfil Șeicaru ne lămurește asupra monarhismului, pe care noi l-am socotit „inutil“, al acestui ziar. „Să ni se

facă cinstea, spune d-sa, de a nu ni se confunda monarhismul nostru doctrinar cu cel al familiei Brătianu“. Și adaugă: „În țara noastră credința în Rege este în funcțiune de apropierea sau depărtarea de grațiile lui“. Pe câtă vreme pentru cei de la *Cuvântul*, și spre deosebire de monarhismul interesat și nestatornic al d-lui Brătianu, „Regele este, dimpotrivă, o întrupare a unui principiu de viață a neamului românesc. Regele este vremelnic, principiul monarhic se confundă cu însăși istoria neamului românesc“. Această fervență regalistă îl face pe d. Șeicaru să afirme, după Charles Maurras, că: „un Rege, orb și surd, nu anulează întru nimic forța ideii monarhice, cum un proprietar bezmetic nu infirmă forța ideii de proprietate“.

Mai întâi: toate majusculele cuvântului Rege sunt ale d-lui Șeicaru. Dar suntem de acord cu d-sa în privința sentimentelor monarhice și, celelalte, ale d-lui Brătianu. Putem adăuga părerea noastră că și patriotismul acestui politician e în strânsă împletire cu ziua când d. Brătianu ar pierde instinctele sale de proprietate. În moșia Florica și cele câteva mii de acțiuni petrolifere, bancare pe care le posedă, [...] dârza și îngusta lui iubire de patrie ar face loc unui umanitarism planând peste frontiere și popoare. Câtă vreme d. Brătianu e menținut, grație unor anacronice prerogative, la putere, d-sa nu va pierde nici o ocazie să strige „Trăiască Regele!“, mai cu seamă când acest rege îl lasă să-și designeze succesorul și durata succesiunii. Când împrejurările s-ar schimba, d. Brătianu, însă, n-ar ezita să facă uz de ideea republicană. S-au găsit, adesea, în ultimii ani, liberali cari să afișeze o dizidență pe tema unui republicanism burghez și chiar să anunțe câte o gazetă. Dar, întotdeauna, d. Brătianu a fost satisfăcut la timp. Împotriva situației acesteia, grupul de la *Cuvântul* vrea să reacționeze. Deschide astăzi un concurs de fidelitate și lumea politică este aproape invitată la o întrecere de genuflexiuni, temenele și mătâni la picioarele tronului. „Regele, pentru *Cuvântul*, e ultima scăpare“. Cum? Convingându-l, desigur, pe suveran că nu are sftenic mai nesigur decât d. Ion Brătianu. Acesta e rolul, după d. Șeicaru, al tuturor partidelor de opoziție. Protestări de loialitate monarhică, formule regaliste, dovezi de sinceritatea unora și, dacă se poate, de felonia altora. Ne întoarcem la Curtea Regelui-Soare. Alt mijloc de a zdrobi atotputernica liberală nu există...

¹ Omisiune de tipar.

Acesta e monarhismul grupului de la *Cuvântul* și rațiunea de apariție a unui ziar care, totuși, vrea să se adreseze marelui public. Nu discutăm dacă principiul monarhic se confundă cu istoria neamului românesc: tronul Principatelor n-a fost nici ereditar și nici pe viață. Nu discutăm nici paradoxul că un rege orb și surd nu compromite forța ideii monarhice, fiindcă tocmai aci stă slăbiciunea acestei idei. În ziua când oamenii, asemeni albinelor, ar diferenția un chip specific, tipul „Regelui“, atunci, poate, ideea monarhică, ar deveni o lege a naturii. Dar câte zeci de milenii de absolutism continuu trebuie omenirii pentru a ajunge la asemenea cavaline [!] rezultate? Pentru noi, momentan, în cadrele regalității actuale și care ni se pare *le moindres des maux possibles*¹, cel mai eficace mijloc de a rezista bunului plac brătienist, orbirii și abuzurilor puterii executive, rămâne o mulțime conștientă și organizată. Dacă cei cinci sute de mii de muncitori intelectuali, manuali și liber-profesioniști ai Capitalei s-ar grupa împotriva pumnului de samsari cari ne terorizează, atunci toate batalioanele de jandarmi susținătoare ar deveni insuficiente și toate protestările de regalism doctrinar ale *Cuvântului* – de prisos.

BUGETUL PE 1926

După lupte cu răsunset de galerie duse împotriva tuturor colegilor de cabinet, d. Vintilă Brătianu a izbutit să încheie planurile bugetului pe 1926. Dacă, în genere, un proiect este proiecția materială a politicii lui generale, traducerea tendințelor, în ideologia lui, în cifre, atunci nimic nu reflectă mai bine toată politica liberală decât bugetul d-lui Vintilă.

Un buget de expediente, de compromisuri, de aparențe false. În Parlament s-au denunțat de atâtea ori potlogăriile financiare ale d-lui Vintilă Brătianu. Ca și cel precedent, bugetul pe 1926 e un buget fictiv. El nu reprezintă nici posibilitățile normale, ca efort financiar,

¹ Cel mai mic dintre relele cu puțință (franc.)

nici nevoile țării. Veniturile sunt anormale, cheltuielile sunt mascate. E un feroce spirit de clasă. Beneficiarii lui nu sunt și cei cari contribuie la realizarea cifrelor lui. Un buget care, pe de o parte, se bazează pe impozitele indirecte – cele cari apasă mulțimea cea mare –, pe taxe de export (nu știm în ce măsură vor fi reduse), adică își propune să dijmuiească grâul țăranilor, și care calculează venitul mijloacelor de comunicație în aur când industria se bucură de venituri însemnate, când un protecționism îndârjit împiedică aprovizionarea țării, e un buget de clasă.

Când mai ții socoteala, pe de altă parte, că toate cheltuielile cari privesc refacerea țării sunt reduse la minimum posibil, când școli, spitale și instituții de cultură rămân neterminate, pentru ca să se pună la dispoziția partizanilor uriașe credite flotante, când funcționarilor, în loc să li se calculeze salariul pe bază de aur, abia de li se acordă un lamentabil spor, înțelegi tot mai mult că un buget reprezintă politica generală a partidului care îl votează și că Partidul Liberal își are bugetul lui.

Dar, chiar din punctul de vedere curent, bugetul d-lui Vintilă Brătianu e vulnerabil. Toate sporurile prevăzute nu coincid scumpetei reale de la anul trecut la anul acesta. Toată piața e mai scumpă, traiul e mai greu, leul nu mai are aceeași putere de cumpărare. Plusul de 1/5 la venitul și mai ales plusul de 1/15 (o cincisprezecime) la cheltuieli nu reprezintă nici măcar coeficientul de scumpete al vieții.

Unde sunt, atunci, faimoasele îmbunătățiri, jalnicul progres de la buget la buget, anunțat cu atât de înverșunată stăruință de d. Vintilă Brătianu? Tradus în cifre raportabile la puterea de cumpărare din 1922 a leului, bugetul din anul acesta este pur și simplu lamentabil.

Trebuie proverbială miopie sau rea-credință liberală ca să afirmi că e un progres. Nu în raport cu valuta, în raport cu paritatea-aur (de asta nici nu mai vorbim), ci urmând curba din ultimii patru ani a leului, bugetul pe 1926 trebuie să însumeze cel puțin 60 de miliarde. În loc de asta, avem 29.250.000.000 lei la venituri și 23.911.729.000 la cheltuieli, adică, dacă ținem socoteală și de căile ferate lăsate de-o parte, abia de două ori mai mult ca în 1923.

Bugetul din 1926 este bugetul unui guvern izolat, care vrea să justifice, în aparență, o lungă guvernare pătată de ilegalitate.

Pentru a-și prelungi guvernarea, liberalii s-au agățat de pretextul alegerilor comunale și al legii electorale. Asta înseamnă rămânerea lor până cel puțin în primăvară. Moștenitorul lor prezumtiv, generalul Averescu, își va toci pintenii de neastâmpăr. Dar are de ales între răbdarea care îi poate aduce totul și revolta care, de când nu mai reprezintă pe nimeni, nu-i mai aduce nimic. Un succes liberal la Comună, urmat de revizuirea sistemului electoral al proporționalei, poate însemna încă patru ani de guvernare brătienistă. D. Ionel Brătianu parodiază viața ilustrului său tată, sau poate e convins, în misticismul său familial, că o continuă. Nu ascundem, deci, adevărul. În fața opoziției dezunite a Blocului, în fața fantomei averescanismului și în fața muncitorimii dezarmate, liberalii singuri se prezintă ca o grupare unitară, pornită, firește, pe jaf, dar care știe ce vrea.

E vorba, printr-o propagandă întreprinsă la timp, să se zădărnicească victoria liberalilor la Comună.

Pentru victorie, liberalii au suficiente măsuri politicianiste. Intrigile lor, susținute de takiști, au dezbinat, aproape iremediabil, Opoziția Unită. Bugetul d-lui Vintilă Brătianu făgăduiește funcționarilor sporuri de 65 la sută asupra lefii. În fine, Siguranța generală și Consiliile Marțiale au nimicit Partidul Socialist și au redus, la simulacru, viața sindicală. Cine să se mai opună, cel puțin la orașe, inevitabilelor ingerințe ale guvernului în alegerile cari vor urma? Ne-au rămas, până atunci, câteva săptămâni. Iată ce ar fi de făcut:

Să se ridice împotriva liberalilor marea mulțime a chiriașilor, contra cărora, guvernul actual, odată consolidat, nu va întârzia să aducă legea liberei tranzacții.

Să se arate funcționarilor ridiculul și derizoriul sporului de 65 la sută care, chiar de va fi acordat, va fi depășit de valul de scumpete ce însoțește toate sporurile de acest fel.

Să se ajute muncitorimea în sforțările ei de reorganizare în sindicate profesionale și în partid politic.

Aceasta e misiunea Opoziției Unite și a presei democratice în scurtul răgaz care ne-a mai rămas. În fața ei stau toate amenințările *Viiitorului* și înscenările poliției secrete. Vechiul sistem de șantaj va mai reuși oare în răstimpul suprem? Tot ce știm este că, dacă liberalii, în contra țării întregi, vor repurta iarăși victoria, înseamnă, fără îndoială, că au meritat-o.

D. Vintilă Brătianu are stomac. În patru ani de guvernare a făcut opt călătorii în străinătate și a întâmpinat un număr incalculabil de refuzuri, politicoase, ironice sau categorice, după temperamentul solicitantului. D-l Vintilă cerea bani. Străinătatea îl refuza. Amintirea d-lui Vintilă trebuie să fie populată de viziunea monotonă a ușilor închise în nas, a spatelor întoarse cu grație și a tiflelor primite cu cel mai balcanic sânge rece. Și, totuși, reîncepe. La Londra se solicită, în numele guvernului și pe baza ultimului buget excedentar, un împrumut pentru România. Vrăjmașul capitalului străin, eroul ideii fixe a lui „prin noi înșine“, va fi refuzat din nou. Deși milioanele de sterline, o dată intrate în țară, s-ar fi evaporat în cointeresări de mai înainte stabilite, nu ne prea bucurăm de asta. Refuzul străinilor se întemeiază, în primul rând, pe neîncrederea în legislația țării în protejarea și respectul contractelor. Liberalii singuri, în schimbul unor eventuale avantaje, pot oferi garanții de stabilitate. Capitalul străin, însă, nu poate admite regimul de bun plac al unui Parlament de mameluci. Cu atât mai mult el nu se va oferi, în viitor, guvernelor de paie tolerate de Brătieni. Discreditul liberalilor e justificat, desigur. Dar țara întreagă, mult timp încă, va suferi din această pricină. În preajma căderii, deci, d-l Vintilă îngurtează, în tăcere, încă un refuz. Încercarea sa ultimă avea un tâlc: oarecari tratative de pace cu Sovietele. D-l Vintilă știe că un alt însemnat motiv de abținere al finanței străine față de România este situația frontierei noastre de la răsărit. De aceea, bătând la poarta de aur a marilor bănci apusene, lansează totdeauna zvonul că litigiul româno-rus e pe cale de rezolvare. Dezmințirea brutală a lui Litvinov vine să risipească toate aceste speranțe și echivocuri. Iar scăderea din urmă a leului la Zürich, aduce răspunsul tuturor tezurilor apusene la mâna întinsă a naționalului nostru zgârie-brânză. Nu vom avea credit din vechile motive: pentru că liberalii sunt prea stăpâni în țară și prea suspecti peste graniță, și pentru că problema frontierei de est, din pricini pe cari le-am arătat de atâtea ori, n-a putut fi încă soluționată.

PANAMAUA CU FURNITURILE C.F.R.

În urma campaniei ziarului nostru se ordonă o anchetă •
Tapii ispășitori

Noi am fost primii cari am dat alarma în privința pungășiilor puse la cale de către Soc. „Ebilag“ cu materialele de cale ferată pentru cari numita societate a primit din partea Direcțiunii speciale de ateliere C.F.R. comenzi în valoare de 50 milioane lei. În urma celor relatate de noi, Direcțiunea generală a C.F.R. s-a văzut constrânsă a orându-i o anchetă. În acest scop a fost delegat un domn subdirector general care – e drept – a luat oarecari măsuri, permutând din direcțiune o parte din personalul tehnic, printre cari, pe lângă principalul vinovat, și câțiva țapi ispășitori cari n-au avut nimic comun cu matrapazlăcurile firmei „Ebilag“, condusă de faimosul Theodor Beer.

De vreme ce s-a orânduit o anchetă, și aceasta condusă de unul din cei mai integri funcționari superiori ai C.F.R., cum se explică, oare, că nu s-a luat nici o măsură contra firmei „Ebilag“, principala vinovată în pungășia aceasta, mărginindu-se, această anchetă, doar la permutarea câtorva funcționari?

Oare n-a consultat domnul subdirector general dosarele respective? Și dacă le-a răsfoit cu atenție, cum se face că n-a văzut că:

1. Comenzile acordate firmei „Ebilag“ n-au la bază nici o garanție definitivă a acestei case, garanție ce trebuia depusă de mult. De ce nu s-a constrâns firma în chestiune a depune garanțiile cerute de legea contabilității publice? Întrebăm și cerem să ni se răspundă clar și lămurit: au fost sau nu depuse aceste garanții? Și dacă au fost depuse, n-am putea să știm și noi când anume și pentru cari comenzi? Aflăm că Direcția specială, sesizată de articolele noastre, a cerut în ziua de 16 crt., prin circulare adresate în grabă tuturor furnizorilor, garanțiile definitive respective. De ce s-au cerut abia în urma denunțurilor noastre?

2. Cum se face că s-au acordat comenzile în chestiune firmei „Ebilag“ când, din tablourile comparative încheiate pe baza prețurilor ofertelor citite în ședință publică în ziua licitațiilor, reiese că ofertele firmei „Ebilag“ sunt, la cele mai multe din licitații, mult mai scumpe decât ale concurenților? E destul să reamintim comanda pentru cele 10.000 metri pluș. Scuză invocată de unii factori competenți că s-a dat această furnitură spre efectuare firmei „Ebilag“ întrucât, pe acea vreme, firmele germane erau înlăturate din cauza conflictului economic dintre Germania și România, nu poate fi luată în seamă, întrucât firma „Ebilag“ a arătat că va furniza materialul de la fabrica germană.

3. Cum se face că, deși termenele de predare a materialelor comandate la firma „Ebilag“ au expirat de mult și materialele n-au fost predate *deloc*, totuși nu s-au luat măsuri contra acestui fapt? De ce s-au prelungit termenele de furnizare și de ce s-au preschimbat mereu acreditivele prelungindu-le valabilitatea?

4. Cum se explică faptul că Direcțiunea specială a atelierelor C.F.R. a dat comenzi de zeci de milioane unei simple case de agen-tură, fără să aibă asigurată o garanție că furniturile vor fi într-adevăr efectuate? De ce au fost înlăturate vechi și renumite uzine furnizoare a C.F.R. acordându-se comenzile acestei firme?

5. Și, în fine, cum se explică faptul că Direcțiunea C.F.R. a cerut *oferte telegrafice* acum câteva zile pentru 8000 metri pluș, când există o comandă care ar fi trebuit să fie de-acum efectuată de către Soc. „Ebilag“? Știm precis că Direcțiunea C.F.R., sau mai bine zis onoratul Consiliu de ad-ție al C.F.R., a pus la cale această cumpărătură la un preț cu 50 la sută mai scump decât acel la care este firma „Ebilag“ obligată să furnizeze cele 10.000 metri – și asta numai spre a se da posibilitatea unor coțcari să se îmbogățească în dauna statului. Știm, de asemenea, că această furnitură urmează a fi împărțită între firma „Ebilag“, autoarea acestei coțcării, care va primi spre livrare 2000 metri, și anume pentru fabrica indicată de ea, și restul va fi dat altor două firme, al căror nume, din motive pe cari le vom arăta la timp, le trecem încă sub tăcere. Una din aceste două din urmă va primi 4000 metri și cealaltă 2000 metri.

Chestiunea va fi adusă chiar în discuția consiliului convocat pe azi vineri 27 noiembrie a. c. și va fi susținută de către unul din cei mai influenți membri ai lui.

Repetăm, deși știm bine că matrapazlăcurile puse la cale de liberali n-au nici o sancțiune, și cerem insistent o contraanchetă severă, condusă de o comisiune asupra căreia cârțița liberală să nu poată exercita nici o influență sau presiune.

SĂLBĂTICIREA POPORULUI

Spun observatorii întâmplărilor omenеști că unul [sic!] din cele mai cumplite urmări ale războiului mondial a fost sălbăticia popoarelor. Plugarul și păstorul de pretutindeni, ținut vreme îndelungată sub arme, în tranșee, cu ochii la dușman, cu ordinul de a ucide, cu singura grijă de a-și păzi viața în orele de răgaz, s-a deprins cu această existență, care, în

ciuda disciplinei și în disprețul morții, i-a părut ușoară, liberă și plină de desfătărilor neprevăzutului. L-a atras, pe urmele desființatelor fronturi rășăritene, aventura războiului endemic și nedeclarat oficial. Guerila, harța și prada din preajma frontierelor litigioase ale Rusiei, ori înlăuntrul acestor țări dezbinat în albi și roșii, l-a atras îndeosebi.

Tipul războinicului de altădată a reinviat în multe locuri. Între pușcă și plug, ostașul n-a mai ezitat. Avem și noi, pe Nistru și în Cadri-later, unde făptura omenească nu mai are preț, tipul asasinului cu inima ușoară și cugetul curat. Cazul Morărescu nu e decât imagina lui exagerată, și prin asta mai elocventă și mai doveditoare a diformațiunilor la care e expusă ființa civilizată, prin șederea prelungită, în lagăr.

Ce măsuri sunt de luat? Primenirea la cât mai scurte răstimpuri a trupelor din zonele aventurii? Poate că interesul de stat, așa cum îl înțelege d. Brătianu, se opune și exige, dimpotrivă, cultivarea insului care împușcă omul ca pe un iepure, ca pe o rață sălbatică.

Aceasta e părerea noastră. Căci, de la 1918, nu numai că se cultivă în parcuri speciale, denumite zone de stare de asediu, omorul și disprețul vieții omenești, în general. Dar se încurajează fapte cari depășesc omorul războinic, omorul marțial, fulgerător și oarecum sobru. Se stârpește sistematic, din suflete, mila și respectul durerii. Se îngrijește stăpânirea de crima prin tortură, de rafinamentul chinezesc în chinuire, de nepăsare și sânge rece față de viața care e smulsă din trupuri, încetul cu încetul, față de suferința savant prelungită, față de libertatea cinic răpită, față de voința bestial mutilată. Nu se cresc numai ucigași și călăi în România. Se prepară nebuni și criminali sadici, monștri și vampiri teratologici, pentru uzul marilor asasini, asasinii eleganți, asasinii reci și politicoși, asasinii care vorbesc la perfecție câteva limbi europene, asasinii de stat, asasinii naționali, asasinii pe cari nu-i judecă decât Istoria și posteritatea, asasinii străluciți, de la putere.

ORI – ORI

Franța are un nou minister. Fostul președinte de Consiliu, d-l Painlevé, acceptă portofoliul Războiului în guvernul d-lui Briand.

Faptul acesta și prezența d-lui Loucheur la Finanțe, indică limpede care va fi politica financiară a Cabinetului, cine îl va susține și

cine, în cele din urmă, îl va răsturna. Căci e vădit lucru că, prin venirea d-lui Briand, Franța n-a rezolvat altceva decât o scurtă criză ministerială. Criza cea mare, însă, adevărata cauză a tuturor frământărilor franceze, cere încă încordarea tuturor competențelor și tuturor puțințelor de sacrificiu. De aceea, apelurile emoționante ale fostului președinte Painlevé. De aceea, apelurile pe cari le vom auzi, mâine, ale lui Briand. Republica e în pericol. Francul e în pericol. Imperiul colonial francez e în pericol. Bugetul nu se ajunge și nu se echilibrează. Teritoriile devastate n-au fost încă reconstituite. Populația scade văzând cu ochii. Invazia pașnică a străinilor a cotropit sudul și nordul și porturile maritime ale Franței: spanioli, italieni, flamanzi și saxoni au de pe acum majoritatea în unele departamente. Acestea sunt, în treacăt, câteva din principalele probleme ale unui guvern francez. Ce așteaptă, deci, Franța de la d-l Briand? O politică precisă și continuă. Soluții clare și categorice. Dar în afară de socialiști și comuniști, la stânga, și de reacționari, de cealaltă parte, cine mai poate aduce soluții neîndoielnice? D-l Briand nu poate merge prea mult spre dreapta. Și, acceptând să formeze guvernul, el a și refuzat condițiile pe cari i le impuneau socialiștii. Cât va rezista guvernul său, sprijinit pe majoritatea radicală, la atacurile celor o sută douăzeci și patru de social-comuniști? Cum va oferi d. Briand Franței revalorizarea francului, deflațiunea, plata datoriilor, pacea în colonii, fără să se atingă de capital? Aceasta e alternativa: ori acceptă prelevarea asupra capitalului propusă de socialiști, și atunci va fi răsturnat printr-un vot al Senatului, ori va continua echilibristica democratică, pândit mereu de stânga revoluționară până ce va împărtași soarta predecesorului său. Franța are de ales astăzi între extreme: dictatura, pe care o pun la cale băncile prin rufăria albastră a fascismului regalist francez, ori prelevarea dureroasă a capitalului, ceea ce înseamnă expropriere, ceea ce echivalează cu un început de revoluție, poate fără sânge.

ÎNSCENAREA DE LA PALAT

Viitorul spumegă, iar de data asta balele îi sunt aproape republicane: audiența d-lui Stere la Palat n-ar fi, după gazetarii Siguranței, decât o înscenare, în care d. Argetoianu a fost regizorul, iar Regele, în

bună logică, unul din cabotinii protagoniști. Simțind, adică, d. Argetoianu că fuziunea nu se mai face din pricina trădătorului, i-a aranjat acestuia o întrevvedere cu Ferdinand I, pentru a stârpi restul de patriotice scrupule din sufletul arzător al d-lui Iorga și din cel pertractant al d-lui Maniu. O asemenea măiastră înscenare nu se putea realiza, desigur, fără augusta complicitate a Suveranului, pe care articolul atât de inteligent al *Viitorului* îl denunță, indirect, hulei obștești. Căci nu e suficient ca Regele să uite o așa-zisă trădare și să dea mâna cu omul odios pe care, fie zis în treacăt, l-a mai sărutat, în văzul mulțimii, pe balconul din strada Lăpușneanu la Iași, în 1918. *Viitorul* se arată chiar foarte preocupat de caracterul și consecvența în atitudine a d-lor Iorga și Maniu. Regele poate fi un sentimental, un slab și un uituc; d. Iuliu Maniu și N. Iorga, însă, în ruptul capului, nu! Regele poate ierta, chiar de două ori! Dar *Viitorul*, ba! Și iată-l invitând pe d-nii Iorga și Maniu la un divorț cu dinastia imorală care stă de vorbă cu trădătorii. Întru apărarea sentimentului național ultragiāt, brătienismul se arată dispus a porni o *haken-cruciadă*¹ care să nu cruțe nici pe Stere, nici tronul. Căci Regele, consimțind să primească pe realizatorul unirii cu Basarabia, să-l primească fără știrea și asentimentul Brătienilor, dând loc unei atât de elocvente demonstrații de simpatie pentru omul a căruia excludere din viața politică o urmăresc zadarnic, el a făptuit o veritabilă lovitură de stat, o crimă de *lèse-brătienism*, un act de independență vecină cu rebeliunea! Articolul energic al *Viitorului* evidențiază, prin ton și prin caracterizările sale apăsate, toată uimirea, ciuda și indignarea consiliului sfintei familii în fața gesturilor revoluționare ale Regelui bolșevizat.

UNIFICAREA MUNCITOREASCĂ

Liberalii se pregătesc pentru o lungă stăpânire a țării. Înainte de război, sistemul celor două partide alterne întârzia cotropirea avuției naționale și jaful sistematizat al banului public de către liberali. Astăzi, conservatorii au dispărut și nimeni nu le-a luat locul. Aproape

¹ Cruciada zvasticilor, cruciada fascistă (de la germ. *Hakenkreuz* = cruce încârligată, zvastică).

toate grupările existente nu sunt decât fracțiuni ale aceluiași Partid Liberal, în jurul căruia, instinctiv, și inconștient, gravitează. Liberalii flămânzi, iată ceea ce sunt, fără să-și dea seama, partizanii d-lor Averescu, Goga, Argetoianu și Maniu. Confuzia și stagnarea vieții politice decurge, tocmai, din această identitate materială și spirituală a unor gemeni cari își reneagă origina și sângele și se vor, cu orice preț, adversari. Hegemonia brătienistă nu e decât rezultatul unei conștiințe pătate, dar clare, și a unei organizări aproape ostășești. Din lipsă, deci, de vrăjmași activi și puternici, căci numai o deosebire răspicată de structură materială și sufletească, numai o prăpastie între poziția fiecăroră creează dușmănia ireductibilă necesară unei bătălii adevărate, superioritatea liberală se va menține, la nesfârșit. Față de mase, față de votul universal amenințător, liberalii, cu un veritabil simț de guvernare, I. Brătianu, un strălucit elev al lui Machiaveli, iau de acum măsurile de rigoare. Votul universal va fi temperat prin desființarea proporționalei. Și dacă atâta nu e de ajuns și, mai ales, dacă furtul urnelor nu va mai fi posibil, atunci vom asista la definitivă suprimare a parlamentarismului. Fasciile și bandele antisemite se înarmează, cu sprijinul și controlul liberalilor, încă de pe acum. Ele vor intra în linie când și dacă d. Brătianu va socoti de trebuință.

– Dar rezistența națională? Apărarea libertăților?

– Țărăniștii nu o pot face. Satele n-au o coeziune tactică.

– Dar muncitorii?

– Liberalii împiedică, aspru și vigilant, orice organizare muncitorească, nu numai politică, dar și profesională. Ei s-au priceput să despartă sindicatele și

să le învrăjbească între ele.

– Atunci singurul partid care ar fi putut ține piept tuturor violențelor, partidul tuturor muncitorilor, nu se va înjgheba niciodată, atât de eficace este teroarea și intriga împotriva fireștii dorinți de realiere a întregului proletariat?

– Desigur, și de vină nu e atât teroarea, cât este intriga. Vanitatea și amorul propriu al șefilor au zădărnicit, până azi, unificarea sindicatelor socialiste cu a sindicatelor unitare. Multe revendicări și greve au fost astfel pierdute în ultimii ani. De la un timp, însă, organizații muncitorești din provincie au realizat unificări, fără să ție seamă de neînțelegerile de la centru. Ele au urmat, obscur și instinctiv, marea mișcare de fuziune și împăcare a proletariatului mondial.

– Și mijlocul pentru a accelera și a satisface această năzuință a muncitorimii din toată țara?

Provocarea tuturor frunțașilor la o discuție publică și limpede. Excluderea din eventuala mișcare a elementelor vanitoase, egoiste sau perfide. Un criteriu de alegere și dovadă ar fi chiar refuzul sau acceptarea unei asemenea discuții...

Și astfel s-ar ajunge la o clarificare și la o însănătoșire a vieții politice: printr-o grupare a poporului în partide pe bază de producție și stare economică: plugari, muncitori și profitori – țărăniști, socialiști, liberali... E tocmai ceea ce nu vor liberalii și politicienii profesioniști: o precizare a cadrelor. Căci ar însemna paralizarea confuziei, deci a abuzului, a jafului, a intrigii și a violenței. O veritabilă și profundă revoluție.

MORĂRESCU, MARTIR NAȚIONAL

Cele mai prost scrise două ziare din București au luat cu vehemență apărarea învinuitului Morărescu. Nu e vorba, după ele, numai de pedepsirea unui asasin și jefuitor de rând. Prestigiul armatei întregi și al comandamentului din Basarabia, în special, s-ar desfășura astăzi în hidoasa persoană a banditului. Pornite o dată pe această parte logică, cele două ziare, pe cât de patriotice pe atât de mizerabil scrise, alunecă în mărturisiri și denunțuri din cele mai stranii. Toate asasinatele lui Morărescu și un mare număr, încă, de omoruri militare, dintr-alte puncte și printr-alte mâini, s-ar fi săvârșit din ordin înalt. Dacă am scotoci prea mult prin aceste mistere, adică prin aceste morminte, vinovăția, cel puțin morală, a unor persoane înstelate ar fi dovedită. Soarta locotenentului criminal și a câtorva nenorociți soldați, asasini din ordin, dacă ar fi legată de soarta comandanților superiori, ar însemna terfelirea armatei, a guvernului și a regimului.

Dreptatea nu merită un asemenea preț. Oficiosul guvernului e de această părere. Cum vedeți, un fel de chestie Dreyfus *à rebours*.

Și iată cum, pe chestia unui criminal care și-a jefuit cadavrele, cele două ziare prost scrise, deci insuficient gândite, implică armata, țara și celelalte. Iată-ne împărțiți, încă o dată, în români buni și răi, după cum cerem ca omorurile să fie pedepsite sau tolerate și ascunse.

Suntem, desigur, de părere că Morărescu nu este singurul vinovat. Ne dăm seama că acuzatul își rezervă dreptul de a vorbi dacă ar fi condamnat. Dar oricâte ordine l-ar acoperi și i-ar explica ororile, oricâte, la urma urmei, complicități ar dezvălui vorbele și faptele sale, credem că armata de pe acea frontieră bântuită are totul de câștigat din purificarea pe care i-ar prilejui-o ancheta și sentința cea dreaptă. Nimeni nu va specula această sentință împotriva unei instituții sau a țării și nici chiar împotriva regimului din Basarabia. Fiindcă osândirea vinovaților înseamnă într-adevăr osândirea regimului. Și când vinovații vor fi intrat în pușcărie, regimul însuși va fi luat sfârșit. Legăm, într-adevăr, un complex întreg de fapte și situații de păcatele sângeroase ale acuzatului Morărescu. Legăm foloasele sentimentului de imensă ușurare, al Basarabiei, când ar vedea că asasinatul, în sfârșit, se pedepsește și mâna umedă și roșie a călăului, planând asupra populației, e definitiv înlăturată.

SFÂRȘITUL UNEI TRAGI-COMEDII

Sentința procesului Tatar-Bunar achită 198 de acuzați și condamnă 85. Deci, marea majoritate a feroșilor rebeli cari au stârnit vreme de aproape doi ani frazeologia polițistă a membrilor și a gazetarilor guvernului sunt proclamați inocenți. Pentru asta, însă, au fost mai întâi trecuți prin luni de arest, de interogatorii, de caznă, de mizerie, de chinuri. Fiecare din cei 198 de nevinovați au fost smulși de la vetre. Familiile lor, aruncate pe uliță, și-au vândut avutul pentru a plăti avocații, pentru a îmblânzi temnicerii, pentru a duce haine și merinde celor închiși.

Iar aceștia, până la judecată, au cunoscut ce e foamea, ce e somnul în închisoare, ce e boala și, mai ales, ce este un interogatoriu: palme peste ochi, cizme în creieri și în tâmpile, bătaie reglementară pe pielea goală, sare pe sângele rănilor, „broasca“, lanțul, balamaua ușilor închise peste unghii strivite, ouă fierte la subsuori și lovituri peste lovituri, cu nemiluita, până ce trupul și obrazul se umflă ca de brâncă. Și după ce semnezi, sub amenințarea prelungirii torturii, orice declarație și recunoști orice vină, treci în faza spectaculară a calvarului justiției de castă: lungile ședințe ale tribunalului marțial, cu re-

chizitoriu, cu apărare, cu asistenți veniți să asiste la neverosimila și sadica înscenare a unui guvern incapabil. Cu acest preț se obține, uneori, dreptate în țara d-lui Ionel Brătianu. Să te mulțumești că ai scăpat cu viață, căci, pentru celelalte, dictatorul leneș al tuturor ororilor e de părerea neaoșă că bătaia, și încă ceva, nu se mai întoarce.

Dar sunt și optzeci și cinci de condamnați. Justiția brătienistă n-a avut curajul să se dezmință, precum n-a avut curajul să se afirme. S-a exclamat: Iată o sentință clementă care va face o bună impresie! Sărmanii regizori oculți, dar știuți, ai sângerosului și infernalului spectacol Tatar-Bunar n-au mers până la capătul crimei lor nedesăvârșite. Timiditatea unei sentințe infame dezvăluie tot ridiculul și tot neadevărul învinuirilor pe temeiul cărora s-au jertfit sute de vieți. Un sultan ursuz și curvar mergea până la capăt, sau făcea un gest de clemență. Intrat în horă, d. Brătianu n-a știut să joace. În ochii propriilor săi complici el nu mai apare ca sceleratul de mare și machiavelică rasă, cum se pretinde. Surprins asupra faptului, d. Ionel Brătianu azvârle cuțitul și scapă pe fereastră. Așa se explică faptul surprinzător că optzeci de rebeli, optzeci de conspiratori, optzeci de sovietici sunt osândiți la câteva luni de temniță pentru port ilegal de arme. Deci, pentru o simplă contravenție, de care se poate ușor dovedi că e vinovată întreaga țară, căci aproape fiecare țaran are o pușcă îngropată în ogradă, s-au torturat și s-au găuit oamenii și s-a montat ceremonialul macabru și faimos, de-acum, în lumea întreagă.

Am spus că tragi-comedia s-a terminat. S-a dat Basarabiei o satisfacție: două sute de achitați... Pentru morți și pentru condamnați, un subînțeles, o rugămintă: vă rog închideți ochii. Gafele guvernelor le plătesc, în cea mai mare măsură, tot supușii. Consiliul de revizie va filtra pe vinovații Curții Marțiale, va mai reduce din pedepse, va mai casa câteva sentințe. Totul va reintra în ordine și Tatar-Bunaru în uitare.

Iată, însă, că guvernul prepară un epilog: darea în judecată, pentru înțelegere cu „inamicul“ și răzvrătire, a unui senator țărănist. Au trebuit luni de instrucție și de sălbăticie, au trebuit 200 de achitări și optzeci de condamnări pentru a se găsi vinovatul tocmai în afara procesului și în sânul Senatului. Guvernul își urmează linia de conduită: eforturile pentru a implica Partidul Țărănist în „uneltirile Sovietelor“ se reinnoiesc în iminentul proces al senatorului Belucsov. Un gând ascuns și vechi al Brătienilor ia ființă. Partidul Țărănesc e atacat. E momentul să aflăm dacă acest partid e un organism politic viguros și energetic, după felul cum are să se apere de prima viperă ce-i șuieră astăzi la călcăi.

PENTRU FESURI

Poporul turc s-a răsculat. Reformatorul Kemal-Pașa, acest Petru cel Mare al Islamului, a adus așezărilor seculare ale osmanlăilor cea mai profană, fiindcă este și cea mai vizibilă, atingere. Mâna sa victorioasă și sacrilegă s-a încumetat împotriva fesului sfânt și roșu de pe capul fiecărui drept-credincios. Se vede că, în decursul istoriei, fesul, a cărui legătură cu Coranul nu e bine stabilită, a căpătat valoare de simbol. S-a identificat cu tradiția, cu familia, cu religia. A devenit un punct sensibil în subconștientul fiecăruia. Și iată-i pe apatici, pe resemnații turci în plină răzmeriță. Pentru a doborî de pe fruntea lor o tichie cilindrică, purpurie și mai ușoară decât chiar adierile Bosforului și ale Anatoliei, inovatorul Kemal a trimis divizii și escadre. Pentru a face să sară în aer un fes, trebuie să tone întregi de explozibil.

Revolta din Turcia are și pentru noi o însemnătate. Ne mângâiam cu gândul că în fatalismul și indiferența noastră politică mai aveam un tovarăș: turcul. El, numai, și românul răbdau orice din partea stăpânirii. Tace în fața crimelor, își încrucișează brațele în fața loviturilor, înghite insultele Brătienilor și vizirilor respectivi, așteptând cursul timpului să-i perinde tiranii. Ultimele vești de peste portul Euxin ne-au adus o zguduitoare dezmințire; prin urmare, până și turcii se răzvrătesc pentru ceva, fie el semn, fie interes, fie idee. Deci, suntem singurii prăbușiți în rușinoasa noastră ascultare, când brațul care ne îngenunche și ne spoliază nu e, la urma urmei, a unui erou național, ci biata gheară hrăpăreață a unui expert contabil, a unui agent fiscal și a unui logofăt de moșie: a unui Vintilă. Astfel că, în atingerile succesive și variate pe cari le-am suferit de la uzurpatori, nu ne-am descoperit nici un nerv sensibil, nici un punct de onoare, cum și-au găsit chiar și turcii – până și turcii!

– Dar aceștia, va obiecta cu logica-i riguroasă d. Vintilă Brătianu, aceștia au fes, pe când...

– Ce păcat, domnule ministru, ce păcat că românul nu are fes!

COCOȘUL ROȘU

Comitetul executiv al Partidului Țărănesc nu se mai întrunește la 10 decembrie. Așa spun ziarele cele mai autorizate. Nu vom cunoaște, deci, atât de curând răspunsul țărăniștilor la condițiile de colaborare

ale Partidului Național. Amânarea prelungește un compromis din care, pentru Opoziția Unită, rezultă, momentan, avantajul colaborării. Dacă amânarea se va repeta, dacă, adică, țărăniștii nu vor răspunde nici de sărbători, nici după, am putea nădăjdi ca Blocul să se prezinte intact în alegerile comunale. E un expedient care se întâlnește și în procedura divorțului. Grație „înfățișărilor“ ratate, menajul în discuție mai dăinuie câteva luni.

Ce spune însă, d. Iuliu Maniu? Ce vor face, totuși, takiștii? Iată la ce se reduce problema ultimelor foloase ale Blocului. Căci voința noastră obosită, răbdarea noastră de spectatori mult încercați, zădărnicește orice iluzii, vechi sau noi, cu privire la durata alianței democratice, la fuziune și la colaborare.

Suntem siliți a ne închina în fața rațiunii reci care ne dicta întotdeauna cele mai categorice îndoieli cu privire la reușita cooperării. De teama ridicolului, care a început a învălui pe naționali și pe țărăniști deopotrivă, refuzăm orice altă amăgire. Basmul cu cocoșul roșu nu ne mai ispitește. Și denunțăm încă o dată pe mincinosul care nu are nimic de spus și totul de ascuns. Pe cel care ne poartă cu vorba sa, lipsită, totuși, de cel mai elementar farmec de aproape opt ani: pe d. Iuliu Maniu.

Pe vremuri ne întrebam: să fie omul acesta profund până într-atât că vede ceea ce nu vedem noi, contemporanii, și se pierde, ani de-a rândul, urmărind cotiturile unei probleme, unei probleme simple pentru noi, oameni simpli?

Mai târziu ne-am întrebat: e un timid? Și mai apoi: e oare un bolnav? Și iată-ne ajunși, astăzi, la concluzia că, în încrederea noastră, complicam lucrurile. Iată că astăzi evidența ne scoate ochii, ne sparge timpanele: e un mincinos! E un isteț, e atât de isteț încât își permite să simuleze prostia și boala de voință, și constipația cea mai rizibilă. Nu. D. Maniu n-a fost niciodată sincer în tratativele sale de colaborare. Din capul locului a pertractat cu fața spre liberali. Toate peștitoriile, flirturile și logodnele sale aveau de scop să-i amenințe pe aceștia sau să le stârnească gelozia.

Și astăzi, încă, d. Stere nu e decât un pretext fățarnic, iar d. Stelian Popescu un pretext umoristic. Nici scrupulul pe care, chipurile, i-l suscita cel dintâi, nici șantajul pe care l-ar exercita un director de gazetă, partizan național și stipendiat liberal, nu l-ar determina pe acest șiret să renunțe la o fuziune, dacă ar socoti-o avantajoasă. Dar pentru d. Iuliu Maniu, supremul avantaj nu e o fuziune cu țărăniștii, ci

o înțelegere cu liberalii: o delimitare economică între un partid bancar și unul industrial, pe baza vechii frontiere a Carpaților. D. Iuliu Maniu și ai săi vor să devină liberalii Ardealului. Îi trebuie, însă, asentimentul liberalilor autentici din Regat. În acest scop face și desface alianțe efemere cu opoziția democratică. E un simplu șantaj nereușit, o amenințare de fuziune în care a și pierdut, până azi, parte din principalele sale citadele. Și totuși, d. Maniu stăruie în amenințarea sa, iar partidele păcălite îi fac jocul... Până când?

„REAȚIUNE“

Mussolini a molipsit cu exemplul său Europa. Contemporanii visează la măreața lui ispravă. Alte generații au crescut cu alte idealuri. Copilăria noastră adormea cu Plutarh sub căpătâi, adolescența cerceta, în trecut, cu ochii halucinați, masca palidă, cu priviri posomorâte și bărbie agresivă, a lui Napoleon. Așa vroiau cărțile și educatorii timpului.

Așa cerea, mai târziu, învățătura exaltată a lui Nietzsche. Și astăzi, la interval scurt, s-au ivit, din atâtea frământări, din atâtea figuri și aiureli sublime, două caricaturi cezariene, două penibile medicrități teatrale, două obsesii ale cronicii și ale obiectivului fotografic: Wilhelm al II-lea, înaintea războiului; Mussolini, după război. Cum s-a destrămat în câlți și tărățe statua militară ecvestră și ambulantă a celui dintâi napoleonastru și nietzschean de la Berlin, la fel se va prăbuși în ridicul, și poate în sânge, carnavalescul idol civil de la Roma, speranța tuturor avocaților și scribilor politici, a tuturor agitatorilor fără succes, a tuturor ariviștilor naufragiați prin cafenelele lumii. Dar până în ziua inevitabilă a catastrofei, vicleimul fascist atrage toată politichernița (scuzați neologismul!) Europei pe scenă.

În fiecare individ doarme un dictator, un dictator narcotizat și înlănțuit. Și în fiecare individ, abătut de la eroii lui Plutarh și de la Bonaparte la Mussolini, dictatorul acesta se trezește. Fenomenul îl explică foarte bine psihologia modernă. Poate nu toți cititorii noștri îl cunosc pe Freud. Îi sfătuim să astupe această lacună a lecturii lor fără întârziere. Și iată cum toți nemulțumiții unei existențe mediocre se înrolează în fasciile reacționare, amețiți de posibilitatea realizării dictatorului dintr-înșii.

Burghezia de pretutindeni a calculat bine când a speculat nebunia tuturor pentru a-și pune la adăpost fabuloasele ei plus-valute. Oamenii au uitat condiția lor de sclavi, de brute de muncă, pentru a se năpusti cu toții în mirajul care plutește depărtat și iluzoriu: cununa cezarului.

O asemenea păcăleală agită și la noi liberalii în fața mulțimilor asmuțite. Se strigă: front contra comuniștilor și înstrăinaților. Reacțiune! Și se uită că la noi singura reacțiune, reclamată de întreaga situație, ar trebui îndreptată tocmai contra lor, a liberalilor. Din fericire pentru ei, au găsit diversiunea antisemită și, populația evreiască săracă; studenții cari nu pot pleca în străinătate și nevoiașii mahalalelor sunt dați pradă fasciilor în formațiune. Și pentru a încuraja bestialitatea dezlănțuită, pentru a nu mai da loc la ezitări între o atitudine și alta; justiția comandată, justiția de clasă ar spune marxistii, proclamă, prin sentințe scandaloase, libertatea de a fura și de a ucide. Poți fi hoț, poți fi tâlhar de codru și asasin fioros! Fii însă hoț și tâlhar, fii delapidator și asasin cât vrei, dar fii naționalist și reacționar. Acesta e noul secret de stat și noua morală a României brătieniste.

GRAȚIEREA UNOR VICTIME

Consiliul de Miniștri a decis să intervie la Rege pentru iertarea condamnaților de la Tatar-Bunar. Plutim în plin paradox. La noi, criminalii se achită și nevinovații se iartă. Niciodată un regim n-a fost forțat de mai multe ori să se dezmință, nici un guvern n-a primit mai multe tifle și n-a fost forțat la atâtea rușinoase capitulări ca actualul minister al d-lui Brătianu. Regimul liberal nu are nici curajul propriilor infamii. Nu poate susține o nedreptate până la capăt, din slăbiciune și lașitate. Nu are nici bravura, nici inteligența de a se renega pe sine. De aci procedeele sale întortocheate. Victimele sunt mai întâi închise, căznite, condamnate. Apoi se intervine la Rege pentru grațiere. Așa se face dreptatea. Trebuie să ai șapte suflete pentru a răzbi până la ea.

Nimic, deci, nu s-a mai ales din romanul-foleton al revoltei de la Tatar Bunar. Nimic din alarmele cotidiene ale ziarelor naționaliste, nimic din ieșirile vocale ale d-lui Tătăreanu în fața mamelucilor frauduloși.

În prudența sa cea de pe urmă, guvernul a socotit că e prea sfruntat lucru ca ucigașii să se plimbe liberi și să fie purtați în triumf. Iar victimele înscenărilor polițiste să zacă acolo unde ar trebui să se găsească atâți și atâți miniștri și deputați, cu uneltele lor cu tot. Grația regală are de scop să salveze ultimele aparențe. Liberalii nu vor să lingă, în public, unde au scuipat.

Hotărârea Consiliului de Miniștri nu are, totuși, mai puțin această semnificație.

LANȚUL CRIMELOR

De la împușcarea lui Max Wexler crimele se țin lanț. Omorul are o fatalitate și o logică a lui. Cel care-l ordonă sau îl înfăptuiește nu mai poate lăsa cuțitul din mână. O crimă sau se ispășește, sau se continuă printr-una nouă. Sângele cere sânge. Cine calcă într-însul, alunecă pe roșia-i pârție, până ce gestul scurt al lui Nemesis îl abate în balta în care s-au scurs șiroaie, păcatele.

Primul ministru al țării gonește orbește pe tragicul drum al ucigașilor. Ordonator sau complice, prin toleranță, al masacrelor, nu ne pasă. Tot una e, în fapt, dacă d-sa a vrut numai teroare și a obținut sânge. Astăzi d. Ion Brătianu e nevoit să acopere totul – urgie, jaf și crimă, cu autoritatea pe care o deține. În ochii tuturor, mâna sa e pătată cu groaznicele pete pe cari nu le vede și pe cari, cum spune poetul, chiar balsamurile Arabiei nu le poate șterge. De aceea e o simplă amăgire prestața lui superbă și nemișcarea pe scaunul de dictator.

În realitatea sorții sale, Dictatorul se zbate împotriva propriilor săi pași dezlănțuiți. E goana bezmetică în chemarea inexorabilă a Crimei.

Ultimul atentat, ultima bestialitate s-a petrecut alaltăieri la Cluj, împotriva d-lui Costaforu. Ucigași tocmiți, și cari n-au fost prinși, au tăbărit, în număr, cu bătele asupra unui bătrân de șaptezeci de ani și l-au lăsat în nesimțire. E o faptă de care ocnașii cei mai fioroși nu s-a fi făcut capabili. Căinii turbați nu dau dovadă de o mai furioasă ferocitate. De o asemenea fărădelege, de o atare lașitate, numai omul civilizat e capabil. Numai omul care își apără interesele cu îndârjire și pielea cu deznădejde. Într-un cuvânt, numai un guvern uzurpator, încolțit și bătut de toate valurile, poate recurge la astfel de fapte. Și dacă

ținem seamă de toate instigațiile *Viitorului*, de furia mereu exprimată a oamenilor regimului împotriva lui Costaforu, de înscenarea pentru mâine, duminică, de la Sindicatul Presei, de toate motivele și semnele de ciudă ale guvernului față de controlul sever și implacabil al bătrânului și neobositului luptător care este Costaforu, nu ne putem îndoi că îndemnul de a ucide pornește de sus. Nu brațul plătit al unui mercenar mizerabil interesează. Ci mintea care pune la cale.

E lucru cert: guvernul liberal s-a hotărât să-și extermine adversarii.

Opoziție, presă, Parlament, toate i-au devenit primejdioase, tocmai din pricina incomparabilei lui slăbiciuni. În siguranța că o cădere, în aceste împrejurări, de la putere ar însemna o a doua și definitivă prăbușire a oligarhiei, s-a creat actuala atmosferă de destrăbălare și de impunitate. S-au dat criminalilor și hoților, prin dovezi răsunătoare, garanții de neurmărire și răsplată. Și vânătoria a început! Haita s-a adăpat în sângele lui Costaforu. Nu e prima victimă. Nu va fi nici ultima. Seniorul de la Florica vrea un impunător *tableau de chasse*¹.

Dar dacă distracțiile sanguinare i-ar da timp pentru reculegere și lectură? Dar dacă ar deschide, și ar medita, cartea străveche, vorbele inspiratului: „Cel ce trage sabia...” Atunci d. Brătianu, care a cunoscut, cândva, o clipă, starea omului atacat mișelește, asasinat fără apărare, ar socoti poate mai nimerit să stâmpere zelul ucigașilor. Dar în ce măsură și până când autorul moral și complicele rămâne totuși stăpânul uneltelor sale omenești? Asasinii proclamați eroi naționali, martiri și voievozi găesc, desigur, de pe acum că nu e de demnitatea lor să mai asculte de un biet ministru!

S.S.R. ȘI OBSERVATORII STRĂINI

Un ultim protest, merit să ne emoționeze, emană de la Societatea Scriitorilor Români. E un text grav și solemn contra vizitelor străine cu scop de anchetă. Semnatari, în marea lor majoritate, sunt obligații și aserviții liberalilor. Un protest semnat de scriitorul funcționar public, sinecurist, client al Teatrului Național sau al caselor de editură

¹ Tablou de vânătoare (franc.).

liberale, ocrotit al fondurilor de ajutor și de propagandă, ori stipendiat de Casa Școalelor, nu poate avea preț, nici trecere, în ochii publicului. Cea mai bună parte dintre semnatarii acestui protest intră în această categorie. Nu contestăm dreptul literatului la viață, fie și pe această cale care atrage renunțarea la orice independență politică. Dar amestecul lui în viața publică e un drept pierdut și abținerea lui e cerută de legile delicate ale bunului simț. Ajutorul statului nu-l constrânge să fie mercenarul partidului care s-a confundat cu statul. Îl obligă la o creație fericită. Să scrie, deci, lucruri frumoase, departe de frământările, adesea josnice, ale forului.

GUVERNUL ȘI MIȘCAREA FASCISTĂ

Interpelarea d-lui Virgil Madgearu • Doi generali se descoperă
la un banchet politic • Cum sunt întreținute fasciile •
Aportul liberal • Datoria fiecăruia

D. Virgil Madgearu este la *bête noire*¹ a guvernului și în special a d-lui Vintilă Brătianu. Răbdarea și meticulozitatea d-sale sunt mult mai temute, în Cameră și în administrație, decât talentul d-lui Iorga sau impulsivitatea generoasă a doctorului Lupu. Omul șurubar, tenebros și echivoc, ministrul-cârțiță, d. Vintilă Brătianu și-a găsit adversarul care să-i răscolească toate subteranele, să-l adulmece și să-l vâneze până în cele mai ascunse tainițe.

Ieri d. Virgil Madgearu a lăsat nefericirile financiare, dinlăuntru și din afară, și intimitățile dezastruoase ale vistiernicului Vintilă Brătianu de-o parte, pentru a se ocupa de politica generală a guvernului față de opoziție, așa cum reiese ea din fapte petrecute la lumină.

Crimele unor atentatori în mod sistematic nedescoperiți, cum au confirmat ultimele două încercări de asasinat săvârșite asupra lui N. D. Cocea și Costaforu, agresiunile sălbatice și nepedepsite ale studențimei antisemite în plină stradă, agitația neîntreruptă la care asistăm de aproape trei ani, absolvirea și glorificarea cinică a criminalilor, nu mai îndreptățează nici o îndoială că tulburările sunt întreținute de guvern pe socoteala statului. Interesul? Un veșnic motiv de a menține

¹ Oaia neagră (franc.).

starea de asediu împotriva întrunirilor și a demonstrațiilor opoziției. Aceasta în primul rând; în al doilea, vine organizarea de bande înarmate, împotriva aceleiași opoziții. Exact ca pe vremea guvernării celei fără de sfârșit a lui Brătianu-tatăl. Este vădit că, sub toate raporturile, actualul prim-ministru a rămas la 1888.

Dl Virgil Madgearu a denunțat intervenția fâțișă a doi generali în activitate, și cari dețin comandamente înalte, în favoarea mișcării antisemite reacționare.

Intervenția aceasta, întâmplată la banchetul d-lui C. Bacalbașa, un parazit postum al gloriei scriitorului autentic care a fost fratele d-sale, Tony Bacalbașa, explică multe lucruri. Ea luminează, în special, pasivitatea inexplicabilă a autorităților și a jandarmeriei, mereu în întârziere și totdeauna spectatoare inertă a violențelor de stradă antisemite.

Declarațiile, în special ale d-lui general Broșteanu, sunt elocvente și semnificative. Atrăgând atenția ministrului de Război asupra lor, d. Virgil Madgearu n-a făcut decât o încercare de a îndepărta pericolul care amenință, deopotrivă, populația civilă și armata.

Dl general Broșteanu a amenințat, fără înconjur, o parte din populația țării. A amenințat cu brutalitate pe cei de alte păreri decât dânsul. N-a lăsat nici o îndoială asupra procedeelelor de luptă împotriva acestora. Ele vor fi: violența. Așa reiese din tonul și din textul pe care-l publică *Viitorul* de aseară.

„Se anunță un război care va fi crâncen“, a declarat generalul.

Ne întrebăm, în fața acestei ieșiri nesocotite, dacă dl general Broșteanu și-a dat seama de gravitatea cuvintelor d-sale. Ne întrebăm dacă dl ministru de Război va avea independența și autoritatea de a rectifica înțelesul sângheroaselor îndemnuri ale subordonatului său. E cu neputință să se tolereze unui comandant de corp de armată și unei căpetenii, cu renume în oștire, asemenea asmuțiri la crimă, la război civil *crâncen* împotriva unor adversari de idei și a populației de altă religie, acuzată în masă de uneltire în contra neamului. Căci, în continuare, după ce spune că: „Se duce un război ocult de distrugere în contra neamului“, dl general Broșteanu afirmă că peste Nistru conduce: „O mână de oameni străini de neam și de religie“. Și pentru a completa delicatele aluzii antisemite printr-o raportare la situația noastră internă, sfârșește precum urmează: „Nu se cade ca, în *beatitudinea păcii universale*, un alt neam să pună mâna pe frâne și pe destinele țării“.

Se spunea că militarii nu au voie să facă politică. Pe această regulă, nelegiferată dar devenită un uz neschimbat, se întemeiază interpelarea d-lui Madgearu. Întrebăm și noi dacă asemenea discursuri incendiare, acoperite de autoritatea unor înalți și distinși comandanți, înseamnă a face politică.

Întrebăm, fără nădejdi de îndreptare. Cunoaștem tot planul fascist al guvernului, de la sosirea precizată și alarmată a d-lui Brătianu din Cehoslovacia, acum doi ani, până azi, când a canalizat vremelnice mișcarea fascistă, descoperită, la întoarcerea de atunci în țară, în cadrele oculte ale Partidului Liberal.

Cine formează fasciile?

Fondurile secrete, în primul rând, fondurile din cari se întrețin agitații și agenții electorali.

Dar fasciile au și un contingent permanent, sub directă supraveghere a d-lui Tătărăscu.

Sunt cei o sută și mai bine de studenți cari ocupă slujbe la Ministerul de Interne, la poliție și la Siguranță, unde se formează noile caractere ale României Mari.

Acești sinecuriști, introduși mai întâi pentru a li se înlesni continuarea studiilor, sunt obligați, sub pedeapsa de suspendare, să întrețină agitația la facultăți și să formeze nucleul tuturor manifestațiilor de stradă. Lor li se adaugă agenții electorali, detectivii și bătaușii din solda ocultă a ministerului. Pe lângă ei se aciuiază doar câteva zeci de tineri naivi cari nu-și dau seama că fac jocul creaturilor și mercenarilor celor mai josnici ai guvernului.

Cunoaștem, deci, realitatea și ea nu e de natură să ne emoționeze.

Guvernul însuși își dă seama de lipsa de răsunet a fascismului antisemit în masele populației și a delegat câțiva liberali de marcă pentru a da o bază doctrinară și o fațadă politică acestei înscenări polițiste.

Se spune că însuși d. Istrati Miclescu, salvatorul lui Morărescu, a primit să joace rolul de șef de curent, pe care i-l impun interesele partidului.

Dacă avem sau nu dreptate, se va vedea mai târziu.

Pentru moment, spunem, tuturor celor alarmați de agitația fascistă și superficială din cafenele, de zgomotul câtorva geamuri sparte, de urlul endemic de pe ulițe al câtorva cete răzlețe și chiar de atențatele criminale ale aceleiași bande de asasini misterioși: populația, în adâncurile ei, este, dimpotrivă, conștientă de adevărata cauză a relelor și ostilă profitorilor liberali.

În primul rând muncitorimea, funcționarii și slujbașii, conștiința de nevoile lor, așteaptă numai o energie care să le grupeze și un îndemn pentru a paraliza, prin forța numărului, frământarea anarhică și bestială a străzilor.

Înspre această organizare a mulțimilor, înspre această recunoaștere a celor chinuți de aceleași nevoi și aceleași credințe, trebuie să se îndrepte activitatea și puțința de propagandă a oricărui cetățean conștient.

Nu așteptați îndemnul conducătorilor politici și ale funcționarilor din presă pentru asta. Fiecare cetitor e capabil și dator să-și spuie, în cercul său de relații, *cuvântul* și să propovăduiască. Fiecare om luminat poate grupa pe cei de o părere cu dânsul și poate lămuri pe cei nedumeriți și înșelați.

REGELE CONTRA POLITICII DE AVENTURĂ

O ședință a Comitetului Executiv Național • D-l N. Iorga cere excluderea d-lui Stelian Popescu • Declarația în Cameră a d-lui Iuliu Maniu • Guvernul silit de Rege să dezavueze fascismul celor doi generali • Demisia comandantului Corpului de Armată

Se știe că întârzierea, și poate chiar zădărnicierea, fuziunii partidelor Țărănist și Național se datorește manevrelor suspecte ale grupului takist strecurat în clubul d-lui Iuliu Maniu. Acest grup, fără nici un contingent electoral și cu un trecut ridicul, a reușit, grație relațiilor sale și grație unei experiențe de modă veche a intrigii, să paralizeze acțiunea de răsturnare pornită de Opoziția Unită.

În fruntea acestei acțiuni trădătoare se află d. Stelian Popescu. Prin marele său ziar, *Universul*, d-sa exercită o adevărată teroare asupra d-lui Maniu și a partidului în general. Fără calități de om politic, d-sa aruncă în cumpăna împrejurărilor greutatea celor o sută cincizeci de mii de foi pe zi ale *Universului*. Tot mulțumită ziarului său, d. Stelian Popescu și-a permis să dea, fără autorizarea nimănui, atitudini cari angajau întreg Partidul Național.

D. N. Iorga, care nu admite nici tirania mediocrității d-lui Popescu, nici șantajul tacit și amical al partizanului acesta, a încercat să dezbre Partidul Național de o colaborare și compromițătoare, și buclucaș.

D. Iorga, enervat peste măsură de cele scrise în *Universul* în favoarea fascismului și în sprijinul generalilor Broșteanu și Holban, a cerut categoric excluderea d-lui Stelian Popescu din Partidul Național.

D. Iorga, în acest scop, a convocat pe ziua de ieri, dimineața, Comitetul Executiv al Partidului Național, pe care l-a întrebat dacă poate urma orbește inițiativa anarhică ale unui patron de gazetă, bizuit, desigur, pe tirajul său și pe îngâmfarea firească a celui ce nu se cunoaște pe sine însuși. Acesta a fost sensul cererii d-lui Iorga și a lăudabilei sale inițiative de a restabili scara valorilor și prestigiul partidului prin debarcarea d-lui Stelian Popescu. Repetăm: d-l Iorga a cerut categoric excluderea d-lui Popescu.

Acestei cereri i s-a opus, cu îndărătnicie, singur d-l Iuliu Maniu.

Fără a fi favorabil d-lui Popescu, d-sa a găsit totuși pedeapsa eliminării excesivă.

În consecință, Comitetul a adresat directorului *Universului* o reprimandă și un avertisment. D-l Stelian Popescu este ținut, de acum înainte, să urmeze linia de conduită a șefilor partidului, să nu ia atitudini cari să implice partidul și să accepte dezavuarea politicii preconizate de *Universul* prin declarația pe care, în numele Partidului Național, d-l Iuliu Maniu a cetit-o ieri după-amiază în Cameră. Pentru a nu fi dat afară, d. Stelian Popescu s-a supus. Prietenii săi spun că e o supunere momentană. D-l Popescu va reacționa în curând și se va re-trage când plecarea d-sale va putea fi mai dureroasă.

Ziarele de astăzi publică declarația d-lui Maniu. Ea e tot ce poate fi mai opus politicii din *Universul* a d-lui Stelian Popescu. Dezaprobă ieșirea nesocotită a generalilor de corp la banchetul oferit d-lui Bacalbașa. Înfierează politica de aventură și agitație pe baza ideii naționale și patriotismului. Respinge procedeele huliganice și asmuțirea la dezordine și violență.

D-l Popescu va trebui să tragă consecințele.

La declarația Partidului Național s-a asociat, cu toate abilitățile retorice ale d-lui Al. Constantinescu, și guvernul.

Majoritățile au aflat ieri, spre marea lor surprindere, că guvernul și-a dezavuat generalii și că ministrul de Război a fost invitat să ia măsuri disciplinare împotriva acestora. Oricât de blânde au fost la început, în formă, observațiile guvernului la discursurile celor doi generali, ele erau în atât de flagrantă contrazicere cu politica nemărturisită a cabinetului Brătianu, încât dezorientarea majorităților și a presei partidului n-a putut fi evitată.

Într-adevăr, pe când mamelucii manifestau în Cameră în favoarea generalilor, iar oficiosul *Viitorul* le reproducea, cu entuziasm, toasturile, guvernul pășea, din ce în ce, pe calea dezavuărilor.

O voință străină și superioară părea că poruncește, în ultimele două zile, actelor contradictorii și inexplicabile ale guvernului liberal.

Astăzi se cunoaște, în toate cercurile politice, pricina neașteptatei atitudini a guvernului în chestia cuvântărilor fasciste de la banchetul d-lui Bacalbașa.

Voința străină și superioară, care s-a substituit voinței guvernului și i-a impus un act în contrazicere cu politica și sentimentele lui de până acum, este a Regelui Ferdinand.

Regele s-a pronunțat hotărât împotriva agitațiilor de stradă, împotriva fascismului de poliție și, mai ales, împotriva politicii în armată.

Cine va plăti oalele sparte?

Desigur, nu guvernul Brătianu. Actualul prim-ministru știe să se strecoare din situațiile dificile și știe să nu-și sacrifice interesele pentru a-și salva demnitatea.

Nu tot astfel stau lucrurile cu generalul Holban, comandantul Corpului II de Armată. D-sa și-a dat seama că există incompatibilitate între sentimentul pe care și l-a afirmat și misiunea de păstrător imparțial al ordinii care i s-a încredințat. D-l general Holban este astăzi în conflict fățiș cu întreaga opoziție. Este dezavuat de guvern și de suveran. Este, pe de altă parte, cu stăruință sfătuit să tacă, pentru a lăsa să treacă „momentul“.

Se crede însă, că d-sa nu va accepta nici un compromis, nici nu se va refugia în tăcere, nici nu va aștepta noi atacuri din partea parlamentarilor naționali și țărăniști, cari sunt hotărâți să ceară schimbarea comandantului Corpului II.

În consecință, d. general Holban trage concluzia cavalierească și militară a situației în care l-a pus duplicitatea guvernului și demisionază din înaltul său post.

DEBARCAREA D-LUI POPESCU

Comitetul executiv al Partidului Țărănesc a respins condițiunile ultimative ale Naționalilor. Răspunsul se cunoaște mai dinainte. Con-

siderente de oportunitate au dictat însă amânările și întârzierea ședinței de alaltăieri. Grație acestor amânări, partidele s-au putut prezenta unite în alegerile parlamentare. De asemenea, lupta parlamentară împotriva huliganismului guvernamental s-a mai putut duce în comun. Dar, în cele din urmă, dreptatea și mândria partidului care, în vechiul Regat și în Basarabia, este cel mai puternic, a trebuit să declare respingerea ultimatumului, și deci ruptura. Nu trebuie să ne facem iluzii asupra urmărilor acestui răspuns. Dacă, într-adevăr, în ultimatumul știut, Partidul Național și-a spus ultimul cuvânt, alianța celor două opoziții rămâne definitiv denunțată. Și asta în ciuda mandatului pe care l-au dat țărăniștii delegației lor permanente. În ciuda tuturor pertractărilor cari se mai deschid.

Un fapt nou, însă, îngăduie o speranță că totul nu va fi iarăși tocmeală și gumilastic. Un fapt nou prezice că nu ne vom izbi, încă o dată, de aerele impenetrabile și de ifosele cu guler tare ale d-lui Iuliu Maniu. Vom fi, poate, scutiți de neplăcerea de a-i urmări scremătul său infinit de *cunctator* politic. Atmosfera cluburilor unde se vor desfășura, încă o dată, negocierile delegațiilor, nu va mai fi aceea din camerele de bolnav cari cer fumigațiuni cu zahăr ars și hârtie parfumată. D-l N. Iorga a deschis larg ușile și ferestrele. Și d-l Iorga l-a poftit pe ól Stelian Popescu, directorul *Universului*, să iasă afară. Să iasă prin ușă sau pe fereastră.

Prima invitație de a părăsi partidul a avut loc în dimineața zilei când d. Iuliu Maniu a dat cetire în Cameră declarației de dezavuare a politicii de huliganism polițist a guvernului. Acea declarație se pare că n-a fost înțeleasă de directorul *Universului*, care continuă să facă, în foaia sa populară, jocul liberalilor. Asta înseamnă călcare de cuvânt. Și cum d-l Iorga nu suportă șantajul mediocrităților cu gazetă, d-sa va repeta d-lui Stelian Popescu invitația de despărțire. O invitație laconică și imperativă, desigur. Ea constă într-o singură silabă și sună:

– Ieși!

Odată cu ieșirea d-lui Popescu din partid, vor dispărea și cauzele constipației cronice a d-lui Iuliu Maniu. Trecerea d-lui Popescu prin culoarul de evacuare al Clubului Național va fi comparabilă cu pasajul Jubolului sau a sării amare prin intestinul trândav al d-lui Iuliu Maniu.

Plecând, dl Stelian Popescu va degaja partidul și de bacteriile takiste cari îmbăcsiseră spațiul politic și zădărniceau fuziunea. Aci e cheia intrigii și a reușitei. De atitudinea hotărâtă a d-lui Iorga depinde

întreaga situație internă. Obtuzitatea directorului *Universului* stă în calea tuturor forțelor vii ale țării.

D-l Iorga a jurat că o va înlătura.

MIZERII PROFESIONALE

Desigur, presa nu mai e nicăieri liberă și, odată cu aceasta, gazetăria a încetat de a mai fi un conducător de opinie publică. Nu guvernele, nici parlamentele, nici inofensiva cenzură instituită la răstimpuri nu poate fi învinuită de înjosirea zeiței de maculatură care împodobise pe primele trepte, între alte figuri, monumentul libertății. Ministerele și adunările naționale și-au pierdut ele înșile libertatea. Presa independentă și guverne de sine stătătoare nu par a mai fi cu puțință decât în țări străbătând faza turbure a prefacerilor fundamentale: de la starea idilică a marii agriculturi și a micii industrii, înspre epoca de fier a băncii și a uzinei. Înainte și după această trecere, care favorizează verbul, gestul și romantismul, întâlnim în purpură, în hainele negre sau în salopetă, Dictaturile. Unde să căutăm, deci, presa liberă? În America de Sud? La noi, desigur, nu. O stare de lucruri cu totul stranie, instituie deasupra echivocul sistemului nostru de producție o francă dictatură bancară. În ciuda politicii de rezistență, unificarea Europei lui Jeroboam s-a realizat pe deasupra noastră.

Imperiul cel nou din ce în ce se va consolida. Momentul, însă, parodiind formele apusene ale veacului, aparține Băncii Naționale și Băncii Românești. Ne stăpânește pumnul fragil al lui Hagi Tudose.

Sub aceste vremuri s-a născut la noi concepția biurocrațică a gazetărilor. Renunțând, sub amenințarea Jilavei și a foametei, la orice romantism inutil, la orice legătură activă cu publicul pe care pare a se fi stabilit că nici o stăruință nu-l mai poate clinti și convinge, s-a proclamat pretutindeni unde se croiesc destinele întregii bresle – cultul chenzinei. Chenzina ca îndreptar – iată formula. E semnul care deosebește pe gazetarii profesioniști de amatori și de diletanți. De aci porcede obligația pentru ziarist de a funcționa zilnic la un cotidian, sub amenințarea de a-și pierde titlurile profesionale. În mai puțin de un an de pauză biurocrațică, trebuie să găsească un ziar care să corespundă

ideilor și afinităților sale personale. Altfel, întreaga sa activitate se șterge ca urmele lamentabile ale unui avort.

Criteriul duce neapărat la obligația de a nu avea idei. Te perinzi cu stiloul tău și cu vertebrele înmlădiate pe la tărăbile toate. Meseria se simplifică la traducerea telegramelor și la compilarea marelui Larousse, ceea ce dă, mai târziu, mult de lucru chirurgilor: căci sedentarismul fără riscuri, generator de trânji este. Aceasta e, ca să zicem așa, o față a medaliei. Cealaltă va interesa intens pedichiurii: alergătura pe la autorități, goana după cele mai proaspete intenții ale câte unei excelențe. Un astfel de regim, dacă durează destul, sfârșește prin a crea un tip social cu definite caractere antropomorfice: ziaristul-arhivar, ziaristul-factor poștal, cu micile distincții inerente mediului. Se urmărește, ca în crescătoriile de orătănii sau de câini-lupi, constituirea a două rase statornice, cu evoluția de mai înainte știută, cu reacțiunea, în fața evenimentelor, predeterminată.

Rezultatul pare a fi o disciplină profesională. Disciplină întru amorf, banal și tern, disciplină cataleptică și paralizantă. Într-un corp făcut să participe, cu simțurile toate, la ritmul și zvonurile vieții unanime, să se aștească și să prindă semnalele vremii, sau să le prevadă, acest regim de azil și de claustraj înseamnă lăncezeală și moarte. Pe nesimțite, sub domnia concepției biurocratice a ziaristului, breasla se va asemăna tot mai mult cu lagărele acelei mutilate secte în privirea căreia ivirea unui bărbat valid e jignitoare și suspectă. Suspect cel ce nu s-ar îndupleca la rolul de informator simplu sau de blajin comentator de fapte. Suspect cel însuflețit de o cauză. Suspect cel preocupat de idei generale, cel ce s-ar avânta și într-alte cercetări și culturi. Suspect cel capabil de un curaj. Suspect, deci, cel ce vine cu o lozincă și un stil.

– Iar interesul de a menține acest sistem al cui să fie?

CONSILIUL DE COROANĂ DE LA SINAIA

Un antecomunicat oficial • Pregătirile pentru Consiliu •
Atitudinea Opoziției Unite

Astăzi, la orele 4,30, are loc la castelul Peleş un Consiliu de Coroană, prezidat de Suveran.

Prințul moștenitor, care se află la Florența, nu asistă la acest Consiliu.

Iau parte primul ministru și membrii guvernului, șefii partidelor politice, și anume: d-nii Iuliu Maniu, Nicolae Iorga, Ion Mihalache, Al. Averescu. Foștii preșidenți de Consiliu au fost telegrafic convocați. Participă deci și d. Al. Vaida-Voevod, generalul Coandă și generalul Arthur Văitoianu, prezent în dubla sa calitate de actual ministru și fost șef de guvern.

*

Aseară, la ieșirea de la Consiliul de Miniștri, s-a dat presei un comunicat emanând de la d. Ion Brătianu.

Comunicatul polemizează cu ziarul *Lupta*, căruia îi contestă seriozitatea pe motiv că, în legătură cu absența mai prelungită a Prințului moștenitor în străinătate, a înregistrat zvonuri lipsite de teme și a încercat să le speculeze în contra guvernului.

În afară de partea aceasta care exprimă nemulțumirile intime ale primului ministru, comunicatul conține o făgăduială că, de îndată ce un fapt important se va produce, el va fi adus fără întârziere la cunoștința publicului.

Deci, partea finală a comunicatului cuprinde o dezmințire a părții polemice și introductive de la început.

*

D. general Averescu, în momentul convocării, se afla la Severin. D-sa a plecat imediat la Sinaia. D. Mărzescu a plecat de la Iași direct la Sinaia.

D. Nicolae Iorga s-a întors aseară la orele 11 în Capitală, venind de la Târgoviște. D-sa a plecat azi dimineață cu trenul special de 8,50, cu care au plecat membrii Cabinetului și ceilalți convocați.

D. Ionel Brătianu a plecat la Sinaia încă de aseară. D-sa a petrecut noaptea în vagonul său de dormit și se află încă de azi dimineață la castelul Peleş.

Patriarhul Miron Cristea participă la consiliu.

*

În legătură cu Consiliul de Coroană de azi, liberalii au răspândit zvonul că partidele și guvernele s-au pus de acord în privința chestiunilor importante pentru tron și pentru țară cari se vor discuta. Putem afirma că d-nii Maniu, Iorga și Mihalache vor protesta contra grabei puse de guvern în această chestie. D-nii Iorga și Mihalache vor face, în prezența Suveranului, un aspru examen al procedurilor d-lui Brătianu.

DICTATURA

Țara a stat cu răsuflul oprit, cu ochii țintă la înălțimile Sinaiei. La castelul Peleş, d. Ion Brătianu își trecea supremul examen de dictator. În pragul ultimei bătrâneți, Primul-ministru încearcă din nou frigidurile juvenile ale bacalaureatului. E o caracteristică a celei din urmă crize prin care trece organismul înainte de a renunța, în brațele fotoliului cu rotițe, la această nevoie exasperantă de autoritate absolută, fără contradicție, fără discuție, fără rezistență... E semnul unei voințe dârze și țepene, dar care și-a pierdut orice mlădiere. Moșnegii toți, de pretutindeni, întârziți în politică, sunt loviți, odată cu arterioscleroza, de această încordare a spiritului de stăpânire, de această încremenire de iarnă a tuturor gândurilor în jurul ideii polare a dictaturii.

E un semn de dispreț față de opoziție faptul că, în momentul în care a purces să înlătore din calea sa toate obstacolele, d. Brătianu n-a

inceput prin a pune căluș ziaelor și a aresta pe oamenii politici, după regula bunelor tiranii de orișiunde. Ci, întocmai ca într-un stat medieval, sau ca într-o satrapie orientală, în care opoziția e neglijabilă, opinia publică o fantomă, iar poporul o negură fără contur și fără consistență, s-a năpustit asupra singurului pericol real, întruchipat de un prinț moștenitor, om privilegiat și plin de prestigiu, din alte vremuri, al Coroanei și al stelei de comandant. În Bizanțul de altădată, în Indii, în cele două Asii, lucrurile se petreceau ca la noi: doar între regi, prinți, nobili, curtezane, generali și popi. Personajul ambițios din umbra atâtor firturi și odăjdii, omul politic de atunci, ca și Brătianul de astăzi, avea să ție seamă, în calculul uneltirilor sale, numai de aceste elemente de carte de joc: Rigă, Damă, Valet etc. Poporul, mateloții și soldații au intervenit mai târziu, dar nu încă și la noi. D. Brătianu lucrează după metodele sigure ale veacului al XV-lea. E în luptă cu prințul Carol, și numai cu el. A procedat cu o repeziune de mare căpitan și a izbutit să dispună de soarta adversarului, în absență. Până în clipa de față, n-am știut dacă a reușit să se dezberde de un viitor rege, care, de timpuriu, s-a arătat rebarbativ și personal. Cunoașteți groaza Brătienilor de asemenea oameni și amorul lor propriu pentru mediocritate și platitudine. Prințul Carol era croit să le turbure siestele. Cei trei frați mironosiți au fost adesea puși în situația penibilă de a examina probleme pe cari cel mai virtuos dintre ei, Vintilă, le-a decretat impure și incompatibile cu o situație în stat. E drept că nimeni nu le-a scos ochii și nu le-a împuiat urechile cu imagini și anecdote profane. Ci nasul lor prelung și vibratil, de rozătoare, adu-mecă, de ani de zile, cu o predilecție inferioară, povești de roșit prin aerul aristocraticelor alcovuri.

Vă miră reușita Brătienilor? Toate șansele au fost de partea lor. Nu au adversari. Și singurul adversar, cel atacat, lipsește. Dacă totuși, prin imposibil, lovitura n-ar fi izbutit, dacă decizia se amâna și Consiliul nu lua încă act de renunțarea princiară, atunci se sfârșea cu atotputernicia Brătienilor. Un politician hulit și odios, ca d. Brătianu, nu putea să lupte mai departe cu un prinț moștenitor, personaj simpatic, prin definiție. În țările monarhice, Prințul moștenitor e împodobit de o aureolă romantică. E un erou cântat de tragedii și melodrame, exploatat de romane, operete și anecdotă. Îl iubesc femeile, fiindcă are o autoritate care nu face rău. Îl susțin nemulțumirile tuturor, fiindcă e omul zilei de mâine. Iar prințul Carol, în special, s-a făcut simpatic tocmai prin dezinteresul cu care renunță, pentru o fericire mai simplă, cum e bunăoară libertatea, la privilegiile tronului.

Iată un suflet care nu vrea cu orice preț, să ne conducă, să ne guverneze și să poruncească. Un prinț care renunță la semnalul cu trâmbița, la defilări, recepții și trenuri speciale. Un viitor rege care respinge din vreme o listă civilă și o viață de iscălituri pentru *Monitorul Oficial*. E cert că, între un prinț dezinteresat și un ciocoi hrăpăreț, nimeni nu ezită.

Iată de ce s-a grăbit d. Brătianu.

Iată de ce și-a trecut examenul de doctor.

REGENTUL

Înlăturând pe prințul Carol, cu o promptitudine și abilitate demne de alte cauze, d-l Ion Brătianu a izbutit să încurce afacerile publice pe cel puțin douăzeci de ani. Nici cel mai înverșunat republican, nici cel mai fanatic revoluționar n-a zdruncinat mai profund principiul monarhic în România ca acest bărbat politic, care și-a uzat, totuși, șalele în temenele la picioarele tronului. Iată o constatare pe care adversarii noștri ultraregaliști de la *Cuvântul* nu se vor abține de a o face. Pentru noi chestiunea succesiunii la tron, în legătură cu destinele țării, nu are o însemnătate de prim-plan. Sperăm, încă, într-un viitor în care binele obștesc va depinde nu atât de însușirile și stabilitatea unui rege sau dictator, ci de voința tuturor. În ceea ce îl privește, însă, pe fostul moștenitor, vom sublinia că n-a fost procedeu, cât de josnic, de care să nu se fi uzat împotriva-i. Cu o simpatie de spectatori, urmărim în exilul său pe eroul atâtor peripeții, cari denotau, orice s-ar zice, o personalitate în afara comunului. Un temperament atât de inegal și generos nu putea fi supus unei interpretări unilaterale. Tragedia prințului Carol intră în povestea eternă a individualității în luptă cu mediocritatea din juru-i. Despot sau democrat, nu interesează aci, după renunțare. Prințul a fost vomitat de platitudinea stătătoare a politicianismului, de banalitatea posomorâtă a Brătienilor, de forfota valetărească a camarilei, cari, toate la un loc, nu puteau mistui personalitatea colțuroasă a exilatului.

Și acum, pentru liberali, terenul e liber.

Câtă vreme soarta României e în funcție de tron, cerul ei rămâne întunecat. Și ploconelile bărbaților politici la Consiliul de Coroană (cu

excepția strălucită a d-lui Iorga) dovedesc că partidele nu văd altă autoritate în afară de puterea executivă. Ne întorcem, deci, cu veacuri în urmă... Fiindcă tronul e binele și autoritatea supremă, toți se vor îngămădi în jurul lui. Paginile cele mai patetice și mai sumbre ale lui Tacit ne sună în memorie. Oligarhia noastră monarhică a avut, în ultimii ani, un plan care s-a năruit. În locul lui se deschide, cândva, perspectiva luptei pentru domnie. Istoria Moldovei și a Țării Românești are sorți să se repete dezastruos în România unificată. Să nu se uite că, într-o bună zi, patru pretendenți din dinastia actuală își pot disputa coroana. Patru, fiindcă nu e exclus ca prințul Carol să-și aibă, odată, al său „retour d'Elbe“. Intrigile și frământările acestea le cetim de pe acum în lupta surdă care se dă pentru așa-zisa „Regență“. Se va înfrupta oare d. Ion Brătianu însuși din acest succedaneu de suveranitate?

Să nu se uite că toate pronosticurile în circulație arată o regență compusă, în orice caz, în majoritate din creaturi ale d-lui Brătianu. Și să nu se uite că, în cazuri certe, regența e o realitate efectivă.

Calculator precis și avar al viitorului, d. Brătianu s-a îngrijit, până la ivirea Domnilor și Domnișorilor posibili, să dețină sceptorul în chiar mâinile sale invizibile.

ÎNVIŢĂTORUL

Ceremonia renunțării prințului Carol a culminat azi în ședința extraordinară a Camerelor. Încă un act al unei înscenări shakespearice și care e, poate, ultimul act. Don Carlos a fost jertfit. Primul ministru și marele intrigant al presei s-a făcut ascultat. Figuranții și marelucii săi, și ai complicelui din opoziție, au ridicat pravile noi pe behăitul lor de turmă constituțională.

Opoziția, după un simulacru de rezistență, a renunțat, fericită că durerea regală oferă un pretext și o scuză acestei capitulări. Care e încheierea? Proclamarea prințului moștenitor Mihai? Nu. Ci proclamarea Regenței, adică realizarea scopului urmărit de dl. Brătianu. Care să fie secretul atâtor succese ale d-lui Brătianu în politica noastră internă și în această împrejurare în special? E un secret simplu și la îndemâna oricui. În toate împrejurările, dl. Ion Brătianu știe, cu precizie, ceea ce vrea. Și de data asta voința lui egoistă a fost limpede

și hotărâtă. De aceea, scenele s-au perindat după caietul său de regizor prevăzător, care organizează până și critica și claca.

A vrut, în schimb, ceva opoziția în chestia succesiunii la tron și a regenței? Opoziția s-a temut să vrea, s-a temut să adâncească lucrurile și să se orienteze. S-a temut de Rege. S-a temut de Brătianu. În lipsa unui plan precis, opoziția n-a știut nici să-și urmeze pornirea instinctivă care te împinge de partea celui slab și nedreptățit în contra celui mai tare. Nici sentimentele n-a îndrăznit să și le manifeste energic în acest prilej, poate ultimul, în care prințul Carol părea iubitul opiniei publice, tocmai pentru că Brătianu, eternul hulit, lovea pe la spate. Ceea ce a caracterizat opoziția în aceste zile a fost o dezorientare, o lașitate, dar mai ales o platitudine dezgustătoare de curteni servili și gata la toate renegările. D-l Brătianu i-a cunoscut prea bine când a cutezat cât a cutezat. Și iată de ce, din mijlocul acestor frământări ale politicii și ale Curții, dintre parlamentari, curtezani, ziaristi și generali, d-sa, singurul hotărât, singurul lucid, s-a ridicat învingător. D-l Brătianu a avut victoria fiindcă a meritat-o. Adversarii săi s-au mulțumit să proorocească nenorocirile viitoare. Dar s-au supus. Opoziția are și ea soarta pe care o merită. Va trăi de aci înainte în umbra Partidului Liberal și din mila lui.

...Poporul e departe și mai presus de toate acestea.

ÎNAINTE DE CENZURĂ

D-l Tătăărăscu, ministrul de Interne, a convocat ieri la minister pe reprezentanții ziarelor pentru a le adresa un apel în numele guvernului. Apelul constă într-o interdicție categorică de a se mai agita prin presă chestiunea prințului Carol. Orice comentariu în jurul ex-prezumptivului, orice alegațiuni și știri de natură să favorizeze impresia că cele hotărâte (în privința succesiunii) de către Rege și Camere n-ar fi definitive și eterne, sunt strict prohibite. De asemenea, propaganda care s-ar putea duce prin mijloace literare în favoarea prințului Carol, chiar și fără intenție politică, va fi socotită și tratată ca subversivă.

Prietenii sau admiratorii fostului moștenitor sunt, deci, invitați să nu-și reverse sentimentalismul în gazete. Nu e momentul pentru anecdote, suveniruri, portrete, amintiri și orice alte expansivități literare.

Toate acestea, și alte încă, d. Tătărescu le-a debitat pe un ton afabil și *bon enfant*¹. N-a uitat, bineînțeles, să introducă pericolul de pe Nistru și de pe Tisa în această tenebroasă afacere.

Câteva aluzii la minoritățile centrifuge, un apel la solidaritatea națională, totul în termeni conveniți, adică fără retorică, și, în sfârșit, o concluzie eliptică: sau ascultare deplină, sau Cenzura cu neplăcerile ei...

Și reprezentanții presei au protestat în unanimitate, ceea ce nu pare a fi emoționat, dincoace ori dincolo de cerințele politice ministeriale, pe d. Tătărescu.

Guvernul, deci, atât de susținut de Adunările Naționale și de Rege, apoi de poliție, jandarmărie, armată și, după expresia *Viitorului*, „de tot ceea ce simte românește“, se teme în actualele împrejurări până și de stihurile cu cari sentimentalii „carliști“ amenință memoria exilatului. Un nume trebuie să dispară de pe buze, de pe pagini și să rămână doar în mințile vizitate de el ca de o fantomă. Prea bine. S-a întâmplat să nu fim noi cei dintâi și cei mai afectați de această anatemă. Dar odată pornit pe calea opreliștilor, și obișnuit ca presa să capituleze, se va opri guvernul aci? Azi nu e voie să vorbești de prințul Carol și de cele hotărâte în juru-i. Cine garantează că nu se vor ridica mâine, sub asemenea apeluri, interdicții noi? Iată de ce împărtășim indignarea celor direct vizați de demersul agresiv al guvernului. Iată de ce nu consimțim a diviza principiul gândirii și al scrisului liber în porțiuni și a abandona guvernului bucățița prințului Carol. Iată de ce respingem asemenea înmănușate atentate chiar când nu suntem de-a dreptul atacați, chiar când subiectul interzis nu ne ispășește. Și nu ne luăm, deci, angajamentul de a urma alte indicațiuni decât ale conștiinței noastre libere și luptătoare. Cu riscul cenzurii. Cu riscul dispariției.

O LEGE SCELERATĂ

Guvernul vrea și impune ca ultimele sale isprăvi să nu mai fie nici amintite, nici discutate. Totul, deci, pe apa uitării, așa cum în Istambul cadavrele asasinatilor se aruncau cu bolovanul de gât și în sac pe unda Bosforului. Suntem în plin roman oriental. Ne-am crede pra-

¹ Băiat bun (franc.).

dă unui coșmar, dacă vizirul însuși n-ar veni, la răstimpuri, să ne trezească la realitate. Și ziarele ne spun în ce chip. E, adică, vorba ca guvernul, pentru a preveni orice posibilitate de dezordine și sub pretextul de a pune la adăpost ordinea constituțională cea nouă, să vie cu o lege care să întărească, prin sancțiuni, obligația, pur personală, a prințului Carol de a nu se mai întoarce zece ani în țară. Legea se bucură de scuza de a nu fi o născocire juridică a d-lui Brătianu, atât de puțin inventiv și atât de puțin legiuit din fire. Există asemenea modele în Franța republicană și în pe veci răposata Rusie țaristă. Dar o lege nu se face împotriva unui singur ins, fără a-l inunda pe acesta în lumina măgulitoare a martiriului.

Și iată pe ce cale ajunge guvernul să pregătească o lege scelerată îndreptată nu numai împotriva fostului moștenitor, ci împotriva oricărui cetățean. E vorba ca de aci înainte să poată fi expulzați și românii – chiar când nu sunt prinți de coroană.

Se făurește, în mâinile Brătienilor, încă o armă lașă și neîngăduită împotriva adversarilor lor politici.

Încă o unealtă de amenințare, de șantaj și de răzbunare va spânzura deasupra țării întregi din înălțimile somnolente în cari tronează, printre regenți, Măria-sa d. Ion Brătianu. Opoziția, prevenită, știe ce o așteaptă și, totuși, nu se poate împotrivi. Muncitorimea, exclusă și de la luptele politice, nu-și face nici o iluzie de fericirile ce i se mai pun la cale în patria cu Jilave pentru proletari și cu „interziceri de sejur“ pentru boieri. Va înțelege oare opoziția și proletariatul pricina neputinței lor separate? Semne sunt că muncitorii au înțeles. Dar semne sunt că grei de cap au rămas tot boierii și oamenii de stat din Partidele Național și Țărănesc.

ÎN STRĂCHINI!

Guvernul a înființat cenzura.

Onoarea de a o suporta cel dintâi a revenit ziarului *Lupta*. Asta nu înseamnă că ziarul-victimă va apare forfecat, ca la Chișinău, sau cu spații albe, ca pe vremea războiului. Pe locul pasagiilor suprimate e ordin să apară text nealterat. S-a luat măsura aceasta pentru ca aspectul ziarului să fie normal și intact ca și al ziarelor necenzurate. Sis-

temul e nemțesc și a fost, pare-mi-se, aplicat presei care apărea sub ocupația germană, la noi și aiurea.

Orice protestare este, deci, zădărnicită. Sub cenzură, ziarul mutilat protesta prin rănile sale albe, gândirea ucisă se semnala cititorului printr-o minusculă suprafață de mormânt imaculat de hârtie. Ziarul pe care s-a abătut panica furioasă a guvernului cenzorial arăta ca un drapel ciuruit de îndârjirea vrăjmașului. Procedeu de azi, rafinament de cruzime rușinată și fricoasă, suprimă acest denunț, această acuzație care se ridica din paginile măcelărite. Până ieri, guvernul d-lui Calcă-n Străchini se temea de glasul presei. Azi se teme și de tăcerea ei, când călușul e vizibil. E teama zbirului care nu-și liberează victimele decât după ce i s-au trecut vânătăile și umflăturile. Guvernul se teme astăzi până și de aluzia ce s-ar degaja fantomatic din peticele de hârtie neacoperite de cerneală.

Ce-ar mai trebui, deci, pentru a desăvârși frica acestor nefericiți guvernanți cari urlă și se rățoiesc în întuneric pentru a speria propriile lor umbre și vedenii? Desigur, să nu mai aibă în față numai umbre și vedenii. Ar trebui ca frica noastră, a presei, de guvern să nu egaleze, să nu întrecă, frica guvernului de presă. O protestare solidară, o cerere unanimă de a împărtași soarta *Luptei*, sau chiar o suspendare demonstrativă a apariției ziarelor, ar readuce pe dictatori în ascultarea legilor celor legiuite.

Altfel, înseamnă că, încă o dată, presa a avut soarta pe care o merita.

CONVULSIUNI

După abdicarea prințului Carol • Misiunea d-lui Vintilă Brătianu • Consecințele cenzurii • Campania de zvonuri alarmante • Acțiunea Partidului Național

Să recunoaștem că d. Vintilă Brătianu e de un calm impresionant! În mijlocul frământărilor cari mocnesc în ciuda tuturor măsurilor dictatoriale, din toată această fierbere de așteptări, de temeri și aprehensiuni, d-l ministru de Finanțe își ia geamantanul și pleacă, la Paris, după afaceri. Moment cât se poate de rău ales, firește. D-l Vintilă Brătianu, oricât ar disprețui actualitățile trecătoare ale politicii noastre interne, se va izbi de repercusiunile lor în străinătate. Acolo,

neîncrederea firească a finanței străine în guvernele noastre liberale a sporit, într-o măsură de neînving, în urma abdicării prințului Carol. Nici vorbă nu poate fi de obținerea unui împrumut, în clipa când străinătatea e informată de ivirea, pentru România, a unor noi dificultăți, cari s-ar adăogi nesiguranțelor de până acum. Desigur că naivitatea d-lui Vintilă Brătianu are margini. Desigur că, de data asta, calmul său de om al cifrelor e aparent. D-sa nu-și poate închipui că ar mai putea obține, după patru ani de eșecuri și tocmai în împrejurările știute, visatul împrumut.

D-l ministru de Finanțe nu pleacă să ia bani, ci să dea. D-sa are misiunea de a stăvili campania de defăimări și zvonuri pornite pe seama țării în urma schimbărilor survenite în succesiunea la tron. D-l Vintilă Brătianu se însărcinează să pună presei străine un căluș aurit.

Poate că din cele ce se colportează și apar în străinătate, pe seama noastră, sunt lucruri cari convin brătienismului. Sunt cele la cari se referea prințul Carol, în răspunsul său, pretutindeni, și până și la noi, reproduș:

„Mă mir că ziare serioase publică pe seama mea notițe extravagante, cari sunt rodul unei propagande subversive care se face împotriva mea. Această propagandă pornește dintr-un izvor bine cunoscut“.

Fără doar și poate, d. Vintilă Brătianu nu are nici un interes să lupte contra acelor notițe extravagante. Dar alte *interview*-uri, ca de pildă cel publicat de *Le Matin*, din 7 ianuarie, au alarmat cumplit guvernul. De asemenea, și declarația făcută aceluiași ziar de d. Nicolae Iorga, al cărui prestigiu în Europa culturală și politică dă cuvintelor sale o gravitate hotărâtoare:

„Abdicarea prințului moștenitor Carol“, declară d. Iorga, „și soluția dată, nu este nici legală și nici definitivă“.

Chestiunea va reveni pe tapet într-un termen apropiat. Despre aceasta nu mă îndoiesc“.

E inutil să dezvoltăm sensul acestor declarații. După d-l Iorga, am fi în preajma unor lupte în jurul tronului. D-l V. Brătianu va căuta să zădărnicească urmările acestor declarații. Asemenea cuvinte nu trebuie să mai apară în presa mondială. Cu durere în suflet, visticernicul Vintilă va provoca o revărsare de fonduri secrete, în valută forte, pe piețele cosmopolite. Se vede bine, renunțarea prințului Carol, până la deplasarea perspectivelor istorice, costă, mai întâi, bani mulți.

Dar d. Iorga nu e izolat în acțiunea sa. Partidul Național, întreg, îl urmează. *România*, ziarul intim al d-lui Maniu, intră în campanie. *Lupta* e sub cenzură. *Universul* devine suspect. *Cuvântul* reintră în rezervă, pentru loviturile bruște și de efect.

Epoca reappare cu strigătul: „Jos Știrbey!“

Să nu ne înșelăm. Un partid „carlist“ a luat ființă, prin transformare, din vina guvernului care a vrut să comprime ceea ce s-ar fi evaporat altfel, cu vremea. E o izbucnire spontană și ireductibilă? E o înscenare politică pe un fond real de sentimentalist, carlist, dar ușor de stăpânit de niște actori abili ca d-nii Iorga, Maniu, Argetoianu? E un simplu joc, sau o reînviere a luptelor pentru putere în jurul unui pretendent popular?

Până la verificările inevitabile, guvernul amenință. În loc să dea liber curs discuțiilor, dă cu dinadinsul impresia că ascunde adevărul. Întrebarea, în ciuda cenzurii, s-a fixat pe cerul politic. O cenzurăm și noi.

Dar răspunsurile cele mai surprinzătoare, pronosticurile cele mai fantastice dănuiesc, bezmetic, dedesubt. Confuzia crește pe urma unei informații din sursă oficială apărută în *Cuvântul*.

„Ni se anunță că, din ordinul M. S. Regelui, d. colonel Condeescu și inspectorul Costescu vor rămâne pe lângă persoana fostului prinț moștenitor“...

Prin urmare, două persoane oficiale rămân atașate prințului, dezbrătat de orice asemenea calitate, în momentul când, totuși, se contra-mandază voiajul prințesei Elena la Milano.

Toate aceste agitații surde au fost pricinuite de măsurile pline de o alarmă disproporționată ale guvernului. Cenzura, înăsprirea stării de asediu, misterioasele conferințe ale înaltului comandament, au iscat o situație pe care d. Brătianu se va strădui să o domine prin noi greșeli, prin noi violențe. Violențele cele noi se vor îndrepta împotriva presei. Cenzură înăuntru, prin d. Tătărăscu. Cenzură în afară, prin d. Vintilă Brătianu – iată la ce se reduce înțelepciunea guvernanților de azi.

GRAJDURILE POLITICEI

O știre despre generalul Pangalos: dictatorul grec ar fi hotărât ca la viitoarele alegeri generale să nu mai poată candida nici un cetățean

care a mai deținut vreun mandat parlamentar. Știrea nu e verosimilă. Nici un dictator și nici un regim nu și-ar permite luxul unei asemenea reforme. Contingentele politicianiste sunt cam tot aceleași, oricari ar fi schimbările. Nimeni nu-și poate recruta partizanii numai din oameni noi. Se schimbă doar programele și firmele. În astfel de împrejurări, o asemenea hotărâre ar pricinui șefului reformator pierderea a trei sferturi din partizani.

Dacă însă știră se adevărește, suntem puși în situația paradoxală de a aplauda măsura generalului-dictator. Ea duce, de-a dreptul, la desființarea cadrelor politicianismului. Ea înlătură de la treburile publice pe toți cei ce și-au făcut din politică o meserie. E o adevărată reformă, e o lovitură de stat care schimbă nu numai actorii, ci și figurația și personalul mascaradei. Nu știm dacă cei ce succed sunt mai de ispravă. Dar sistemul acesta de purificare și înnoire pare original și bun.

La noi, și pretutindeni, trecutul n-a fost înăbușit și uitat, din pricină că reformatori erau ei înșiși oamenii trecutului.

Veneau cu glasul dres, cu fraze noi, cu drapel proaspăt vopsit, însă cu aceleași vechi apucături, cu aceleași sifilisuri, cu aceleași bube. Împrejurările i-au perindat la putere pe toți. Sub suliman și sub mască, țara s-a acoperit de semnele acelorași rușini și rele. De vină au fost, fără doar și poate, cetele neprimenite ale politicianismului transformist și purtător-de microbi, adânc și etern încuibăți într-însul. Leacul nu mai poate fi în fraze. Nu mai poate fi în dictaturi, în uzurpări, în firme, în transformări, în războaie. Sunt câteva sute, poate câteva mii de contaminați gata oricând să joace rolul salvatorilor și să îmbrace toate corcările, cămeșile, să îmbrățișeze toate drapelele pentru a perpetua corupția și neputința. Leacul stă în schimbarea oamenilor. Clientela cafelelei, a clubului, a sălii de întrunire, a parlamentelor și ambasadelor, să fie năpustită, o dată pentru totdeauna, din viața publică.

GREVA PRESEI

Mai bine mai târziu, decât niciodată. Reprezentanții presei din Capitală au decis suspendarea apariției ziarelor dacă nu se va ridica cenzura. Suspendarea va fi la început de trei zile. E un fel de a protesta impresionant și energic. Tăcerea pe care o vrea guvernul, prin

instituirea călușului, o va avea cu vârf și îndesat. Deplină și pașnică, tăcerea aceasta de trei zile înseamnă mai mult decât un strigăt, mai mult decât un blestem. E un răstimp de reculegere care se acordă dictatorilor și un răstimp de recunoaștere de sine pentru țara silită, astfel, să-și contemple propriile ei momente, propriile ei lanțuri. În zece ani de asuprire nelegiuită, cuvântul, când liber, când mutilat, își pierduse înțelesul. În fața protestărilor indignate, faptele și-au rostogolit avalanșa lor cinică, copleșind orice rușine, sfidând invectivul și injuria.

Pentru destrăbălarea deșănțată, pentru brutalitatea sadică și rafinată, pentru nesațul și sfruntarea claselor conducătoare, pamfletul, înflăcărat de cea mai exasperată și explozivă mânie, a rămas incolor și fără de viață.

Versetele lui Ezechiel, reînviat pentru a biciui Sodoma lui Ion Brătianu, și-ar fi pierdut puterea de expresie. Vremea Coțofeneștilor e mai presus de vocabularul românesc, obrazul unui potlogar liberal e impermeabil și rebel salivei, palmelor și tiflei. Printre uzurpările, jafurile și indecențele guvernanților, protestările trec, vapoaze, diafane, inofensive, ca glumele și cântecele obscene într-un lupanar ospătat și băut. Nu se mai scandalizează nimeni. Pentru toată lumea, starea de jaf, starea de silnicie, starea sălbatică și anacronică, a bunului plac al stăpânirii, a devenit starea normală și singura firească într-o țară balcanică și înapoiată. Cetățeanul, obosit de asuprire, dezgustat de zădărnicia revoltei, s-a refugiat în indiferența de turmă, în pasivitatea seculară a strămoșilor, cari au suportat astfel și pe turci, și pe ruși, și pe fanarioți. Presa, ale cărei apeluri răsunau în deșert de atâta vreme, a devenit oglinda acestei resemnări orientale. A trebuit flagelul ultimei înăspri de dictatură pentru a se hotărî la o acțiune care trebuia pornită încă de acum zece ani. A trebuit uzura fără precedent a sufletelor și, corespunzător, această deșertare a cuvintelor de conținutul lor, pentru a înțelege că singura forță eficientă împotriva tiraniei sterpe, hâde și inepte a guvernului, este tocmai tăcerea pe care acesta a urmărit-o. Medicii întrebuințează și ei un procedeu când atacă simptomele provocând bolnavului altele asemănătoare și mai intense.

Strigătul ușurează dureria. Guvernul a interzis țării strigătul. Și iată de ce, în pauza de concentrare și de mutism a celor trei zile de grevă a presei, la lumina vastă a tăcerii, fiecare își va simți durerile înăbușite și le va înțelege pe ale tuturor. Și din liniștea stranie a României întregi se va desluși, mai limpede ca orice zgomot, suflul milioanele de piepturi asuprite, pulsul milioanele de inimi însângerate.

Tot astfel, nopțile deasupra mărilor tăcute, se ridică, tragic, amenințarea furtunilor din adâncuri.

P.S. În ultimul moment ne vine știrea din partea d-lui comisar regal și cenzor, maior Hotineanu, că ziarele pot apare fără controlul și viza cenzurii. Nu interpretăm aceasta ca o biruință deplină a presei, dar, în tot cazul, faptul înseamnă un pas înapoi din partea guvernului. Ceea ce n-au putut obține partidele, au smuls ziaristii, fără violențe, numai prin simpla lor solidaritate. E un îndemn acesta și un indiciu de care se va ține seamă.

ÎN PRAGUL NOILOR LOVITURI

Suntem în măsură să afirmăm, în ciuda indiferenței simulate a guvernului și a somnolenței feline a primului ministru refugiat la moșie, că liberalii plănuiesc lovituri decisive împotriva ultimelor simulacre de viață publică și de libertăți cetățenești.

În actualele împrejurări, principala preocupare a guvernului este să obțină tăcerea partidelor. Evenimente se prevăd de natură a stârni discuții cari nu trebuie să aibă loc. Interesele guvernului cer imperios nu numai cenzura presei, ci și suprimarea Parlamentului. Valul de nemulțumire și de ură ce înaintează nu poate fi, altfel, stăvilit.

Guvernul actual, pentru a-și statornici preponderența, e pus și în necesitatea de a-și câștiga alegerile comunale. Toate motivele cari decurg din această necesitate de a nu pierde puterea, fiindcă a o pierde acum înseamnă a renunța la ea pe vecie, îl obligă să suprimă orice control și orice posibilitate de propagandă și de protestare.

În consecință, liberalii au hotărât ca, după redeschiderea Camerelor, să se folosească de primul pretext ivit pentru a le proroga până după alegerile comunale. Noile întâmplări vor determina cu siguranță interpelări și discuții de cari guvernul se va folosi pentru a justifica prorogarea. De pe acum, și înainte de orice alte evenimente, s-au anunțat interpelări în chestiunea cenzurii, ceea ce ar însemna reînvierea unor controverse pe cari partidele le-au declarat închise.

Prorogarea Camerelor și efectuarea alegerilor comunale înseamnă ultimele eforturi pe cari le face d. Ion Brătianu de-a menține aparențele vieții constituționale de până acum.

Această menținere este însă condiționată de succesul alegerilor la comună. Succes îndoielnic, înfrângere sigură, după care va urma proclamarea fâțișă a dictaturii. Căci în cazul acesta, pus în alternativa de a se retrage înfrânt sau de a se menține prin violență, dictatorul nu va ezita să se dezbrace de orice costumație și rit pseudodemocratic pentru a declara război, cu ai săi, țării întregi. E vorba veche a lui Lăpușneanu: Dacă nu mă vrei voi, vă vreau eu. Și nu în zadar a impus d. Brătianu, formeii noastre de conducere, transformările menite să-i asigure stăpânirea, transformări asupra cărora încă veghează, pentru a se resemna în ultimul moment, de dragul unor principii profund disprețuite, să vadă năruindu-se toată construcția sa laborioasă, toată așezarea menită să-l eternizeze la putere. Ce fac partidele?

ARMATA CONSTITUȚIONALĂ... DIVERSIUNEA OROMOLU

Atitudinea hotărâtă și solidară a directorilor de ziare a impus d-lui Ion Brătianu un dureros eșec. Cenzura a fost ameliorată, în sensul că guvernul își rezervă dreptul să intervină din nou cu foarfecele numai când nevoia va cere. Nevoia, în cazul nostru, înseamnă anumite chestii, agitații și campanii. Oricâte rezerve și amenințări a suspendat guvernul asupra ziarelor, faptul rămâne același: frontul oligarhic – cetitorul să ne scuze terminologia militară – a dat cu un pas înapoi. Ziarele nu au dat socoteală de conținutul lor înainte de apariție, ci după apariție. Principalul merit e al presei, adică al solidarității și al grevei iminente. Greva, pașnicul mijloc al celor mulți, rămâne o armă excelentă în contra asupririlor. Dar ajutorul indirect dat de ministrul de Război a contribuit, nu puțin, la ridicarea cenzurii. D-l general Mărdărescu a fost scandalizat de întrebuițarea ofițerilor la un oficiu pe care îl socoate degradator și ilegal. Ministrul de Război a declarat că nu înțelege a-și lua răspunderea actelor ilegale ale guvernului. Ilegalitatea cenzurii a fost bine studiată de d-l general Mărdărescu. D-sa este cel puțin incomodat de faptul că această călcare a Constituției a fost aruncată în sarcina Comandamentului

Corpului II. Conflictul dintre ministrul de Război și guvern e în faza tratativelor și a încercărilor de persuasiune. Dacă ministrul de Război va stăruie în atitudinea sa, guvernul va recurge, ca altădată, la cenzura civilă.

*

Ultima călătorie de propagandă a d-lui Vintilă Brătianu pare a fi avut și scopuri politice. A stăruit pe lângă d. Titulescu să stea la dispoziția Suveranului pentru ceea ce se cheamă diversiunea Oromolu.

Cum s-a mai relatat în coloanele noastre, Regele și d-l Brătianu sunt câștigați la această idee a unui minister cu d-nii Oromolu și Titulescu. Actualul guvernator al Băncii Naționale ar fi omul situației. D-l Oromolu va face, după liberali, tranziția către un minister parlamentar, după ce va fi prezidat alegerile. În felul acesta speră liberalii să eludeze dificultățile survenite și pe cele cari mai survin. În felul acesta vor ocoli, fără violențe, obligațiunile pe cari le-au contractat față de averescani și țărăniști, și vor potoli furoarea Partidului Național. Căci toate partidele de opoziție s-ar declara satisfăcute de miraculoasa rețetă Oromolu-Titulescu și de organizarea unor alegeri libere.

Până la fapte concrete, d. Ion Brătianu a decis prorogarea Camerelor cari se deschid mâine.

ÎN SLUJBA VREMURILOR

Pretutindeni lovituri de stat. Altădată starea de nesiguranță și violență fără scrupul caracterizau Mexicul sau republicile sud-americane. Belșugul de aur care s-a revărsat peste ocean pare a fi adus acolo nu numai comorile, alungate de război, ale bătrânei Europe, ci și liniștea ei de aristocrată egoistă și orgolioasă. Mexicul nu mai e o scenă istorică pentru melodrame militare. Bolivia, Peru și Chile nu mai furnizează material de foileton. Se fac afaceri mari de petrol în Mexic. Interesul generalilor, cu nume kilometrice și sonore, reclamă liniște în jurul sondelor care sug pământul, iar sud-americani au abandonat revoluția și războiul pentru industria mai rentabilă a cinematografului. Doar în film mai învie *cow-boy*-ul contrabandist, trăgaci fără pereche și călăreț neîntrecut chiar pe malurile Donului.

În schimb, Europa, sărăcită și invadată de conserve și de cinema, ca sub imperiul sugestiei de proastă calitate a filmului transoceanic, reproduce, în exemplare vii și active, pe generalii demodați ai Mexicului, pe președinții tragici și răsuflați ai Pacificului. Coincidența e stranie și umoristică: primele imitații europene s-au ivit, și durează încă, în sud, la popoarele înrudite prin sânge și climat. Italienii, spaniolii și grecii au căzut în operetă cei dintâi. O tragică înțelegere pare a se stabili între tenorii politico-militari ai celor trei noroade mediteraniene. Restul continentului e și el într-o stare vecină cu dictatura. Sugerarea libertăților s-a făcut însă fără pompă, fără ceremonial, fără gesturi. Chestie de temperament. Deci, pretutindeni se proclamă necesitatea dictaturilor. Pretutindeni, după exemplul lui Mussolini, care pune condiții reintrării opoziției în cameră, se strigă: Parlamentarismul a murit. Se caută „altceva“. Un rege pentru republici sau, cel puțin, un directoriu. Un dictator pentru regate. E o propagandă atât de gălăgioasă, încât, în țările parlamentare, parlamentele impresionate își reduc singure prestigiul prin legiuiri care restrâng sistemul proporțional și se reorganizează pe baza majorității de jumătate plus unu... În toată Europa credința că viitorul aparține unui Cezar providențial, guvernând în numele unei clase privilegiate, face ravagii. Și nimeni între fasciștii și aristocrații europeni, cari își strâng forțele pentru discreditarea democrației și înlocuirea parlamentelor anacronice și uzate, nu cugetă că violența oarbă și pretenția obraznică de a dicta servește cu totul altei cauze decât celei căreia i se închină Mussolini, Pángalos, Horthy, Țancov și Brătianu; în nedumerirea lor îngâmfată, ei forțează porțile unui alt viitor. Cele ce trebuie să se întâmple, prefacerile ce inexorabil trebuie să se realizeze își fac drum și unealtă pe orișunde și din orișice. În secolul nostru reacționarul furibund sau teroristul exaltat servesc același Destin. Orice Uzurpator și orice Tiran, cu ochii orbiți de flacăra vremurilor, e un revoluționar, fără voia lui.

BLAZONUL ȘI CINSTEA

Nu se cunosc încă adevăratele urmări ale falsurilor din Ungaria. Descoperirea colosalei escrocherii nobiliare și patriotice n-a dat până azi adevăratele-i roade. Pentru moment, iridența maghiară e paral-

zată. Pe multă vreme încă orice propagandă șovinistă e zădărnicită, orice acțiune, pe căile de drept internațional, de mai-nainte condamnată. În ceea ce ne privește, dezastrul prestigiului maghiar anihilează toate dezastrurile lipsei noastre de prestigiu. Prăbușirea bunului renume al ungarimei ne scutește de sistematicele neplăceri ce le îndura diplomația noastră rău famată.

De ce însă, de pretutindeni, clasele conducătoare ridică piatra împotriva prinților și cavalerilor falsificatori de la Pesta? Fiindcă au călcat legile onestității? Fiindcă au primejduit valutele internaționale?

Socotim că nu. Conducătorii și stăpânii Europei osândesc aristocrația maghiară numai fiindcă s-a făcut prinsă. Aristocrații maghiari, prin stângăcia lor, au trădat un secret profesional, un secret de clasă. Ei au arătat, în nesocotința lor, că legile, cinstea, religia, morala și celelalte îngrădiri sacre ale libertății individuale sunt făcute numai pentru cei mulți și numai pentru cei proști. Ei au exteriorizat și au dat în vileag ceea ce se știe, dar ceea ce nu se mărturisește. Ei merită afurisenia tuturor celorlalte aristocrații și plutocrații din întreaga lume, fiindcă disprețul moralei e o taină pe care o păstrează cei deștepți, puternici și avuți. Taina asta e cunoscută azi de întregul popor maghiar, care nu se va mai lăsa condus de învățători și subjugat de pravila în folosul fățarniciei tolănite în palate și automobile obținute cu aur fals. Moneda falsă de la Pesta e moneda tuturor guvernanților din lume. Nimeni nu va mai crede în ea. Și din ce în ce, la lumina isprăvilor aristocratice, popoarele vor vedea ce le poate aduce propaganda în favoarea autorității celor puțini și în favoarea celor puțini. Și toată indignarea prefăcută a escrocilor, cari dictează din capitalele acestei planete, nu va servi să acopere complicitatea lor vastă cu blazonații unguri, cari s-au întrecut și atâta tot!

ULTIMA FARSĂ: ALEGERILE COMUNALE

Guvernul, opoziția și masele

Guvernul e decis să prezideze alegerile comunale. Zvonurile repetate despre apropiata lui retragere sunt încă o dată dezmințite. Între timp, partidele de opoziție, cari rând pe rând îl creditează și îl suportă până la un termen mereu depășit, își pierd răbdarea. Bătrâna târfă

brătienistă cochetează cu fiecare în parte, surâde, fâgăduiește și nu se dă nimănu. Ea știe însă orându-i în așa fel lucrurile, încât în tabăra opoziției are în permanență un pretendent favorizat. În patru ani de asemenea asediu, guvernarea liberală s-a bucurat mereu de sprijinul unui complice. Unul etern și docil și nevătămător: generalul Averescu. Un nenorocit privilegiu de vârstă i-a atras favoarea de a juca uneori Dulcinea liberală pe genunchi. Timiditatea lui a excitat cruzimea și impudoarea acesteia și i-a îngăduit, ca să zicem astfel, orice „chiul“. Dar ceea a fost posibil cu forțele vlăguite ale generalului, satisfăcut în cele din urmă cu rolul acesta platonice de aspirant încurajat la cele mai pricepute beșnițe politice din Balcani, i-a reușit acesteia cu indivizi viguroși, cu organisme solide capabile să treacă peste șovăieli și să zădărnicească orice fraudă erotică. Spre stupefacția tuturor, șefi politici populari și temuți au fost văzuți în atitudini de așteptare senilă la picioarele trecutei Doamne liberale. Au fost văzuți consolându-se cu un semn, au fost auziți justificându-se cu o speranță. Au așteptat zadarnic, la întâlniri neonorate, din primăvară în toamnă. Au suspinat cu încredere, au clocotit de îndoială și au pus adesea înainte-le o dată care, verificându-le nedumeririle, avea să însemne, pentru dânsii, ziua trecerii la acțiune. Și nu s-a întâmplat nimic. Geamurile mult-prea-râvnitei sunt încă nespate, culcușul ei e imaculat. Și mereu un păcălit uituc și îndrăgostit până peste urechi degeră la poartă scărpinând o ghtară.

În actualele împrejurări, liberalii se pregătesc pentru alegerile comunale. Cine poate fi atât de naiv să descopere în această măsură un indiciu de retragere a guvernului de la putere? Liberalii fac alegerile cu cea mai firească intenție de a reuși. Odată smulsă, prin toate mijloacele cunoscute, această reușită, care motiv i-ar mai determina să plece? E drept că violențele și furturile de urnă nu mai prind. E drept că populația orașelor – muncitori, funcționari, comerciali, chiriași – e dușmană liberalilor. Sorții lor de izbândă sunt nuli. Dar hotărârea guvernului trădează răsunător intenția lui de a rămâne la putere. Toate ultimele lui acte de guvernământ, ultimele lovituri de stat, ultimele sugrumări, arată clara, ferma lui voință de a rămâne și a stăpâni situația cu riscul oricăror răsturnări. Se zice că setea, veritabila sete din deșerturi, când suflă simunul, te orbește și dă halucinații cari îți răpesc contactul cu realitatea. Cât de arzătoare trebuie să fie setea din opoziție, cât de plastică amăgirea pe care o iscă, pentru ca partidele să creadă pe rând în promisiunile testamentare ale liberalilor. Și iată-le

acum, în preajma luptelor în câmp deschis, la care îi provoacă liberalii bizuiți pe intrigi, iată-le dezbinat și înțelese, în parte, pe sub mână, cu guvernul. Singură muncitorimea, violentată și izgonită, prin actul tacit și laș al opozițiilor cu guvernul, așteaptă nepătată de nici un compromis, refractară oricărei tranzacții, conștientă de interesele ei neîndoelnice și nete. Mulțimea și bravura ei sunt o cheazășie de victorie. Dar cine să o ralieze, cine să o îndrume, când oamenii politici căpătă un anevrism la cetirea unei anume acuzații din *Viiitorul* și bătaie la apariția unui comisar regal? Cine să-i merite încrederea când cărturarii neamului, bărbații ziși de stat, și oamenii populari, nu văd mântuirea decât în mila regală și mijloacele decât în temenele? Dacă totuși, în ciuda celei mai triste din situații, opoziția ar izbândi și ar lua, odată cu alegerile, puterea, atunci meritul nu va fi decât al mulțimilor care și-au condus, în brânci, șefii nedezmeticiji, la cârmă.

ȚĂRĂNIȘTII LA PUTERE

Urmările unei atitudini • Fuziunea se va face pe baze noi

E vădit că în configurația internă, politică, s-a întâmplat o schimbare importantă.

Nu sunt două luni de când între Palat și Partidul Țărănist veghea un rând de baionete. El se afla în tabăra partidelor blestemate, pândite de ochiul scrutător al Siguranței și scoase de sub protecția legilor și lăsate la bunul plac al înscenărilor și al învinuirilor infamante. În rândurile țărăniștilor, *Viiitorul* ne asigură că se găsesc tot atâția trădători, vânduți și înstrăinați ca printre social-democrați și comuniști. Partizanii d-lor Stere, Lupu și Mihalache, cei trei șefi deopotrivă excomunicați de infailibilul prim-ministru, erau închiși, schingiuți, puși în fiare și uneori suprimați după aceleași stricte reguli cari prezidă la exterminarea revoluționarilor de nuanță marxistă. Se pornise de-a binelea acțiunea de desființare a Partidului Țărănesc. Cu deosebire în Basarabia, și mai ales după rezultatul alegerilor agricole, casele de sfat sătești au fost încuiate și organizații întregi purtate, în lung și în lat, între jandarmi, de la o temniță la alta.

Până și în faimosul proces Tatar-Bunar Partidul Țărănesc a figurat cu cinste prin martirii săi. La toate protestările, la toate obiecțiunile

nile, liberalii aveau un singur răspuns: nu-i vrea Regele. Suveranul nici nu vrea să audă de țărâniști.

În apărare, țărâniștii nu puteau recurge decât la mijloacele pe cari i le punea la îndemână reprezentanța lor din Parlament. Nu puteau cere concursul opoziției naționale, fiindcă un asemenea oficiu ar fi avut repercusiuni în tratativele de fuziune. Nici la mulțimile lor, atât de reale dar și de răspândite, nu puteau apela. Singura gardă promptă și pururea prezentă a libertăților publice, muncitorimea, n-a fost, dintr-o inexplicabilă teamă, nicicând solicitată. Nădejdea țărâniștilor, de a învinge afurisenia aruncată asupra-le și de a se apropia de putere, rămânea fuziunea cu naționalii. Dar d. Iuliu Maniu specula, cu o abilitate lipsită de orice scrupul, situația specială a țărâniștilor, pentru a-și impune condițiile sale. Condiții leoniene, cari nesocoteau și dreptatea, și forța numerică a Partidului Țărănesc. Condiții bazate aproape numai pe simpatia mereu invocată a Palatului.

Veni însă chestiunea prințului Carol, fostul elev al d-lui Iorga și prietenul d-lui Argetoianu. Cu numai câteva săptămâni înainte, fostul prinț moștenitor își exprimase, într-un *interview*, pe lângă alte aversiuni mai profunde, reticențele sale față de „oamenii noi” în politică și preferințele sale aristocratice pentru speciemenle cu sânge albastru. Aceasta și altele multe au determinat atitudinea d-lui Mihalache în Consiliul de Coroană de la Sinaia. Bruscu, ordinea din jurul Palatului se schimbaseră. Naționalii, pe măsură ce se rispeau în gesturi și în flori de retorică, treceau vertiginos și adânc în rândurile „blestemaților politici”, pe când partenerii lor din nesfârșitele tratative păraseau leprozeria veșniciei opoziții, învâluți în grația regală și în binecuvântarea d-lui Ion Brătianu.

Cu acest prilej se scutura și d. Stere de praful dosarelor cari, din 1918, l-au acoperit. Nu mai era omul odios al Mittel-Europei, ci simplul administrator al domeniilor Știrbey sub ocupație. Izvorul injuriilor din *Viitorul* secase în ceea ce îl privește.

Și iată că tratativele dintre naționali și țărâniști tânjesc din nou, dar de data asta din pricină că țărâniștii trebuie să gireze pentru naționali. Fără a fi sacrificat nimic esențial programului lor și nimic scump sentimentelor de clasă, țărâniștii au devenit al doilea partid de ordine. Ei sunt solicitați astăzi de rămășițele din jurul generalului Averescu, iar naționalii îi îmbie cu o cochetărie bosumflată și mofluză. Țărâniștii n-au motiv să grăbească o înțelegere cu generalul Averescu, fiindcă acesta nu pare să-și dea seama de risipa prestigiului său de

odinioară. Iar de la naționali așteaptă o rectificare radicală a condițiilor de fuziune. O renunțare, adică, la cele două treimi cerute, în locurile din Parlamentul și ministerul eventual, de către naționali.

În asemenea împrejurări se deschide campania electorală pentru comună. Țărâniștii intră în noua luptă cu un spor de autoritate și de încredere în sine, care le prevestește o victorie certă. Până astăzi nu se știe dacă Opoziția Unită s-a înțeles asupra acestor alegeri. Și tocmai aci e primejdia adevărată: primejdia liberală.

Ne așteptăm din partea țărâniștilor, conduși de oameni atât de cumpătați și de răbdători, la o speculă moderată, dar certă, asupra situației care, se știe, le e unic favorabilă. Și mai ales de la democratismul lor așteptăm să nu bizuie totul pe echilibristica de partide, pe războiul de sfori din jurul lojei regale. Astăzi țărâniștii sunt escortați și conduși de credința mulțimilor într-înșii. Dar aceeași credință l-a înălțat, odinioară, pe generalul Averescu.

Mulțimea este un creditor generos, care însă nu dă credite decât pe termen scurt.

FRONT UNIC!

Cel mai rapid reporter din București a pus aseară de acord, pe o singură pagină a *Adevărului*, pe toți șefii opoziției. Dr-ul Lupu, generalul Averescu, d. Iuliu Maniu, în fața provocării guvernului care a și fixat data alegerilor comunale, s-au pronunțat pentru frontul unic, pentru lista comună, a tuturor partidelor, în noua campanie.

Suntem în sezonul surprizelor politice. Ițele Brătienilor s-au încurcat. Opozanții au obosit făcând pe rând jocul liberalilor. Joc asemănător vechiului truc al bătrânei mătuși din toate familiile: „Fii cuminte și iubește-mă, testamentul meu e în favoarea ta”... Și zelul și răbdarea moștenitorilor cresc odată cu speranțele.

Iată-l astăzi pe generalul Averescu, nepotul cel mai răsfațat, întinzând rivalului său cel mai compromișător și mai turbulent o mână amicală. Iată-l pe cumintele și mironositul moștenitor, Iuliu Maniu, aderând cu o nebănuită spontaneitate la această răscoală a păcăliților. E drept, suntem însă în faza demonstrațiilor. Guvernul lansează intenția de a face alegerile. Drept răspuns, opoziția manifestează pentru frontul unic. Poate că guvernul a vrut numai să afle cum va reacționa opoziția... Poate

că opoziția a vrut numai să intimideze guvernul. Acesta totuși are totul de câștigat dacă prezidează alegerile, odată cu speranțele.

E singurul mijloc pentru a izbândi în câteva orașe, pentru a masca discreditul total în care a căzut Partidul Liberal. Căci el n-ar mai putea să lupte din opoziție. Pe de altă parte, alcătuiind o singură listă, partidele unite își asigură posibilitatea unei biruinți de răsturnare. Pierzând alegerile comunale, liberalii renunță la vanitatea de a fi plecat de la putere când și cum au vrut. Înfrângerea atenuată pe care și-o prepară prezintă folosul practic de a fi mai puțin catastrofală ca o înfrângere suferită în opoziție. Dar avantajul acesta se obține cu sacrificiul orgoliului brătienist. Cât spațiu liber rămâne, totuși, pentru jocul sforilor, de la alegerile comunale pierdute, până la alegerile generale care sunt de-abia de pierdut! E tocmai timpul necesar pentru ca înțelegerea dintre partide să rămână o simplă amintire. Să nu ne înșelăm: frontul unic la comună e poate realizabil. Partidele se pot înțelege în orașele mari. Pot lupta separat la sate, unde țărăniștii au majoritatea și, deci, pierd interesul oricărui cartel. Dar opoziția nu va putea realiza niciodată lista unică și la sate și la orașe pentru marile alegeri politice. Liberalii vor avea aci totdeauna loc de manevră între partide. Pentru că viața noastră politică e falsă și incompletă. Pentru că în viața noastră publică, muncitorimea de la orașe, aceea care pune în mișcare uzinele, atelierile, instituțiile, băncile, ministerele este exclusă din politică. Este exclusă fiindcă i s-a interzis ralierea într-un partid firesc și lupta pentru realizarea intereselor ei speciale. Șefii politici n-au știut să se facă auziți de ea. Toate cartelurile și fronturile sunt prin aceasta vremelnice și iluzorii. Și de aceea nu se poate duce un război susținut în contra dictaturii. Pentru că mulțimea nu luptă sub steagul intereselor ei permanente, ci numai sub impulsunea trecătoare a excitațiilor sentimentale și a indignării.

DESPRE UN LIBERAL MORT

Mihail Ferichidi a murit. A fost un liberal bătrân. A știut să aștepte fiindcă a avut zile. În politică nu există nici vechime, dar nici limită de vârstă. Poți fi prim-ministru la douăzeci și doi de ani, ca Pitt, și dictator la optzeci, ca Georges Clemenceau.

Ferichidi a ajuns, cum se zice, departe, cu o singură virtute: longevitatea. În afară de această calitate, care ține de felul ciolanelor și al arterelor, ilustrul răposat mai fusese înzestrat de natură și cu o răbdare, indispensabilă, de catâr. În felul acesta, dacă toți i-au luat-o înaintea, Mișu Ferichidi i-a îngropat, în schimb, rând pe rând. În cele din urmă, unul din locurile rezervate, în politică, venerabililor, i-a revenit, ca un decanat oarecare. Și vine o vreme, într-un partid, când argumentul de vârstă „tranșează“ rivalitățile cele mai dificile și anxietățile cele mai justificate. Tronurile civile ale președinților de republică, ades și spre ușurarea tuturor, revin moșnegilor. De asemenea, și comandamentele supreme, atât de primejdioase în mâini tinere și energice: ne temem, mereu, de ivirea unui Cezar și Bonaparte. Nimeni nu se teme însă de un Cezar septuagenar. Mihail Ferichidi, cu viața lui perindată sub trei domni, o locotenență și doi regi, a profitat, cu o încredință istorică, de aceste axiome.

Ca bărbat politic, bătrânul demnitar realizase, prin exagerare, titlul politicianului de partid. Slugărnicia fu principala lui caracteristică. Fidel până la domesticitate al familiei Brătianu, ceea ce l-a ocrotit și l-a ridicat a fost îndeletnicirea aceasta de om de casă demn de toată încrederea; și de toate misiunile. Capul său de pândar arnăut explică, în această privință, totul. Paznic crud, tăcut și dârz, omul acesta cu sprâncenele țepoase și căutătura dură abătea pe adversarii politici cu același sânge rece cu care arnăutul își descarcă flinta în țaranul prins pe moșie, sau vânătorul, căci era și vânător, culcă iepurele care i-ar fi străbătut prin vie. Cu o primitivă lipsă de scrupul și de omenie, a înscenat procesul lui Ficșinescu și Banghereanu și osândirea lor. Care le-a fost vina? Au împărțit Constituția la sate. Care acuzația: fals și escrocherie. Deunăzi, cu aceeași îndârjire meschină și oarbă a impus, de pe patul de moarte, să se voteze un articol de lege, pentru o răzbunare a sa personală. Desigur, au fost și momente în care îndărătnicia sa hirsută a luat aspectul curajului și al neatârării. Ce nu se poate totuși întâmpla într-o existență de optzeci și cinci de ani! Liberalii îi dăduseră la urmă însărcinarea de clopotar în Senat. Ultimele caricaturi îl arătau cu un clopot în mână, în atitudini de matador al adunărilor politice. Nimic mai potrivit senilității sterpe și calcaroase a lui Mihail Ferichidi. Fiindcă, repetăm, acest Matusalem al pieții române n-avea nimic biblic în decrepitudinea sa și nimic atic în declinul său

interminabil. Semn caracteristic de sterilitate sufletească, își omora timpul la masa de joc.

Se spune că lucruri de felul acestora nu se mai amintesc lângă chipul obstinat al morților. Dar însuși catafalcul disproporționat al defunctului nu strigă, prin chiar proporțiile care i s-au dat, toate adevărurile și toate întrebările profanatoare?

Ce amintiri trezesc pentru poporul său, care l-a întreținut atât de bine, resturile ca de copil ale bătrânului răpus de veac? O carte, un discurs, o idee, o faptă? Nimic, decât semnul disciplinei de partid, înfruptate cu onoruri și tantieme, nimic decât o pildă măreață a izbutirilor posibile, pentru masele mameluțe. Și de aceea ipocrizia liberală brătienistă n-a îngăduit lui Ferichidi o ieșire discretă din viață, o înmormântare oarecare de bogătaș, ci a impus mortului și poporului, care nu-l cunoaște, comedia funeraliilor naționale. Mediocritatea fără surprize și disciplina fără îndoieli cerea, în zilele de agonie ale brătienismului, o apoteoză publică. Trecutul, care se retrage pe încetul cu acești moșnegi întârziți, avea nevoie de o întoarcere demonstrativă, de o afirmare fastuoasă. Ferichidi a murit la timp pentru a prilejui un asemenea carnaval. Bătrânul serv al brătienismului, utilizat postum în interesele partidului, face din ultimul său drum, cu opriri la Senat, o raită de zadarnică propagandă.

COALIȚIA NU SE MAI FACE

Camerele vor vota legea electorală • Dizolvarea lor va avea loc în aprilie • Guvernul fixează data alegerilor generale

Cum era de prevăzut, tratativele opoziției pentru a fixa o singură listă la alegerile comunale au eșuat. De la început, interesele și vanitățile personale și de partid au primat asupra interesului general. În primul rând, conducătorii nu s-au putut înțelege. Cu atât mai greu ar fi căzut de acord organizațiile provinciale între ele. Avântul spontan cu care șefii opoziției au proclamat necesitatea unei alianțe în alegeri nu a avut nici o urmărire practică. Generalul Averescu, deși cel mai înșelat de fângăduințele liberalilor și cel mai îndreptățit în dezamăgita

sa supărare, s-a și grăbit să dezmință că s-ar fi pronunțat pentru o listă unică.

Opoziția, care vede și înțelege totul și, totuși, e în neputință să-și servească propriile și adevăratele ei interese, rămâne, ca și până acum, dezbinată și pertractantă în fața guvernului și a Partidului Liberal, solidar și decis să se apere și să se înfrupte mai departe din bunățile puterii. Dezorientarea și rivalitățile din tabăra opoziționistă au înlesnit guvernului acest avantaj imens de a face el alegerile. E vorba nu numai de alegerile comunale, ci și de cele politice. E limpede că, după cum noua Constituție le poruncește, liberalii vor face să se voteze, de actualele Camere, legea electorală.

E legea electorală care suprimă reprezentarea proporțională și o înlocuiește prin reprezentarea minorităților. E o întoarcere spre sistemul perimat și oligarhic al majorității de jumătate plus unul. Din acest punct de vedere, noul regim electoral înseamnă o armă în mâinile guvernului care prezidează alegerile.

Și, odată votată această lege, nu se va mai găsi nici un naiv să creadă că guvernul de astăzi a vrut să facă, prin aceasta, un serviciu guvernului de mâine.

Nu pentru averescani, necum pentru național-țărăniști votează liberalii o asemenea lege care dă guvernului, într-o țară înapoiată, cei mai mulți sorți de izbândă.

Guvernul liberal legiferează numai pentru sine. El se prepară să facă alegerile generale, indiferent de rezultatul alegerilor comunale în cari, de altfel, și-a asigurat un minimum de succes prin simplul fapt că le prezidează. Deci Camerele vor fi dizolvate în aprilie. După care act, guvernul va convoca pe alegători pentru luna lui iunie.

D. Ion I. C. Brătianu e stăpânit de ideea de a repeta cariera politică a tatălui său.

Paralelismul acesta cu trecutul și cu o umbră cere acum, după războiul de întregire, corespunzător războiului pentru independență, o lungă guvernare liberală, corespunzătoare guvernării de doisprezece ani a lui Ion Brătianu.

D. Ionel Brătianu e pe cale să-și realizeze obsesiile.

Opoziția are și ea exemple în trecut, pentru cazurile analoage. E coaliția din 1888 a partidelor, care se cere, în actualele momente, imitată. Dar opoziția de astăzi nu trebuie să aștepte pentru aceasta ca guvernarea liberală să împlinească doisprezece ani.

TRATATIVELE ȚĂRĂNIȘTILOR

Condițiuni puse Partidului Național • Atitudinea d-lor Goldiș și Goga • O nouă mare formațiune politică în perspectivă

D. Ion Mihalache, pentru a pune capăt pertractărilor ridicule și obositoare cu d. Iuliu Maniu, a trimis naționalilor un ultimatum. Era singurul mijloc de a salva ambele partide de un discredit care, cu vremea, le-ar fi lovit deopotrivă. Opinia publică se arată nerăbdătoare și dezgustată față de atâtea tocmeli, reluări și rupturi, urmate de îndată de noi discuții, fâgăduieli, declarații solemne și avorturi lamentabile.

Partidul Țărănesc s-a folosit de situația privilegiată în care se găsește, de la renunțarea prințului Carol încoace, pentru a respinge condițiile leonine pe cari i le propusese, în vederea fuziunii, d. Iuliu Maniu, pe vremea când acesta „avea Palatul în buzunar“.

Totuși, Partidul Țărănesc s-a ferit să imite pilda d-lui Maniu. Nu cere nici două treimi din locurile în Parlament, nici cele mai de seamă portofolii ministeriale. Cu toată marea popularitate, Partidul Țărănesc cere împărțirea strict legală a locurilor parlamentare. Despre scaunele ministeriale nu se discută încă. Se va preciza însă și se va cere un angajament formal, în această privință, că nu mai există nici o chestie de persoană între cele două partide perfect solidare. Nimeni nu va mai putea să ridice cazul Stere și să pună vreo condiție țărăniștilor în privința acestui om politic. Țărăniștii cer excluderea din partidul fuzionar a vrăjmașilor d-lui Stere, dacă aceștia nu-și schimbă în mod manifest atitudinea. E un deziderat menit să întroneze disciplina în grupul takist din coasta Partidului Național.

*

Între timp, convorbiri s-au angajat între țărăniști și averescani.

Din convorbirile cu averescanii au fost foarte puțini sorți de izbândă, din pricina pretențiilor exorbitante ale generalului Averescu. D-sa cere nici mai mult nici mai puțin decât președinția guvernului, pe lângă alte condiții inacceptabile.

În cercurile politice se crede că rezultatul tuturor acestor frământări va fi o surpriză, și anume:

Partidul Țărănesc, compact și omogen, va izbuti să facă o spărțură în rândurile naționalilor și ale averescanilor.

Dintre naționali vor părăsi partidul d-l V. Goldiș cu prietenii săi – cu alte cuvinte, întreaga aripă „ortodoxă“ a Partidului Național.

De la averescani vor pleca ardelenii, în frunte cu d. Octavian Goga. Aceștia, dimpreună cu fracțiunea Goldiș, vor forma Partidul Țărănesc din Ardeal, sporit cu noile formațiuni puternice ale acestui partid în Banat.

Tot de la averescani va trece de partea țărăniștilor grupul progresist-marghilomanist, care va aduce în marele partid elemente intelectuale de preț.

Întrebarea capitală este: care va fi atitudinea d-lor Argetoianu și Iorga față de aceste probabile și iminente întâmplări? E neîndoios că toate acestea nu se vor produce fără asentimentul și concursul d-lor Argetoianu și Iorga. Și, în cazul acesta, singuri generalul Averescu, d. Maniu și takistii vor avea de ce plânge.

REGIMUL CHIRIILOR ÎN FRANȚA

Camera franceză a votat, cu 340 de voturi contra 200, prelungirea regimului chiriilor pe cinci ani. Această prelungire este obligatorie pe tot cuprinsul Franței:

„Orice locatar va fi menținut pe locurile închiriate sau ocupate până la 4 ianuarie 1931“.

Aceasta, împotriva cererii câtorva reacționari cari reclamau revenirea la libera tranzacție. Glasuri s-au ridicat și în favoarea unei legi cari să substituie prorogarea obligatorie printr-o vagă prorogare facultativă și fără posibilități de noi prelungiri.

Adică:

„Orice locatar va putea fi menținut pe locurile ocupate sau închiriate pentru un interval de timp care nu va depăși data de 1 ianuarie 1931“.

Această modificare a fost respinsă cu 400 de voturi contra 100.

Străinii înșiși vor putea profita de prelungirea franceză. Se exceptează cei cari au combătut în fostele armate inamice.

Prorogarea a fost votată, după expresia raportorului, „pentru a asigura liniștea socială“. Departe de a se atenua, criza locuințelor se agravează. Ea e acută în mai toate orașele. Revenirea la dreptul comun ar fi o mare imprudență, fiindcă legea cererii și a ofertei nu-și are

locul în lipsa de apartamente. Revoluții nu s-au întâmplat în Franța din pricina regimului excepțional în chirii. Proprietarii nemulțumiți formează minoritatea speculatoare. Marea mulțime însă este satisfăcută. Numai mulțimea face ordinea și legea în materie socială. Apoi, dacă traiul în Franța este mai ieftin decât în alte țări, aceasta se datorește legislației locuințelor.

Iată deci principiile și necesitățile cari au determinat prelungirea legii chiriilor în Franța. Ele sunt atât de recunoscute și de simțite, încât d. Lafont, deputat socialist, a propus prelungirea pe zece ani. Căci, după prevederile tuturor, nici în 1936 noile construcții nu vor fi în măsură să permită reîntoarcerea la libera tranzacție.

Toate aceste considerente sunt perfect aplicabile și la noi. Chestia chiriilor e, în orașele românești, atât de dureroasă, încât guvernul care s-ar încumeta să rezolve, într-altfel decât în sensul popular problema locațiunilor, ar fi răsturnat printr-o spontană și vijelioasă mișcare de mase. Liberalii, cari au simțul situațiilor, dar se conduc totuși de interesele lor de clasă și de clică, n-au îndrăznit să atace în bloc regimul chiriilor. S-au mulțumit să-l reducă parțial, sacrificând pe negustorii mici în folosul proprietarilor de imobile. Chiriașii n-au știut să se solidarizeze cu negustorimea amenințată. Rezultatul a fost o promptă sporire a prețului mărfurilor. Alt rezultat a fost că îndrăzneala proprietarilor a crescut, și liga lor, cu sprijinul reacționar al liberalilor, vociferează pentru libera tranzacție.

În preajma alegerilor comunale, amintim acest lucru tuturor negusturilor păcăliți, tuturor funcționarilor, intelectualilor, ofițerilor și muncitorilor pe cari triumful liberalilor îi amenință cu evacuarea: *liberalii înseamnă „libera tranzacție“*... E în felul lor de a vedea, e în interesul lor de profitori să o aducă. Și înainte de a vota cu un partid sau altul, trebuie să se întrebe: ce fel de angajamente și-a luat acel partid în chestiunea chiriilor?

RĂȚOIELI

Cezarul de la Roma amenință Germania și Europa întregă cu un nou război. Nu în numele poporului italian, ci în numele „poporului fascist“. Această expresie e prima cucerire militară a Duceului, mai-

muțărit după un Cromwel și un Napoleon din manualele lui Albert Mallet. Ea nu și-ar găsi nicăieri aiurea echivalentul dacă n-ar exista mica suroră latină cu al său Brătianu și al său „popor național-liberal“. Deci „poporul fascist“ din cluburile sale a declarat aproape război Germaniei. E în specialitatea Duceului poporului fascist de a teroriza popoarele dezarmate, sau în neputință de a se apăra, și e în sistemul acestui psiholog de iarmaroace și al acestui virtuoz al trombonului de a delecta amorul propriu al mulțimilor cu atitudinea victorioasă a lui Brenus. Izbânzile, însă, ale lui Mussolini au loc pe coastele Tripolitaniei ori ale Greciei, ori ale Dodecanezului, pe o adâncime care nu depășește bătaia tunului de pe vapoare. Rodomontadele sale se adresează Austriei, care n-ar putea opune invaziei veteranilor de la memorabilul Caporetto mai mult de o mie de sergenți de stradă. Și acum, în urmă, liricul toreador al taurilor de tărăță și carton de pretutindeni își adresează sfidarea muzicală, *tempo di marcia*, Germaniei fără arme și supravegheată de baionetele în cari compatriotul Cadorna are toată încrederea, ale galilor. În preajma intrării Germaniei în Liga Națiunilor, anacronicul și furibundul Duce ale marșului Neapoli-Roma denunță toate pacturile și făgăduiește, în ceea ce privește Italia, să calce în picioare toate drepturile consfințite de tribunalele statelor. Vorbind de Tirolul de Sud, de acest teritoriu atât de unanim cunoscut german, Mussolini proclamă în nasul diplomaților de la Geneva: „*Vom face italiană* această regiune, căci ea este italiană prin geografie și istorie“. Să recunoaștem că, în 1890, magnații unguri, în Ardeal, erau mai puțin cinici, iar sfruntarea lor avea o limită cavalească.

Răspunsul calm al forței conținute, răspunsul demn al dreptului tare, răspunsul limpede al conștiinței unitare a poporului german, care a vorbit prin Stresseman, a stins, ca un șuvoi ferm de apă, focul acesta de paie și toată rumoarea de incendiu stârnită de patosul baritonului din Quirinal. „Germanii, oriunde ar fi, nu renunță la drepturile lor naturale“ de a vorbi și cultiva limba lor, cum au făcut mai bine de un mileniu. Și între timp, celelalte state ale Societății Națiunilor se neliniștesc de apucăturile de toboșar ale lui Mussolini și de eventualitatea unui conflict armat. Nu de alta, dar popoarele europene au alte griji azi decât salvarea lui Mussolini și a poporului fascist dintr-o pățanie pe care și-o va fi căutat cu lumânarea.

De cămășile negre se sperie numai popoarele cari, în ordinea numerică, sunt popoarele-copii ale lumii.

La întrunirea de alaltăieri, d. Iuliu Maniu a ținut discursuri incendiare. Toți oratorii, de altfel, au vorbit într-un mod subversiv și conspirativ și atentator la siguranța statului. *Viitorul*, prin neobositul și inefabilul său M. B. (acest remorcher intelectual al întregii corăbii liberale), i-a și decretat trădători și i-a pus sub acuzare. Sistemul e cunoscut și banal, dar trebuie să recunoaștem că, de astă dată, sentințele implacabile ale *Viitorului* se întemeiază pe o undă de dreptate. (Așa cum se poate întemeia ceva pe o umbră). Șeful naționalilor și al coaliției, d. Iuliu Maniu, s-a denunțat singur și s-a distins printr-o dezlănțuire verbală specială. Pierzându-și obișnuitul cumpăt, într-un elan de neprevăzută sinceritate, bărbatul pertractant și cunctator prin excelență a rostit unul din acele discursuri cari duc de-a dreptul la Curtea Marțială. A denunțat anume și a mărturisit ceea ce strigă în deșert, de opt ani, din ocne și din temnițe, reprezentanții muncitorimii. În fața poporului adunat și înmărmurit, d. Iuliu Maniu, viitorul prim-ministru al țării, a învinuit guvernul și Partidul Liberal nu numai de furturi, nu numai de escrocherii, nu numai de jafuri, nu numai de banditisme și atentate. D. Maniu a strigat răspicat și limpede că liberalii au ucis, că mâinile conducătorilor sunt roșii, că regimul a pricinuit vărsare de sânge. „S-au împușcat oameni fără sentință“ a fost exclamația culminantă a d-lui Maniu. Și după această mărturisire, făgăduiala și angajamentul categoric: „Poporul românesc își va face datoria“ – și adăogăm: și, desigur, și guvernul de mâine!

D. Maniu nu e un impulsiv, nu e un om de imaginație, nu e un politician liric. Sperăm că și-a dat seama și de importanța și de adevărul spuselor d-sale. D-sa știe ceea ce suntem în drept de a-i cere noi, anonimii, noi, numeroșii, după asemenea mărturisiri, ceea ce trebuie singur să deslușească și să realizeze fără să aștepte nici încurajarea [...] ¹ noastră.

SUB PUMNUL CIOCOIULUI

E greu să nu recunoaștem că Ion Brătianu și-a făcut de cap. E cu neputință să tăgăduim că protestările opozanților nu l-au stânjenit întru nimic în lenta sa operă de împilare și jaf. I-a tratat, după propria și

¹ Omisiune de tipar.

triviala sa expresie, când în cățeluși lătrători, când în câini turbați, administrându-le, în consecință, când biciul, când pușca. I-a mănuit, câteodată, ca pe niște copii, cu zăhărelul, ca pe niște nepoței, cu făgăduiala tratamentului său de unchi care consimte să moară, la dată fixă. Și-a permis, totuși, supremul lux de a-și recruta valeți și slugoi printre cei mai ireductibili adversari de odinioară. Și n-a fost nevoie nici să le confecționeze livrea: uniforma de general glorios a d-lui Averescu i-a fost la îndemână pentru acest oficiu. Între timp, cu largi gesturi de gentilom apaș și trișor, a trecut în averea familiei și a partidului pădurile, apele, minele, petrolul, tot ce licărește o comoară în pământul românesc, tot ce tremură în ape, tot ce răsuflă și crește sub soarele tuturora. Și-a smuls înapoi moșiile pe cari le dase țăranilor, și-a ticluit pravile să-i binecuvânteze jafurile și, cu o supremă plictiseală pe figura-i de pașă, a desființat, prin legea electorală, votul universal. Opoziția îl asista, impotentă și consternată. Monarhia îl tolera complice. Dar, ca și cum această toleranță n-ar fi fost îndeajuns de asigurătoare și de umilă și n-ar fi dat destule dovezi de părtinire și ascultare, Ion Brătianu, în ajunul plecării, s-a învrednicit să o slăbească încă: și Carol de Hohenzolern a devenit un simplu Carol Caraiman. În cel din urmă, sătul de prăzi și de izbânzi, și temându-se de o indigestie, Ion Brătianu a demisionat când a vrut și cum a vrut, întocmai ca dictatorul Sylla: din dispreț pentru cetățeni. Dar nu renunță, prin aceasta, la dictatură. Dictatura liberală se menține din opoziție. Dictează viitoarele formațiuni ministeriale, activitatea și durata lor. Toate partidele succesoare conțeau în calculele lor cu eventuala preferință liberală. Un paianjen pân-dește din ungherul de la Florica asupra țării împânzite, întreagă, în urzeala lui. Ne vine a crede că întunecata lighioană nu disprețuiește desfătarea și umorul în falsa ei izolare din care observă și încurcă totul. Ideea de a face să se încredințeze formarea guvernului d-lor Iorga, Mihalache și Averescu, deopotrivă, emană, desigur, din spiritul șugubăț al acaparatorului de la Florica. Și până ce gluma va lua sfârșit, țara se va înveseli vrând-nevrând la spectacolul opozițiilor pertractante. Nimeni nu mai poate privi, decât cu un ochi amuzat, la mersul treburilor publice. Ziarele, fidele interprete ale sentimentului general, discută fazele crizei și eventualele ei soluții, în termeni de bacara, de loterie sau de alergări de cai. Se fac pronosticuri, se vorbește de „șanse“, „atout-uri“ și de „lozul“ cel mare, în clipele când se discută cui se va încredința conducerea țării. Să vedem, în toată această mascaadă, un semn de ușurință și nepăsare care ne-a cuprins pe toți? Mai

degrabă un semn de înțelepciune, de scepticism și de cunoaștere a realităților. Publicul are sentimentul neîndoios că asistă la o comedie politică, pe care i-o oferă imaginația săracă a lui Ion Brătianu. Știe cine e autorul și regizorul evoluțiilor de pe scenă. Știe că viitorul guvern va fi un simplu interimat al ministerului care s-a dus, un cabinet de somnambuli politici, a căror voință și acțiune e hipnotic determinată de șarlatanul din spate. Din această certitudine ironică și tristă a luat naștere curiozitatea lipsită de orice pasiune, atitudinea pur spectaculară a marelui public în pauza de guvern. Nici nu i se poate cere mai mult pentru o simplă listă de invitați și de bucate. Ar fi exagerat și ar mai fi, poate, și primejdios!

ULTIMA ORĂ A CRIZEI

Intransigența d-lui Iuliu Maniu, intransigență explicabilă prin regionalismul d-sale, care-l face să vadă că, în orice guvern de colaborare, d-sa nu-și poate rezerva pentru ardeleni mai mult de două ministere, a dus la cea mai neașteptată și mai puțin dorită dintre soluții:

Partidul Țărănesc tratează cu generalul Averescu.

Azi-dimineață s-au întrunit la Athéné-Palace d-nii Octavian Goga și general Rășcanu, din partea Partidului Poporului, și d-nii Ion Mihalache și Dr. N. Lupu, din partea țărăniștilor, având fiecare dreptul împuternicirii de a pregăti noul minister al ambelor partide.

Tratatul este foarte înaintat și, la ora actuală, se poate să se fi prezentat Suveranului lista noului guvern țărănist-averescan.

Baza tratatelor a fost o egală împărțire a portofoliilor ministeriale, a prefecturilor și a locurilor din Parlament.

Partidul Național iese deplin izolat pe urma greșelilor d-lui Maniu.

GUVERNUL STELII DE CARTOFI

Marți dimineața, publicul pândește în fața Palatului Regal sosirile și plecările oamenilor politici.

E o curiozitate nevinovată și sportivă, la fel cu aceea care se manifesta față de jockeyii celebri, față de campionii internaționali, față de stelele de cinema și de femeile întreținute.

Nedumerire și încordare.

Cine să fie favoritul lui Vodă și alesul lui Brătianu și ocrotitorul zodiei lui Constantinescu-Porcu? Nu se știe încă nimic, și tocmai aici stă farmecul și joshicia momentului, deopotrivă. În tot cazul, spre na-miază, una, cel puțin, din cele trei alternative cari compun acest excitant și vesel joc de uite-popa-nu-e-popa a fost înlăturată. S-a spulberat stupefianta iluzie a d-lui Iuliu Maniu că, în cele din urmă, ar putea face singur ministerul. S-au dezmințit asigurările și aplombul d-lui Argetoianu care, până în clipa extremă a hotărârilor, a știut face haz de necaz.

S-au turtit ambițiile și vanitățile disproporționate ale colegului Stelian Popescu, viitor ministru de Justiție într-un cabinet ardelenesc, asupra căruia urma să exercite șantajul profesional al celor două sute de mii de foi tiraj ale *Universului*. Din ce în ce se precizează zvonul. Intransigența prostănacă și regionalismul confesional sunt pedepsite. D. Iuliu Maniu e izolat și azvârlit în afara vieții politice. Cretinismul congenital, aliat cu perfidia năvălită a takismului, care n-a încetat un moment de a face jocul liberalilor, zădărnicește acordul cu țărăniștii, a fost aruncat în apele uitării cu bolovanul de gât. Se precizează știrile, răsar tot mai obraznic evenimentele: Partidul Național, vechi de un secol, dar căzut, din nefericire, sub conducerea prostiei incurabile și îngâmfate a lui Iuliu Maniu, e, de-acum, o simplă amintire. El aparține trecutului și istoriei. Spărtura, de mult prevăzută, s-a produs. Exasperat de atâtea pertractări și pretenții, d. Vasile Goldiș cu ai săi, cu arme și bagaje, a trecut la inamic. Din Ardealul compact de acum câteva ore a rămas un sfinx surpat și cărn și o grupare mai mult confesională decât politică. Valoarea combativă a rămășițelor d-lui Maniu devine demnă de tovărășia fantomelor takiste.

Deci, pe dezastrul fără leac al naționalilor, pe defecțiunea, orice s-ar zice, trădătoare a d-lui Goldiș, se ridică falnic, din carton și țărâțe, guvernul lui Moș-Teacă. Pretextul defecțiunii e suficient pentru a furniza Regelui o slabă justificare a loviturii sale.

Slabă justificare, căci, printre simulacrele de partid cari îi cereau puterea, Regele avea în față masele compacte ale Partidului Țărănesc și atitudinea dârză și demnă a d-lor Mihalache și Lupu. Lor trebuia să le încredințeze conducerea țării. Dar poate acesta a fost marele noroc

al Partidului Țărănesc: să scape de d. Iuliu Maniu și de compromiterea unei guvernări sub privegherea de ciocli liberală.

EXPOZIȚIA MILIȚA PETRAȘCU – M. IANCU

Expoziția *Contimporanului* din Căminul „Regina Maria“ este, desigur, una din cele mai interesante pe care le-a prezentat publicului bucureștean. Un cuvânt de deschidere rostit de N. Davidescu, la vernisaj, a creat acea atmosferă de primire, necesară într-un mediu de artă, prin accentuarea unuia din atributele esențiale ale artei: libertatea.

Arta de azi este expresia câtorva individualități. Sensul ei trebuie căutat în libertatea expresiei artistice de formule sau de forme perimate. Atâta vreme cât artele plastice trăiau în funcție de credință sau de arhitectură, atâta vreme cât tabloul sau sculptura încorporau prin fond o idee imperativă și prin formă o funcție constructivă sau decorativă, era evident că „subiectul“ lucrării alcătuia suportul ei. Dar felul cum un subiect era tratat, aceasta constituia aproape întreaga problemă a artei din trecut.

În coloritul, linia și legea compozițională vom găsi caracterizate școala lui Veronese sau cea a lui Bramante, școala lui Rubens și cea a lui Dürer.

Atâtea vreme cât „subiectul-convenție“ este de rigoare, pictura se găsea aservită unei funcțiuni care îi hrănea cândva și idealurile.

Cu școala olandeză se naște, însă, deodată, o artă laică și, cu cea franceză, una decorativă și arhitectonică. Evoluția nu ia sfârșit. Pe încetul, artistul se liberează de robia „credinței“ sau a „decorației“, pentru a zămisli în artă un fel de obiectivism față de natură. Impresioniștii, cu Cézanne, își dau seama că se poate picta și un scaun sau o pară, fără preocupări decorative și misticism, dar cu o singură condiție: să fie pictate.

Ca o urmare perfect logică a evoluției spiritului omenesc din ultimele decenii, întrevădem posibilitatea descătușării complete de orice aspect al naturii.

Suntem departe de noțiunile artistice ale unui contemporan al Renașterii. Omul modern este bogat fără misticism cu întreaga complexitate a vieții descoperite în subconștient.

Nu mai putem pretinde artistului de azi un romantism, care ar fi maladiv, nici măcar o credință obiectivă, în forma văzută în aspectul amăgitor al naturii așa cum ne-o dau simțurile noastre.

Cubismul exprimă, în definitiv, acest fenomen care, în toate artele, se îndreaptă spre un purism meșteșugit și nutrit de idealismul filosofiei lui Fichte și Hegel.

După cum avem o poezie pură și o muzică pură, avem și o pictură, care luptă din răputeri pentru o liberare spirituală completă.

Arta abstractă către care tinde cu atâta nervozitate Marcel Iancu este, pare-mi-se, ultima etapă a efortului modern.

Oricum ar fi, trebuie să spunem că pictura lui Marcel Iancu e temeinică. Începând cu acele câteva bucăți, cum e *Idila* sau *Naiadă* cari aparțin încă expresionismului prin vervă și compoziția lor cuceritoare, și trecând prin *Balul celor trei culori*, unde construcția ia proporții mari, sau prin *Dansul oriental*, care îmi pare că definește o artă suprarrealistă, pentru a ne opri, în sfârșit, la *Construcțiile pure*, trebuie să recunoaștem că ascensiunea aceasta este și logică, și adânc emotivă. Fiecare pânză pune o problemă nouă și nemijlocită, fiecare compoziție e o lume inedită, cu ritmul și voința ei proprie.

În această mică expoziție aproape că este prea multă creație, care, la început, dezorientează.

Marcel Iancu are însă mai mult ca orice darul culorii, de care, în anul acesta, dispune cu o iscusință neîntrecută. Armonii delicate sau disonanțe populare (pe o singură gamă) dovedesc varietatea mijloacelor și virtuozitatea creațiilor sale.

Pasta caldă și vie (în construcția pură) e deosebit de bine plămădită și câteva pânze, vitrourile și lipiturile și desaturile afirmă iarăși posibilitățile noi și neașteptate ale lui Marcel Iancu, temperament din belșug înzestrat pentru menirea lui picturală.

În aceeași expoziție, Milița Petrașcu aduce în sculpturile sale o deosebită putere și o inspirație sprintenă și fragedă.

Pe când materialul se supune unei adânciri aproape desăvârșite, forma se purifică până la esență, trecând cu mult dincolo de stilizare.

Stilizarea este, în plastică, momentul rodnic care copleșește artificial forma și o prepară pentru decorativ, sacrificând frumusețea materialului.

Bucățile d-nei Petrașcu: *Cocoșul*, *Dama de ghindă*, *Gângania*, *Pisica*, se caracterizează, însă, prin acea puritate de sinteză care tră-

iește dintr-un perfect echilibru între spirit și materie, ca orice creație vie sub soare.

Aci piatra înviată din adâncul ei clocotește în volumul bogat și luminos al unei construcții pure; dincolo, marmura rece desprinde emoțiile lucrurilor ce trăiesc într-o lume perimată, dar plină de cel mai fermecător lirism.

În sculptură, Milița Petrașcu palpită iubirea materialelor și expansiunea vitală a formelor.

SPRE LUPTE NOI

De abia constituit guvernul Averescu, și publicul se preocupă de guvernarea viitoare. Sentimentul că ne aflăm în fața unui interimat, asemănător faimosului minister Take Ionescu, este unanim.

Ministerul Take Ionescu a ținut până la cel dintâi vot al Parlamentului. Cabinetul general Averescu va dura până la cel mai apropiat vot al țării întregi. Va fi ultima fază a unei stele politice răcite. Și, odată cu aceasta, planul Brătienilor, în privința-i, se va fi îndeplinit ca o fatalitate. Ei au mânuit destinele generalului ca pe un furtun de grădinar, am știut acum patru ani să-l aducă la putere înainte care popularitatea-i nerăbdătoare să devină o amenințare revoluționară. Și astăzi, din fama și colosul, pe care-l pilotau cu grijă odinioară, au făcut un *medium* ascultător și zelos al asupririi lor hrăpărețe. Un instrument știrb și tocit pentru o întrebuițare vremelnică. Nu vor trece, deci, câteva luni, și liberalii, înainte de a se întoarce fâțiș la cârna țării, vor încerca să mai uzeze încă pe cineva. Digestia lor laborioasă le îngăduie o așteptare egală chiar și cu două durate de guvernări de paie. Urzeala păianjenului de la Florica se țese în jurul opoziției democratice.

D. Iuliu Maniu, din nefericire, a devenit o pradă ușoară și negliabilă. Față de dânsul planurile liberale au reușit, fără să fi fost măcar nevoie să-l aducă la putere în acest scop. Îngâmfarea și nerozia politică a d-lui Maniu le-a înlesnit sarcina și a prilejuit un succes d-lui Octavian Goga, pe care, până deunăzi, toată lumea l-a crezut un marnic și un pizmaș, din pricina campaniilor sale în contra partidului de

peste munți. Au rămas numai țărăniștii să turbure liniștea și siguranța samsarilor și cointeresaților oligarhiei.

Sforțările acestora și ale guvernului interpus se vor îndârji împotriva realei amenințări țărăniște.

Va ști acest partid să se organizeze pentru rezistență și biruință?

În tot timpul crizei, conducătorii săi au dat dovadă, prin rezerva și măsura cu care au dus diferite tratative, de o înțelepciune și o fermitate întemeiată, desigur, pe conștiința profundelor forțe ale partidului. Ele au scăpat, ca prin miracol, de uzură, grație întârzierilor d-lui Maniu și loviturii de stat liberale. Țărăniștii au avut norocul deosebit de a nu fi chemați, încă, să guverneze. Poate, fără voia lor, au fost scutiți de a abjura vechiul lor angajament împotriva Constituției și a legislației liberale. Socotim că, de data asta, lupta lor își va trage puterile tocmai din revenirea la formula politică de acum patru ani și de la încoronare: *anularea ultimei legislații liberale*. În jurul acestei lozinci vor izbuti să grupeze nu numai partidul greu rănit al d-lui Iuliu Maniu, dar vor ralia și mulțimile muncitorești de la orașe, cari au privit cu nedumerire amestecul țărăniștilor în forfota de pe culoarele Palatului, ale cluburilor și ale alcovurilor în cari se decide, cu cinism, soarta, temporară, a țării. Numai astfel hărțuiala și promiscuitatea dintre partide va face loc luptei democrației împotriva oligarhiei.

LILY POPOVICI ÎN „SFÂNTA IOANA“

Interesul pe care l-a stârnit ultima lucrare a lui Bernard Shaw căpătă, la noi, o recrudescență de actualitate prin continuarea spectacolelor *Sfintei Ioana*, cu d-na Lily Popovici în rolul titular. Publicul nostru a fost atras de emulația a două mari artiste în interpretarea legendarei eroine. Aplauzele lui s-au împărțit între geniala Ludmila Pitoieș și steaua de întâia mărime care este d-ra Marioara Ventura. Dar nici jocul interior, nici emotivitatea și vibrația, nici misticismul, nici luciditatea Ludmilei Pitoieș, de o parte, și nici efectele, virtuozitatea și avântul, nici fascinația pe care o exercită Marioara Ventura, n-au satisfăcut pe de-a-ntregul un public totuși cucerit. Trebuia o sinteză între inteligența și tremurul extraordinarei Ludmila și vitalitatea

expresivă și prea exterioară a Marioarei Ventura. La cea dintâi, un evident deficit de mijloace fizice. Cealaltă nu-și adâncise și, deci, nu-și încorporase eroina. În căutarea acestei Ioane D'Arc, de mijloc și veritabilă Ioană țărancă, sfântă și vitează, a pornit d-na Lily Popovici. Artistă de un talent elastic și variat, servit de o nutrită și fină intelectualitate, a realizat cu o precizie, am putea zice, sportivă, dacă termenul n-ar avea, pe nedrept, un sens pejorativ, sfânta primitivă și complexă a lui Bernand Shaw. Caracteristicile variate ale acestui rol se succed, se întretaie, coexistă sau se contopesc într-o tensiune și o durată cari desfid forțele actoricești cele mai încercate și talentele cele mai suple. Un mare suflu de miracol trebuie să răpească și să înalțe împreună toate aparențele contradictorii și să le închege într-o viață de flacăra. D-na Lily Popovici a avut simplitatea și inspirația, prestigiul straniu și umanitatea fragedă a Ioanei. E esențialul, pe lângă care se pierde surplusul de mijloace întrebuițate, la extremele opuse ale rolului, de celelalte două interprete. A fost o izbândă tinerească și cutezătoare, obținută fără efort, cu persistența și continuitatea pură a unei raze solare. O ivire de artă pe care Bucureștii n-au văzut-o încă îndeajuns.

Căutători ai Sfintei Ioane, astă-seară, mâine poate: mergeți să o vedeți!

LIMPEZIRI

Dezastrul Partidului Național ia proporții. Este de prevăzut că aspectul taberelor politice va suferi modificări totale. Steagul, armele și cortul d-lui Maniu descresc văzând cu ochii. E o binefacere pentru limpezirea situației și pentru continuarea procesului de disoluție al întregii oligarhii. Ceva din îmbăcseala și împotmolirea ultimelor vremuri se retrace, dintre noi, odată cu resturile unei alcătuirii ce nu-și mai avea rostul. Câștigul imediat pare a fi al liberalilor. De-a dreptul sau prin canalul de scurgere al guvernului Averescu, albia lor se va umfla de toate puhoaietele revărsării naționale. E de prevăzut că ei se vor pricopsi, cei dintâi, cu d. Stelian Popescu dimpreună cu ai săi. Ne așteptăm, într-un sfârșit, să-i vedem blagosloviți cu adeziunea a însuși d-lui Iuliu Maniu, șef al viitoarei organizații liberale din Ardeal, cu singura condiție ca, în

termen, d. Octavian Goga să nu-i facă o prea aprigă concurență. E o jale și o bucurie ca la masa unui faliment sau a unei moșteniri.

Semn îmbucurător: d-nii Argetoianu și Iorga asistă cu impasibilitate malițioasă amplexarea derutei. Ziarele dumnealor observă că „nu-mai din grupul ardelean s-au desprins neo-averescanii“.

Iată, deci, că; în ciuda zvârcolirilor liberale și a complezenței descurajate a opoziției, evenimentele dictează și țara se întoarce la formația de luptă din 1919. Atunci, în amintirea proaspătă a dezastrelor războinice pricinuite de incapacitatea clasei conducătoare, toate forțele treze ale națiunii se ridicaseră împotriva „oligarhiei“. Nenorocirea a vrut ca tocmai generalul Averescu să fie în capul acestor forțe, iar brătienismul, în retragere, să-l arunce ca pe un bolovan în pașii următorilor. Lozinca era: Jos vechile partide istorice, cu sistemul lor de alternare la cârmă. Și cei doi gemeni bătrâni de la ugerul politicii au fost, pentru o vreme, înțărcați. Partidul Conservator a sucombat acestei crize de nutriție. De atunci încoace, toată străduința liberalilor a tins la reconstituirea „celui de-al doilea partid“. Regele i-a dat tot concursul. Oamenii politici, până și frunțașii opoziției celei mi violente, au acceptat, treptat, formula regelui și a liberalilor. Clasa conducătoare-urma să se reconstituie, curând, cu mici largiri de cadre cari i-ar fi cuprins și pe naționali și pe țărăniști pe baza votului universal camuflat.

Evaporarea partidului ardelenesc reasează națiunea în taberele adevărate în cari nu se trișează nici cu pasiunile, nici cu idealurile. Refuzul țărăniștilor de a mai pertracta cu maniacii combinațiilor de culise le-a indicat acestora calea unică, a Partidului Liberal. Noile alcătuirii politice nu se vor mai face după oportunități, ci după afinitatea firească și frăția de moravuri. Takiștii – naționali-averescani –, brătieniștii, toată România veche într-un singur club, într-un singur lazaret. Iubitorii de igienă politică, inamicii miasmelor și ai pestilențelor, să-i dea foc!

ACTE DE GUVERNĂMÂNT

Cea dintâi preocupare a camuflajului liberal, care se intitulează, fără teamă de ridicol, guvern, a fost să-și reguleze raporturile cu presa. Cea dintâi-măsură de cârmuitori, a travestiților brătieniști, a

constat într-un avertisment adresat, prin Prefectura de poliție, câtorva ziare. Sub pretextul de a scoate din discuție persoana Regelui, se interzice orice discuție asupra constituționalității noului minister.

Sensibilitatea guvernului, în acest punct, surprinde. Alura sa, din capul locului mussoliniană, îi dicta mai mult dispreț pentru asemenea discuții ideologice. Ne așteptam la o replică drastică și dictatorială. De pildă: „Constituția sunt eu!“ rostită cu barbișonul în aer. Se vede însă că liberalii veritabili, liberalii autentici, care prezidă actele sfetnicilor de paie ai Măriei-Sale, nu le îngăduie o asemenea conduită față de cartea sfântă și fundamentală, votată de trei sute de mameluci printre gazele puturoase și omagiale de acum patru ani. De aci și respectul paradoxal al averescanilor față de chestiunile de drept public. Ele sunt trecute în rangul tainelor religioase și darea lor în vileag, luarea lor în deșert, e prohibită.

Altă interdicție, și care ne trece în domeniul comicului pur, e comentarea faptului dacă țara a fost sau nu mulțumită de soluția dată crizei ministeriale.

E oprit să scrii că a fost mulțumită! E interzis să afirmi că, dimpotrivă, n-a fost, hm! tocmai satisfăcută! Asemenea procedare e un act de guvernământ. Guvernul singur are căderea să afirme prin oficioasele *Vitorul și Îndreptarea* dacă personificarea asta vagă și fantomatică, dacă Țara se bucură sau spumegă de indignare. Oricare altul și-ar permite să se facă interpretul Țării, e un uzurpator. Acțiunea sa echivalează cu o lovitură de stat. Iar guvernul legitim ieșit din votul a șase deputați din care s-au confecționat, ca dintr-un leu doi, o duzină de miniștri, îi va trata ca pe niște răzvrățiți de rând. O presă, urmărită și încurajată de sute de mii de cititori nu are voie să vorbească în numele opiniei publice. Un guvern ieșit din tranzacțiile lui Constantinescu-Porcu își recunoaște însă dreptul de a o strangula. Dar, asupra acestor chestiuni, de prisos să mai facem șicane panopticumului ministerial. Ce crede țara și ce simte țara, se va vedea în curând. În ciuda legii electorale care suprimă votul universal... (cetitorul e rugat să înțeleagă în ce contravenție teribilă am cădea continuând fraza începută).

Ar fi nedrept să nu recunoaștem că, tot din comunicările făcute câtorva ziare, reiese că figurația dictatorială averescană a făcut presei și o concesie, un privilegiu chiar: acela de a „persifla“ persoana pontificală a domnilor miniștri. E, deci, slobod să compari, de pildă, pe șeful guvernului cu Sfântul Sisoe, pe d. ministru de Interne cu Mussolini, pe simpaticul și laboriosul ministru al Muncii cu Tartarin,

pe d. general Vâlleanu cu Nimeni, slobod să evoci umbra tutelară a lui Tăslăuanu și Jenică Atanasiu.

Dar persiflajul e o noțiune elastică. Ea trebuie precizată și trecută în noua lege a presei. Căci îngăduirea persiflajului implică interzicerea a ceea ce mimozele, cari și-au propus, din patriotism și dezinteresare, să ne conducă, numesc înjurătură. Nu înjurătura neaoșă și expresivă, de mamă. Ci numai numirea lucrului pe nume. Ministerul voinței naționale și al perfecte constituționalități abhoră înjurătura și tolerează persiflajul.

Confrați, luați seama la definițiile nedefinite! Guvernul e sensibil!

O SĂ FIE BINE!

Programul de guvernământ și „Manifestul Regelui către țară“ •
Dacă nu mă vreți voi, vă vreau eu!...

Oricât cinism ar putea avea dictatura brătienisto-averescană în raporturile sale cu țara, guvernul actual se dă la oarecari formalități prealabile, pentru a da strangulării libertăților și nesocotirii voinței poporului oarecari aparențe de pertractare și de persuasiune. Concomitent cu publicarea programului de guvernământ, se lansează deci un manifest către țară.

Manifestul e semnat pur și simplu: general Averescu – fără nici un alt titlu. E un fel de girant responsabil al unui debitor de mai înainte discreditat. E un fel de a-și aduce aminte de o popularitate și o trecere abolită. E un fel de a face pe uitucul și a te considera, ca mai demult, răsfățatul umiliților.

Am dori să vorbim de conținutul manifestului. E un pustiu de idei în care te pierzi fără speranță de revenire.

Se polemizează, mai întâi, cu opoziția, afirmându-se constituționalitatea noului guvern, chemat la cârmă de „M. S. Regele, care a uzat de prerogativele sale regale“.

Se știe că, printr-o comunicare făcută presei, guvernul a interzis orice discuție în privința constituționalității guvernului. Manifestul generalului Averescu e scos în acest punct din orice discuție.

O deosebită grijă are manifestul de a preciza „menținerea legislației liberale“, cu mici modificări. Pe de o parte, asigurarea stăpânului

că opera sa va fi continuată. Pe de altă parte, prezentarea noilor lovituri liberale ca *modificări* aduse de guvern, din proprie inițiativă.

Se vorbește, apoi, de normalizarea vieții economice și punerea ei pe baze sănătoase. Dacă raportăm această frază la punctul din program care se referă la stabilizarea leului, ne aflăm în fața unei noi realizări vintiliste. Guvernul actual are însărcinarea să repare greșelile d-lui Vintilă Brătianu, având aerul că procedează împotriva d-lui Vintilă Brătianu. După ce acesta și-a asigurat alor săi și Băncii Naționale incalculabile avantaje pe temeiul farsei cu *revalorizarea* leului, interpușii averescani revin la soluția cuminte a *stabilizării*. Liberalii rămân cu foloasele smulse în virtutea făgăduielilor lor necinstite și cu avantajul de a trece generalului Averescu răspunderea definitivă de precieri a monedei românești.

Restul manifestului e o lungă făgăduială, un sfâșietor apel la încrederea țării și la așteptare, și mai cu seamă, precise amenințări la adresa corpului electoral.

Nici o precizare despre alegeri, în afară de aceea că guvernul se va sili să obțină victoria prin ele și să justifice, ulterior, încrederea pe care are să i-o arate țara. Dar dacă soarta îi va fi potrivnică? Va trage generalul Averescu imediatele concluzii? Nici un cuvânt. Manifestul generalului Averescu amintește literatura politică a camaradului său Pangalos.

În programul de guvernământ se înscrie un punct important: revizuirea împroprietărilor și chestiunea funcționarilor.

Aceste importante probleme merită o discuție largă.

Precizăm, în treacăt, privitor la funcționari: orice soluție care nu înseamnă revenirea la salariul-aur, e un simplu paliativ electoral menit să atragă guvernului voturile funcționarilor.

CAPITAL STRĂIN ȘI STABILIZARE

Trădare de patrie? Nu ne putem pronunța. O datorie patriotică ne obligă să așteptăm mai întâi sentința clubului liberal, supremă instanță în raporturile dintre cetățeni și țară... Și să o acceptăm apoi fără discuție și cu închinare, ca în fața lucrului judecat... E cu puțință? Programul guvernului averescan a apărut în toate gazetele, și *Viitorul* nu

s-a rostit încă. Există, totuși, în acest program două intenții doveditoare de cea mai neagră erezie. Pentru asemenea intenții, orice ministru poate fi excomunicat din sfânta biserică național-brătienistă și ars pe rug, fără cruțare. Știți ce ușor pot fi arși oamenii de paie. N-apuci să vezi flacăra și să pipăi cu privirea scrumul cald încă. În ciuda celor mai cumplite temeri, programul guvernului vorbește de refacerea țării cu ajutorul capitalului străin și de revenirea la normal prin stabilizare. Două îndrăzneli, două erezii, două blesteme, cari nici odată n-au putut fi proferate fără ca barba rară a d-lui Vintilă Brătianu să se încrețească și fără ca privirile lui piezișe să se încălece într-un strabism obscen de ură stupidă. Cum se face că maniacul întunecos al finanțelor românești, că meșterul Zgârie-Brânză, papagalising fără încetare singurele sale două descântece băbești, n-a sărit să ne boscorodească iarăși cu „prin noi înșine“ și „revalorizare“? Nu sunt doi ani de când împotriva unui tânăr șef al capitalului și al întreprinderii naționale, care s-a încumetat să vorbească publicului de capitalul străin și stabilizare, după un sistem limpede și original, fostul neputincios vistiernic a asmuțit o bandă de brute să-i înece, la nevoie, în sânge cuvântul. Se îngăduie, oare, astăzi unui guvern camuflat cea ce nu-i este iertat unui cuget calculator și luminos când este izolat? Se permite unui „minister de continuitate“ călcarea principiilor fundamentale ale dictaturii brătieniste? Sau și-a recunoscut d. Vintilă Brătianu greșelile? Despre asta ar fi un indiciu: raportul Băncii Naționale în care, imediat după prelungirea privilegiului, se mărturisește imposibilitatea revalorizării leului.

Nu știm încă nimic. Așteptăm deslușirile liberalilor. Nu putem crede nici că d. Vintilă pune pe alții să lingă unde a scuipat – expresia e a d-sale –, nici că d-sa urmărește, tot printr-alții, compromiterea unui remediu sigur, prin aplicarea lui tardivă.

Are însă guvernul un plan chibzuit de stabilizare? Are puțința certă a unui împrumut considerabil? Cele două chestiuni sunt în inextricabilă legătură. De aceea, măsurile pe cari le anunță generalul Averescu par târzii și inutile. Fiindcă singura bază pentru un împrumut folositor ar fi fost concesionarea perimetrelor de petrol pe cari i-a jefuit d. Brătianu în beneficiul cointeresărilor liberale. Cutează guvernul acesta supravegheat să se atingă de ceea ce a fost furat? Se găsește în el un ministru care, în disprețul realităților, să simuleze revolta, „să facă pe nebulul“? Nu putem crede. Paznicii sunt gata și cămașa de forță de-așijderea.

MANIFESTUL ȚĂRĂNIST

O pagină de revenire, o pagină de pocăință... Să recunoaștem că, după sfruntata rezolvare a crizei de guvern, frunțașii țărăniștilor s-au întors la o atitudine fermă, la o vorbire dâră. Au părăsit cu hotărâre calea pertractărilor. S-au retras din culoarele palatelor Buftea și Cotroceni, în care îi târâse, cu șoapte și gesturi de Grande de Spania improvizat, abilitatea greoaie a d-lui Stere. În ceasul suprem, d. Ion Mihalache avu și inspirația, care dă măsura caracterului său limpede și liniar, de a se împotrivi categoric unei colaborări cu averescanii. Iar după constituirea noului guvern, tot Ion Mihalache, printr-un răspicat refuz dat noilor oferte de campanie electorală ale naționalilor, grăbi descompunerea istoricului partid care de opt ani se împleticea prin treburile publice.

Manifestul Partidului Țărănesc constată astăzi o situație, precizează țelul unei lupte:

– de o parte, „Partidul Liberal, care vede echilibrul de stat în predominarea intereselor plutocrației bancare”,

– de cealaltă, „Partidul Țărănesc, care vede echilibrul de stat în predominarea intereselor claselor producătoare și muncitoare”...

Recunoaștem în această declarație tot ideologia președintelui Partidului Țărănesc, abătut un timp de la ideile sale de trecătoare considerațiuni politicianiste. Așteptăm, deci, și acțiunea corespunzătoare acestei ideologii care a dat naștere acum șapte-opt ani unui mare partid. Ea reclamă, în primul rând, „lupta de clasă” și dacă, pe aceste vremuri de stupiditate mussoliniană, termenul ne sperie, atunci să ne resemnăm și cu „echilibrul de stat”, cu condițiunea ca el să nu înlesnească nici un echivoc. Cum altfel am mai zări, fără iluzie optică, acel echilibru dintre plutocrația bancară și clasele producătoare? Prin ce minuni, prin ce parabole am îndupleca plutocrațiile să nu mai înțeleagă prin echilibru îndestularea lor și flămânzirea „claselor”? Un simplu manifest, oricât de elocvent, nu are această putere de persuasiune. Nimic nu i-ar convinge pe liberali să renunțe la naționalizările și cointeresările realizate și consfințite prin votul tâlhărescului Parlament care ne-a dat, în derâdere, și o Constituție. Clasele producătoare nu pot sta în echilibru, în uța-uța, cu o asemenea legislație. Partidul

Țărănesc are datoria de a le ralia în juru-i printr-o lozincă mai clară și mai actuală. Manifestul Țărănesc trebuie să înscrie, în locul

„cumpenii vieții noastre politice în viitor”, formula bărbătească și dreaptă a „anulării întregii legislații liberale” din ultimii ani. Căci pentru liberali o singură „cumpănă” există: cu picioarele-n sus!

PE NASUL DUCELUI

Un glonț, ca un cărăbuș, s-a abătut, bâzâind pe nasul d-lui Mussolini și l-a turtit.

Viața ducelui nu e însă în primejdie. Cu toată aversiunea pe care ne-o inspiră tipul său anacronic și uzat, îl felicităm sincer pentru asta. Moartea violentă ar fi răscumpărat sângele lui Matheotti. Și sângele unui martir nu se răscumpără atât de ieftin. Un sfârșit tragic, apoi, ar fi sustras figura de panoramă a Dictatorului de la ridicolul istoric care o paște.

Și pentru noi, prețuitori generoși ai umorului, și pentru contemporanii sătui de atâtea dezastre, și pentru posteritatea veselă care se prepară, acest salt mortal al d-lui Mussolini în tragedie ar fi fost o dureroasă și aproape ireparabilă pierdere. Scriem „aproape”, fiindcă împrejurările politice și sociale încurcate ne-au pregătit, în Europa, destule comedii mexicane, pentru ca dispariția lui Mussolini să nu lase un gol veșnic pe scena râsului continental. Numeroși Mussolini pândesc aplauzele și soliditate hohotele noastre. Pofțiți domnilor, pofțiți: aici Averescu, aici Pangalos, aici Horthy, aici Primo de Rivera, toți în nobile atitudini umflate, de campioni internaționali, „lupte și greutăți”...

Umanitatea, deci, în privința d-lui Mussolini, e salvată: îl așteaptă o grabnică însănătoșire. În privința sărmanei Italiei, ne-o spun telegramele: poporul fascist a obținut mână liberă să restabilească ordinea. Însuși Ducele, cu nasul în gutapercă și tifon, a îndemnat mulțimea la cea mai patetică răzbunare. În definitiv, trebuie să fie dezagreabil să devie pe neașteptate cărn.

E o catastrofă politică pentru o carieră fotogenică de cărți poștale și busturi anticipate. E aspru, e insuportabil să schimbi profilul de medalie al idealului greco-roman, pe linia turcită a calmucului și a leprosului. E un pas îndărăt de la viață înspre moarte să ai în centrul figurii gaura de hârcă cu o anticipație de câteva zeci de ani. E o degradare geometrică să sacrifici unghiul facial egal cu un unghi drept, al rasei

ariene, pentru unghiul obtuz al antropoidului din Neandertahl. Înțelegem și împărtășim disperarea furibundă a Ducelui ofensat în aristocraticul său cartilagiu.

Mai ales că o consolare, de natură a stârni cea mai formidabilă veselie, îl așteaptă și i se impune cu rigoarea și fatalitatea legilor naturale. Chirurgia modernă, știința vremurilor, îi aduce augustului cărnă această mântuire. Dictatorul napolitan va avea, în câteva săptămâni, un nas poate mai impecabil ca cel dinainte. D. Mussolini are chiar laitudinea să-i dicteze modificări după modelul nasului lui Bonaparte sau al lui Iulius Cezar.

Nasul acesta nu e confecționat nici din cauciuc, nici din abanos, nici din spermanțet, ci din piele și carne prelevată din însăși prisosurile fesiere ale Ducelui. Minunile chirurgiei permit și ordonă transformarea unui gol de la obraz la buci și viceversa. În cazul, din fericire comic, al șefului fascist, operația e de rigoare. Efigia sa dictatorială va fi restaurată în dauna grațiilor sale de călăreț. Și de câte ori d. Mussolini va mai lua cuvântul să amenințe Europa, să-și terorizeze, de jos și de pe cal, adversarii, cineva se va găsi să-i strice efectul, cu o discretă aluzie la originile inavuable ale noului său profil de Napoleon și de Cezar.

STABILIZARE ȘI PRESCHIMBARE

(Declarațiile d-lui Garoflid)

Ministrul de Domenii a dat ziarului *Dimineața* câteva lămuriri în privința programului său personal și al guvernului în genere. D. Garoflid aduce două soluții, oarecum practice, în chestiunile de resortul d-sale. Preconizează, în materie forestieră, arendarea obligatorie, în locul exproprierii. Proprietarii de munți vor fi obligați să arendeze obștiilor pădurile spre exploatare.

Arendarea, e drept, evită neînțelegerile, formalitățile și emisiunea câtorva noi miliarde de rentă. E o soluție practică de moment. Dar e o nedreptate săvârșită în paguba locuitorului de la munte, exclus de la împroprietărire sub pretexte vremelnice.

D. Garoflid a rămas omul marilor proprietari. În regretul dispărutului latifundiar, d-sa încearcă salvarea mării proprietăți forestiere.

D. ministru de Domenii nu dă încă destule lămuriri despre exploatarea bălților. Anunță însă o măsură evident prielnică pescuitului și pescarilor vânători: atribuirea deplină a dijmei.

În chestia financiară, d. Garoflid, urmând vederile d-lui Lapedatu, care urmează ideile nemărturisite ale d-lui Vintilă Brătianu, se pronunță, hotărât, pentru stabilizare și capital străin. Nu e niciodată târziu sau deplasat să anunțăm că, pentru a fi propovăduit cel dintâi acest program, d. Aristide Blank a fost atacat de huliganii polițienești și împiedicat de a vorbi. Și încerci sentimentul întăritor al unei justiții imanente când un ministru interpus, al d-lui Vintilă Brătianu, proclamă solemn: „Stabilizarea nu este numai o măsură cuminte, dar e și o măsură democratică... Până când nu vom avea o balanță comercială hotărât activă, nu ne putem gândi la stabilizare“... Și când apropiem aceste fraze de textul aproape identic, dar publicat acum doi ani, al conferențiarului întrerupt și lovit...

Nu vrem să intrăm nici în presupuneri, nici în amănunte tehnice. Dar ni se pare aproape obligatoriu, în materie de finanțe, ca stabilizarea de care se vorbește să fie urmată de o preschimbare, pe o scară anumită, a monedei stabilizate pe o monedă de aur. Și teamă ni-i că justiția imanentă duce pe d. Vintilă Brătianu la Canossa. Că această preschimbare și revenire la normal se va face, adică, tot după programul financiar împotriva căruia clubul liberal își dezlănțuise huliganii.

DE LA VINTILĂ CETIRE...

Omul simte nevoia de justificare a faptelor sale rele. Un slav se pocăiește zgomotos, cu mătăanii și pumni în piept, în văzul lumii, pe prispa bisericii. Un latin preferă câteva argumente, bine construite, cu ajutorul cărora se convinge că a lucrat în acord cu cele mai curate intenții și că nu putea proceda într-altfel de cum a procedat.

D. Vintilă Brătianu cedează acestei trebuinți sufletești. Articolul *După 8 ani din Viitorul* e scris la Mihăești, în singurătatea patriarhală și în reculegerea deniilor. Constrâns de revizuirile nemiloase ale odihnei, fostul vistiernic își ticluiește un examen de conștiință, pentru istorie. O istorie a românilor pentru clasa IV și a VIII-a de liceu. Un capitol de manual clasic aprobat de onor-minister.

D. Brătianu proclamă că perioada postbelică a luat, pentru neamul românesc, sfârșit, cu guvernarea liberală încheiată. Vorbește de unificare ca de un fapt îndeplinit. De asanare financiară bugetară, economică, de normalizarea transporturilor, de restabilirea producției, ca de victorii evident repurtate. Tot ce era de săvârșit în noua Românie, guvernarea liberală pare să fi realizat prin miracolul programului și al experienței sale. Nu-i rămâne marelui partid decât să vegheze, din opoziție, și, la nevoie, să intervină ca marea operă să nu fie primejduită.

Dar preocuparea de căpetenie a d-lui Vintilă Brătianu e să stabilească incapacitatea partidelor noi. Străduința sa e să ne persuadeze că Partidul Liberal s-a dovedit instrumentul politic adaptat necesităților moderne... Câteva urzici pe mormântul Partidului Conservator. Câteva săgeți otrăvite pentru guvernarea național-țărănistă și o zdravănă urecheală Partidului Poporului, căruia îi recunoaște totuși meritul de a fi restabilit ordinea internă... În felul acesta d. Vintilă Brătianu licheidează cu ceea ce pare a fi fost Revoluția Română.

De fapt, istoria ultimilor opt ani e istoria *contrarevoluției* românești. E epoca de revenire a „oligarhiei“ în treburile publice din cari fusese izgonită. Prin intrigi abile și prin utilizarea puterii executive, liberalii s-au reîntors, cu forța, cu minciuna, cu fraudă și cu jaful, în viața politică și la putere.

Am trăit opt ani de lovituri de stat. Și d. Vintilă Brătianu are o singură dreptate, când afirmă incapacitatea partidelor noi. Dar nu dreptatea pe care ne-o prezintă dânsul. Ci incapacitatea de a se menține pozițiile cucerite, neputința în fața intrigii și a uneltirii, necunoașterea oamenilor, necunoașterea maselor de cari dispunea – iată vina veritabilă a partidelor noi.

Astfel, guvernarea liberală n-a izbutit întru nimic. Crizele pe care se măgulește a le fi rezolvit, s-au agravat, dimpotrivă, sub grija ei atotputernică. Toate înfrângerile și înrăutățirile de după război se datoresc liberalilor. Ei au pierdut Torontalul, au compromis chestia Basarabiei, au escamotat impro-prietărirea și votul universal, au sleit finanțele, au ruinat valuta, au risipit creditul, au sabotat industria, au zăpăcit transporturile, au adus populația în sapă de lemn, au exasperat muncitorimea, minoritățile și provinciile... Și au stat și rămân, totuși, la putere!

D-nii Halippa și Cazacliu au fost arestați de jandarmi în Basarabia și reconduși la Chișinău. Se zice că e teroarea electorală care începe timpuriu. Se mai zice că e la mijloc un abuz și o răzbunare a prefectului de Soroca. Se pare că guvernul, pentru moment, reneagă această violență. Prefect și jandarmi vor fi anchetați de către d. ministru de Interne.

Nu ne facem iluzii nici asupra anchetei, nici asupra mijloacelor cu ajutorul cărora guvernul actual se va strădui să obțină victoria în alegeri. Dar până la dezlănțuirea adevăratei urgii, remarcăm că se aruncă jandarmilor vina unei brutalități care precede programul și ora oficială a fărâdelegilor. Forța jandarmilor și situația lor supralegală este din ce în ce mai des invocată și, prin aceasta, recunoscută. În cazul de la Soroca intervine un amănunt menit să lumineze și să justifice excesul de zel, brutalitatea și disprețul de lege al jandarmilor. Și anume faptul că prefect al orașului a fost numit de curând faimosul colonel Stere, excomandantul Jandarmeriei și asasinul descoperit al unei anchete dosite. Prezența bestialității sale într-un județ nu va fi contribuit cu puțin la furoarea abuzivă a jandarmeriei.

Arestarea și escortarea d-lor Halippa și Cazacliu nu e numai o ridicare pretimpurie a cortinei. Odiosul incident ne arată încă o dată satele și orașele Basarabiei, și ale țării întregi, pradă zbirilor înarmați și gata la orice ilegalitate. El îndreptățește punctul de program țărănist și muncitoresc care reclamă: desființarea jandarmeriei. El exige, imperios, urgenta lui realizare.

DUPĂ EXCLUDEREA TAKIȘTILOR

Rezolvirii crizei de guvern i-a urmat criza Partidului Național. Ea trebuie să culmineze prin excluderea takiștilor și în special a d-lui Stelian Popescu. Afirmările noastre, în această privință, s-au adeverit. Nici țărăniștii, nici partizanii d-lui Iorga n-ar mai fi stat alături de un agent liberal și de un grup de rămășițe politice mânuind sfoara tuturor

intrigilor, utilizând înlăuntrul partidului arma șantajului și apoi amenințarea, în sfârșit realizată, a defectiunii.

Ce reprezentau takiștii în politica țării? Ce aduceau ei în coaliția democratică?

...Nimic, decât memoria unui fost ministru care, în lipsa unor calități neobișnuite, se zice că a avut darul sau abilitatea de a fi pentru partizanii săi un adevărat prieten....Nimic, decât pretenții ridicule și deprinderi răsuflăte de cafenea oligarhică. Instinctul de conservare le-a dictat, ca mijloc de supraviețuire politică, să se grămădească în jurul unei foi de tiraj. Așa cum au speculat, pe vremuri, autoritatea politicianistă a lui Take Ionescu, au știut astăzi să excite vanitatea unui burtă-verde de proprietar de gazetă și exploatator al muncii oneste și obscure a salariaților săi, cari, pe tăcute, îl disprețuiesc. Și cu toții împreună s-au parazitat pe destinele Partidului Național, pe indeciziunea fricoasă și buimacă a unui nerod politic: d-l Iuliu Maniu.

Liberalii au găsit un aliat slugarnic și gata la orice, în această formațiune de naufragiu. Și au trebuit trădări repețite și sfruntate, au trebuit eșecuri și surprinderi cari au dus până la cunoscutul și recentul dezastru, pentru ca naționalii să se dumirească și să smulgă șeful lor, încremenit într-o stupoare clovnească, scoaterea garderobei de functului, excluderea panopticolui takist din partid.

Și acum unde îi vor duce valurile?

Încotro se îndreaptă *Universul*, vasul fantomă, încărcătura de cadavre, cu cei trei ciumași pe bord? La averescani? Va îngădui generalul Averescu și acest ridicol, va suporta poetul Goga și această pestilență? Ne îndoim. Totuși, dacă vom asista și la această tranzacție, dacă guvernul are să se laude, peste câteva ceasuri, și cu această grotescă întărire, marea cauză a salubrității politice va fi câștigat. Fără vrede și știință, generalul Averescu își va fi răscumpărat o parte din marele său păcat de după război: acela de a fi permis intrarea în viața politică a transfugilor, a pocăiților de moment și a năpârliților vremelnici din vechile partide. Într-adevăr, prin poarta larg deschisă a Partidului Poporului, care trebuie să fie altceva decât ceea ce a fost, aventurierii postbelici au năvălit în treburile publice.

Iar astăzi, prin venirea sa la guvern, generalul Averescu îi adună, din nou, în jurul d-sale. Tot ce e corupt și coruptibil, tot ce e venal și de vânzare, se retrage din rândurile celor cari vor duce noua luptă. Cu

takiștii, încă o parte din trecutul cadaveric al partidelor istorice s-ar scurge pe canalele guvernului de tranzacție.

Puroiul se colectează încet. Buboii cresc și s-a rumenit.

Dați-ne o flacăra și un ac!

NOTE PE TARABA SALONULUI OFICIAL

Nu ezitați între Târgul Moșilor și Salonul Oficial. Asemănările sunt orbitoare și esențiale: varietate, surpriză, farsă, deșertăciune, gloată și aristocrație, surle, panglici pe nas, nuduri, monștri și dobitoace. – Totuși, față de sufocanta pretenție de artă și glorie cu toptanul, față de o anumită specifică indecență adăpostită cu titluri și prestigii de juriu, estetică și oficialitate, față de porcoasa tentativă de viol încercată asupra bunului său gust și a libertății tale de spectator, dai îndărăt încă de pe pragul Salonului și-i preferi panorama voioasă a Moșilor și a saloanelor apropiate în care nudurile, în carne și oase, iau atitudini adresate, de-a dreptul și fără ipocrizie, emoției tale cele mai elementare.

Impresia pe care și-o impune vizitarea Salonului Oficial este, dacă ai stomac solid și stăpânit, o adâncă rușine. E atâta prostie și sfruntare din partea "grosului" expozanților, pe de o parte – din partea juriului acceptator, pe de alta, atâta inconștientă și atâta josnică viclenie se denunță de pe zidurile în cataplasme, că greața e tăiată, revolta depășită și descurajarea te escortează de-a lungul celor câteva macabre încăperi în cari s-a instalat morga și cimitirul artei plastice.

Vina cea mare e desigur a juriului. Dezorientat, zăpăcit și fără curaj, lipsit de orice directivă și acoperit de un regulament absolutist care îi îngăduie să nu dea explicații, s-a condus doar de spiritul de concurență și de interesele desfacerii produselor personale. De aceea, în primirea lucrărilor, instinctul de conservare a dictat. Unele spurcăciuni sunt îmbrățișate și afișate înadins: ele întrețin confuzia în public, ca publicul să ceară autorităților oficiale și criticei cointeresate, opinia infailibilă. Ele mai sunt menite să salte prin contrast valoarea altor opere vecine, mai aproape de mediocritate și de bunul gust mijlociu. Această bănuială se datorește în special atitudinii în juriu a pictorului Ressu.

Autorul faimoasei prin ridicul cortine a Teatrului Național se răz-bună azi sprijinit pe guvern de vicisitudinile suferite din partea altui guvern. Despre d. Ressu se acreditează că reprezintă arta oficială sub ministerul Goga. D-sa aplică semenilor săi tratamentul pe care el în-suși l-a suportat din partea ministerului Take Ionescu. Mussolinian de data asta, d. Ressu încearcă să se puie la adăpostul flux-refluxului vre-murilor politice.

În acest scop a trompetat pretutindeni o definiție a artei oficiale și scut vajnic și veșnic de-a lungul schimbărilor omenesti. „Arta oficială – a proclamat textual d. Ressu – e ceea ce face toată lumea și ceea ce pricepe și prețuiește toată lumea“. D-l Ressu, grație campaniei abile de zvonuri și insinuări cari-l prezintau ca investit de d. Goga cu puteri dictatoriale, a impus câtorva confrați recalcitranți din juriu gustul și arta lui. Nu știm întrucât d. Goga e vinovat de apucăturile intelectualizante ale nefericitului autor al cortinei. Știm însă precis că numele d-sale a fost invocat formulă-magică pentru acoperirea câ-torva scârnave procedee ale saloniștilor. Ne folosim de prilej pentru a scoate din cauză pe d. Nichifor Crainic surprins ca secretar general la o împărțeală de premii și la un târg de mostre. Și nu uităm a cere d-lui Ion Minulescu bărbăția și îndrăzneala pe care o afectează, în scris, atât de bine. Riscă astfel să încapă în curând în criteriul și definiția d-lui Ressu care și le-a creat pe măsură și numai pentru sine, bietul!

D-ra Cornelia Babic, o singură pânză de un lirism coloristic susținut. Desenul, oarecum viciat de intenția literară. Vervă însă, și originalitate.

D-l Adam Bălțatu. Disimulează, sub pastă, defecte de desen.

D-l Marius Bunescu. Se relevă ca un colorist plin de fineță când exploatează mai amplu paleta (*Corăbii la Sulina*). Desenul n-ar trebui să lase pasul culorii. E cazul *Portretului*.

D-l M. Catargi. Vădește o vastă cultură picturală, un sigur și puternic sentiment al culorii, de după viziunea cubistă. Desenul precizează, cu multă fermitate, compoziția. Acestor mari însușiri le dorim o altă atitudine; neoclasicismul e un compromis, pe care vigoarea d-sale îl va disprețui în curând.

D-na Laura Cocea, un talent nerelevat, firește, de nici un premiu, deși în anul acesta, ca și anul trecut, afirmă calități indiscutabile: sensibilitate, nuanțare, sentiment, unitate, desen substanțial, culoare comunicativă.

D-l Constantinescu S. Desigur premiat, fiindcă [e] inexistent.

D-l H. Daniel. Inteligență în utilizarea mijloacelor picturale, aparențe inabile de un sigur efect sensibil. D-l Daniel își defrișează un drum promițător în surprize.

D-na Demetriade Bălăcescu. Desconsiderată de juriu: e plasată între două radiatoare, la spatele unor scaune. Motivul? Fantezie, curaj, lirism și tinerețe.

D-l Dumitrescu Ștefan. *Castelul părăsit* e o pânză bine construită și cald luminată. Nu putem aduce aceleași laude celorlalte lucrări expuse.

D-l Eder Hans. Premiat pentru a compromite expresionismul și tendințele moderne în pictură. Afectează o viziune chinuită (Van Gogh), recurge la o tehnică de împrumut (Kokoschka), nu știe desena – căci deforțațiile nu înseamnă lipsă, ci surplus de mijloace desinatrice – și demonstrează inaptitudinea sa completă pentru modernism.

D-na Eleutheriade Micaela. Culoare complexă, armonioasă și nouă: d-ra Eleutheriade e un talent încătușat de subiect, față de care nu are destule libertăți.

D-l D. Ghiață. Ghiață!

D-na Olga Greceanu. Un tablou, dintre cele mai bune compoziții ale d-sale, un zvelt moment decorativ.

D-na Nadia Bulighin. Pentru necunoscători compromite ideea cubistă. Lucrări de academie zgâriate cu geometrie.

D-l Petre Iorgulescu. Construcție bună, în *Peisaj mecanic*. Inegalitate și fard.

D-l C. Isachie expune un pogon intitulat: *Le Frisson du Colier* sau visul unei cocote în zmeură.

D-l Moscu Alexandru. Premiat pentru o lucrare conștiincioasă de același juriu care premiază pe d-l Eder. Concepția juriului?

D-l Pallady Theodor. Laudele sunt de prisos față de acest rafinat gânditor în linie și culoare.

D-l Phoebus Alexandru. Premiat. Se poate expune și la „Julietta“¹.

D-l Popescu Vasile. Reale calități pe care le anihilează când se lasă influențat de Iorgulescu. În *Vedere pe chei* are forța unui vizionar, tușa nervoasă și vie, desenul logic.

D-l Popp Sabin. Peisajul *La Teșani*, nepremiat, evident cea mai personală lucrare a d-sale. Intențiunile nemărturisite în naturile moarte și în portret izbucnesc spre viață în acest „peisaj“ unitar.

¹ Atelier fotografic celebru.

D-ra Merica Râmniceanu. Din mai multe lucrări trimise, juriul i-a reținut domnișoarei Râmniceanu pe cea mai puțin reprezentativă.

D-l N. N. Tonitza. Se complăce într-o formulă care a găsit prea mulți imitatori. E timpul ca d-l N. N. Tonitza să părăsească producția în serie și să facă saltul care să-i deruteze copiiști. *Peisajul* d-sale e deschegat și inconsistent.

D-l Soroceanu Tache, premiat pentru un portret de stilizare mediocră, ilustrativă și antipicturală. În celelalte lucrări pastîșează pe Tonitza.

D-l Troteanu Remus. Prototipul artei oficiale.

D-l Zamphiropol Dali. Contribuie cu entuziasm la banalizarea manierei Tonitza.

SCULPTURI:

D-l Baraski Const. Premiat pentru o Antinee în turtă dulce. Are și un Sfânt Gheorghe, nepremiat.

D-ra Theodora Cernat. Un cap și un basorelief: distanță imensă în concepție. Preferim independența și intensitatea cari se revelă în portret.

D-l Dimitriu Bârlad Ion. Gipsuri pentru vânzătorii ambulanți de Napoleoni, Beethoveni și papagali. Nu e premiat.

D-na Celina Emilian. Dovedește frumoasă cultură plastică, o tehnică și mai ales o concepție adâncită și puizată în operele lui Bourdelle.

D-l Oskar Han, câteva lucrări cunoscute despre cari s-a mai vorbit. Dușman profund, în sculptură, al tuturor intențiilor moderne.

D-na Elena Medrea. Nu lipsită de agrement. Lucrări, dintre cari cele nepremiate sunt, firește, superioare.

D-l Onofrei Mihail. Un pastîș premiat.

D-l Fr. Storck. În linia perfectului academism: construcție rece.

CAM TÂRZIU

D. ministru de Război a ordonat o anchetă în privința ofițerilor cari, însărcinați cu menținerea ordinii la localurile de vot, au intervenit în frământările politice și au comis abuzuri și ilegalități.

De asemenea, militarilor activi cari au primit posturi de prefecți le-a impus să aleagă între armată și administrația civilă. În felul acesta, oștirea urmează să fie retrasă din luptele politice.

N-avem, desigur, cuvinte să ne îndoim de sincera inițiativă a d-lui general Mircescu. De ce însă, ca ostaș încercat și ca om prevenit, d. general Mircescu n-a luat din vreme măsurile cari ar fi făcut inutilă ancheta de azi? De ce n-a împiedicat la timp pe ofițerii activi să primească delegații de prefectură și n-a zădărnicit întrebunțarea armatei în blocarea satelor, a gărilor și a localurilor de vot? A fost d. ministru de Război surprins în buna sa credință de întâmplările ulterioare? Fost-a d-sa înșelat, — și de cine anume? A ignorat cele ce se putea afla chiar și din gazete?

În sfârșit, nu noi vom face alte dificultăți d-lui ministru de Război, în momentul întârziat, în care d-sa pare a se învrăjbi cu restul guvernului. Salutăm deci acțiunea d-sale care, chiar acum, e de natură să restabilească acordul dintre d. general Mircescu și reputația sa de om al armatei, — dacă va fi dusă fără cruțare și cu energie până la capăt.

Termenul pe care d. ministru de Război și l-a acordat sieși expiră la 10 iunie.

DENUNȚURILE ANONIME

Un ordin al ministrului de Război „interzice cu desăvârșire a se mai da vreun curs denunțurilor anonime“. Nu numai atât: ordinul prescrie măsuri pentru urmărirea și aflarea denunțătorilor. Ordinul privește și pe informatorii secreți cari vor fi poftiți să-și facă meseria în scris și sub proprie iscălitură. Cu chipul acesta, ministrul de Război speră să risipească „atmosfera de suspiciune“ creată în armată, grație „sistemului nenorocit“ al denunțurilor anonime și tinde să stârpească spiritul de intrigă și de răzbunare care întreține cea mai josnică dintre apucături.

Desigur, o instituție bazată pe ierarhie strictă și disciplină oarbă e mai curând prielnică unor asemenea procedee piezișe în revendicarea unui drept, în înlăturarea unui concurent, în realizarea unei vindicte sau a unui gând pizmaș pur și simplu. Răul trebuie să fi făcut ravagii, în oștire, dacă judecăm după intervenția categorică și aspră a ministrului de Război. Hotărât și fără reticențe, să aplaudăm, deci, o dispoziție care ia mișeliei și anonimatului cuvântul și-l dă numai celor cu răspundere și curaj. Și să-i dorim ministrului de Război, în această împrejurare, cât mai numeroși imitatori.

De răul despre care e vorba nu suferă, însă, numai oștirea. Suntem, din nefericire, în fața unui obicei obștesc. El a culminat și în timpul ocupației inamice, când autoritățile germane îngrozite de grindina neconținută a denunțurilor anonime a luat împotriva lor măsuri analoge celor de azi. El a înflorit și înflorește în răstimpurile de abuzuri și împilare, de fraudă, impunitate și cinism. El răscolește și bântuie în toate instituțiile, din birourile somptuoase ale Capitalei până în cea mai mizeră cancelarie de sat sau de provincie. El poate fi câteodată un mijloc de investigație, alături o armă de restabilire a unei umilinți, — o rușinoasă armă îngăduită celor asupriți și slabi. Dar foloasele ei accidentale nu pot fi puse în cumpănă cu ravagiile și nenorocirile pe cari le provoacă.

Denunțul anonim rămâne un exercițiu al lașității de jos și de sus, deopotrivă, — un agent de anonimă corupție sufletească. Interzicerea lui, pretutindeni, poate lipsi diversele poliții de un auxiliar arareori de folos, de cel mai multe ori derizoriu.

Dar obligă, în cele din urmă, la curaj și răspundere, și e în asta o binefacere către care trebuie să năzuim cu prețul oricărui întârzieri.

CU OCHII ÎNCHIȘI

Era vorba, pe ziua de 10 iunie, ca ofițerii activi cari primise funcțiuni politice și administrative să aleagă între noua lor carieră și cea veche. Ministrul de Război pusese răspicat alternativa: între oștire și politică! „Amestecat“, — nu merge.

Am văzut, în această măsură a d-lui general Mircescu, o intenție fermă de a retrage armata din luptele politice. Era vorba de o măsură tardivă. D. ministru de Război ar fi putut preveni amestecul ofițerilor în treburile publice, fixându-le această alternativă în chiar momentul numirii lor ca prefecti, inspectori administrativi și pretori.

Intervenind, însă, abia după alegerile din 25 mai, d. ministru de Război a îndreptățit întrebarea dacă nu cumva inexplicabila întârziere nu e decât o gentilă neglijență, un grațios serviciu, făcut cu ochii închiși, și din repezeală, colegilor din guvern.

Totuși, hotărârea d-lui ministru rămânea demnă de toată lauda și așteptam grabnica ei înfăptuire.

Au survenit, însă, discuțiile între guvern și ministrul său de Război pe această iritantă chestie...

Și atitudinea inflexibilă a marelui spătar îi câștigă toate sufragiile.

Iată, însă, că, în pofida tuturor ordinelor și comunicatelor ministeriale, ofițeri-prefecți, inspectori administrativi și pretori rămân neclintiți la postul lor civil.

Între timp, se apropie ziua de 23 iunie, data alegerilor senatoriale la comună și județ. Nu încapă îndoială: ofițerii-politicieni vor juca în aceste împrejurări același rol neostășesc în care au obținut succesul și aplauzele din 25 mai. Se vor amesteca din nou în politică și vor străluci de o îndemănare pe care le-o dă o experiență anterior consumată.

D-nul ministru de Război e avertizat. Nu mai poate nimeni invoca surpriza sau scăparea din vedere.

Ordinul d-lui general Mircescu trebuie, deci, bine îndeplinit imediat. Ofițerii să aleagă fără tergiversări între prefecturi și galoane. Orice zăbavă

înseamnă un ajutor conștient și voit pe care ministrul de Război îl dă guvernului pentru alegerile din 23 iunie. Orice păsuire înseamnă împrumutarea ofițerimii ca instrument electoral în mâinile guvernului.

D. general Mircescu a declarat că e contra acestui sistem. D. ministru de Război Mircescu nu va tolera, desigur, nici un echivoc, nici o subtilizare.

O CONDAMNARE LA MOARTE

La Consiliul de Război al Corpului II se judecă procesul d-lui colonel Marinescu, avocat, învinuit de a fi ultragiât pe d. comisar regal căpitan Banu. Un fapt divers, fără însemnătate și care n-ar fi stârnit nici comentariu, dacă la ascultarea martorilor dezbaterile n-ar fi luat o întorsătură neașteptată. O întrebare a d-lui colonel Marinescu a introdus subit, în proces, figura unui maior comisar regal, în privința căruia atât pârâtul cât și ultragiatul de astăzi, căzuți pe *al doilea plan în propria lor cauză*, pronunță cele mai grave acuzațiuni.

Și anume, d-nul comisar regal căpitan Popa confirmă d-lui colonel Marinescu-acuzatul că, într-o zi, la hotel *Boulevard*, d. maior

Cristea, cunoscutul comisar regal, și-a exprimat dorința ca d. colonel Marinescu să fie suprimat. Această condamnare la moarte n-a fost executată, poate pentru că s-a opus un samsar, Severeanu, care a preconizat o pedeapsă mai blajină, însă mai perfidă: compromiterea colonelului Marinescu prin introducerea de bancnote false în buzunarii acestuia...

Băgați bine de seamă: e vorba de o depoziție a unui comisar regal, în sarcina altui comisar regal, în fața unui colonel prezident de Consiliu de Război și a unui colonel-avocat care se înfățișează pe de o parte ca acuzat, pe de alta ca acuzator.

Faptele relatate nu sunt dintr-o cronică sângeroasă din Evul Mediu, nici nu sunt extrase din scenariul unui film senzațional, deși întrunesc toate elementele cinematice necesare: intrigă, pasiuni vechi, figuri marțiale și samsari veroși. În sfârșit, nu suntem în măsură să aprofundăm mai mult această tenebroasă afacere. Nu știm nici dacă ne aflăm în fața unui nou proces, pe care ar urma să-l intenteze d. maior Cristea acuzatorilor săi.

Pe noi ne interesează un fapt, unul singur: că în România anului 1926, după zece ani de regim excepțional și de justiție extraordinară, un comisar regal poate discuta despre eventuala suprimare a unui colonel, indiferent din ce motive... Că practica îndelungată a abuzului, siguranța impunității și poate a recompensei, liberul câmp lăsat violenței pe drumurile războiului sau pe malurile Nistrului, puterile discreționare pe cari starea de asediu le încredințează unor magistrați marțiali față de mulțimile anonime înghesuite în cazemate, a putut face să încolțească în mintea unui comisar regal ideea năstrușnică de a stârpi un colonel, în plină Capitală...

Să fie adevărat?

Cuminte orânduială, iscusită prevedere a celor de sus și care la fiecare nou scandal învie în amintirea cititorului fantastica poveste a unora dintre cei mai faimoși procurori marțiali, a unora dintre cei mai ireductibili foști păzitori ai pravilei de fier...

Minunată ordine excepțională, care a îngăduit câte unui îndrăzneț mănjit cu aur și sânge să urce culmile sociale până pe Dealul Văcăreștilor... Mântuitoare stare de asediu care dezlănțuie desfrâul ascuns până în scandaluri publice, menite să discrediteze, pe nedrept, o întreagă instituție și o categorie întregă de cetățeni.

Nu trecem numai printr-o criză de autoritate, – cum susținea, în opoziție, d. Goga. Suntem, de-a binelea, în anarhie! Poporul, prin voturile exprimate, prin morții de la Hunedoara, prin singurii săi aleși autentici cari se abțin de la deschiderea Parlamentului, prin ziarele necentenit confiscate, printr-o atitudine acută de nemulțumire și protest, se află în stare de rebeliune față de actualul guvern. În al doilea rând, guvernul însuși, care se sleiește în spasmodice izbucniri dictatoriale, conspiră, ca un comitet revoluționar secret, împotriva guvernului inviabil, a guvernului tutelar și autentic al d-lui Ion Brătianu.

Un aspect al acestei homerice lupte, între mulțimea fără nume și eroii în armură, pe de o parte, și între înșiși acești eroi și divinitățile redutabile ale Olimpului liberal, pe de alta, ni-l oferă polemica izbucnită între guvernul

Averescu și supraguvernul Brătianu în chestia plafonului financiar.

– Să-l spargem! îndeamnă, codindu-se, campionii acestei drastice formule.

– Profanare! exclamă d. Vintilă Brătianu, amenințând, sacerdotal, cu fulgerele excomunicării.

Spectacolul are, pentru moment, o singură scenă, căci urmarea, după toate regulile tragediei, ar trebui să fie o acțiune imediată: „spargerea“ plafonului sau răsturnarea guvernului, – și părțile adverse se tem, deopotrivă, de un al treilea eventual câștigător, care așteaptă.

În asemenea condițiuni, ne întrebăm: unde-i autoritatea, ierarhia, ordinea? Cui să ne adresăm pentru rezolvirea imensei probleme care crește, pe tăcute, în fiecare spic pe întinsul holdelor? Și în această atât de precisă problemă a banilor și a recoltei, cine anume e cel în măsură să judece și să decidă?

Zilnic, d. Vintilă Brătianu polemizează, în felul știut, cu d. subsecretar Manoilescu și cu d. Garoflid, ministrul de Domenii. Citim, de câteva zile, *interview*-urile și replicile d-lui Garoflid în chestiunea financiară. Pe ziua de ieri, d. ministru de Domenii face chiar un apel la țară, să sprijine, activ, politica financiară a guvernului.

Auzim, mereu, toate glasurile, numai cuvântul autorizat al d-lui Lapedatu, ministrul de Finanțe, nu-l auzim. Nici un *interview* nu l-a înregistrat, nici un oficios nu l-a dat în vileag. Și cum *Îndreptarea* continuă și va continua să fie văduvă de pana și vorba d-lui Lapedatu,

vom căuta părerea d-sale în elogiile pasionate și în apărarea caldă pe care i-o face, la răstimpuri, oficiosul d-lui Vintilă Brătianu, *Viitorul*. Acolo apare părerea d-lui ministru de Finanțe? Dacă nici asta nu e adevărat, atunci nu o vom mai căuta nicăiri...

D. Lapedatu corespunde cu rigurozitate formulei acestui guvern care e de paie și stăruie într-însa. D. Lapedatu e un supus leal. D-nii Garoflid și Manoilescu sunt niște rebeli.

PARLAMENTELE ROMÂNIEI MARI

După 1918, partidele istorice au fost un moment scoase din viața politică.

Partidul Conservator se exclusese singur, prin dezbinare. Gruparea Marghiloman era osândită de evenimentele mondiale. Gruparea Take Ionescu, neînsemnată ca număr, căzuse sub același oprobriu, al acuzării de incapacitate și nepregătire, ca și Partidul Liberal. Întreaga oligarhie, înlăturată și sărăcită, asista la frământarea uriașă pricinuită de trezirea maselor populare, răscolite și luminate de incendiul vast al războiului, cuprinse de un neastâmpăr de viață plin de amenințare, străbătute de pretutindeni de o chemare la conducerea propriilor lor destine.

Terorizată de avertismente formidabile, vechea conducere a României Mici scăpase armele din mâini și, pentru a-și feri zilele, își jertfi bunurile, fără luptă: vot universal și expropriere. Apoi așteaptă recunoștința. După victoria aliaților, liberalii sperau într-un neîntreput aplauz, de la un hotar nou la celălalt. România Mare trebuia să le revie ca o recompensă de drept. Dar se întâmplă tocmai dimpotrivă. Se schimbă ceva, în felul de a gândi și simți, la noi și în lumea întreagă. Năzuinți ciudate desemnau alcătuirii de partide neprevăzute, suflau în steagurile unor devize – până atunci aproape ignorate –, se întrupau în popularitatea câte unui personaj condamnat prin aceasta la greaua sarcină și alternativă de a fi sau erou sau paiță.

Conducătorii Partidului Liberal au, față de ai lor, meritul de a fi adulmecat puțin din toate aceste adieri sau uraganuri. În învălmășeala de forțe dezlănțuite la noi, s-au orientat cu repeziciune și au procedat cu metodă și continuitate. Istoria evenimentelor politice de după război se rezumă, astfel, la un singur lucru:

– excluderea, pe de o parte, a partidelor istorice din viața politică, grație votului universal și a nemulțumirii generale care a determinat noi curente și partide;

– strădania tenace a „oligarhiei“, a partidelor istorice, de a reveni la ordinea dulce dinaintea războiului și a anihila efectele reformelor și rezultatele lor politice, cu sprijinul puterii executive, al Regelui și al armatei.

Primăvara și creșterea apelor spărsese podul de gheață de peste fluviul adânc. O clipă sloiurile s-au unit și au dansat, zăpăcite. Apoi o conspirație a pus la cale revenirea anormală a iernii, refacerea poșgheții superficiale deasupra puterii valurilor. Un farmec nesănătos, o vrajă rea, un duh pervers a îngăduit acest fenomen vremelnic și po-trivnic legilor naturale.

Regimul decretelor-legi

După război, liberalii și-au ales, din ustensilele aruncate la etuvă, ale lui Alex. Marghiloman, *decretul-lege*. Cu ajutorul decretului-lege ei luau măsuri de adaptare, creau dezechilibruri în favoarea lor, dar niciodată un abuz nu se dovedea îndestulător și eficace. O nouă restricție, o nouă ilegalitate venea să întărească pe cea dintâi. E drumul care duce de la dictatura deghizată la dictatura pe față, către care ne îndreptăm. Oligarhia a avut să lupte: cu popularitatea generalului Averescu (țărani demobilizați), cu partidul ridicat de o forță subită și de un curat prestigiu, al muncitorimii; cu partidul nou și vi-guros al țărăniștilor.

Liberalii au lovit, în primul rând, socialismul tăcând pe 13 Decembrie. Cu această ocazie, generalul Averescu a declarat: „asasinii lui Frimu trebuie pedepsiți și complicii lor scoși din viața publică“. Liberalii simțeau că nu e momentul pentru o lovitură de stat. În 1919, trebuiau să facă concesiile spiritului democratic al lumii. În 1919, mai era o chestiune importantă: semnarea păcii cu pierderea Torontalului, care fusese pierdut de d. Ion Brătianu, dar care nu voia să îndeplinească, după această ispravă de fapt, formalitatea iscăliturii. Trebuia deci un guvern care să semneze și un parlament care să ratifice. Altfel, Antanta amenința cu ruperea relațiilor.

D. Ion Brătianu demisionă. După o încercare de a face un guvern Manolescu-Râmniceanu, se formă un guvern Văitoianu, cu un scop bine precizat: falsificarea și violentarea alegerilor pentru a scoate din urne o majoritate liberală. Sprijinit pe Rege și pe Marele Cartier General, șeful Partidului Liberal controla viața publică. Treburile mergeau strună. Se întâmplă însă un fapt neprevăzut: abținerea Partidului Socialist și a Partidului Poporului de la primele alegeri cu vot universal, făcute însă sub cenzură și stare de asediu.

Generalul Văitoianu, de acord cu inspiratorii săi, menținu urgia, dar renunță, în parte, la fraudă. Partidul Liberal n-avea concurenți: progresiștii d-lui Marghiloman, țărăniștii și câteva liste independente nu păreau a fi o amenințare. Totuși, ziua votului aduse marea surpriză a înfrângerii liberale. Zadarnic, în ultimele ore ale scrutinului, conducătorii operațiunii electorale făcură să se anuleze 278.000 de voturi, adică 54 la sută din voturile exprimate. Dezastrul era desăvârșit. Un parlament tânăr și bizar se întruni la Ateneu.

Vă amintiți zilele Blocului Național și ale guvernului acestui bloc cu ardelenii. Zilele în care îngâmfarea liberală trebuia să se plece și îndârjirea dictatorială a d-lui Brătianu să se resemneze în fața oratoriei strălucite a lui Marghiloman, care stabilea, în aplauzele Camerei, că „România Mare n-a ieșit din concepția politică a șefului liberal“. Din acest parlament făceau parte cinci socialiști, aleși împotriva voinței lor, și cari, dimpreună cu gruparea listei *Clopotul* (Costaforu, Ion Teodorescu, dr. Lupu, N. Cocea etc.), ocupau scaunele din stânga și terorizau veleitățile de conducere ale Partidului Liberal.

În 1919, am avut primul parlament ieșit din alegeri dure dar nefalsificate. Primul guvern, primul și ultimul de formație parlamentară, căci imediat s-a revenit la sistemul guvernului care își face singur majoritățile. Guvern și parlament cari au votat Unirea și au semnat pacea sub *ultimatum*-ul aliaților. E tot ceea ce i-a permis Partidul Liberal și anexa militară a acestuia, Marele Cartier, care se amesteca până într-atâtea în afacerile politice, încât polemiza cu membrii guvernului și obliga pe ministrul Aurel Vlad la retractări oficiale.

Guvernul ardelenesc al Blocului Național, în care au intrat Vaida, Mihalache și Lupu, a mai vrut să realizeze un împrumut (și l-ar fi realizat), să încheie pacea cu Sovietele obținând recunoașterea

Basarabiei, în schimbul unei recunoașteri *de jure*, să ridice starea de asediu și cenzura. A fost însă împiedicat. Toate aceste necesități naționale și democratice au rămas de atunci și până azi în stare de deziderat. Ele apasă destinele României și liniștea ei. Cei ce au zădărnicit prostește orice pas înainte în această direcție, n-au înfăptuit, prin ei înșiși, nimic. În schimb, problemele s-au agravat.

Parlamentul Averescu

Regele chemă pe generalul Averescu. Popularitatea acestuia trebuia satisfăcută la timp și, apoi, uzată. Cam în preajma acestui eveniment, d. Octavian Goga, „soldat credincios al Partidului Național“, se înscrie membru și ministru al Ligii Poporului. Noile alegeri din 1920 au marcat o întrebuițare intensă a fraudei și a baionetei în campania electorală. Candidații opoziției au fost în diferite rânduri arestați. Din alegeri au ieșit înfrânți tot liberalii. Opoziția ardeleană, țărănistă și iorghistă obținea vreo sută douăzeci de locuri.

Partidul Poporului ar fi lucrat poate în sensul bunelor intenții democratice ale generalului Averescu, dacă acesta n-ar fi căzut sub influența conservatorilor, găzduiți, cu imprudență, în minister și în club. Take Ionescu era colaboratorul clandestin al d-lui Brătianu pentru restabilirea oligarhiei. Liberalii au reușit, conservatorii nu. Explicația: cei dintâi erau îmbogățiți de război, ceilalți sărăciți de război.

Laolaltă au înăsprit relațiile cu Rusia, au agravat situația financiară, au obligat pe generalul Averescu să facă ceea ce nu s-ar fi încumetat în ruptul capului liberalii: să distrugă Partidul Socialist. Popularitatea, de atunci, a generalului Averescu a permis acestuia să scoată pe muncitori din viața politică. Popularitatea generalului Averescu a dezorientat masele, grupându-le după rațiuni sentimentale.

O popularitate se exploatează sau de cel care o are, sau de alții. Și totdeauna treburile merg repede, căci sentimentalismul specializat asupra unui singur obiect adorat obosește. Din acest punct de vedere, un neajuns real stă în alianța care durează, vrând-nevrând, a naționalilor cu țărăniștii. Voturile alegătorilor constrâng să conlucreze două partide diferite ca structură și programe. E unirea, desigur, a două forțe, dar nu e unirea a două voințe pentru același ideal.

E o tranziție, în bine, de la popularitatea perimată a unei singure persoane, la popularitatea durabilă a două partide, cari nu sunt însă făcute să conlucreze. E o situație care se va limpezi când muncitorii manuali și intelectuali și mica burghezie a orașelor își va relua locul în viața politică. Țăranii, muncitorii și capitaliștii, cu clientela lor, se vor grupa, atunci, în trei partide corespunzând perfect celor trei clase bine definite și conlucrătoare.

Dictatura *Dictatura liberală*

În parlamentul și guvernul d-lui general Averescu au condus conservatorii și takiştii.

Partidul Socialist era destrămat. Popularitatea generalului – o amintire, poate veselă. *Nici o primejdie în calea dictaturii liberale.* Încă o manevră: guvern Take Ionescu și în 1922 avem dizolvarea și alegerile sub d. Ionel Brătianu.

Alegerile liberale au o caracteristică și o originalitate: *noaptea furtului urnelor.* Oficial și din ordin, se săvârșește, cu complicitatea primarilor și a jandarmilor, organizați în corp special de falsuri electorale, furtul voturilor. Apoi, liniștit ca în codru, Parlamentul-constituantă procedă la modificarea Constituției, naționalizarea subsolului, și la comercializări, ocrotit de noul regulament al Camerei, pe care și l-a făurit.

Opoziția Unită proclamă la Cluj, la București și în Cameră, nulitatea lucrărilor Constituantei liberale. Ceea ce nu-i împiedică pe liberali, la capătul a patru ani de ospete, să restrângă votul universal într-o *proporție calculată pe viitoarea lor impopularitate.*

Parlamentul dictaturii de astăzi

Dar, repet, asemenea măsuri sunt totdeauna insuficiente și aproape imediat depășite. Dovada o aveți în alegerile din 1926 ale d-lui Octavian Goga. Legea zestrei electorale pentru partidul care obține 40 la sută nu i-a folosit la nimic. Lipsit de noaptea furtului urnelor, a recurs la izolarea satelor, la focuri de pușcă și arestări în masă. Totuși n-a obținut acele mizere patruzeci de procente decât cu ajutorul celor 400.000 voturi minoritare, umil solicitate.

Parlamentul său se deschide azi, în prezența Regelui și a partizanilor puterii executive în contra sufragiului universal. Oligarhia a mai izbutit prin teroare și fraudă, și legi reacționare, să mai stoarcă un parlament. Ce mijloace și ce măsuri vor asigura încă un asemenea rezultat guvernului oligarhic de mâine?

Căci știm din experiență că procedările și deciziile menite să escamoteze votul, salvând totuși aparențele, devin imediat inutilizabile. Legea electorală, de-abia eficace azi, nu mai are nici o valoare mâine. Țara, ca un organism, se adaptează, și efortul ei trebuie combătut printr-o nouă restricție. Până când? Istoria parlamentelor și a alegerilor de după război ne spune că oligarhia va trebui să se resemneze la dictatura pe față sau la o renunțare imediată. Setea de viață nu se stinge nici la muribunzi. Ei preferă, morții grabnice, agonia prelungită.

PRIMA ȘEDINȚĂ A CAMEREI Primele focuri

Întâlnirea opoziției naționale cu majoritățile n-a fost, cum se așteptau unii, o izbucnire războinică. Sub ochii proaspeți ai băncii ministeriale pe care se înghesuie în număr îngrijorător, secretarii și subsecretarii de stat, taberile se ating, evoluează, pașnic, în căutarea și fixarea locurilor. Ivirea neprevăzută a unui grup cuzist în Parlament turbură ordinea stabilită plasării aleșilor națiunii.

„Ligiștii“ se instalează în centru, între averescani și liberali, cu d. Zelea în cămașă, drept steag. Liberalii păstrează o rezervă aristocrată. D-nii I. G. Duca și Vintilă Brătianu sunt angajați într-o discuție radioasă. Spectacolul ieșit din alegerile prezidate de d. Goga îi desfată și îi umple de o cugetare tonică: „toate sunt trecătoare, toate sunt efemere; singuri noi, liberalii, suntem veșnici“.

Țărăniștii și naționali și-au așezat tabăra, după obicei, în stânga incintei. Șefii Partidului Național lipsesc. D-nii Iorga și Maniu au găsit cu cale să nu vie încă... Sunt de față însă d-nii Vaida, Popovici, Aurel Vlad, iar țărăniștii se strâng în jurul dr-ului Lupu, ca boabele de fier pe un electromagnet.

Rumoarea unei mulțimi liniștite, în așteptare. Cu experiența anilor de parlamentarism neîntrerupt, grupul Opoziției Unite adastă

momentul prielnic atacului. El nu va sosi astăzi. Iar majoritățile anonime sunt prea emoționate de acest debut și poate încă paralizate de conștiința fraudei care le-a adus aici. Foarte curând vor căpăta cinismul și brutalitatea necesară unei perfecte legislațiuni. Pentru moment, vizitează secțiile, se minunează în fața bufetului ca în fața unei mașini infernale sau a unui ideal, în fine, atins.

Și când, peste câteva clipe, d. Meissner, președinte de vârstă, se aventurează într-o cuvântare imprudentă, în care vorbește de „Parlamentul ieșit din exprimarea voinței naționale“, această majoritate amorfă nu va ști să-și susție președintele.

D. M. Popovici l-a întrerupt și țintuit cu o apostrofă: „Majorități ieșite din trădare și asasinat!“.

Președintele, bătrân și tremurător, emite câteva cuvinte neînțelese. Majoritatea compactă și anonimă protestează amorf, fără țintă, consternată și buimăcită. Inferioritatea parlamentară și lipsa de personalitate a acestei mulțimi cu mandat de la jandarmi, e manifestă și stângăciile ei se vor adăoga slăbiciunii originare a guvernului.

Când d. Mirto relevă dezacordul dintre legea electorală și regulamentul Camerei, mamelucii vociferau împărțiți în păreri deosebite. „Fripturistul“ Apăteanu, fost țărănist, și eminența sa cenușie, d. Tilică Ioanid, dădeau semnalul protestărilor violente, pe când ministrul P. Negulescu recunoștea, de pe banca ministerială, justetea observațiilor d-lui Mirto.

Între timp, d-nii dr. Lupu și Vaida se întrețin din inimă cu d. Goga.

...Prima întâlnire a taberilor parlamentare ne întărește credința că cei șaptezeci de deputați ai Opoziției Unite, aleși autentici și încercați ai votului universal, vor conduce dezbaterile și vor mânui majoritățile, lipsite de experiență și de șefi, ca pe un trib pueril din pădurile Oceaniei.

ȘEDINȚA CAMEREI DE DUMINICĂ DIMINEAȚA

Protestele Partidelor Liberal și Național împotriva abuzurilor electorale

D. I. G. Duca are cuvântul. Se face o tăcere precedată de freământul uscat al băncilor: adunarea își caută în stal poziția cea mai confortabilă pentru o ascultare atentă. Până în acest moment, grupurile se

ignoraseră cu urbanitate. Doar veteranii Parlamentului, liderii diferitelor convingeri, pe deasupra intereselor de partid, convorbiseră, la întâmplare, în incintă.

D-nii Eugen Goga și Madgearu își surâdeau într-un dialog care îi legăna ca un voiag înspre Citera. Mai departe, iată un mic sobor de liberali, naționali și țărăniști, ca o exhibiție de campioni la intrarea circului înainte de începerea luptelor. Echipa de fraternizare? Armistițiu pentru îngroparea morților? Timpul ne va îngădui să controlăm aceste impresii. Clopotul însă a sunat și deasupra minutului mut care cade în încăpere, silueta altădată uscățivă, astăzi discret rotungită de liniștirea anilor și de împlinirea ambițiilor, tipul anglo-saxon al d-lui I. G. Duca, se impune adunării.

Partidul Liberal își spune cuvântul despre alegeri.

De la primele fraze, cari n-au apucat încă să spună nimic, majoritatea tresare de o presimțire de luptă. E declarația de război a Partidului Liberal. Oratorul vorbește pe deasupra paginilor citite. Articulează cu o elegantă deprindere, dar și cu un iscusit cinism. Partidul, în numele căruia vorbește, e indignat și uluit de modul cum s-au făcut alegerile! Ele constituie un sistem fără precedent în istoria politică a țării! D. I. G. Duca debitează toate acestea cu o inocență de ingenuă, cu o calmă sfruntare de *debater* încercat.

Adunarea hohotește, chiuie desfătă, saltă de o impertinență complicitate cu port-cuvântul predecesorilor.

– „Ia te uită cine vorbește!“ exclamă d. Oroveanu. „Întrebă-l pe generalul Văitoianu“, se aude o voce, „cum se făceau alegerile sub dv.! Slăbește-ne cu morala! N-aveți autoritate!“

Oratorul însă nu-și pierde cumpătul și continuă să arunce, ca un jucător de tenis, acușări precise în obrazul adunării: „...ofițeri activi în prefecturi, armata în alegeri“...

– „Ca și sub d-voastră“, sosește prompt replica.

– „E începutul anarhiei în stat...“

– „Ha, ha, ha!“ se zguduie majoritățile înveselite.

Deodată, vocea oratorului domină tumultul cu o amenințare. Se aude doar un crâmpei: „îndrăznelile inadmisibile ale iridentei“... Un ropot de aplauze pe toate băncile.

În scaunul său de ministru, d. Goga strălucește de o paloare trecătoare. A înțeles. D. Duca pogoară, în aplauzele debile ale grupului liberal.

O figură vânătă și ascuțită îi ia locul. E o pasăre de noapte? Un glas strident pornește să cobească.

D. A. C. Cuza lovește îndesat în toate părțile.

Are sarcina ușoară de a răpune și guvernul și opoziția liberală: „Sunt împotriva dezordinelor pe cari le comit toate partidele când dețin puterea!“ Frază aplaudată și de naționali și de țărăniști. Până a o fi rostit, d. A. C. Cuza reușește să se facă aclamat și de majorități, că-rora le dă iluzia că le este aliat împotriva liberalilor, și de liberali când îi sprijină o clipă în contra averescanilor.

Tragere pe sfoară urmată de o apostrofă:

– „Liberali sunteți astăzi de-abia 14 inși; ieri erați majoritatea! Iar averescani erați, ieri, șase deputați; astăzi sunteți toată țara! Cum vine asta?“

Camera, surprinsă, face haz și aplaudă...

Încolțit a fost d. Citta Davila, în povestirea ororilor din Vlașca. De câte ori i se vorbește de o arestare, o schingiuire, o ilegalitate, Camera majoritară râde băiețește, ca de niște isprăvi nevinovate ale unor copii teribili: jandarmii. Dar cerbicia semețată a oratorului întărește majoritățile. Voci răgușesc, răcnete preistorice se zvârcolesc ca șerpilor scâpați din lada menajeriei. În fine, toate aceste sunete se învâlmășesc, se zbat, se organizează, și, peste isonul unui urlet continuu, țâșnește insulta: „Ciocoiule! Jos Ciocoiul!“ ceea ce nu tulbură ținuta impecabilă a luptătorului.

Calmul primelor ceasuri de parlamentarism e pierdut. Enervarea se va rezolvi în explozii. Ivirea dr.-ului Lupu la tribună e năframa roșie agitată în arena reprezentanților națiunii. E un bici care sfârâie și se împletește cu câte șapte parafe pe spinările aleșilor jandarmeriei electorale. E un semnal care le sună deșteptarea și umilința. Camera geme, horcăie, gâfâie, încleștată în ură.

Exasperant, oratorul își face un proiectil din fiecare cuvânt izbit cu ferocitate pe o figură ministerială, sau pe masa frământată a majorităților.

Și sub această crudă îmboldire, Parlamentul d-lui general Averescu părăsește vocabularul inutil... Și un refren unic naște din ură și umilință:

„A-ă-ă-ă-ă-ă-ă.

Î-î-î-î-î-î-î.

Ho-ho-ho-ho-ho-ho!“

ȘEDINȚA DE LUNI A CAMEREI

Poate vibrațiile invizibile ale cupolei, încinse, de zinc, de peste așezământul Adunării, ori poate numai întrecerile guturale din ședința de ieri au lipsit de orice vlagă sfatul deputaților în după-amiaza somnolentă de iunie.

E zăduf. Alesul națiunii se simte mai bine la bufet decât în dez-bateri. Grija sa de căpetenie e să-și improvizeze mai degrabă un evantai decât un discurs și să-și zvânte chelia sau ceafa cu o batistă. Din această mulțime toropită, pornesc totuși strigăte, interjecții, articulații neîntrerupte, o rumoare asurzitoare dar inexpresivă, asemenea behăitului intermitent al unei turme în trecere.

E felul de a se apăra al majorității. „Bobocii“ – denumirea e a dr.-ului Lupu – își justifică existența, fac parlamentarism. La tribună e d. Madgearu, care, cu știuta-i vehemență, povestește faimoasele alegeri din Tighina. Fraude, bătăi, arestări, banditisme, precis dovedite și reînviată în mintea ascultătorilor cu o susținută și continuă indignare.

D. Madgearu nu obosește, nu pierde răsuflul, nu scoboară tonul, nu renunță la accentele sale, cari seamănă a neregulate lovături de târnăcop în edificiul de minciuni al actualei legislaturi. E un orator care își prinde atenția și-ți împlântă într-însa argumentele sale. Nu încălzește, nu ridică, dar convinge.

Adunarea se zbate să scape de cazna evocărilor neplăcute. Recurge la sistemul suveran al vocalizelor: A-e-i-o-u-ă-â, cu prelungiri, combinații mai mult sau mai puțin muzicale și variante foarte limitate ca număr.

D. dr. Bardescu întrerupe repetat și violent, cu toată vârsta-i senatorială.

D. ministru Goga ia cuvântul să se disculpe. Apărare penibilă, care aruncă toată vina desfrâului electoral pe prefecți, jandarmi și pre-tori, și mai ales pe moravurile electorale stăpâne pe țară înainte de gu-vernarea d-sale. Dacă această rubrică nu s-ar deosebi, întrucâtva, de o cronică teatrală, am spune că d. ministru de Interne n-a fost nici în rol, nici în voce. L-a susținut însă o clacă zeloasă de ucenici în ale mameluciei. Așteptăm, pe altădată, marele discurs al micului dictator.

Cu desăvârșire turtit a fost, în acest duel, d. ministru de Justiție Cudalbu. D. Madgearu l-a învinuit că într-una din secțiunile de vot a prezidat un magistrat destituit pentru luare de mită, de Mârzescu, dar

reintegrat în scopuri electorale de d. Cudalbu, care l-a destituit acum din nou, după întrebuintare.

D. ministru Cudalbu a vrut să protesteze cumplit și zdrobitor. Faptul însă, dovedit și susținut de d. Madgearu, îl înăbușea ca un căluș și firea sa de om cinstit șovăi. Gestul care vroia să reprime leșină pe pupitru, glasul care încercă să înfiereze bâgului câteva silabe și capul de Frantz Iosef încă june, al ministrului, se coloră ca și cum blonda excelență ar fi îngurgitat câteva șnapsuri... Și Adunarea persevera într-un strigăt plictisit.

A mai vorbit d. Borcea. E un colos, o plăsmuire de paranteze uriașe, în care zace o voce formidabilă. D. Borcea vorbește atât de tare, că nu se mai aude nimic. Nu mai aude, desigur, nici d-sa. Dacă cei două sute de averescani cearcă să-l întrerupă, d. Borcea cu un ușor *rinforzando* îi acoperă. Îmi amintea de glasul „buhaiului“ în Crăciunul copilăriei.

D. Borcea denunță aceleași fărădelegi și mizerii. Un anume Beraru îl insultă: „- Ești un dobitoc!“ și întreaga majoritate aplaudă! Și validările merg strună.

EXPLICAȚIUNI ȘI SCUZE...

Procesiunea la mormântul lui Eminescu n-a reușit. Nici trei sute de oameni n-au luat parte la ceremonie. Tineretul care se înghesuie la o „gală de box“, mahalalele cari înfundă grădinile de vară, elitele cari dau buzna la meciurile de tenis, orașul întreg care se-năbușă, voluntar, la toiul Moșilor, a zădărnicit, prin absență, apoteoza ce se pregătise. Nu trebuie, totuși, să dăm interpretări tragice și concludente acestui fapt. Să nu învinuim nici comitetul, nici mai ales gloria poetului, nici chiar ignoranța și nepăsarea publicului. Firește, o invitație la tombolă și jaz ar fi avut mai mult succes.

În schimb, procesiunea la mormântul lui Eminescu ar fi putut atrage, cel puțin, prin noutatea ei. (Asemenea solemnități sunt încă, la noi, o noutate.) Dar nereușita nu se poate atribui decât felului original în care contimporanii noștri își înțeleg datoria. Și de aceea, împotriva celor ce fac recensământul cortegiului de duminică și văd în puținăta-tea acestuia semnul de întuneric al timpului, noi stăruim a crede că în

toate inimile acestui oraș pălpâie o luminică întru memoria lui Eminescu. De aici, însă, până la procesiune, adică până la întâlnirea matinală, în ziua de huzur a duminicii, într-un parc periferic, cu perspectiva inevitabilă a unui alai pe jos, prin căldură și un praf, până la cimitirul depărtat în arșiță și până la discursurile greu de calculat în lungimea și calitatea lor, povestea pentru bucureștean se schimbă. Și fiecare din noi, fără să altereze, desigur, cât de cât puritatea sentimentului și memoria recunoscătoare pe care o păstrează unui sfânt al cuvântului, ne-am zis, desigur, că se vor găsi destui participanți, mai puțin egoiști, mai puțin dificili decât noi înșine. Am socotit, fiecare în parte, că va fi atâta mulțime la procesiune, încât absența modestei noastre pietăți nu va fi observată. Am crezut cu toții în zelul apropiului care avea să alcătuiască o măreață manifestație unanimă. Și iată cum cei nici trei sute de participanți ai procesiunii au reprezentat, prin delegație, Capitala întregă, națiunea solidară...

E felul nostru de a ne manifesta în toate împrejurările: în chestiile de bir, ca și în cele profesionale, ca și în alegerile de primari și deputați. *Intenția* însă, buna intenție rămâne.

CAMERA DEZBATE VALIDĂRILE

Pentru d. Citta Davila, eleganța e un neajuns. Vorbitor sobru, inventator de formule lapidare și de replici tranșante, mândru și cavalier, fără lirism, fără fluiditate, n-ar trebui să adaoge acestor însușiri eleganța ca notă distinctivă.

D. Citta Davila e un cumul de splendori. E prea șlefuit pentru un Parlament în care majoritățile anonime vor pune guvernul în situația de a le interzice, sub aspră pedeapsă, întrebuintarea cuvântului articulat.

La tribună, d. Davila are uneori atitudini de îmblânzitor. Îi lipsesc costumul, care l-ar prinde de minune, și gârbaciul. Prestanța sa le înlocuiește. Dimpreună cu tribuna, luată ca soclu, d. Citta Davila formează un ansamblu statuar disprețuitor, la picioarele căruia se frământă o gloată agresivă și fricoasă.

- Ciocoiule!

Dar am impresia că nimeni nu s-ar încumeta să-i arunce mănua.

D. Citta Davila vorbește despre alegerile din Râmnicul-Sărat. Din ce în ce se vedește că nivelul Camerei nu e nici la înălțimea unei școli de adulți. Un argument, o frază mai distinsă, o întărită. Toată incinta e un hăuit neîncetat, o rumoare gata să se precizeze în zbir, să se umfle în tumulturi inepte la cea mai mică primejdie. Câteodată un cuvânt straniu o înveselește ca o paiăerie. Am auzit pe unii majoritari hohotind nebunește la auzul cuvântului „echimoză”. – Ce-o fi asta? Un *leader* al majorității – sunt de aceștia – s-a scandalizat la tribună la auzul unei elementare expresii latinești. Era chiar deputatul care încerca să răspundă d-lui Davila. Avea misiunea să nimicească acuzarea și avea ambiția să se producă oratoricește. Majoritățile având nevoie de o promptă reabilitare intelectuală, s-a dat cuvântul unui negustor de banalități și locuri comune. Oratorul e un om pătrat, un cap uriaș pe un trunchi îndesat. Oratoria sa circulă între „Dacia”, cluburile de provincie și judecătoria de ocol, unde mai sunt tolerați „apărătorii” cu diploma de Târgoviște. Dar apărarea sa a servit noi argumente opoziției și o confirmare aproape deplină a spuselor d-lui Davila. Bineînțeles că peripețiile *leader*-ului averescan la tribună au prilejuit și crize de unanim râset, un *lachkrampf*¹ căruia nu i-au rezistat nici liberalii. D. Vintilă

Brătianu, el însuși, a hohotit, rușinos, în batistă... Deputatul care s-a produs, și-a terminat cuvântarea cu o critică literară, favorabilă, asupra poeziei d-lui Goga. A fost un tremolo ditirambic, o exaltare sublimă: – „Poezia d-lui Goga ...catehism național... (Bravo! Uraaa!), evanghelie (Uraaa!), închinare (delir de urale și aplauze), capodoperă...” Suntem încredințați că d. Octavian Goga a trăit clipe sinistre de jenă și umilință. Lauda exagerată și vulgară, se vede bine, nu i-a priit deloc.

VALIDĂRI ȘI SCANDAL LA CAMERĂ

Drepturile presei au fost pe larg dezbătute

Adunarea se dezbară de d. Zelea Codreanu cu strigătul: La vot! care sună ca un oftat de ușurare. Deputatul Ligii creștine vorbește rar și răspicat, cu o simplitate adesea excesivă, cu vehemențe bruște, de

¹ *Lachkrampf* (germ.) = răs spasmodic, isteric.

primitiv, cu izbucniri, când e întrerupt, răgușite și barbare. Menajul, care nici în campania electorală nu și-a avut deplina lună de miere, menajul Ligei și al guvernului a fost spulberat. De aceea, pesemne, d. A. C. Cuza ia cuvântul, în două rânduri, pentru a servi consolări indirecte majoritarilor în restriște amoroasă. De aceea, d. A. C. Cuza aduce în Parlament conflictul dintre guvern și presă, pe care o acuză de falsuri în relatarea dezbaterilor. Iată-l la tribună, întunecos și augural. D. Octavian Goga se apleacă peste banca ministerială să-l asculte și așintirea sa, care dă o importanță anticipată celor ce se vor auzi, e imitată de majoritatea întregă. D. A. C. Cuza dă glas învinuirii de falsificare a discuțiilor parlamentare. Urlet de satisfacție pe băncile majoritare.

Invalizii gândirii și estropiații talentului se ușurează, într-un lung răcnet nearticulat, de vechea lor ură încontra slovei tipărite. D. Cuza, însă, e șovăielnic în ceea ce a vrut să fie un rechizitoriu. Nu poate afirma decât că presa a găsit detestabil un discurs, majoritar, pe care d-sa îl proclamă excelent! (Se vede însă bine că profesorul nu crede ceea ce spune.) Recunoaște, apoi, că nu e vorba de falsuri, ci de ignoranța voită a numelui deputaților și miniștrilor majoritari. D. A. C. Cuza n-a făcut decât să exprime și să denunțe teama de tăcere a guvernului și a parlamentului.

Cere să se dea presei pedeapsa avertismentului.

Opoziția Unită și băncile liberale protestează tot timpul în contra acestui atentat al întunericului.

D. Madgearu dovedește că ziarul care falsifică, într-adevăr, debaterile e însuși officiosul guvernului, iar deputatul majoritar, Brăescu, mobilul secret al întregului scandal, confirmă falsul. Vorbesc d-nii Citta Davila, dr. N. Lupu, C. Demetrescu (majoritar) împotriva unei măsuri cerută doar de setea de reclamă și afișaj al unui Parlament a cărui principală caracteristică este, după noi, mediocritatea și neștiința. Și în fața puhoiului de trivialități și tumultului îndârjit de insulte neputincioase, pe care îl conduce un tânăr deputat ilustru prin inutilitate și tăcere, se ridică însuși președintele adunării, d. C. Meissner. D-sa servește, mai întâi, majorităților o noțiune elementară de drept, invocând obiceiul, pentru a susține accesul mai departe al ziaristilor în culoarele Camerei împotriva chiar a regulamentului.

Cuvântarea sa e o abilă restabilire a ierarhiei intelectuale, pe care ura spumoasă a unor majoritari, loviți în pretenția lor la celebritate pe cale de presă, a nesocotit-o.

Cuvintele d-lui Meissner, cu toate rezervele pe cari i le-a impus situația sa de președinte, constituie o reparație deplină dată ziaristilor. Refuzul d-sale de a da avertismentul constituie, pentru majorități, o chemare la ordine: la ordinea cărții și a talentului.

Ședința de joi noaptea

D. Madgearu are darul de a înviora până și o Cameră moleșită de digestia de după prânz. Am văzut odinioară un medic readucând la viață pe un înecat. Peste trupul gol și inert, se abătea o grindină de palme răsunătoare într-un ritm repezit și rărit, după intensitatea loviturilor. Apoi, medicul apuca brațele sinistratului, le încrucișa, le desfăcea în aer, cu smucituri și violențe; îl înșfăca de umeri și-l zbătea ca pe un snop. Câte o perie în fiecare mână: freca pielea palidă, cum se freacă parchetele. De limba înecatului trăgea ca de o funie de clopot. În cele din urmă, răsturna partea superioară a corpului peste marginea patului și-l storcea de apa înghițită, ca pe un burduf. D. Madgearu se comportă cu majoritățile parlamentare la fel. Fulgerătoare intrări în materie: o avalanșă de dovezi și acuzații, de calificative caustice și directe, un ton suit pe ultima octavă; majoritățile iau, vrând-nevrând, parte la acest joc imperios ca un circuit electric. Și, deodată, se produce scânteia: — „Vă spun că atacurile de la Senat la adresa Partidului Țărănist se datoresc bătrâneții progresive a primului ministru!” Explozie de protestări indignate. Urlete se înfig în plafon ca sulile, huiduieli, injurii. Mulțimea se repede la tribună. Opoziția Unită îi taie drumul și cele două grupuri se întâlnesc, vociferând, într-o învălmășeală și un tumult de tavernă. D. Madgearu, la tribună, ferm și palid, ca un căpitan în naufragiu. Minutele trec, strigătele răgușesc, se sparg, renasc. Președintele a dispărut, lăsând loc încâierării neoficiale, în ședință suspendată. Și, totuși, bătaia nu s-a încins. Instinctul de conservare dictează acestor majorități o supremă rețineră. Miniștrii se retrag în consiliu. Telefonoanele zbârnăie în căutarea primului-ministru. El singur poate hotărî sancțiuni, în lipsa unor Camere constituite. Câțiva lideri majoritari imploră pe d. Madgearu să retracteze. Se reintră în ședință. Pauza durase aproape trei sferturi de oră. Camera află că, la un capăt de fir telefonic, d. general Averescu a dat un răspuns împăciuitoare. Retractări de o parte, declarații de satisfacție de cealaltă.

D. Madgearu, printre huiduieli, își termină cuvântarea. A spus tot ce avea de spus cu cerbicie.

Și iată cum trecu și asta.

CAMERA CONTINUĂ SĂ DISCUTE VALIDĂRILE Ședințe de vineri după-amiază

Destindere. Atrocitățile și banditismele în alegeri trec pe al doilea plan. Camera e blazată. Nu mai tresare când e învinuită, nu mai recuză măturii, nu mai contestă dovezi autentice. A prins mecanismul validărilor, a priceput avantajul resemnării. Un joc nou, însă, o distrează de la datorie, iar opoziția, compusă din veterani hârșiți în ale parlamentarismului, i-a ghicit această nouă candoare și i-o speculează cu veselă aviditate.

E vorba de culisele tratativilor între partide, de misterele convorbirilor intime, de întrunirile și dibuirile șefilor. Un deputat din majoritate a deschis dezbaterilor noul tărâm al destăinuirilor, pe care se pot vâna, retrospectiv, fel de fel de zburătoare, pentru verificarea proverbului că nu tot ce zboară se mănâncă.

Revelațiile făcute de acest deputat majoritar tindeau să acrediteze că toate propunerile de conlucrare între partide au pornit de la d. Stere. Acestor destăinuirii s-au adăugat revelațiile cu înțeles contrar ale d-lui Madgearu și apoi cele ale unui ministru. D-nii Lupu și Madgearu intervin cu rectificări și completări cari complică lucrurile.

Băncile liberale sunt viu interesate. Un legist la tribună constată că e în prezența unor preludii amoroase între averescani și țărăniști, o logodnă, o viitoare căsătorie, poate... și prezintă felicitări. În sfârșit, d. Mirto ia cuvântul pe vreo trei ceasuri. D. Mirto e un orator de liniște. Nu va stârni furtuni, dar timp de trei ceasuri va ține Camera pe urmele d-sale. Când urmărirea obosește, d. Madgearu sau d. Lupu intervin și, printr-o întrerupere abilă, asmut din nou majoritatea pe întortocheatele cărări ale dialecticii d-lui Mirto. E o cursă cu obstacole, un joc de-a v-ați-ascunselea. Se vorbește de alegerile de sub liberali, pe cari d. Mirto îi consideră încă guvernabil, iar d. I. G. Duca răspunde interpretărilor. (D. I. G. Duca a devenit aprigul apărător al libertăților amenințate.) Se face elogiul generalului Averescu și majori-

tatea e nevoită să aplaude. Se strigă trăiască Regele și majoritatea se scoală în picioare. Și, totuși, d. Mirto vorbește de validări, de jignirile aduse d-lui Mihalache.

În cele din urmă, sătul de farse, capcane și surprize, d. Mirto reintră în chestie și cere băncii ministeriale satisfacția cuvenită. Prilej pentru un ministru să vorbească, pare-mi-se, pentru prima oară în această Cameră. Cine a pretins că, în guvernul actual, ministrul de Interne a câștigat definitiv partida? Ministrul, care a vorbit ieri, are masivitatea și suplețea marilor feline. E o făptură de pândă și de luptă, e un om care știe să aștepte și să grupeze de partea lui sorții de izbândă. Prin felul cum a făgăduit Partidului Țărănist reparații depline, a smuls Camerei aplauze unanime.

Să luăm aminte: vremea brutalităților electorale a trecut. A sunat, în guvern, ceasul celor înmănușați și abili... Dar uitasem esențialul: ieri s-a cerut pentru prima dată, în Cameră, *dizolvarea*. Să fie numai din întâmplare?

Ședința de noapte

Se produc câțiva oratori din masa majoritarilor anonimi. Grupurile liberale și ale Opoziției Unite schimbă priviri semnificative și surâsuri discrete.

La tribună, d. Rădulescu, țărănist, dă liber curs intreruperilor și discursurilor incidentale... Parlamentul averescan e lăsat să se compromită gramatical și prin sine însuși. Din când în când, câte un tumult provoacă tresărirea d-lui colonel Florescu, ațipit în barbă și în incintă. Apoi, Camera proclamă trei ședințe pe zi = 4500 lei. Cineva din majoritate se amuză cotcodăcind pițigăiat de câte ori e zgomot. Și ne apropiem de miezul nopții. E rândul cocoșilor, de-a binelea.

ÎNTRE VIS ȘI ACȚIUNE

Camerele nu țin ședință în dimineața de azi: vor asista la parastaul de doi ani de la moartea lui Duiliu Zamfirescu. A fost președintele celui dintâi Parlament al Partidului Poporului. Doliul omagial de

astăzi are drept scop să scoată în relief tocmai acest amănunt. Socotim că pentru memoria marelui scriitor el nu are nici o însemnătate.

Ca toți oamenii de carte și de meditație, Duiliu Zamfirescu a fost ispitit de acțiune. Dar întemeietorul romanului românesc, meșterul portretist din *Viața la țară*, *Tănase Scatiu*, *Furfanzo*, a fost un om politic fără relief și fără înrăurire. Academicianul care turburase toropeala nemuritorilor cu elocința sa agresivă și verva sa polemică, a fost în Cameră și în general, în viața publică un mediocru și fără răsunet orator. Inteligența sa scrutătoare și castă, făcută să rezume epoci, să smulgă înțelesuri noi, nu s-a putut adapta frământărilor politice. La fel albatrosului captiv din poezia lui Baudelaire era făcut pentru spații și înălțime. Între oameni și pe podeaua tuturor, aripile lui uriașe nu-l lăsa să umble.

Să regretăm, pentru scriitorul Zamfirescu, aventura lui politică? Să regretăm pentru Lamartine, Hugo, Barrès, Maurras, Barbusse, Papini, Ibanez, Unamuno etc. rătăcirea lor în domeniul acțiunii practice? E o problemă care nu poate fi dezlegată în câteva rânduri. Căci e vorba de o ispită care se ridică mereu ademenitoare în fața celor mai buni. E o tendință de a scrie poveștile cu fapta. Romanul lui D'Annunzio la Fiume nu e decât continuare a cărților, lui bune sau rele. Proclamația recentă a lui Maeterlinck, care își anunță intrarea în politică, nu e poate decât încercarea de a-și realiza, dinamic, visurile nedramatizate, aspirațiile nescrise.

O constatare, însă, de netăgăduit: poeții au fost într-una mediocrii realizatori în politică. Nu știm, încă, dacă lupta și propaganda le-a sărăcit opera. Dar judecând după modicitatea rezultatelor activității lor practice, să preferăm cărțile lor scrise, cărților lor făptuite. Căci tot despre faptă e vorba.

GUVERNUL SE SCUTURĂ DE RĂSPUNDERE

Președintele Adunării se adresează Parchetului •

Ce va face d. Cudalbu? • O demisie bizară

Se cunosc împrejurările în cari d. deputat Citta Davilla a fost lovit pe culoarele Camerei de d. colonel Milcoveanu, prefect de Dolj. Se știe că poliția Adunării n-a mai putut lua măsuri de ordine, deoa-

rece agresorul se făcuse nevăzut. Cititorii sunt de asemenea informați și despre faptul că prima grijă a guvernului a fost, după o vestejire platonice a atentatului, să nu se angajeze formal în sensul pedepsirii vinovatului. Cu atât mai mult, deci, vor aprecia gestul președintelui Camerei care n-a pregetat nici un moment să defere cazul Parchetului.

Împotriva acestui demers s-au ridicat din rândurile guvernamentale diverse obiecții. S-a spus, de pildă, că președintele Adunării nu este însărcinat decât cu poliția interioară a localului. El nu ar mai avea căderea să se adreseze Parchetului pentru ceea ce, după consumarea faptului, rămâne un simplu incident personal.

*

S-a mai obiectat că d. Citta Davila nu era deputat, legal recunoscut, când a fost victima agresiunii. Votul prin care se ratifică raportul comisiei electorale s-a produs abia după săvârșirea faptului.

Acestor întâmpinări, menite să intimideze pe președintele Adunării și să scoată guvernul din situația neplăcută în care se găsește, se adaogă, în surdină, considerente extralegale. Se spune că d. ministru de Justiție Cudalbu nu va încuviința urmărirea colonelului Milcoveanu, iar procurorul general nu va purcede pe această cale, cu de la sine putere, fără avizul ministrului de Justiție, cu care se înrudește de aproape.

*

Un fapt nou însă aduce lumină deplină în chestiunea raporturilor dintre guvern și agresor.

La Ministerul de Interne se afirmă că prefectul Milcoveanu își înaintase demisia din postul său încă pe ziua de 8 iulie.

Demisia – se spune – era motivată în așa fel încât reieșea clar că fostul prefect urmărea să-și recapete libertatea de acțiune în politică, față de adversarii cari l-au acuzat.

Cum spuneam mai sus, e curios că d. Goga habar nu avea de toate acestea. Deși prin relatarea lor se urmărește scoaterea guvernului din cauză și în special a ministrului de Interne – care ar fi fost pus în necesitatea de a destitui pe un prefect, militar-electoral –, ele agravează încă situația cabinetului actual. Într-adevăr, Ministerul de Interne nu va mai fi obligat să ia măsuri. Numai Parchetul, sesizat de d. Cudalbu, va avea să se ocupe de un fost prefect, devenit simplu particular.

Dar dacă într-adevăr demisia a fost dată pe ziua de 8 iulie (e și primită probabil în ziua agresiunii de la Cameră), rezultă că trebuie

presupus că Ministerul de Interne era încunoștințat de intențiile agresive ale colonelului Milcoveanu și n-a luat totuși nici o măsură de prevenire. Mai mult încă: s-au găsit deputați majoritari cari să introducă pe culoarele Camerei, riguros interzise ziaristilor, pe un particular fără nici o calitate și fără nici o justificare.

Nu e nevoie de mai mult pentru a stabili complicitatea regimului cu ultima sălbăticiie comisă și cu întregul sistem de brutalități și violențe care înflorește în incinta Parlamentului.

Incidentul, așa cum se prezintă pe temeiul acestei bizare demisii de care se află de-abia acum, nu mai poate avea nici o urmare oficială. Guvernul s-a scuturat de răspundere și s-a acoperit de rușine.

DE LA CURTEA MARȚIALĂ PÂNĂ LA CASAȚIE

Încă un proces de presă care se termină în felul știut. Ziaristul Jucu din Timișoara, condamnat, pentru un articol de ziar, la nici mai mult nici mai puțin de patru ani închisoare, cinci ani pierderea drepturilor politice și zece mii de lei amendă, sentința întărită în toate instanțele militare, este pus în libertate de Înalta Curte de Casație.

Ziaristul Jucu a fost dat în judecată de un colonel având în subordine, în divizie și în garnizoană, pe ofițerii Tribunalului Militar care a pronunțat condamnarea. Strășnicia exemplară a pedepsei învederează cumplita autoritate a colonelului față de subordonații săi constituiți în Curte Marțială. În cele din urmă, însă, ca într-un roman, dreptatea triumfează. De repetite ori, de când trăim sub stare de asediu, Casația a venit ca o zeiță în ajutorul ziaristilor ferecați de sentințele tribunalelor militare, și le-a sfărâmat nedreptele cătușe.

Tribunalele militare – a răsunit mereu hotărârea Casației – nu sunt competente să judece delictele de presă. Principiul acesta elementar, cunoscut oricărui cetățean care a sacrificat un sfert de oră cu frunzărirea Constituției, a rămas mereu un mister pentru judecătoria stărilor excepționale. Astfel că presa, ziaristii și oamenii politici rămân, în ciuda sentințelor categorice și repetate ale Casației, și împotriva textelor clare ale Constituției, expuși urmărilor și răzbunărilor tribunalelor marțiale. (Cazul Titel Petrescu și cazul Jucu rămân printre cele mai tipice exemple ale vendetei de castă.) Într-adevăr, de la

darea în judecată, întemnițarea preventivă și condamnarea delicventului de presă de către un tribunal militar și până la casarea sentinței de către Curtea de Casație, se trece un răstimp destul de lung pentru ca răzbunarea urmărită să fie de fapt îndeplinită. Victima așteaptă, în pușcărie, să compară în fața Supremei Curți. La capătul acestui lung supliciu, condamnarea formală este anulată: pedeapsa de fapt, întemnițarea și celelalte neajunsuri, vor fi fost însă cu prisosință îndurate.

O asemenea dreptate, care îngăduie în prealabil toate abuzurile și inechitățile, nu e menită să restabilească nici ordinea, nici încrederea în legile țării. Tortura cetățeanului pe temeiul formelor și al etapelor procedurale trebuie să se sfârșească. Diversele legi și justiții să fie puse de acord pentru a curma spectacolul arestărilor și condamnărilor ilegale, precum și a casărilor platonice cari nu anulează decât partea ideală a nedreptăților. Și toate acestea reclamă o singură măsură: revenirea la normal.

REÎNCEP PERTRACTĂRILE!

După întrunirea comitetului țărănist • Rostul unor hotărâri politice • Vom avea un nou guvern?

D. Maniu pentru fuziune • Sotelile liberalilor

Partidul Țărănesc anunță că momentul fuziunii cu naționalii a sosit. A sosit „din nou” – s-ar putea spune. Și, mai mult poate decât în preziua căderii guvernului liberal, cele două partide democratice sunt, dacă s-ar uni, aproape de putere.

Invitația pe care, cu rezervele inexorabile, Partidul Țărănesc o adresează celui Național nu e un simplu capriciu, nici o tactică menită să arate opiniei publice bunele intenții, neschimbate, a le țărăniștilor. E adevărat că, în timpul alegerilor și după cunoașterea rezultatului lor, cele două partide s-au depărtat unul de celălalt. Se detestau reciproc, se urau cordial, după regula de totdeauna a bunelor alianțe. Ideologii ambelor tabere descopereau, parcă pentru prima dată, că între Partidul Țărănist și cel Național există o deosebire ireductibilă de program, de aspirații, de structură. Aveau, bineînțeles, dreptate. În vălmășagul de după alegeri se deslușeau orientări noi. Naționalii evoluau în jurul soarelui burghez al Partidului Liberal. Între țărăniști și guvernul

averescan aveau loc tratative înfundate. S-a vorbit și se vorbește încă de revenirea la sistemul celor două partide alternante.

Dar deschiderea Camerelor a turburat brusc noile îndrumări.

După alegeri

Relațiile dintre Opoziția-Unită și guvern s-au încordat, iremediabil. Majoritățile, inculce, brutale și nedisciplinate, au compromis totul. Inexperiența miniștrilor, fanfaronada dictatorială a d-lui ministru de Interne, cărdășia deznădăjduită cu d. Cuza, a pus repede în evidență neputința guvernului de a governa. Tutela liberală, în tot acest timp, s-a manifestat fără cruțare și fără discreție. Spectacolul înjositor pentru viața parlamentară, ridicul pentru demnitatea unui guvern, care ține într-adevăr la această calitate, degenează într-o învălmășeală grotescă de iarmaroc. E în sentimentul tuturor, și chiar în acela al guvernului și al majorităților, că regimul plâpând și ridicul trage să moară, chiar de pe acum.

Țărăniștii și Naționalii și-au dat seama de adevărul situației. Părășiți de liberali, averescanii caută o mântuire în violență, o diversiune în antisemitism, dar n-au nici unul din mijloacele executive pentru a se afirma „mână de fier”. Agonia s-a declarat cu o precipitare unică în istoria noastră politică. Pentru prima oară, majoritățile n-au folosit la susținerea unui guvern, ci au contribuit, printr-un zel nerod, să-l răstoarne.

De toate aceste împrejurări vor să profite țărăniștii și naționalii. Dacă fuziunea se înfăptuiește acum, criza de guvernare se rezolvă la toamnă. Noul partid va fi, desigur, o formație trecătoare pentru a prelua, cu fermitate, puterea. Naționalii vor fi mereu neliniștiți de înaintarea țărănismului în satele ardelenesti. Dar momentan, fuziunea care se proiectează și este, de data asta, în asentimentul categoric al d-lui Iuliu Maniu, ar oferi o soluție fierberii zadarnice de acum.

Atitudinea Partidului Liberal

Liberalii se vor strădui să concureze pe țărăniști în tratativele de fuziune. Și ei văd posibilitatea și necesitatea unei schimbări până în iarnă, dar îl [!] văd în folosul lor propriu și în alianță cu naționalii.

Venirea la putere și fuziunea nu este, însă, pentru Partidul Liberal, o trebuință absolută. Ei s-au resemnat la opoziție și și-au fixat termenul de așteptare: doi ani. Ar privi, deci, bucuros un regim nou, fără îndatoriri față de minorități, fără risipa de care actualul guvern s-a făcut vinovat, fără prăbușirea nivelului cultural și etic, pricinuită de procedeele și de oamenii d-lui ministru de Interne. Ultimele trei semestre ale răstimpului cât liberalii acceptă să mai stea în opoziție ar urma să fie jertfite Partidului Național-Țărănist fuzionat. E socoteala de acasă a liberalilor cari păstrează iluzia că vor conduce, până la sfârșit, totul. ...Pertractările s-au redeschis: faceți jocurile!

O NUNȚĂ POLITICĂ

Sedinta de ieri a Parlamentului • Profețiile și destăinuirile
d-lui A. C. Cuza • Fuziunea Ligii Creștine cu Partidul Poporului? •
Aplauze și felicitări pline de făgăduinți și înțelesuri

Situația politică se limpezește. Echivocul va lua un sfârșit. Amenințările antisemite ale d-lui Goga vor corespunde unor orientări precise, tiradele d-sale dictatoriale capătă corp și program. Nu vom mai asista la domnia unui nume și al unei popularități apuse, care a mai atras, în slava ultimelor ei scânteieri, roiul călător al fluturilor politici. Majoritățile nu-și vor mai descifra rostul în volumele de poezii ale ministrului de Interne. La tribuna Camerei, ieri, d. A. C. Cuza, cu iscusința unui *kapelmeister* consumat, a raliat taraful risipit și discordant al Parlamentului averescan în jurul ariei sale vechi, „solo“ de piculină. E o melodie simplă, o formulă primară, un refren de ultimă naivitate pe care d. Cuza îl oferă celei mai nimerite deputătimi – din câte s-au perindat, – celei mai făcute să-l înțeleagă. Cauza relexelor din țară? (valută, finanțe, industrie, școală, agricultură, politică externă, ploaie, secetă etc.) „Jidani!“! Soluția tuturor relexelor? „Jos jidani!“! Mai elementar, mai la îndemâna oricărui agramat și acefal în căutarea unei doctrine politice, mărturisim, nu se poate.

Astfel că, în ședința semnificativă de ieri, am asistat la cucerirea Camerei averescane de către d. Cuza, care a binevoit, cel dintâi, să le vorbească de un program de activitate. (Căci manifestul vag, făcut din generalități și abstracțiuni, al guvernului, n-a fost, din motive știute, redactat în temeni preciși și pe înțelesul partizanilor.)

Atitudinea deputaților averescani

Am asistat la cucerirea majorităților cari izbucneau, continuu, în aplauze.

Am asistat la satisfacția miniștrilor, la consimțământul d-lui general Averescu, sedus de indescritibilele modulațiuni ale oratorului. Mai mult: am avut impresia că d. Cuza ratează efecte încă mai puternice, că pierde, în zilele acestea, în momentul acela, prilejul de a se realiza, mai brutal, mai strălucit politicește. Impresia [era] că d-sa nu se adresa majorităților generalului Averescu, ci entuziaștilor săi discipoli. Nu apela la miniștrii generalului Averescu, ci la conjurații nemărturisite ai svasticeii d-sale. În sfârșit, d. A. C. Cuza putea proclama că majoritățile sunt ale d-sale, că puterea îi revine de drept, d-sa întrupând ideile și sentimentul majorității. A preferat calea persuasiunii, a suvenirurilor duioase, a insinuărilor? Îl privește!

O cărdășie veche

D. A. C. Cuza a amintit primului-ministru că d-sa este unul din primii fondatori ai Ligii Poporului, alcătuirea originară a partidului de astăzi. D-sa a afirmat că tovarășia politică din 1918 avea o bază programatică. Ceea ce a dus la o dezbinare vremelnică a fost numai o chestie de oportunitate. Care a fost programul de atunci și de azi al d-lui Cuza?

În aplauzele majorităților, în aprobările băncii ministeriale, în auzul consternat al d-lui Garoflid, dar în bucuria abia stăpânită a d-lui Goga, profesorul Cuza enunță rând pe rând: scoaterea evreilor din armată, anularea contractelor forestiere cu cesionarii evrei, exproprierea rurală și urbană, mobilă și imobiliară a evreilor, expulzarea din țară a câtorva categorii de evrei.

Camera averescană s-a revărsat în aplauze la auzul fiecărui punct de program, cu un avânt și un entuziasm de parcă i s-ar fi revelat, deodată, înțelesul plin de făgăduințe al existenței ei absurde.

Pentru modificarea Constituției

Cu dezinvoltura unui vorbitor deprins și cu cinismul discret al celui ce se simte mai abil și stăpân al situației, d. A. C. Cuza a recu-

noscut că un asemenea program nu se poate realiza fără modificarea Constituției. Pactul fundamental conține, pentru d-sa, dispozițiuni monstruoase. Opoziția Unită și grupul liberal au protestat furios și îndelung. Minunea apărării Constituției liberale de către Opoziția Unită se realiza sub lunetele de bijutier nord-moldovean ale d-lui Cuza. Majoritățile se raliau, printr-o pasivitate plină de satisfacții ascunse, declarațiilor revoluționare (de un revoluționarism *sui-generis*) ale doctinarului antisemit.

În cele din urmă, după câteva cuvinte ale d-lui prim-ministru (un certificat al dezinteresului d-lui Cuza în materie de demnități politice), președintele Ligii atacă miezul chestiunii, tâlcul acestor manifestări, preludiul prevestitor al miracolului: revenirea, necesară și inexorabilă, la sistemul celor două partide.

(Aci d. Madgearu, care l-a hărțuit fără încetare în tot timpul discursului, întrerupe: – „Douăzeci și cinci de ani ai combătut sistemul celor două partide și partidele însăși. Și astăzi vii să faci apologia sistemului! Asta se numește consecvență!“)

– Vreți, întreabă, purtat de aplauze, d. A. C. Cuza, să vă destăinuiesc gândul meu intim?

(Un minut de liniște cinematografică: când încetează muzica și se schimbă tabloul.)

– Unul din partide, continuă d. Cuza, cel de dreapta, va rămâne, în viața noastră politică, Partidul Liberal. Celălalt, partidul de stânga, va fi Partidul Poporului (inexistent azi ca doctrină), dacă va ști să adere la doctrina Ligii Apărării Naționale.

Majoritățile n-au izbucnit în hohote, ci în aplauze furtunoase. Iar d. general Averescu, felicitându-l cu insistență, strângându-i mâna *con amore*, i-a răspuns:

– În condițiile de la 1918 sunt gata să stau de vorbă cu d-stră! (Noi aplauze).

D. A.C. Cuza nu mai e un trup întreg, ci o mână plimbată, strânsă, presată, stâlcită, de miniștri, de deputați și de *leader*-i.

Am participat la o nuntă politică deplină sau la simple preliminariile nupțiale? A fost un epitalam sau numai o serenadă? Vedea-vom, la toamnă, pe d. A. C. Cuza pe banca ministerială, alături de d. Goga și de generalul Averescu? În orice caz, ni se lămurește azi străduința d-lui A. C. Cuza de a aduce un serviciu guvernului și majorităților în

conflictul lor cu presa. Zbuciumul d-sale de a împiedica ruptura dintre majorități și ligă, ruptură pe care o pregătise atacurile violente ale d-lui Zelea Codreanu, se explică astăzi pe deplin.

Un fapt, însă, se menține, orice s-ar întâmpla: guvernul actual și majoritățile, în ședința de marți, 13 iulie, au adoptat ca program de guvernământ doctrina d-lui A. C. Cuza. Relele din țară au, chipurile, o cauză, au și un remediu. Iar regimul sub tutelă și-a ales încă un unchi în consiliul de familie.

CONFLICTUL A. C. CUZA – ZELEA CODREANU

În ședința de ieri a Camerei • Liga Creștină dezbinată.

• Majoritățile averescane împărțite între d-nii Cuza și Zelea Codreanu • O propunere zădărnicită •

Lucrătura continuă în toamnă

În ședința de ieri a Camerei: d. Angheliescu, deputat majoritar și recunoscut „goghist“, face o propunere în numele a treizeci de deputați ai Ligii Creștine și ai majorităților. Se naște un neașteptat tumult. Se agită opoziția. Spre surprinderea tuturor, d. Zelea Codreanu, dimpreună cu aproape toți ligiștii și cu o parte din masa guvernamentală, vociferează alături de țărăniști și de naționali împotriva propunerii. E vorba, totuși, de o propunere susținută de d. A. C. Cuza, de cei doi-trei deputați ligiști cari i-au rămas credincioși pe această chestie și de cei aproape treizeci de majoritari luați cu împrumut din depozitul parlamentar al d-lui Goga.

Se suspendă ședința. Tămbălău.

Cadrele parlamentare de partid sunt rupte și se precizează două tabere învrăjbite: de o parte, d. Zelea Codreanu, cu cei mai mulți dintre ligiști, susținuți de grupul țărănist și național, sporiți de un impozant contingent majoritar, protestează, discută, amenință... De cealaltă parte, mamelucimea compactă, liderii averescani, banca ministerială și doi-trei cuziști, țineau piept.

Apeluri discrete la disciplină, amenințări înfundate, nu izbuteau să ralieze liga și majoritatea sub steagul oficial. D. Angheliescu nu poate să-și susțină propunerea.

Ce urmăreau d. Cuza și guvernul?

Să invalideze un deputat al Ligii care fusese însă validat! Se cerea Camerei să dea un răsvot validării deputatului Ligii Creștine, d. dr. Vasiliu, de la Botoșani. D. Cuza cerea Ligii și majorităților să-l sprijine într-o acțiune întreprinsă în contra propriului său partizan. Invalizarea aceasta mai fusese cerută, și Parlamentul i-o refuzase, pe temeiul că situația de medic de plasă a dr.-ului Vasiliu nu e compatibilă cu aceea de deputat. Astăzi, la finele sesiunii, se încerca prin surprindere să se invalideze validarea dr.-ului Vasiliu, pe o chestie de regulament.

Pentru un favorit

Prin acest vot, *antireglementar și ilegal*, d. A. C. Cuza intenționa să facă loc în Parlament unui avocat care figurează al doilea pe lista Ligii de la Botoșani. D-sa apelat, fără succes, la spiritul de disciplină al Ligii. Și-a pus în joc toată autoritatea și, în cele din urmă, negăsind ecou în propriul d-sale partid, s-a adresat d-lui Goga și guvernului.

Când nu vrea d. Zelea...

Lungul discurs al d-lui Cuza din ședința de marți a Camerei, repetatele servicii pe cari d-sa le-a făcut majoritarilor, în special în chestia presei, au avut deci un rost: să-i procure sprijinul guvernului și al Parlamentului averescan împotriva d-lui Zelea Codreanu și a propriului său partid. Să-și excludă un partizan politic din Camera pentru a-și introduce un amic personal – toate acestea cu ajutorul averescanilor, în ciuda ligiștilor.

În duelul care a urmat și a frământat Camera, d. Zelea Codreanu s-a dovedit mai abil și mai puternic. D-sa a grupat în jurul d-sale pe cei mai mulți dintre ligiști și a știut să-și asigure aliați în această luptă împotriva șefului său politic.

Așadar, d. Anghelescu simțind insuccesul și vrând să evite dezastre mai mari, a anunțat de la tribună că renunță la propunere și va reveni la toamnă. Taberele dârze și-au dat întâlnire după culesul viilor. Până atunci, însă, va interveni, desigur, demisia d-lui dr.

Vasiliu din postul de medic de plasă și d. Cuza, lipsit de pretextul legal de invalidare, va fi nevoit să-i suporte prezența în grupul d-sale, – dacă va mai fi al d-sale!

BANDELE DE COMITAGII

Am început să le cunoaștem altfel decât din povestiri, din telegrame și din ziarele străine ilustrate. Mutarea graniței noastre dobrogene cu vreo treizeci de kilometri mai spre sud a dus la rezultatul acesta: bandele de comitagii, avangardele armatelor balcanice, operează și pe teritoriul nostru. E vorba, după cum am anunțat din timp, ca Mica Antantă să se întrunească și să examineze situația creată de atacurile bulgare la granițele vecinilor.

E vorba ca Grecia să fie și ea invitată la conferința în pregătire, ca stat limitrof cu Bulgaria, ca stat care suferă în aceeași măsură cu Iugoslavia și cu noi pe urma incursiunilor tâlhărești. E vorba, deci, ca guvernul bulgar să fie făcut răspunzător de activitatea comitagiilor.

Pentru bunul renume și mers al diplomațiilor e comod și e de dorit ca, în neînțelegeri și conflicte, să se găsească un responsabil oficial: un stat sau un guvern. În asemenea cazuri, schimbul de note, mișcările de trupe, declarațiile senzaționale, dau națiunilor emoția și impresia că o tagmă vigilantă, o mână de oameni providențiali au grijă de soarta patriilor respective.

Am dori, deci, ca această tenebroasă chestiune a comitagiilor să fie examinată, cel puțin de opiniile publice interesate, cu un calm pe care diplomații de profesie nu-l au întotdeauna. Să avem, anume, în vedere, că atât Durostorul cât și Macedonia sunt ținuturi sălbatice, impracticabile și neumblate, și că nesiguranța este tot atât de mare, atât dincolo cât și dincoace de frontierele bulgărești.

Să nu uităm calitatea deplorabilă a tuturor administrațiilor din acele regiuni de graniță, și, dintr-un patriotism nestăpânit, să nu aruncăm asupra nimănui vina până ce o anchetă, scrupuloasă și civilizată, nu va cerceta pricinile complexe ale dezordinilor.

Și, mai ales, cată să temperăm elanurile războinice prea mult favorizate de luna lui Cuptor și să nu ne grăbim, cum făcea deunăzi un

aprig confrate guvernamental, cu „marșurile asupra Sofiei“, oricâte agree ar prezenta o plimbare în toiuul verii, prin munți, spre această climaterică localitate.

CARTEA FRANCEZĂ

Editurile pariziene și marile reviste periodice anunță o apropiată restrângere a „exportului“ lor în România. Prăbușirea francului și, mai ales, reaua credință a unora dintre librării români dictează și justifică această măsură. La noi este, în genere, știut că librarul dilată prețurile cu același calm incalificabil ca și al spițerului. Se mai știe că el nu se mărginește la un negoț normal cu beneficii fixe și prevăzute. Librarul este, în același timp, un jucător de bursă. Cetitorul de cărți franceze, și străine în genere, a remarcat cu exasperare, și adesea, că prețul unui volum creștea ori de câte ori se urca francul. Librarul îi pune sub ochi cota bursei. Niciodată, însă, un librar n-a scăzut prețul când, întâmplător, leul era în urcare. Librarul nostru intră în bursă și o invocă numai când îi convine.

Al motiv de nemulțumire pentru editurile franceze stă în întârzierea plăților. Sub fel de fel de pretexte, librarul român amână termenele de plată. Cauza veritabilă e alta: librarul așteaptă să scadă francul pentru a plăti cât mai ieftin. Între timp, continuă să vândă cartea la cursul arbitrar de zece până la treisprezece lei francul. Și refuză, bineînțeles, cu îndârjire, să accepte aranjamentul propus de editurile franceze de a plăti în franci elvețieni sau în dolari, la cursul zilei de recepție a mărții. Astfel, editorii francezi, din pricina scăderii francului, sunt plătiți în hârtie-monedă depreciată. Librarul, în schimb, încasează zece-unsprezece lei pe franc și 30-40 la sută reducere asupra prețului.

Aceasta e chestiunea cărții franceze în România. Din pricina câtorva speculanți, cultura noastră superioară e amenințată. Suspendarea exportului de cărți străine ar fi o lovitură grea dată vieții noastre spirituale. Societățile de litere și de presă, ministerele artelor și al școlilor, Universitatea, Academia și asociațiile muncitorilor intelectuali au, însă, un cuvânt de spus.

CAPCANĂ DE LA PLOIEȘTI

Șapte sute de muncitori metalurgiști întruniți, în ședință *autorizată* de poliție și *obligatorie* prin statut profesional, au fost asediați în localul Sindicatelor unitare de agenții Siguranței. Cititorii cunosc faptele: arestare în masă, sub pretextul inteligent și nimerit al controlului actelor; insulte, înjurături și bătaie pe săturate; localul ocupat militărește ca un adăpost de tâlhari și ulița barată cu trupe, ca în orașele țarilor ruși. Cititorii știu, din experiență, ceea ce urmează, inevitabil, în câteva zile: muncitorii arestați sunt puși în libertate, afară de cazul când, din pricina coastelor rupte, sunt puși prealabil în ghips. Localul sindicatelor este retrocedat. Totul reintră în liniște, în prezența inspectorului muncii, a detectivilor și a agenților provocatori, până la noi ordine.

Samavolnicia de la Ploiești face, deci, parte dintr-un sistem de guvernare, dintr-o înaltă concepție politică. Mecanismul e simplu: obliga pe muncitori să se întrunească și le autorizi întrunirea. În limbaj figurat aceasta se cheamă: capcană. Asmuți, apoi, bandele de agenți și batalioanele de jandarmi asupra-le. Ciomagul de cauciuc și patul carabinei au, apoi, cuvântul de încheiere.

Pentru ca regimul dictatorial și oligarhic să dureze, e necesar, știm, ca muncitorimea să fie scoasă din viața politică. În acest scop, mizeria, alcoolismul, incultura, întunericul și teroarea, iscusit cultivate, sunt mijloace suverane. Desființarea vieții sindicale, suprimarea publicațiilor muncitorești, împiedicarea muncitorimii de a se întruni, de a se recunoaște și a se ralia, au dus la rezultatul urmărit de oligarhie. Până când? Nu asta ne interesează. Întrebarea e de ce se complică, de ce se primejduiește sistemul de împilare, cu asemenea rafinamente chinezești de tortură și de atragere în cursă? De ce se practică sălbăticia inutilă, de ce se brutalizează și se umilește, cu o stăruință feroce și dementă, populația care, în definitiv, e necesară, în asfixia și în flacăra uzinelor, pentru a susține, la suprafață, splendoarea mecanică și vertiginoasă a epocii?

PROPAGANDA CULTURALĂ

Un ziar supraguvernamental dă un răcnet de alarmă: neamul românesc în Ardeal e în primejdie. Guvernul a liberat 34 de autorizații

pentru tot atâtea trupe de teatru maghiare. Vom avea, deci, peste munți 34 de formațiuni teatrale ungurești, pe când numărul teatrelor cari poartă, prin orașe, cuvântul românesc se reduce la două.

În concepția îngrozitului confrate, această situație constituie un mare pericol. Nu numai că nu poate fi vorba, de aci înainte, de de-naționalizarea treptată a populațiilor minoritare, ținute departe de cultura lor originară (așa cum o doresc unii), dar însuși elementul românesc e amenințat cu înstrăinarea. Lipsit de teatru, de literatură, de tot ceea ce e cugetare românească, poporul nostru va avea de ales între întunericul desăvârșit și cultura maghiară care i se oferă, din belșug și cu strălucire, de pe 34 de scene autorizate. Și nu va ezita. Ardealul, deci, se maghiarizează.

Remediul? Îl insinuează tot confratele supraguvernamental: desființarea teatrelor minoritare. Ungurii nu pot avea mai multe teatre ca românii. Dacă e întuneric, să fie desăvârșit.

E un straniu mod a înțelege și egalitatea, și naționalismul. E o ciudată pasiune culturală aceasta! Fără îndoială, e tristă situația artelor noastre în Ardeal. Dar, tocmai de aceea, în loc să reducem numărul teatrelor maghiare la două, de ce n-am spori numărul teatrelor românești la 34? Din clipa în care ne dăm seama că lupta între diversele popoare se dă pe tărâmul cultural, că victoria revine nu forței brutale, ci gândirii creatoare, ce face guvernul actual, în care sunt câțiva cărturari și scriitori, pentru a susține elanul intelectual al nației? Cu atât mai mult întrebarea se impune și apasă Ministerul Artelor, condus de un ardelean și de un publicist cari, dând autorizațiile, ce nu se puteau refuza, au constatat și disproporția de mijloace și de amploare dintre cele două propagande. Ziarul controlului supraguvernamental numește toate acestea: părtinire și politică electorală. Noi pretendem că e numai inerție.

LOGICA DEFĂIMĂRII

Pe ziua de ieri, *Viitorul*, de obicei aplecat ca o soră de caritate peste fotoliul ministerial al d-lui Lapedatu, aruncă o privire peste fruntarii și se ocupă de cele ce colportează „vrăjmașii țării” la Paris.

Apare acolo *România muncitoare*, organ al refugiaților politici români, cari duc o campanie violentă împotriva regimului stării de asediu din țară și a prigoanei dezlănțuite împotriva oricărei mișcări muncitorești. Nu e momentul să examinăm textele acestei publicații, condamnabile, desigur, în măsura în care conțin exagerarea sau minciuna. Nu discutăm nici dreptul, nici procedeul de a întreprinde o acțiune politică la mii de kilometri depărtare de câmpul de luptă.

Ne interesează numai acuzația pe care, din coloanele *României muncitoare*, *Viitorul* o desprinde în contra partidelor democratice. E un sistem de la care *Viitorul* nu s-a abătut niciodată și care consistă în a învinui Partidul Național, și mai ales Partidul Țărănesc, de toate campaniile duse în străinătate, pe cale de presă ori de întrunire publică, împotriva României.

E un șantaj întemeiat pe calomnie și amenințare și în fața căruia, adesea, au cedat, cu o timiditate nepermisă, bărbații noștri politici.

Această calomnie, această amenințare, acest șantaj se numește „relațiile cu Moscova”, și partidele reacționare le-au exercitat prin presa lor ori de câte ori apărea prin vreun ziar străin vreo apreciere favorabilă țărănismului sau grupărilor adversare brătienismului.

Sistemul se menține cu o rea-credință și o sfruntare demnă de alte replici și de altă rezistență decât cele ce i s-au opus până acum. Căci, niciodată, aceleași organe ale opresiunii prin desfășurare n-au avut loialitatea să reproducă și atacurile pe cari tot Partidul Țărănesc le-a îndurat din partea aceluiași formațiuni și prese al căror elogiu, nesolicitat, e socotit ca o dovadă de complicitate cu Moscova.

În timpul campaniei electorale, de pildă, aceeași *România muncitoare* a atacat cu o vehemență necruțătoare pe conducătorii opoziției populare, și în special pe țărăniști. Să fi fost pe vremea aceea *România muncitoare* în legătură cu liberalii ori cu guvernul? Fapt e că *Viitorul* nu s-a ocupat de articolele comuniștilor români de la Paris în momentul când ele îi arătau dușmani țărăniștilor. Același *Viitorul*, însă, se folosește de atacurile *României muncitoare* împotriva Partidului Liberal pentru a afirma legăturile opoziției cu Moscova.

Polițismul *Viitorului* nu e, cel puțin, inteligent. Cinismul și sceleratețea lui sunt de proastă calitate.

VISURI SPULBERATE

Neputința guvernului de a se libera de tutela Partidului Liberal explică veleitățile sale de dictatură. Trecutul unor miniștri, tinerețea relativă a altora, nu se împacă deloc cu rolul de marionete, satisfăcute prin exhibiție și costum. E o situație care, până la un punct, trezește o sinceră compătimire în sufletele spectatorilor.

Cu drept cuvânt, sftencii blestemă sforile în cari se împleticesc și se gândesc să taie legătura cu mâinile cari le dețin.

În acest scop, mijloacele sunt multe, dar anevoioase. Nu de mult, unul din miniștri a făcut apel la mase pentru susținerea ideilor sale financiare. Altul a plănuțit, zice-se, organizarea unei miliții la ordinea guvernului.

Pesemne că această idee corespunde temperamentului celor mai mulți dintre miniștri actuali, de vreme ce, concomitent cu o campanie anti-parlamentaristă, care avea să pregătească „opinia“ pentru situații noi, s-a lansat zvonul „militarizării universităților“.

A fost o simplă indiscreție sau un balon de încercare? Zvonul a făcut drum, și astăzi o declarație categorică a ministrului de Război l-a spart, ca pe o gogoasă zburătoare.

Militarizarea universităților intră în albumul visurilor spulberate ale fascismului liric și oficial. Doi miniștri aveau căderea să încuviințeze proiectul: d-nii Petrovici și general Mircescu. Dar d. Petrovici se gândește la introducerea teoriei cunoștinței ca studiu de bază al tineretului fără ceturon și cartușieră. Iar d. general Mircescu – lucrul reiese din declarațiile ce ni le-a făcut d-sa – nu-și închipuie că s-ar fi putut, cel puțin, gândi să se joace astfel, de-a soldații...

Cine atunci va mai realiza militarizarea studențimii, fascizarea universităților?

Concluzie: răspunsul pe care-l așteptau unii din membrii guvernului, de la colegii lor cu mai multă putere, a venit. Balonul s-a spart. Planul e zădărnicit.

GLOSE POLITICE
Directorul teatrelor

Se știe că, în ultimul timp, [în] Consiliul de Miniștri, care a ținut trei ceasuri jumătate, au avut loc discuții furtunoase.

Se mai știe că aceste discuții, pentru cari nu s-a născut încă un Homer să le treacă posterității, s-au încins în jurul chestiunii, de o acută actualitate, a taxelor de export.

Ceea ce nu se știe, însă, în marele public e că mare parte din pasiunea discursivă care a însuflețit, timp pe peste trei ore, pe d-nii miniștri, s-a cheltuit în jurul gravei probleme a directoratului teatrelor.

Aproape fiecare ministru a avut câte un candidat de susținut pentru această mult râvnită demnitate. S-au pronunțat, rând pe rând, numele d-lor Ion Iancovescu, Cișcinat Pavelescu, Mircea Rădulescu, Caton Theodorian și chiar numele d-lui Ion Minulescu, actualul director.

Și, totuși, nu s-a ajuns la nici un rezultat. Soluția a fost amânată. În orașul și în epoca tuturor tranzacțiilor, atât indivizii cât și partidele au rămas intransigente...

Și fiecare candidat interpretează nehotărârea guvernului ca o victorie a sa personală. Chiar și d. Ion Minulescu, întors de la Balçic să-și apere fotoliul. Chiar și d. Caton Theodorian care a renunțat la prefectura de Tulcea pentru... a nu fi numit director general al teatrelor.

Chiar și d. Ion Iancovescu, cel mai agreat pretendent, care își profețise de mult că va fi timp de trei zile director al Naționalului, și a stat, într-adevăr, trei zile cu numirea în buzunar. Căci, detaliu neverosimil dar real, totuși, pe când Consiliul de Miniștri delibera cu pasiune asupra alegerii noului director, noul director fusese numit. Dar, cavalier desăvârșit, d. Iancovescu a restituit „hârția“. Deși țărănist, d. Iancovescu n-a vrut să facă dificultăți guvernului.

Președintele interimar

D. Vintilă Brătianu e cel mai neobosit cetățean al acestei țări. În plină caniculă d-sa își dă osteneala să guverneze încă. A înfrânt guvernul pe chestia plafonului financiar, l-a ingenuncheat pe chestia taxelor pe alcool, l-a răpus pe chestia taxelor de export.

D. Garoflid, ministrul care își permite, în actualul guvern, să aibă personalitate și păreri, e denunțat ca subversiv și primejdios economiei naționale. Și, cum împrejurările și uzanțele îl designează pe d. Garoflid la interimatul președinției Consiliului, d. Vintilă Brătianu se opintește să-i dea lovitură de grație: Partidul Liberal se opune interimatului d-lui Garoflid.

Până miercuri, deci, se va ști dacă d. general Averescu va avea suprema demnitate să nu cedeze. Amenințările liberale n-au, de data asta, nici un temei. Liberalii n-au încă interes să provoace criza de guvern și vor putea fi cu ușurință înfrunțați pe o chestie care angajează resturile de prestigiu ale guvernului.

Știe oare d. general acest lucru și are calmul necesar să nu-l piardă din vedere? Va repurta, în cazul acesta, o mică biruință, foarte necesară după seria de umilințe consimțite până acum. Foarte necesară mai ales în raport cu dezastrul pe care l-ar provoca o demisie a d-lui Garoflid, hotărât să-și realizeze drepturile sale de cel mai vechi ministru, sau să se retragă, cu orice risc.

HAOSUL POLITICII INTERNE

**Conflictele din guvern • Sacrificarea d-lor Garoflid și Manoilescu? •
Lupta în jurul interimatului prezidențial •
Rezultatele d-lui Goga**

În preziua plecării în concediu, d. general Averescu se află în fața unor dificultăți cu mult agravate.

Conflictul dintre ministrul de Finanțe, d. Lapedatu, de o parte, și d-nii Garoflid-Manoilescu, de cealaltă, pare că nu va mai putea fi aplanat. D-nii Garoflid și Manoilescu au făcut cunoscut primului-ministru hotărârea lor de a se retrage în cazul când guvernul actual nu se va putea emancipa de tutela Partidului Liberal, în ceea ce privește politica economică.

Acestor drepte protestări, generalul Averescu și ceilalți miniștri li opun faimosul „încă trei zile“ al lui Vlaicu-Vodă. Ministrul de Interne, în special, se străduiește să-și convingă colegii că în urma tratativelor sale cu diversele partide și în urma acțiunii de întărire a Partidului Poporului prin recrutarea de noi partizani, guvernul va putea în toamnă să-și consolideze până într-atât situația încât să se scuture de controlul și de cenzorii d-lui Vintilă Brătianu în actualul cabinet.

*

Plecarea în concediu a generalului Averescu e un nou izvor de complicații. Se pune chestiunea interimatului președinției Consiliu-

lui, interimat care, conform uzanțelor, revine d-lui Garoflid. Dar și în această privință intervine și se împotrivește energic – și cu atât mai mult astăzi, după lupta care s-a dat în jurul taxelor de export – tutela liberală.

D. Vintilă Brătianu, care și-a impus punctul său de vedere actualului guvern în toate chestiunile de cari a binevoit să se intereseze, va căuta să obțină o victorie hotărâtoare asupra adversului său de concepții. D-sa cere înlăturarea d-lui Garoflid de la interimatul președinției.

Este sigur că în cazul când d. general Averescu ar ceda asupra acestui punct, d. Garoflid își va înainta demisia.

Aceasta nu înseamnă, însă, căderea guvernului. Regele va încuviința oricând o remaniere în ceea ce îl privește pe d. Garoflid. Nicio-dată, însă, nu va acorda o remaniere la Finanțe, când, din ordinul d-lui Brătianu, sau, dimpotrivă, printr-o șicană a Parlamentului, la toamnă, ar demisiona d. Lapedatu.

Acest considerent servește d-lui Averescu de îndreptar în șovăielile sale politice.

*

Între timp, acțiunea de consolidare întreprinsă de d. Goga n-a dus decât la jumătăți de acorduri cu d. Iorga (un fel de neutralitate binevoitoare) și la o înțelegere cu d. A. C. Cuza care, la toamnă, va fi însă părăsit de mai toți partizanii săi.

Achizițiunile făcute în lumea literelor n-au alt rezultat decât grevarea din ce în ce mai accentuată a bugetelor. Tratatativele cu țărâniștii sunt subordonate deciziilor pe cari le va lua Partidul Național...

În această precară situație, d-nii Garoflid și Manoilescu își dau seama că nu au să se aștepte la nici o ameliorare. De aceea, în cercurile guvernamentale, amicii acestor miniștri vorbesc de o eventuală retragere a d-lor Manoilescu și Garoflid ca de cea mai ușoară și mai probabilă dintre hotărâri.

GLOSE POLITICE

Nemulțumiri maghiare

Când s-a aflat că Ministerul Artelor acordă 34 de permise pentru formațiuni teatrale maghiare în Ardeal, oficiosul Partidului Liberal, care vedea în aceasta o primejduire a culturii românești peste munți, a

protestat. Punctul nostru de vedere a fost, însă, că nu trebuie să vedem în activitatea teatrală ungurească un pericol, ci un stimulent.

Pe tărâmul teatral, cel puțin în ceea ce privește actorii, nu suntem mai prejos de alte popoare. Am dat câțiva mari artiști scenelor Apusului și am păstrat destui în lăuntru granițelor. Putem primi întrecerea fără nici o teamă.

Iată, însă, că nemulțumirea cea veritabilă și dureroasă pornește din chiar rândurile maghiarilor. În cercurile intelectuale ungurești, procedarea Ministerului Artelor, departe de a fi salutăată ca o încurajare a culturii și teatrului maghiar, e socotită ca o lovitură perfidă dată acestei culturi. Și, pasămite, perfidia nu constă în condițiile restrictive puse la obținerea permisului, ci tocmai în libertatea care caracterizează noul regim. Într-adevăr, sub legea maghiară permisul de a avea o trupă și de a da spectacole de toate genurile constituia un monopol acordat unui director-impresar. Monopolul acesta se extindea asupra unei regiuni delimitate, în care o altă trupă nu avea voie să dea spectacole, fie și de un alt gen – operă, operetă etc. –, decât cu autorizațiunea titularului aceluia *fief*. Era, deci, un sistem de satrapie artistică, grație căreia se recoltau splendide rezultate materiale, – condiție, din nefericire, inexorabilă a elanului creator. Înflorirea teatrului maghiar se datorește în bună parte acestui privilegiu, de care, bineînțeles, nu beneficia decât o elită artistică... și financiară. Ministerul Artelor acordă, deodată, 34 de autorizațiuni. Introduce, deci, libera concurență și riscul, în locul monopolului și al vămii teatrale și al câștigului asigurat. Urmarea? Mare nemulțumire și încurcătură în cercurile maghiare interesate. E un caz bizar în care libertatea cășunează artei și satisface un naționalism ostil, pe care spiritul vremii îl respinge categoric. E libertatea în dilemă!

La Văleni

Consfătuirea iorghiștilor, la Văleni, a hotărât, de fapt, expectativa. O așteptare gata să se transforme în acțiune, în momentul când naționalii ardeleni se vor fi hotărât, în sfârșit, la o fuziune. Gruparea de la Văleni e la o răspântie. Din declarațiile d-lui Iorga reiese limpede că reperul d-sale sunt ardelenii. D. Iorga nu va porni pe drumul pe care-l va alege d. Maniu. Dacă acesta apucă spre liberali, d. Iorga aruncă mărul de aur țărăniștilor (cu hotărârea preconcepută de a-i ține, bineîn-

țeles, sub papuc). Dacă ardelenii fuzionează cu țărăniștii, punând capăt basmului cu cocoșu-roșu, atunci d. Iorga va da, poate, ascultare glasului pasionat al d-lui Manoiilescu – Făt-frumosul feeriei politice.

În aceeași zi, d. Iorga a găsit cu cale să dea explicații în chestiunea subsidiilor pe cari le-ar fi primit de la actualul guvern. (Pentru Școala „Regina Maria“ și Teatrul Popular.) E un semn al descompunerii înaintate a întregului nostru organism politic faptul întristător că până și d. Iorga n-a fost scutit de atingerile abjecte ale calomniei.

Fericirea în Basarabia

Îndreptarea ne ceartă aspru că n-am reprodus, nici n-am comentat constatările optimiste ale d-lui Culbertson asupra situației din Basarabia. Se pare că de la călătoria generalului Averescu peste Prut, în Basarabia e raiul pe pământ. Toate mizeriile, asupririle și vexațiunile la cari e supusă populația nu sunt decât o infamă născocire democratică. În Basarabia e un *Schlaraffenland*¹: lupii se plimbă cu mieii pe malul gârelor (în necazul lui La Fontaine), jandarmii stau la taifas cu țărani în poiată, vulturii cochetează cu găinile, pretutindeni zboară pui fripți și plouă cu cârnați. Așadar, facem cuvenita rectificare.

Miniștrii la harță

De la dialogurile homerice, miniștrii celui mai unitar dintre cabinete au trecut la polemicele în scris. Rezoluțiile ministeriale s-au transformat în intime pamflete, prin cari sftnicii tronului își exprimă suavele sentimente ce le inspiră tovărășia lor în guvern. Ziarele au publicat, astfel, rezoluția d-lui Lapedatu pe jurnalul Consiliului de Miniștri, cuprinzând hotărârile cabinetului relativ la taxele pe cereale. Pe textul redactat de ministrul Berlescu, care, probabil, se temea de întârzierile intenționate ale ministrului de Finanțe, d. Lapedatu a scris, în esență: tinerii din guvern să nu fie grăbiți... nici să nu se amestece în atribuțiile mele... și să-și vadă, pe viitor, de treabă...

Cititorul își închipuie lesne întrevederea care a urmat între d-nii Garoflid, Manoiilescu și Berlescu, conspirația lor furioasă și inutilă,

¹ Țara trântorilor (germ.).

pelerinajul indignat la primul-ministru și mesagerii cari s-au expediat d-lui Goga.

...,Tinerii din guvern"... S-ar zice că e vorba de un conflict amplu și dramatic dintre vechea și noua generație. Și e numai expresia care dezvăluie zvrăcolirile guvernului, ținut ca într-un clește de d. Vintilă Brătianu.

Pe când, oare, polemica deschisă, prin gazetă, și sub semnătură? Căci să nu uităm că, în prevederea lui infinită, guvernul armoniei depline și-a rezervat trei oficioase!

Între guvern și funcționari

Conflictul dintre guvern și Consiliul administrativ a izbucnit încă din timpul alegerilor. D. Octavian Goga era grăbit să înlăture consiliile comunale *alese*, pentru a le înlocui cu ale sale comisii *numite*. Consiliul superior administrativ a consimțit guvernului toate dizolvările în cari Partidul Liberal nu avea ce pierde. Acolo, însă, unde guvernul s-a atins de acele consilii comunale în cari liberalii aveau majoritatea, s-a izbit de rezistența și de spiritul de legalitate, oarecum special, al Consiliului superior administrativ. Lupta continuă și, ca și cum ar fi vorba de d. Lapedatu, *Viitorul* intervine. Căci guvernul a venit în conflict cu armătura interioară a Partidului Liberal, ramificat în administrație, unde și-a amenajat câteva posturi de observație; guvernul se izbește de unul din „Gibraltarurile“ d-lui Brătianu: birocrația liberală... Și, fiindcă a atins un punct sensibil, organismul întreg suferă și țipă. Țipă prin *Viitorul*.

Controlul liberal

Furibund, *Viitorul* somează guvernul să renunțe la contractul dintre d. Varchalovski și Ministerul Comunicațiilor. Nu se cunosc amănuntele acestui misterios contract.

Pentru moment, oficiosul liberal ne informează doar că e vorba de o afacere dezastruoasă pentru stat și păgubitoare pentru industria națională. Se știe, însă, că bazele afacerii au fost discutate sub guvernul liberal și elaborate de directorul „Băncii Românești“.

Ce alt s-a schimbat, oare, de atunci încoace, decât guvernul care patronează? Iată, desigur, o justă explicație a atitudinii *Viitorului*.

Dar, ceea ce devine cu desăvârșire intolerabil, e amenințarea, strigată și reînnoită în diverse ocazii, că viitorul guvern va rezilia toate contractele încheiate fără adeviziunea Partidului Liberal în timpul când acesta se afla în opoziție. Liberalii declară, deci, că nu recunosc alte guverne afară de cele prezidate de d. Brătianu. Nici chiar guvernele aduse și tutelate de Partidul Liberal.

Nici semnătura Regelui pe actele guvernului nu are valoare fără girul unui ministru brătienist. Efectul acestei sfruntate atitudini e izgonirea capitalului străin și intimidarea celor ce ar intenționa să intre în raporturi de afaceri cu țara.

...Spunem toate acestea, desigur, independent de afacerea Varchalovski și de lămuririle, recuzabile, ale generalului Văleanu. Afacerea, în sine, nu poate fi judecată decât după publicarea contractului. Ea nu trebuie să rămână o intimitate, între liberali și guvern.

D. Lapedatu nu pleacă

Toți miniștrii pleacă în concediu. Unul singur nu se mișcă, nici gând nu are. Neclintit la postul său de pază și de pândă: e d. Lapedatu.

E angajat fără drept de concediu. Se zice că, exprimându-și dorința de a se odihni, totuși, câteva zile (și cui putea să-și exprime asemenea dorință decât d-lui Vintilă Brătianu), a auzit, din gura șefului său adevărat, următoarele:

– Pe a cui mână vrei să mă lași?

De atunci, d. Lapedatu a renunțat la orice vis de răcoare și umbră. E singurul ministru care nu pleacă în concediu... dar care are puțința de a trimite pe toți miniștrii în concediu.

Informațiunea exactă

Permisele de călătorie pe C.F.R. ale ziariștilor vor fi reînnoite, a hotărât guvernul, dar în schimb, ziariștii sunt obligați să informeze publicul exact. Nu e cătuși de puțin o glumă. Condiția aceasta e vorba să fie introdusă în regulamentul permiselor. Pe viitor ziariștii se împart în două categorii:

- 1) ziariștii cu permis, cari informează publicul exact;
- 2) ziariștii fără permis, cari falsifică faptele și induc „opinia“ în eroare.

Apreciatorul suprem în această chestiune devine ministrul de Interne. Căci listele ziariştilor nu se mai fac la Ministerul Comunicațiilor, ca până acum. Permisele vor putea fi retrase, în cursul anului, ziariştilor cari nu informează conform regulamentului.

Acesta e faptul. Cititorul să facă singur „glossa“.

Greva foamei

Deținuții politici de la Jilava sunt în greva foamei. În a 13-a zi! Rudele și prietenii lor au intervenit la Ministerul de Război unde, se zice, au primit un răspuns spartan: întâi să moară, pe urmă vom ancheta!

E vorba de oameni condamnați, pentru opiniile lor politice, la detențiune. Ei nu cer nici liberarea lor, nici revizuirea procesului, nici amnistie, nici avantaje. Pretind un tratament civilizată, așa cum îl acordă legea, cum îl implică felul pedepsei și al crimei ce li se impută. Au reclamat împotriva hranei dezgustătoare, împotriva corvezilor, a regimului de celulă și a condițiilor insalubre de întemnițare. Li s-a răspuns printr-o înțepire de rău tratament.

Credem că unui deținut politic nu i se cuvine o închisoare mai grea ca unui criminal de rând. Credem, în genere, că nici un fel de prizonierat nu necesită caznă, sălbăticie și degradare. Și, în nici un caz, nu ne raliem lapidarei și strașnicei rezoluții verbale de care s-au izbit rudele celor în greva foamei: întâi moartea, și apoi ancheta.

Farse și consolațiuni

Îndreptarea confirmă cele relatate, în numărul nostru de ieri, cu privire la interimatul prezidenției: chestiunea aceasta a fost rezolvată de către șeful guvernului de acord cu Regele, încă înainte de plecarea suveranului în străinătate. D. general Coandă va fi ministru și președinte interimar: decretul de numire se află în buzunarul generalului Averescu și e vechi de câteva săptămâni. Și **Îndreptarea** zburdă ca de reușita unei gigantice farse, la capătul unui răstimp de mister desăvârșit.

Farsa e jucată, într-adevăr, nu însă opiniei publice, cum vor crede averescanii, ci însuși guvernului și, în primul rând, d-lor Garoflid și Goga. Vreme de câteva săptămâni, a existat un secret de care n-a știut nimeni decât Regele, generalul Averescu și d. Vintilă Brătianu.

Vreme de câteva săptămâni, tinerii din guvern, cum îi numește cu dispreț d. Lapedatu – în credința că tinerețea este o infirmitate, – au fost ținuți în neștiința hotărârilor prestabilite, iar d. Garoflid s-a văzut supus regimului chinuitor al alternativelor: căci de trei ori pe zi, certitudinile d-sale, în privința interimatului sau a non-interimatului, au variat. Barometru istovitor al soartei d-sale, politice! În sfârșit, dacă astăzi nesiguranța s-a risipit, dacă d. Garoflid s-a închinat în fața fatalității brătieniste și dacă, în urma gestului frățesc al d-lui Goga, d. ministru al Agriculturii se consolează cu interimatul derizoriu al Internelor, dacă, într-un cuvânt, nu mai există astăzi o chestiune Garoflid în actualul cabinet, cum rămâne, oare, în fața partidului și a țării întregi, președintele guvernului? Cum poate justifica atâtea înscenări și mistere față de ai săi? Cum va mai susține, după o astfel de capitulare, prestigiul unui guvern cu pretenții dictatoriale?

Confiscând, poate, câteva gazete ...

Guvernul și limba românească

Ministerul Instrucțiunii Publice a anulat dispozițiunea prin care se interzicea școlilor maghiare particulare din Ardeal să primească elevi de altă confesiune și naționalitate. A retras și ordinul care obliga pe elevii minoritari să converseze trei zile pe săptămână românește în recreații. Desigur, interese electorale, în preajma alegerilor parțiale, au obligat guvernul (care simte de pe acum nevoia concursului minoritar) la aceste penibile retractări. Ne place, însă, a crede că ordinul, care anula aceste constrângeri, atât de puțin pedagogice, ar fi fost dat în orice caz. Bănuim că de îndată ce a fost în cunoștința măsurilor ordonate de subalternii sau, poate, de predecesorii săi, d. ministru Petrovici a avut o mișcare spontană de dezaprobare. Căci e foarte greu să ne închipuim că d-sa, care își propune să fie reformatorul învățământului în sensul înțelepciunii și al toleranței, a putut dicta anacronicele măsuri pe cari a trebuit să le ridice imediat. Nu ne vine a crede că un ministru, care e în același timp un profesor modern și un scriitor elegant, s-a gândit să facă din limba românească un fel de urgie obligatorie, sperietoarea programelor școlare, pacostea tineretului minoritar. Alte sunt căile prin cari limba românească poate ajunge să ispitească pe elevii germani și maghiari. Și nădăjduim că guvernul acesta, plin de oameni de litere, le cunoaște.

Mussolinizarea guvernului

Vacanța de vară va îngădui tuturor miniștrilor, cari simpatizau numai din cetite cu regimul lui Mussolini, să facă o călătorie de atmosferizare și de aclimatizare în Italia. Ne aflăm în fața unor prescripțiuni de igienă dictatorială. Primul-ministru al țării dă, cel dintâi, pilda hotărâtoare și pleacă în hagialăc la Roma. Pe la începutul lui septembrie, aproape toți principalii miniștri ai actualului cabinet se vot întâlni sub binecuvântarea Papii. Vor fi de față: generalul Averescu, d-nii Manoilescu, Goga și Petrovici. Nu lipsește decât d. Garoflid, rămas de sentinelă la București, apoi fripturiștii și liberalii din guvern.

Regele, însă, va fi la Roma la aceeași dată.

Alegerile parțiale

Țărăniștii și naționalii vor lupta împreună în alegerile parțiale. Încă o dată, deci, această colaborare se impune, pe deasupra sentimentelor ce-și poartă între ei șefii și organizațiile ambelor partide. Noul cartel n-a fost acceptat dintru început. S-a văzut în el o nouă amânare și un nou provizorat. Țărăniștii ar fi dorit, cu drept cuvânt, ca d. Maniu să le aducă, în sfârșit, fuziunea, odată cu propunerea de a se prezinta uniți, în alegeri.

...Această alianță electorală va determina, firește, coalizarea guvernului cu minoritățile și cu Partidul Liberal. Se va face, din vreme, o inteligentă repartiție a „succeselor“, iar pentru obținerea lor, liberalii vor privi cu mai multă indulgență pactizările guvernului cu maghiarii.

Pașalâcul din Tg.-Mureș

Din ordinul prefecturii din Tg.-Mureș s-a oprit apariția ziarului maghiar *A Villag*, iar redactorul Szabo Jenó a fost dat în judecata Consiliului de Război. Faptul e revoltător, dar obișnuit. Zece ani de stare de asediu ne-au deprins cu asemenea restriște. Resortul indignării noastre slăbește zi cu zi. Libertatea presei, drepturile omului, libertatea de conștiință, de cugetare, de propagandă prin viu grai sau prin scris fac, din ce în ce mai mult, parte din delirul sentimental al vea-

cului al XIX[-lea], supranumit „cel stupid“. O ideologie feroce și nouă ne invită la violență și acțiune... Așadar, am fi trimis ziaristului, prigonit pentru ideile sale, expresia consolărilor noastre demodate, dacă povestea d-sale n-ar cuprinde amănunte din cele mai curioase. D. Szabo Jenó e pedepsit fiindcă și-a călcat cuvântul de onoare. Sub liberali d-sa a fost jertfa unei ceremonii ciudate. Prefectul din acea vreme l-a pus să jure în scris că va schimba atitudinea ziarului. Invitase la solemnitate pe toți ziariiștii minoritari și români din oraș. D. Szabo Jenó s-a ținut de cuvânt cât s-a ținut, până ce pana d-sale s-a reîntors la vechile-i exerciții teoretice. Autoritatea, însă, veghea. Ziarul d-lui Szabo Jenó e suspendat și redactorul e trimis la Consiliul de Război, pentru vina de a-și fi călcat angajamentul de onoare.

La Târgul-Mureș, după câte știm, nu e zonă de stare de asediu... Prefecții de acolo au născocit însă, pentru nevoile ordinei, o lege nouă pe cale de contract, în scris și cu martori, între autoritate și eventualii delicvenți. Contractul, precum se vede din cazul Szabo Jenó, se menține de-a lungul diverselor guverne. Toate celelalte legi sunt desființate.

Penibila misiune

D. I. Lapedatu va trebui să plece din guvern. Altfel, Parlamentul, regizat de coaliția Garoflid-Goga-Manoilescu, îl va obliga, la cea dintâi întâlnire, să demisioneze.

Toate acestea se știu, se proorocesc și se comentează. *Viitorul* le reproduce și le confirmă. Cine e, oare, mai în măsură să calculeze atitudinea și evoluția d-lui Lapedatu decât astrologii liberali?

Prin urmare, rezistența d-lui Lapedatu e pe sfârșite. Misiunea de a înfrunta vrăjmășiile, de a paraliza intrigile, de a scruta intențiile, de a fi, în același timp, și tutore și prieten, l-a răpus mai curând decât trebuia. Asfixiat de o atmosferă ostilă și otrăvită, reprezentantul d-lui Vintilă Brătianu cedează, pentru a respira aer liber. Până în toamnă, totul va fi săvârșit.

Cine va reprezenta, cine își va asuma, însă, continuarea politicii liberale? Un străin de partidul averescan, un intrus, un nou venit n-ar mai putea-o face. Ar fi repetarea greșelii psihologice comise cu d. Lapedatu. Menirea cea grea, rolul de sacrificiu și-l va lua, deci, cel mai averescan dintre averescani, generalul Averescu însuși. D-sa pare

a fi contractat de pe acum, față de necruțătoarea tutelă, angajamentele inexorabile. Odată cu aceasta, situația guvernului se înăsprește. Conflctele cari aveau, în d. Lapedatu, un derivativ, atacurile cari suferau, de la început, o deviere, se vor întezi și limita odată cu plecarea vitregului Lapedatu între frații cei buni, între Garoflid, Goga și generalul Averescu, descoperit. Nu va rezulta nici o ușurare, credem, din vintilizarea primului-ministru. Și teamă ni-e că are să se recunoască într-o zi că, pentru actualul guvern, expulzatul ministru Lapedatu va fi fost un rău necesar!

Atacurile din Cadrilater

...Se zice că sunt organizate de bulgari pentru a obține un împrumut din partea Ligii Națiunilor. E teza sârbă, greacă și română.

Bulgarii susțin că aceleași atacuri sunt inventate de invidioșii lor vecini, tocmai pentru a zădărnici împrumutul bulgar la Geneva.

Și, între timp, în jurul unei problematice și meschine sume de bani, cele patru națiuni învrăjbite fac pregătiri militare la frontiere.

Nu costă, oare, mai scump? Sau, poate, în calculele diplomației cești viețile omenești nu „contează“?

Chestiunea Basarabiei

D. general Averescu e în drum spre Italia. Se știe că, de la începutul lui septembrie, atât Regele României cât și principalii săi sfetnici vor fi oaspeții d-lui Mussolini. Această strălucită împrejurare nu va fi lipsită de norocoase urmări. D. general Averescu va obține din partea Italiei un tratat de amicitie al cărui model îl găsim în pactul asemănător intervenit între Spania și Roma și semnat ieri de Mussolini și Primo de Rivera. Nu e un tratat de alianță propriu-zisă. E un manifest platonice prin care două popoare își mărturisesc simpatii reciproce și își recunosc integritatea teritorială și legitimitatea celorlalte aspirații. Pe această ocolită cale, d. general Averescu, la adăpostul câtorva clauze economice, va obține din partea Italiei confirmarea frontierelor noastre actuale.

Un mic succes teoretic care nu va inspira, desigur, generalului Averescu îndrăzneala de a ataca problema în plin.

Suspendarea de ziar

Din Chișinău se telegrafiază că ziarul *Nașa Recî* a fost suspendat. Nu cunoaștem motivele acestei măsuri.

Dar, oricare ar fi ele, suspendarea unui ziar este în sine un atentat la libertatea de exprimare, împotriva căruia trebuie să protesteze întreaga presă.

Acei cari au citit paginile *Nașei Recî* își dau seama că suspendarea n-a fost determinată de considerente relative la siguranța statului.

Atunci care-i explicația suspendării? Interese politice de ordin intern? Sau, pur și simplu, o nouă combinație ziaristică rusească – o combinație care debutează prin curățirea pieții de un concurent...

Un nou monopol

O trupă de actori germani au venit și-n țara noastră pentru filmarea câtorva pasagii ale unei opere, din care câteva scene se petrec în România.

Cu acest prilej, artiștii străini, ca și opinia noastră publică, au aflat că guvernul român a stabilit un monopol al filmelor. Cât de atenți sunt guvernării față de tezaurul statului! Nu-i afacere productivă pe care să n-o comercializăm sau să n-o monopolizăm... Imediat și în taină.

După monopolul unor publicații străine, aflăm despre monopolul filmelor. Am vrea să știm precis: câte monopoluri există? Câte se mai pun la cale?

Așteptăm un comunicat.

Democratism

Partidul Poporului se prezintă, la orice prilej, drept o organizație democratică. Această pretenție credem că nu mai e nevoie s-o combatem.

Totuși, cu titlul de exemplu de prisos, reproducem următoarea informație din *Îndreptarea*:

„Președinția Partidului Poporului a dizolvat Comitetul județean Argeș și a însărcinat pe d. general Iancovescu, fost ministru și președinte de onoare al organizației, cu alcătuirea noului comitet.“

Cum? După dizolvarea unui comitet, noul comitet nu-i ales de organizațiile locale, ci numit de centru, ca o simplă comisiune interimară?

Și, totuși, „partid al poporului“... și, totuși „democratism averescan“...

Stațiunile de vilegiatură

Viitorul se miră că „de câteva săptămâni lumea noastră dă năvală la Ministerul de Finanțe pentru a cere autorizări de valută ca să plece în străinătate, la băi. Avem în țară sute de stații[uni] balneare și climaterice, pentru toate afecțiunile. Atunci, de ce să verse peste granițe zeci și sute de milioane de lei cari, desigur, nu consolidează, ci slăbesc moneda noastră?“

De ce? Fiindcă stațiunile noastre climaterice și balneare, în mare parte, sunt murdare, scumpe, dezorganizate. Cetățeanul vrea să se distreze și să-și caute sănătatea în condițiile cele mai avantajoase. Țara nu-i oferă aceste condiții.

De aceea, decât lamentații, mai bine organizarea europeană a stațiunilor noastre, care au început să se ruineze în timpul liberalilor și continuă sub dominația averescană.

Superbacalaureatul

Dacă ar fi să dăm crezare unui ziar unguresc, Ministerul de Război ar fi luat următoarea măsură: tinerii maghiari și sași cari au obținut bacalaureatul și, deci, urmează să beneficieze de reducerea termenului de serviciu și de instrucția în școli, vor trebui să depună, la încorporare, un examen suplimentar. Aceasta pentru a dovedi că au suficiente cunoștințe de geografie, istorie și limbă română. Cei ce nu vor fi răspuns satisfăcător obțin o amânare de un an și dreptul de a fi examinați din nou, la finele acestui termen. Examenul acesta va fi decisiv. Elevii cari nu-l vor putea trece pierd dreptul reducerii de termen și sunt trimiși să-și facă serviciul la corpuri.

E, desigur, o măsură cu totul împotriva legii. Ministerul de Război nu poate lua asemenea dispozițiuni și nici nu-i este îngăduit să creeze un al doilea bacalaureat, un bacalaureat cazon, deasupra celui civil, anulat. Cert, rezultatul ultimelor bacalaureate a fost rușinos. Dar e un rezultat pe

toată țara. Fără îndoială, junele bacalaureat de azi e suspectat de ignoranță. Guvernele noastre, cari au făcut din profesori electori și din elevi huligani, poartă marea răspundere a acestui dezastru. Dar Ministerul de Război nu poate anula, oficial, învățământul legal și nici nu poate ridica bacalaureatului analfabet un drept conferit prin lege.

Mai ales când exceptează pe bacalaureații români, conferindu-le, prin aceasta, un nefericit drept de incultură. Mai ales când poate remedia ignoranța viitorilor ofițeri prin chiar programul de studii al școlilor militare. Ar fi mult mai simplu și n-ar mai fi contrar legilor.

Afaceri pe C.F.R.

Guvernul luptă cu disperare să realizeze în grabă câteva afaceri: sutele de clienți ai regimului și-au pierdut răbdarea. În neputință de a realiza chestiuni mari, pe cari concurența liberală e geloasă și neîndurată, se recurge la micile furțișaguri investite în formele cerute de lege și privite, pesemne, de cenzura brătienistă cu o colegială și compătimitoare toleranță. Astfel se explică alarma *Viitorului* pe tema contractului Varchalovski, angajând interese de sute de milioane; tot astfel se explică tăcerea organelor de control liberale pe chestia înființării inutile și păgubitoare fabrici de saboți de la Chitila: e vorba aici de o meschină sumă de șaizeci de milioane! Treacă de la noi! și-o fi zis d. Vintilă Brătianu, cel dintâi avertizat de încercările averescane de a pricopsi câțiva partizani.

Interesul e ca toate aceste chestiuni de fabrici, ateliere, furnituri pentru Căile Ferate să fie smulse din intimitatea liberalo-averescană și din misterul birourilor și comisiunilor diverse, și puse sub controlul tuturor. Iar dacă acest control e imposibil și averea comună va fi mereu expusă depredațiunilor politicianismului de afaceri, să se caute o altă soluție a chestiunii transporturilor și a rețelelor de drum de fier...

Până atunci, să paralizăm, totuși, jafurile și afacerile: contractul Varchalovski și licitația Fabricii de saboți de la Chitila nu trebuie să se realizeze.

Conflictul cu Bulgaria

Nota guvernelor, o cazional aliata, la Sofia, notă conciliantă și mlădioasă, cuprinde, totuși, o cerere de o deosebită gravitate: se pre-

tinde Bulgariei să nu ia măsuri numai în contra comitațiilor; societățile iridentiste, asociațiile patriotice vor trebui sancționate. Guvernul bulgar, dacă ar încerca să se conformeze acestei cereri, ar fi nevoit să lovească în proprii, în singurii susținători ai regimului: comitetele macedonene, asociațiile de rezerviști, de ofițeri concediați, de studenți șovini, cari l-au adus la putere.

Iată de ce, în cercurile diplomatice, în ciuda răspunsului satisfăcător al guvernului de la Sofia, situația nu e încă privită cu liniște.

D-I Cuza și studențimea

La Congresul de la Iași, al Ligii Creștine, studenții nu vor fi admiși. E cea dintâi măsură a d-lui Cuza în momentul când partidul d-sale, după o luptă electorală, și grație câtorva locuri în Parlament, capătă oarecari aparențe de serios și de legalitate. Grija sa de căpetenie e să se dezberă de o tinerime prea spontană și prea turbulentă pentru a nu stânjeni evoluția unui partid care se vrea, de acum încolo, de ordine și de guvernământ. D-l A. C. Cuza e ingrât, desigur, dar e și grăbit. Vârsta d-sale îl împiedică să mai practice demagogia și dezordinea pentru ele înșile. Studențimii, care vrea să mai răzbată până la dânsul, d. Cuza îi închide ușa în nas. La consfătuirea de la Putna s-au auzit asemenea plângeri: „Din haos ați ieșit“, – ar fi spus d. Cuza unui grup de tineri – „vă veți întoarce în haos!“ Iată de ce studențimea din Ligă se întoarce nu în haos, ci spre lucefieri firmamentului Zelea Codreanu (tatăl și fiul)... Pentru a încerca, desigur, în curând, o nouă dezamăgire.

Între C.F.R. și C.F.B.

Un ziar englez publică statistica drumurilor de fier britanice pe anul 1925; pe întreg cuprinsul vastului imperiu, la un miliard șapte sute de mii de călători (socotiți, bineînțeles, după numărul biletelor de călătorie liberate) s-a înregistrat un singur accident. Ar fi locul să dezvoltăm aci o paralelă dezastruoasă pentru Căile Ferate Române, la care se întocmesc zilnic afaceri atât de inutile și de prospere, fără să rezulte nici o ameliorare în circulația transporturilor și în riscurile cumplite ale călătoriei.

Renunțăm: e prea ușor!

Tratatul cu Italia

În declarațiile telefonice ale d-lui Mitilineu, privitoare la Tratatul franco-român, un pasaj lasă să se înțeleagă că tratatul similar de amicitie între Italia și România ar fi fapt îndeplinit.

Într-un *interview* pe care d. ministru de Externe l-a acordat ziarului *Baltische Presse* găsim, în această chestiune, o declarație și mai precisă: „Împrumutul României, de curând încheiat în Italia, este primul gest, *preludiul unor acte mai importante*“. D. Mitilineu insistă și aici asupra principiului că orice nouă alianță încheiată pe baza tratatelor existente și a *statu-quo*-lui teritorial va fi binevenită. E evident că diplomația noastră încearcă să întâmpine o eventuală obiecțiune, să înlăture, din spirite, orice interpretare rău-voitoare a faptului, totuși remarcabil, că România încheie tratate de amicitie atât cu Franța, cât și cu Italia.

Încă o observație care trebuie, ca un act de dreptate, făcută: tratatul italian se datorește exclusiv inițiativei actualului regim.

„Cabinetul Negru“

Ziarele s-au ocupat, în treacăt, de reclamația nunțului papal adresată Direcției poștelor: reverendul-părinte s-a plâns că i se deschid regulat scrisorile din Italia. S-a ordonat o anchetă; și, fiindcă faptul nu putea fi tăgăduit, căci plicurile violate stăteau mărturie, s-a găsit un țap ispășitor, un țap conivent bineînțeles, în persoana unui factor poștal care ar căuta în misivele de peste graniță bancnote nedepreciate.

Dacă ar fi adevărat, nimic mai simplu. Realitatea însă pare a fi alta, când am judeca după înfățișarea corespondenței particulare care sosește nu din străinătate, ci numai din Basarabia. Urmele violării scrisorilor ce vin de peste Prut nu sunt nici măcar disimulate. Există, evident, o cenzură secretă a corespondenței și căreia îi sunt supuși doar oamenii publici și ziaristii și, în general, cetățenii bănuți de cugetare subversivă. Fiecare din aceștia ar putea dovedi cu ușurință că i se cotrobăiește în curierul zilnic. Dezgustul de a fi puși în fața rezultatului unei anchete ipocrite i-a făcut, însă, din capul locului, să renunțe.

Un diplomat

Presa franceză are cuvinte de laudă pentru d. D. Ghica, fostul ministru al României la Paris, numit secretar general al Ministerului de Externe. Se afirmă, totuși, că d. Ghica se consideră doar în trecere pe la acest post. D-sa profită de împrejurarea că ocupă vremelnic un punct central în organizarea Ministerului Afacerilor Străine, pentru a-și da seama de situația diverselor noastrelegații și a coordona activitatea lor pe un principiu de continuitate, pe care, un diplomat de calitate d-sale, îl stăpânește. De aici, probabil, d. Ghica își va prelua, sau alege, unul din posturile de atenție și primejdie, potrivit unei sensibilități ascuțite și unui spirit de inițiativă încercat. Desigur, nu suntem din aceia cari cred în puțința diplomației de a regiza destinele omenirii. E una din iluziile pe cari le impune spectacolul lumii, unui ochi distrat. Dar d. Ghica a dovedit darul presimțirii și simțul nuanței în rapoartele sale pe cari, adesea, le-a ridicat până la literatură.

Pretenții exagerate

Presa liberală continuă atacurile, împotriva guvernului, pe tema concesiilor incontinue pe cari acesta le face minorităților. Concesiuni școlare, prin sacrificarea legii Anghelescu; concesiuni pe tărâmul artistic, cu iminenta numire a unui „șovinist“ maghiar la direcția teatrului din Oradea Mare... Se poate de pe acum prevedea că actualul guvern va fi răsturnat, în timp util, pe chestiunea națională. Liberalii nu procedează decât sub flamura principiilor mari. Până atunci, însă, de ce atâta teroare? Liberalii pretind sărmanelor victime ministeriale să le asigure succesul în alegerile din septembrie. Guvernul e ținut să smulgă urnelor ceea ce se cheamă, în limbaj electoral, o indicație în favoarea Partidului Liberal. Cum oare să facă față acestui angajament fără concursul minorităților?

Greva foamei

Deținuții politici de la Jilava au renunțat la greva foamei după șaptesprezece zile de post. Li s-au satisfăcut toate cererile. Au fost scutiți de corvezi. Hrana, în natură, li s-a acordat. S-au desființat gratiile din vorbitor, prin rețezarea lor la jumătate, – ceea ce dove-

dește din partea autorităților un spirit pertractant și o nobilă ambiție de a nu ceda pe de-a-ntregul. S-a ordonat și o anchetă în privința împușcăturilor din curtea temniții, căci, cititorii își amintesc că sentințelele s-au dat la oarecari exerciții de tir pe seama condamnaților. Într-un cuvânt, s-a recunoscut deținuților că închisoarea nu te scoate din rândul oamenilor, nici chiar când nu e criminală, ci numai politică. Pentru a ajunge la rezultatul acesta a fost, însă, nevoie de o grevă a foamei, de campania întregii prese nesubvenționate de guvern, de protestarea, vreme de șaptesprezece zile, reînnoită, a sindicatelor și a unui mare număr de fabrici și ateliere din întreaga țară. Educația întru sadism și atrocitate a paznicilor ordinii trebuia să fi făcut mari progrese, de vreme ce e nevoie, în 1926, anul Domnului, de mobilizarea atâtor forțe pentru a face să se respecte cele mai elementare porunci ale omeniei.

Bugetul

anului viitor va fi, după cum se anunță, sporit cu vreo patru miliarde. Întrebarea e, de unde se va scoate acest spor?

Un ziar, care se socoate bine informat, anunță că impozite noi nu se vor pune. Pe de altă parte, se afirmă din curcurile guvernamentale că nici reduceri de pösturi nu se vor face.

Nici impozite noi, nici economii, – atunci de unde banii? Nu cumva se află în guvern vreun ministru meșter în arta de a face dintr-un leu, doi?

Selecțiune

În curând se va întruni la Geneva Conferința interparlamentară. Delegația românească se va compune din alde d-nii Mitilineu, P. Dragomirescu, M. Vlădescu, C. Papacostea etc.

Nu ne mulțumește alcătuirea delegației, întrucât membrii ei nu ne par potriviți ca să înfățișeze nota specifică a Parlamentului nostru.

Am putea oferi un spectacol original Conferinței interparlamentare dacă am trimite câțiva deputați cari, în materie de dezbateri, știu să vocifereze și, mai ales, să-și ia la bătaie adversarii.

Această selecțiune e absolut necesară și o recomandăm stăruitor.

Pe vremea reformelor

Viitorul, polemizând cu d. Mihalache, scrie: „pe vremea când Partidul Liberal înzestra țara cu marile reforme, *nici unul* din țărăniștii de azi nu existau ca factori politici“.

Oficiosul liberal și-a pierdut memoria.

Reformele au fost pregătite de d. C. Stere, pe atunci unul din conducătorii Partidului Liberal și șeful grupului numit „generos“, pe lângă care se aciuase și d. I. G. Duca. Iar printre frunțașii liberali, și anume printre cei care *susțineau* reformele (căci alții le *combăteau*), se aflau oameni ca: dr. N. Lupu, Gr. Iunian, Paul Bujor.

Cât despre d. Mihalache, d-sa nu făcea parte din partidul Liberal, dar participa la viața culturală și socială a țării, propagând, prin grai și prin scris, marile reforme.

Așa că este f.f.f. trasă de păr aserțiunea că nici un țărănist nu exista ca factor politic și că meritul reformelor este exclusiv al liberalilor de azi.

Ghinion

Primarul din Tg. Neamț a luat o dispoziție energică de tot: cetățenilor de sub autocrația d-sale li se interzic dansurile moderne. Contravenienții sunt dați în judecată și – dacă justiția de prin partea locului va fi fiind la înălțimea autorității comunale – sunt, desigur, și condamnați. Bun! Vom avea, deci, și deținuți coreografici; să vedem dacă n-o fi și aici oarecare sămânță de grevă a foamei.

Ziarele s-au revoltat împotriva acestei măsuri ilegale. Până și oficiosul liberal își manifestă nemulțumirea: se putea obține un rezultat favorabil – zice el – cu vorba bună, iar nu cu toroipanul.

Primarul de Tg. Neamț e un ghinionist extraordinar. De ce adică, din atâția șefi de autorități câți băntuie țara asta, i s-ar cere tocmai lui și *numai* lui să fie legalist?!?...

Generoșii

Nu se mai vorbește de „generoși“ pentru că – lucru în adevăr extraordinar! – au murit, aproape toți, deși erau tineri cu toții.

Au murit: V. G. Morțun, Georges Diamandy, frații Radovici, Iacob și Deodat Țăranu, N. Damian, tipograful Al. Georgescu, Grigore

Vasilie Bârlad etc. Au mai rămas în viață: Stere, dr. Lupu, Paul Bujor, azi țărăniști, și I. C. Atanasiu, azi averescan.

Asta nu înseamnă, însă, că liberalii actuali își pot atribui exclusiv meritul reformelor. Spre completarea „glosei“ de ieri, trebuie să spunem că generoșii au fost aceia cari au luptat și muncit în Partidul Liberal, silindu-l să facă și ceva bun. Desigur, liberalii nu le păstrează o amintire prea simpatcă, deși se laudă cu opera lor.

Suspendare... suspendată

D. Serghie Niță, Ministrul Basarabiei, a suspendat un ziar din Chișinău. Act ilegal, înainte de toate; că e și neomenos, e inutil să mai accentuăm.

D. general Coandă, prim-ministru ad-interim, a anulat măsura d-lui Niță, suspendând... suspendarea. Ziarul cu pricina va continua, deci, să apară. Dacă faptul îi va provoca insomnia d-lui Niță, cel puțin va avea ce să citească.

Interesant e, însă, motivul pentru care d. Coandă a fost atât de bătos cu d. Niță: cică d. Niță a procedat sumar, fără să ia avizul Ministerului de Interne, cum era obligat.

Există, deci, în guvern oarecare norme chiar și întru săvârșirea actelor ilegale. D. Niță, hiper-samavolnic, a vrut să înfrângă până și aceste norme, ca să simtă întreaga voluptate a puterii nemărginite.

Bine că s-a găsit un reacționar de general care să-l mai ție în frâu pe fugosul revoluționar!

Vrăjmașii naționalilor

România, oficiosul Național, dezaprobă cu energie falsurile acelei prese care s-a ocupat de o ședință a delegației permanente, – de o ședință care, bineînțeles, nici n-a avut loc.

Toate aceste neadevăruri, *România* le atribuie vrăjmașilor Partidului Național. Are netăgăduită dreptate. Campania de știri false cu privire la ruptura cu țărăniștii și la noua orientare a partidului de peste munți e susținută de *Viitorul* și de presa guvernamentală în subordine. În vreme ce liberalii răspândesc cu entuziasm *faire-part*-uri de lo-godnă, *România* îi denunță ca dușmani ai Partidului Național. Liberalii sunt în situația acelor aventurieri ai peștitului cari pun în circulație

zvonuri compromițătoare pentru a forța consimțământul fetei și al familiei. Asemenea întreprinderi sfârșesc totdeauna cu scandal public... Ceea ce s-a și întâmplat!

Faceți jocurile!

Presa liberală acuză cu vehemență guvernul că a autorizat jocurile de noroc. Cazinoul de la Constanța e în plină activitate, iar Ardealul e invadat de rulete cari funcționează până și pe străzi. Iată o chestiune în fața căreia liberalii și averescanii iau atitudini perfect opuse.

Întreg caracterul, tot felul de a lucra al acestor coterii politice se explică prin poziția pe care o iau ele în fața ruletei. De o parte, partidul d-lui Vintilă Brătianu, dușman al riscului și al hazardului, jucător la sigur, amant al câștigului garantat sută în sută. De cealaltă parte, aventuroasa grupare a d-lui Octavian Goga, pentru care politica și venirea la putere a fost un simplu joc de noroc, un capriciu fraudulos al împrejurărilor, o partidă începută și încă neterminată.

Dezinteresare

Îndreptarea și Viitorul, în dulce armonie pe această singură chestie, stăruie asupra greutăților pe care le-ar întâmpina din partea naționalilor candidatura d-lui Pan Halippa la Ilfov. Liberalii, în special, sprijină cu o ciudată fervență candidatura d-lui Mișu Cantacuzino pe lista Opoziției-Unite. Atâta pasiune cheltuie Partidului Liberal în a se amesteca în interesele celorlalte partide, încât uită sau neglijează pe ale sale proprii. Numai așa se explică faptul că liberalii nu prezintă nici un candidat la alegerile parțiale în Capitală, numai așa desigur: grija d-lui Mișu Cantacuzino îl absoarbe cu desăvârșire.

Nemuțumire

Presa maghiară din Ardeal declară că populația minoritară e nemuțumită pentru că guvernul nu respectă promisiunile pe cari i le-a făcut.

...Ca și cum populația majoritară ar fi mulțumită și ca și cum promisiunile făcute acesteia guvernul le-ar respecta grozav!

Când d. Lapedatu lipsește...

...Consiliul de Miniștri nu poate lua nici o hotărâre importantă. În ședința de joi seara, de pildă, d. general Mircescu a susținut zadarnic necesitatea concentrărilor de toamnă. D. ministru de Finanțe plecase la Cluj și nimeni nu se încumeta să anticipeze asupra consimțământului d-sale, nici chiar d. general Mircescu, ministru cu situație de asemenea superministerială și reprezentant al unei necesități atât de inexorabile: reeducarea rezervelor. Cu acest prilej observăm că nici unul dintre miniștrii prezenți în consiliu n-a avut prezența de spirit să telefoneze d-lui Vintilă Brătianu, care ar fi rezolvit pe loc și direct problema creditelor pentru concentrările de toamnă.

Pactul semnăturilor

Într-un interviu dat unui ziar din Capitală, d. Iorga spune, între altele, că orice proces-verbal de fuziune a Partidului Național cu un altul, trebuie să poarte semnătura d-sale, ca să fie valabil.

Toți cei ce suferă de fobia fuziunii naționalilor cu țărăniștii, se vor grăbi să agite, pe baza acestor declarații, chestiunea neînțelegerilor dintre șefii Partidului Național... De aceea socotim că nu se poate repeta îndeajuns, în aceste câteva săptămâni decisive pentru politica noastră internă, că, astăzi, rivalitățile de galon au fost cel puțin amânate, iar cei doi șefi sunt perfect de acord ca pe contractul eventualei fuziuni parafele lor prezidențiale să figureze strict la același nivel, cu aceeași cerneală, locul din dreapta revenind semnăturii celui mai în vârstă.

Liberalii, deci, să-și îndrepte eforturile în altă direcție. Pe tema „care e mai mare”, – nimic nu mai merge!

Datoria Statelor Unite

Franța se zbate strivită sub greutatea datoriilor de război. Apelurile lui Georges Clemenceau, procesiunile invalizilor, argumentele sentimentale și cele de interes practic deopotrivă, n-au nici un succes. Bancherul de peste Ocean e neînduplecat. Și iată că francezii și-au amintit de banii pe cari visteria Franței i-a trimis sub titlul de împrumut lui Washington, dimpreună cu generalul La Fayette. E o datorie

de război pe care Franța n-a reclamat-o niciodată și care cu modesta dobândă de 5 la sută, se urcă astăzi la cinci sute de miliarde franci. Cu această sumă se pot acoperi toate datoriile de război inter-aliat, se pot stinge și despăgubirile consimțite de Germania și ar mai rămâne o rămășiță pentru care s-ar putea acorda Americii un moratoriu...

Cine știe? Prescripția între state și continente neexistând, iată, poate, o temă pe care s-ar sprijini, cândva, refacerea Europei. În orice caz, *sentimentalmente*, argumentul începe a fi exploatat.

Colonizări

Grupuri de români macedoneni au debarcat în Dobrogea și s-au răspândit între Dunăre și mare. Colonizăm Durostorul. Provincia e pă-răginită și fără culoare etnică net dominantă. Sărăcia ei se împarte între bulgari, turci, greci și români. Planul constă în adunarea românilor răzlețiți în Balcani până pe coastele Adriaticei și ale Egeii. E un izvor de conflicte și iridențe himerice care seacă pentru toată lumea în felul acesta.

Guvernul a lansat, deci, o invitație tuturor conaționalilor din afara granițelor să reintegreze patria-mumă, Dacia lui Traian. Și oamenii au început să sosească. Li s-au arătat imense câmpuri nedefrișate și li s-a spus: Luați-le și arați-le! E o procedare simplă și generoasă, dar care n-a rezolvit nimic. Frații veniți din văile Pindului s-au uitat unii la alții și au dat din umeri. S-au răspândit prin sate. Unii mai fericiți au ajuns slugă la băstinași. Pe alocuri, au fost luați la goană. Pe ici pe acolo, s-a încropit, totuși, mici așezări agricole. În general însă, situația e tragică. Noua Californie nu le prieste emigranților deloc.

Ce măsuri ia guvernul?

Stărpirea deținuților

Opinia publică s-a scandalizat când, în 1922, la modificarea Constituției, s-a zvonit că liberalii intenționează să introducă pedeapsa cu moartea. Revista *Contimporanul* a întreprins și o anchetă printre scriitori, savanți și oameni politici. Introducerea pedepsei cu moartea a fost respinsă cu oroare și unanimitate! Guvernanții au renunțat. Le venea ușor să renunțe: pedeapsa cu moartea există de fapt. Se aplică, mai întâi, chipurile, din greșeală: împușcarea pentru încercarea de

fugă sau bătaia metodică și înfundată. Se aplică mai ales condamnaților politici, pe îndelete, silindu-i, prin rău tratament, la greva foamei cu intermitențe, până la debilitare generală și obștescul sughiț. Dar nu numai condamnații politici se bucură de privilegiul pedepsei capitale. Deținuții de drept comun se împărtășesc din plin de această onoare. *Monitorul oficial* poate furniza câteva date. Sunt anunțurile sale mortuare gratuite (alt privilegiu!) care cheamă pe rudele condamnaților morți de *tuberculoză* și *scorbut*, morți la vârsta de cel mult treizeci de ani, să-și valorifice drepturile de moștenire la micile economii ale răposaiilor. Direcțiunea Generală a Închisorilor se ocupă cu publicitatea testamentară a pensionarilor săi, executați pe cale de scorbut și tuberculoză. — În curând, amănunte.

Afacerile regimului

Vigilent și neînduplecat, *Viitorul* denunță o nouă mare afacere a guvernului, o afacere în stare de proiect și care, grație acestei intervenții, avortează lamentabil. E vorba de „îndiguirea terenurilor inundabile ale Dunării“. Chestie de câteva miliarde. Măreția cifrelor arată din capul locului că o asemenea realizare nu e posibilă decât sub un guvern liberal și pe calea clasică a cointeresării. Averscanii tot nu s-au convins de acest lucru. În sânul actualului guvern sunt câțiva utopiști incorigibili cari se încăpățânează să atace chestiunile în stil mare. Sub denunțurile nemiloase ale *Viitorului*, partidul de la putere se va prăpădi prin inaniție. Le lipsește averescanilor un reformator îndrăzneț, un vizionar al meschinului și al mărunțișului, care să organizeze exploatarea și spolierea publică, pe o scară vastă însă, în întreprinderi scăzând de la un milion în jos.

E singurul fel de afaceri care scapă Harpagonului liberal. Altfel, toate întreprinderile grandioase, toate eșafodajele miliardare, vor fi fost, vorba Ecclesiastului: deșertăciune și urmărire de vânt.

„Viitorul“ și Sfatul parlamentar

S-a convocat pentru 24 august Sfatul parlamentar țărănesc, — prilej pentru *Viitorul* să repete, cu stăruință disperării: „se va discuta și chestiunea raporturilor cu Partidul Național“... Cum vedeți, ne aflăm în fața unei veritabile obsesii, cu apucături delirante. Liberalii

nu trebuie, totuși, lăsați în prada iluziilor și a ideilor fixe. Să le împărțim ceea ce suntem în măsură a ști: nu! nu! nu! Sfatul parlamentar țărănesc nu se va ocupa de raporturile cu Partidul Național. Această chestiune este lăsată *exclusiv* în seama d-lui Ion Mihalache, partizanul declarat al fuziunii cu naționali și care va discuta *numai* cu d-nii Iorgă și Maniu, vrăjmașii categorici ai unirii cu liberalii!

Un nou termen

Liberalii și averescanii au acordat d-lui Iuliu Maniu, ca din partea d-lui Mihalache, un nou termen pentru a se pronunța definitiv în chestiunea fuziunii: 1 octombrie. Bineînțeles, atât d. Iuliu Maniu, cât și d. Mihalache, nu știu nimic. E un fenomen ciudat și înveselitor: ziarele d-lui Brătianu și ale d-lui Octavian Goga au devenit subit păsuitoare și indulgente față de spiritul pertractant al prezidentului Partidului Național. Și i se acordă d-lui Maniu noi termene de cari d-sa nu mai are nevoie. Răspunsul, repetăm, d-sa îl va da înainte, poate mult înainte de 12 septembrie.

Criza de autoritate

Într-un articol din *Viitorul* d. Vintilă Brătianu combate ideea că a băntuit la noi criza de autoritate. După ce trece în revistă regimurile tuturor țărilor europene, d. Brătianu găsește că România e singura țară în care „partidele politice” s-au priceput să salveze patria, fără să recurgă la dictatură, fără să desființeze Parlamentul, fără să cunoască așa-numita criză de autoritate.

...E limpede că prin criză de autoritate, Vintilă Brătianu înțelege lipsă de supunere. Iar prin „autoritate”, discernământul d-sale subtil vede, pur și simplu, o veche simpatie a d-sale: jandarmul. Întemeiat pe aceste noțiuni, cu drept cuvânt s-a putut revolta d. Vintilă Brătianu în contra acelor cari au crezut într-o „criză de autoritate” la noi.

Retragerea d-lui Grigore Filipescu

Un ziar de seară anunță retragerea vremelnică a d-lui Grigore Filipescu din viața politică. E o știre, oarecum, exagerată și, în tot cazul, pripită.

D. Grigore Filipescu așteaptă în Franța rezultatul tratatelor Mihalache-Maniu. Dacă acestea vor izbuti, d-sa va adera la fuziune. Dacă totuși tratativele în curs n-ar duce la bune rezultate și curentul pentru o înțelegere cu liberalii ar izbândi, d. Grigore Filipescu își va relua libertatea de acțiune.

Dar libertatea de acțiune nu înseamnă retragere din viața politică.

Îngerii urnelor

D-nii I. G. Duca, Vintilă Brătianu și Tancred Constantinescu au luat hotărârea eroică de a păzi fiecare câte o urnă în ziua alegerilor parțiale pentru Cameră și Senat. În modul acesta, nici o fraudă nu va fi cu putință, decât călcând peste cadavrele acestor încercați luptători pentru libertatea votului. E o crâncenă ironie în hotărârea șefilor liberali, inventatori necontestăți ai tuturor sistemelor de fraudă electorală, în uz. Conform unei vechi experiențe polițienești care dovedește des- toinicia foștilor delicvenți când sunt întrebuițați la urmărirea răufăcătorilor, nu ne îndoim că fostele și viitoarele excelențe vor face o pază strașnică și eficace. Gurile rele spun chiar că guvernul și celelalte partide, alarmate, vor lua, de comun acord, contramăsuri. Intervenția specialiștilor electorali, pentru inviolabilitatea urnelor, n-ar fi, se zice, deloc asigurătoare.

Romanul politic

Presă guvernamentală și cea tutelară au pregătit din vreme atmosfera pentru ziua întrunirii Sfatului parlamentar țărănist. Evenimente formidabile aveau să se petreacă în această zi: denunțarea acordului cu Partidul Național, plecarea d-rului Lupu din partid, ruptura dintre centriști și basarabeni, excluderea d-lui Duică și alte asemenea calamități, din cari ar fi reieșit un lucru: că numai în Partidul Liberal există o coeziune, domnește o disciplină și se cultivă un ideal.

Data, așteptată ca o zi de eclipsă sau de apariție a unei comete, a sosit și a trecut, fără nici un folos pentru speranțele și proorocirile liberalo-averescane. Avântul imaginativ al presei regimului n-a fost însă paralizat pentru atâta lucru. De pildă, *Viitorul* de ieri a și anunțat că, înainte de sfârșitul consfătuirii, d. Mihalache s-a dus la Athénée-Palace să continue pertractările cu d. Maniu.

... Ceea ce poate că s-ar fi întâmplat fără nici o supărare, dacă d. Iuliu Maniu n-ar fi părăsit Capitala cu douăzeci și patru de ore înainte!

Partidul takist

Se afirmă că ar fi pe cale de reconstituire un partid al foștilor prieteni ai răposatului Take Ionescu. Dacă faptul e adevărat, aceasta dovedește că nu numai la liberali mai sunt oameni cari nu s-au dumirit încă pe ce vremuri trăiesc și câte s-au schimbat, totuși, de la război încoace. Sistemul e știut: o grupare de nemulțumiți își ia o titulatură, face să apară un ziar și în ziar un program (orice gazetă poate fabrica într-un sfert de oră un program de stânga, de dreapta sau de centru, la nevoie cu nuanțe intermediare) și sub acest pavilion purcede pe apele politice spre digurile, ca niște brațe deschise, ale aceluiași port.

(Se găsește totdeauna un guvern care să aibă nevoie de întăriri, în nume, în capacități, în competențe și în aporturi electorale.)

Să mai poată prinde procedeul acesta, o ultimă dată?

Pe sub lege

Interviul d-lui ministru Petrovici pune într-o ciudată situație pe d. Anghelescu, autorul Legii învățământului particular. Actualul ministru al Instrucțiunii Publice se apără de învinuirea că ar face maghiarilor concesiile neîngăduite de lege. ... Și arată că maghiarii nu-i cer altceva decât stricta aplicare a legii Anghelescu, lege care nu prevede nici o interzicere pentru elevii de altă *confesiune* de a urma cursurile școlilor maghiare. D. ministru Petrovici face o delicată și subtilă distincție între textul d-lui Anghelescu și intențiunea sa nemărturisită. În text, fostul ministru liberal a interzis înscrierea în școlile maghiare a elevilor de altă *limbă*. În intenție, a vrut să interzică și celor de altă *confesiune* să frecventeze școlile reformiste maghiare. A vrut, adică, să despartă pe evreei maghiari de maghiarii creștini. Acesta e sensul protestărilor d-lui dr. Anghelescu.

Cuvântul de ordine

O parte din presa de seară, care apare odată cu aceste rânduri, va publica urmarea romanului politic estival în felul următor: apropierea

dintre liberali și naționali poate fi considerată fapt îndeplinit. D. Iuliu Maniu a trebuit să cedeze în fața insistențelor prietenilor săi politici. Pentru a nu mai fi o piedică în calea dorințelor Partidului Național, d. Iuliu Maniu plănuiește să plece într-o călătorie în străinătate. În lipsa d-sale, un șef interimar, d. Vaida, d. Cicio Pop sau altul, va face pasul în fața căruia conștiința d-lui Maniu ezită.

Toate acestea, bineînțeles, se întemeiază pe declarațiile d-lui N. Iorga, pe zelul d-lui Sever Dan de a veni pentru circa treizeci de ani la putere, și pe articolul d-lui Bădulescu din *Le Temps*.

Urmarea romanului

Dar cele de mai sus senzaționale revelațiuni nu rezolvă problema politică. Ele nu duc decât la întărirea unuia dintre cele două partide ale alternării către care se năzuiește. Regizorii presei și ai vieții publice, habotnicii socotelilor de acasă, nu pot lăsa în suspensie soarta celorlalte formațiuni politice. Iată, deci, urmarea romanului politic, așa cum are să apară în gazetele interesate. E, bineînțeles, un simplu rezumat: dezamăgirea pricinuită de fățarnicia scandaloasă a d-lui Maniu și de trădarea în masă a șefilor ardeleni va îmbrânci pe țărăniști, orbește, într-un elan de total și necondiționat abandon, în brațele guvernului Averescu.

Mulțumită acestui neașteptat și întăritor himen, situația guvernului se va îmbunătăți subit... Bolnavul politic, asemenea regelui David, care se înviora lângă somnul unei tinere sclave, se va întrema la contactul cu această forță a pământului: Partidul Țărănesc. Menajul acesta are să dureze doi-trei ani, după care se vor succede liberal-naționali, și, astfel, cele două formațiuni, reconstituite după vechea imagine istorică regăsită, vor ferici țara, rând pe rând...

Limba dominantă

Oficiosul liberal polemizează la nesfârșit cu ziarele minoritare. Acestea exagerează, desigur, când tăgăduiesc necesitatea înscrierii limbii românești în programele de învățământ. Firește, însă, că *Vitiorul* dă dovadă de îngustime de vederi când crede că limba românească se poate impune prin constrângeri școlare și administrative.

Rezultatul dorit nu poate fi numai acela ca toată lumea să o rupă pe românește. E un ideal, poate, pentru portarii de hotel.

Cunoașterea celor câteva sute de cuvinte pentru a face față unui examen, sau a lua cunoștință de un ordin, ori de o petiție, se poate, într-adevăr, impune și fără a interveni în alcătuirea programelor școlare. Problema e cu totul alta. Minoritarii, oameni de cultură germană, maghiară și rusă nu trebuie să vadă în obligația de a ști bine românește o corvoadă înjositoare și zadarnică.

În expresia oficială de „limbă dominantă“, nu trebuie să vadă o formulă deșartă. Și pentru asta guvernele trebuie să înceteze de a da impresia că ele, cele dintâi, disprețuiesc, cultura, școala și universitatea românească până într-atât, că nu văd în cea dintâi decât un pericol, iar în celelalte două, un mijloc de agitație și propagandă politică. Minorităților nu li se poate pretinde mai multă stimă și mai mult zel cultural românesc decât românilor. Iar limba românească nu constă numai într-un abecedar și o carte de conversațiuni uzuale.

Pisica și șoarecele

Viiitorul, deși deplin triumfător în această chestiune, tot îl mai ține pe d. Garoflid sub observație. Pe ziua de ieri, îl acuză că ar fi „reînceput, prin *Argus*, campania d-sale în favoarea inflației“. Și nu e vorba decât de un inofensiv articol, în care răspunderea răzvrătirii ministru nu e deloc dovedită. E un lucru vădit că d-lui Garoflid nici o mișcare nu-i este îngăduită, nici o respirație. Ochiul d-lui Vintilă Brătianu e la pândă. Și, sub fixitatea lui necruțătoare, nu-i rămâne altceva d-lui Garoflid decât să facă pe mortul.

Reportaj politic

Un confrate, dezgustat, trage o paralelă între felul în care se înțelege reportajul politic în presa franceză și modul cum este practicat la noi. În străinătate: fapte precise, știri controlate, chestiuni de ordin general... La noi: intrigi complicate, buletinul cancanurilor și al pronosticurilor inepte și, mai ales, guerila micilor eroi de club și cafenea; în total, o forfoteală de amănunte și mărunțișuri cari amintesc cleve-teala micilor orașe de provincie.

Confratele nostru aruncă toată vina asupra gazetarului. Uită că acesta nu-i decât oglinda vieții politice, așa cum se desfășoară la noi: fără continuități logice, fără preocupări generale, fără puțință de preci-

ziuni până în ultimul moment al unei situații. O politică de persoane și sferturi de personalități, o politică de cafenele, de culoare, de culise și de Curte, în întregime întemeiată pe interese și simpatii individuale.

Așadar, ce alt să raporteze reporterul nostru politic?

Între ardeleni și d. Maniu

Se pare că nu vom avea să înregistrăm defecțiuni în Partidul Național Ardelenesc. Pe ziua de ieri, d. Iuliu Maniu a trebuit să asculte reînnoirea declarației de credință a mai multor „rebeli“ liberaloizi de peste munți proaspăt sosiți. Aceștia l-au asigurat pe d. Maniu că îl vor urma, oricare i-ar fi hotărârea supremă. Diversele manifestațiuni în favoarea unui acord cu liberalii n-au fost decât expresiunea unui deziderat personal, un proces de conștiință pe care l-au împărtășit publicului, după maniera psihologică rusă, iar nicidecum un apel la indisciplină...

Sămânța de conflict

D. Octavian Goga pregătește un proiect pentru militarizarea studenților. Termenul de „militarizare“ e poate exagerat, dacă ne amintim că d. general, Mircescu s-a declarat împotriva unei asemenea reforme, care, nu vedem prin ce ingeniozități și prin ce ambagii¹ s-ar putea realiza în ciuda opoziției d-sale. E vorba, mai curând, de o încartiruire a studenților în căminuri, supuse, firește, unui regulament disciplinar. Un eventual conflict cu Ministerul de Război, căruia nu i se vor mai cere nici instructori, nici arme, nici reduceri de serviciu, va fi, astfel, eludat. Cum rămâne însă cu d. ministru al Instrucțiunii Publice? Cum își va revărsa d. ministru de Interne infinita-i sollicitudine față de studențime, trecând peste părerea și peste drepturile ministrului Învățământului? Iată o întrebare și o situație care nu pare deloc menită să consolideze pacea recentă și plăpândă intervenită între d-nii Octavian Goga și Ion Petrovici.

Cenzorul și rolul său

În ziarul subversiv al Partidului Liberal din Hunedoara, Partidul Liberal a devenit primejdios Siguranței statului. D. cenzor a suprimat

¹ *Ambages* (lat.) = ocol, ocoliş.

un articol în care – titlul rămas intact ne-o spune – se ataca cenzura. Faptul acesta arată limpede misiunea pe are și-o atribuie cenzorul: să se apere de atacurile presei supuse controlului d-sale! Exact cazul gardistului din Piața Operei din Viena. Când necesitățile circulației au impus instalarea unui agent care să arate calea și să regizeze mersul vehiculelor din acea piață, Karl Kraus, celebrul pamfletar, s-a întrebat: care credeți că e rolul gardistului din fața Operei? Și a răspuns: să se ferească să nu-l calce trăsurile.

Între cenzorul de la Deva și gardistul lui Karl Kraus există o întimă asemănare.

Succes liberal

Sunt cetățeni cari, în urma repetatelor manifestațiuni ale Partidului Național împotriva unei înțelegeri cu liberalii, exclamă cu satisfacție:

– Cel puțin, dacă nu vom avea fuziunea cu țărăniștii, nici acordul cu Partidul Liberal nu se face.

...Ca și cum, în realitate, liberalii au urmărit altceva decât numai zădărnicierea fuziunii național-țărăniște... Ca și cum această simplă zădărniciere n-ar însemna din nou repetarea celui mai mare succes al liberalilor, triumful politicei lor sistematice care constă în împiedicarea, cu orice preț, a înțelegerii între partidele democratice.

CENZURA LA DEVA

Dreptatea, ziarul hebdomadar al Partidului Național-Liberal din Hunedoara, ne parvine mutilat oribil. Din priveliștea textului, rărit, din loc în loc, de luminișurile albe ale Anastasiei locale, înțelegem că foarfecele ei furtunoase se dedau celor mai sistematice pustiiri în recolta de proză opoziționistă.

Cu acest prilej, ținem să reliefăm atitudinea respectuoasă și devotată a Partidului Liberal și al oficiosului său din București față de zeița Anastasia. Când ești lovit, te aperi, când ești nedreptățit, protes-

tezi. Nici în fața lui Dumnezeu omul năpăstuit nu renunță la plângere și revoltă. Cazul lui Iov constituie o unică excepție, una din acele excepții care confirmă regula. Și, totuși, spiritul bisericos, misticismul reacționar al liberalilor forfecăți de cenzură, e atât de ancorat în conștiința lor, încât insulta și prigoana ineptă a zbirului obscur de la Deva o suportă fără crâcnire. Ziarul organizației din Hunedoara e ferfenițit fără îndurare, și *Viitorul*, la București, tace. Partizanii brătienismului la Deva se sufocă sub apăsarea călușului și Partidul Liberal nu vrea să audă, nici să știe. Cum vreți să se ridice împotriva unei instituțiuni pe care ei au înălțat-o, au folosit-o și la care vor apela mâine? Cum să protesteze, fără a aduce o atingere însăși cultului util al cenzurii? Partidul Liberal preferă o mică suferință momentană, un trecător martiraj, păcatului, – incalculabil în consecințele-i eventuale, – al răzvrătirii față de cele sfinte.

GLOSE POLITICE...

Între Bihor și Hunedoara

În vederea alegerilor din Bihor, candidatul Opoziției-Unite, d. dr. Lascu, a ținut o cuvântare în comuna Tulca. „Bine vorba nu sfârșea“, și a și fost arestat de jandarmii sosiți fără întârzierea tradițională. Autoritățile au dezlănțuit însă, teroarea, fără a socoti cu rezistența populației. [!] D. dr. Lascu a fost scos din mâinile zbirilor de alegătorii cari îi vor da votul mâine. E de prevăzut, totuși, că nici cârmuirea nu se va lăsa mai prejos. Trei batalioane cu efective și ținută de campanie au ocupat regiunea.

Și dacă arestarea d-lui Lascu și eliberarea d-sale constituiesc un demn debut de luptă electorală specifică regimului, ne întrebăm cu groază unde vom ajunge, ținând seamă de legile firești ale progresului și de faptul că suntem de-abia la început? E drept că avem de-a face cu simple alegeri parțiale și ne putem aștepta, din această pricină, la mai puțină înverșunare și deznădejde din partea guvernului... Avea-vom, deci, o teroare direct sau invers proporțională cu valoarea alegerilor? Iată întrebarea, iată în ce constă problema teroarei care începe.

Pe roze

Care e situația guvernului în alegerile parțiale?

– Trei liste la București: a candidatului oficial; a d-lui colonel Spirescu; a d-lui colonel Chișescu... A fost vorba de o manifestație ostilă a organizației de Ilfov la Clubul Central...

– Două liste, ambele oficiale, la Buzău: candidează d. Bascovici, susținut de d. Garoflid, și d. Andrei Corteanu, recomandat de d. general Averescu.

– O singură listă și, deci, un singur candidat oficial la Ialomița. Dar pentru impunerea și susținerea candidatului centrist, prefectul județului a trebuit să plece în concediu și să delege pe un observator trimis de la București, cu „facerea“ alegerilor.

Liberalii și Basarabia

Viitorul și Independența se arată îngrijate foarte de zvonul că d. general Averescu ar fi pe cale să semneze un tratat de amicitie italo-român, fără ca din termenii acestui tratat să reiasă, într-un fel sau altul, recunoașterea unirii Basarabiei. Firește că dacă guvernul ar încheia cu Italia o amicitie, fără clauza garantării reciproce a frontierelor actuale, ar săvârși o greșeală gravă. Dar această grijă de soarta Basarabiei, de consfințirea Unirii printr-un nou act internațional, nu liberalii sunt cei chemați să o manifeste. Nu cei cari au întins peste Prut depravarea biurocrației a clientelei lor în căutarea de plasament, nici cei cari au cuibărit jandarmeria cu starea ei de asediu în vechea provincie moldovenească sunt cei indicați să afișeze această onestitate.

Secret de stat

La Ministerul de Externe s-a păstrat cu sfințenie secretul răspunsului bulgar. Reprezentanții ziarelor din Capitală au dat zadarnice asalturi pentru obținerea textului. Se răspundea: Nu se poate!... Uzanțele diplomatice, protocolul, se opun categoric!... Răspunsul nu poate fi publicat fără un acord prealabil cu guvernele iugoslav și grec! Ar fi o gravă inadvertență și o bătărănie fără seamăn să procedăm altfel! De altminteri, răspunsul nici nu este încă tradus: transpunerea

unui text francez pe românește necesită un ceremonial deosebit și colaborarea tuturor forțelor intelectuale de la Capul Podului.

Bineînțeles, conținutul notei bulgare de răspuns era tuturora cunoscut din telegramele agențiilor străine, încă înainte de remiterea lui către cabinetele protestatate. În momentul următor, când se făcea din publicarea lui o chestiune internațională, *Neue Freie Presse* îl dădea în vileag, odată cu presa elenă, și odată cu agenția „Rador“ care transmitea pasajele esențiale în toată lumea.

Ziarele bulgare publicau și ele, *in extenso*, această oficială proză. Iar presa noastră, ocolind sfincșii din Capul Podului, fu nevoită, în sfârșit, să ia cunoștință de textele sibiline din acest depărtat izvor.

Nu vi se pare că e de un discret comic hermetismul desuet al diplomației noastre? El amintește de formele perimate ale miniștrilor (cari aveau talent) Sfintei Alianțe! E și ceva din teama superstițioasă a îmbogățitului față de argintăria unui banchet în această observanță excesivă a protocolului de către mânuitorii destinelor noastre!

Suprimarea Parlamentului

Cu prilejul dizolvării consiliilor comunale în Italia, toate ziarele fasciste reclamă desființarea Parlamentului și abrogarea sistemului electiv.

Încă un argument în favoarea antiparlamentariștilor noștri, cari mai sunt și tradiționaliști intransigenți și, în același timp, vrăjmași ai teoriilor de import și a imitării străinilor.

Noroc că în calea ofensivei „statului corporativ“ se ridică d. Brătianu, partizan al simulacrelor!

Pielea ursului

Conflict între *Viitorul și Îndreptarea*:

Oficiosul liberal revendică pentru „marele partid“ meritul de a se fi gândit la Tratatul de amicitie cu Italia, dacă acest tratat implică recunoașterea unirii Basarabiei...

Oficiosul averescan contestă liberalilor paternitatea acestei intenții și acestei inițiative, fără să-și ia angajamentul că tratatul va implica recunoașterea unirii Basarabiei...

Țara așteaptă rezultatele acestei polemici familiale care nu rezolvă nimic fără un răspuns precis de la Roma, care iarăși nu rezolvă nimic fără un răspuns precis de la Moscova. Dar asta înseamnă să re-deschidem procesul întregii clase conducătoare și să devenim din acuzaatori, acuzați: acuzați de trădare, vânzare, înstrăinare etc., etc....

Un om compromis

D. ministru Garoflid n-a încetat un moment să neliniștească și să obsedeze pe liberali. Simpla d-sale existență în guvern e îndestulătoare pentru a-i face pe acești politicieni calculați și stăpâniți să iasă din orice rezervă. Spectrul inflației îi pândește și-i amenință pe liberali, de pretutindeni. E suficient ca un ziar să ceară finanțarea recoltei sau să preconizeze vreo soluție financiară potrivnică vederilor d-lui Vintilă Brătianu, pentru ca presa liberală să intre pe loc în campanie în contra d-lui Garoflid.

Pe ziua de ieri *Viitorul* scrie textual că orice discuție pe temă financiară înseamnă „a compromise încă mai mult pe ministrul Agriculturii“... Pentru d. Garoflid, *Viitorul* se identifică cu însuși destinul ațintit asupra-i, cu însăși umbra legată de pașii săi, de altfel împiedicați. Iar în pornirea lui pătimașă, *Viitorul* merge până a mărturisi, prin asemenea admonestări, contractul politic, legătura tutelară dintre cele două partide.

Solidaritate

D. Vintilă Brătianu a plecat la Chișinău pentru a susține candidatura d-lui Tancred Constantinescu. Fostul ministru de Finanțe a ținut prin această faptă să dea o pildă despre ceea ce înțelege d-sa prin solidaritatea și disciplina de partid. Gestul d-sale este cu atât mai demonstrativ, cu cât situația printre liberali a d-lui Tancred Constantinescu devenise în ultimul timp „intenabilă“. A trebuit să intervină bombardarea d-sale la candidatură, iar acum călătoria de sprijinire, a d-lui Brătianu, pentru ca tineretul liberal, din care o bună parte a și fost eliminată din partid, să înțeleagă că suprema virtute a unui partizan rămâne solidarizarea cu tovarășul politic contra propriilor sale fapte, contra lui însuși dacă e nevoie, – dincolo de bine și de rău...

„Acțiunea dizolvantă“

Viitorul acuză „anumita presă“ că sprijină „partidele noi“, înțreținând astfel, în mod intenționat, „haosul politic“ și „o situație dăunătoare țării“. Recunoaștem pe autorul anonim al acestui articol după clișeele șterse și vide pe cari le întrebuițează. E omul formulelor stereotipe și solemne pe cari le aplică și le repetă, cu o stăruință mecanică și maladivă, până la letargie.

Această perseverență, însă, nu va izbuti să pună un înțeles acolo unde nu e decât neant, nici să dea impresia unei argumentări prin mijlocirea unui monoton delir, menit, la început, să acopere fățarnicii și interese prea evidente. Să discutăm aserțiunile *Viitorului*? Ar însemna să ne introducem în verbiajul patogen care tinde să susțină ridicula teză că „anumita presă“, susținând fuziunea „partidelor noi“, urmărește menținerea haosului politic... Fiindcă, după *Viitorul*, anumita presă e aceea care împiedică partidele noi să treacă sub umbrirea steagului, uzat de atâtea evenimente, al Partidului Liberal.

Evident, debitul obosit al *Viitorului* încearcă să mai apere „anumite interese“ destul de vii și de simțite. Nu e vina noastră dacă datorria ne împinge de-a curmezișul socotelilor de acasă, ale unora.

Referendarii culturali

Guvernul a hotărât să trimită în străinătate *referendari culturali* pe lângă Institutul de Cooperație Intelectuală. Rolul lor e să strângă relațiile, în primul rând, între scriitorii străini și scriitorii români. E o misiune însemnată și grea. Viața noastră intelectuală nu trebuie să se despartă, nici să rămână în urma conștiinței unanime a veacului. Europa, după marele război, s-a micșorat. O mulțime de tendințe locale și anarhice tind să strice sau să întârzie unitatea către care continentul nostru năzuiește. Popoarele trebuie să se simtă și să se apropie sub cerul aceluiași ideal. De aceea trimitem și noi, la locurile unde arde sfântul spirit, solul nostru. El nu poate fi însă orișicine. Din mănunchiul firav de scriitori și de ziaristi români, o alegere riguroasă și atentă se impune. De aceea aplaudăm trimiterea d-lui Camil Petrescu, poetul distins și propagandistul entuziast al cooperației intelectuale, la Paris.

Pentru postul, nu mai puțin important, de la Geneva, însă, guvernul dibuie încă. Alesul probabil, al doilea ales, nu trebuie să fie ci-

neva străin de cercurile intelectuale și de presă. Să nu căutăm cu dinadinsul prilejul de a ne autoridicula în străinătate. Ar fi de prisos. Guvernul e prevenit. El poate lua măsuri ca între alesul său pentru Geneva și titulatura de „referendar cultural“ să nu fie o opoziție de fapt.

Sfârșitul unui vis de vară

După dezmințirile dârze și repetate ale presei Partidului Național, survine dezmințirea furibundă din *Viitorul* de ieri și declarația, de la Cernăuți, a d-lui Vintilă Brătianu:

– Partidul Liberal (*acesta e înțelesul întregii polemici*) nu a făcut nici un fel de propunere de fuziune sau de colaborare Partidului Național.

E ceea ce am repetat aci o vară întreagă, în disprețul surâsului atotștiutor al oamenilor politici și al marilor inițiați. Preludiile amoroase de la Sovata n-au fost însoțite, niciodată, de o „propunere serioasă“. Singurul lor scop era să sporească incertitudinea naționalilor...

...Ceea ce le-a și reușit, până la un punct!...

Izvoarele antiparlamentarismului

La adunarea organizației din Capitală a Partidului Poporului a avut loc o păruială însoțită de vociferări, sau niște vociferări însoțite de păruieli, cu prilejul repartizării rolurilor în campania electorală și a distribuirii fondurilor de propagandă. Concurenții s-au împăcat pe teren. Nu rămâne la ordinea zilei decât „scoaterea“ senatorului averescan.

Întâiul partid

D. Vintilă Brătianu a scris un articol intitulat *Al doilea partid*. E chestiunea pe care liberalii au avut abilitatea să o aducă și să o mențină în discuție. De la o vreme, lumea politică, apoi intelectualii cari se mai interesează de treburile publice, împreună cu ceea ce se numește opinie publică, se află în căutarea pasionată a ceea ce ar putea constitui „al doilea partid“. E o rătăcire, e o gravă eroare, în acest fel de a pune problema.

Aceasta implică recunoașterea liberalilor ca „partidul dintâi“, cu drepturi pe veci câștigate de a ne guverna, cu sau fără găsirea și concursul partidului de-al doilea. Și apoi, toată discuția echivalează cu o uzurpare: câțiva politicieni, dimpreună cu o minoritate cugetătoare, își arogă fățiș dreptul de a stabili, în primul rând, că țara trebuie guvernată de două partide și, apoi, de a decide care poate fi... partidul al doilea!

Pe când votul universal, singurul suveran în această materie, a dovedit că el înțelege să participe la discuție, începând chiar cu începutul: cu partidul dintâi.

Și n-am avut, până azi, nici un indiciu că Partidul Liberal a fost acesta.

Antiparlamentarism

La ședința de sâmbătă seara a organizației averescane din Capitală, o pătimașe și furtunoasă discuție a culminat (ziarele spun că a degenerat!) în păruieli: se repartizau rolurile în campania electorală și se distribuiau fondurile de propagandă... Iată deci izvorul antiparlamentarismului actualilor și viitorilor parlamentari averescani. Sunt atât de dezgustați, bieții oameni, de propriile lor suveniruri electorale, de cele ce au văzut și făcut în timpul alegerilor, încât e imposibil, câteodată, ca torturata lor conștiință să nu izbucnească!

Presa oligarhică și fuziunea

În fine, pe ziua de ieri, presa liberală, presa oficială și oficioasă, și cea clandestin guvernamentală, anunță ceea ce noi am afirmat, singuri, o vară întreagă: acordul desăvârșit între d-nii Mihalache și Maniu, delegații Partidelor

Țărănesc și Național, în privința fuziunii. S-a și anunțat, cu oarecare precipitare, semnarea unui protocol. E inexact. Dar faptul nu poate să contrazică natura evenimentelor.

Am scris, în repetate rânduri, că d-nii Maniu și Mihalache sunt decși să realizeze fuziunea, cu prețul oricăror defecțiuni. Astăzi presa oligarhică, în cor, confirmă faptul și se străduiește să tragă, din exagerarea lui, concluzii defavorabile.

Suntem în măsură să afirmăm că, și în privința defecțiunilor, vrăjmașii fuziunii vor avea noi dezamăgiri.

Sperietori

Presa liberalo-averescană se alarmează – și această alarmă se măsoară cu vastitatea caracterelor tipografice utilizate –, se alarmează asupra celor petrecute la întrunirea național-tărănistă de duminică. Discursuri incendiare, atacuri împotriva Coroanei, senzaționala intervenție a unei extrem de primejdioase și de amenințătoare comuniste, în sfârșit, tot ce poate dovedi că la întrunirea de alaltăieri s-a pus la cale revoluția cu alaiul ei de orori.

Și toate aceste născociri neroade, toate aceste exagerări, toate minciunile simultan lăbărate în coloanele a patru gazete, în solda Internelor și a Siguranței, sunt făptuite cu speranța și nădejdea naivă că... *vor speria pe ardeleni!*

Guvernul și scriitorii

Cu prilejul înscrierii d-lui G. Topârceanu în Partidul Poporului, *Îndreptarea* aduce laude guvernului care a știut să-și asigure serviciile și sprijinul entuziast al „gintei iritabile”. Într-adevăr, guvernul actual, în fruntea căruia se află un poet, a știut, mai mult decât anticulturalul cabinet liberal, să se îngrijească de nevoile și de lipsurile, adesea atroce, ale tagmei scriitoricești.

În ce fel însă? Transformând un romancier popular în zbir electoral, utilizând câteva talente în presa de partid din Capitală și din provincie, sau îndreptându-le, cu înlesnirile necesare, spre cariera de tripotori publici!

ANDRÉ BRETON

Mes mots, Messieurs, sont ma réalité.

LOUIS ARAGON

André Breton sau Revoluția suprarealistă... Să fie o simplă întâmplare că mișcarea modernă franceză se precizează și se amplifică la o sută de ani depărtare de revoluția romantică? Un spirit superstițios de cercetător literar se așteaptă poate la revelarea unui ritm,

al cărui tic-tac s-ar măsura cu veacul, în desfășurarea răsturnărilor intelectuale. Să așteptăm, pentru o verificare temeinică, trecerea a câtorva secole încă. Nici o siguranță nu ne e, momentan, îngăduită. Nici o lege, în asemenea materie, nu poate fi afișată. Uzurpatorii cu ochelari ai libertății artistice nu vor izbuti încă să se impună, la adăpostul teroarei pedagogice și cu asentimentul mediocrităților amatoare de stabilizări. Avântul minunat al recentelor explorări, înlăturarea cataractei care ne căptușește retina, brusca minune năpustită, dinnăuntru și din afară, în tiparele strâmte ale înțelegerii noastre, ne dă dreptul aristocratic de a refuza, de-acum înainte, orice. În special alternația comodă îmbiată ca o tranzacție de către negociatorii de la răscrucea veșnicului *ieri și mâine* artistic, speculatorii unui *modus vivendi*, ofertanții unui teren comun de înțelegere între noutatea absurdă și clasicismul august, sunt izgoniți cu lovituri de comedie bufă, cu lovituri de picior în regiunea umorului trupesc. *Clasicism-Revoluție-Neoclasicism*: iată ultima ineptie a celor ce au vrut să facă graficul evoluției artistice, întocmai ca pe al unui pas de dans. Neoclasicismul ar fi, după aceștia, perioada de cristalizare a descoperirilor incerte, disciplinarea elanurilor dezordonate, captarea unei revoluții. Un manual de gimnastică suedeză al poeziei. Și nu vom vorbi aci de altceva decât de poezie, fiindcă ne socotim înțeleși asupra esențialului: că nu există, în artă, decât Ea.

În fond, acest neoclasicism, propus ca o etapă acceptabilă a unei faze turburi, de tranziție, nu e, în mintea celor ce vor să se deosibească de turma mioapă, ca înțelegători la poarta nouă, decât o pocăință a răzvrătiților, un fel de reîntoarcere a fiului risipitor, de regăsire la ieslea clasicismului de manual, a oaiei rătăcite. Multe sunt, pasămite, mințile cari vor să creadă că în artă există întoarceri înapoi. Ca și cum tranzacțiile sunt cu puțință între un fond actual și o formă trecută. Ca și cum o fuziune, peste vidul timpului, s-ar mai înfăptui între un conținut sufletesc real și unul deficitar față de acesta, și care nu mai există decât ca amintire istorică. Se întâmplă, bineînțeles, convertiri cari justifică speranțele celor rămași în urmă. Dar ce valoare are abdicarea și refugiul neputinciosului în imitație și pastiş? Totuși, niciodată produsele caracteristice și vitale, a două epoci de artă, n-au semănat între ele.

Revoluția suprarealistă a lui André Breton și a prietenilor săi nu rezumă, desigur, întreaga mișcare modernistă. Romantismul nu-i corespunde, cum au pretenția să stabilească veșnicii căutători de identi-

tăți, maniacii reperurilor, inverșiții echivocului, decât, poate, ca atitudine exterioară, – *et encore!* Manifestul tehnic al romantismului a fost o timidă reformă a prozodiei, o înlăturare de canoane de manual, un recensământ de silabe, accente, cezuri, o incendiere de recuzite: unitatea de timp și de loc – și, neapărat, o oarecare degajare a sensibilității. Dar Baudelaire a putut nesocoti drumul deschis de romantici și porni pe o potecă neștiută, și a rămas singurul mare poet al veacului trecut, – alături de Edgar Poe, tocmai din pricină că romantismul n-a fost răscolirea profundă anunțată, ci o agitație superficială, cu rezultat, cum spuneau comunicatele marelui război, pur local.

Suprarealismul lui Breton aduce revoluția fundamentală, realizează proorociile unui apocalips literar. Fiindcă utilizăm terminologia politică și gazetărească a timpului, să precizăm: până astăzi, în literatură, nici o mișcare inovatoare nu s-a atins de privilegiile seculare ale sacrosantei oligarhii intelectuale: *Logica, Rațiunea, Inteligența*. André Breton a dat, acestor statui obsedante și exagerate, lovitura de târnăcop liberatoare. La capătul a patru mii de ani de literatură aservită cerințelor marelui și micului public, apare, în sfârșit, adevărata libertate. Cuvântul acesta e, desigur, tot ceea ce ne mai încântă și pe noi. Și noi îl credem propriu să întrețină, la infinit, bătrânul fanaticism omenesc. Și noi credem, cu André Breton, că printre atâtea dizgrații moștenite, cea mai desăvârșită libertate de spirit ne este totuși îngăduită. Aruncarea închipuirii în robie este, într-adevăr, renunțarea la tot ce putem găsi, în noi, ca dreptate supremă.

Vreți o clasificare și o situare, după bunele reguli pedagogice: literatura generației de azi a ucis anecdota. A ucis și literatura în tot ceea ce avea aceasta mai la îndemâna cetitorului talentat. Conveniențele cari permiteau proza nuvelistului de mare tiraj și a romancierului negustor de situații și psihologie au fost compromise. A rămas numai poezia, în zona infinitei libertăți. Și libertatea aceasta e astăzi, în creație, atât de deplină, încât cei ce se aventurează încredători în virtuțile licenței, sau ale farsei, își frâng gâtul în prăbușirea primilor pași.

Suprarealism (e momentul să definim) înseamnă: „automatism psihic pur, prin care ne propunem să exprimăm verbal sau prin scris sau oricum altfel, funcționarea reală a cugetării. Dicteu al gândirii, fără nici un control exercitat de rațiune, în afara oricărei preocupări estetice“ (*Manifeste du Surréalisme*, Kra ed.).

Pare un simplu joc, o posibilitate, sau chiar o rețetă, de a deveni poet fără constrângere. E interpretarea protestatorilor grațiuți și mașinali în fața Începutului... E justă. Dar cei cari se simt ispitiți nu cumva să-și uite parașuta. Trebuie să fi fahir pentru a te menține în aer. Trebuie să fi Sfântul Francisc ca să calci pe valuri...

Automatismul acesta, captat pe hârtie, îți dezvăluie o stranie realitate. E lumea visului prinsă în crâmpie de minune. E problema adevărului adevărat care se impune, din nou, deconcertantă, și atrage după sine următoarele axiome:

„Gândirea nu prezintă nici o soluție de continuitate... Starea de veghe nu este decât un fenomen de interferență.“

Psihologia a stabilit toate acestea, pe cari le rezumă, impresionant și poetic, André Breton, cu întrebarea:

„*Le rêve est-il moins lourd de sanctions que le reste?*“

Și ne putem aștepta, odată, la rezolvirea acestor stări în aparență contradictorii: vis și realitate, într-o *suprarealitate*, cucerire a omului de mâine. Realcăuțire dincolo de tiparele realității de azi: încă o dimensiune poate? Ne mărginim astăzi să plutim prin suprarealism înspre minune. Pentru poezie, miracolul este recucerit. Apanajul copilăriei, acela de a se putea minuna, cu lumea liberă de orice legi, a basmelor, îl recăpătăm acum. Suprerealismul nu admite pravile fizice sau intelectuale. O impresiune extraordinară de *jamais vu* se degajă din darurile lui magice. Finalitățile logice ne scapă: sunt abolite. Unitatea prezumțioasă a Eului se rezolvă în descoperirea surprinzătoare despre noi înșine, a unui Eu mereu altul. Eul stării de veghe abdică, – umilit de purpura Celuilalt, sau de splendoarea nudă a celui de al Treilea. Iar lumile, sub creanga de alun a vrăjii, se ivesc, se întretaie, se înmulțesc: „halucinațiile și iluziile nu sunt o sursă de desfătare neglijabilă“. Edgar Poe și Hoffman știau aceasta, dar s-au servit de scuza nebuniei, ca de niște pantaloni de baie. Cine regretă mai mult decât noi că fantastica viziune din *Tăcerea* lui Poe e motivată, la sfârșit, mizerabil, cu demența eroului? Breton înaintează însă pe tărâmul basmului suprarealist: „*Le parc à cette heure étendait ses mains blondes audessus de la fontaine magique... Un chateau sans signification roulait à la surface de la terre*“. Și dacă ochii d-voastră se obișnuiesc cu dezmiertarea imposibilului dezlănțuit, apropiați-vă de lespeda răsturnată a mormântului: veți ceti poate primii fulgi ai îngerului care și-a șters o clipă aripile de rugina toamnei, – a strănutat și s-a dus!

GLOSE POLITICE

Dictatorii și regii lor

Primo de Rivera a pierdut încrederea și sprijinul Regelui Alfons. Conflictul latent dintre cei doi conducători ai poporului spaniol a intrat în faza acută. Armata, amatoare de schimbări în decoruri și personaje, pare a fi de partea Regelui. Situația lui Primo de Rivera e critică. Ce-i de făcut, când ai împotriva-ți Regele și armata, și nu te susține nici măcar poporul?

Manualul perfectului politician oferă în asemenea împrejurări un remediu clasic: un complot, pus la cale de Siguranța respectivă și descoperit tot de aceasta, în timp util. Soveranul intimidat, sau convins, cedează și amână. Ceea ce s-a și întâmplat în Spania. În toiul crizei, în momentul când toată lumea se aștepta la un *pronunciamento*, poliția lui Primo de Rivera a știut să descopere un vast complot îndreptat contra lui Alfons al XIII-lea...

Primo de Rivera mai rămâne, câtva timp, dictatorul Spaniei.

Veți spune că procedeul e lipsit de originalitate, fiindcă îl întâlnim în Europa pretutindeni, fiindcă el înflorește, vorba cântecului, „de la Dunăre la Sena, din Carpați în Pirinei“... Ce importanță are argumentul banalității, dacă sistemul, deși cunoscut, nu dă, totuși, greș nicăieri unde dictatorii se mențin, grație lui, la putere, în detrimentul autorității regale.

Politica de foileton

Romanul politicii noastre interne a deschis un capitol nou: „Ce va face d. dr. Lupu?“ În primul rând, spun ziarele, d. dr. Lupu e împotriva fuziunii. D-sa mai e și pentru excluderea d-lui C. Stere din partid. Intenționează să formeze un nou partid țărănesc întemeiat pe cele mai multe organizații din Vechiul Regat. Acest partid, cu totul opus formațiunii Mihalache-Maniu, care (bineînțeles se va înjgheba din „sfărământurile“ țărănisto-ardelene) urmează să se apropie fie de averescani, fie de liberali. Bineînțeles, e vorba numai de presupuneri și de proorocii. Ceea ce e sigur e că d. dr. Lupu nu merită cătuși de

puțin dizgrația de a fi, în acest fel, obiectul atenției cărcotașe a mahalalei politice. Aserțiunile liberalo-averescane își găsesc o dezmințire netă și repetată în articolele *Aurorei*. Cel mai nou capitol al romanului politic nu rezistă nici unei cât de superficiale critici.

Un nou partid?

Campania contra fuziunii exercită, deopotrivă, temperamentul și imaginația. Politicienii, în asemenea ocazii, se mărginesc să aibă interese și dorințe. Ziaristului îi incumbă sarcina ingrată de a fi atent, activ, divers, convingător și inventiv, în sensul poftei politice a șefului. Să nu-l acuzăm, deci, dacă necesitatea de a corespunde „atitudinii ziarului“ duce adesea la deformarea grotescă a realității sau la născocirea celor mai monstruoase și mai neverosimile mitologii de ultimă oră. Iată una: un nou partid țărănist și muncitoresc în perspectivă. După realizarea fuziunii, adversarii ei ar intenționa să ridice steagul cel nou.

Să analizăm o asemenea posibilitate, – rațiunea și sortii ei de reușită? (De reușită în direcția maselor sau chiar a fripturismului...) Există în tot Partidul Național și Țărănesc cineva care să se înșele singur și cu dinadinsul? Poate cineva să-și închipuie că, izolat de grosul național-țărănist, mai prezintă vreo atracție pentru liberali sau vreun punct de sprijin și de raliere pentru opinia publică?

Iată de ce aberațiile presei guvernamentale nu sunt nici măcar meșteșugite.

Urbanism și dictatură

Oamenii politici și scriitorii întorși din Iugoslavia sau, în genere, din vilegiatura în străinătate, au readus în discuție chestiunea asanării și înfrumusețării Bucureștilor. Trebuie să avem o Capitală demnă de România întregită, cu cele optsprezece milioane ale ei de locuitori, cu exploatațiunile ei petrolifere, cu bogățiile ei naturale și, mai ales, cu pretențiile ei la cultură și artă. S-a zis că, pentru atingerea acestui scop, cel mai bun mijloc ar fi fost strămutarea nefericitei reședințe peste munți. Am fi corespuns astfel și bunelor principii ale lui Machiavel: când vrei să păstrezi o provincie, trebuie să te muți într-însa. Dar momentul unui asemenea eroism, momentul din 1918 a

fost pierdut. Rămânem pe năpăstuitele maluri ale Dâmboviței. Rămânem sub dictatura economică a Partidului Liberal, care alungă orice credite străine, paralizează orice întreprindere cu ajutor de peste hotare, și cerem, totuși, canalizări, grădini, bulevarde, împăduriri și construcțiuni.

Dezbinare în guvern

Nu e vorba de conflictul Lapedatu-Garoflid. Nici de tandrețea Petrovici-Goga. Nici de lucrătura, generală, dintre averescanii puri și liberaloizii introduși în actualul cabinet și ale căror demisii se află în sertarul d-lui Brătianu.

Conflictul e mai grav. Unul din miniștri, într-un moment de sufocație morală, a făcut o veritabilă declarație de război, a comis o nepermisă delatiune, s-a dat unei injurioase spovedanii pe seama colegilor averescani și liberaloizi.

D. Cudalbu, – căci d-sa are această onorabilă slăbiciune a strigătului inimii (un fel de angină pectorală politică) a declarat, într-adevăr, la un congres: „Illegalitatea a pus stăpânire pe viața socială și necinstea a fost consacrată doctrină de guvernământ“...

Aplaudăm. D. Cudalbu are deplină dreptate. Ce spun însă, iluștrii d-sale colegi, miniștri și subsecretari de stat?

Fier vechi pentru armată

Nici un cuvânt oficial, nici o lămurire autorizată, nu intervine, cu toată campania de presă, în chestiunea furniturii de arme vechi din Italia. Guvernul tace. În particular, însă, oameni săi țin următorul limbaj:

– Nu înțelegem atâta alarmă, surprindere și indignare. Furnitura de arme vechi nu e decât forma tradițională, și oarecum elegantă, cu care plătim uzura împrumutului din Italia. Istoria nescrisă și reală a țării dovedește cu prisosință că, ori de câte ori am obținut un împrumut sau un avantaj în străinătate, a trebuit să plătim un surplus de dobânzi și comisioane, o veritabilă camătă, sub forma de comenzi de material, uneori bun, alteori mai... potrivit, adresate industriei acelor locuri. Căci nicăieri o industrie nu e numai o industrie. Ea e mai întâi și întâi un consiliu de administrație în care intră tot ceea ce țara în

chestie are mai influent și mai distins... Ani de zile, de pildă, am fost nevoiți să cumpărăm reformăturile casei Krupp.

Și de altfel, domnule, – încheie omul politic, bătându-se patriotic cu pumnul în piept, – războiul a dovedit că, dacă furniturile militare au fost totdeauna insuficiente, detestabile, soldatul român însă a învins și fără ele!

...A refuza un asemenea argument echivalează cu o înaltă trădare.

Bătaia

Presa întreagă a protestat împotriva maltratării comerciantului Andreescu în labirinturile poliției.

Organizațiile negustorești și-au manifestat, cu acest prilej, sentimentul de indignare și de solidaritate. Ministerul de Război și cel de Interne au trebuit să se sesizeze. Acțiunea de cercetare și de pedepsire, credem, nu va mai putea fi oprită.

Și, în toiu vâlvei stârnite, survine un fapt divers care dezvăluie teatrul chestiunii până la ultimele lui planuri: un necunoscut, un nevoiaș, un anume Taivi Hemper, care nu face parte din nici o organizație profesională, nici firmă înscrisă nu are, și-a tăiat cu un briceag beregata. Motivul? A fost schingiuit la poliție.

Cazul său ne amintește de zecile de muncitori pentru cari arestarea fără motiv și bătaia pe deznodate constituie unicul și legalul regim. Și ne gândim dacă protestul ridicat de presă cu ocazia torturării comerciantului Andreescu n-ar trebui cumva menținut în fața tuturor sălbăticiilor cărora cetățeanul este expus și supus în beciurile unde se rafinează și se cultivă sadismul și bestialitatea. Dacă n-a sosit momentul unei acțiuni generale și susținute, a presei și a intelectualității întregi, împotriva bătaiei, împotriva înjosirii și sălbăticitii populației prin sistemul monstruos al bătaiei?

Între actori

Ducele Mussolini și răposatul actor Valentino (două incontestabile glorii contemporane) n-au trăit în bună înțelegere. Valentino a avut într-o bună zi prezumția și îndrăzneala ca, prin secretarul său, să se adreseze în scris dictatorului: îi cerea să-i cedeze un automobil comandat unei mari fabrici italiene. Ducele n-a răspuns. De supărare,

Valentino a repudiat naționalitatea italiană și a devenit cetățean al Americii. În schimb, Mussolini a interzis reprezentarea filmelor lui Valentino în Italia.

Pare exagerată și paradoxală această rigoare, acest tratament de la egal la egal pe care Ducele l-a aplicat luceafărului cinematic.

Realitatea, însă, apare cu atât mai expresivă din faptele relatate: rivalitatea între doi artiști ai atitudinii, concurența între doi actori, pe același plan al popularității, – și care explică totul!

Arbitrul din Ardeal

Candidatul guvernului a reușit în Bihor, cu sprijinul reeditat al fraudei, al violenței și mai ales al concursului voturilor minoritare. N-a fost un succes al guvernului, fiindcă cifrele îl arată derizoriu. N-a fost o înfrângere a Partidului Național, fiindcă numărul de voturi obținut de acest partid, în ciuda teroarei și a falsurilor, rămâne considerabil.

Rezultatul din Bihor înseamnă, însă, o întărire a pozițiunii de arbitru pe care și-a cucerit-o, fără caznă și șiretlic, Partidul Național Maghiar, partidul irident maghiar. E consecința ultragioasă, pentru poporul de acolo, a guvernărilor oligarhice și impopulare.

Liberalii și Legea chiriilor

Cu o caracteristică ostentație, *Viitorul* evidențiază, de câte ori poate, starea de servitute a guvernului față de Partidul Liberal. Din atitudinea lipsită de cea mai umană discreție a *Viitorului* am aflat, ceea ce de altfel știam, că în toate chestiunile și problemele de stat guvernul Averescu nu poate realiza decât sau puncte din programul brătienist, sau intențiuni de-ale fruntașilor liberali sau chiar deziderate nemărturisite de-ale acestora. De câte ori guvernul a fost silit să renunțe la modestele lui veleități de inițiative personale, *Viitorul* a subliniat aceste decăderi printr-un verbiaj brutal și de o cinică voioșie. Numai în chestiunea Legii chiriilor *Viitorului* îi convine ca guvernul să fie original și de sine stătător. De aceea, notița furibundă prin care respinge paternitatea clandestină a legii încă în gestațiune. I-am atribuit această paternitate și i-o atribuim. Dezmințirile n-au nici o elocvență, fiindcă n-au nici un adevăr. Altul e procedeu care ne-ar putea convinge. Partidul Liberal să-și spună, de pildă, părerea în privința re-

gimului chiriilor, să someze guvernul să-și divulge pe a sa și să-l oblige, așa cum l-a obligat de atâtea ori, în atâtea privințe, să țină încă o dată seama de democratica opinie a brătienismului.

Restul e demagogie!

În jurul fuziunii

Dintr-un singur număr al unui ziar liberal de seară cităm:

„A început lupta dintre d-nii Lupu și Mihalache“ – și urmează o întreagă pledoarie pentru o colaborare țărănist-liberală, pledoarie pe care ziarul interesat i-o atribuie d-lui dr. Lupu.

Urmează, apoi, în titlu:

„D. Iorșa vrea șefia unui mare partid, Acest partid ar cuprinde pe iorghiști, o parte din naționali, o parte din țărăniști și Partidul Populului“...

De unde toate aceste aberații? Din convingerea vetustă că, astăzi încă, individualitățile cu pretenții și putere mai pot decide în treburile politice, în ciuda și disprețul votului universal!

ÎNAPOI, LA CARU' CU BOI

Guvernul a găsit o dezlegare eroică problemei transporturilor. Momentul nu e rău ales: edițiile speciale ale ziarelor de-abia ne-au adus ultima numărătoare a ranișilor de pe urma noului dezastru de cale ferată; lemnele s-au scumpit ca pâinea caldă; grâul și porumbul zac în hambarele necercetate... Orice altă întârziere ar fi constituit un pericol național. Și problema, de altfel, era gravă: dezorganizarea transporturilor a pricinuit căderea imperiului rus... Grabnice măsuri se impuneau pe ziua de ieri: construcții noi de poduri, tuneluri și linii de fier, furnituri în masă de locomotive și vagoane, personal proaspăt educat cât ai bate din palme. Era nevoie pentru asta de vreo 30 de miliarde... De unde și cum să le căpătăm, dacă regimul financiar, dictatura economică a d-lui Vintilă Brătianu, interzice orice speranță de împrumut în străinătate? Posomorâtă și crâncenă situație! Vedeți însă, tocmai aici se relevează geniul guvernului actual. Există unele

procedee și apucături cari caracteriză geniile. De pildă: să vezi soluția unei dificultăți în sensul opus celui în care-l caută toată lumea. Sau: să nu te opui unui rău amenințator, ci să-i cedezi cu viclenie, pentru a-l răpune mai ușor. Tot astfel, prin d. Meissner, s-a gândit și guvernul nostru: „N-avem linii ferate și vagoane? Foarte bine! Nici nu e nevoie de ele. Vom utiliza șoselele și transporturile prin tracțiune... Încercările de până acum au și dovedit că reorganizarea C.F.R. e lucru cu neputință!”

Astfel a vorbit d. C. Meissner, vechiul prieten al presei, unui ziar de seară. D-sa ne-a asigurat că șoseaua Bran-Predeal, paradisul vilegiaturiştilor, și Rucăr-Dâmbovicioara, e foarte bună. Jos, deci, vagoanele și drumul de fier. Să transportăm pe drum de țară: lemnele și alimentele în care cu boi, călătorii, desigur, cu diligența.

D. C. Meissner n-a găsit această soluție neașteptată în colaborare cu colegul d-sale de la Comunicații, Incompetența Sa d. Văleanu, ci și-a epuizat inspirația singur, în amintirile și reminiscențele depărtatei d-sale tinereți: vremea malacoavelor și a crinolinei, a carului cu boi și a diligenței, a lui Bolintineanu și a lui Lamartine.

O GRAVĂ EXPERIENȚĂ

Cartelul Național-Țărănesc a dat în judecată pe acei magistrați, militari și funcționari de la secțiile de vot, cari s-au făcut vinovați de fraude și violențe electorale. Socotim acest act al partidelor democratice ca ultima încercare de a lupta, legal, împotriva corupției și sălbăticiiei electorale. Suntem în fața unei experiențe care trebuia făcută, fie și numai pentru a avea conștiința împăcată. S-a recurs, – vom putea constata mâine, – și la supremul mijloc de intimidare a delincvenților electorali. Chemarea lor în judecată înseamnă pentru ei cel puțin spulberarea siguranței pe care o au despre neurmărirea și impunitatea lor. În operațiunile sălbatice pe cari le-au săvârșit, le-a fost de-o încurajare certă cunoașterea trecutului liniștit și al apatiei, de după alegeri, a tuturor și celor mai aprige opoziții. Astăzi, mulțumită acțiunii Cartelului Național-Țărănesc, o oarecare neplăcută publicitate va fi asigurată faptelor și numelui lor necinstit.

Experiența de azi mai este și de o gravă însemnătate morală. Vom asista la judecarea unor magistrați de către colegii lor de tribunal. Magistratura noastră trece astfel un examen greu. Va reuși ea, oare, să se dezbrace de spiritul de corp, de solidaritatea profesională, de complexul prejudecăților ce reînvie și comandă în asemenea împrejurare? Va ține ea piept, magistratura, ingerințelor ce se vor dezlănțui, de sus, asupra-i? Căci nu e vorba numai de teroarea d-lui Cudalbu. Partidul Liberal însuși, inauguratorul corupției și urgiei, stă îndărătul guvernului-fantomă. Aceasta e cumplita întrebare: *Y-a-t-il encore des juges à Berlin? Mai este încă un judecător la București?*

Vom avea, pe curând, răspunsul.

DUPĂ ÎNFRÂNGEREA LUI DEMPSEY

Niciodată conflictul dintre generații n-a fost mai aprig decât azi. Niciodată deosebirea dintre ele n-a fost mai pronunțată. Omenirea contemporană se împarte în două mari și bine distincte categorii. Trăiesc împreună și nu se mai înțeleg: cei pe cari i-a surprins războiul și le-a furat tinerețea și idealurile; cei cari au pășit în arena lumii în ritmul țipător al dansurilor negre, aduse anume pentru ațâțarea bucuriei moarte... Ce vă interesează mai mult? O carte sau un meci de box? O sală de lectură sau un dancing? Apariția unei comete sau ivirea unei stele de cinematograf? Sfârșitul unui savant destrămat de mânia razelor ultraviolete sau moartea în alcov a unui as de la Hollywood?

Răspundeți și vă clasificați singuri: moderni sau paseiști, oameni ai epocii sau fosile, indiferent de vârstă. Nu vă numărați însă: fiți siguri că, pentru marea majoritatea a contemporanilor, evenimentul capital, astăzi, e înfrângerea lui Dempsey. Omenirea e încremenită în admirația gloriilor ieftine și efemere... Își exprimă astfel idealul ei de forță și frumusețe... Campionii și așii se succed în recorduri mereu depășite: deunăzi, unul a traversat Canalul Mânecii, într-un timp mai scurt decât predecesorul; azi, un impresar a descoperit într-o cârciumă un bărbat mai frumos decât Valentino; un cal năzdrăvan a țâșnit cu 90 pe oră la un hipodrom; mâine, onorabilul d. Tunney, învingătorul lui Dempsey, va fi cotoșit de vreun negru mai fioros, mai ager, mai în-casator și mai precis decât ultima divinitate a pumnului...

Vremuri grele pentru cărturarii cu ochelari pe nas. O epocă de nerozie brutală și voioasă se anunță...

Așa cred unii. Să nu ne grăbim. Antichitatea greco-romană n-a fost mai puțin sportivă, și povestea ei îndreptățește o nădejde: că emulația sportivă nu întârzie să se manifeste și pe domeniul intelectual. Și, apoi, de ce să nesocotim voluptatea intensă a înotului, exaltarea feroce a boxului? Cine știe? Pumnii lui Dempsey și ai lui Tunney bat toba unei ere noi; jocurile olimpice se vor completa ca odinioară: pugilatul și tragedia, discul și ditirambii vor fraterniza din nou.

CRIMA LA NOI ȘI AIUREA

Într-un recent interviu, fostul președinte al Statelor Unite, d. Taft, se arată alarmat, foarte, de marea extindere a criminalității peste ocean. D. Taft caută să-și explice fenomenul și să-l combată.

Nu aceasta ne preocupă, aci. Credem, totuși, că, nici varietatea etnică, nici insuficiența măsurilor de pază și de pedepsire nu sunt de vină. Adevărul e mai simplu și mai apropiat.

Pretutindeni crima rătăcește între un spectru și un înger: foamea și iubirea. E un bun subiect de cromolitografie acesta.

Ceea ce n-a cercetat d. Taft este dacă dezalcolizata Americă, țara tuturor recordurilor, merge, și în această privință a criminalității, „în capul altor ginte“. N-ar fi de mirare. Cronica ultimilor ani arată, pentru țările occidentale și civilizațiile mașiniste, o superioritate covârșitoare pe tărâmul crimei și al ferocității. Presa franceză, germană și engleză aduce zilnic, în sprijinul constatării noastre, noi și fioroase mărturii. Suntem nevoiți, cu modestie și smerenie, să ne proclamăm, sub acest raport, oameni mult mai de omenie decât cei crescuți la umbra milenară a catedralelor, în respectul catehismului, al drepturilor cetățenești și al agentului regulator al circulației.

E paradoxal, dar așa e.

Între criminalii occidentali și criminalii – cum să le zicem? – noștri... remarcăm o diferență umiltoare sau îmbucurătoare, cum vreți să o luați. Proportional și numeric suntem depășiți! N-avem sadici, n-avem vampiri, n-avem bărbi-albastre, n-avem necromani, n-avem profanatori, n-avem canibali... La noi, crima e frustă, ciobă-

nească sau napolitană, și, după toate acestea, mai este relativ și comparativ, destul de rară. La ei, crima e rafinată, insistentă, gotică, scârnavă, îngrozitoare... Cum îl chema pe neamțul invertit care, de curând, după ce își mușca de beregată amanții, adormea în sângele lor și îi ciopârțea, la deșteptare, în conserve savante ca să-i vândă sub această formă la măcelar? Dar pe francezul care și-a gătuțit femeia în automobil (această elegantă creație a civilizației) și a fript-o, de vie, pe un maldăr de vreascuri și fân?

Suntem, hotărât, în urmă – sau înainte – pe tărâmul crimei. Civilizația n-a înălțat-o, și la noi, între arte.

În marea presă nu o cultivăm încă. Rușinos!

ÎN AȘTEPTAREA CONGRESSELOR

O scrisoare a d-lui N. Iorga • O întrevedere semnificativă.

Polemica Averescu-Brătianu •

D. dr. Lupu, solidar cu congresul

După cum era de așteptat, d. N. Iorga s-a decis pentru abținerea de la Congresul național din 10 octombrie. D-sa își va explica, încă o dată, atitudinea printr-o scrisoare pe care o va citi, probabil, d. Tașcă în Congres, scrisoare care semnifică partidului că d. Iorga și partizanii d-sale, pentru motivele știute, își iau deplina libertate de acțiune.

D. Iorga se înapoiază în Capitală astăzi.

Este sigur că între d-sa și generalul Averescu va avea loc o întrevedere, astăzi sau mâine. Conversația Iorga-Averescu este menită să aibă repercusiuni asupra situației politice și a remanierii ministeriale.

*

Între generalul Averescu și liberali, raporturile par a se înăspri. Primul-ministru s-a declarat foarte nemulțumit de campania dusă de presa liberală, împotriva-i, pe tema Tratatului româno-italian.

Întrebat în special cu privire la articolul din *Văitorul*, atribuit d-lui Ionel Brătianu, articol în care se aruncă generalului Averescu învinuirea că a semnat preliminariile de la Bufta, primul-ministru a răspuns:

„Acest articol cuprinde două inexactități:

1. Tratatul de la Buftea n-a fost semnat de generalul Averescu, ci, prin plenipotență, de d. C. Argetoianu.

2. Hotărârea de a semna n-a fost luată nici de generalul Averescu și nici măcar de guvernul Averescu. Ci de Consiliul de Coroană, în care d. general Averescu a prezentat demisia guvernului, tocmai din pricina condițiilor puse de inamic, iar Consiliul de Coroană l-a obligat pe generalul Averescu să păstreze puterea și să accepte semnarea, lucru pe care d-sa l-a făcut ca un suprem sacrificiu pe altarul patriei. Așa încât, a adăogat d. președinte al Consiliului, nu înțelegem de ce s-a referit la chestiunea Buftea.

De altfel, contele Czernin, în memoriile sale, spune că de la prima întrevedere cu generalul Averescu s-a despărțit pe un „non-possumus”, hotărât spus de delegatul român. E un lucru care, de altfel, s-a elucidat, în mod public, în polemica cu Alex. Marghiloman...”

*

Se atribuie cu stăruință d-lui dr. Lupu intenția de a nu merge la Congres și de a refuza vice-prezidenția partidului. Ni se comunică din nou că aserțiunile acestea se fac de către liberali și averescani pentru a reînsoflei o intrigă stinsă.

Potrivit declarațiilor sale categorice, din comitet și din presă, d. dr. Lupu nu întreprinde nici o acțiune separată.

Atitudinea iorghiştilor la Congres

Sâmbătă 9 crt., partizanii prof. N. Iorga se vor întruni într-o consfătuire, la locuința d-lui Cihodariu, spre a fixa atitudinea acestui grup la congresul Partidului Național care are loc duminică 10 crt., pentru ratificarea fuziunii cu Partidul Țărănesc.

După informațiunile ce avem, atitudinea de până acum a acestui grup este de a vota contra fuziunii. Se spune că d. Gh. Tașcă va fi purtătorul de cuvânt. D-sa va arăta că noul program adoptat de Partidul fuzionat Național-Țărănesc se depărtează de ideologia Partidului Național. În special, se îndepărtează de ideea națională. De aceea membrii fostului Partid Naționalist-Democrat nu pot adera la acest program și nu pot vota fuziunea.

Apoi, noul program nu cuprinde nimic din ceea ce așteaptă masele populare: Nu indică soluțiuni de guvernământ pentru marile pro-

bleme la ordinea zilei, a căror dezlegare este așteptată de populație de la un guvern democrat, cu grijă de interesele naționale, obștești.

D. prof. N. Iorga nu va participa la Congres, dar va trimite o scrisoare pe care o va citi d. Gh. Tașcă.

*

Membrii fostului Partid Naționalist-Democrat, după ce vor vota contra fuziunii, se vor retrage.

Se vor întruni apoi în cursul săptămânii viitoare spre a proceda la organizarea Partidului Național. Fiindcă grupul d-lui Iorga socoate că, cei cari votează fuziunea cu Partidul Țărănesc se pot considera că părăsesc Partidului Național.

LIBERALII ȘI AL DOILEA PARTID

În dezinteresarea și în patriotismul lor, liberalii acceptă puterea ca un sacrificiu. Din opoziție sau de la cârmă se supranutresc și acaparează cu gesturi de abnegație și mucenicie. Ceea ce îi obligă la acest calvar, spun dâșii, este lipsa celui de al doilea partid care să le succeadă. Fericirea lor, dacă i-am crede, ar fi mare în momentul când acest al doilea partid s-ar constitui.

Sunt, acestea, declarații cari nu se potrivesc defel cu intrigile lor îndelungi și nerușinate în contra fuziunii. Campania lor se justifică prin necredință.

Iată-i, însă, azi în fața faptului îndeplinit.

Care-i atitudinea liberalilor? Încearcă să mai stârmească nemulțumiri personale în fața ultimei formalități a fuziunii.

În neastâmpărul și orbirea pe care i-o dă sentimentul cauzei pierdute, *Viitorul* de seară bălăcește în plin ridicul când opune Partidului Național, prezidat de d. Maniu, gruparea defecționistă a d-lui Goldiș. Scorneala *Viitorului* nu merită un examen. Fripturismul, în alegeri, s-a dovedit inexistent, și însuși generalul Averescu i-a fixat prețul prin rolurile pe cari i le-a rezervat în guvern.

Iar fripturismul de ieri, de azi și de mâine, fripturismul, ca amenințare, nu are nici o eficacitate față de noul Partid Național-Țărănesc.

Zvârcolirile, piruetele și scâlcieile dialectice ale presei liberale, dovedesc un singur lucru: că repetatul lor suspin după cel de al doilea partid a fost o ipocrizie. Interesul liberalilor e să rămână singuri.

Al doilea partid, pentru dânșii, nu poate fi o puternică organizație populară. Al doilea partid, pentru liberali, înseamnă un pâlce de umbră și de spectri fără legături cu masele, fără coeziune interioară.

Din punct de vedere liberal, averescanismul de azi, oarecum modificat, reprezintă acest ideal politic.

O ființă vie, multiplă și robustă, însă, o mare mulțime lucidă și disciplinată ca noul Partid Național-Țărănesc înseamnă pentru liberali o amenințare de echilibru și dreptate.

UN SCHIMB DE DEDICAȚII

Ziarele au publicat știrea că între d-nii general Averescu și profesor Iorga s-au reluat relațiile cordiale din timpul războiului. Se știe că, pe vremea aceea, d. Iorga era cel mai hotărât susținător al generalului Averescu pentru sarcina de comandant suprem al armatei. D. Iorga a avut totdeauna încredere în capacitatea militară a actualului prim-ministru. În același timp, însă, d. Iorga a făcut întotdeauna rezerve foarte serioase cu privire la generalul Averescu om politic.

S-au schimbat, oare, astăzi, lucrurile, situațiile, oamenii, părerile? Ziarele vorbesc de o dedicație a d-lui Iorga pe o carte trimisă d-lui general Averescu... Suntem în măsură a restabili textul acestei dedicații, alterat de ziare, și în care nu descoperim, cu orice preț, o semnificație politică.

E vorba de un volum din *Histoire des roumains*, iar dedicația este aceasta:

„Domnului general Averescu, biruitorului de la Mărăști, această istorie a țării, în care a înscris o pagină de glorie.

(semnat) N. Iorga“.

Se zice că d. general Averescu n-a rămas insensibil față de această revenire la vechi sentimente.

D-sa a și expediat d-lui prof. Iorga volumul d-sale, *Flămânda*, pe frontispiciul căruia a scris, la rându-i, o caldă închinare despre

rolul istoricului care dă o eternă expresie faptelor pieritoare ale politicienilor și ale soldaților.

*

Preludiul unei colaborări politice? Sau simplă curtoazie între doi iluștri contimporani?

BROȘURILE INCENDIARE

Autoritățile fac descinderi în cartierele muncitorești și la sediul sindicatelor. În modul acesta, vaste comploturi sunt descoperite și duzini de atentate se preîntâmpină fără greș. De atâția ani de când ni se repetă povestea isprăvilor acestora, am ajuns, sub imperiul afirmației reînnoite, să o credem. Nu cercetăm.

Avem, însă, unele nedumeriri... Cu regularitate, de pildă, se confiscă în asemenea prilejuri, pe lângă manifeste de ocazie, unele broșuri și volume cari constituiesc, nu arare, corpul delict. Posesorul lor înfundă pușcări, pentru simplul fapt că le-a găzduit pe masa de lucru sau în raft.

E vorba, totuși, foarte adesea, de lucrări și de opusculă cari se găsesc prin toate chioșcurile și librăriile. Sunt polemici și rezumate, sunt broșuri de vulgarizare, sunt cărți noi sau vechi cari au ajuns clasice și fac parte, cu necesitate, din biblioteca oricărui om cult. Sunt socotite și confiscate ca subversive operele lui Marx, ale lui Engels, ale lui Kautsky și ale lui Labriola, Bebel, Lasalle, Lafargue, sau, bunăoară, polemicile și controversele ivite de la 1917 încoace și cari, cu nici un chip, nu pot rămânea ignorate de orice om al timpului.

Mărturisim, în ce ne privește, marea vină de a le fi cetit și păstrat și ne amintim de intelectualii din Cluj cari s-au autodenunțat și ei, cu prilejul arestării, din această cauză, a patruzeci de muncitori...

Prigonirea cărții și a cetitorului lor trebuie, totuși, să înceteze. Există în acest scop mai multe modalități. Guvernul, de pildă, să încetească un index al lucrărilor prohibite... Sau să ia măsuri pentru luminarea organelor sale prin câteva cursuri serale. Altfel, se poate repeta, într-o bună zi, întâmplarea, petrecută sub guvernul lui Lascăr Catargiu, când autoritățile au confiscat, la cunoscutul, pe atunci, dr.

Petru Alexandrov, operele complete ale lui Shakespeare, denumit, în raportul de poliție „primejdiosul nihilist rus“...

Oricât ridicol, însă, ar intra în apucăturile unora, el nu atenuază arbitrarul și vexațiunile cărora sunt supuși, deopotrivă, cărțile și omul.

ÎNTRE D. LAPEDATU ȘI PARLAMENT

Conflictul dintre guvern și majorități

Campania pentru debarcarea d-lui Lapedatu s-a lovit de rezistența îndârjită a liberalilor. Toate soluțiile propuse acestora au fost respinse. Liberalii nu s-au împăcat cu ideea debarcării d-lui ministru de Finanțe nici după ce guvernul și Parlamentul ar fi acceptat bugetul vintilist pregătit de d. Lapedatu în ciuda subsecretarului său și a comisiunii lui bugetare.

D. Lapedatu, deci, căruia i s-a oferit victoria bugetară și compensația de guvernator al Băncii Naționale, rămâne ministru vintilist, cu asentimentul resemnat al d-lui general Averescu și al d-lui Mitilineu.

*

Dar d. Mitilineu e singurul susținător convins al primului-ministru în această tristă situație. Majoritatea miniștrilor sunt decși să lupte pentru debarcarea cu orice risc a d-lui Lapedatu. Nimeni n-a uitat și nu i-a iertat umilirile aduse în consiliile de astă-vară.

De partea majorității din minister se află majoritățile parlamentare. Deputații averescani sunt decși să-l răstoarne pe ministrul de Finanțe în chiar sesiunea de toamnă, la discuția bugetară.

*

În hotărârea aceasta, pe care parlamentarii nu o ascund nimănui, ei sunt întăriți și de convingerea că răsturnarea ministrului, străin de programul și de tradiția partidului, nu înseamnă și căderea întregului guvern. Amenințările liberale nu sunt luate în serios, iar socotelile averescane spun că Partidul Liberal nu are încă interesul de a provoca o criză ministerială.

Disciplina de partid nu va putea impune susținerea ministrului de Finanțe și a bugetului său.

Cu complicitatea misterioasă a celor mai mulți dintre miniștri și, desigur, sub instigația lor, Parlamentul va da, la toamnă, votul răsturnător.

CELE DOUĂ CONGRESE AU VOTAT FUZIUNEA

Aspecte

S-au luat toate măsurile pentru prevenirea moravurilor tradiționale: se zvonise, din vreme, că partidele oligarhice își vor trimite cio-măgașii pentru a sparge congresul printr-un formidabil scandal, foarte ușor de provocat într-o mare mulțime de oameni. Câțiva comuniști au izbutit, totuși, să se strecoare în sală, după ce au împărțit câteva zeci de manifeste „contra fuziunii“ în stradă. Poliția, totdeauna pe urma tipăriturilor volante și clandestine, afișează, față de forfoteala și agitația victimelor ei de toate zilele, o toleranță ideală.

De astă dată, jocul extremelor se armonizează într-o ultimă protestare zadarnică. O încăpere tixită. Mulțimea se desparte, liturgic, străjuind un drum pe care-l străbat oficianții întârziați. Printre urale și aclamații, d-nii Lupu, Mihalache și Madgearu trec înspre tribuna de pe estradă. Fostul președinte al Partidului Țărănesc, în port național: „costum de rasă, iar nu de clasă“, cum l-a definit d-sa cândva. D-nul Lupu afișează la butonieră o uriașă crizantemă. Strălucirea ei albă și vegetală contrastează cu sănătatea rustică a șefului țăranist. Alături, d-nul Virgil Madgearu, arătare stilizată și palidă, de acea paloare descrisă și temută de Iulius Cezar. D-nul Pantelimon Halippa, chip din cartea de cetire, reînvierea omului de stat de pe la 1860.

*

D. Ion Mihalache declară deschis Congresul pentru ratificarea fuziunii. Aceste două cuvinte, abia rostite, rup zăgazarile entuziasmului. Un puhoi de aplauze și de urale iscă un imn confuz și sălbatec ca al forțelor naturale dezlănțuite. Cuvântarea d-lui Mihalache a pus în evidență starea sufletească a adunării: graba de a vedea faptul îndeplinit, proclamat și legiuit, teama de noi discuții, amendamente și opriri. D-nul Mihalache a explicat, mai întâi, necesitatea politică a fu-

ziunii, a lămurit detaliile ei tehnice, a mărturisit sacrificiile de persoane la cari a consimțit, a reliefat, printre urale, izbânda ideologiei țărăniște, adoptată și revendicată intactă de naționali: căci peste munți, a afirmat d-sa, în rândurile poporului, ideea de partid național și de partid țărănesc se confundă.

D-nul Ion Mihalache a încheiat printr-o măreață, avântată și plină de patetism cântare a forțelor vii și proaspete ale maselor chemate să-și exprime voința, prin noul organ care este Partidul Național-Țărănesc. Perorația d-sale, viguroasă, sinceră și bărbătească, a fost un imn, în care idei și imagini de o pură și violentă plasticitate și-au luat elanul și lumina dintr-o convingere dornică și profundă ca ogorul. A fost o pagină de adevăr și o pildă de elocvență politică. Cei de față s-au cutremurat ca la auzul Cuvântului.

D-nul Virgil Madgearu a explicat, apoi, programul noului partid. În partea economică și financiară distingem câteva idei scumpe d-sale.

D. dr. Lupu a rămas *l'enfant gaté*¹ al poporului.

Întâmpinat cu strigăte de „ura“ și „trăiască“, d-sa cu greu a liniștit, pentru a vorbi, furtuna de simpatie care i se oferea ca unui sfânt pornit pe valuri. Într-o alegorie spirituală și-a explicat ezitățile și diffe-rende de cu vechiul său tovarăș „de plug“ Mihalache: fierul la care trăgeau amândoi se izbise, în pământul democrației, de niște cioate: „Sunt vechi și împietrite, Plăvane; vom rupe fierul plugului, i-am zis... Sunt putrede, Dumane; să tragem brazda peste ele... Pe când ne certam așa, fără a rupe nici unul resteiul, Sfântul Petru, care se plimba pe pământul românesc, a poruncit să se scufunde cioatele.

Și plugul la care am tras, atâta vreme, amândoi, s-a urnit și a trecut înainte...”

*

Dorința Congresului a făcut ca toți oratorii ceilalți să renunțe la cuvânt. Fuziunea s-a ratificat în unanimitate.

După votarea unirii, congresiștii au pornit, în grupuri mici, spre sala în care așteptau ardelenii. Cele două mulțimi s-au întâlnit și s-au amestecat cu precipitarea voioasă a două ape la confluență. Frunțașii partidelor se sărută. E un moment de dezordine măreață: oștirea lui Xenofon la ivirea mării.

¹ Copilul răsfațat (franc.).

*

La amiaza-mare, ospăț în sala Eforiei: e prima agapă, e antecongresul Partidului Național-Țărănesc prezidat de d-nul Iuliu Maniu. O foame năprasnică dă glas tacămurilor izbite și clinchetului de pahare. Chelnerii, ca niște lăstuni uriași, târcolesc în jur meselor, prelungește, în oglinzi, kilometric.

Ora toasturilor, ora ovațiilor sosi într-o atmosferă prielnică de ospătărie. Aci a făcut d-rul Lupu primul act de disciplină: a vorbit din ordin.

D. VAIDA-VOEVOD DESPRE NOUL PARTID

A doua expropriere • Regele și fuziunea • Situația guvernului în urma fuziunii • Orientarea Partidului Național-Țărănesc

Am căutat să obținem de la d-nul Vaida câteva indicații asupra activității și atitudinii viitoare a noului Partid. L-am rugat să ne spună ce crede despre zvonurile privitoare la cea de-a doua expropriere.

– „Mă surprinde, începe d. Vaida, că se mai găsesc naivi cari se lasă zăpăciți de asemenea intrigi. Țara a trecut și trece nu printr-o expropriere sau două, ci printr-o expropriere cronică.

Această boală nu e întreruptă decât prin câte o intermitență provocată de hotărâri principiale ale Înaltei Curți de Casație care declară de neconstituțional cutare procedeu de aplicare a reformei agrare, ba constată chiar neconstituționalitatea unor anumite dispoziții pseudolegale. Revizuire? Revizuirea reformei agrare este de asemenea o boală cronică. Remediul? Nu poate fi decât o stabilitate în chestiile de proprietate rurală, atât în interesul proprietarilor, cât și al țăranilor, dar mai ales în interesul superior al țării asigurată pe calea unei legi.

Această lege – va admite chiar și cel mai perfid intrigant bizantin și cel mai zăpăcit proprietar – nu poate fi alcătuită decât în deplină înțelegere între Coroană, guvern și corpurile legiuitoare. În fața acestei situații reale de legalitate, nu cred că cineva dintre bârfitorii fuziunii să poată avea temeritatea de a mai încerca să înspăimânte opinia publică. Continuarea unei asemenea campanii ar însemna, de altfel, că toți, începând cu Iuliu Maniu, dr-ul Lupu, Ion Mihalache, și

terminând cu d-nii Lucasievici, Mihai Cantacuzino, Pavlică Brătășanu, Grigore Filipescu, ba, în ultima analiză, cu acela fără de aprobarea căruia promulgarea unei legi este exclusă, cu M. S. Regele Ferdinand, să fie declarați bolșevici.

Buni patrioți ar rămânea, în acest caz, numai redactorul rubricii „Ultima oră“ a *Viitorului* și *last not least* arbitrul vieții publice românești și pregătitorul viitorului de mărire al țării, d. Titus Enacovici...“

Situația politică după fuziune

– Care-i, după dv., situația guvernului actual, chemat și instalat la putere pe motivul că partidele democratice nu se înțelegeau între ele?

– „Aceeși motivare s-a dat și cu ocazia numirii celui alt guvern personal, la 1922. Trebuie să recunosc că acest punct de vedere al Regelui n-a fost lipsit de temeii... Interese individuale țineau încheagată colectivitatea Partidului Liberal. Partidul d-lui general Averescu, compus din abia câteva duzini de cointeresați, și-a putut cristaliza guvernul în jurul nucleului fripturist. Aceste criterii de omogenitate îi lipseau Partidului Național... Partidul Național își întemeia forța pe principii rezultate din tradiția mai multor generații. O fuziune după alta a alterat întrucâtva vechea lui omogenitate. Partidul Țărănesc își datora omogenitatea aceluiași principii ca Partidul Național, iar lipsa de tradiție era din belșug compensată prin tradiționalismul instinctului maselor țărănești.

Datorită fuziunii, toate acele elemente cari nu în urma afinității de gândire, simțire și ideologie politică, cari nu conduse de instinctele atavice naționaliste și democratice, ci sub imperiul altor considerente sau interese, au fuzionat la timpul lor, și-au reluat independența. După o statistică aproximativă, totalitatea celor retrași pe urma fuziunii nu atinge decât cifra modestă de 43. Acțiunea lor e binefăcătoare pentru că asigură desăvârșita omogenitate a Partidului Național-Țărănesc.

Ceea ce Majestatea Sa a dorit: partide mari și omogene, iată, s-a împlinit. Țara dispune azi de Partidul Liberal și de partidul nostru. Deosebirea e că, pe când Partidul Liberal cu ușurință poate ajunge la putere când vrea și guvernează și din opoziție, fără să dispună de sufragiile cetățenilor, și astfel își confirmă reputația de partid personal, partidul nostru, în schimb, se bucură de încrederea tuturor claselor sociale și are nădejdea îndreptățită că, împlinind postulatul supre-

mului factor constituțional, acela de a fi un partid omogen, va evolua la rangul de partid nu numai al țării, ci și de partid *personal* în aceeași măsură și cu aceeași justificare ca și Partidul Liberal.“

Naivitate sau rea-credință

– Personalități demisionare din partidele fuzionate și-au justificat retragerea cu teama pe care o au de a vedea noul partid pășind pe calea agitațiilor extremiste...

– „După ce a încetat concurența între Partidul Țărănesc și Național pentru dobândirea încrederii maselor, evident, cei ce ne atribuie intenții demagogice nu pot fi decât sau naivi, sau de rea-credință. Sufragiul universal își îndeplinește, însă, rolul de măcinător al ideologiilor și metodelor învechite. Iată, abia s-a întâmplat fuziunea și vedem că Partidul Liberal se reorganizează pentru cucerirea încrederii maselor cetățenești.

Pericolul demagogiei radicale ar putea să amenințe țara cel mult din partea acestui partid, iar nu din partea Partidului Național-Țărănesc. Căci despre d-nii Iorga și Argetoianu sunt convins că nu se vor deda la acțiuni demagogice, cu toate că, spre viile mele regrete, s-au retras“... – își încheie d. Vaida-Voevod lămuririle d-sale.

MONUMENTUL LUI CARAGIALE

O comisiune prezidată de ministrul Artelor a luat inițiativa ridicării unui monument lui Caragiale. Publicul va fi chemat să contribuie la acoperirea cheltuielilor. E o datorie de pietate și de recunoștință din partea fiecăruia de a restitui în bronz și în piatră darul trainic și de preț durat din sunete pieritoare, prin magia talentului, și oferit unui neam întreg, carte de trecere în eternitate.

Până astăzi, Caragiale este singurul scriitor român care a putut fi tradus fără scuza prealabilă, fără circumstanțele atenuante ale locului de obârșie. Proza lui rezistă, deopotrivă timpului și tălmăcirilor. Cu toate că a fixat, în liniile lui mari, latifundiul de un farmec ciudat, dar primejdios și necunoscut, al graiului românesc, proza lui Caragiale nu are o valoare numai stilistică și verbală.

Deprinderile-i teatrale, transpuse în literatura sa, au dat acesteia o dinamică și o forță de realitate, cari în unire cu inventivitatea, verva și fantezia luxuriantă inclusă acolo grație unui meșteșug studiat și adâncit, au dus la realizarea câtorva capodopere universale. Fondul îmbelșugat a împiedicat volatilizarea lor în traducere. Caragiale va fi, într-o zi, bine cunoscut și apreciat, după marele lui merit, în străinătate. Și străinătatea îl va cunoaște ca nuvelist, iar nicidecum ca om de teatru. E o nedreptate să exaltăm în Caragiale pe creatorul de tipuri facile din politică și mahala.

Geniul lui s-a manifestat în crearea unei limbi literare și în excelența cu care a mânuit nuvela fantastică, nuvela de artă. Și dacă în *Leiba Zibal*¹ a egalat, supărător pentru sine și pentru ei, pe autorii ruși, în *Hanul lui Mânjoală* și în *Kir Ianulea* a inventat nuvela românească printr-un adevărat salt mortal scriitoricesc: îmbinarea umorului cu fantasticul, într-o atmosferă de superstiție și de realism și într-un ritm de mare demon al literelor.

ACȚIUNEA PARTIDULUI NAȚIONAL-ȚĂRĂNESC

D. Iuliu Maniu la Rege • Campania de răsturnare
în Parlament • Propaganda la orașe •
Rolul tineretului în noul partid

Uneltirile liberale n-au izbutit nici să zădărnicească fuziunea, nici să destrame, prin defecțiuni, fiecare din partidele fuzionate în parte. Intrigile și ispitele au dus, dimpotrivă, la întărirea noului partid prin chiar plecarea celor 43 de intelectuali și oameni politici.

Înfrânți, intriganții transportă lupta pe un teren cunoscut lor și propice.

Compromiși și de mai înainte suspecți, în toate demersurile, față de opinia publică, de masele populare și de formațiunile Partidului Național-Țărănesc, ei s-au refugiat în jurul tronului și toată speranța și-au pus-o într-o eventuală dezarmonie între național-țărăniști și Suveran.

¹ Titlul nuvelei este de fapt *O făclie de Paști*.

*

Cu privire la apropiata audiență a d-lui Iuliu Maniu la Palat, *Viitorul*, încă de pe acum, publică o sumă de insinuări și gratuități. Pentru liberali, noul partid s-ar și afla în conflict cu Coroana.

Deși nu s-a anunțat oficial intențiunea d-lui Iuliu Maniu de a cere o audiență la Rege, totuși, acest fapt, despre care s-a vorbit încă înainte de proclamarea formală a fuziunii, va avea loc înainte de deschiderea Parlamentului. E vorba, desigur, în primul rând de un elementar act de curtoazie al noului partid și al șefului său față de capul statului.

Totuși, audiența d-lui Maniu la Rege are, pentru desfășurarea politicii noastre interne, o gravă însemnătate. D-l Iuliu Maniu prezintă Regelui *faire-part*-ul fuziunii: programul național-țărănesc în care, într-o importantă chestiune, s-a rezervat monarhului cuvântul hotărâtor. În același timp, Regele e pus în fața unui deziderat al său personal, exprimat în diferite prilejuri: înțelegerea și unirea celor două mari partide democratice.

Consecvent cuvântului regal, faptul împlinit al fuziunii ar trebui să atragă lichidarea provizoratului averescan. Practica constituțională, aceea de a chema la putere opoziția cea mai bine reprezentată în Parlament, nu va mai putea fi sub nici un motiv, acum sau peste șase luni, eludată. Afară dacă nu se va fi stabilit între timp, în virtutea procedurii excepționale de până acum, dreptul de a încredința succesivă politică a partidului celui mai minuscul grup parlamentar.

*

Oricare va fi rezultatul viitoarei audiențe a d-lui Iuliu Maniu la Palat, Partidul Național-Țărănesc a decis să întreprindă o energică acțiune de răsturnare a guvernului prin Parlament.

Discuția bugetului, în special, va oferi un amplu subiect de opoziție deputaților național-țărăniști.

*

În privința organizării partidului și potrivit programului național-țărănesc, care se ocupă pe larg de problemele uvriere, s-a hotărât intensificarea propagandei la orașe pentru atragerea elementului intelectual, funcționăresc și în special uvrier, în jurul noii formațiuni politice.

*

O deosebită atenție se va da, în legătură cu aceasta, tineretului, care, mai ales în Ardeal, a adus mari servicii partidului. Se știe că succesul electoral al Partidului Național în ultimele alegeri se datorește, în bună parte, și concursului entuziast al tineretului de peste munți. Peste o mie de tineri au străbătut, cu acel prilej, satele, înfruntând urgia jandarmilor și a electorilor de profesie.

Partidul Național-Țărănesc se va adresa cu o reînnoită stăruință tineretului de pe tot cuprinsul țării. Un comitet special se va ocupa cu această latură a propagandei.

VOIAJUL D-LUI BRĂȚIANU LA PARIS

După întrevăderea de la Florica
Consensul partidelor

Faptul de senzație al zilei rămâne întrevăderea de la Florica între d-nii Brătianu și Averescu. S-a spus, în această privință, că primul-ministru a adus la cunoștința șefului liberal amănunte secrete privitoare la ratificarea tratatului Basarabiei și la modificări de mare importanță în actuala constituire a regenței.

În ce privește, cel puțin, această a doua chestiune, lucrurile par a se fi petrecut întocmai. Există, însă, o deosebire de detaliu în rolurile susținute de interlocutorii de la Florica.

O notăm din dragoste pentru situațiile clare. Și anume: nu actualul prim-ministru s-a dus să instruiască pe d. Brătianu în tainele afacerilor interne și dinastice; ci, dimpotrivă, d. Brătianu, care, mai ales de data aceasta, este marele regizor al evenimentelor, a dat instrucțiuni primului-ministru asupra modului cum trebuia să privească și să accepte desfășurarea restaurărilor așteptate (cari, pentru moment, nu se pot realiza decât prin modificarea regenței).

Întrevăderile de la Vichy și de la Paris sunt cunoscute tuturor. Încă o dată, d. Brătianu acceptă misiunea de executor al voințelor supremului factor constituțional, de data asta însă în spirit de împăciuire. Apropiata d-sale plecare la Paris, urmată de aceea a d-lui Al.

Constantinescu, care a fost potrivit schimbărilor din ianuarie, e în legătură cu restabilirea discret anunțate de presă.

D. Ion Brătianu, însă, încearcă din nou să realizeze asupra acestui punct consensul partidelor. Situația cea mai delicată o avea, în această împrejurare, actualul guvern. Era o dificultate, care, în urma întrevăderii de la Florica, a fost înlăturată. Partidul Național-Țărănesc, precum și grupurile d-lor Iorga și Argetoianu, sunt de acord cu această acțiune.

GLOSE POLITICE... Guvernul și caricatura

Deunăzi, secretarul general al Ministerului de Interne, ieri, d. Octavian Goga însuși adresa ziaristilor rugămintea de a nu mai utiliza caricatura în ilustrarea chipului oamenilor politici și, mai ales, al Regelui și al familiei regale. Nu credem că această rugămintă și această nouă cenzură corespunde vreunei secrete dorințe și susceptibilități a lui Ferdinand I. Caricatura nu l-a supărat până astăzi niciodată nici pe el, nici pe defunctul rege Carol. A trebuit să vie la putere partidul averescan pentru ca această artă, după cincizeci de ani de libere și spirituale șarje, să devină o jignire și o primejdie. Și apoi, cine ar putea defini unde sfârșește „desenul“ și începe „caricatura“?

Regina Maria, principele Carol, ne amintim, contemplant cu evidentă voie-bună propriile lor portrete-șarje în salonul umoriștilor. Revistele străine sunt pline de „caricaturile“ regilor Angliei, Italiei, Belgiei și Spaniei, fără ca autoritatea respectivă să reacționeze.

Fără îndoială, rigoarea guvernului actual față de caricatură izvoarăște din narcisismul vreunui ministru înamorat de proprii săi nuri.

Liberalii și Legea chiriilor

Presa liberală se ocupă de „tonul sibilin al d-lui Cudalbu, care lasă să se creeze o atmosferă grea între proprietari și chiriași“.

Se spune, totuși, că guvernul actual nu face decât să realizeze intențiunea nemărturisită a liberalilor de a se reveni la libera tranzacție. O dată mai mult, ministerul Averescu lucrează prin delegație mistică.

Iar *Viitorul*, care a fost somat să se explice, n-a dat niciodată în vileag părerea limpede și precisă a liberalilor în chestiunea chiriilor.

După fuziune

Trei partide politice se află, în urma fuziunii, în plin travaliu de refacere. Liberalii, cei dintâi, au proclamat necesitatea de a lua contactul cu masele, de a da o mare dezvoltare presei și de a întineri cadrele. Organizația lor din Capitală și Ilfov a trecut cu desăvârșire, dar sub titlul de experiență, în supravegherea celor tineri. Conducerea partidului va fi încredințată, de aici înainte, personalităților selecționate pe baza principiului țărănist „de jos în sus“.

Grupurile și individualitățile desprinse din partidul fuzionat, se reorganizează, separat, sub pânda vigilentă a guvernamentalilor cari speră să le absoarbă cel puțin în parte. Suntem, aici, în tabăra celor preocupați să primească binecuvântarea liberală de a alcătui și reprezenta „al doilea partid“.

Pretutindenii, socoteli de casă cari nu se vor potrivi cu cele din târg.

DESCOMPUNEREA REGIMULUI

Cum se justifică prorogarea Parlamentului • Două curente:
„realiști“ și „idealiști“ • Lupta pentru dezrobire

S-au dat fel de fel de explicații prorogării Parlamentului. Că nu e încă întocmit noul buget; că nici celelalte proiecte de legi nu sunt terminate; că dificila operațiune a remanierii n-a putut fi studiată în amănunțimile ei redutabile; că guvernul așteaptă un mare succes extern – ratificarea Tratatului Basarabiei, vizita delegației italiene; că, în sfârșit, chestiunea regenței ar fi și ea un determinant al acestei prorogări... Toate explicațiile, toate datele, aduse în discuție dintr-un spirit favorabil sau defavorabil regimului, duc inexorabil la aceeași concluzie: dezorientarea și confuzia guvernului nu numai față de evenimintele și de partidele politice, dar față de proprii săi partizani și de majoritățile sale amorfe.

Realitatea, care se desprinde din observarea situației, arată că guvernul nu este atât de primejduit de formidabila opoziție a întregii țări, nici de dificultățile lui de tot felul.

O puternică doză de nepăsare, față de mersul lucrurilor, un spor de teroare marțială și sprijinul ocult al liberalilor ar putea prelungi câteva luni agonia copioasă a averescanismului, dacă lăuntricul lui proces de descompunere n-ar face ravagii.

Adevărul e că guvernul nu poate îndeplini nici formalitățile și riturile constituționale, pentru cari și-a recrutat un Parlament în felul știut.

Generalul Averescu nu are curajul să se înfățișeze în fața Camerei, fiindcă această Cameră, chiar așa cum se prezintă, are veleități de inițiativă și deci de răzvrătire.

*

Partidul averescan e bântuit și dezbinat de două curente.

Să numim pe unul din ele curentul „realist“, reprezentat prin veteranii averescanismului. Aceștia, în frunte cu șeful guvernului, cu d. Mitileneu, Văleanu, Trancu-Iași, Goga etc. sunt de părere că regimul nu trebuie să se abată de la linia de conduită grație căreia s-a și putut instaura în martie: ascultarea față de liberali, stricta observare a directivelor lor economice și politice. Numai astfel situația guvernului s-ar consolida.

Momentul, după acești „realiști“, e cât se poate de favorabil. Partidul averescan se poate întări cu ajutorul grupului Iorga și al elementelor demisionare din Partidul Național-Țărănesc.

În Ardeal, averescanismul s-ar complecta cu adeziunea eventuală a grupului Bogdan-Duică, de mult angajat în flirt politic cu d. Goga. Demisia sau excluderea acestui grup din Partidul Național-Țărănesc este de curând așteptată.

Față de liberali, guvernul crede că actuala situație poate fi speculată cu folos. Teama liberalilor față de imensa dezvoltare și întâlnire de forțe din Partidul Național-Țărănesc îi va determina să sprijine, din răspuțeri, regimul actual, prelungindu-i existența și înlesnindu-i reorganizarea pentru a putea ticlui dintr-însul un „al doilea partid“, așa cum l-ar dori d. Ioan Brătianu...

*

Calculule acestea sunt oarecum zădărnice de acțiunea tinerilor din partid pe cari, cu impietatea pe care o comportă întrebunțarea

acestui termen, îi denumim aici „idealiști“. Curentul idealist avertiscan socoate că e exagerată slugărnicia „realiștilor“ față de liberali. Liberalii pot fi reduși la o tutelă mai tolerantă, căci ei au, tocmai din pricina pericolului național-țărănesc, tot interesul ca guvernul avertiscan să rămână la putere.

Ei ar putea fi, deci, constrânși să renunțe la pretențiile lor cele mai tiranice.

Idealiștii din guvern au pornit lupta în contra Partidului Liberal din afară și a Partidului Liberal din lăuntru: armătura biurocrațică liberală, introdusă în aparatul administrativ al țării. Curentul „idealist“ speculează vanitatea și interesele parlamentarilor, și agitația lor pune guvernul față în față cu eventualitatea de a vedea respingându-i-se o remaniere, care l-ar menține pe d. Lapedatu și un buget, evident întocmit de d. Brătianu acasă.

În cercurile guvernamentale circulă amenințarea că majoritățile, instigate, intenționează să aducă în discuția Parlamentului statutul Băncii Naționale, care, după părerea lor, trebuie să se mărginească a fi o simplă bancă de emisiune, renunțând la operațiunile de scont.

Încă un motiv, deci, pentru ca, prin prorogare, guvernul să caute să câștige timpul necesar stămpărării majorităților și liniștirii liberalilor.

*

Câtă vreme va dura oare tangajul acesta al unei ambarcațiuni fără cârmă, fără echipaj și cu încheieturi șubrede și ruginite? Anomalia născută din apetiturile monstruoase de putere ale liberalilor și menținută pe cale de nutriție artificială va lua sfârșit prin proprie descompunere, o descompunere dictată de legile naturii ei hibride.

GÂND PENTRU BASARABIA

Zvonurile că Guvernul sovietic ar fi dispus să renunțe la Basarabia nu s-au adevărit. Nimic n-ar îndupleca Sovietele să părăsească o atitudine care, pentru politica lor internă și externă, le aduce folosul, poate discutabil, al unei perpetui diversiuni. Liniștea noastră depinde, totuși, de toanele vecinului nemulțumit. Siguranța pe care o căutăm și o propunem, la toate granițele, nu o vom avea pe Nistru prea curând.

Măsuri, deci, se impun, până atunci, pentru recăștigarea unui reconfortant sentiment de siguranță interioară. Asupra Basarabiei nu se transige. Câtă vreme Sovietele nu recunosc unirea, pacea, adevărata pace, fără alarmă și bănuială, e o imposibilitate. Pentru a smulge însă, cu timpul, Rusiei renunțarea la prada ei de odinioară, trebuie să spulberăm pretextele și iluziile ce și le face cu privire la sentimentele fostei gubernii. Starea de asediu și cenzura, de pildă, sunt cele dintâi aspecte cari, în ochii rușilor, pledează dreptul lor de intervenție. Ideea plebiscitului, cu rezultat favorabil pentru Moscova, pornește de aici. D. Octavian Goga și-a dat seama de vanitatea închipuirilor ruse.

Să înfăptuim, neîntârziat, dezideratul d-sale: ridicarea stării de asediu și a cenzurii – cel mai elocvent răspuns care se poate da propagandei și pretențiilor sovietice, cea mai întregă satisfacție care se poate oferi populației nedreptățite. Celelalte neajunsuri se vor îndrepta ușor, de vreme ce teama dispare și dreptul cetățeanului de a se plânge se realizează, în sfârșit.

Pot avea glas aci argumentele de ordine interioară? Dar legile și regulile obișnuite ajung pentru toate eventualitățile. Paza pe Nistru? Ea nu se face prin starea de asediu, ci prin vigilența trupelor de la frontieră. Și cea mai eficace pază, în orice timpuri, pentru o țară, n-a fost strășnicia legilor și numărul batalioanelor. Voința locuitorilor, sentimentul populației, ostil oricărei schimbări și invazii, a asigurat uniri și neatârări.

Iată de ce poporul basarabean trebuie scos din izolarea artificială în care-l țin legile de peste Prut și îmbrățișat, printr-o serie de măsuri active și înțelepte, în aceeași atmosferă, în același sistem de toleranță și de comuniune care alcătuiseră solidaritatea sufletească a Vechiului Regat.

PLAGIATUL

Apariția unui nou roman românesc readuce în discuție chestiunea plagiatului. Autorul atribuie unuia din eroii săi teorii luate vorbă cu vorbă dintr-o lucrare științifică. Protestări! Taberele literare se frământă. Campionii originalității absolute apără principiul că orice împrumut nemărturisit e un act neonest care descalifică opera. Temperamente subtile introduc, însă, o distincție între plagiatul flagrant și

pastiș. Iar între acestea, așează „influența”, care e un fel de posesiune spirituală, a unui autor minor și depersonalizat, de către maestrul inspirator.

Plagiatul pur și simplu, față de contrafacerea sa, apare, deci, mai simpatic: comportă riscuri și bravură. Piratul e mai interesant decât scamatorul și escrocul.

Dar cazul recent care a răscolit cafeneaua, înfrânge orice tentativă de clasificare penală. De ce un erou de roman să fie mai puțin „plagiat”, când autorul l-a reprodus, pe de-a-ntregul, din viață, decât când l-a construit din elemente și materiale disparate? Procedeu naturalist și reportericesc, care vânează tipurile și *propos*-urile lor, la club și cârciumă, să fie mai original decât al autorului care împrumută tipului său teoriile unui savant sau discursul luat din Monitor, al unui politician?

Ceea ce interesează este numai construcția integrală, nicidecum proveniența unui accesoriu.

O imagine, o comparație, o replică, o teorie, o atitudine trebuie doar *integrată* operei: nuvelă, poezie sau roman, și numai acest întreg ne preocupă. Originea detaliului ne lasă reci. Opera de artă respinge ghilimeta.

Incompetența savantă a profesorilor a creat în literatură hegemonia subiectului, a problemei și anecdotei, cari au ajuns astfel bunuri individuale; în celelalte arte, unde necesitatea unui meșteșug aprofundat a stăvilat năvala nepricepuților, „subiectul” n-a devenit proprietate privată, iar acuzația de plagiat n-a putut fi susținută decât, poate, în cazuri flagrante.

E o anomalie care a permis trecerea pe lista plagiatului a celor mai ilustre nume literare. Și, cu toate dovezile furtului, copios acumulate, operele învinuite și autorii defăimați nu suferă nici o degradare. Pentru că nu există originalitate absolută. Pentru că o operă nu cere să fie decât situată și construită (compusă, adică, din elemente cari se țin împreună) pentru a fi și personală și viabilă.

30 KM

Ce s-a ales din câte a vrut d. Octavian Goga? Turneul d-sale peste Prut îi inspirase un act abil, cuminte, drept și curajos: ridicarea

stării de asediu în Basarabia. Tutela liberală s-a opus. La două săptămâni de la Consiliul de Miniștri, pe care d. Goga îl părăsea congestionat și trântind ușile, o circulară către prefecturi ne aduce un ecou întârziat, epava unui proiect.

Se desființează cenzura pretutindeni unde se exercită în virtutea stării de asediu. Se exceptează însă, o zonă până la 30 km. de frontieră, în acele regiuni unde stăpânește legea marțială, bineînțeles.

Ne întoarcem, oare, cu această măsură, cât de cât, la libertatea presei? Dar cenzura își continuă supravegherea, cât timp starea de asediu dăinuiește. E o simplă schimbare de procedeu: în locul unei ciopârțiri vigilente, înainte de apariție, ziarul riscă să fie suprimat total, după ieșirea de sub tipar, prin confiscare.

Pentru presă, această măsură constituie, poate, o înlesnire tehnică. Pentru libertatea presei, însă, ridicarea cenzurii cu menținerea dreptului de confiscare pe baza legii de asediu se traduce, foarte bine, printr-una din formulele lui Cațavencu despre revizuirea Constituției.

Dar cei 30 de km. de la frontieră? Înseamnă menținerea cenzurii în forma ei preventivă, actuală, pretutindeni unde se simte nevoia unui liber cuvânt. La Oradea Mare și la Arad, la Hotin, la Tighina și la Cetatea Albă, ziarele vor continua să treacă, cele locale pe sub creionul roșu, cele sosite din București (unde situația nu e mai roză) prin foarfecele Anastasiei. Singur Chișinăul va beneficia de superfițială și vitrega toleranță ordonată.

În intenția d-lui Goga, desființarea iluzorie a cenzurii preventive poate fi, la urma urmei, un pas timid și o demonstrație pentru ridicarea stării de asediu. Nu facem însă, investigații psihologice.

Constatăm numai că, până la fapte precise, realizarea de astăzi e mai rău decât platonice.

DEMISIA MINISTRULUI DE RĂZBOI?

D-l Lapedatu va acorda sumele necesare pentru armată

Un conflict a izbucnit între generalul Mircescu, ministrul de Război, și d. Lapedatu, ministrul de Finanțe, pe chestiunea creditelor necesare pentru armată. Ziarele au semnalat la timp deosebirea de vederi dintre cei doi miniștri, cum și împotrivirea categorică a d-lui Lapedatu de a acorda creditele cerute. Zvonul că, în urma acestui fapt,

d. ministru de Război și-ar fi dat demisia, a fost, de asemenea, adus la cunoștința publicului. D. general Mircescu și-ar fi păstrat mandatul numai în mod provizoriu și în urma rugăminții d-lui prim-ministru.

În cercurile politice se mai știe că, din motive de echilibru bugetar, s-a intervenit pe lângă generalul Mircescu să renunțe, sau cel puțin să reducă în mod sensibil exigențele departamentului d-sale. D. general Mircescu a fost de părere că nevoile apărării naționale nu pot suferi amânări; cel puțin d-sa, ca ministru, n-ar admite aceasta.

Totuși, d. general Mircescu n-a demisionat, cum s-a anunțat, din postul pe care-l ocupă.

D-sa așteaptă rezultatul discuțiilor și tratativelor cu d. ministru de Finanțe, și numai dacă creditul pentru armată, așa cum îl reclamă necesitățile acestei instituții, nu va fi aprobat, d. general Mircescu își va declina răspunderea, demisionând.

Se crede însă, sunt chiar temeinice indicii, că d. ministru Lapedatu va încuviința cea mai mare parte a creditelor pentru oștire, și demisia d-lui ministru de Război va fi astfel evitată.

Aceste lămuriri le deținem din cea mai sigură sursă.

GLOSE POLITICE...

„Guvern național“

Se șoptește pretutindeni că, în prevederea-i înțeleaptă și infinită, d. I. C. Brătianu caută să realizeze o înțelegere a tuturor partidelor, în vederea unui guvern național. E vorba de realizarea unei atitudini solidare a lumii politice în fața eventualităților și problemelor iminente. Sigur că d. Brătianu e gata să se sacrifice, încă o dată, pentru țară, acceptând prezența a ceea ce se numește curent: o nouă combinație.

Care e adevărul? Că între d-nii Brătianu și Averescu a intervenit un acord, spre marea daună a celui din urmă, e știut. Că d. Octavian Goga vede, pentru partidul d-sale, mari foloase politice și asigurarea unei veșnice parazitări averescaniste la umbra copacului liberal, e neîndoios.

Conducătorii, însă, ai Partidului Național-Țărănesc sunt în cea mai mare parte ostili proiectelor d-lui Brătianu. Ei nu văd în demersurile d-sale decât intențiunea de a solidariza cât mai multă lume cu

riscurile politicii pe care o preconizează. Iar după clarificarea definitivă a situației, nimeni nu se îndoiește că d. Brătianu, care nu și-a asumat singur răspunderea, își va asuma, în schimb, toate foloasele.

Precum a declarat foarte limpede d. Maniu: Partidul Național-Țărănesc pretinde dictaturilor de astăzi curajul răspunderii și sincerității. D. Brătianu, deci, bate la uși zăvorâte.

La raport

La serata de gală care a avut loc la Palat, în onoarea misiunii italiene, după pauză, d. I. Lapedatu, ministru de Finanțe în guvernul d-lui general Averescu, s-a „repezit“ până la d. Vintilă Brătianu și i-a boscorodit vreme de un sfert de oră.

D. Lapedatu a ascultat, apoi, într-o atitudine de profundă smerenie, răspunsul d-lui V. Brătianu, care a durat aproape tot un sfert de oră.

Bine vorba nu sfârșea, și iată că își face apariția d. Ion Mitileneu, ministru de Externe, în guvernul d-lui general Averescu, bineînțeles. Și d-sa a făcut comunicări d-lui Vintilă Brătianu, de la care a primit, de asemenea, instrucțiuni.

Și totuși, d. general Averescu stăruie în ideea fixă că are un cabinet, un Parlament și că este, prin urmare, șef de guvern.

DESCHIDERA PARLAMENTULUI

Aspecte de pe stradă și din incintă

Duminică, 14 noiembrie. De dimineață, Capitala e sulemenită conștiincios cu tradiționalul nisip și decorată cu stegulețe, de-a lungul Căii Victoriei. E de un lux trist, de o igienă sumară, amintind de prostituatele în mizerie care-și prepară chipul și neglijează restul.

Cinci decenii de solemnități constituționale au consacrat dreptul exclusiv al centrului Capitalei la abluțiuni municipale și la pudră galbenă de deșerturi în dauna mahalalelor, aceste mădulare disprețuite.

Montarea și regia uniformă: gardiști cu chivăra prusacă în cap, suvenirul unei vechi măguliri adusă de boierii cu latifundii, ai României Mici, defunctului Vodă Carol. Ofițeri de poliție și jandarmierie în mare ținută teatrală. Defilări de statui ecvestre. Muzici militare cu ră-

bufniri de eroism prin nervii cască-gurilor, tobe apocaliptice, suprafiscale [!], brutalizează toamna plăpândă, invadată de cuirase, oțele, coifuri, aur și baionete. Trecătorii! Unii se lasă prinși de afirmația repetată și sonoră a ritmului și pornesc, civil, în pas vitejesc, printre pălăriile ridicate la trecerea unui drapel. Alții resping sugestia, reprimă fiorul, dintr-un fel de pudicitate și orgoliu intelectual. Preocuparea acestora e să-și păstreze pasul normal de plimbare în ciuda irezistibilului *tempo di marcia*: ei cultivă, inconștient, contratimpul... pedeapsa unui individualism excesiv.

Șoferii și birjari sunt mucenicii zilei. În fața lor se ridică, din obstacole subite, din sârme ghimpate, răcnetele prohibitive ale agenților circulației.

Comisari, detectivi, inspectori și ofițeri: toate consemnele, toate strășniciile cad în fața unei butoniere înflorite și a unui cilindru lustruit.

*

În marele teatru al Adunării Naționale, spectacolul, comprimat, vedește aceeași greșală de regie: se cultivă, cu deznădejde, anacronismul. Un triplu rând de generali în uniforme constelate de „ordine“ indigene și exotice, răspunde, de jos, lojei ambasadoriale: strălucit sobor de muzeu istoric, de reconstituire a unei epoci de magnificență indică. Pavoazați ca niște rajahi, solii tuturor țărilor tronează în propriul lor nimb de aur. Ne aflăm într-o reprezentație din *Aida*? În cazul acesta, domnii parlamentari din râpa incintei sunt spectatorii moderni în posomorâte haine negre. Totuși, d. Duca apare traversat pieziș de o sângeroasă panglică, asemenea celor de pe făcliile de nuntă, la capătul căreia scânteiază o planetă în miniatură. Anacronismul răzbate, deci, și în ținuta, altmintreli sobră, a reprezentanților națiunii. Sunt mulți cei tatuati, peste frac, de câte o diagonală colorată. Incinta e un furnicar în activitate. Plecăciuni, surâsuri, acolade. O strălucire uleioasă, mobilă și obsedantă: cheliile. Văzute de sus, cheliile atât de numeroase ale domnilor senatori și ale domnilor deputați iau, câteodată, aspectul unei necuviințe. De altfel, altă împărțire a adunării decât pe chelii, ciocuri, barbișoane și bărbi, nici nu e, de sus, cu puțință. Delimitările politice dispar. Iată ciocuri: d-nii Cuza, Leca, Romanescu, Kogălniceanu... Bărbi: d-nii Iorga, Negruzzi, Burileanu... Pe lângă cheliile sincere și sfruntate, se fac observate cheliile disimulate, cu o grijă inginerescă, de către trei patru șuvițe de păr, abătute din creștet, repartizate pe feastă și bătătorite cu peria și cu tăvălugul de cosmetic

Roger-Gallet... Apoi, apariția unui turc, discret și neverosimil de slut. D. C. Disescu în conversație cu d. Tancred, care cere, desigur, distinsului jurisconsult, scos din specialitatea lui, o consultațiune penală. D. Moșoi, cătrănit și baroc ca un cărăbuș... D. Citta Davila, asaltat de liberalii cari îl roagă amenințător să nu mai agite „anumita chestie“... Și, iată, estrada tribunei parlamentare e năvălită de miniștri. În frunte, d. Văleanu cu o panglică roșie peste pânțele, purtată în chip de chimir sau de „brâul lui Iov“. D. Goga cu o mână pe balustradă, cu ochi albi ca în desenul lui Iser... D. general Averescu, foarte jenat că nu-și găsește umbrela... D. general Mircescu, detașat de grijile acestui cabinet efemer, simplu și exclusiv mare-spătar al Măriei-Sale și d. Brătescu-Voinești, care se ițește și anunță: M. S. Regele.

*

Lung minut de aplauze...

Regele salută cu timiditatea și reținerea cunoscută. Scoate din *étui*-ul tras din buzunarul tunicii ochelarii și dă cetire, cu voce fermă și egală până la sfârșit, unui extrem de lung mesaj, întrerupt, la răstimpuri, de aplauze.

Adunarea aclamă, cu deosebire, pasajele privitoare la călătoria reginei Maria, la pactul de amicitie cu Italia (generalul Badoglio, care dintr-o tribună urmărește textul unui exemplar al mesajului, e călduros ovaționat), apoi pasajele privitoare la relațiunile cu Polonia, Cehoslovacia și la armată.

(Regele accentuează, pare-se, acest capitol.)

Ultimele cuvinte ale Mesajului sunt copleșite de aclamații și urale. Generalul Averescu pronunță ultima frază sacramentală.

Tribunele se deșartă în culoare. Doamnele au reprezentat și de data asta, în culorile lor, anotimpul. Au fost corole mari, de o lumină fără violență: ruginii, oranj, *bordeaux* și *amarante*.

*

Un singur comentariu, însă, o constatare uniformă, un *leit-motiv* al tuturor discuțiilor: absența demonstrativă a opoziției populare. Decretul de amnistie a fost interpretat de către Partidul Național-Tărănesc ca o sfidare și ofensă directă. Acest decret a fost întocmit în vederea generalului Ștefănescu, al cărui proces urma să se judece azi. Abținerea opoziției populare de la solemnitatea deschiderii parlamentului a marcat începutul unei acțiuni de protestare, care va continua.

GUVERNUL NU-I SIGUR DE MAJORITĂȚI

Împotriva tuturor partidelor și a propriilor partizani, guvernul menține vechile biurouri prin călcarea Constituției

Luni 15 noiembrie. – D. Anibal Teodorescu știe, din aprofundarea Dreptului, că se poate susține orice cauză, în ciuda logicii și a evidenței.

A luat, deci, cuvântul în chestiunea constituirii biurourilor. Constituția și Regulamentul sună clar: anul parlamentar începe în octombrie; se aleg, atunci, pe timp de un an, biurourile definitive. D. Anibal Teodorescu insistă cum că biurourile provizorii, constituite în sesiunea extraordinară din iunie, sunt valabile pe un an... Dar ele expiră, în cazul acesta, în iunie 1927, întâmpină opoziția... Anul parlamentar n-ar mai începe în octombrie:

– Să se modifice Constituția, întrerupe o voce și un hohot desfătat.

Cu răbdarea unui negustor ambulant de covoare, oratorul, un bărbat uscățiv, oacheș și acvilin, își detaliază argumentele. Specialist versat în controverse subtile, d-sa invocă frânturi de articole, sferturi de regulamente, legi trunchiate sau travestite printr-o optică piezișă. Sarcină ingrată, căci o majoritate taciturnă și suspectă nu-l urmează.

Discuția e, după expresia d-lui Iorga, „oțioasă” și, după aspectul adunării, „agasantă”. Unii deputați se simt porniți, irezistibil, spre farsă. Evidenta rea-credință a guvernului nu determină, astăzi, altă reacțiune. Liberali, cuziști, național-țărăniști și d. Iorga, izolat în foșorul de fildeș al propriului său trup, se perindă la tribună.

D. Iorga explică, școlărește, că intenția legiuitorilor, în controverse, e hotărâtoare.

Autorii morali și materiali ai Constituției și ai regulamentului sunt de față. Și-au spus părerea. Ea e opusă interpretărilor guvernului.

Concluzia? Încă un vot.

Se dau, de către opoziție, asigurări amicale majoritarilor că, în practică, rezultatul e același, favorabil lor. Dar o ieșire vijelioasă a dr.-ului Lupu descoperă conflictul dintre majoritate și guvern, reciproca lor neîncredere. D. Oteteleşeanu, care prezidează, silește majoritățile la un vot pe față, prin ridicare de mâni.

Turma își afirmă supunerea fără entuziasm, dar în ... [...] * e hotărâtoare.

Guvernul obține o victorie ilegală, neînsemnată și absurdă.

D. general Văleanu n-a fost de față să primească învinuirile pe cari i le aduce deputatul D. R. Ioanițescu în suspecta afacere Varschalovski. Majoritatea a respins urgența, dintr-o explicabilă complicitate cu ministrul căruia îi trebuie timp, mult timp, și multă solidaritate, pentru a ticlui o apărare mizerabilă.

D. Goga lua note după textul interpelării d-lui Ioanițescu. Dar n-a luat și cuvântul.

Când d. Iuliu Maniu a suit la tribună, d. Iorga a părăsit incinta.

UN ARANJAMENT DĂUNĂTOR STATULUI

Marți, 16 noiembrie. – D. N. Iorga e trist și singur în slava sa, ca profetul lui Vigny.

A negat legalitatea fuziunii, a negat chiar faptul material al fuziunii. Când Zenon Eleatul tăgăduia realitatea mișcării, nu era, desigur, mai pătruns și mai afirmativ ca d. Iorga enunțând că fuziunea, întruchi-pată în cei 70 de parlamentari, vii și naturali din incintă, e o eroare a simțurilor noastre, un vis inconsistent, o halucinație bolnavă.

Majoritatea, deschisă ca un abis în fața unui șipot de apă, solicita un torent de elocvență, o furtună răzbunătoare, o ploaie și o grindină de revelațiuni și invective. D. N. Iorga a respins această ispită și a dezamăgit toate țafele parlamentare.

Sfătuim din inimă pe d. Iunius Lecea, deputat cuzist, să-și pună lipitori, să-și deprindă stomacul cu Jubol, să nu vie în ședință, după dejun, îndată. Ne-a ținut sub teroarea apoplexiei d-sale iminente. Apariția d-lui Ebner la tribună i-a atras tot sângele în obraji și în vinele grumajilor.

D. Codreanu își răscumpără infidelitățile de astă-vară printr-un exces de sonorități guturale. Figura de alchimist a d-lui Cuza părea sculptată într-un ficat: efect coleristic al indignării. D. Ebner, carură de bulldog încolțit, n-a izbutit să-și termine cuvântarea în care îndrăznise să numească victimă pe elevul ucis la Cernăuți. Se pare că, în materie de asasinat, nu e îngăduit să deplorăm decât pe asasin. Sărmanul! Câte remușcări îi rod inima!

Majoritatea, dimpreună cu d. Brăescu, își ascundea cu greu bucuria pe care i-o pricinuia interpelarea d-lui Madgearu.

Două trădări, deci, într-o singură ședință: abandonarea d-lui Ebner în prada cuziștilor; apoi, azvârlirea peste bord a d-lui Lapedatu, de gât cu d. Vintilă Brătianu, printre rechinii cei mai primejdioși ai opoziției. Hotărât, această Cameră are porniri suspecte. Devine, zi cu zi, mai parlamentaristă, ca sentiment bineînțeles.

Sunt unii miniștri cari o scrutează de pe acum, cu priviri de îmbânzitori, pline de o falsă siguranță.

ÎMPOTRIVA AMNISTIEI ELECTORALE

Nu sunt mijloace pentru terminarea
construcțiilor școlare începute

Miercuri, 17 noiembrie. E de prețuit în d. Petrovici, ministru al Instrucțiunii Publice, o neobosită preocupare de stil. Cuvântările d-sale cele mai incidentale sunt înălțate peste comunul nivel parlamentar, prin grija, iscusit disimulată, a ținutei, a dicțiunii și a formei. E vedeta regimului. Îl așteptăm, cu o curiozitate spectaculară, în marile *solo* cu acompaniament de aplauze și apostrofe.

D. Gogu Văleanu a fost în desăvârșită derută. Susținerea gălăgioasă, dar lipsită de convingere, a majorităților nu i-a servit la nimic.

Apărare lamentabilă, în care a recunoscut că a dat un aviz favorabil asupra ofertei Varchalovski de a se înființa o fabrică de locomotive și vagoane în țară. Asupra acestei chestiuni au avut loc discuțiuni și corespondență cu administrația Căilor Ferate. Dar nu s-a încheiat nici un contract. Roagă, deci, pe d. D. R. Ioanițescu, interpetator, să nu ceară acte cari nu există.

Acțiunea de rezim al defensivei d-lui Văleanu. D-sa încearcă să debiteze toate acestea cu tonul unui inocent, amuzat că se poate disculpa cu atâta promptitudine și lux de evidențe. Și reușește de minune într-un rictus de eunuc enervat. Într-adevăr, de unde vreți să scoată contractul, dacă un asemenea act nu există?

D. Ioanițescu se declară mulțumit de acest răspuns și nu mai cercetează dacă faimosul contract nu s-a rătăcit cumva în manșeta d-lui ministru, remaniabil, al Comunicațiilor.

Un început de tumult, ca tunetele nereușite din fundul unui cer de vară. Opoziția populară, prin d. Angheliescu, interpelează în sfruntata chestiune a amnistiei. Majoritatea, stârmită ca o cireadă de cerbi (cerbii sunt o concesie a autorului acestor note) dă, înainte de vreme, strigătul răgușit al alarmei.

D. Octavian Goga, care fuma liniștit pe culoare, își reia în grabă locul, să țină piept iureșului. E numai un început.

D. Citta Davila: „Această amnistie are un singur înțeles: că opoziția e pusă afară de legi“...

D. Virgil Madgearu: „Ați atacat baza de drept a statului român...“

Vălmășag de glasuri. Taberile, însă, nu se dislocă. Zgomotul se stinge. Ziua n-a sunat încă, a luptei.

D. Găvănescu, deputat cuzist, nins ca în basme, de vârstă, întreabă pe ministrul de Interne de năvala străinilor, în special a evreilor în țară, în ultimul timp. Nu e vorba de evrei, rectifică d. Goga faptele, ci de străini în general...

Urmează o discuție academică, în care ministrul de Interne ține să înlăture orice bănuială de xenofobie. Concluziunile se amână până la procurarea datelor statistice.

ȘEDINȚELE DE DOLIU ALE PARLAMENTULUI PENTRU MOARTEA LUI ALEX. CONSTANTINESCU

Joi 18 noiembrie. Zi de interpelări: public festiv în tribune. Doamne, numeroase ca la o luptă de tauri. Ședințele Parlamentului s-ar putea comercializa deplin, printr-o taxă de intrare. Aleșii națiunii și-ar scoate diurnele..., prin ei înșiși, în câteva „gale“ de elocvență pe sesiune. Un impresar abil ar pune la cale întâlnirile de senzație.

Ziua de azi, de pildă, ar fi făcut rețetă. Pe afiș: Madgearu-Vintilă Brătianu.

Zei, însă, au vrut altfel.

D. Negulescu, la tribuna prezidențială, iată-l, siluetă de june-prim, figură consternată de director care anunță accidentul unui protagonist și amânarea spectacolului. Primele accente, rostite cu o voce infe-

rioară, dau semnalul ridicării în picioare a deputaților din incintă și a publicului din tribune.

Deputații sunt în doliu.

Președintele rostește un scurt elogiu funebru al lui Al. Constantinescu, schițând un portret, cu precauție, superficial, al defunctului.

D. Garoflid, în numele guvernului, adaogă câteva tușe plâpânde în jurul chipului celui pe care l-a arestat la Iași, în 1918, sub Marghiloman.

D. dr. Lupu eschivează o laudă motivă, invocând datoria de pietate și uitare a oamenilor în fața mormântului cald.

D. Duca ia act de toate acestea ca de un omagiu, adus, la urma urmei, Partidului Liberal crud încercat.

Timbru de violoncel, tremolo reținut.

...Cuziștii au tăria să tacă.

...Iar presa înregistrează.

LEGEA CEA NEDREAPTĂ

Noul proiect al Legii chiriilor s-a împărțit miniștrilor. Majoritatea cabinetului, desigur, îl va respinge. Exclusivismul reacționar al d-lui Cudalbu nu poate fi apărat într-un guvern în care, cel puțin numeric, liberaloizii, stăpâni pe locurile dominante, sunt, totuși, în minoritate. Presupunem că interesul avărescanilor de a face jocul riscat al liberalilor nu merge până la sacrificarea maselor orașenești.

Partidul Poporului își afișează, prin mesaj, intențiunea de a face din legea chiriilor operă de dreptate socială; confundă el, oare, societatea românească întreagă cu cele câteva mii de proprietari urbani? Sau își închipuie că mulțimea adâncă și dureroasă a celor săraci, pentru care a și fost instituit regimul actual al chiriilor, se reduce doar la funcționarii și pensionarii statului? Căci, iată, tâlcul noului proiect: libera tranzație pe de o parte; pe de alta, salarizarea, în natură, și în dauna proprietarilor, prin prelungirea termenului de locațiune, a funcționarilor și a pensionarilor cărora statul nu le poate servi salariul-aur corespunzător nevoilor vremii. Nu insistăm asupra imoralității acestui târg și a acestui privilegiu. Nu e momentul să confundăm problema chiriilor cu a salariului-aur și a normalizării vieții. Constatăm numai că viața nu se poate normaliza numai pentru proprietari și pentru fun-

ționarii statului. Adăogăm că și pentru slujbași sarcina chiriei, așa cum o prevede noul proiect, crește covârșitor. Iar restul chiriașilor năpăstuiți, cari se confundă cu aproape totalitatea populației orașelor, nu trebuie aruncat în stradă sau osândit la o muncă silnică și sterilă, pentru satisfacerea proprietarului și descărcarea statului. Prelungirea pe un an, acordată acestor năpăstuiți, nu rezolvă nimic, și e și iluzorie: restricțiunile și excepțiile introduse în lege, o anulează pentru cei mai mulți. Orașenii, funcționarii particulari, muncitorimea în aproape totalitatea ei, intelectualii și liber-profesioniștii sunt aruncați pe uliță sau sortiți robiei chiriilor. O asemenea lege nu poate să treacă printr-un guvern chibzuit, printr-un Parlament cuminte. Nicăieri în Europa nu s-a găsit, până azi, un cabinet capabil de o asemenea orbire, un parlament cuprins de o asemenea uitare a datoriilor sale.

S-a prezentat generalului Averescu un proiect de lege care izbește fără cruțare în dreptul și în liniștea masei chiriașilor. Un conflict grav și profund e pe cale să izbucnească, dacă guvernul nu înțelege să intervină între aceștia și proprietarii lor, altfel decât prin părtinirea unora contra celorlalți și prin apărarea numai a intereselor statului.

O ȘEDINȚĂ DE COMUNICĂRI ȘI ÎNTREBĂRI

Luni, 23 noiembrie. – Deputații, semănați prin bănci, așteaptă, cu plictiseala emigranților de bord, un semnal de plecare. Ședința e de o monotonie incurabilă.

Fumatul, în dezbatere, interzis. Viața parlamentară se refugiază, deci, la bufet și pe culoare, unde se poate, în fine, discuta.

Căci nici una din problemele ce se impun și preocupă conștiințele nu găsește un interpret la tribuna Camerei. Aleșii națiunii au acceptat călușul. Adevărurile și opiniile nu răsună în incintă, ci se șoptesc, la mese și prin unghere, cu reticențe și aluzii prudente, și numai după deznădăjduite scrutări reciproce.

Parlamentul invizibil din culoare trăiește momente istorice, caută să prindă șoapta destinului, să anticipeze voinți misterioase.

Fruntașii național-tărăniști sunt asediați de averescani și de liberali: de pretutindeni sosesc oferte stăruitoare pentru construirea, în colaborare, a viitorului. Teamă de neprevăzut zgâlțâie pe bărbații de stat, chiar

și pe cei cu atitudinea cea mai calmă și cuvântul cel mai măsurat. Această teamă i-a determinat, pe liberali cel puțin, la o politică hotărâtă.

Ceilalți? Guvernamentalii speculează avantajul de a le fi suspecți. Partidul Național-Țărănesc și-a rezervat rolul superior și feroce al sfinxului.

În vremea aceasta, în incintă, se desfășoară filmul searbăd al întrebărilor și comunicărilor mărunte.

D. Șumuleanu readuce la ordinea zilei chestiunea cadavrelor pentru disecție. Mai propune să se permită elevilor de liceu portul național. „Ce faceți însă cu disciplina“, întâmpină d. ministru Petrovici, „în ziua când liceele vor fi frecventate de fii de țărani?“ D. Zelea Codreanu răspunde: „Să fie obligatorie numai șapca...“

– „Șapca și portul național?“ replică surzând ministrul, „să urmăm mai bine o idee nouă: un tip de uniformă după modelul costumului național.“

D. D. R. Ioanițescu a observat că, spre deosebire de colegii din guvern, d. ministru al Instrucțiunii răspunde cu o promptitudine occidentală tuturor interpelărilor ce i se adresează...

ÎNTRU D. BERLESCU ȘI MAGISTRATURĂ

Să dai în vileag isprăvile electorale ale doi-trei magistrați, prinși cu mâna-n urna de voturi, e cu desăvârșire neîngăduit.

Defăimați magistratura! Zdruncinați încrederea în justiția țării! E strigătul spontan al presei partidelor profitoare. Se acoperă fraudă și se permanentizează corupția. Orice protest e zădărnicit din clipa în care puterile întunericului, stăpânitoare, s-au coalizat să-l înăbușe sub învinuirea de calomnie.

Aceasta e legea comună pentru opozant sau pentru gazetar. Unui ministru, însă, îi este permis să gesticuleze și să se agite în afara tuturor normelor stabilite și în disprețul chiar al regulilor strămbătății. E cazul cunoscut al d-lui Berlescu. Ministrul de Industrie a semnat cu propria-i mână o cerere, la Casație, de strămutare a procesului judecat de Curtea de Apel din Galați în chestiunea dizolvării consiliului de administrație al Camerei de Comerț din Brăila. Cererea de strămutare nu e decât o îndelungă și stăruitoare acuzație de părtinire și politica-

nism adusă magistraturii gălățene. Desfășurarea procesului în fața Curții de Apel pune în evidență ministerialul dispreț al d-lui Berlescu pentru legi și justiție. Refuzul obstinat al ministerului de a pune la dispoziția instanței dosarul alegerii subliniază concepția, mussoliniană, a celui ce reprezintă, în această afacere, puterea executivă.

Calomniile precise și semnătura ministrului, cuprinse în cererea de strămutare, trădează enervarea și surprinderea unui ministru al zilelor noastre, obișnuit să fie ascultat până și în pretorii. Nu uităm însă, nici indiscreta somațiune, pe care prezența parafei ministeriale pe un act putând fi semnat numai de avocatul ministerului o trimitea Înaltei Curți de Casație.

O întreagă campanie de calomnie și intimidare a dat însă, greș. Curtea de Casație, fără să se emoționeze, a respins cererea-pamflet a ministrului de Industrie. Puterea executivă a fost umilită de tribunale în chiar momentul în care își permitea să se rățoiască.

D. ministru de Industrie primește o aspră lecție. O înțelege oare?

E înjosit și constrâns să accepte situații pe cari le socotise, dimpreună cu întreg guvernul, intolerabile. Va transforma oare o chestiune de prestigiu într-una de stomac? În cazul acesta va continua, desigur, să figureze ca ministru: dar numai cu numele.

CONVERSIUNEA ONEROASĂ A UNEI DATORII

O operație făcută contra avizului „Datoriei publice“
cauzează pagube imense statului

Joi, 25 noiembrie. – Pe versantul dinspre Filaret al dealului Patriarhiei, un gard viu de baionete stăvilește valul studenției.

Mișună detectivii și ofițerii de poliție. La capătul scării de la intrarea publicului un agent te pipăie cu bună-cuviință. Uzurile răposatelor Dume s-au strămutat de pe Neva de gheață pe gunoștea malurilor Dâmboviței.

Joi, zi de interpelări, program senzațional și variat: întâlnire Ebner-Cuza, Madgearu-Vintilă-Lapedatu. Automobilele se îmbulzesc ca la o bătaie de flori, cu solzi lucitori, cu ochi disproporționați de insectă, cu răgușeli de mastodonți treziți din vise milenare. Doamnele

Bucureștilor au cotropit festiv tribunele. Lipsesc corurile de fecioare în alb. Deputații dezertează¹ culoarele, sălile și bufetul, locuri destinate chestiunilor prohibite, și-și ocupă, cumiți, pupitrele, ca orchestrații în așteptarea nervoasă a unui regizor.

Câteva comunicări întârzie, penibil, „cuiul“ după-amiezii. D. Brăescu e în sentimentul tuturor când precipită, iritat, ordinea de zi. Un majoritar, care interpeleză în chestiunea propagandei antisemite din Basarabia, e aproape huiduit de masele guvernamentale.

Intrarea neașteptată a generalului Averescu e sărbătorită cu aplauze și ridicare în picioare. Un glumeț, în surdină: „Pentru onor' capu' la dreapta!“ Dar manifestația n-are un caracter militar. D. general Averescu e salutat mai mult ca un Mac-Mahon al timpului și al locului.

Șirag de excelențe pe banca ministerială.

Guvernul întreg de vasali politici e prezent să-și asiste stăpânul redus și tenebros, pe d. Vintilă Brătianu, arătare de arhivar rotunjit și ursuz, înzestrat, totuși, cu un neverosimil prestigiu. Dictatorii toți, ducii și cezarii momentului, se simt stânjeniți, în poza lor de almanah, când acel rezultat de atmosferă de hârtie sugativă, colb și cancelarie, care se numește Vintilă Brătianu, își plimbă pe chipurile lor reflexul ochelarilor de presbit. E ceva din confuzia cameristului prins în hainele de bal ale seniorului, în atitudinea aceasta a miniștrilor. În fața d-lui Vintilă, d-nii secretari de stat se simt, pe banca lor de mărimi, ilegitiți, șubrezi și efemeri.

Fostul vistiernic degajă misterul unei mașini de calculat. O funcțiune infailibilă se petrece, permanent, pe roțițele lui interioare. De aceea, interpelarea d-lui Madgearu e așteptată ca o simplă încercare, interesantă dar zadarnică. Învinuirile d-sale se vor spulbera în angrenajul de explicațiuni cifrate cari se dezvoltă automat din structura inginerescă, financiară și patriotică a d-lui Brătianu.

Majorităților li s-a recomandat tăcere și rezervă. Nu trebuie indispus califul. Numai d. Manoilescu ascunde cu greu un surâs satisfăcut și perfid. D-l Lapedatu: inocent, palid și lăbărțat, cu urechile atârânde, cu părul tuns mărunț, cap de școlar cumplit de silitor, și de repetent, dispăre cu desăvârșire în propria-i chestiune: căci, în cele din urmă, d-sale, totuși, i se adresează interpelarea.

D. Virgil Madgearu, vehement și stăpânit, agită fraze, teorii și dosare, fără să piardă din intensitate, fără să întrerupă curentul ostil pe

care-l emite, ca un acumulator în acțiune. De ce n-avem puțința să însemnăm mișcările interioare? Sub calmul factice al d-lui Vintilă Brătianu, se zbate spasmodic o ființă electrocutată de neconținute descărcări ale dovezilor, ale faptelor invocate, ale invectivelor susținute de un sentiment indignat și de o cauză dreaptă și clară. D. Madgearu atacă, demonstrează, răpune și stăruie în biruința lui cu o dezinvoltură neobosită și uneori voioasă.

...Ne mărginim la o descriere spectaculară a ședinței. Din darea de seamă a dezbaterilor, cetitorii vor afla în ce consistă tranzacția frauduloasă și păgubitoare pentru stat, consimțită de „un ministru de Finanțe, care e și un șef de trusturi, în același timp“. Tăcere vicleană în guvern și majoritate. Au amuțit băncile liberale. D-l Vintilă Brătianu va răspunde, în sfârșit.

Apărarea d-sale? O diversiune neizbutită în chestiuni personale. O confirmare, amănunțită, a expunerii d-lui Madgearu, a dovezilor și a învinuirilor aduse. O ridicare din umeri neputincioasă, o mină uimită, o tânguială deplasată a soartei unui biet ministru de Finanțe, o adăpostire stângace îndărătul dificultăților consolidării și a rațiunii de stat. Un „nu știu“ bocit pe toate tonurile, o mărturisire oboșită a neglijenței și a uitării...

D-l Virgil Madgearu ia cuvântul în replică. E în rolul de pedepșitor. D-l Madgearu nu e, desigur, un romantic și nu cunoaște, în politică, generozitatea. Face un portret-șarjă al victimei sale. Îl flagelează și-l frământă cu o îndărjire fioroasă și infernală. (Și majoritățile tac îndelung.) Ești ispitit să-i strigi, uneori: destul! atât de aspru sună epitețele, atât de perplex și lamentabil apare căznitul vistiernic. El se ridică, în sfârșit, când sună clopoțelul, să se târască, să plece; îl contemplăm înduioșați: e ferfeniță!

DEZBATERICA ADRESEI TRONULUI

Liberalii executați de majoritate și opoziția național-țărănistă

Vineri, 26 noiembrie. De data asta, liberalii sunt manevrați pe linii interioare. Ingenuitatea perfidă a d-lui D. R. Ioanițescu i-a împins în arenă, sub ochii oblici și pometele turanice al ministrului Petrovici. Interpelatorul și-a însușit acuzațiile *Viitorului* împotriva ministrului școlilor și i-a cerut, imperios, să se disculpe. Expresia și accentul d-lui

¹ *Désertier* (franc.) – a părăsi.

D. R. Ioanișescu, îmbibate de nevinovăție și de uimire naivă. Ministrul s-a revoltat, deci, și cu drept cuvânt. De ce amestecul acesta în campanii cari nu-i aparțin, și de ce abținerea inexplicabilă a liberalilor de a aduce în Parlament învinuirile presei lor de partid? Revolta și nedumerirea d-lui Petrovici erau magistral dozate. Liberalii simțeau cum se strânge cercul de primejdie.

– M-așteptam ca precizările să le aducă cei cari le-au ridicat, insistă, necruțător, d. Petrovici.

– De ce să mai vorbim de ele, odată ce le-am oprit, încerca d. Vintilă Brătianu o evadare...

– Să răspundeți, că nu sunteți în guvern ca să nu răspundeți, interveni d-l Ioanișescu.

Un hohot de râs, uriaș, de mulțime. Majoritățile și opoziția se desfată, împăcate, în fața băncilor liberale agitate și perplexe.

D. Petrovici dezvoltă „incidentul” până la un veritabil rechizitoriu. „Calomnia”, spune d-sa, „a fost și este o funcțiune naturală a Partidului Liberal” – și această lapidară formulă e imediat amplificată, purtată în triumf de aplauzele majorităților și ale opoziției. D. Goga e, vizibil, suferind. Crispat și încălzit, ducele caută și nu găsește o atitudine potrivită cu afurisitele complicațiuni ale situației. E, într-adevăr, foarte greu să alegi între colegul Petrovici și tutorul Vintilă, când îi iubești pe amândoi deopotrivă.

Iar în huietul care crește, în frăția antiliberală dezlănțuită, singur d. I. G. Duca pare convins a fi găsit nota justă: gesticulația d-sale și intonațiile consternate reclamă, grabnic, Camerei, uniunea sacră... Nu e momentul pentru certuri și învrăjbiere. Probleme mai grave amenință adunarea, țara, neamul, viitorul... Să închidem discuția, oameni buni!

D. I. G. Duca e pe punctul de a propune un guvern național, reclamat de împrejurări hapsâne și antibrătieniste. Se abține însă. Și Camera se zvârcolește ca la apariția lui Harold Lloyd.

[UN DISCURS AL LUI O. GOGA]

Sâmbătă 27 noiembrie. – Confiscarea ziarului *România* și dificultățile făcute întrunirii anunțate de opoziție pentru duminică au dat prilej d-lui Goga să-și expună în Cameră concepțiile despre Parla-

ment, presă și partide politice. Ministrul de Interne protestează: n-a vrut să facă un act abuziv de autoritate, întârziind autorizarea întrunirii. Intenția d-sale a fost să servească opoziția, să o salveze chiar, dintr-o situație grea... Căci în fața publicului, oratorii național-țărăniști anevoie ar izbuti să evite discuțiunile în jurul „gravelor probleme” cari nu trebuie profanate prin aducerea lor la judecata mulțimii. („Gravele probleme” – formulă mistică și din ce în ce mai frecventă, proferată cu evlavie de către acaparatorii dreptului de a ne combina destinele noastre, ale tuturor, în culisele politicii.)

D. Octavian Goga socoate, deci, că Partidul Național-Țărănesc e mai la adăpostul ispitelor primejdioase, azi, în Parlament, de unde poate vorbi cu mai multă autoritate și răsunet țării întregi... Nu înseamnă însă, că, de la tribuna Parlamentului – d. Goga subliniază cu abilitate aceasta –, se poate vorbi despre ceea ce e interzis în întrunirile publice... D. ministru confirmă astfel că Parlamentul, de la un timp, e destinat exclusiv chestiunilor fără importanță... D. Citta Davila, întrerupând, pune accentele cuvenite: – „Chestiunile vitale pentru țară nu se pot discuta în Cameră!” – și d. Goga nu tăgăduiește...

Cum, dar, să permită presei ceea ce se interzice Parlamentului? Întrebat asupra confiscării *României*, ministrul confirmă, cu îndârjire în glas: – „Da, eu am confiscat-o! A scris ceea ce nu trebuia să scrie!”

Credincios formulei misterioase, d. Goga refuză să se explice în Cameră și pofteste pe deputați în cameră separată. Iar despre ziare și presă face o profesiune de credință.

În rezumat, d. Octavian Goga împarte pe ziaristi în două mari categorii. Cei cu conștiință și râvnă spre bine, ca: Eminescu, Rosetti, Barițiu și hereditatea lor prezumțioasă. Cei subversivi, anarhici și rău inspirați – discipolii lui Satan, desigur, pe care d. Goga, publicist, îi combate cu fulgerele stilului său și îi sortește, ca ministru, Gheenei măsurilor represive.

D. Goga n-a oferit un criteriu și nici un procedeu critic, distinctiv. A redus totul la discernământul d-sale, supus și el, în infailibilitatea lui, umanelor d-sale afectivități și interese. În câteva fraze, a suprimat Parlamentul, presa și partidele, pentru a ne oferi în schimb sfatul d-sale. Totul izvorăște, fără îndoială, dintr-o excelentă părere despre sine însuși, dintr-un exploziv temperament dominator. Acestea sunt fapte, însă, aparținând intimității dintre „duce” și a sa oglindă cu care are schimb frecvent de sugestii și colaborări. Personalitatea nu e, însă, compusă numai din ce ești în realitate și ceea ce vrei să fi.

Păreră contemporanilor atâră și ea în această alcătuire, și dacă d. Goga ar cunoaște-o, pe deasupra lingușirilor cotidianului anturaj, atunci, desigur, între cezarismul d-sale organic și ambianța ironică pe care o stârăște echilibrul, justul echilibru, s-ar realiza, dincoace de ridicol.

...D. Suciă ne-a răzbunat în debutul său care anunță un orator pasionat și puternic.

JURNALIST ȘI ROMANCIER

Ziarul *L'Italie* anchetează: poate fi cineva în același timp ziarist și mare scriitor? Întrebarea stârăște răspunsuri de pretutindeni. În *Le temps* Paul Souday întâmpină că cineva face act de mare scriitor producând foarte bună gazetărie. Un articol de ziar devine fapt literar, mulțumită stilului, ideilor incluse și originalității expunerii. Frontiera dintre ziaristica efemeră și eseul durabil este foarte neprecisă. De la Voltaire până la Rémy de Gourmont, această literatură, țesută pe evenimentul zilei, a dăruiat din belșug prozei franceze pagini distinse. Ar trebui să deosebim în ziaristică două genuri, pentru a pune un obstacol între ea și literatură. Despărțind însă reportajul de articol nu limpezim și nu simplificăm nimic. Reportajul astăzi a devenit un gen literar. Foiletonul, romanul de aventuri ca și povestirea realistă fac parte dintr-însul, cu acest mare avantaj pentru cetitorul naiv că o asemenea literatură mai este și adevărată. Unui reporter i se cer astăzi mai multe însușiri decât unui romancier pe care trebuie să-l egaleze deopotrivă ca fantezie și simț de observație. Firește, există două feluri de comentatori și de reporteri în gazetărie, – și ne reîntâlnim aci cu Paul Souday. Dar ceea ce d-sa n-a observat dintru început este că problema e pusă greșit.

Anchetatorul a vrut cu dinadinsul să despartă cele două îndeletniciri – gazetărie, literatură – și să fixeze genurile pe vecie. A înțeles prin gazetărie, autor de bucăți scurte; prin scriitor, constructor de teorii sau de anecdote pe câte patru sute de pagini. N-a observat că literatura se transformă sub porunca timpului și a instrumentului care o vehiculează și a genurilor și artelor concurente.

Schița, nuvela, romanul sunt ajunse pe treptele lor, deosebite de reportajul de diferite amplori. Eseul, studiul critic, se încorporează articolului cotidian.

Vorbim aci de categorii arbitrare, nesocotite ades de realizările artistice. Veți zice poate: literatura de imaginație va fi întotdeauna superioară reportajului, realist prin chiar esența lui... Dar există oare literatură de pură imaginație? S-a înțeles, poate, prin gazetărie, genul inferior al informației stricte, al comentariului mărginit și banal... Atunci întrebarea care învrăjmășește cei doi termeni, pe temeiul unei asemănări superficiale, nu mai are rost: sau gazetar sau scriitor e tot atât de absurd, în acest caz, ca: sau copist, sau călăreț; muzicant, sau scriitor.

În acest caz problema se reduce la o chestiune de vitalitate; – admitând că talentul nu presupune vitalitate! Poți fi orice și totdeauna și scriitor, dacă după o zi de muncă silnică mai păstrezi energia să reîncepi în celălalt sens. E preferabil, firește, să fii numai scriitor, și cât mai leneș cu putință...

Suprimă deosebirea dintre gazetar și literat; rămâne distanța întreagă între genul acestora și poem. Poate fi cineva autor de reportaje și de poeme? Iar prin poeme nu înțelegem doar strofe și compoziții verbale, ci și construcțiunea oricărei realități estetice. Numai în felul acesta problema putea fi formulată. Condițiunea rămâne aceeași: vitalitate. E vorba să treci prin încă un avatar după măștile căzute și costumele zilei. Mai ai puterea după cele opt ore din regulamentul muncii să te îmbraci pentru o gală de gândire și imagini?

...Poate că numai în acest caz meriți neîndoios carta de *faire-part*¹ a muzelor.

GUVERNUL ȘI AFACEREA „COMPAGNIE DU LEVANT“

Luni 29 noiembrie. – Să fie chiar ministrul Văleanu sau Sfânta Vineri în travesti? Vocea de la tribună răsnește misterios lămuriri imperceptibile. D. general Văleanu va avea totdeauna dreptate, fiindcă vorbește mult și nu-l aude nimeni. Intenția d-sale e să aducă elemente noi și justificative în chestiunea contractului „Compagnie du Levant“. Trenuri întregi de cifre trase de locomotivele lor defilează în descântecul ciudat al cuvântătorului.

D-nul Virgil Madgearu, într-o tensiune auriculară deznădăjduită, notează, sârguitor, pentru replică. Mai târziu va constata, în fața ma-

¹ Anunț, înștiințare (franc.).

rităților amicale, că d. Văleanu n-a făcut alt decât să răspundă campaniilor de ani de zile ale ziarului *Viitorul*.

...Dar d. general Averescu era de față. Primul-ministru venise să asigure ordinea și să prevină o surpriză din partea propriilor d-sale majorități. Două griji îl frământă pe înaltul sfetnic: guvernamentalii dimpreună cu opoziția populară par în orice clipă gata să sară, unite, asupra liberalilor. O asemenea tarbacă trebuia zădărnicită.

Dar vigilența d-sale, albă ca o lumânare, postată la capătul de onoare al băncii ministeriale, nu izbutește pe de-a-ntregul: câteva smocuri de demnitate liberală plutește în aer, smulse pe furiș de complicitatea țărănist-averescană.

Marea temere a generalului Averescu e însă soarta ministrului său de Finanțe.

Când vorbește d. Lapedatu, șeful guvernului dă semnalul aplauzelor. Nu găsește decât un ecou anemic și răzleț. Majoritățile își abandonează vistiernicul sub ochii, în care mocnește satisfacția, ai d-lui Manoilescu. Președintele Consiliului e în rolul unui pedagog care își apără elevul cel mai disciplinat. O clipă de distracție, și l-a pierdut fără urmă.

Dacă d. Văleanu are elocința hârâitoare a unui ceasornic cu cuc, d. Lapedatu – om suspus și cu o zgardă din propria-i piele la ceafă – e, în schimb, un om onest, debitant de „cumsecădenii“ parlamentare.

A invocat dificultățile momentului, dezinteresul personal, convingerea d-sale că semnătura predecesorului trebuia onorată, necesitatea de a aduce acum înțelegerea oneroasă cu „Compagnie du Levant“ în fața votului adunării. În tăcerea ostilă a Camerei, răsună, și mai penibil, aplauzele risipite și sfioase cari i-au salutat încheierile...

E momentul când d. Madgearu se precipită la tribună. Simultan, cu o juvenilă și nebănuită celeritate, d. Vintilă Brătianu se strecoară, cenușiu și aproape subteran, de-a lungul potecii dintre șirurile de bănci, până la ieșirea cea mai depărtată.

După confirmările aduse de d-nii Lapedatu și Văleanu, după „fuga din incintă“ a d-lui Brătianu, sarcina d-lui Madgearu e ușoară. Ne demonstrează solidarizarea guvernului actual cu greșelile fostului ministru de Finanțe. Ce rost ar avea, altfel, aducerea contractului oneros, în fața Parlamentului, spre ratificare? „Nu vreți decât să dați o bază legală unei afaceri nelegale“ încheie nemilosul persecutor al celor doi frați siamezi, Vintilă și Lapedatu. Iar majoritățile consimt la execuție, prin tăcere.

CHESTIA SALARIZĂRII CORPULUI DIDACTIC

Continuarea discuției la Mesaj

Marți, 30 noiembrie. – Momentul stelilor parlamentare de a doua și a treia mărime. Șefii opoziției lipsesc, *leader*-ii celorlalte partide sunt în odihnă. Vorbește d. Lepădatu, deputat. Nu însă fratele ministrului, ci altul. Afară de d. Lepădatu de la tribună, aflăm că mai există și încă unul, în incintă. Facem recensământul Lăpedașilor regimului nostru monarhic-constituțional: sunt patru la număr.

D. I. Buzdugan are cuvântul în discuție la Mesaj. Bălan și tânăr, trunchi și față de pescar de la gurile Nistrului, unghi facial închis la maximum. Discursul său se compune dintr-o parte scrisă și una improvizată. Dă citire sau debitează, pe rând. Asistăm astfel la un veritabil meci între talentul literar și cel oratoric al cuvântătorului. Suntem constrânși să mărturisim că, după un pugilat furios între cele două părți componente ale discursului, în care timp soarta părea nedecisă – fiindcă aci literatura răzbea oratoria, aci oratoria bușea literatura –, în cele din urmă adversarii au rămas pe teren, răpuși de loviturile necruțătoare ce și le-au aplicat reciproc. Sinistrată cu desăvârșire, gurile rele o susțin, pare a fi fost numai sintaxa românească... d. Buzdugan, firește, a rămas teafăr și voios. Camera nu s-a resimțit în rău, căci a făcut un haz sălbatec. A fost o după-amiază de destindere totală. (După problemele ianuariste... [?]). Oratorul desfată adunarea cu un „ââ“ agățat ca o tinichea de coada fiecărei fraze. Descoperă în felul acesta „razele ââ“ ca un supliment al razelor X, dar cu totul fără voia lui. Izbutește în câteva definiții și aforisme lapidare: „România e o țară-ă agricolăă“ „locuită de un popor țărănescăă care trăiește la țarăă, iar orășenii trăiescă la orașe...“

După aceste adevăruri incontestabile, d. Buzdugan face o critică acerbă a vieții noastre sociale și de stat; obține aplauze, repetate, pe băncile liberale, cuziste și guvernamentale, foarte înveselite de incidentul acesta, buș sub toate aspectele. Deputatul țărănist debitează frazeologia huliganică introdusă și patronată de liberali în ziarele scrise de „acoperiții“ regimului pan-frauduloase... Băncile național-țărăniste așteptau cu nerăbdare sfârșitul logic: trecerea la liberali sau la guvernamentali; trecerea triumfală. Dar, atât liberalii cât și averescanii s-au mărginit să-l aplaude. D. Eugen Goga i-a strâns chiar mâna, cu o cordială perfidie. Și un glas ironic se adresă opoziției care,

cu mâinile în buzunare, își reprimeea oratorul: – „Să vă trăiască!“ – „Al vostru e!“ – „Păstrați-l!“

...A vorbit apoi d. Calmuski, guvernamental. Carură de chestor. Vorbire sobră, corectă, de fapte și documentări. D. Calmuski, deputat de Neamț, nu face fraze și nu declamă. În chestiunile grave vedește însă, că are ceva de spus, și nu numai pentru soluțiuni locale. Când atinge problema financiară și afirmă că nu mai poate fi azi vorba de revalorizarea monedei, ci numai de stabilizarea ei, majoritățile, luate de mărturie că sunt de aceeași părere cu oratorul, aplaudă stăruitor.

D. Paul Iliescu a știut să împace erorile de fond și lipsa de originalitate cu o dicțiune aleasă.

PARTIDUL NAȚIONAL-ȚĂRĂNESC ȘI LUPTA DE CLASĂ

Miercuri, 1 decembrie. – Când d. Lazăr Popescu, majoritar, a luat cuvântul, Camera era plină și banca ministerială gema de excelențe. Când d. Lazăr Popescu și-a terminat discursul la Mesaj, ai fi zis că o molimă năprasnică a secerat, între timp, holdele sumbre ale reprezentanților națiunii. Pupitrele pustiite, cu străluciri scheletice. Ici, colo câte un supraviețuitor, postat în vagul incintei sonore, părea turmentat încă de amintirea unui chin stăruitor și atroce.

Cât să fi ținut flagelul monoton, năpasta melodică, și fără greș fatală, de la tribună? Numai oratorul, servindu-se de notele-i dactilografiate ne-ar putea spune. D. Lazăr Popescu a sosit înarmat, după propria-i mărturisire, cu hotărâri științifice și o erudiție înprospătată de cele mai complete manuale de bacalaureat.

Pentru a ne debita tot ceea ce învățase în legătură cu școala „individualisto-burghezo-liberalo-capitalistă“, în opoziție cu aceea „colectivisto-proletaro-intervenționisto-etatistă“, a parcurs câteva zeci de kilometri pe pârția din fața tribunei, în sunetul unui glas molcom și obstinat. Nimeni nu știe ce gând are d. Lazăr, care, când își agață, în răstimpuri, ochelarii, capătă o expresie și mai implacabilă, o realitate și mai de neînălțurat. Simți că va spune totul, până la capăt, fără să-i scape o iotă, fără să ție seamă de nimic. Sfârșimă și consumă singur tezele nenumărate, cu răbdarea și satisfacția unui amator de raci. Teze-antiteze-sinteze.

Catacombă de formule și clișee, muzeu, larg deschis, de banalități și locuri comune, promenadă duminicală la busturile, havuzurile și piațetele cu plăci comemorative ale cetății cărților: d. Popescu, singur și obsedat, monologhează. Mai întâi, pune chestia. Apoi, obiectează ceva. Se oprește, urmărindu-și ideea ca pe o muscă în aer. Un gest, un pas înainte, pac! a prins-o! Reia un fir părăsit, întâmpină, se pasionează, combate... „valoarea, plusvaloarea, concentrarea capitalului, socializarea“... „lupta de clasă“... Camera se golește treptat, ca o baie cu supapa deschisă... Îl auzi: – „Să mă explic, nu mă veți putea combate“... Gesticulează cu arătătorul întins, eroic. Se aude un răsuflu profund: răzbăt, d. Vintilă Brătianu, omul cifrelor și al preocupărilor aride, a ațipit...

Apoi, din loja presei, o șoaptă cade în urechea împăienjenită a unui chestor. Acesta se precipită la președinte. Amândoi privesc spre banca ministerială. Tresărire: nici un ministru... Ședința continuase fără miniștri, fără ca nimeni să fi observat fuga în rate a egoistelor excelențe. Se dă semnalul de suspendare.

D. Armand Călinescu reflectează:

– „Excelent orator, să gonească guvernul!“

TURBURĂRILE DE LA CERNĂUȚI

Declarațiile d-lui Oct. Goga

Joi, 2 noiembrie. – Pe afișul zilei: Cuza, Ebner, Goga. Nu se mai liberează nici o invitație. Lume, ca la Curtea cu Juri în procesul crimelor celebre.

D. Cuza emite încă o dată discursul unic al celor treizeci de ani ai săi de parlamentarism și propovăduială. Prilejul nou, al turburărilor din Cernăuți, nu-i alterează un text sclerozat, un dicționar prăfuit, o idee fosilă. D. Cuza fonografiază singura sa placă și nu e, încă, la ultima-i învârtitură. Majoritățile se delectează de acest cântec smuls memoriei mecanice, a vorbitorului, de un ac tocit. Limba prea scurtă a președintelui Ligii risipește, într-adevăr, un susur mătășos peste vehemențele-i astfel zădărnice. Acest delicat defect de dicțiune paralizază toate încercările d-lui Cuza de a trece de la umor la dramă,

de la giumbușlucuri la invective. Ceea ce în intenția d-sale trebuia să fie o execuție, a ieșit simplă tachinărie.

Dar ceea ce agrava semnificația ședinței, pe care d. Cuza singur n-ar fi izbutit să o învenineze, era acompaniamentul de aplauze și aprobarea zgomotoasă a majorităților.

D. Ebner a luat, deci, cuvântul în mijlocul unei ostilități elementare. A suportat-o cu hotărâre, părăsit și singur în tumultul unei majorități adverse.

Cavalerismul Camerei averescane și cuziste a neglijat amănuntul că adversarul era dezarmat: d. Ebner nu vorbește bine românește.

Ministrul de Interne e la primul său mare discurs. Într-însul și-a acumulat, vrând-nevrând, calitățile și defectele. O abilitate superficială, un polei de imparțialitate și de toleranță peste adâncuri de cruzime. Octavian Goga e întreg în masca lui felină cu ochii albi și orbi, din depărtare. O străduință continuă și dureroasă comprimă într-însul elanuri prădalnice, instincte întunecate, și le rezolvă în linie de vehemență neobosită. Glasul aspru sprijină adevărul ființei lui luptătoare.

...Nu ne interesează, azi, omul, ci ministrul. El n-a făcut decât să susțină teza d-lui Cuza și antisemitismul Ligii, prin citatele luate din ziarele de la Cernăuți și prin afirmarea existenței unei stări speciale, antinaționale, în Bucovina. Ministrul de Interne acuză, dar nu explică. Partea personală și pasională a discursului său îl trădează, și-l orânduiește alături de d. Cuza. Restul, e literatură pentru *Monitorul oficial*.

D. LUPAȘ ATACĂ PE ARDELENI

Vineri, 3 decembrie. – Părintele Lupaș, o surpriză parlamentară, un *debater* nebănuț.

În Parlamentul acesta postbelic, tribuna-văduvă și-a redus pretențiile. Suvenirul lui Carp, Maiorescu, Take Ionescu, Marghiloman nu o împiedică, după o lungă rezistență, să găsească în ministrul Lupaș un amant acceptabil. L-a suportat în primul sfert de oră, l-a găzduit, suspusă, și cu un început de satisfacție, în ceasul care a urmat.

Dl. ministru e departe de a fi un om arătos. Pare mai mult un profesor calic, în anii din preajma scoaterii la pensie. Despre vocea d-sale

nu se poate spune că îl servește, nici că ar fi, cumva, virilă. Un maestru de canto ar califica-o „în schimbare“...

Totuși, părintele a vorbit, a stârnit discuții, a polemizat cu național-țărăniștii ardeleni. De altfel, acesta i-a fost scopul.

Într-o discuție la Mesaj a ridicat chestiunea neparticipării ardelenilor la încoronare. A uitat însă, că n-a participat nici d-sa. A uitat, ceea ce e mai grav, că a făcut parte din comisiunea care a hotărât neparticiparea.

D. Vaida l-a ajutat să se regăsească în acel apropiat trecut:

– D-ta ai fost la încoronare? l-a întrebat...

– Am fost sufletește! a răspuns, prompt, părintele.

Și Camera s-a cutremurat de râs...

Părintele-ministru a atacat și pe liberali: că n-au știut să creeze o concordie în jurul acelei sărbători unice! Că au ticluit o Constituție de partid în locul uneia izvorâtă din acordul tuturor partidelor.

Avea dreptate, părintele. Dar banca ministerială s-a posomorât, iar pe chipul atent al ducelui pogorî o umbră. Opoziția aplauda frenetic. Majoritățile își ascundeau mâinile sub pupitru.

Până la urmă, însă, vorbitorul reuși să scoabă discuția la delațiuni și amenințări cu documente și amintiri personale. A fost, firește, viu aplaudat. E inutil să adăogăm că n-a înfricoșat pe nimeni.

Constatare: se vorbește mult de trecut, de dosare, fișe personale și afaceri...

În sfârșit, d. A. C. Cuza a lansat o invitațiune la vals ucrainenilor bucovineni.

[INTERVENȚIILE DEPUTAȚILOR LIGII CREȘTINE]

Sâmbătă, 4 decembrie. – De la o vreme, deputații Ligii¹ deschid dezbaterile, obsedează Camera și publicul. E o acțiune sistematică, e procedeu clasic al minorităților politice subversive. Propagandiștii Ligii folosesc fiecă prilej, fiecă incident, amănunt sau aluzie și, acaparând tribuna, debitează știutul discurs al pericolului semit și al răspunderii evreiești în toate relele. Sistemul e comod și, cu deosebire, practic. Parlamentarii zvasticeii profită de prezența unui public atras la

¹ Liga Apărării Național-Creștine (LANC).

dezbateri nu numai de fama lor, ci de curiozitatea și sentimentele pe cari i le inspiră toate grupările. Se mai bucură, apoi, de ascultarea maselor majoritare, cum nu se poate mai proprii unei îndochinări simpliste și incendiare. Și mai beneficiază și de publicitatea largă și gratuită a presei întregi care le înregistrează, conștiincios, predicile. Ligiștii, deci, transformă, pe nesimțite, Camera într-un local de difuziune de ură, iar adepții lor cei mai fervenți par a fi, în primul rând, guvernamentalii. Recunoaștem abilitatea ligiștilor de a ști să introducă în toate ocaziunile pseudo-teoria cuzistă pe de-a-ntregul, cu aparența că vorbesc necesarul strict al chestiunii dezbătute.

O teorie sentimentală se vehiculează ușor prin fiece prilej. Iar rezonanța ei o măsurăm pe agitația și dezbinarea crescândă a majorităților. Când d. Cuza ia cuvântul, autoritatea d-lui Goga în Camera d-sale nu mai e decât un vestigiu ierarhic.

Încântarea și simpatia majorităților merg vizibil spre cel care le prezintă fenomenele mai simplu și ale cărui soluții satisfac instinctele cele mai încâtușate.

În fața lui e un câmp vast și liber de acțiune.

Nimeni nu se mai ostenește să urmărească și să combată ceea ce nu ispitește și ceea ce nu rezistă unei discuții serioase.

Și apoi, o nouă polemică nu e un nou prilej de ațâțare? Iată un gând care paralizază pe mulți din cei ce nu-și dau seama că deputații Ligii s-au pătruns de virtuțile și de eficacitatea repetiției și a continuității într-o lume inertă. De aceea, astăzi, fără alt temei decât o înformație falsă, din ziare sau papetăria micilor delictive provinciale, d-nii Paul Iliescu și Șumuleanu au luat în stăpânire tribuna...

...D. prof. Ilie Bărbulescu a rostit o prelegere universitară în fața Camerei descompletate. Parlamentarismul, cu d-sa, se reîntoarce cu decenii. Dar epoca discursurilor kilometrice a trecut. În chestie de kilometri, preferim un film american.

MINISTRUL INSTRUCȚIEI DESPRE AGITAȚIILE STUDENTEȘTI

Marți, 7 decembrie. – Suntem în legitimă apărare. Altfel, n-am avea cruzimea să răpim omului iluzia... Vorbește dialecticianul ma-

rităților, d. Lazăr Popescu, și atacă. Din nou, preșul din fața tribunei s-a transformat, prin magia cuvântului, într-o alee a grădinilor din Akademos. Filosoful peripatetic Lazăr Popescu parcurge obișnuiții kilometri, împărțiți în câte trei-patru pași, înainte și îndărăt. Vorbitorul e mai clar de astă dată și mai scurt. Acuză presa că i-a falsificat spusele din discursul său la Mesaj, memorabil prin efectele-i somnifere și antiguvernamentale. (Vă amintiți: d. Vintilă Brătianu ațipise, iar guvernul dezertase de pe banca de supliciu.)

D. Lazăr Popescu se mai plânge de comentariile rău-voitoare ale acestei rubrici cronicărești și cere Președintelui sancțiuni. Evident, d. Popescu e victima satisfăcută a unei iluzii.

E o amăgire pe care și-o face despre sineși, o eroare dulce și necesară, aceea că presa i-ar denatura, cu rea intenție, discursurile.

D. Popescu se complace în situația de om temut, de vorbitor primejdios, al cărui reductibil cuvânt trebuie schimonosit sau trecut sub tăcere. Nimic mai nepotrivit și în mai hotărât contrast dintre această imagine, pe care amorul propriu i-o înlesnește, și realitatea ființei sale, cumpănite și chiar blajine, dacă n-ar surveni apucătura-i retorică, plină de amenințări soporifice.

D. Lazăr Popescu poate cufunda un parlament într-o încremenală legendară. Această virtute a d-sale e atât de cunoscută, încât văzurăm azi, când a luat cuvântul, văzurăm deputați năpustindu-se la ieșire, cuprinși de o panică subită și care își găseau calmarea într-o ceașcă de cafea turcă, hăt-colo, la bufet. Noi înregistrăm, fără pomire, acest bizar fenomen și-l încredințăm pe d. Popescu Lazăr de nevinovăția și de simpatia noastră – când nu ține prelegeri...

...D. Madgearu s-a impacientat. Trăiește în cifre, se regăsește în „număr“ ca în elementul său. A comandat să i se aducă bugetul cel nou, fără zăbavă.

(Nu mai sunt decât două săptămâni.)

Și d. Oteteleşanu, prezident, a răspuns cu o spectaculoasă ipocrizie: – Vineee!

Ministrul Petrovici e un virtuos al discursului. Cuvântarea de azi: veritabil dans pe frânghie. A vorbit în chestiunea tulburărilor studentești. În copilărie, am văzut plutașii pe Bistrița, ferindu-se, într-o alunecare vertiginosă, de primejdiiile de granit cari pândeau din spume-gaiul undelor. D. Petrovici a izbutit să-și spună gândul, fără a jigni nici pe d. Goga, nici studentimea. Dar i-a spus, acesteia, hotărât: – „la carte!“ pe când ministrul de Interne vorbea de „spiritul de tranșee“

a cărei continuitate s-ar manifesta în păruiele de suburbie... D. Madgearu a relevat „cele două puncte de vedere, opuse, al ministrului de Interne și al ministrului Instrucțiunii Publice“ și a cerut generalului Averescu să precizeze atitudinea guvernului... Președintele Consiliului a surâs îndelung, a surâs desfătător, ca de un calambur reușit, ca de o glumă cu gădilici irezistibil. D. P. Negulescu-Gioconda, suntem sigur, ar fi pălit de gelozie, sub farmecul acestui prezidențial surâs...

D. V. Haneș, d. Ioanițescu, au luat cuvântul târziu. D. Haneș, un orator deprins, o minte confortabilă și luminoasă, aduce în Parlament doleanțele corpului didactic. Iar vorbele d-sale pentru presă cad ca o rouă nemeritată peste mărcinișurile adunării.

D. Ioanițescu simte primejdia și inutilitatea unei strigări în deșert: Camera se descomplexase.

– Nu e în număr! protestează d-sa...

– Ba e în număr! (D. Oteteleşanu e implacabil.)

– Ba nu e!

– Ba este! Se începe numărătoarea.

D. Ioanițescu are cuvântul! răsună dârz verdictul d-lui Oteteleşanu, care prezidează... Și condamnatul se execută singur.

BUGETUL A FOST DEPUȘ

Miercuri, 8 decembrie. – D. A. C. Cuza cere lista Cavalerilor Ordinului „Mihai Viteazul“. În ce scop? Să se fi strecurat printre eroi un „indezirabil“?... Moment istoric între toate: e întâia oară când d. Cuza ia cuvântul și poate nu vorbește în chestiunea evreiască.

...L-a despăgubit însă, colegul d-sale, d. Găvănescu.

Un moșneag sanguin, cu părul și mustața colilie, apariție din basmele dramatizate ale d-lui Eftimiu. (Lipsește barba sacerdotală pe care i-a uzurpat-o și o poartă cu ostentație d. Tilică Burileanu.)

D. Găvănescu e un filosof de carieră. A scris și a profesat filosofia.

Predică astăzi antisemitismul. E adaosul d-sale personal la învățătura lui Platon și Democrit, a lui Descartes, Kant, Hegel, Comte, Poincaré și Wundt?

Într-o zi, poate, d. Găvănescu ne va explica tranziția subtilă de la aceștia toți la d. A. C. Cuza...

...Majoritatea și-a impus să-l asculte în liniște pe d. D. R. Ioanițescu.

A reușit, într-o oarecare măsură, și e lăudabil, căci oratorul n-a cruțat pe nimeni. A contestat în bloc legalitatea maselor averescane. A confruntat fără milă pe generalul Averescu, revoluționarul, speranța și amenințarea din 1920, cu timoratul sfetnic, împiedicat în sfuri, de astăzi. A smuls măștile de pe fețele ministeriale și a descoperit, dedesubt, chipuri străine și din altă tabără. Cuvântul de ordine era: calm și liniște. Astfel că singura turburare mai stridentă a fost provocată de d. A. C. Cuza (către țărâniști): – „Sunteți vânduți străinilor!“ D. Virgil Madgearu: – „Sunteți un caraghios!“ Iar d. Lecca, hotărât să apere prestigiul Parlamentului, se opintea în fața președintelui: „Cer chemarea la ordine! D. deputat să-și retragă cuvântul!“

D. PROF. BORCEA DESPRE CAZUL DE LA CERNĂUȚI

Joi, 9 decembrie – D. Borcea, colos preistoric, cu o voce de gcamandură pentru corabia statului în pericol. O uriașă mogâldeată de cauciuc pe care, când o atingi, dă răcnete capabile să te răstoarne prin simpla forță a undelor sonore. O gheretă boltită, din carton asfaltat, în care se poate adăposti o santinelă, cu pușcă și șubă de vreme rea cu tot.

Un elan al speciei dincolo de dimensiunile-i reglementare. În vieți anterioare, d. Borcea, desigur, suna mobilizarea triburilor, printr-un strigăt azvârlit de pe vreun pisc peste țara întregă.

Pe alt plan social decât acela în care se găsește astăzi, d. Borcea evocă hangii din romanele cu haiduci, sau simpli negustori de pepeni, cu cosorul atârând deschis, la brâu, pentru desfacerea mărfii „pe tăiete“.

În vremea și în lumea noastră, împrejurările au făcut din d. Borcea un profesor și un orator parlamentar, poate chiar un *leader* al Partidului Național-Țărănist, dacă această onoare nu i-ar fi, cu succes, disputată de alții. Interpelarea de azi? D. Borcea nu e croit pentru un singur obiectiv, când pornește la luptă. Proporțiile d-sale de Guliver, printre miniștri și parlamentari de talie potrivită, îl obligă să se com-

porte ca o moară de vânt, iar pe terenul mișcător al problemelor să sape, în pași, străchini. Interpelarea d-sale a stârnit de pretutindeni chestiuni, probleme, atitudini, idei, programe, ca o panică bruscă în curtea cu păsări.

D. Borcea e prea amplu pentru a fi ceva. De aceea, preferă să fie totul. De aceea, în cuvântarea sa, deschisă ca un șopron tuturor orizonturilor, a încăput și țărănismul, și cuzismul, și averescanismul, și liberalismul. Și cum larma de cataclism pe care o iscau izbucnirile d-sale vocale, asociată cu spectacolul elementar al făpturii d-sale dezlănțuite, ne desprindeau de realitate și ne dispuneau spiritul la halucinații, discursul d-lui Borcea lua aspectul arcei lui Noe în fața unei prevestiri de potop: se încărcau într-însa mostre din toate ideologiile pământului. Efect firesc al dezordinii retorice.

Deși nu e croit pentru abstracțiuni și idei generale, oratorul face, către sfârșit, un efort către o concluziune sistematică și în acord cu programul național-țărănesc.

Cuvântul rezumativ ar fi: fapte și pragmatism. Discordiile, confuziile și ciocnirile vin tocmai din aceea că nu se muncește pe terenul strict al realităților și al amănuntelor...

Iată, deci, încheierea. Să nu uităm însă, că vorbitorul interpela pe ministrul Petrovici în privința dezordinilor de la Cernăuți. Această preocupare principală dispăruse însă, până într-atât în revărsarea de elocvență a d-lui Borcea (nume, de altfel, evocator de inundații și paludism), încât președintele Camerei, d. Negulescu, uită să mai dea cuvântul ministrului interpelat, d-lui Petrovici... D. Petrovici, victoriosul său rival la portofoliul Instrucțiunii Publice... Freud ar interpreta altfel această uitare. O atribuim, însă, proporțiilor cosmice ale discursului d-lui Borcea.

– Nu-mi dați cuvântul? se tânguie d. Petrovici...

– Vreți să răspundeți? întrebă la rândul său, cu o sinceră nedumerire și cu un surâs leonardesc, fostul ministru al Instrucțiunii Publice.

– Desigur! Dacă ați fi în locul meu, replică actualul ministru, n-ați face oare la fel?...

Salvă de răsete pe toate băncile.

Totuși, d. Negulescu avea dreptate. D. Petrovici n-avea nimic de răspuns. Avea însă, de rectificat atitudinea d-sale potrivit vederilor d-lui Goga...

– Acum înțeleg eu, întrerupe d. Citta Davila, zâmbetul de alătăieri al generalului Averescu...

D. Petrovici afirmă însă, că nu se contrazice, ci se completează. Un retor atât de iscusit poate susține orice cauză. Și chiar în plină retractare, atunci când proclamă că „toleranța nu e în funcție numai de cel ce o acordă, dar și de atitudinea celor ce beneficiază“, d. Petrovici reușește să-și mai săgeteze colegul de la Interne:

– D. Borcea îmi cere să iau măsuri nu numai contra elevilor turbulenți, ci și împotriva rudelor lor. Rudele acestor elevi, domnilor, nu intră în jurisdicția ministerului meu... Le abandonez d-lui Goga: să le urmărească, dacă vrea, până într-al șaptelea cer.

Vorbă cu vorbă!

TEROAREA PERCEPTORILOR ÎN BASARABIA

Problema valutară

Vineri, 10 decembrie. – D. Virgil Madgearu raliază partidele într-un gând de indignare și revoltă: efectul isprăvilor unor agenți fiscali cari au scos la mezat ușile și ferestrele, straiile și mălaiul sătenilor basarabeni... (în relatarea faptelor, oratorul citează nume, lucruri și date precise). I-a fost ușor d-lui Madgearu să facă apoi legătura între procedeele prădalnice ale autorităților și situația Basarabiei întregi, pe un fond sumbru de temeri firești și de amenințări ce trebuiesc înlăturate... D. Lapedatu se apără de acuzația de strășnicie și harpagonism fiscal mai cu seamă față de Basarabia: seceta și mizeria multiplă a provinciei au înduioșat până și inima sa de vistiernic... Dar un majoritar, în aplauzele majorităților și ale opoziției, îi dovedește că ordinele i-au fost nesocotite de dispozițiunile secretarului general...

Anarhia, e lucru vădit, începe de sus foarte... Bunul plac al toboșarului din Ismail e de-abia o repercusiune întârziată. Camera în unanimitate cere îndreptarea urgentă a răului, fără ca guvernamentalii să aibă impresia că guvernul e atacat, sau că ei ar cădea în păcat de rebeliune. Un mic moment, deci, de uniune sacră.

Pe culoare, căci astăzi viața parlamentară mișună din nou în afara incintei, crește zvonul și se adâncește credința că această uniune s-ar

putea prelungi, spre marea pagubă a liberalilor. Poate și acesta e un simplu și trecător moment în viața politică.

Marea preocupare și distracție a parlamentarilor e de a compune o listă de trei persoane, în așa mod, ca toată lumea să fie, pentru ceva mai mult de un deceniu, satisfăcută. Nimeni, însă, n-a descoperit formula magică. E un joc aristocratic și futil pesemne, căci național-țărăniștii nu participă și nu se integrează nici chiar în calitate de chibiți.

DEBUTUL D-LUI MANOILESCU LA CAMERĂ

Sâmbătă, 11 decembrie. – Se suspendase ședința. La redeschidere, palid și grav, d. Negulescu, în fața scaunului prezidențial, întonează un elogiu funebru lui Pasici. Adunarea ascultă în picioare.

Un ecou al întristării apropiate vibrează în cuvintele obișnuite ale doliului: „Guvernul se asociază... Partidul Național-Țărănesc împărtașește... Partidul Liberal deploră... Partidul Naționalist ia parte...”

E tot ce poate elocința parlamentară în fața unei amintiri. Să nu-i pretendem, în afară de sinceritate, nimic mai mult. Singură evocarea simplă și omenească a d-lui Iuliu Maniu a închis într-însa un tremur. E, însă, drept că d. Maniu nu e un retor.

Revenim la mesaj. Invazia din tribune prevestește un fenomen oratoric. *Lorgnetele*, cu sutele, pândesc ivirea stelei politice, anunțată.

Incinta se întunecă de atâtea prezențe.

Banca ministerială e ticsită – și insuficientă. Miniștrii iau loc pe două rânduri, și sunt toți, în frunte cu generalul Averescu, întâmpinat cu aplauze, ca odinioară, în Camera franceză, generalul Boulanger...

O voce de tenor cotopește, cu puritate, liniștea. E debutul subsecretarului de la Finanțe, d. Manoilescu. Aplauze prelungi, stăruitoare, aplauze ostentative și, desigur, cu înțelesuri subversive, i-au salutată apariția zvultă și dezinvoltă la tribună. D. Manoilescu își îndreaptă privirile și linia semeață a nasului spre plafon. Aceasta e atitudinea d-sale în discurs: capul pe spate, ochii în zenit, mâna crispată pe lemnul, care nu e totuși de gitară, al tribunei, gura deschisă pentru articulații pline, – oratorul cântă și gesturile sale sugerează un acompaniament imaginar.

Figură de hidalgo, ten spaniol, umeri de matador, voce de o neversimilă întindere și varietate, de altfel. De această voce se servește cu o iscusință de virtuos, posesor al tuturor trucurilor și efectelor cu putință; schimbă registrele, trecând de la violoncel la flaut, și când e nevoie, la saxofon și jazz, joacă în toate ritmurile, cu siguranță, cu vioiciune, cu nervozitate, atacă, se apără, înverșunat și stăpân pe sine, concentrat ca un jucător de șah, sau răspândit ca un mascaron de iarmaroc.

A venit la tribună cu un dosar împânjenit de note și sublinieri colorate: e partea preparată a discursului. Acceptă, totuși, întreruperile și le urmărește până cât de departe, fără să piardă poteca pe care pășește cu o siguranță de halucinat. Cel care se comportă astfel, cu verbul și cu mulțimea e, fără îndoială, un orator înnăscut. Avânturi puternice l-au menținut aproape în tot timpul cuvântării sale, în aspra zonă a ideilor generale, unde a făcut virajuri periculoase printre doctrinele în constelații ostile... Am asistat, desigur, și la scăderi vertiginose, la aterizări lamentabile pe locuri comune.

E, însă, un defect care, condiționează [...] ¹ minunate. Către sfârșit, o cantilenă de o vrajă revoltătoare; un adagio *molto dolce e cantabile*. Nu exagerăm, credem, situând și îndrumând pe d. Manoilescu pe urmele lui Titulescu și Stere, în seria mare a lui Marghiloman și Maiorescu. E o chestiune de așteptare, pentru noi; de atenție, pentru d-sa.

VIOLENTUL INCIDENT DINTRE D. CUDALBU ȘI D. DR. N. LUPU

Luni, 13 decembrie. – Deputatul țărănist Rădulescu, fost prim-președinte al Tribunalului din Craiova, formulase, în termeni lapidari, cu prestigiu, cu fermitate, transportând în această incintă ceva din elocința de pretoriu, o întrebare cu privire la noua magistratură de afaceri, patronată din ce în ce mai fățiș de guverne...

D. Cudalbu, ministru de Justiție, dase un răspuns satisfăcător... Făgăduielile d-sale de îndreptare păreau sincere. Interpelatorul se declarase mulțumit. Camera, unanimă, aplaudase. O singură rezervă,

¹ Un rând omis la tipar.

nici deplină, nici ostilă: a doctorului Lupu. Șeful țărăniștilor, mai mult pentru sine decât pentru adunare, riscă o aluzie la magistratura electorală a d-lui ministru. D. Cudalbu, calm până aici, și chibzuit, se roși deodată; izbi cu pumnul în pupitru. Un răcnet:

– Dacă mai îndrăznești să mă mai întrerupi o singură dată, îți voi arăta că ești cel din urmă din cei cari ar avea dreptul să vorbească de magistratură...

Amenințare neașteptată și brutală: își face pe loc efectul. Deputații național-țărăniști tresar și din rândurile lor țâșnesc protestări vehemente. Masa guvernamentalilor se revarsă, în schimb, într-un puhoi de apostrofe nearticulate. Deasupra mișcării și a zgomotului, străbate, stridentă, somațiunea doctorului Lupu:

– Te poftesc să spui acum tot ceea ce ai de spus! Te somez acum! Fără amânare.

Moment de acalmie. D. Cudalbu, impresionat, pare că va lua cuvântul. Figură blondă, injectată ca o conjunctivă bolnavă. Bolborosește ceva. Renunță însă, și se așează.

Majoritarii îl susțin cu salve de vociferări nedeslușite. Dr-ul Lupu se ridică din nou. Strigăte: „Jos!“ „Jos!“ Prin megafon, tună glasul președintelui: „N-aveți cuvântul! N-aveți cuvântul!“ Ciocanul prezidențial dă pocnete de pistol. Se aude, totuși, ca de pe o culme de indignare și legitimă revoltă, vocea doctorului Lupu:

– Te somez să vorbești imediat! Fără zăbavă!

Rostogoliri de sunete guturale, de cuvinte sfâșiate, de silabe ostile, din frământarea majorității. D. Cudalbu tace, obstinat. Dr-ul Lupu:

– Ești un calomniator ordinar! (Vorbele din ce în ce mai stridente, glasul exasperat.) Ești un nemernic, dacă nu vorbești... (Camera se zbate într-o învălmășeală de răcnete și gesturi desfrânate. O curiozitate stranie, dar colectivă, face din când în când pauze de tăcere, în cari se aude, colțuroasă și aspră, ca un bulgăre de zgură, trece-rea insultei):

– Un individ de speța dumitale nu merită să stea pe banca ministerială. Încă o dată: te somez să vorbești!

Din rândurile vulcanice ale majorităților se lămurăște, repetat, strigătul: „La ordine!“

Din nou, megafonul, plasat în fața președintelui, stăpânește tumultul: „La ordine! Te chem la ordine! Te chem pentru a doua oară la ordine!... Te somez să retragi cuvintele ofensatoare!“ (Majoritățile aplaudă torențial.) „Pentru a treia oară: la or-di-ne!“

– Nu retrag cuvintele! (grindină de invective și insulte). Și repet, încă o dată: domnule Cudalbu ești un calomniator, un nemernic și un nedemn!

Președintele scandează, formidabil (aparatul din dreptul gurii d-sale îi dă această forță), formula de trimitere în fața Consiliului de disciplină.

Iarăși, aplauze. Și d. Cudalbu e din nou în picioare: va vorbi în sfârșit? Tăcere. Glasul ministrului de Justiție: „Să-mi adresezi o interpelare și am să-ți răspund!“ O exclamație de nedumerire și de stupeoare pe băncile opoziției. Înșiși majoritarii nu mai găsesc atitudinea potrivită. Dr-ul Lupu face doi pași spre șiragul de miniștri... Insulte sunt lansate cu atâta vehemență răzbunătoare, încât ministrul se fește, ca de un proiectil:

– Ești un laș și un mizerabil!

De data asta, d. Cudalbu va răspunde: „Ați afirmat în această incintă că am numit în ajunul alegerilor doi chelneri ca magistrați. Această inexactitate îți ia dreptul să mai vorbești de magistratură!“

Între timp, în ultima fază a exasperării, dr-ul Lupu inovează: își constituie martori pe d-nii Mihai Popovici și Ioanițescu. Martorii se prezintă ministrului de Justiție în incintă.

Președintele suspendă ședința.

Pe culoare se agită, soli de pace, d-nii Tilică Ioanid, Eugen Goga, Costache Lupu, N. Ghica, Răducanu...

La redeschidere, se remarcă prezența generalului Averescu. D. Cudalbu ia cuvântul și repetă povestea cu magistrații-chelneri, menținându-și, astfel, învinuirea.

Dr-ul Lupu, la tribună, face istoricul tratativilor de pe culoare, constată nealitatea ministrului și conchide: „Îmi mențin, deci, insultele; și dacă, după d-ta, d-le ministru, sunt cel din urmă în drept să atac magistratura, d-ta în schimb ești ultimul care meriți să o aperi!...“

...Astfel „s-a vidat“ incidentul. Duelul nu va avea loc și nici trimiterea dr-ului Lupu în fața Comisiunii de disciplină.

Discursul la Mesaj al d-lui I. Florescu, deputat țărănist de Hotin, a stârnit o nouă tempestă parlamentară. D-l Florescu a luat apărarea presei: comparația între presă și Parlament, justiție, putere executivă, nu e în defavoarea celei dintâi, susține d-sa. Când a vorbit despre administrația Basarabiei, despre sabotarea exproprierii în Basarabia, zgomotul și strigătele de: „Rușine!“ „Rușine!“ „Nu e adevărat!“ au impus președintelui suspendarea ședinței.

La reluare, d. Florescu a consimțit să retracteze „forma“ conștientărilor d-sale. Și-a putut, astfel, continua critica, fără concesiuni de fond, dar fără incident.

CAZUL GENERALULUI MĂRGINEANU

Marti, 14 decembrie. – Se lămurește un mister: de ce d. Cuza ceruse lista Cavalerilor Ordinului „Mihai Viteazul“? Pentru a da prilej d-lui general Mărgineanu să se răfuiască, astăzi, cu generalii cari l-au năpăstuit. D. deputat Mărgineanu nu se mai apără. Aluzii crunte pe seama șefului Marelui Stat Major vădesc că eroul de la Mărăști își oferă, tardiv, o vindictă publică și răsunătoare. Camera, la început entuziastă – cu excepția băncilor liberale, foarte nemulțumite de învierea ofensivă a fostei lor victime –, își restrânge emisiunea de aplauze. D. general Averescu dă semne de enervare. D. Iorga se întunecă... Și iată că această ceartă de generali degenează într-un proces al presei: subversive, calomniatoare, antipatriotice, care atacând persoanele, compromite instituțiile. – „Tocmai de aceea“, încheie sentențios d. prim-ministru, „vom veni cu o lege a presei...“ – „Veți vinde canapeaua ca să salvați onoarea“, observă d. Aciu... – „Veți sparge oglinda să nu vă vedeți mutra!“ – „adaogă o voce morocănoasă. – „Unde dai și unde crapă!“ exclamă dr-ul Lupu.

Amintim însă, că toate campaniile pe chestiuni militare, chestiuni de persoane sau chestiuni tehnice, au fost duse de ofițeri-generalii. D. general Averescu a dat cel dintâi pilda, în Moldova, atacând, prin presă, pe șeful Marelui Cartier, generalul Prezan. De atunci, polemicile mexicane s-au ținut lanț și numai între personalitățile înstelate: cazurile general Râșcanu, Mărgineanu, Măldărăscu, iar astăzi, schița de campanie în contra d-lui general Lupescu, dovedesc deplinul neamestec al presei în asemenea chestiuni de ordin individual.

În ședința de noapte: d. Florescu, ligist, ține o cuvântare forestieră, parfumată de rășină și esențe tari de conifere, în fața unei incinte pustii... Înaintea d-sale, d. Papacostea și-a terminat infinitul discurs la Mesaj în mijlocul unei totale neatentii. De bună-seamă, ședințele de noapte n-au succes și nici desfășurările oratorice. Epocă grăbită, nervoasă, esențială. Romanele sunt scurte, articolele de ziar succinte,

poemul de reduce la „hai-kaiul“ japonez de trei versuri; parlamentarismul și elocința trebuie să se conformeze și ele.

O ȘEDINȚĂ SEMNIFICATIVĂ A CAMEREI

D. Citta Davila despre „actul istoric“ ce se oferă guvernării averescane

D. Citta Davila a luat ieri cuvântul în discuția la Mesaj.

Sobrietate și conciziune, abținerea voluntară de la orice lirism, o eleganță neafectată, în stil și în ținută, fac din d. Citta Davila, oratorul esențialmente parlamentar, omul hărăzit activității dezbaterilor și succesului de tribună.

E, deci, în firea lucrurilor ca d. Davila să fie și un combativ. În discuția la Mesaj, vorbitorul a dat liber curs pornirilor d-sale militante.

Dar cei cari au avut de suferit din această pricină n-au fost guvernamentalii ci, de bună-seamă, liberalii.

A fost urmarea spiritului de consecvență și de sinceritate, de care d. Davila se arată însuflețit. Încă o dată, d-sa ține să exemplifice prin faptă, – o faptă de tribună, e drept! – că rostul politic al unui om, care vrea să rămână liber, stă în lupta îndârjită și fără preget împotriva Partidului Liberal.

Contra liberalilor

Majoritățile, plăcut surprinse de această deviere – căci părea, până mai ieri, o axiomă că un opozant trebuie să atace nu o altă grupare din opoziție, ci numai guvernul –, au păstrat în timpul discursului o tăcere favorabilă oratorului. De câteva ori, ele au fost pe punctul de a se lăsa atrase în vâltoare, de partea opoziției național-tărăniste și a d-lui Davila, bineînțeles. Teama de a isca un nou conflict cu liberalii și de a vedea repetându-se cele întâmplare cu prilejul discursului Manoilescu, le-a dictat o rezervă aparentă, care nu izbutea să acopere adevărata lor stare sufletească.

D. Davila a început prin a constata criza economică și morală, criza de autoritate prin care trece țara. Politica liberală, a spus d-sa, e singura cauză a acestei triple crize. Liberalii au aservit totul interesele lor egoiste. Au creat în politică *un spirit tutelar*, în virtutea căruia ei înțeleg să dicteze și din opoziție. D. general Averescu, omul „răspunderilor“, a îngenucheat în fața acestei concepții, greșindu-și menirea, atunci când, prin 1921, avuse puțința să înlătore dictaturile oculte și să introducă legalitatea în țară. Cum au reușit liberalii? Prin șantaj, prin calomnie, prin intrigă.

D. general Averescu, a afirmat în esență oratorul, s-a supus șantajului, când n-a cutezat să facă sub guvernarea d-sale încoronarea. S-a plecat în fața calomniei, când a suportat injuriile de la Brăila ale d-lui Brătianu. În care țară, se întreabă oratorul, s-ar fi putut arunca nepedepsit, unui glorios șef de oaste, cuvântul de „trădător“? D. Brătianu, conform sistemului liberal de a calomnia, a avut acest cutezător curaj, și n-a retractat nici până azi.

*

Dacă d. general Averescu n-a putut să prevină intriga, în 1921, dacă n-a deschis chestia răspunderilor și a fost, în cele din urmă, doborât de liberali, astăzi, însă, împrejurările îl pun din nou în situația de a decide. În ce scop? D. Davila răspunde: întru reîntronarea legalității. Pe această cale, d-sa o afirmă, guvernul Averescu se poate bucura de sprijinul țării întregi. Pentru însănătoșirea organismului politic, precizează d-sa, e necesară înlăturarea (sau reducerea) organului hipertrofiat, care este Partidul Liberal...

Și d. Davila e în asentimentul vizibil al Camerei întregi când face din acest scop un ideal comun partidelor antiliberale, un ideal capabil de a ralia pe național-țărăniști și pe averescani.

Calul troian

Oratorul a examinat cu delicateță și abilitate situația dificilă, situația supremă în care se află, de la un timp, guvernul Averescu.

D. general Averescu, spune d-sa, e în rolul calului troian introdus în citadela liberală. Mai limpede: e în rolul lui Vlaicu-Vodă, care cere „încă trei zile“ de taină și prefăcătorie, pentru a se declara în

contra „Doamnei Clara“, în contra Partidului Liberal. Dar un rol prea mult timp susținut, nu trebuie să devină o a doua natură. Sunt temeri că întârzierile și ezitățile generalului vor face ca veșnica intrigă să biruie din nou.

Noua situație politică

Approape cu gravitate, d. Davila se adresează șefului guvernului cu aceste sublinieri:

– Aveți ocazia unică de a înfăptui un act istoric. Mă întreb dacă veți avea și puterea, și caracterul, și îndrăzneala necesară realizării acestui act...

O cristalizare a situației, o precizare a frământărilor de culise, determinate de noile împrejurări, iată ce a fost discursul d-lui Davila, care, cu multă bravură și iscusință, a adus în discuție și problema lui 4 ianuarie și interpretările *ad usum delphini* la care se dedau, sistematic, în examinarea faptelor politice, liberalii.

„Procesul istoric dintre liberali și țară e deschis“. Averescanii și opoziția populară, dacă se înțeleg, pot fi, în acest prilej, și magistrații și executorii. Împrejurările facilitează înlăturarea tutelei și dictaturii brătieniste. D. general Averescu o știe. Opoziția îl sprijină și-l invită la o atitudine francă.

E tâlcul manifestațiilor din ședința de ieri a Camerei.

MINISTRUL INSTRUCȚIEI CONDMNĂ DEZORDINILE STUDENȚEȘTI

Miercuri, 15 decembrie. – Acuzat de contraziceri și zigzaguri, d. ministru Petrovici e, desigur, încântat de prilejul ce i se oferă... O interpelare a deputatului Mavroiani readuce în discuție turburările studențești. D. Petrovici are cuvântul.

...Adevăruri simple și omenești: au trebuit patru ani de frământări și ofense grele, ca ele să răsune și să fie afirmate și de pe banca ministerială. Filosofia, atât de scumpă inimii d-lui Petrovici, îi dăruie d-sale, și numai d-sale, harul acestui curaj. D-sa adaogă: să renunțe

tineretul la această pretenție de a ne da lecțiuni de patriotism... De aici o paralelă între generația actuală – generația jertfelor și realizărilor – și generația cea nouă, „continuatoarea spiritului de tranșee“. Nu e mai firesc ca generația tranșeelor să cunoască mai bine acel spirit decât continuatorii?

Oratorul revendică pentru generația d-sale această întâietate.

D. Petrovici constată, apoi, că la București turburările n-au avut loc pe o scară întinsă..., iar la Iași au dispărut cu desăvârșire. Nu înțelegem defel sistemul măsurător al d-lui Petrovici: căci ce înseamnă, în materie de palme și loviri (de cari n-au fost cruțate nici femeile) scară întinsă, scară redusă?...

O declarație fermă, în încheiere: ministrul avertizează că va reprimă, de-acum înainte, orice răzvrătire față de ordinea școlară. Îmbucurător și tardiv, totdeodată. Tardiv, deoarece tineretul căruia ministrul îi tăgăduiește dreptul de a legifera, a creat în facultăți starea, de fapt, urmărită. Studenții evrei au fost excluși din universități... Declarația ministerială consacră oare această situație?

Iată, deci, că e nevoie de o nouă interpelare și de noi precizări din partea d-lui Petrovici.

D. CUZA VORBEȘTE LA MESAJ

Joi, 18 decembrie. – „Generalul dorește să nu se mai aplaude la intrarea d-sale în Cameră“. Majoritățile s-au văzut, astfel, lipsite de una din cele mai nevinovate și reconfortante îndeletniciri parlamentare. Astăzi, însă, cădelnița d-lui Cuza le-a restituit, de la tribună, dreptul acesta.

Prezidentul Ligii Creștine o luase de la 77 și întreprindea elogiul calităților de soldat și de cetățean ale generalului Averescu, „simbol al unei generații și al democrației românești“. Șeful guvernului, neștiutor de primejdia ce-l pândește, pătrunse în incintă, cu un pas și un zâmbet de silfidă, doritoare de liniște, de mister și de pace. Dar l-a surprins și năpădit fumul supărător al laudelor cuziste și un talaz superb și inoportun de aplauze atrase atenția publicului, ticsit în tribune, asupra acestei discrete intrări și virginale apariții.

În prima parte a discursului său, d. Cuza a făcut risipă de flori retorice, tomnatice și decolorate, peste idolul viu și natural de pe banca ministerială.

Nu se poate, totuși, afirma, cu certitudine, că profesorul Cuza a căzut victimă umoristică celor șaptezeci de ani ai săi. Ierte-ne că punem această problemă. Căci mulțumită tocmai acestui punct de vedere, d-sa a mai fost considerat cu oarecare curiozitate.

– Se ține bine, observa un ascultător obișnuit al dezbaterilor parlamentare.

– La vârsta lui să vorbească, cu șir, două ceasuri!... se minunează un glas.

– Dar dacă repetă de patruzeci de ani același lucru, cum vrei să-și piardă șirul? întâmpină adversarii...

– Cineva, conciliant, adaogă: oricum, asta dovedește că și-a păstrat memoria!

Președintele Ligii a reușit chiar să-și completeze și teoriile și să se precizeze sub un nou, dar bănuț, aspect: s-a declarat partizan al regimului constituțional modificat legal. A făcut elogiul decretelor-legi.

– Dar Parlamentul?

– Păstrez Parlamentul și guvernez cu decrete-legi! proclamă d. Cuza.

– Unde-i Caragiale să te audă! a suspinat d. Madgearu.

Ședința continuă, printre pozne și giumbușlucuri. Oratorul e meșter în arta ciudată de a-și agrementa teoriile sanguinare cu năzbății ilariante.

– E și de râs, și de plâns! concretizează d. Madgearu acest gen oratoric, mulțumită căruia d. Cuza se bucură de asentimentul majorităților desfătate.

Grija de a fi distractiv, înainte de a fi absurd, l-a îndemnat să citească și epigrame. Bunăoară, unui adversar politic:

„De-i fi tu mic
sau mare om,
atăta cer:
să ai un pic,
cât un atom,
de caracter..“

...Ceea ce nu-i o epigramă, ci mai degrabă un deziderat.

D. Cuza cultivă, cu deznădejde, cocaseria¹. D-lui Manoiilescu îi re-proșează, cu pauze între cuvinte, trei defecte în discurs. Că n-a înțeles:

„nici trecutul,
nici prezentul,
...nici viitorul“

și însoțește împunsătura cu o mină uimită și o clipire a ochilor clownescă: majoritățile se strâmbă de răs.

Același procedeu când atacă Partidul Național-Țărănesc, care

„dacă e național, nu e țărănist“
„dacă e țărănist, nu e național“.

...Tonul și defectul de dicțiune înlocuiesc, de câte ori e nevoie, absența spiritului.

În partea pur ideologică a discursului, d. Cuza și-a îmbrăcat pijama de Pierrot politic. Ce este o doctrină? întreabă d-sa... Așa e că nu știți? Să vă spun eu (și recită din caietul d-sale de cursuri): „o idee generală, dezvoltată într-un sistem de considerații teoretice, determinând un program de soluții practice, chemate să o realizeze“.

Să o realizeze, pe cine? întrebă din nou d. Cuza.

– Pe ea, ideea! răspunde tot d-sa, în hazul aleșilor națiunii.

Și repetă, din nou, definiția și spiritul:

– Să O realizeze, pe cine?

– Pe ea, Ideea! răspund în cor deputații.

*

S-a glumit destul și, totuși, d. Cuza și-a terminat discursul în fața mai numai a băncilor pustii.

Iar d. Madgearu i-a cetit și d-sa o epigramă, cu aluzii la visurile de venire la putere ale Ligii Creștine.

„Una-i visul, alta-i somnu'
una-i jaru', alta-i spuza
una este Cuza Domnu'
alta este domnu' Cuza.“

...Asistența s-a împrăștiat asupra unui sentiment de tristețe.

D-NII IORGA ȘI DUCA VORBESC LA MESAJ

Vineri, 18 decembrie. – Desigur, d. I. G. Duca e prea mult „fost și viitor ministru“ pentru a nu popula tribunele și incinta prin simpla vestire a cuvântării d-sale. Un demnitar cu deprinderea solemnităților izbutește oricând să dea impresia de „mare discurs“ și să înfățișeze de la tribună un prestigiu de persoană și o autoritate de partid. În cadrul Partidului Liberal și pe fondul trecutului său oficial, d. Duca vorbește în fața Camerei academizate: verb sonor, gesturi de efect corespunzând de minune unei ideologii curente și festive.

Dar, după elocința răsunătoare a d-lui Duca, muzicalul discurs al d-lui Iorga ne procură ușurarea contrastului... Pe un ton aproape familiar, de *causerie*.

...O simplitate, adâncă de înțelesuri limpezi, luneca pe cuvinte vii și pe o armonie nesilită, de la o grijă la o problemă, de la un neajuns la o preocupare, ridicându-le, cu o vigoare îngerească, pe o aripă de cântec și lumină.

D. Iorga nu apare la tribună, ne vorbește de la pupitru.

Ne izbăvește, cu o grație malițioasă, de calamitatea compozită, de conglomeratul verbal, de atitudini statuare și de vocalizări sublime, de crispațiunile cerebrale și desfășurările de erudiție ce, sub pretextul discursului la Mesaj, ni se debitează de către retorii la modă și debutanții înfrigurați, deopotrivă.

Discurs cuprinzător, sincer.

Prin vraja talentului, probleme abstracte și grave își fac un trup din cuvinte și calcă în sufletul deschis al adunării cu pasul zglobiu al dansului. D. Iorga stăpânește taina științei voioase a lui Nietzsche. Accentele virile ale proorocului alternează, în graiul d-sale, cu zâmbetul ironiei ori cu gluma sfătoasă, fără tranziții, dar și fără ciocniri, printr-un fel de miracol al gândirii sale sportive: tot astfel, schiorul din Alpi străbate golurile dintre piscuri și aterizează lin pe pajști de gheață și de floarea-reginei, mulțumită unei supranaturale viteze.

Și-i stă la îndemână, cuvântătorului, o boltă fastuoasă de cuvinte pe cari le deplasează, în aprinse pleiade, pe atlazul pur al ideilor eterne. D. Iorga rostește îndemnuri de o profundă și cordială

¹ De la adj. *cocasse* (franc.) = caraghios.

umanitate. Deasupra frământărilor clipei, ne flutură un ideal de înfrățire și realizări obștești. Nevoile timpului reclamă străduința dezinteresată a creatorilor. O singură poruncă se ridică din toate, închisă într-un verb pe care d. Iorga îl rostește cu fiorul credinței în glas: A CREA.

S-a aplaudat, firește. Dar s-a înțeles?

ȘEDIINȚA DE SÂMBĂTĂ A CAMEREI

Sâmbătă, 18 decembrie. – Ultima zi a discuției la Mesaj.

Raportor, d. Anibal Teodorescu. În numele guvernului, d. C. Meissner.

D. Teodorescu ține să justifice lungimea raportului d-sale: „atunci când Regele îți vorbește“, răspunsul trebuie să fie explicit și detaliat. Credem însă, că cea dintâi politeță față de suveran e cruțarea. Nu putem spune că raportorul a ținut seamă de aceasta.

Discursul d-sale, prin astronomică distanță dintre începutul și încheierea lui, e un veritabil atentat la sănătatea factorului constituțional; iar pentru banalitățile pe cari cutează, cu o suficiență de profesor, să le adreseze șefului statului, raportorul merită să fie tras la răspundere pentru *lèse-majesté*.

Vremurile nu îngăduie însă, o asemenea dreaptă strășnicie, și d. Anibal Teodorescu ilustrează, cu o fericită deplinătate, o epocă pe care d. Iorga a caracterizat-o, deunăzi, prin stăpânirea oamenilor fără talent asupra celor talentați și creatori.

În definitiv, ministeriabilul d. Anibal era ultimul indicat, din această majoritate, – care presupunem că dispune încă de câteva viori prime – pentru raportor la adresa de răspuns. Oratorul părea, la răstimpuri, că se găsește la pescuitul cu undița: atât de rar și anevoie prindea câte un cuvânt. *Hannibal ante portas* – formulă de teroare pentru senatorii romani; Anibal la tribună, strigăt de alarmă pentru deputații români dacă d. Teodorescu persistă în cariera parlamentară...

...Discursul d-lui Meissner ne-a înfățișat, în schimb, o gândire politică, senină și cumpănită, a unui veteran din vechea gardă a cuvântului românesc.

A ÎNCEPUT DISCUȚIA LA BUGET

Votarea impozitelor pe consumație și veniturile agricole

Luni, 20 decembrie. – Birurile noi și bugetul: de ieri dimineața s-a trecut la asemenea rosturi severe.

Majoritățile suportă, în liniște, critica specialiștilor. E cuvânt de ordine. După cinci săptămâni de polemică și elocință sterilă, cinci zile pentru întocmirea gospodăriei publice pe un an întreg sunt cu dărnicie socotite ca strict necesare.

Opoziția și minoritățile dau un generos concurs comediei debaterilor. Duminică: d-nii Capețineanu, Valeriu Pop, Aurel Vlad, Răducanu; luni dimineața: d. D. R. Ioanițescu, după-amiază: d-nii Armand Călinescu, Răducanu și Argetoianu.

E o datorie de conștiință. Majoritatea știe, rabdă și votează, așa cum trebuie să voteze.

D. Călinescu a vorbit cu eleganță și pricepere. D. Răducanu cu obișnuita-i autoritate. Nici subtilitatea d-lui Călinescu, nici critica judicioasă și adâncită a d-lui Răducanu nu l-au împiedicat însă, pe d. Vintilă Brătianu să adoarmă, îngerește, cu fruntea pe pupitru. E drept, se vorbea despre veșnica deviză, panaceu și formulă: *prin noi înșine*.

D. Argetoianu a dat materiei abstracte și cifrelor aride oarecare expresie grotescă și ironie înveselitoare. Termenii d-sale n-au nevoie de tălmăcire, sistemul d-sale e tangibil și terestru. Caracterizări fericite. Impozite noi? Expediente bugetare. La capitolul „venituri“, descoperă evaluări ciudate. D-sa nu întreprinde o critică a politicii financiare a guvernului, căci nu o descoperă nicăieri: programul proclamă într-adevăr nevoia stabilizării; bugetul, totuși, o nesocotește. Veniturile au crescut, desigur. În ce fel? Împovărând producția prin biruri directe și prin taxe de consumație. Ce se va întâmpla oare la anul?

Scrutând cifrele, ies la iveală amănunte pentru cronica veselă: alegerile generale au costat cincizeci și șapte de milioane... Cum?

– Noi suntem mai sinceri, mărturisește un majoritar.

Ordinea publică a consumat patruzeci de milioane, și i-au trebuit acestei matroane alte zeci de milioane pentru întreținerea automobilelor. Dintr-un condei: 107 milioane.

Semne de nepăsare și incoerență: s-au anulat credite productive. Risipe absurde: 104 milioane material pentru Culte.

Și d. Argetoianu abundă în asemenea detalii. Nimic nou, conchide d-sa! „Regim de autofagie economică“.

Adunarea surprinsă, în fine, de un neologism, holbează ochii, surâde cu o majoritară indulgență... Căci nici oratorul nu și-a făcut iluzii. „Suntem în 20 ale lunii și bugetul trebuie votat și pus în aplicare la zi-ntâi“.

D. Argetoianu a inventat un umor inedit: al cifrelor. Ministerul de Finanțe are, însă, partea sa de merit în această descoperire. Căci fără bugetul d-sale...

APELUL D-LUI IORGA LA COLABORAREA TUTUROR

Criticile aduse bugetului de d-nii V. Madgearu
și Vintilă Brătianu

Martți, 21 decembrie. – D. Madgearu ia cuvântul la buget, printre cei din urmă. A așteptat această clipă cu o nerăbdare pătimasă, demnă fără îndoială de cauze mai plastice și mai concrete. Sunt două săptămâni de când adresa guvernului o întrebare anxioasă: când oare va depune proiectul de buget? și câte zile mai rămân liberei discuții?

Târziu, mâinile d-lui Madgearu au înșfăcat voluminoasa fascicolă oficială a bugetului.

L-am văzut adesea în ședință cufundat în această misterioasă și stranie lectură. În jurul său, și la tribună, se urmărea discuția la Mesaj.

Dintre paginile ieroglifice, la răstimpuri, d. Madgearu da buzna în dezbateri, și provoca întotdeauna mișcare... Scurte și crunte întâlniri parlamentare, ca o încrucișare de spade, noaptea, la colț de uliță, într-un burg medieval. Spiritul combativ al d-lui Madgearu era ispitit în altă parte. Retras în marele catastif al statului, d. Madgearu l-a scrutat și l-a pipăit, l-a descusut și l-a întors, ca un artist de douăzeci de ani care frământă caietul primului rol.

Astăzi d. Madgearu expune într-un discurs de două ore neîntreprupt rezultatul acestei filtrări a bugetului prin iscusința și luciditatea sa necruțătoare. (D. Madgearu, în actele și atitudinea d-sale politică, menține un viu exemplu de intransigență.) Socoteala complicată a ministrului de Finanțe e rapid descompusă în elementele ei simple. Fra-

uda și mistificarea ies la iveală de la primele tăieturi cezariene operate pe acest trup fardat și însuflețit de o falsă sănătate, al bugetului României-Mari. D. Madgeru ni-l detaliază piesă cu piesă: nici un mădular sănătos, în marasmul general al organismului.

Contradicții fundamentale între principii și aplicare: un randament artificial obținut prin tescuirea producției, și totul, apoi, construit pe această minciună funestă; iluzii fiscale; nedreptate fiscală și aventuri, tot fiscale; taxe de export, primejdioase expediente agravând criza de muncă și de producție. Totul aleatoriu. Surse de venituri neglijate: statul prădat sub pretextul naționalizărilor cari nici nu sunt naționalizări; alături de toate acestea, de-abia o mai sinceră prețuire a nevoilor reale, dar și o mizeră abdicare de la soluțiile eroice, recunoscute și reclamate de toți.

D. Madgearu edifică și sprijinește cu date această imagine a restrîștei financiare. Pasiunea și vehemența d-sale nu întunecă limpezimea unei expunerii științifice și obiective. Monotonia și ariditatea peisajului aritmetic al bugetului a fost străbătută, în ritm tineresc, prin oaze fragede și ambuscade înviorătoare: exploratorul și călăuza s-au priceput să le descopere, sau să le iște, în realități sau miraje, prin puterea talentului și a credinței.

...Oră 7. Deputații pleacă. Grupurile se amestecă. D. ministru Văleanu apare, totuși, la tribună. Protestări:

– E târziu! Altădată!

– Vă rog, un moment, domnilor deputați! Un proiect de lege! se izmenește d. Văleanu, un moment, votăm urgența și plecați!

Și, în fața unui pâlăc de parlamentari, d. Văleanu, cu o voce gripată, dă cetire unui text inarticulat.

Deodată, glasul d-lui Vintilă Brătianu stridează ca un cântec de cocoș în miez de noapte:

– Cer cuvântul, d-le prezident! Protestez! O asemenea lege nu se aduce cu două zile înainte de închiderea sesiunii! Cerem timp! Asta e o încercare de surprindere!

Tumult.

D. Văleanu: „E vorba de modificări neînsemnate, pe ici, pe acolo!“

D. Madgearu, cu rezerve antiliberales, susține protestarea d-lui Brătianu.

– La vot! la vot!

E strigătul opoziției care se simte în număr. Președintele pune la vot propunerea de amânare, prin ridicare de mâini.

Majoritarii sunt în minoritate. Cauza guvernului e pierdută. Președintele nu-și pierde capul:

– Vă rog poftiți în bănci, d-lor deputați. Nu pot face numărătorea în asemenea condițiuni!

Și tumultul crește. Chestorii dau iureș în culoare și în vestiar. Deputații se

întorc grabnic în ședință. Majoritățile s-au refăcut. Președintele pune la vot urgența. Ridicare de mâini. „Se admite!“

D. Brătianu vociferează încă.

Furtună scurtă cu ropote și tunete, ca în toiul verii.

La ieșire, grupuri agitate.

– Despre ce era vorba?

– D. Văleanu a adus proiectul de lege pentru reorganizarea Căilor Ferate!

...Într-un automobil iau loc d. Vintilă Brătianu, trei lideri liberali și zece pachete de zahăr.

BUGETUL A FOST VOTAT

Miercuri, 22 decembrie. – D. A. C. Cuza, umoristul venerabil al vieții noastre politice, înveselește adunarea.

E drept, adesea hazul izbucnește și fără voia dumisale. Bunăoară, când reclamă pentru refacerea țării capital străin fără capitaliști. Această formulă de „Scrisoare pierdută“, proclamată de un economist la tribună, zguduie într-un hohot năpraznic reprezentanța națiunii.

Subtilitățile teoretice ale d-lui Cuza înviorează grabnicul sfârșit de sesiune.

D-sa face o deosebire farmaceutică între țară și națiune, închi-zând fiecare din aceste concepte în câte un bulin separat. Declară că numai națiunea îl preocupă. Țara, – nu!

Către fine, o vagă amenințare de pogrom: „nu din partea studen-timei inculte, ci din a maselor indignate“.

– Dar parcă vorbea-i la buget!? întâmpină parlamentarii, foarte nedumeriți că-l văd pe d. Cuza strângându-și catrafusele oratorice și coborând treptele tribunei.

– La revedere! răspunde președintele Ligii, și trimite, în dreapta și în stânga, bezele adunării: Pa, Bebe, paa, paa, paaa...

Pe culoare, activitatea gospodărească extraparlamentară: cutii cu țigări R.M.S. de cea mai bună calitate; paste alimentare și pachete cu zahăr (în cost și scutite de impozit) se transportă la automobilele și birjele din fața scării. Afară e lapoviță și ninge. Activitatea serviciului de aprovizionare și timpul acesta lichefiat transformă peronul Adună-rii într-un mic debarcader pe care se desfășoară ceva din viața unui port. Se încarcă belșugul sărbătorec al reprezentanților națiunii.

În incintă a rămas doar un monom să facă o culoare reglemen-tară. Se ia în considerație bugetul general.

Măine, monomul va funcționa ca o vârtelniță. Până joi la nămi-ază totul se va fi sfârșit.

Li se cuvine, deci, votanților cari și-au sacrificat splina pentru patrie, marele premiu *Maraton*.

EPIDEMIA DE SUBSECRETARIATE

Guvernul vrea să înființeze câteva subsecretariate noi. E inutil să mai afirmăm că o asemenea nevoie nu se simte, în țară, nicăieri. Mai degrabă am spune că nici ministerele actuale nu corespund, cele mai multe, vreunei inexorabile necesități. Statul s-ar putea conduce, foarte bine, de către secretarii generali, dacă sunt funcționari de carieră, fără nici un concurs din partea bărbaților politici și a tehnicienilor diurnei. Totuși, numărul miniștrilor s-a înmulțit îngrijorător și tendința e ca fi-ecărui sfetnic să i se adaoge, ca la teatru, câte o dublură sau, ca în po-veștile fantastice, câte o umbră activă.

Iată, deci, una din cele mai umoristice obligațiuni ale guvernului actual. Situația sa, cu deosebire stranie, face cu puțință o remaniere. O remaniere are prea multe analogii, fie și superficiale, cu o veritabilă criză de guvern. Și pe aceste vremuri nesigure și suspecte, până și analogiile trebuiesc evitate: primejdia pânđește de pretutindeni.

Pe de altă parte, marele număr de ministeriabili zădărnicește satisfacerea lor. O zădărnicește cu atât mai mult, cu cât, în cabinetul actual, principalele locuri sunt ocupate și sunt inaccesibile oricărei ambiții. Oricărei tentative de uzurpare. Sunt locurile liberaloizilor, lo-curile *tabu*. A nu se atinge: pericol de moarte.

Iată, deci, guvernul nevoit să creeze cât mai mulți subsecretari, pentru căpătuirea devotamentelor reale și pătrunse de pura doctrină averescană; nevoit să înființeze ministere fără portofolii și comisariate cu titlul de ministru, numai pentru a da o satisfacție lăaturalnică atâtor juste pretenții și deșertăciuni. Căci furia de a deveni ministru, fie și fără portofoliu, fie și numai cu 50 la sută din demnitatea întregă, fie și numai comisar, a cuprins întreg partidul guvernamental.

Există leac?

Nu de mult, o școală literară turbulentă și necuviincioasă, anunța printr-o mare revistă străină că oricine trimite la sediu un mandat de cinci franci primește în schimb o cocardă de onoare și o diplomă de prezident. Era un mod de a reacționa împotriva maniei de a obține, prin orice mijloc, legiunea de onoare.

S-ar putea, credem, stăvili valul de ministeriabili și subsecretariabili proclamând, pe tot românul, ministru, așa cum Alecsandri l-a fost proclamat poet.

URMUZ

Se împlinesc, în luna aceasta, trei ani, de când greșierul Vasilescu a fost găsit la șosea, într-un boschet, inert, cu tâmpla găurită, lângă un revolver. Fapt divers – s-a comentat în lumea tribunalelor. Literatura și literații ei s-au emoționat mai puțin. Din vina nimănui! Foarte puțini știau că greșierul Vasilescu-Buzău era originalul și turburătorul Urmuz, autorul lui *Ismail și Turnavitu*, revoluționar discret al literaturii românești și precursor ignorat al mișcării de avangardă, al prozei și poeziei în contrasens, al umorului nou, al liriceii liberate de logică și anecdotă din lumea întregă. (Urmuz–Dada–Suprarealism, trei cuvinte cari stabilesc o punte, descifrează o filiațiune, lămu-resc originile evoluției literare mondiale din 1918.)

Tudor Arghezi, cel dintâi, s-a încumetat să publice poemele lui Urmuz.

Prietenul G. Ciprian, de la Teatrul Național, a fost profetul prin baruri și cafenele, al tovarășului său de nopți pierdute și de explorări pasionate pe drumurile absurdului.

Cu prilejul acestei comemorări i-am cerut culegerea de amintiri cari ne desăvârșesc, fără dezamăgiri, o imagină.

NOTE, COMENTARIIL, VARIANTE

1925

Anul 1924 a însemnat pentru gazetarul și editorul de gazete Ion Vinea un moment important: revista *Contimporanul* și-a schimbat profilul, renunțând la orientarea politico-socială și lansându-se în mișcarea artistică de avangardă.

La începutul anului 1925 Vinea își continuă activitatea directorială la *Contimporanul*, dar acum, și în anii ce vor urma, aceasta nu-l solicită prea mult deoarece revista apare lunar, și chiar mai rar; pe de altă parte, Marcel Iancu, celălalt director al revistei, își asumă editarea unor numere cu tematică preponderent de artă plastică și arhitectură.

Ca gazetar politic, Vinea colaborează în continuare la *Cuvântul liber* al lui Eugen Filotti, publicație cu orientare de stânga.

(p. 3) PĂCATELE BĂTRÂNILOR

Cuvântul liber, seria II, an. II, nr. 1, 3 ianuarie 1925. Semnat: „I. Vinea“. Nikola Pašić (1845-1926), om politic sârb, fondatorul și liderul Partidului Radical. A fost în mai multe rânduri prim-ministru al Serbiei, iar apoi, după 1921, al Regatului Sârbilor, Croașilor și Slovenilor.

Vinea se referă la tensiunile interetnice din statul multinațional creat sub presiunea sârbilor și dominat politicește de aceștia.

El nu pierde ocazia de a face referiri și la situația politică a României, condusă din 1922 de un guvern liberal sub șefia lui Ionel Brătianu (e perioada „marii guvernări liberale“ ce va dura până în 1926). Atitudinea antiliberală și antibrătienistă a gazetarului de stânga se va manifesta constant în publicistica sa.

Finalul articolului face trimitere la legătura de rudenie dintre Regele Ferdinand și familia regală din Iugoslavia: în 1922, principesa Marioara, fiica Regelui Ferdinand și a Reginei Maria, se căsătorise cu Alexandru, Regele țării vecine.

(p. 4) BANCA ROMÂNEASCĂ A SOVIETELOR

Cuvântul liber, seria II, an. II, nr. 3, 17 ianuarie 1925. Semnat: „I. V.“.

(p. 6) *LE RAYON INVISIBLE* – SUPRAREALISMUL LUI BRETON

Cuvântul liber, seria II, an. II, nr. 4, 24 ianuarie 1925. Semnat: „I. Vn.“. Republicat în *Spectatorul*, an. I, nr. 2, 24 decembrie 1925, sub titlul *Suprarealismul și semnătura „I. Vinea“*, fără modificări.

În *Cuvântul liber* textul are o notă de subsol a autorului care face trimiteri la „Primul manifest al suprarealismului“ lansat de André Breton în 1924: „Manifeste du Surréalisme, Ed. du Sagittaire“.

(p. 8) „PIRAȚII DIN AVENUE DU RHOM

Cuvântul liber, seria II, an. II, nr. 5, 31 ianuarie 1925. Semnat: „I. V.“.

(p. 8) PRIMĂRIA

Cuvântul liber, seria II, an. II, nr. 6, 7 februarie 1925. Semnat: „I. Vn.“.

(p. 10) GAZETARUL BIUROCRAT

Cuvântul liber, seria II, an. II, nr. 7, 14 februarie 1925. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 12) VORBE GOALE

Punct, an. II, nr. 14, 20 februarie 1925. Semnat: „I. Vinea“.

Acest scurt text publicat în revista de avangardă *Punct*, apărută sub direcția lui Scarlat Callimachi, exprimă delimitarea lui Vinea de semnificațiile exterioare, pur formale, ale revoluției artistice spre care aspirau avangardiștii. Directorul *Contemporanului* n-a agreat, nici în teorie și nici în practica poeziei, libertățile excesive de limbaj, dicteul suprarealist, hazardul dadaist sau spiritul tehnicist și cuvintele în libertate ale futuristilor.

(p. 12) ROMANUL

Cuvântul liber, seria II, an. II, nr. 8, 21 februarie 1925. Semnat: „I. Vinea“.

Într-o perioadă când romanul românesc abia pășea pe calea modernizării, pe urmele unor modele strălucite ale romanului european ca Proust, Dostoevski, Gide etc., Vinea, excelent cunoscător în domeniul literaturii, își exprimă neîncrederea în destinele romanului. Nu trebuie să vedem în aceasta un fenomen de „orbire“ sau de eroare a gustului estetic, ci expresia unei personalități de poet prin excelență, pentru care lirismul e singura formă de existență a literaturii. La fel gândeau și alți poeți, Arghezi de pildă care recepta în termeni foarte severi romanul *Ion* al lui Liviu Rebreanu tocmai pentru lipsa „artei“, adică a lirismului și metaforei. Scriind el însuși în acești ani un mic roman (*Tic-tac* devenit, în volum, *Paradisul suspinelor*), Vinea realizează un text fragmentar, o succesiune de mici concentrate de lirism și de analiză realizată cu mijloacele poeziei.

Singurul gen literar e poemul – va fi crezul artistic al lui Ion Vinea.

(p. 14) PALATUL COMUNAL

Cuvântul liber, seria II, an. II, nr. 9, 28 februarie 1925. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 16)

CAPITALA BRUMĂRESCU

Contemporanul, an. IV, nr. 53-54, februarie 1925. Semnat: „Vn.“.

Acest articol care face propagandă pentru introducerea unui stil nou în arhitectura și mobilierul de la noi apare în *Contemporanul* într-un număr special „consacrat arhitecturii moderne“. Pe copertă se găsește un desen reprezentând un proiect al lui Marcel Iancu, o vilă cu o arhitectură îndrăzneată, cu mențiunea „Atelier la țară pentru Vinea“. Era un gest amical, ideal desigur, căci acest proiect nu s-a realizat niciodată.

(p. 17)

DOI CUMETRI

Cuvântul liber, seria II, an. II, nr. 10, 7 martie 1925. Semnat: „Ion Vinea“.

Articolul se referă la o relație amoroasă ce ar fi existat între Stelian Popescu și Theodora Cazzavillan, văduva lui Luigi Cazzavillan. Ziarist de origine italiană, Luigi Cazzavillan (1852-1909) a venit în România, în 1878, în calitate de corespondent al unor ziare italiene. Rămânând în țară, a devenit profesor de limba italiană la Colegiul Sf. Sava și apoi la liceul Matei Basarab. În 1880 a început să editeze publicațiile *Frăția româno-italiană* și *Tezaurul familiei*. În 1884 a cumpărat o mică tipografie și a înființat ziarul *Universul*, din care, în câțiva ani, a făcut o publicație cu mare răspândire. (Ion Vinea: *Săgeata și arabescul*. Articole și plamflete, ediție, studiu introductiv și note de Dumitru Hâncu, București, Editura Minerva, 1984, p. 290.)

Stelian Popescu (1874-1950), avocat și ziarist, era în 1925 proprietar și director al ziarului *Universul*, iar printre ziaristi avea o reputație controversată.

Constantin Mille (1861-1927), ziarist, avocat, om politic, scriitor. Socialist în tinerețe, a fost o personalitate marcantă a presei românești la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului XX, ca proprietar și director al ziarului *Adevărul* și director fondator al ziarului *Dimineața*. Vinea era atașat de ziarul *Adevărul*, unde colaborase cu cronici literare și alte articole în 1920 când deținea chiar funcția de redactor. Acum, în 1925, Mille, bătrân și ruinat, se apropie de Stelian Popescu pe care cu ani în urmă îl combătuse în paginile *Adevărului*.

(p. 19)

O ANTOLOGIE A POEZIEI NOI

Cuvântul liber, seria II, an. II, nr. 10, 7 martie 1925. Semnat: „V.“.

(p. 20)

IMPRESARUL

Cuvântul liber, seria II, an. II, nr. 11, 14 martie 1925. Semnat: „I. Vinea“.

Constantin Argetoianu (1871-1955), om politic cu o lungă și sinuoasă carieră în viața publică românească. A fost membru fondator al Partidului

Poporului, alături de generalul Averescu. În 1923, se desparte de Averescu și se apropie de Nicolae Iorga.

Vinea nu-l agreea pe acest politician cu temperament puternic, foarte dependent, și cu un mod de exprimare directă și brutală. Acest portret este însă destul de echilibrat și obiectiv, în raport cu un altul mai vechi, din 1923, intitulat *Cow-boy* (vezi volumul V, p. 400).

(p. 23) EXPOZIȚIE DE ARTĂ ROMÂNEASCĂ

Cuvântul liber, seria II, an. II, nr. 11, 14 martie 1925. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 24) MĂSURI PROVOCATOARE

Cuvântul liber, seria II, an. II, nr. 12, 21 martie 1925. Semnat: „I. Vinea“.

În anul 1924 mișcările tinerilor naționaliști conduși de Corneliu Zelea Codreanu au luat amploare. În acest context, prefectul Poliției din Iași, Constantin Manciu, a luat măsuri dure, unele abuzive, împotriva naționaliștilor, încât în oraș s-a instituit o stare de tensiune în urma căreia Ministerul de Interne a ordonat o anchetă. Dar prefectul nu a fost găsit vinovat, dimpotrivă, a fost decorat devenind „Comandor al Coroanei“.

Nemulțumiți, studenții conduși de Codreanu au pus la cale suprimarea prefectului. Planul a fost pus în aplicare de însuși Codreanu care l-a asasinat pe Constantin Manciu, în public, la tribunal, împușcându-l în cap. Codreanu a fost arestat sub acuzația de „omucidere cu voință și intenție“. A fost prima crimă politică a legionarilor.

Procesul lui Corneliu Zelea Codreanu a început la Focșani, în ziua de 15 martie 1925. Manifestațiile de simpatie organizate de studenți se soldau adesea cu devastarea unor locuințe și prăvălii ale evreilor și cu admonestarea acestora, încât guvernul a trebuit să ia măsuri de securitate. Procesul a fost mutat la Turmu-Severin. (Ioan Scurtu, Gheorghe Buzatu – *Istoria românilor în secolul XX*, București, Editura Paideia, 1999, p. 161.)

Ca și alți intelectuali, Vinea nu intuia în acel moment pericolul mișcărilor naționaliste și șovine care vor degenera în anii următori în naționalismul violent și extremist al Gărzii de Fier. În plus, judecata sa politică era în permanență întunecată de resentimentele puternice și constante față de Partidul Liberal aflat la guvernare.

(p. 26) E L

Cuvântul liber, seria II, an. II, nr. 13, 28 martie 1925. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 28) RĂZBUNĂRILE D-LUI IORGA

Cuvântul liber, seria II, an. II, nr. 13, 28 martie 1925. Semnat: „I. V.“.

Panait Istrati (1884-1935), scriitorul brăilean cu o existență aventuroasă și dramatică în același timp, era în acea perioadă în atenția opiniei literare de la noi după ce Romain Rolland îl lansase în presa literară din Franța și apoi îi prefațase elogios *Chira Chiralina*. În 1924 trimisese revistei *Adevărul literar și artistic* o serie de articole care stârniseră furtunoase polemici în presa românească.

În 1925 Istrati se află pentru un timp în țară, unde autoritățile îl tratează ca pe un comunist periculos. Un banchet organizat de Societatea Scriitorilor Români în cinstea sa este contramandat.

Vinea, deși avea o mare admirație pentru savantul Nicolae Iorga, de data aceasta simte impulsul de a se solidariza cu talentatul și nefericitul scriitor căruia – din cauză că proza sa era scrisă în franțuzește – i se contesta apartenența la literatura română. De asemenea, Vinea era desigur atras și de convingerile de stânga ale lui Panait Istrati.

(p. 29) CITADINISM

Cuvântul liber, seria II, an. II, nr. 14, 4 aprilie 1925. Semnat: „I. Vinea“. Republicat în *Facla*, an. VII, nr. 3, 29 aprilie 1925 cu titlul *Spre exproprierea urbană* și semnătura: „I. Vinea“.

Textul din *Facla* este identic cu cel din *Cuvântul liber*, cu excepția propoziției finale: „Între timp, celor interesați, un singur cuvânt: acțiune“ > „Între timp, și cât mai e timp, celor interesați, o lozincă: rezistență“.

Tancred Constantinescu (1876-1952), om politic liberal, era în 1925 ministru al Industriei și Comerțului.

(p. 30) MESERIA DE STUDENT

Cuvântul liber, seria II, an. II, nr. 14, 4 aprilie 1925. Semnat: „I. V.“.

Reflecțiile lui Vinea în legătură cu mișcările studențești și cu manipularea studenților de către diverse grupări politice vin în continuarea articolului *Măsuri provocatoare* (p. 24) care vorbea despre asasinarea prefectului C. Manciu și arestarea lui Corneliu Zelea-Codreanu. „Senilul omuleț săsâit“ e A. C. Cuza, profesor la Iași, fondatorul Ligii Apărării Național-Creștine, primul focar al mișcărilor naționaliste.

(p. 31) SĂ VIE HINDENBURG

Cuvântul liber, seria II, an. II, nr. 16, 18 aprilie 1925. Semnat: „I. Vinea“.

Paul von Hindenburg (1847-1934), feldmareșal și om politic german. Șef al Statului Major al armatei germane în timpul primului război mondial, devine în 1925 Președinte al Reichului.

(p. 32) PRIMĂRIA-FANTOMĂ

Facla, an. VII, nr. 2, 27 aprilie 1925. Semnat: „I. V.“.

După un interval de aproape doi ani, N. D. Cocea, care fusese judecat și întemnițat pentru atitudinea sa antiregalistă (vezi articolele *Cocea și pizza dinastică* și *N. D. Cocea* în vol. V al ediției noastre, p. 378 și 381), revine în viața publică și reeditează revista *Facla*. Vinea, colaborator statornic al gazetelor lui Cocea, nu se dezmințe nici de această dată, apărând în paginile *Faclei* încă de la al doilea număr al noii serii.

(p. 33) PLĂTEȘTE HINDENBURG

Facla, an. VII, nr. 6, 2 mai 1925. Semnat: „Aladin“.

Despre Hindenburg, ales, în aprilie 1925, Președintele Germaniei, a se vedea articolul anterior *Să vie Hindenburg* (p. 31) și nota respectivă.

(p. 35) SALONUL OFICIAL

Facla, an. VII, nr. 7, 3 mai 1925. Semnat: „Aladin“.

(p. 36) STAȚI PE LOC

Facla, an. VII, nr. 10, 8 mai 1925. Semnat: „I. Vinea“.

„Legea Mârzescu“, adoptată după asasinarea prefectului C. Manciu de către Corneliu Zelea-Codreanu, viza sancționarea unor infracțiuni contra liniștii publice.

(p. 37) UN COLIVAR CINIC

Facla, an. VII, nr. 11, 9 mai 1925. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 38) UN CONCURS RATAT

Facla, an. VII, nr. 16, 15 mai 1925. Semnat: „I. V.“.

(p. 39) GUVERNUL ȘI TALIONUL

Facla, an. VII, nr. 19, 18 mai 1925. Semnat: „I. Vinea“.

Dr. Nicolae Lupu (1876-1946), politician cunoscut, și-a început activitatea politică în Partidul Liberal, pe care l-a părăsit în anii primului război mondial. Convingerile sale democratice i-au atras simpatia socialiștilor, iar în alegerile din 1919 a participat pe listele Grupului Popular Independent alături, între alții, de N. D. Cocea. Redacția ziarului *Chemarea*, din care făcea parte și Vinea, a susținut candidatura doctorului Lupu (vezi articolul *Socialism* în

vol. V, p. 10). În 1922, când Vinea editează *Contemporanul*, revista se deschide cu un cuvânt al acestuia, care salută cu simpatie publicația, în numele vechii generații crescute sub zodia sufletească a „marii reviste socialiste de pe vremuri care purta acum 30 de ani același nume“.

După război, dr. N. Lupu a devenit lider al Partidului Țărănesc, cea mai combativă forță politică a opoziției.

Articolul lui Vinea se referă la conflictele frecvente între guvern și opoziție, pe fondul cărora, în aprilie 1925, a avut loc un incident cu ecou în presa vremii: un locotenent de jandarmi l-a lovit pe frunzașul țărănist Pan Halippa în timpul unui turneu de propagandă în localitatea Zgurița (județul Soroca). Când dr. Lupu a luat atitudine împotriva acestui „exces de zel“ al organelor de ordine – cum a fost calificat incidentul –, ofițerul, considerându-se insultat, și-a manifestat intenția de a-l provoca la duel.

Întâmplarea a avut și o consecință pozitivă în ceea ce privește apropierea dintre țărăniști și naționaliști: atât N. Iorga cât și Iuliu Maniu s-au solidarizat cu cel agresat, iar în 5 mai a fost încheiat un acord de colaborare între Partidul Național și Partidul Țărănesc (Ioan Scurtu, Gh. Buzatu, *op. cit.*, p. 161).

(p. 40) ULTIMA GREȘEALĂ

Facla, an. VII, nr. 19, 18 mai 1925. Semnat: „Iova“.

În același număr al *Faclei* în care publică articolul *Guvernul și talionul* pe marginea incidentului de la Zgurița (vezi nota de mai sus), Vinea scrie și acest articol, semnat cu un pseudonim, „Iova“, prescurtare a numelui său adevărat, Iovanache.

Constantin Stere (1865-1936), om politic și literat din Basarabia, a devenit după război un adevărat „caz“ în opinia unei părți a presei românești. Atitudinea din timpul primului război mondial când Stere a manifestat o orientare pro-germană i-a adus contestări violente și excluderea din viața publică (vezi și articolul *Un trădător oficial* în vol. V, p. 395).

(p. 41) SPRE DICTATURĂ MILITARĂ

Facla, an. VII, nr. 22 bis, 23 mai 1925. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 42) SCLAVII DATORIEI

Facla, an. VII, nr. 24, 25 mai 1925. Semnat: „Ion Vinea“.

(p. 44) A FI SAU A NU FI... BOLȘEVIC

Facla, an. VII, nr. 24, 25 mai 1925. Semnat: „Iova“.

(p. 44) SĂLBĂTICIA UNUI „CONSUL GENERAL“

Facla, an. VII, nr. 27, 29 mai 1925. Semnat: „I. Vinea“.
I. G. Duca era ministru de Externe în guvernul condus de Ion. I. C. Brătianu, iar Gh. Tătăărăscu subsecretar de stat la Ministerul de Interne.

(p. 45) MILITARISM

Cuvântul liber, seria II, an. II, nr. 21, 30 mai 1925. Semnat: „V.“.

(p. 46) MANTIA SFÂNTULUI ȘTEFAN

Cuvântul liber, seria II, an. II, nr. 21, 30 mai 1925. Semnat: „V.“.

(p. 47) D U M A

Facla, an. VII, nr. 32, 4 iunie 1925. Semnat: „Ion Vinea“.

(p. 48) LIBERALII ÎN UNIFORMĂ

Facla, an. VII, nr. 38, 11 iunie 1925. Semnat: „Ion Vinea“.
Despre incidentul de la Zgurița, vezi articolul *Guvernul și talionul*, p. 39 și nota respectivă.

(p. 49) CĂINI BUCUREȘTIULUI

Facla, an. VII, nr. 47, 21 iunie 1925. Semnat: „I. Vinea“.
Articolul apare sub genericul *Prisme*, care indică intenția lui Vinea de a inaugura un ciclu, precum mai vechile *Filigrame* (vezi vol. IV).

(p. 50) APOTEOZA

Facla, an. VII, nr. 48, 22 iunie 1925. Semnat: „I. V.“.

(p. 51) SENILITATE

Facla, an. VII, nr. 50, 24 iunie 1925. Semnat: „Ion Vinea“.
Vinea nu pierde nici un prilej de a-i critica virulent pe liberali și pe liderul acestora, Ionel Brătianu. În cazul de față e vorba de sărbătorirea ce i se pregătea cu ocazia împlinirii vârstei de 60 de ani (vezi și articolul precedent, *Apoteoza*).

(p. 54) ZMEI ȘI CĂPCĂUNI

Facla, an. VII, nr. 51, 26 iunie 1925, sub genericul *Prisme*. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 55) MINUNEA DE IERI

Facla, an. VII, nr. 51, 26 iunie 1925. Semnat: „I. Vn.“.

Henri Guernut, secretar general al Ligii Drepturilor Omului, a venit la București pentru a conferența la Sindicatul Ziariștilor, dar a fost împiedicat să ia cuvântul prin niște manifestații pretins studențești, dar în realitate organizate de poliție. Ulterior, oficialitățile române își vor cere scuze față de oaspetele francez.

Facla a protestat nu numai prin articolul lui Vinea, ci și prin publicarea, în numărul următor, a *Telegramii studențimii române trimisă d-lui Guernut la Paris*, în care studențimea se delimita de manifestația cu caracter „fascist“ (I. Vinea, *Săgeta și arabescul*, p. 291).

Paul Painlevé (1863-1933), matematician și om politic francez. În vara anului 1925 era prim-ministru într-un guvern al „Blocului de stânga“, Bloc care se află la putere în Franța în perioada iunie 1924 – iulie 1926.

(p. 56) A TREIA FUNDAȚIE

Facla, an. VII, nr. 52, 27 iunie 1925. Semnat: „Ion Vinea“.

(p. 58) AUSTRIA ȘI AUTODETERMINAREA

Facla, an. VII, nr. 54, 29 iunie 1925. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 59) ÎNCĂ O LECȚIE

Facla, an. VII, nr. 55, 1 iulie 1925. Semnat: „I. Vinea“.
Léon Daudet (1868-1942), jurnalist și scriitor francez, fiul lui Alphonse Daudet. Pe lângă jurnalismul politic, în spirit antirepublican, a fost tentat și de activitatea politică. A fost deputat din 1919 până în 1924, dar încercarea de a reveni în Parlament, în 1925, a eșuat.

În legătură cu opiniile lui Vinea despre politica Franței vezi și articolul *Minunea de ieri* și nota respectivă.

(p. 60) REPUDIAREA LUI POPESCU-ZGURIȚA

Facla, an. VII, nr. 57, 3 iulie 1925. Semnat: „I. Vinea“.
Despre incidentul de la Zgurița vezi articolul *Guvernul și talionul* (p. 39) și nota respectivă.

(p. 61) MÂNA MOSCOVEI

Facla, an. VII, nr. 58, 4 iulie 1925. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 63) O AFACERE TENEBROASĂ

Facla, an. VII, nr. 59, 5 iulie 1925. Semnat: „I. Vn.“.

(p. 63) DUPĂ AUTODETERMINAREA BASARABIEI

Facla, an. VII, nr. 60, 6 iulie 1925. Semnat: „I. Iova“.

(p. 65) IERI, ASTĂZI ȘI MĂINE

Facla, an. VII, nr. 62, 8 iulie 1925. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 67) UN CAZ DE INFLUENȚĂ LITERARĂ

Facla, an. VII, nr. 64, 10 iulie 1925. Semnat: „I. Vinea“.

Vinea se referă la discursurile ținute în vara anului 1925 de către primul ministru Ionel Brătianu, în care acesta, simțindu-se stăpân pe situație, și-a permis să insulte opoziția cu calificativele „hoardă de câini“ și „bandă de câini turbați“ (vezi și articolul *Senilitate*, p. 51).

Exemplul șefului guvernului a fost la puțin timp urmat de Nicolae Chirculescu, fruntaș liberal, ministru al Muncii, Cooperăției și Asigurărilor Sociale între 1923-1926.

(p. 68) UN SUCCES ȘI UN VIS

Facla, an. VII, nr. 65, 11 iulie 1925. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 69) PANICA

Facla, an. VII, nr. 67, 14 iulie 1925. Semnat: „I. Iova“.

(p. 71) O NOUĂ VIOLENȚĂ

Facla, an. VII, nr. 69, 17 iulie 1925. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 72) O SOLUȚIE NEAȘTEPTATĂ

Facla, an. VII, nr. 70, 18 iulie 1925. Semnat: „I. V.“.

(p. 74) DUȘMANII ORDINEI

Facla, an. VII, nr. 74, 22 iulie 1925. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 75) MICUL PACT

Facla, an. VII, nr. 75, 23 iulie 1925. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 76) DE LA ANA LA CAIAFA

Facla, an. VII, nr. 76, 25 iulie 1925. Semnat: „I. V.“.

Despre arestarea lui C. Titel Petrecu vezi și articolele *O nouă violență*, p. 71, *Pentru liberarea avocatului Petrescu*, p. 79, *În contra stării de asediu*, p. 83.

(p. 76) STRIGOI

Facla, an. VII, nr. 79, 29 iulie 1925. Semnat: „I. Vn.“.

(p. 79) PENTRU LIBERAREA AVOCATULUI PETRESCU

Facla, an. VII, nr. 80, 30 iulie 1925. Semnat: „V.“.

(p. 80) GRĂDINA SPIONILOR

Facla, an. VII, nr. 83, 2 august 1925. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 82) SOCOTELI BRĂTIENISTE

Facla, an. VII, nr. 85, 5 august 1925. Semnat: „I. Vinea“.

În plină vacanță politică, guvernul a decis organizarea de alegeri pentru Camerele Agricole, în ziua de 25 august, sperând că opoziția nu va avea timp să-și desfășoare propaganda electorală, iar câștigarea lor de către liberali va demonstra că se bucură de încrederea populară.

Despre rezultatul alegerilor vezi articolul *Datoria*, p. 95.

(p. 83) ÎN CONTRA STĂRII DE ASEDIU

Facla, an. VII, nr. 88, 8 august 1925. Semnat: „Aladin“.

(p. 85) RĂSTIGNIREA BASARABIEI

Facla, an. VII, nr. 90, 10 august 1925. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 86) CÂNTEC RĂSUFLAT

Facla, an. VII, nr. 92, 13 august 1925. Semnat: „I. Vinea“.

Gh. Tătărescu (1886-1957), lider al grupării „tinerilor liberali“, era la data aceea subsecretar de stat la Ministerul de Interne.

(p. 88) APROPIATĂ DESCINDERE LA VIITORUL

Facla, an. VII, nr. 93, 14 august 1925. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 89) ATENTATUL

Facla, an. VII, nr. 100, 23 august 1925. Semnat: „I. Vinea“.

Din cele două atentate comentate de Vinea, numai cel asupra Regelui Boris al Bulgariei a avut loc cu adevărat. În același număr al *Faclei*, o știre de ultimă oră a Agenției Rador anunța că a fost dezmințit zvonul privind atentatul împotriva Regelui Spaniei: un polițist zelos a arestat un individ care avea un pistol asupra lui și a dus mâna la buzunar tocmai când automobilul regal s-a apropiat.

(p. 91) EPILOGUL UNUI VECHI PLAGIAT

Facla, an. VII, nr. 101, 24 august 1925. Semnat: „Aladin“.

(p. 92) APĂRAREA PARTIDULUI ȚĂRĂNESC

Facla, an. VII, nr. 102, 26 august 1925. Semnat: „I. V.“.

(p. 93) ÎNCURAJĂRILE D-LUI LAPEDATU

Facla, an. VII, nr. 103, 27 august 1925. Semnat: „I. Vn.“.

Alexandru Lapedatu (1876-1954), ministru al Cultelor și Artelor între 1923-1926; a fost istoric și profesor universitar la Cluj.

(p. 95) DATORIA

Facla, an. VII, nr. 104, 26 august 1925. Semnat: „I. Vinea“.

În alegerile pentru Camerele Agricole din 25 august 1925, organizate de guvernul liberal în grabă tocmai pentru a surprinde opoziția nepregătită, rezultatele n-au fost cele scontate de guvernanți. Opoziția s-a organizat destul de repede, realizându-se un acord între naționali și țărăniști de a se prezenta pe liste comune. Opoziția Unită a câștigat majoritatea mandatelor în 41 de județe, liberalii în 26, iar averescanii în 6. (Ioan Scurtu, Gh. Buzatu, *Istoria românilor în secolul XX*, București, Editura Paideia, 1999, p. 161.)

(p. 96) ȘI BĂTUT... ȘI CĂZUT... ȘI CU BANII LUAȚI

Facla, an. VII, nr. 105, 28 august 1925. Semnat: „I. V.“.

(p. 98) INTRIGI LIBERALE

Facla, an. VII, nr. 107, 31 august 1925. Semnat: „Ald.“.

(p. 99) OPOZIȚIA UNITĂ ȘI MUNCITORII

Facla, an. VII, nr. 108, 2 septembrie 1925. Semnat: „I. V.“.

(p. 100) AUSTRIA ȘI EUROPA

Facla, an. VII, nr. 109, 3 septembrie 1925. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 101) DATORII INTERALIAȚE

Facla, an. VII, nr. 111, 5 septembrie 1925. Semnat: „I. Vn.“.

(p. 102) ILUZIILE D-LUI VINTILĂ BRĂȚIANU

Facla, an. VII, nr. 113, 7 septembrie 1925. Semnat: „Aladin“.

La 16 august 1924, Conferința de la Londra a reprezentanților puterilor învingătoare în primul război mondial adoptă „Planul Dawes“ privind plata reparațiilor de război datorate de Germania. Aliații au încercat ulterior să co-releze plata datoriilor lor față de Statele Unite ale Americii cu anuitățile germane prevăzute de planul Dawes.

(p. 104) LEGEA ELECTORALĂ NU VA FI VOTATĂ

Facla, an. VII, nr. 114, 9 septembrie 1925. Semnat: „Aladin“.

În toamna anului 1925 s-au desfășurat negocieri între Partidul Național și Partidul Țărănesc, convenindu-se asupra unui program de guvernare. Guvernarea liberală trecea, într-adevăr, printr-un moment de criză, dar pronosticul lui Vinea că liberalii vor cădea în două-trei săptămâni era exagerat (schimbarea conducerii politice a României va avea de fapt loc peste șase luni, la sfârșitul lunii martie 1926).

(p. 106) DE LA MOȘOI LA EINSTEIN

Facla, an. VII, nr. 116, 11 septembrie 1925. Semnat: „I. Vinea“.

„Inefabilul M. B.“ e Mihai Burileanu, redactor șef la oficiul liberal *Viitorul*.

(p. 108) INTELECTUALII ROMÂNI ȘI BASARABIA

Facla, an. VII, nr. 118, 13 septembrie 1925. Semnat: „I. Vinea“.

În 15-17 septembrie 1924, la Tatar-Bunar, în Basarabia, a avut loc o rebeliune comunistă care a fost înăbușită de forțele Ministerului de Interne. Vinea refuză să vadă amestecul dovedit al Sovietelor în această rebeliune, numind-o „răscoală“, la fel ca istoriografia comunistă de mai târziu.

(p. 109) OPOZIȚIA ȘI STAREA DE ASEDIU

Facla, an. VII, nr. 119, 14 septembrie 1925. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 111) PRIN POGROM LA 1907

Facla, an. VII, nr. 120, 16 septembrie 1925. Semnat: „Aladin“.

A. C. Cuza (1857-1947), politician și profesor universitar la Iași, a fondat în 1923 Liga Apărării Național-Creștine, grupare cu caracter fascist, din care se va desprinde ulterior Garda de Fier. Corneliu Zelea-Codreanu, principalul său colaborator, a organizat în acești ani numeroase manifestări naționalist-șovine, mai ales în Moldova.

(p. 113) ÎNCHIDEREA SINDICATELOR

Facla, an. VII, nr. 122, 18 septembrie 1925. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 114) D. DUCA LA SOCIETATEA NAȚIUNILOR

Facla, an. VII, nr. 123, 19 septembrie 1925. Semnat: „Vn.“.

(p. 115) LIBERAREA D-LUI TITEL PETRESCU

Facla, an. VII, nr. 123, 19 septembrie 1925. Semnat: „I. V.“.

Despre arestarea avocatului socialist C. Titel Petrescu Vinea a scris mai multe articole, cuprinse în volumul de față: *O nouă violență, Pentru liberarea avocatului Titel Petrescu, De la Ana la Caiafa, În contra stării de asediu.*

(p. 116) CONSILIUL LITERELOR

Facla, an. VII, nr. 124, 20 septembrie 1925. Semnat: „I. V.“.

(p. 118) PRESA SÂRBEASCĂ ȘI D. DUCA

Facla, an. VII, nr. 125, 21 septembrie 1925. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 119) SADOVEANU ȘI PANAIT ISTRATI

Facla, an. VII, nr. 126, 22 septembrie 1925. Semnat: „Aladin“.

(p. 120) AVIATORI ROMÂNI ÎN MAROC

Facla, an. VII, nr. 128, 25 septembrie 1925. Semnat: „I. V.“.

(p. 121) MIJLOACE DISPERATE

Facla, an. VII, nr. 130, 27 septembrie 1925. Semnat: „I. Vinea“.

Cristian Racovski (1873-1941), om politic de origine bulgară, a fost unul dintre conducătorii socialiștilor români înainte de război. Emigrând în Rusia, el devine după revoluția din 1917 un om de încredere al Sovietelor, fiind numit de

Lenin în fruntea Consiliului Comisarilor Poporului. Ulterior, activează în organele Internaționalei a III-a ca specialist în problemele românești.

(p. 123) SÂNGE ȘI DREPTATE

Facla, an. VII, nr. 132, 29 septembrie 1925. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 124) PEDEPSIREA ZBIRILOR

Facla, an. VII, nr. 133, 1 octombrie 1925. Semnat: „I. V.“.

(p. 125) OPOZIȚIA ȘI PROBLEMA LOCUINȚELOR

Facla, an. VII, nr. 135, 3 octombrie 1925. Semnat: „I. Vn.“.

(p. 126) PERTRACTĂRI!!!

Facla, an. VII, nr. 136, 4 octombrie 1925. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 128) ÎNAINȚĂRI ȘI NEMULȚUMIRI ÎN MAGISTRATURĂ

Facla, an. VII, nr. 137, 5 octombrie 1925. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 129) DRAMATURGIA ORIGINALĂ A SIGURANȚEI

Facla, an. VII, nr. 138, 7 octombrie 1925. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 130) SINUCIDERILE BIZARE

Facla, an. VII, nr. 139, 8 octombrie 1925. Semnat: „I. V.“.

(p. 132) „MEȘTERUL MANOLE“

Facla, an. VII, nr. 147, 17 octombrie 1925. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 134) PARIS – LOCARNO

Facla, an. VII, nr. 149, 19 octombrie 1925. Semnat: „I. Vinea“.

Între 5-16 octombrie 1925 a avut loc Conferința Internațională de la Locarno, la care au fost adoptate acorduri privind garantarea granițelor din 1919.

(p. 135) UN COMPLIT

Facla, an. VII, nr. 150, 21 octombrie 1925. Semnat: „I. V.“.

(p. 136) FOȘTII TAKIȘTI

Facla, an. VII, nr. 151, 22 octombrie 1925. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 137) 6000 DE ROMANCIERI

Facla, an. VII, nr. 152, 23 octombrie 1925. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 139) VIESPARUL

Facla, an. VII, nr. 155, 26 octombrie 1925. Semnat: „I. V.“.

(p. 140) ULTIMA SESIUNE

Facla, an. VII, nr. 156, 29 octombrie 1925. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 141) DICTATORII

Facla, an. VII, nr. 157, 30 octombrie 1925. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 142) PRINCIPII PENTRU TIMPUL NOU

Contimporanul, an. IV, nr. 61, octombrie 1925. Semnat: „I. Vinea“.

În contextul unei susținute activități în câmpul publicisticii politico-sociale, la *Facla*, Vinea găsește rareori răgazul de a scrie despre literatură. Dar vocația de poet rămâne esențială în personalitatea lui, iar concepția despre *poem* ca gen literar esențial și, mai mult, ca rezultată a tuturor artelor îi domină gândirea.

(p. 143) CONFERINȚA D-LUI TORRÈS

Facla, an. VII, nr. 159, 1 noiembrie 1925. Semnat: „V.“.

(p. 144) GARANȚIE, DEZARMARE

Facla, an. VII, nr. 160, 2 noiembrie 1925. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 145) ORTODOXIE

Facla, an. VII, nr. 161, 4 noiembrie 1925. Semnat: „I. V.“.

Încă din anul 1924 au început discuțiile despre necesitatea ridicării Mitropoliei române la rangul de Patriarhie. Ideea acestei schimbări a fost lansată public de N. Iorga, care aprecia că românii sunt singurul popor ortodox cu un singur mitropolit-primat în fruntea unei biserici autonome. La 4 februarie 1925 a avut loc o ședință a Sfântului Sinod la care s-au făcut demersurile pentru ridicarea Mitropoliei Ungro-Vlahiei la rangul de Patriarhie, iar a mitropolitului Ungro-Vlahiei, primat al României, la rangul de patriarh al Bisericii Ortodoxe Române. Ceremonia de investitură s-a desfășurat în ziua de 1 noiembrie 1925, Miron Cristea devenind primul patriarh al Bisericii Ortodoxe Române.

(p. 146) TEAMA DE UN OM

Facla, an. VII, nr. 163, 6 noiembrie 1925. Semnat: „I. Vinea“.

Pe manșeta ziarului, la care se referă Vinea, apare următorul text al lui N. D. Cocea, directorul publicației:

„Către cititorii *Faclei*.

Mi se aduce la cunoștință că peste zece minute voi fi arestat și transportat la Craiova.

Un ultim cuvânt pentru voi, înainte de plecare și cât sunt încă liber. Și o rugăminte: faceți să trăiască *Facla*.

N. D. Cocea.“

Ziaristul și scriitorul N. D. Cocea (1880-1949) a fost unul dintre cei mai consecvenți susținători ai ideologiei socialiste la noi. Pamfletele virulente antiliberale și antidinastice – și în special articolul-pamflet împotriva Regelui Ferdinand, intitulat *Răspunzătorul* – i-au adus, în anul 1923, un proces de *lèse-majestate*, urmat de condamnarea la un an și jumătate de închisoare corecțională (vezi articolul *Cocea și Pizma dinastică*, în volumul V al ediției noastre, p. 378 și nota respectivă).

Atunci, ca și acum, în 1925, Vinea este alături de prietenul și colaboratorul său din viața de presă.

Ziarul *Facla* continuă să apară, având însă menționat ca director pe generalul D. Cocea, tatăl scriitorului, iar ca prim-redactor pe Ion Vinea.

(p. 148) TÂLCUL UNEI CONDAMNĂRI

Facla, an. VII, nr. 164, 7 noiembrie 1925. Semnat: „I. Vinea“.

„Omul de pe stradă“ și „Nicoară al Lumii“ sunt pseudonime cu care își semna N. D. Cocea, uneori, articolele.

Despre condamnarea acestuia vezi articolul anterior și nota de mai sus.

(p. 150) EXPOZEUL D-LUI I. G. DUCA

Facla, an. VII, nr. 165, 8 noiembrie 1925. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 151) CEI DOISPREZECE

Facla, an. VII, nr. 166, 9 noiembrie 1925. Semnat: „I. Vinea“.

Aleksandr Blok (1880-1921), poet rus considerat cel mai important reprezentant al simbolismului în Rusia. A evoluat ulterior spre un realism cu accente de patriotism mistic, iar în 1917 s-a raliat mișcării bolșevice. Poemul *Cei doisprezece* inspirat de revoluție i-a adus celebritatea. Blok a fost însă deziluzionat de evoluția bolșevismului și a căzut pradă disperării și morții.

(p. 153) AGITAȚII

Facla, an. VII, nr. 168, 12 noiembrie 1925. Semnat: „I. V.“.

(p. 154) ANOMALII
Facla, an. VII, nr. 169, 13 noiembrie 1925. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 155) „TRĂIASCĂ REGELE“
Facla, an. VII, nr. 169, 13 noiembrie 1925. Semnat: „V.“.

(p. 156) UN COMUNICAT STRANIU
Facla, an. VII, nr. 170, 14 noiembrie 1925. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 158) GĂLBINAREA D-LUI MĂRZESCU
Facla, an. VII, nr. 170, 14 noiembrie 1925. Semnat: „I. V.“.

(p. 159) MUSAFIRII
Facla, an. VII, nr. 171, 15 noiembrie 1925. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 161) SCANDALUL CU FURNITURILE C.F.R.
Facla, an. VII, nr. 171, 15 noiembrie 1925. Semnat: „Aladin“.

(p. 163) DE VORBĂ CU HENRI BARBUSSE
Facla, an. VII, nr. 173, 18 noiembrie 1925. Semnat: „I. V.“.

Henri Barbusse (1873-1935), scriitor francez apreciat de Vinea. Începuturile sale literare se leagă de cercurile simboliste, dar ulterior, sub influența experienței războiului, se manifestă ca un protestatar social, cu convingeri de stânga. A fondat, împreună cu Romain Rolland, gruparea „Clarté“. După 1920, marcat de ecourile revoluției ruse, devine militant în slujba ideilor comuniste. A vizitat de nenumărate ori Rusia Sovietică, iar în 1925 a fost și la București, cu o delegație a Internaționalei Intelectualilor și Foștilor Combatanți.

C. G. Costaforu era secretarul general al Ligii Drepturilor Omului din țara noastră. El a publicat o broșură intitulată *Abuzurile și crimele Siguranței generale a statului*, în 1924, la București. Barbusse a citit-o în traducerea franceză apărută la Paris, sub titlul *Les crime de la Surêté*, în editura organizației „Ligne des Droits de l'Homme“, cu o prefață de Paul Langevin (I. Vinea, *Săgeta și arabescul*, p. 292).

(p. 166) ANCHETA

Facla, an. VII, nr. 174, 19 noiembrie 1925. Semnat: „I. V.“.
Este vorba de delegația condusă de Henri Barbusse, la care se referă articolul anterior.

În *Facla* din 25 noiembrie este publicat un reportaj de la întâlnirea lui Barbusse cu muncitorii Capitalei, la „Casa muncitorilor“ (localul Sindicatelor Unite), imediat după întoarcerea de la Chișinău.

(p. 167) MIZERIA FUNCȚIONARILOR
Facla, an. VII, nr. 177, 22 noiembrie 1925. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 168) CONCURS DE FIDELITATE
Facla, an. VII, nr. 179, 25 noiembrie 1925. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 170) BUGETUL PE 1926
Facla, an. VII, nr. 179, 25 noiembrie 1925. Semnat: „I. V.“.

(p. 172) LIBERALII ȘI COMUNA
Facla, an. VII, nr. 180, 26 noiembrie 1925. Semnat: „Aladin“.

(p. 173) ÎMPRUMUTUL LIBERAL
Facla, an. VII, nr. 181, 27 noiembrie 1925. Semnat: „I. V.“.

(p. 174) PANAMAUA CU FURNITURILE C.F.R.
Facla, an. VII, nr. 182, 28 noiembrie 1925. Semnat: „Aladin“.
Vinea folosește adeseori numele canalului Panamă ca substantiv comun definind o escrocherie de proporții. Cum se știe, construirea marelui canal, la finele secolului al XIX-lea, a dat naștere celui mai mare scandal financiar care a zguduit Franța celei de-a III-a Republici. Au fost învinuiți de deturnare de fonduri și arestați o serie de personalități importante implicate în proiectul canalului.

Vezi și articolul anterior, *Scandalurile cu furniturile C.F.R.*

(p. 175) SĂLBĂTICIREA POPORULUI
Facla, an. VII, nr. 183, 29 noiembrie 1925. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 176) ORI – ORI
Facla, an. VII, nr. 184, 30 noiembrie 1925. Semnat: „I. Vinea“.
Aristide Briand (1862-1932), om politic, avocat și jurnalist francez. A avut una dintre cele mai lungi cariere politice din timpul celei de a III-a Republici, fiind de douăzeci de ori ministru și de unsprezece președinte al Consiliului de Miniștri.

(p. 177)

ÎNSCENAREA DE LA PALAT

Facla, an. VII, nr. 185, 2 decembrie 1925. Semnat: „I. V.“.

În toamna anului 1925 s-au desfășurat negocieri complicate și laborioase între Partidul Național și Partidul Țărănesc, în scopul stabilirii unui program comun de guvernare. În aceste tratative, în care erau implicați N. Iorga, Iuliu Maniu, Ion Mihalache, C. Stere, V. Madgearu și alți fruntași politici ai opoziției, C. Argetoianu a jucat rol de mediator. Regele Ferdinand a urmărit aceste negocieri prin oamenii din anturajul său, dar și acordând audiențe unuia sau altuia dintre politicieni. Când îl privește pe C. Stere, o parte a opiniei publice nu-i putea ierta „trădarea“ din timpul războiului (vezi articolul *Ultima greșală*, p. 40 și nota de la pag. 421).

(p. 178)

UNIFICAREA MUNCITOREASCĂ

Facla, an. VII, nr. 186, 3 decembrie 1925. Semnat: „I. V.“.

(p. 180)

MORĂRESCU, MARTIR NAȚIONAL

Facla, an. VII, nr. 187, 4 decembrie 1925. Semnat: „I. Vinea“.

Locotenentul N. Morărescu a fost dat în judecată pentru nenumărate crime și jafuri comise în Basarabia. Procesul său era numit în presă „procesul Basarabiei“.

(p. 181)

SFĂRȘITUL UNEI TRAGI-COMEDII

Facla, an. VII, nr. 188, 5 decembrie 1925. Semnat: „I. Vinea“.

Despre rebeliunea de la Tatar-Bunar, în Basarabia, vezi și articolul *Intellectualii români și Basarabia* (p. 108) și nota respectivă.

(p. 183)

PENTRU FESURI

Facla, an. VII, nr. 189, 6 decembrie 1925. Semnat: „I. Vn.“.

(p. 183)

COCOȘUL ROȘU

Facla, an. VII, nr. 191, 9 decembrie 1925. Semnat: „I. Vinea“.

Antiliberal convins, Vinea își exprimă în mod constant speranța în revigorarea unor forțe politice de opoziție, investindu-și încrederea în Partidul Național din Transilvania. Dar atitudinea șovăitoare a lui Iuliu Maniu, șeful acestui partid, devenit celebru pentru „pertractările“ fără sfârșit în tratativele de unificare cu Partidul Țărănesc din Regat, încep să-l irite. Portretul lui Iuliu Maniu desenat de publicistica lui Vinea – ca și acela al mareșalului Averescu – e o imagine în mișcare, erodată de timp: de la un prototip al omului politic ideal, integru și intransigent, la politicianul real, dispus la tergiversări și compromisuri.

(p. 185)

„REAȚIUNE“

Facla, an. VII, nr. 193, 11 decembrie 1925. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 186)

GRAȚIEREA UNOR VICTIME

Facla, an. VII, nr. 194, 12 decembrie 1925. Semnat: „I. V.“.

Despre rebeliunea de la Tatar-Bunar și procesul care i-a urmat vezi articolele *Intellectualii români și Basarabia* și *Sfârșitul unei tragi-comedii* (p. 108, 181).

(p. 187)

LANȚUL CRIMELOR

Facla, an. VII, nr. 195, 13 decembrie 1925. Semnat: „I. Vinea“.

C. G. Costaforu, publicist și secretar general al Ligii Drepturilor Omului, și-a atras dușmănia organelor Siguranței prin activitatea sa în slujba mișcării socialiste. A publicat o broșură cu titlul *Abuzurile și crimele Siguranței generale a statului*, care a circulat și în străinătate, în versiune franceză și germană.

(p. 188)

S.S.R. ȘI OBSERVATORII STRĂINI

Facla, an. VII, nr. 197, 16 decembrie 1925. Semnat: „Ald.“.

(p. 189)

GUVERNUL ȘI MIȘCAREA FASCISTĂ

Facla, an. VII, nr. 201, 20 decembrie 1925. Semnat: „Ald.“.

Virgil Madgearu (1887-1940), economist și om politic, unul dintre fruntașii Partidului Țărănesc.

Anton Bacalbașa (1865-1899), scriitor și publicist, autorul unor proze satirice inspirate din viața cazonă (*Moș Teacă, Din viața militară*). A editat, împreună cu I. L. Caragiale, prima serie a revistei umoristice *Moftul român*.

Fratele mai mare, Constantin Bacalbașa (1856-1935), ziarist și editor de publicații, i-a supraviețuit mulți ani.

(p. 192)

REGELE CONTRA POLITICII DE AVENTURĂ

Facla, an. VII, nr. 202, 21 decembrie 1925. Semnat: „Aladin“.

Despre atitudinea naționalist-șovină a celor doi generali a se vedea articolul anterior.

(p. 194)

DEBARCAREA D-LUI POPESCU

Facla, an. VII, nr. 203, 23 decembrie 1925. Semnat: „V.“.

(p. 196)

MIZERII PROFESIONALE

Facla, an. VII, nr. 207, 31 decembrie 1925. Semnat: „I. Vinea“.

Facla lui N. D. Cocea își continuă apariția și în 1926, avându-l pe Ion Vinea ca prim-redactor.

(p. 198) CONSILIUL DE COROANĂ DE LA SINAIA

Facla, an. VIII, nr. 208, 1 ianuarie 1926. Semnat: „Aladin“.

În ultimele zile ale anului 1925 a izbucnit criza dinastică, generată de faptul că principele Carol a renunțat la prerogativele sale de moștenitor al tronului.

Trimis să reprezinte familia regală română la funeraliile Reginei-mamă Alexandra a Marii Britanii, decedată la 20 noiembrie, principele Carol nu s-a mai întors în țară. El s-a deplasat la Paris, unde s-a întâlnit cu Elena Lupescu, după care au plecat împreună la Veneția. De aici Carol a trimis la 12 decembrie 1925 o scrisoare Regelui Ferdinand prin care îl anunța că renunță definitiv și irevocabil la calitatea de moștenitor al tronului. Consultându-se și cu Ionel Brătianu, Regele a decis să-l trimită în Italia pe Constantin Hiott, ministrul Casei Regale, pentru a-l aduce pe Carol în țară sau, dacă acesta refuză, să-i ceară să semneze o nouă scrisoare de renunțare la tron în favoarea fiului său Mihai. Principele a refuzat să se întoarcă și a semnat scrisoarea, la 28 decembrie. Imediat după sosirea lui Hiott, Regele a decis convocarea Consiliului de Coroană în ziua de 31 decembrie, fără a anunța ordinea de zi. (Ioan Scurtu, Gh. Buzatu, *op. cit.*, p. 162.)

(p. 199) DICTATURA

Facla, an. VIII, nr. 209, 2 ianuarie 1926. Semnat: „I. Vinea“.

După articolul din 1 ianuarie, care era de fapt o notă informativă succintă, Vinea începe, cu acest articol, să comenteze situația politică legată de criza Casei Regale.

Decizia Principelui Carol de a renunța la tron avea o importantă componentă politică. El era profund nemulțumit de influența puternică pe care Ion I. C. Brătianu o avea asupra Regelui Ferdinand și afirmase cu diverse prilejuri că dorește „eliberarea“ Coroanei și redobândirea prestigiului pe care aceasta îl avusese în vremea lui Carol I.

Pe de altă parte însă, motivele personale, de ordin temperamental și intim, au jucat un rol esențial în viața nestatornicului principe, care nu era la prima sa „fugă“ și la prima renunțare la tron.

Ion Vinea comentează evenimentele prin prisma gândirii sale antiliberale și a ostilității absolute față de Brătieni care-l determină să le atribuie în mod constant toate relele petrecute în țară. În același timp, firea lui de poet e

tentată să idealizeze figura lui Carol ca personaj romantic: spirit rebel, dezinteresat, ins excepțional, iubit de femei etc.

(p. 201) REGENTUL

Facla, an. VIII, nr. 210, 4 ianuarie 1926. Semnat: „I. Vinea“.
A se vedea notele de mai sus.

(p. 202) ÎNVINGĂTORUL

Facla, an. VIII, nr. 211, 6 ianuarie 1926. Semnat: „I. Vinea“.

La 4 ianuarie, Ion I. C. Brătianu a prezentat în ședința extraordinară a Camerelor reunite Mesajul Regelui și scrisoarea Principelui Carol conținând declarația oficială de renunțare la tron. Apoi au fost supuse înaltului for proiectele de legi menite să reglementeze problemele „constituționale“. Unul dintre acestea institua Regența și stabilia componența acesteia: Principele Nicolae, Patriarhul Miron Cristea, Prim-președintele Înaltei Curți de Casație și Justiție Gheorghe Buzdugan.

Reprezentanții Partidului Național și ai Partidului Țărănesc au respins ideea instituirii Regenței, dar liberalii, având o majoritate confortabilă, au obținut votarea proiectelor de lege propuse.

Sentimentul general era că actul de la 4 ianuarie era opera lui Ionel Brătianu, care a urmărit să înlăture de la Palat un personaj incomod. N. Iorga a spus: „Acum nu mai erau doi stăpâni în țară, ci unul singur: Ion I. C. Brătianu. Dinastia de la Argeș biruise cu totul pe cea de Sigmaringen“ (Ioan Scurtu, Gh. Buzatu, *op. cit.*, p. 163).

(p. 203) ÎNAINTE DE CENZURĂ

Facla, an. VIII, nr. 212, 7 ianuarie 1926. Semnat: „I. Vinea“.

După actul de la 4 ianuarie, guvernul a declarat problema succesiunii „închisă“ și a interzis orice discuții publice asupra acestui subiect.

(p. 204) O LEGE SCELERATĂ

Facla, an. VIII, nr. 213, 9 ianuarie 1926. Semnat: „I. Vinea“.
Vezi notele de mai sus.

(p. 205) ÎN STRĂCHINI!

Facla, an. VIII, nr. 215, 11 ianuarie 1926. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 206) CONVULSIUNI

Facla, an. VIII, nr. 217, 14 ianuarie 1926. Semnat: „Aladin“.

(p. 208)

GRAJDURILE POLITICEI

Facla, an. VIII, nr. 219, 16 ianuarie 1926. Semnat: „Aladin“.

Theodoros Pangalos (1878-1952), general grec care a cucerit puterea politică în 1925 printr-o lovitură militară. În 1926 a devenit Președintele Republicii Elene.

(p. 209)

GREVA PRESEI

Facla, an. VIII, nr. 221, 18 ianuarie 1926. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 211)

ÎN PRAGUL NOILOR LOVITURI

Facla, an. VIII, nr. 221, 18 ianuarie 1926. Semnat: „Aladin“.

(p. 212) ARMATA CONSTITUȚIONALĂ... DIVERSIUNEA OROMOLU

Facla, an. VIII, nr. 222, 20 ianuarie 1926. Semnat: „Ald.“.

(p. 213)

ÎN SLUJBA VREMURILOR

Facla, an. VIII, nr. 223, 21 ianuarie 1926. Semnat: „I. Vinea“.

Miklós Horthy (1868-1957), amiral și om politic ungar, regent al Ungariei între 1920-1944. A promovat o politică de strânsă colaborare cu guvernele fasciste din Germania și Italia.

Alexander Ţankov (1879-1959), om politic bulgar. În urma unei lovituri de stat din 1923 a ajuns prim-ministru, funcție pe care o deținea încă la începutul anului 1926. A reprimat în mod sângeros mișcările muncitorești și toate acțiunile forțelor democratice.

(p. 214)

BLAZONUL ȘI CINSTEA

Facla, an. VIII, nr. 224, 22 ianuarie 1926. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 215)

ULTIMA FARSĂ: ALEGERILE COMUNALE

Facla, an. VIII, nr. 225, 23 ianuarie 1926. Semnat: „I. Vinea“.

Pentru a asigura viabilitatea legii administrative – contestată de opoziție –, guvernul a anunțat organizarea alegerilor comunale și județene în zilele de 18-19 februarie 1926.

În perspectiva acestor alegeri s-au semnat acorduri electorale între forțele din opoziție: Partidul Național, Partidul Țărănesc, Partidul Poporului, Federația Partidelor Socialiste din România (vezi și articolul *Front unic*, p. 219).

Alegerile s-au încheiat cu victoria Partidului Liberal, care a câștigat în 5601 comune rurale și în 63 de orașe, în timp ce opoziția a obținut 683 de mandate în localități rurale și 50 în orașe.

(p. 217)

ȚĂRĂNIȘTII LA PUTERE

Facla, an. VIII, nr. 226, 24 ianuarie 1926. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 219)

FRONT UNIC

Facla, an. VIII, nr. 227, 25 ianuarie 1926. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 220)

DESPRE UN LIBERAL MORT

Facla, an. VIII, nr. 228, 27 ianuarie 1926. Semnat: „I. Vinea“.

Mihail Pherekyde (1842-1926), om politic liberal, cu o lungă carieră în viața publică. A studiat la Paris, luându-și licența în litere și doctoratul în științe. În 1857 a intrat în politică, ocupând funcții importante: de mai multe ori ministru de Justiție, ministru de Externe, ministru plenipotențiar la Paris. Din 1901 și până la moarte a fost președinte al Camerei Deputaților sau al Senatului sub toate guvernările liberale (I. Vinea, *Săgeata și arabescul*, p. 293).

(p. 222)

COALIȚIA NU SE MAI FACE

Facla, an. VIII, nr. 228, 27 ianuarie 1926. Semnat: „Aladin“.

(p. 224)

TRATATIVELE ȚĂRĂNIȘTILOR

Facla, an. VIII, nr. 229, 28 ianuarie 1926. Semnat: „Aladin“.

(p. 225)

REGIMUL CHIRIILOR ÎN FRANȚA

Facla, an. VIII, nr. 230, 29 ianuarie 1926. Semnat: „Ald.“.

(p. 226)

RĂȚOIELI

Facla, an. VIII, nr. 240, 12 februarie 1926. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 228)

COMUNISMUL D-LUI MANIU

Facla, an. VIII, nr. 245, 17 februarie 1926. Semnat: „Aladin“.

„Neobositul M. B.“ este Mihai Burileanu, redactor șef al oficiului liberal *Viitorul*.

(p. 228)

SUB PUMNUL CIOCOIULUI

Facla, an. VIII, nr. 268, 30 martie 1926. Semnat: „Aladin“.

După ce problema succesiunii regale a fost declarată închisă, prințul Carol a primit numele de Carol Caraiman, păstrându-și în continuare cetățenia română și eliberându-i-se un pașaport diplomatic. El s-a stabilit la Paris, împreună cu Elena Lupescu.

Începutul anului 1926 a fost marcat nu numai de această criză a Casei Regale, dar și de aspectele succesiunii guvernului Ionel Brătianu. Partidele de opoziție susțineau că acesta trebuia să demisioneze în momentul împlinirii a patru ani de guvernare (adică la sfârșitul lunii ianuarie, căci guvernarea liberală începuse în 19 ianuarie 1922). Liberalii însă afirmau că, potrivit Constituției, trebuiau luați în considerare patru ani de la întrunirea Parlamentului care i-a validat, adică până în martie 1926. Așadar, Ionel Brătianu și-a depus demisia în luna martie, declarând, în discursul ținut în fața parlamentarilor în 27 martie: „Am socotit că este bine să ne retragem, pentru ca să arătăm tuturor că opera pe care am îndeplinit-o n-are nevoie de prezența noastră la guvern pentru a se impune oricui ar avea simțul răspunderilor, ca temeiul trainic al organizării statului“.

Comentariul lui N. Iorga pe marginea acestei declarații se întâlnește, în esență, cu părerea lui Ion Vinea, minus accentele pamfletare de care neimblânzitul antibrătienist nu se poate lipsi: „Astfel Ion Brătianu se retrase, după ce mersese unde voise și întărise astfel declarația sa mândră că Partidul Liberal, adică el, stăpânul absolut al acestui partid, vine la putere și pleacă de la putere când îi place“ (Ioan Scurtu, Gh. Buzatu, *op. cit.*, p. 163-164).

(p. 230) ULTIMA ORĂ A CRIZEI

Facla, an. VIII, nr. 268, 30 martie 1926. Semnat: „Ald.“.

După ce a primit demisia lui Ion I. C. Brătianu (vezi nota de mai sus), Regele Ferdinand a început consultările cu liderii politici. El a primit, în ziua de 28 martie, succesiv, pe N. Iorga, Al. Averescu și Ion Mihalache, recomandându-le formarea unui guvern în colaborare. Iuliu Maniu părea a fi favorit pentru funcția de prim-ministru, dar datorită modului rigid de a trata ca și neînțelegerilor dintre naționaliști și țărăniști, s-a creat o situație de criză. Regele nu a dat nici un răspuns, dar a doua zi, în timp ce acasă la N. Iorga negocierile continuau, a convocat pe generalul Averescu la Palat însărcinându-l cu formarea noului guvern.

În 30 martie, la ora 13, guvernul Averescu a depus jurământul în fața Regelui.

(p. 230) GUVERNUL STELII DE CARTOFI

Facla, an. VIII, nr. 269, 31 martie 1926. Semnat: „I. Vinea“.

După opinia unora, între care și Vinea, acest mod de rezolvare a crizei de guvern prin numirea lui Al. Averescu ca președinte al Consiliului de Miniștri a fost o „farsă“ a Regelui, concepută și pusă în scenă de marele regizor al vieții politice românești, Ion I. C. Brătianu. Generalul Averescu, care avusese momentul său de glorie politică, dedusă din cea militară, imediat după război, nu mai era decât o umbră politică lipsită de personalitate. Vinea îi dedicase, cu ani în urmă, articole elogioase (vezi *Generalul Averescu*, vol. IV al ediției *Opere*, p. 137), dar pe parcurs încrederea lui în rolul benefic al integrului și destoinicului general în

asanarea vieții politice se diminuase continuu, ajungând să-l numească acum cu apelativul celebrului personaj comic al lui Anton Bacalbașa, „Moș Teacă“.

(p. 232) EXPOZIȚIA MILIȚA PETRAȘCU – M. IANCU

Facla, an. VIII, nr. 269, 31 martie 1926. Nesemnat.

În acest context politic agitat care îi absoarbe preocupările de ziarist militant, Vinea găsește răgazul de a scrie o cronică de întâmpinare plină de căldură pe marginea expoziției de artă plastică organizată de *Contimporanul*. El e neîndoios autorul textului acesta nesemnat, în care se recunosc ideile și formulările întâlnite și în alte articole, pledând pentru „libertatea expresiei artistice“ și pentru formele moderne de artă.

(p. 234) SPRE LUPTE NOI

Facla, an. VIII, nr. 270, 1 aprilie 1926. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 235) LILY POPOVICI ÎN „SFÂNTA IOANA“

Facla, an. VIII, nr. 270, 1 aprilie 1926. Semnat: „I. V.“.

(p. 236) LIMPEZIRI

Facla, an. VIII, nr. 271, 2 aprilie 1926. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 237) ACTE DE GUVERNĂMÂNT

Facla, an. VIII, nr. 272, 3 aprilie 1926. Semnat: „I. Vinea“.

Guvernul condus de generalul Averescu instaurat la putere în 30 martie 1926 era, într-adevăr, o formulă politică de tranziție manevrată din culise de liberali, care în anul următor vor reveni la guvernare.

(p. 239) O SĂ FIE BINE!

Facla, an. VIII, nr. 272, 3 aprilie 1926. Semnat: „Ald.“.

(p. 240) CAPITAL STRĂIN ȘI STABILIZARE

Facla, an. VIII, nr. 273, 4 aprilie 1926. Semnat: „I. Vinea“.

„Tânărul șef al capitalului și al întreprinderii naționale“ era bancherul Aristide Blank, care va juca un rol important în viața financiară din perioada interbelică.

(p. 242) MANIFESTUL ȚĂRĂNIST

Facla, an. VIII, nr. 275, 9 aprilie 1926. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 243) PE NASUL DUCELUI

Facla, an. VIII, nr. 276, 10 aprilie 1926. Semnat: „I. Vinea“.
Miguel Primo de Rivera (1870-1930), general și om politic spaniol. În 1923 a cucerit puterea politică printr-o lovitură de stat, fiind susținut de Regele Alfons al XIII-lea.

(p. 244) STABILIZARE ȘI PRESCHIMBARE

Facla, an. VIII, nr. 276, 10 aprilie 1926. Semnat: „I. V.“.

(p. 245) DE LA VINTILĂ CETIRE...

Facla, an. VIII, nr. 277, 12 aprilie 1926. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 247) ȚARA JANDARMULUI

Facla, an. VIII, nr. 279, 16 aprilie 1926. Semnat: „I. V.“.

(p. 247) DUPĂ EXCLUDEREA TAKIȘTILOR

Facla, an. VIII, nr. 280, 17 aprilie 1926. Semnat: „I. Vinea“.
Începând cu luna februarie a anului 1926, ziarul *Facla*, unde Vinea era prim-redactor, are o apariție neregulată, uneori intervalul dintre numere ajungând până la două săptămâni. Apoi, în luna aprilie, își încetează apariția (ultimul număr din colecția Bibliotecii Academiei este din 18 aprilie 1926). O altă serie a *Faclei* va ieși pe piața presei românești în 1930.

(p. 249) NOTE PE TARABA SALONULUI OFICIAL

Contimporanul, an. V, nr. 67, 1 iunie 1926. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 252) CAM TÂRZIU

Adevărul, an. 39, nr. 13.025, 5 iunie 1926. Semnat: „V.“.
Alegerile parlamentare care au avut loc în primăvara anului 1926 ca urmare a schimbării guvernării liberale și instaurării unui nou guvern, condus de generalul Al. Averescu, au adus victoria Partidului Poporului. Acest succes nu a fost rezultatul popularității reale a averescanilor, ci mai curând al presiunii aparatului de stat mânuit cu fermitate de ministrul de Interne, Octavian Goga.

Acest articol deschide o nouă etapă în viața de gazetar a lui Ion Vinea: revenirea în redacția ziarului *Adevărul*, unde mai lucrase în anii 1921-1922. Dacă atunci susținuse în primul rând cronică literară, acum deține funcția de redactor parlamentar și politic: număr de număr, semnează cronici ale Camerei, comentarii politice, note etc.

(p. 253) DENUNȚURILE ANONIME

Adevărul, an. 39, nr. 13.035, 17 iunie 1926. Semnat: „I. V.“.

(p. 254) CU OCHII ÎNCHIȘI

Adevărul, an. 39, nr. 13.036, 18 iunie 1926. Semnat: „I. V.“.

(p. 255) O CONDAMNARE LA MOARTE

Adevărul, an. 39, nr. 13.038, 20 iunie 1926. Semnat: „V.“.

(p. 257) ÎN JURUL MINISTRULUI DE FINANȚE

Adevărul, an. 39, nr. 13.042, 25 iunie 1926. Semnat: „I. V.“.

(p. 258) PARLAMENTELE ROMÂNIEI MARI

Adevărul, an. 39, nr. 13.043, 26 iunie 1926. Semnat: „I. Vinea“.
Cu acest amplu articol Vinea își inaugurează rubrica de reporter parlamentar al ziarului *Adevărul*, semnând cu numele întreg. El face aici o trecere în revistă a vieții politice românești din ultimii zece ani și, implicit, un rezumat al punctelor de vedere exprimate în acești ani. Nota dominantă a sintezei sale rezidă în atitudinea favorabilă stângii și în adversitatea înverșunată față de liberali.

(p. 263) PRIMA ȘEDINȚĂ A CAMEREI

Adevărul, an. 39, nr. 13.044, 27 iunie 1926. Semnat: „I. V.“.
Reportajele parlamentare ale lui Vinea au de obicei titluri și subtitluri lămuritoare, precum și o precizare că e vorba de ședințele plenului Camerei conținută în specificarea locului dezbaterilor: „INCINTA“ (sala mare a Parlamentului).

Apelativul „fripturist“ este creația lui N. Iorga, într-un articol din *Neamul Românesc* publicat cu ocazia instaurării noului guvern condus de generalul Averescu. Articolul *Fripturistii* sintetiza opinia lui Iorga în legătură cu această neașteptată opțiune politică, afirmând că în România politica se făcea în funcție de mirosul de friptură.

Cuvântul a intrat în circulație și datorită unui spectacol al celebrului actor Constantin Tănase în care generalul Averescu era reprezentat în haine de bucătar, cu o frigare mare în mână atrăgându-i pe amatorii de friptură (Ioan Scurtu, Gh. Buzatu, *op. cit.*, p. 168).

(p. 264) ȘEDINȚA CAMEREI DE DUMINICĂ DIMINEAȚA

Adevărul, an. 39, nr. 13.045, 29 iunie 1926. Semnat: „I. Vinea“.

- (p. 267)   ȘEDINȚA DE LUNI A CAMEREI
Adevărul, an. 39, nr. 13.046, 30 iunie 1926. Semnat: „I. Vinea“.
- (p. 268)   EXPLICAȚIUNI ȘI SCUZE
Adevărul, an. 39, nr. 13.048, 2 iulie 1926. Semnat: „I. V.“.
- (p. 269)   CAMERA DEZBATE VALIDĂRILE
Adevărul, an. 39, nr. 13.048, 2 iulie 1926. Semnat: „I. Vinea“.
- (p. 270)   VALIDĂRI ȘI SCANDAL LA CAMERĂ
Adevărul, an. 39, nr. 13.049, 3 iulie 1926. Semnat: „I. Vinea“.
- (p. 273) CAMERA CONTINUĂ SĂ DISCUTE VALIDĂRILE
Adevărul, an. 39, nr. 13.050, 4 iulie 1926. Semnat: „I. Vinea“.
- (p. 274)   ÎNTRE VIS ȘI ACȚIUNE
Adevărul, an. 39, nr. 13.055, 9 iulie 1926. Semnat: „I. V.“.
De fapt Duiliu Zamfirescu a murit la 22 iunie 1922, ceea ce înseamnă că în vara lui 1926 Parlamentul comemora patru ani de la dispariția scriitorului politician.
- (p. 275)   GUVERNUL SE SCUTURĂ DE RĂSPUNDERE
Adevărul, an. 39, nr. 13.056, 12 iulie 1926. Semnat: „Ald.“.
În ziua de 11 iulie a avut loc, la Cameră, un incident mai puțin obișnuit: în pauză, deputatul Citta Davila a fost agresat – în prezența lui I. Al. Brătescu-Voinești, președintele Camerei. Agresorul, care l-a lovit și a fugit, era colonelul Milcoveanu, prefect de Dolj.
- (p. 277)   DE LA CURTEA MARȚIALĂ PÂNĂ LA CASAȚIE
Adevărul, an. 39, nr. 13.057, 13 iulie 1926. Semnat: „I. V.“
- (p. 278)   REÎNCEP PERTRACTĂRILE!
Adevărul, an. 39, nr. 13.058, 14 iulie 1926. Semnat: „I. V.“.
În vara anului 1926 au avut loc tratative cu „ușile închise“ între Iuliu Maniu și Ion Mihalache privind fuziunea partidelor Național și Țărănesc. S-au reluat de fapt tratativele începute în 1924 când se stabiliseră 10 puncte ale programului viitorului partid rezultat din fuziune.

- (p. 280)   O NUNTĂ POLITICĂ
Adevărul, an. 39, nr. 13.059, 15 iulie 1926. Semnat: „I. Vinea“.
- (p. 283)   CONFLICTUL A. C. CUZA – ZELEA CODREANU
Adevărul, an. 39, nr. 13.060, 16 iulie 1926. Semnat: „Aladin“.
Liga Apărării Național Creștine, formațiune de extremă dreaptă condusă de A. C. Cuza, a participat pentru prima oară la alegeri în acel an, 1926, obținând un veritabil succes prin voturile electoratului din nordul Moldovei (4,76 din voturi, adică 10 deputați în Cameră). L.A.N.C. a beneficiat de o anumită toleranță din partea ministrului de Interne Octavian Goga, care nu a intervenit pentru a-i împiedica propaganda așa cum a făcut în cazul altor organizații.
Aceste ședințe parlamentare furtunoase în care cuziștii se agită la tribună încheie activitatea Camerei în vara lui 1926, pe 17 iulie începând vacanța parlamentară.
- (p. 285)   BANDELE DE COMITAGII
Adevărul, an. 39, nr. 13.064, 21 iulie 1926. Semnat: „I. V.“.
- (p. 286)   CARTEA FRANCEZĂ
Adevărul, an. 39, nr. 13.065, 22 iulie 1926. Semnat: „I. V.“.
- (p. 287)   CAPCANA DE LA PLOIEȘTI
Adevărul, an. 39, nr. 13.068, 25 iulie 1926. Semnat: „I. Vinea“.
- (p. 287)   PROPAGANDA CULTURALĂ
Adevărul, an. 39, nr. 13.069, 27 iulie 1926. Semnat: „V.“.
- (p. 288)   LOGICA DEFĂIMĂRII
Adevărul, an. 39, nr. 13.070, 28 iulie 1926. Semnat: „I. Vinea“.
- (p. 290)   VISURI SPULBERATE
Adevărul, an. 39, nr. 13.074, 1 august 1926. Semnat: „V.“.
- (p. 290)   GLOSE POLITICE...
Directorul teatrelor. Președintele interimar
Adevărul, an. 39, nr. 13.074, 1 august 1926. Semnat: „V.“.

În vacanța parlamentară din august 1926 Ion Vinea rămâne peste vară în redacția *Adevărului*, preluând rubrica „Glose politice...” din prima pagină a ziarului (în locul cronicii parlamentare care nu-și mai avea obiect).

„Glosele politice” sunt note de informație și comentariu sumar pe marginea unor evenimente de actualitate, politice în primul rând, dar și sociale, culturale, artistice. Stilul acestora, punctual și degajat, convine de minune publicistului Vinea care fusese chiar tentat, în primii ani de gazetărie, să scrie asemenea cicluri de tablete, succinte, vioaie, pertinente (vezi ciclurile *Filigrame* și *Flocăieli* din *Facla*, 1913, în vol. IV al ediției noastre).

*

Glosa intitulată *Președintele interinar* se referă la o stare conflictuală iscată între guvernul Averescu și liberali. Generalul a decis să plece în concediu și să lase în locul său pe C. Garoflid, care era cel mai vechi ministru din cabinetul său. Dar Vintilă Brătianu s-a opus acestui interimat, cerând să fie numit generalul C. Coandă. Faptul că peste câteva zile, la 10 august, generalul Coandă va fi însărcinat cu interimatul președinției Consiliului de Miniștri demonstrează că liberalii, deși nu mai erau la guvernare, dețineau controlul puterii în politica românească.

(p. 292) HAOSUL POLITICII INTERNE

Adevărul, an. 39, nr. 13.076, 2 august 1926. Semnat: „Ald.”.

Amestecul liberalilor tulbură guvernarea averescană nu numai în privința numirii interimatului la președinția Consiliului de Miniștri (vezi nota de mai sus), ci și în ceea ce privește politica economică.

(p. 293-322) GLOSE POLITICE...

Nemulțumiri maghiare

Adevărul, an. 39, nr. 13.075, 3 august 1926. Semnat: „V.”.

La Văleni • Fericirea în Basarabia

Adevărul, an. 39, nr. 13.076, 4 august 1926. Nesemnat.

Miniștrii la hartă • Între guvern și funcționari

Adevărul, an. 39, nr. 13.077, 5 august 1926. Nesemnat.

Controlul liberal • D. Lapedatu nu pleacă • Informațiunea exactă

Adevărul, an. 39, nr. 13.078, 6 august 1926. Nesemnat.

Greva foamei

Adevărul, an. 39, nr. 13.079, 7 august 1926. Nesemnat.

Farse și consolațiuni

Adevărul, an. 39, nr. 13.080, 8 august 1926. Semnat: „V.”.

Guvernul și limba românească • Mussolinizarea guvernului

Adevărul, an. 39, nr. 13.081, 10 august 1926. Semnat: „V.”.

Alegerile parțiale • Pașalâcul din Tg. Mureș

Adevărul, an. 39, nr. 13.082, 11 august 1926. Semnat: „V.”.

Penibila misiune • Atacurile din Cadrilater • Chestiunea Basarabiei

Adevărul, an. 39, nr. 13.083, 12 august 1926. Semnat: „V.”.

Suspendarea de ziar • Un nou monopol • Democratism • Stațiunile de vilegiatură

Adevărul, an. 39, nr. 13.084, 13 august 1926. Nesemnat.

Superbacalaureatul • Afaceri pe C.F.R. • Conflictul cu Bulgaria

Adevărul, an. 39, nr. 13.085, 14 august 1926. Semnat: „V.”.

DI. Cuza și studențimea • Între C.F.R. și C.F.B. • Tratatul cu Italia

Adevărul, an. 39, nr. 13.086, 15 august 1926. Semnat: „V.”.

„Cabinetul Negru” • Un diplomat

Adevărul, an. 39, nr. 13.087, 17 august 1926. Semnat: „I. V.”.

Pretenții exagerate • Greva foamei • Bugetul

Adevărul, an. 39, nr. 13.088, 18 august 1926. Nesemnat.

Selecțiune • Pe vremea reformelor • Ghinion

Adevărul, an. 39, nr. 13.089, 19 august 1926. Nesemnat.

Generoșii • Suspendare... suspendată

Adevărul, an. 39, nr. 13.090, 20 august 1926. Nesemnat.

Vrăjmașii naționaliilor • Faceți jocurile! • Dezinteresare • Nemulțumire

Adevărul, an. 39, nr. 13.091, 21 august 1926. Nesemnat.

Când d. Lapedatu lipsește • Pactul semnăturilor • Datoria Statelor Unite

Adevărul, an. 39, nr. 13.092, 22 august 1926. Nesemnat.

Colonizări • Stârpirea deținuților • Afacerile regimului • „Viitorul” și Sfatul parlamentar

Adevărul, an. 39, nr. 13.093, 24 august 1926. Semnat: „I. V.”.

**Un nou termen • Criza de autoritate •
Retragerea d-lui Grigore Filipescu**

Adevărul, an. 39, nr. 13.094, 25 august 1926. Nesemnat.

Îngerii urnelor • Romanul politic • Partidul takist

Adevărul, an. 39, nr. 13.095, 26 august 1926. Nesemnat.

Pe sub lege • Cuvântul de ordine • Urmarea romanului

Adevărul, an. 39, nr. 13.096, 27 august 1926. Nesemnat.

Limba dominantă • Pisica și șoarecele

Adevărul, an. 39, nr. 13.097, 28 august 1926. Nesemnat.

Reportaj politic • Între ardeleni și d. Maniu

Adevărul, an. 39, nr. 13.098, 29 august 1926. Semnat: „V.“.

Sămânța de conflict • Cenzorul și rolul său • Succes liberal

Adevărul, an. 39, nr. 13.099, 31 august 1926. Semnat: „V.“.

(p. 322) **CENZURA LA DEVA**

Adevărul, an. 39, nr. 13.099, 31 august 1926. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 323-329) **GLOSE POLITICE...**

Între Bihor și Hunedoara • Pe roze • Liberalii și Basarabia

Adevărul, an. 39, nr. 13.100, 1 septembrie 1926. Semnat: „V.“.

Secret de stat • Suprimarea Parlamentului • Pielea ursului

Adevărul, an. 39, nr. 13.101, 2 septembrie 1926. Semnat: „I. V.“.

Un om compromis • Solidaritate

Adevărul, an. 39, nr. 13.102, 3 septembrie 1926. Semnat: „I. V.“.

„Acțiune dizolvantă • Referendarii culturali

Adevărul, an. 39, nr. 13.103, 4 septembrie 1926. Semnat: „I. V.“.

Sfârșitul unui vis de vară • Izvoarele antiparlamentarismului

Adevărul, an. 39, nr. 13.104, 5 septembrie 1926. Nesemnat.

Întâiul partid • Antiparlamentarism • Presa oligarhică și fuziunea

Adevărul, an. 39, nr. 13.105, 7 septembrie 1926. Semnat: „I. V.“.

Sperietori • Guvernul și scriitorii

Adevărul, an. 39, nr. 13.106, 8 septembrie 1926. Nesemnat.

(p. 330)

ANDRÉ BRETON

Adevărul, an. 39, nr. 13.107, 9 septembrie 1926. Semnat: „I. Vinea“.

Acest articol despre André Breton, principalul promotor al suprarealismului în Franța, vine în continuarea unui comentariu la apariția primului *Manifest du Surréalisme* (Ed. du Sagittaire, 1924) pe care Vinea l-a publicat în revista *Cuvântul liber* (vezi articolul *Le rayon invisible • Suprarealismul lui Breton*, p. 6).

(p.334-339)

GLOSE POLITICE...

Dictatorii și regii lor • Politica de foileton

Adevărul, an. 39, nr. 13.107, 9 septembrie 1926. Nesemnat.
(Vezi nota de la articolul *Pe nasul Ducelui*, p. 442).

Un nou partid? • Urbanism și dictatură

Adevărul, an. 39, nr. 13.108, 10 septembrie 1926. Nesemnat.

Dezbinare în guvern • Fier vechi pentru armată

Adevărul, an. 39, nr. 13.109, 11 septembrie 1926. Semnat: „V.“.

Bătaia • Între actori • Arbitrul din Ardeal

Adevărul, an. 39, nr. 13.110, 12 septembrie 1926. Nesemnat.

Liberalii și legea chiriiilor • În jurul fuziunii

Adevărul, an. 39, nr. 13.111, 14 septembrie 1926. Semnat: „I. V.“.

(p. 339) **ÎNAPOI, LA CARU' CU BOI**

Adevărul, an. 39, nr. 13.112, 15 septembrie 1926. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 340) **O GRAVĂ EXPERIENȚĂ**

Adevărul, an. 39, nr. 13.113, 16 septembrie 1926. Semnat: „I. Vinea“.

În urma tratativilor între conducerile Partidului Național și Partidului Țărănesc, care în vara anului 1926 s-au intensificat, a fost realizată fuziunea mult discutată și proiectată, deocamdată sub forma unui Cartel Național-Țărănesc care trebuia să fie supus deciziei congreselor celor două partide. Aceste congrese au fost stabilite pentru luna octombrie.

(p. 341) **DUPĂ ÎNFRÂNGEREA LUI DEMPSEY**

Adevărul, an. 39, nr. 13.124, 29 septembrie 1926. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 342) **CRIMA LA NOI ȘI AIUREA**

Adevărul, an. 39, nr. 13.126, 1 octombrie 1926. Semnat: „I. Vinea“.

Adevărul, an. 39, nr. 13.129, 5 octombrie 1926. Semnat: „Aladin“.

În cadrul tratativelor dintre Iuliu Maniu și Ion Mihalache privind fuziunea Partidului Național cu Partidul Țărănesc, s-a stabilit că președintele noului partid de coaliție va fi Iuliu Maniu, N. Iorga fiind exclus de la orice post de conducere. Iorga a fost nemulțumit de această situație și a anunțat că a decis să-și ia libertatea de acțiune.

Pe de altă parte, dr. N. Lupu, la ședința Comitetului Central Executiv al Partidului Țărănesc, din 26 septembrie, a fost singurul care a votat împotriva fuziunii, declarând că „era destul de tare să poată rămâne pe propriile-i picioare și să-și continue menirea și rolul său în viața politică a țării“ (Ioan Scurtu, Gh. Buzatu, *op. cit.*, p. 171).

Adevărul, an. 39, nr. 13.130, 6 octombrie 1926. Semnat: „I. V.“.

Adevărul, an. 39, nr. 13.130, 6 octombrie 1926. Semnat: „Aladin“.

Adevărul, an. 39, nr. 13.132, 8 octombrie 1926. Semnat: „I. Vinea“.

Adevărul, an. 39, nr. 13.132, 8 octombrie 1926. Semnat: „Aladin“.

Ion I. Lapedatu, ministru de Finanțe în guvernul Averescu aflat la putere, era – în opinia lui Vinea – atașat liberalilor și continua să facă politica financiară a lui Vintilă Brătianu.

Adevărul, an. 39, nr. 13.135, 12 octombrie 1926. Semnat: „I. Vinea“.

În ziua de 10 octombrie au avut loc congresele Partidului Național și Partidului Țărănesc care au votat fuziunea (vezi și notele anterioare).

Adevărul, an. 39, nr. 13.136, 13 octombrie 1926. Semnat: „Aladin“.

Al. Vaida-Voevod, unul dintre liderii Partidului Național, a devenit după fuziunea din 10 octombrie 1926 (vezi notele de mai sus) unul dintre vicepreședinții Partidului Național-Țărănesc atunci constituit.

Adevărul, an. 39, nr. 13.137, 14 octombrie 1926. Semnat: „I. Vinea“.

Semnificativ pentru concepția despre literatură a lui Vinea care credea că singurul gen literar e „poemul“, Caragiale nu e apreciat pentru satira moravurilor în comediile sale, ci pentru nuvelele fantastice, amestec de fantezie și umor. E perioada în care poetul Vinea era atras el însuși de proza scurtă din sfera jocurilor de imaginație, a fabulosului și magiei (volumul *Descântecul și Flori de lampă*, 1925).

Adevărul, an. 39, nr. 13.138, 15 octombrie 1926. Semnat: „Ald.“.

Adevărul, an. 39, nr. 13.139, 16 octombrie 1926. Semnat: „Aladin“.

Guvernul și caricatura • Liberali și legea chiriilor • După fuziune

Adevărul, an. 39, nr. 13.140, 17 octombrie 1926. Semnat: „I. V.“.

Adevărul, an. 39, nr. 13.143, 21 octombrie 1926. Semnat: „Aladin“.

Adevărul, an. 39, nr. 13.144, 22 octombrie 1926. Semnat: „I. Vinea“.

Adevărul, an. 39, nr. 13.150, 29 octombrie 1926. Semnat: „I. Vinea“.

Adevărul, an. 39, nr. 13.153, 2 noiembrie 1926. Semnat: „I. V.“.

Adevărul, an. 39, nr. 13.159, 9 noiembrie 1926. Semnat: „Vn.“.

„Guvern național“ • La raport

Adevărul, an. 39, nr. 13.160, 10 noiembrie 1926. Nesemnat.

(p. 365) DESCHIDEREA PARLAMENTULUI

Adevărul, an. 39, nr. 13.165, 16 noiembrie 1926. Semnat: „I. Vinea“.

O dată cu redeschiderea Parlamentului în sesiunea de toamnă, Vinea își reia postul de observator al lucrărilor Camerei. Cronicile sale parlamentare vor apărea la rubrica „Buletinul Camerei“ – există în *Adevărul* și rubrica „Buletinul Senatului“ –, cu mențiunea „Incinta“. Ambele rubrici figurează în paginile centrale.

(p. 368) GUVERNUL NU-I SIGUR DE MAJORITĂȚI

Adevărul, an. 39, nr. 13.166, 17 noiembrie 1926. Semnat: „I. V.“.

(p. 369) UN ARANJAMENT DĂUNĂTOR STATULUI

Adevărul, an. 39, nr. 13.167, 18 noiembrie 1926. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 370) ÎMPOTRIVA AMNISTIEI ELECTORALE

Adevărul, an. 39, nr. 13.168, 19 noiembrie 1926, rubrica „Buletinul Camerei“. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 371) ȘEDINȚELE DE DOLIU ALE PARLAMENTULUI
PENTRU MOARTEA LUI ALEX. CONSTANTINESCU

Adevărul, an. 39, nr. 13.169, 20 noiembrie 1926, rubrica „Buletinul Camerei“. Semnat: „I. Vinea“.

Alexandru Constantinescu (1859-1926), avocat și om politic liberal, supranumit „Porcu“, a deținut portofolii de ministru în guvernele liberale de după 1910. Ultimul dintre acestea a fost cel de ministru al Agriculturii și Domeniilor (ianuarie 1922 – martie 1926). Vinea a scris în mai multe rânduri despre pitorescul și versatilul personaj, din perspectiva adversității sale absolute față de liberali (vezi articolul *Porcul în capcană*, *Opere*, vol. IV, p. 292 și nota respectivă).

(p. 372) LEGEA CEA NEDREAPTĂ

Adevărul, an. 39, nr. 13.171, 23 noiembrie 1926. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 373) O ȘEDINȚĂ DE COMUNICĂRI ȘI ÎNTREBĂRI

Adevărul, an. 39, nr. 13.172, 24 noiembrie 1926, rubrica „Buletinul Camerei“. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 374) ÎNTRE D. BERLESCU ȘI MAGISTRATURĂ

Adevărul, an. 39, nr. 13.173, 25 noiembrie 1926. Semnat: „V.“.

(p. 375) CONVERSIUNEA ONEROASĂ A UNEI DATORII

Adevărul, an. 39, nr. 13.175, 27 noiembrie 1926, rubrica „Buletinul Camerei“. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 377) DEZBATEREA ADRESEI TRONULUI

Adevărul, an. 39, nr. 13.176, 28 noiembrie 1926, rubrica „Buletinul Camerei“. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 378) [UN DISCURS AL LUI O. GOGA]

Adevărul, an. 39, nr. 13.177, 30 noiembrie 1926, rubrica „Buletinul Camerei“. Semnat: „I. Vinea“.

Reportajul parlamentar nu are alt titlu în afară de titlul rubricii.

(p. 380) JURNALIST ȘI ROMANCIER

Contimporanul, an. V, nr. 70, noiembrie 1926. Semnat: „I. V.“.

Aflat la vârsta maturității artistice, scriind el însuși poezie și proză dar și, aproape zilnic, un articol de ziar, Ion Vinea răspunde întrebării privind relația dintre literatură și gazetărie dintr-o perspectivă foarte modernă care nu acceptă separarea strictă a genurilor. Cu inteligență și intuiție remarcabile, el observă procesul evoluției genurilor în secolul XX, amestecul, interferența, mișcarea acestora, așa încât demarcația între reportaj și literatura de imaginație nu o poate face decât talentul. Talentul și vitalitatea sunt cheia muncii literatului și gazetarului. Fraza: „E preferabil, firește, să fii numai scriitor, și cât mai lenș cu puțină...“ exprimă o dorință, o aspirație utopică a scriitorului fără mijloace de trai în afara meseriei de gazetar; „lenea“ lui Vinea – în jurul căreia s-au țesut legende – este contrazisă de aceste sute de pagini strălucitoare scoase la iveală de ediția noastră din paginile gazetelor.

(p. 381) GUVERNUL ȘI AFACEREA „COMPAGNIE DU LEVANT“

Adevărul, an. 39, nr. 13.178, 1 decembrie 1926, rubrica „Buletinul Camerei“. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 383) CHESTIA SALARIZĂRII CORPULUI DIDACTIC

Adevărul, an. 39, nr. 13.179, 21 decembrie 1926, rubrica „Buletinul Camerei“. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 384) PARTIDUL NAȚIONAL-ȚĂRĂNESC ȘI LUPTA DE CLASĂ

Adevărul, an. 39, nr. 13.180, 3 decembrie 1926, rubrica „Buletinul Camerei”. Semnat: „I. Vinea”.

O bijuterie a artei pamfletare a lui Vinea, acest portret al unui orator „erudit” și prolix la tribuna Parlamentului.

(p. 385) TURBURĂRILE DE LA CERNĂUȚI

Adevărul, an. 39, nr. 13.181, 4 decembrie 1926, rubrica „Buletinul Camerei”. Semnat: „I. Vinea”.

(p. 386) D. LUPAȘ ATACĂ PE ARDELENI

Adevărul, an. 39, nr. 13.182, 5 decembrie 1926, rubrica „Buletinul Camerei”. Semnat: „I. Vinea”.

(p. 387) [INTERVENȚIILE DEPUTAȚILOR LIGII CREȘTINE]

Adevărul, an. 39, nr. 13.183, 7 decembrie 1926, rubrica „Buletinul Camerei” (fără alt titlu). Semnat: „I. Vinea”.

Liga Apărării Național-Creștine, organizație politică de dreapta, condusă de A. C. Cuza, a participat pentru prima oară la alegeri în anul 1926, obținând un procent de voturi care i-a permis să fie reprezentată în Parlament prin zece deputați.

Președintele Camerei în această sesiune era Octavian Goga.

(p. 388) MINISTRUL INSTRUCȚIEI DESPRE AGITAȚIILE STUDENȚEȘTI

Adevărul, an. 39, nr. 13.185, 9 decembrie 1926, rubrica „Buletinul Camerei”. Semnat: „I. Vinea”.

Acest reportaj parlamentar trebuie citit ca un răspuns și un comentariu adresat unui parlamentar țărănist care ținuse cu o săptămână în urmă un discurs hilar (vezi textul *Partidul Țărănesc și lupta de clasă*, p. 384).

(p. 390) BUGETUL A FOST DEPUȘ

Adevărul, an. 39, nr. 13.186, 10 decembrie 1926, rubrica „Buletinul Camerei”. Semnat: „I. Vinea”.

(p. 391) DL. PROF. BORCEA DESPRE CAZUL DE LA CERNĂUȚI

Adevărul, an. 39, nr. 13.187, 11 decembrie 1926, rubrica „Buletinul Camerei”. Semnat: „I. Vinea”.

(p. 393) TEROAREA PERCEPTORILOR ÎN BASARABIA

Adevărul, an. 39, nr. 13.188, 12 decembrie 1926. Fără titlu de rubrică. Semnat: „I. Vinea”.

(p. 394) DEBUTUL D-LUI MANOILESCU LA CAMERĂ

Adevărul, an. 39, nr. 13.189, 14 decembrie 1926, rubrica „Buletinul Camerei”. Semnat: „I. Vinea”.

(p. 395) VIOLENTUL INCIDENT DINTRE D. CUDALBU ȘI D. DR. N. LUPU

Adevărul, an. 39, nr. 13.190, 15 decembrie 1926, rubrica „Buletinul Camerei”. Semnat: „I. Vinea”.

(p. 398) CAZUL GENERALULUI MĂRGINEANU

Adevărul, an. 39, nr. 13.191, 16 decembrie 1926, rubrica „Buletinul Camerei”. Semnat: „I. Vinea”.

(p. 399) O ȘEDINȚĂ SEMNIFICATIVĂ A CAMEREI

Adevărul, an. 39, nr. 13.192, 17 decembrie 1926. Semnat: „I. Vinea”. Nu este o cronică parlamentară, ci un articol de sinteză publicat pe prima pagină.

(p. 401) MINISTRUL INSTRUCȚIUNEI CONDAMNĂ DEZORDINILE STUDENȚEȘTI

Adevărul, an. 39, nr. 13.192, 17 decembrie 1926, rubrica „Buletinul Camerei”. Semnat: „I. Vinea”.

(p. 402) D. CUZA VORBEȘTE LA MESAJ

Adevărul, an. 39, nr. 13.193, 18 decembrie 1926, rubrica „Buletinul Camerei”. Semnat: „I. Vinea”.

Multe dintre luările de cuvânt în Cameră fac referire la Mesajul regal transmis Parlamentului la deschiderea sesiunii. E o cutumă protocolară în retorica parlamentară a epocii.

(p. 405) D-NII IORGA ȘI DUCA VORBESC LA MESAJ

Adevărul, an. 39, nr. 13.194, 19 decembrie 1926, rubrica „Buletinul Camerei”. Semnat: „I. Vinea”.

(p. 406) ȘEDINȚA DE SÂMBĂTĂ A CAMEREI

Adevărul, an. 39, nr. 13.195, 21 decembrie 1926. Fără titlu de rubrică. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 407) A ÎNCEPUT DISCUȚIA LA BUGET

Adevărul, an. 39, nr. 13.196, 22 decembrie 1926, rubrica „Buletinul Camerei“. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 408) APELUL D-LUI IORGA LA COLABORAREA TUTUROR

Adevărul, an. 39, nr. 13.197, 23 decembrie 1926, rubrica „Buletinul Camerei“. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 411) BUGETUL A FOST VOTAT

Adevărul, an. 39, nr. 13.198, 24 decembrie 1926, rubrica „Buletinul Camerei“. Semnat: „I. Vinea“.

(p. 411) EPIDEMIA DE SUBSECRETARIATE

Adevărul, an. 39, nr. 13.200, 28 decembrie 1926. Semnat: „I. Vn.“.

(p. 412) URMUZ

Contimporanul, an. V, nr. 71, decembrie 1926. Nesemnat.

Este o notă nesemnată. Așa cum menționează autorul – în care îl ghicim pe Vinea – revista *Contimporanul* publică în acest număr o pagină de evocare a bizarului autor, semnată de G. Ciprian, sub titlul *O raită prin târg (Amintiri despre Urmuz)*.

CUPRINS

Notă asupra volumului VI..... V

1925

Păcatele bătrânilor.....	3
Banca Românească a Sovietelor.....	4
Le rayon invisible. Suprerealismul lui Breton.....	6
„Pirații din Avenue du Rhom“.....	8
Primăria.....	8
Gazetarul biurocrat.....	10
Vorbe goale.....	12
Romanul.....	12
Palatul comunal.....	14
Capitala Brumărescu.....	16
Doi cumetri.....	17
O antologie a poeziei noi.....	19
Impresarul.....	20
Expoziția de artă românească.....	23
Măsurile provocatoare.....	24
El.....	26
Răzbunările d-lui Iorga.....	28
Citadinism.....	29
Meseria de student.....	30
Să vie Hindenburg.....	31
Primăria-fantomă.....	32
Plătește Hindenburg.....	33
Salonul Oficial.....	35
Stați pe loc!.....	36
Un colivar cinic.....	37
Un concurs ratat.....	38
Guvernul și talionul.....	39
Ultima greșală.....	40
Spre dictatură militară.....	41

Sclavii datoriei	42
A fi sau a nu fi... bolșevic.....	44
Sălbăticia unui „consul general“	44
Militarism.....	45
Mantia Sfântului Ștefan.....	46
Duma.....	47
Liberalii în uniformă	48
Câinii Bucureștiului	49
Apoteoza	50
Senilitate.....	51
Zmei și căpcăuni	54
Minunea de ieri: au lins unde au scuipat!.....	55
A treia fundație.....	56
Austria și autodeterminarea.....	58
Încă o lecție	59
Repudierea lui Popescu-Zgurița	60
Mâna Moscovei	61
O afacere tenebroasă	63
După autodeterminarea Basarabiei.....	63
Ieri, astăzi și mâine.....	65
Un caz de influență literară	67
Un succes și un vis	68
Panica	69
O nouă violență	71
O soluție neașteptată	72
Dușmanii ordinei.....	74
Micul pact	75
De la Ana la Caiafa	76
Strigoi	76
Pentru liberarea avocatului Petrescu	79
Grădina spionilor.....	80
Socoteli brătieniste.....	82
În contra stării de asediu.....	83
Răstignirea Basarabiei.....	85
Cântec răsuflat.....	86
Apropiată descindere la <i>Viitorul</i>	88
Atentatul.....	89
Epilogul unui vechi plagiat	91
Apărarea Partidului Țărănesc	92
Încurajările d-lui Lapedatu	93

Datoria.....	95
Și bătut... și... căzut... și cu banii luați.....	96
Intrigi liberale.....	98
Opoziția Unită și muncitorii.....	99
Austria și Europa.....	100
Datorii interaliate	101
Iluziile d-lui Vintilă Brătianu	102
Legea electorală nu va fi votată.....	104
De la Moșoi la Einstein	106
Intellectualii români și Basarabia	108
Opoziția și starea de asediu	109
Prin pogrom la 1907.....	111
Închiderea Sindicatelor.....	113
D. Duca la Societatea Națiunilor	114
Liberarea d-lui Titel Petrescu.....	115
Consiliul literelor	116
Presa sârbească și d. Duca.....	118
Sadoveanu și Panait Istrati	119
Aviatori români pentru Maroc.....	120
Mijloace disperate	121
Sânge și dreptate	123
Pedepsirea zbirilor.....	124
Opoziția și problema locuințelor	125
Pertractări!!!	126
Înaintări și nemulțumiri în magistratură	128
Dramaturgia originală a Siguranței	129
Sinuciderile bizare.....	130
„Meșterul Manole“	132
Paris–Locarno	134
Un complot.....	135
Foștii takiști.....	136
6000 de romancieri.....	137
Viesparul	139
Ultima sesiune.....	140
Dictatorii	141
Principii pentru timpul nou	142
Conferința d-lui Torrès.....	143
Garanție, dezarmare	144
Ortodoxie	145
Teama de un om.....	146

Tâlcul unei condamnări	148
Expozeul d-lui I. G. Duca.....	150
Cei doisprezece	151
Agitații	153
Anomalii.....	154
„Trăiască Regele“.....	155
Un comunicat straniu	156
Gălbănirea d-lui Mărzescu	158
Musafirii	159
Scandalul cu furniturile C.F.R.	161
De vorbă cu Henri Barbusse	163
Ancheta	166
Mizeria funcționarilor	167
Concurs de fidelitate	168
Bugetul pe 1926	170
Liberalii și Comuna	172
Împrumutul liberal	173
Panamaua cu furniturile C.F.R.	174
Sălbăticirea poporului	175
Ori – ori.....	176
Înscenarea de la Palat.....	177
Unificarea muncitorească.....	178
Morărescu, martir național.....	180
Sfârșitul unei tragi-comedii.....	181
Pentru fesuri	183
Cocoșul roșu.....	183
„Reacțiune“	185
Grațierea unor victime.....	186
Lanțul crimelor.....	187
S.S.R. și observatorii străini.....	188
Guvernul și mișcarea fascistă	189
Regele contra politicii de aventură	192
Debarcarea d-lui Popescu.....	194
Mizerii profesionale	196

1926

Consiliul de Coroană de la Sinaia	198
Dictatura.....	199
Regentul	201
Învingătorul.....	202

Înainte de cenzură	203
O lege scelerată	204
În străchini!	205
Convulsioni	206
Grajdurile politicei	208
Greva presei	209
În pragul noilor lovituri.....	211
Armata constituțională.. Diversiunea Oromolu.....	212
În slujba vremurilor.....	213
Blazonul și cinstea.....	214
Ultima farsă: alegerile comunale	215
Țărăniștii la putere	217
Front unic!.....	219
Despre un liberal mort.....	220
Coaliția nu se mai face	222
Tratativele țărăniștilor	224
Regimul chiriiilor în Franța.....	225
Rățoieli.....	226
Comunismul d-lui Maniu	228
Sub pumnul ciocoiului	228
Ultima oră a crizei.....	230
Guvernul stelii de cartofi.....	230
Expoziția Milița Petrașcu – M. Iancu.....	232
Spre lupte noi	234
Lily Popovici în „Sfânta Ioana“	235
Limpeziri	236
Acte de guvernământ.....	237
O să fie bine!	239
Capital străin și stabilizare	240
Manifestul țărănist.....	242
Pe nasul Ducelui.....	243
Stabilizare și preschimbare	244
De la Vintilă cetire.....	245
Țara jandarmului	247
După excluderea takșiților.....	247
Note pe taraba Salonului Oficial	249
Cam târziu	252
Denunțurile anonime.....	253
Cu ochii închiși	254
O condamnare la moarte	255

În jurul ministrului de Finanțe.....	257
Parlamentele României Mari.....	258
Prima ședință a Camerei.....	263
Ședința Camerei de duminică dimineața.....	264
Ședința de luni a Camerei.....	267
Explicațiuni și scuze.....	268
Camera dezbate validările.....	269
Validări și scandal la Cameră.....	270
Camera continuă să discute validările.....	273
Între vis și acțiune.....	274
Guvernul se scutură de răspundere.....	275
De la Curtea Marțială până la Casație.....	277
Reîncep pertractările!.....	278
O nuntă politică.....	280
Conflictul A. C. Cuza – Zelea Codreanu.....	283
Banetele de comitații.....	285
Cartea franceză.....	286
Capcana de la Ploiești.....	287
Propaganda culturală.....	287
Logica defăimării.....	288
Visuri spulberate.....	290
Glose politice.....	290
Directorul teatrelor.....	290
Președintele interimar.....	291
Haosul politicii interne.....	292
Glose politice.....	293
Nemulțumiri maghiare.....	293
La Văleni.....	294
Fericirea în Basarabia.....	295
Miniștrii la harță.....	295
Între guvern și funcționari.....	296
Controlul liberal.....	296
D. Lapedatu nu pleacă.....	297
Informațiunea exactă.....	297
Greva foamei.....	298
Farse și consolațiuni.....	298
Guvernul și limba românească.....	299
Mussolinizarea guvernului.....	300
Alegerile parțiale.....	300
Pașalâcul din Tg.-Mureș.....	300
Penibila misiune.....	301

Atacurile din Cadrilater.....	302
Chestiunea Basarabiei.....	302
Suspendarea de ziar.....	303
Un nou monopol.....	303
Democratism.....	303
Stațiunile de vilegiatură.....	304
Superbacaureatul.....	304
Afaceri pe C.F.R.....	305
Conflictul cu Bulgaria.....	305
D-I Cuza și studențimea.....	306
Între C.F.R. și C.F.B.....	306
Tratatul cu Italia.....	307
„Cabinetul negru“.....	307
Un diplomat.....	308
Pretenții exagerate.....	308
Greva foamei.....	308
Bugetul.....	309
Selecțiune.....	309
Pe vremea reformelor.....	310
Ghinion.....	310
Generoșii.....	310
Suspendare... suspendată.....	311
Vrăjmașii naționalilor.....	311
Faceți jocurile!.....	312
Dezinteresare.....	312
Nemulțumire.....	312
Când d. Lapedatu lipsește.....	313
Pactul semnăturilor.....	313
Datoria Statelor Unite.....	313
Colonizări.....	314
Stărpirea deținuților.....	314
Afacerile regimului.....	315
„Viitorul“ și Sfatul parlamentar.....	315
Un nou termen.....	316
Criza de autoritate.....	316
Retragerea d-lui Grigore Filipescu.....	316
Îngerii umelor.....	317
Romanul politic.....	317
Partidul takist.....	318
Pe sub lege.....	318
Cuvântul de ordine.....	318
Urmarea romanului.....	319

Limba dominantă.....	319
Pisica și șoarecele.....	320
Reportaj politic.....	320
Între ardeleni și d. Maniu.....	321
Sămânța de conflict.....	321
Cenzorul și rolul său.....	321
Succes liberal.....	322
Cenzura la Deva.....	322
Glose politice.....	323
Între Bihor și Hunedoara.....	323
Pe roze.....	324
Liberalii și Basarabia.....	324
Secret de stat.....	324
Suprimarea Parlamentului.....	325
Pielea ursului.....	325
Un om compromis.....	326
Solidaritate.....	326
„Acțiunea dizolvantă“.....	327
Referendarii culturali.....	327
Sfârșitul unui vis de vară.....	328
Izvoarele antiparlamentarismului.....	328
Întâiul partid.....	328
Antiparlamentarism.....	329
Presă oligarhică și fuziunea.....	329
Sperietori.....	330
Guvernul și scriitorii.....	330
André Breton.....	330
Glose politice.....	334
Dictatorii și regii lor.....	334
Politica de foileton.....	334
Un nou partid?.....	335
Urbanism și dictatură.....	335
Dezbinare în guvern.....	336
Fier vechi pentru armată.....	336
Bătaia.....	337
Între actori.....	337
Arbitrul din Ardeal.....	338
Liberalii și legea chirilor.....	338
În jurul fuziunii.....	339
Înapoi, la caru' cu boi.....	339
O gravă experiență.....	340
După înfrângerea lui Dempsey.....	341

Crima la noi și aiurea.....	342
În așteptarea congreselor.....	343
Liberalii și al doilea partid.....	345
Un schimb de dedicații.....	346
Broșurile incendiare.....	347
Între d. Lapedatu și Parlament.....	348
Cele două congrese au votat fuziunea.....	349
D. Vaida-Voevod despre noul partid.....	351
Monumentul lui Caragiale.....	353
Acțiunea Partidului Național-Țărănesc.....	354
Voiajul d-lui Brătianu la Paris.....	356
Glose politice.....	357
Guvernul și caricatura.....	357
Liberalii și Legea chirilor.....	357
După fuziune.....	358
Descompunerea regimului.....	358
Gând pentru Basarabia.....	360
Plagiatul.....	361
30 km.....	362
Demisia ministrului de Război?.....	363
Glose politice.....	364
„Guvern național“.....	364
La raport.....	365
Deschiderea Parlamentului.....	365
Guvernul nu-i sigur de majorități.....	368
Un aranjament dăunător statului.....	369
Împotriva amnistiei electorale.....	370
Ședințele de doliu ale Parlamentului pentru moartea lui Alex. Constantinescu.....	371
Legea cea nedreaptă.....	372
O ședință de comunicări și întrebări.....	373
Între d. Berlescu și magistratură.....	374
Conversiunea oneroasă a unei datorii.....	375
Dezbaterea adresei Tronului.....	377
[Un discurs al lui O. Goga].....	378
Jurnalist și romancier.....	380
Guvernul și afacerea „Compagnie du Levant“.....	381
Chestia salarizării corpului didactic.....	383
Partidul Național-Țărănesc și lupta de clasă.....	384
Turburările de la Cernăuți.....	385

D. Lupaș atacă pe ardeleni	386
[Intervențiile deputaților Ligii Creștine]	387
Ministrul Instrucției despre agitațiile studențești	388
Bugetul a fost depus	390
D. prof. Borcea despre cazul de la Cernăuți	391
Teroarea perceptorilor în Basarabia	393
Debutul d-lui Manoilescu la Cameră	394
Violentul incident dintre d. Cudalbu și d. dr. N. Lupu	395
Cazul generalului Mărgineanu	398
O ședință semnificativă a Camerei	399
Ministrul Instrucției condamnă dezordinile studențești	401
D. Cuza vorbește la Mesaj	402
D-nii Iorga și Duca vorbesc la Mesaj	405
Ședința de sâmbătă a Camerei	406
A început discuția la buget	407
Apelul d-lui Iorga la colaborarea tuturor	408
Bugetul a fost votat	410
Epidemia de subsecretariate	411
Urmuz	412
<i>Note, comentarii, variante</i>	413